

Çevre Durum Raporu 2019 Yılı Özeti: İller

Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü

ANKARA - 2021

ÇEVRE DURUM RAPORU 2019 YILI ÖZETİ: İLLER

Bu çalışma Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, Çevre Envanteri ve Bilgi Yönetimi Dairesi Başkanlığı, Çevre Durum Raporları Şube Müdürlüğü tarafından yayıma hazırlanmıştır.

Bu yayının 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre her hakkı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na aittir. Gerçek ve tüzel kişiler tarafından izinsiz çoğaltılamaz.

ISBN : 978 – 625 – 7076 – 17 – 3

Yayın No : 51

Adres : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü
Mustafa Kemal Mahallesi Eskişehir Devlet Yolu (Dumlupınar Bulvarı) 9. km
No: 278 – 06520, Çankaya/ANKARA

Tel : 0 312 410 16 91

Faks : 0 312 417 02 57

e-ileti : cebyd@csb.gov.tr

Ağ : <https://ced.csb.gov.tr>

ANKARA – 2021

KISALTMALAR

AAT	Atıksu Arıtma Tesisi
AGS	Sınır Değerin Aşıldığı Gün Sayısı
ÇDP	Çevre Düzeni Planı
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
ÇŞİM	Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
DDD	Derin Deniz Deşarjı
HES	Hidro Elekterik Santrali
IUCN	International Union for Conservation of Nature – Uluslararası Doğa Koruma Birliği
GFB	Geçici Faaliyet Belgesi
GKT	Geri Kazanım Tesisi
MÇK	Mahalli Çevre Kurulu
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
ÖBA	Önemli Bitki Alanı
ÖKA	Önemli Kuş Alanı
ÖTL	Ömrünü Tamamlamış Lastik
ÖTA	Ömrünü Tamamlamış Araç
PET-DER	Petrol Sanayicileri Derneği
PGD	Piyasa Gözetimi ve Denetimi
SAİS	Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri
UATF	Ulusal Atık Taşıma Formu
USAK	Ulusal Sulak Alan Komisyonu
TABS	Tehlikeli Atık Beyan Sistemi
TAP	Taşınabilir Pil Üreticileri ve İthalatçıları Derneği
TAT	Toplama Ayırma Tesisi
TUBİVES	Türkiye Bitkileri Veri Servisi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
WWF	World Wide Fund for Nature – Dünya Doğayı Koruma Vakfı
YHGS	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

İÇİNDEKİLER

Sayfa

01.ADANA	1
1. HAVA KALİTESİ	1
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	2
3. ATIK	5
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	7
5. ARAZİ KULLANIMI	9
6. ÇED İŞLEMLERİ.....	10
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	10
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	10
02.ADIYAMAN	12
1. HAVA KALİTESİ	12
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	12
3. ATIK	13
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	13
5. ARAZİ KULLANIMI	14
6. ÇED İŞLEMLERİ.....	14
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	14
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	14
03.AFYONKARAHİSAR	16
1. HAVA KALİTESİ	16
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	16
3. ATIK	18
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	21
5. ARAZİ KULLANIMI	25
6. ÇED İŞLEMLERİ.....	26
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	26
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	26
04.AĞRI	28
1. HAVA KALİTESİ	28
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	29
3. ATIK	30
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	31
5. ARAZİ KULLANIMI	32
6. ÇED İŞLEMLERİ.....	32
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	32
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	33
05.AMASYA	34
1. HAVA KALİTESİ	34
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	35
3. ATIK	36
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	38
5. ARAZİ KULLANIMI	39

6. ÇED İŞLEMLERİ	39
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	40
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARI YAPTIRIM UYGULAMALARI	40
06. ANKARA.....	41
1. HAVA KALİTESİ	41
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	42
3. ATIK	45
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA.....	48
5. ARAZİ KULLANIMI	50
6. ÇED İŞLEMLERİ	50
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	51
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARI YAPTIRIM UYGULAMALARI	51
07. ANTALYA	52
1. HAVA KALİTESİ	52
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	53
3. ATIK	56
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	61
5. ARAZİ KULLANIMI	64
6. ÇED İŞLEMLERİ	65
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	65
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARI YAPTIRIM UYGULAMALARI	65
08. ARTVİN	66
1. HAVA KALİTESİ	66
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	66
3. ATIK	67
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	68
5. ARAZİ KULLANIMI	69
6. ÇED İŞLEMLERİ	70
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	70
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARI YAPTIRIM UYGULAMALARI	70
09. AYDIN	71
1. HAVA KALİTESİ	71
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	72
3. ATIK	76
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	78
5. ARAZİ KULLANIMI	81
6. ÇED İŞLEMLERİ	81
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	81
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARI YAPTIRIM UYGULAMALARI	82
10. BALIKESİR	83
1. HAVA KALİTESİ	83
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	84
3. ATIK	87
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	90
5. ARAZİ KULLANIMI	92

6. ÇED İŞLEMLERİ	92
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	93
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARI YAPTIRIM UYGULAMALARI	93
11. BİLECİK	94
1. HAVA KALİTESİ	94
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	94
3. ATIK	95
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	96
5. ARAZİ KULLANIMI	96
6. ÇED İŞLEMLERİ	97
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	97
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARI YAPTIRIM UYGULAMALARI	97
12. BİNGÖL	99
1. HAVA KALİTESİ	99
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	99
3. ATIK	101
4. DOĞA KORUMA VE BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	103
5. ARAZİ KULLANIMI	104
6. ÇED İŞLEMLERİ	105
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	105
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARI YAPTIRIM UYGULAMALARI	105
13. BİTLİS	107
1. HAVA KALİTESİ	107
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	107
3. ATIK	108
5. ARAZİ KULLANIMI	110
6. ÇED İŞLEMLERİ	110
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	110
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARI YAPTIRIM UYGULAMALARI	110
14. BOLU	112
1. HAVA KALİTESİ	112
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	112
3. ATIK	113
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	114
5. ARAZİ KULLANIMI	117
6. ÇED İŞLEMLERİ	117
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	118
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARI YAPTIRIM UYGULAMALARI	118
15. BURDUR	119
1. HAVA KALİTESİ	119
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	119
3. ATIK	121
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	122
5. ARAZİ KULLANIMI	124
6. ÇED İŞLEMLERİ	125

7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	125
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	125
16. BURSA.....	127
1. HAVA KALİTESİ	127
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	129
3. ATIK	133
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	136
5. ARAZİ KULLANIMI	139
6. ÇED İŞLEMLERİ	139
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	139
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	139
17.ÇANAKKALE	141
1. HAVA KALİTESİ	141
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	142
3. ATIK	143
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	144
5. ARAZİ KULLANIMI	147
6. ÇED İŞLEMLERİ	147
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	147
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	147
18. ÇANKIRI	149
1. HAVA KALİTESİ	149
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	149
3. ATIK	151
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	153
5. ARAZİ KULLANIMI	155
6. ÇED İŞLEMLERİ	155
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	156
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	156
19. ÇORUM	157
1. HAVA KALİTESİ	157
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	158
3. ATIK	159
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	161
5. ARAZİ KULLANIMI	161
6. ÇED İŞLEMLERİ	162
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	162
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	162
20. DENİZLİ	163
1. HAVA KALİTESİ	163
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	163
3. ATIK	167
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	169
5. ARAZİ KULLANIMI	172
6. ÇED İŞLEMLERİ	172

7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	173
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	173
21. DİYARBAKIR	174
1. HAVA KALİTESİ	174
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	174
3. ATIK	175
4. DOĞA KORUMA VE BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	176
5. ARAZİ KULLANIMI	177
6. ÇED İŞLEMLERİ	177
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	178
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	178
22. EDİRNE	179
1. HAVA KALİTESİ	179
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	180
3. ATIK	181
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	183
5. ARAZİ KULLANIMI	185
6. ÇED İŞLEMLERİ	185
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	186
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	186
23. ELAZIĞ	187
1. HAVA KALİTESİ	187
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	187
3. ATIK	187
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	188
5. ARAZİ KULLANIMI	189
6. ÇED İŞLEMLERİ	189
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	189
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	189
24. ERZİNCAN	191
1. HAVA KALİTESİ	191
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	191
3. ATIK	192
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	194
5. ARAZİ KULLANIMI	196
6. ÇED İŞLEMLERİ	196
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	196
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	197
25. ERZURUM	198
1. HAVA KALİTESİ	198
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	199
3. ATIK	199
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	201
5. ARAZİ KULLANIMI	202
6. ÇED İŞLEMLERİ	203

7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	203
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	203
26. ESKİŞEHİR	205
1. HAVA KALİTESİ	205
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	205
3. ATIK	206
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	207
5. ARAZİ KULLANIMI	208
6. ÇED İŞLEMLERİ	208
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	208
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	209
27. GAZİANTEP	210
1. HAVA KALİTESİ	210
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	210
3. ATIK	212
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	213
5. ARAZİ KULLANIMI	214
6. ÇED İŞLEMLERİ	215
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	215
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	215
28. GİRESUN	217
1. HAVA KALİTESİ	217
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	217
3. ATIK	219
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	219
5. ARAZİ KULLANIMI	220
6. ÇED İŞLEMLERİ	221
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	221
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	221
29. GÜMÜŞHANE	222
1. HAVA KALİTESİ	222
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	222
3. ATIK	224
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	225
5. ARAZİ KULLANIMI	228
6. ÇED İŞLEMLERİ	229
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	229
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	229
30. HAKKARİ	231
1. HAVA KALİTESİ	231
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	231
3. ATIK	231
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	232
5. ARAZİ KULLANIMI	233
6. ÇED İŞLEMLERİ	233

7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	233
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	233
31. HATAY.....	234
1. HAVA KALİTESİ	234
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	234
3. ATIK	237
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	239
5. ARAZİ KULLANIMI	240
6. ÇED İŞLEMLERİ.....	241
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	241
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	241
32. ISPARTA	242
1. HAVA KALİTESİ	242
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	242
3. ATIK	243
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	244
5. ARAZİ KULLANIM	246
6. ÇED İŞLEMLERİ.....	247
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	247
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	247
33. MERSİN	248
1. HAVA KALİTESİ	248
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	248
3. ATIK	250
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	252
5. ARAZİ KULLANIMI	255
6. ÇED İŞLEMLERİ.....	255
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	256
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	256
34. İSTANBUL.....	257
1. HAVA KALİTESİ	257
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	260
3. ATIK	266
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	270
5. ARAZİ KULLANIMI	272
6. ÇED İŞLEMLERİ.....	272
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	273
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	273
35. İZMİR	274
1. HAVA KALİTESİ	274
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	275
3. ATIK	279
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	282
5. ARAZİ KULLANIMI	285
6. ÇED İŞLEMLERİ.....	285

7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	286
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	286
36. KARS	287
1. HAVA KALİTESİ	287
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	287
3. ATIK	288
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	288
5. ARAZİ KULLANIMI	289
6. ÇED İŞLEMLERİ	289
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	289
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	289
37. KASTAMONU	291
1. HAVA KALİTESİ	291
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	291
3. ATIK	293
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	295
5. ARAZİ KULLANIMI	296
6. ÇED İŞLEMLERİ	297
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	297
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	297
38. KAYSERİ	299
1. HAVA KALİTESİ	299
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	299
3. ATIK	301
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	303
5. ARAZİ KULLANIMI	305
6. ÇED İŞLEMLERİ	306
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	306
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	306
39. KIRKLARELİ	307
1. HAVA KALİTESİ	307
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	308
3. ATIK	309
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	310
5. ARAZİ KULLANIMI	311
6. ÇED İŞLEMLERİ	312
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	312
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	312
40. KIRŞEHİR	313
1. HAVA KALİTESİ	313
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	313
3. ATIK	315
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	316
5. ARAZİ KULLANIMI	317
6. ÇED İŞLEMLERİ	318

7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	318
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	318
41. KOCAELİ	320
1. HAVA KALİTESİ	320
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	322
3. ATIK	327
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	330
5. ARAZİ KULLANIMI	331
6. ÇED İŞLEMLERİ	332
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	332
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	333
42. KONYA	334
1. HAVA KALİTESİ	334
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	336
3. ATIK	338
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	341
5. ARAZİ KULLANIMI	346
6. ÇED İŞLEMLERİ	346
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	346
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	347
43. KÜTAHYA	348
1. HAVA KALİTESİ	348
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	348
3. ATIK	349
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	351
5. ARAZİ KULLANIMI	351
6. ÇED İŞLEMLERİ	351
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	351
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	352
44. MALATYA	353
1. HAVA KALİTESİ	353
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	353
3. ATIK	355
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	358
5. ARAZİ KULLANIMI	360
6. ÇED İŞLEMLERİ	360
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	361
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	361
45. MANİSA	362
1. HAVA KALİTESİ	362
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	362
3. ATIK	364
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	366
5. ARAZİ KULLANIMI	368
6. ÇED İŞLEMLERİ	368

7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	368
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	369
46. KAHRAMANMARAŞ	370
1. HAVA KALİTESİ	370
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	370
3. ATIK	372
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	373
5. ARAZİ KULLANIMI	374
6. ÇED İŞLEMLERİ	374
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	375
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	375
47. MARDİN	376
1. HAVA KALİTESİ	376
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	376
3. ATIK	377
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	378
5. ARAZİ KULLANIMI	379
6. ÇED İŞLEMLERİ	379
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	379
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	379
48. MUĞLA	381
1. HAVA KALİTESİ	381
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	381
3. ATIK	382
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	384
5. ARAZİ KULLANIMI	385
6. ÇED İŞLEMLERİ	386
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	386
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	386
49. MUŞ	387
1. HAVA KALİTESİ	387
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	387
3. ATIK	388
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	389
5. ARAZİ KULLANIMI	389
6. ÇED İŞLEMLERİ	390
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	390
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	390
50. NEVŞEHİR	391
1. HAVA KALİTESİ	391
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	391
3. ATIK	392
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	393
5. ARAZİ KULLANIMI	394
6. ÇED İŞLEMLERİ	394

7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	394
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	394
51. NİĞDE	396
1. HAVA KALİTESİ	396
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	396
3. ATIK	398
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	399
5. ARAZİ KULLANIMI	401
6. ÇED İŞLEMLERİ	401
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	401
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	401
52. ORDU	403
1. HAVA KALİTESİ	403
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	404
3. ATIK	406
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	407
5. ARAZİ KULLANIMI	409
6. ÇED İŞLEMLERİ	409
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	410
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	410
53. RİZE	411
1. HAVA KALİTESİ	411
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	411
3. ATIK	412
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	413
5. ARAZİ KULLANIMI	415
6. ÇED İŞLEMLERİ	416
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	416
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	416
54. SAKARYA	417
1. HAVA KALİTESİ	417
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	418
3. ATIK	419
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	420
5. ARAZİ KULLANIMI	423
6. ÇED İŞLEMLERİ	423
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	424
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	424
55. SAMSUN	425
1. HAVA KALİTESİ	425
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	426
3. ATIK	428
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	429
5. ARAZİ KULLANIMI	431
6. ÇED İŞLEMLERİ	432

7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	432
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	432
56. SİİRT	433
1. HAVA KALİTESİ	433
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	433
3. ATIK	434
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	434
5. ARAZİ KULLANIMI	435
6. ÇED İŞLEMLERİ	436
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	436
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	436
57. SİNOP	437
1. HAVA KALİTESİ	437
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	437
3. ATIK	439
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	440
5. ARAZİ KULLANIMI	442
6. ÇED İŞLEMLERİ	442
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	443
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	443
58. SİVAS	444
1. HAVA KALİTESİ	444
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	445
3. ATIK	446
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	449
5. ARAZİ KULLANIMI	450
6. ÇED İŞLEMLERİ	451
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	451
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	451
59. TEKİRDAĞ	452
1. HAVA KALİTESİ	452
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	453
3. ATIK	456
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	458
5. ARAZİ KULLANIMI	460
6. ÇED İŞLEMLERİ	460
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	460
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	461
60. TOKAT	462
1. HAVA KALİTESİ	462
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	463
3. ATIK	465
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	467
5. ARAZİ KULLANIMI	469
6. ÇED İŞLEMLERİ	469

7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	470
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	470
61. TRABZON	471
1. HAVA KALİTESİ	471
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	472
3. ATIK	474
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	476
5. ARAZİ KULLANIMI	479
6. ÇED İŞLEMLERİ	479
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	480
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	480
62. TUNCELİ	481
1. HAVA KALİTESİ	481
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	481
3. ATIK	482
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	485
5. ARAZİ KULLANIMI	487
6. ÇED İŞLEMLERİ	487
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	487
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	488
63. ŞANLIURFA	489
1. HAVA KALİTESİ	489
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	489
3. ATIK	490
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	491
5. ARAZİ KULLANIMI	492
6. ÇED İŞLEMLERİ	493
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	493
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	493
64. UŞAK	494
1. HAVA KALİTESİ	494
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	494
3. ATIK	496
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	499
5. ARAZİ KULLANIMI	499
6. ÇED İŞLEMLERİ	500
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	500
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	500
65. VAN	501
1. HAVA KALİTESİ	501
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	501
3. ATIK	502
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	505
5. ARAZİ KULLANIMI	506
6. ÇED İŞLEMLERİ	506

7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	506
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	507
66. YOZGAT	508
1. HAVA KALİTESİ	508
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	508
3. ATIK	509
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	511
5. ARAZİ KULLANIMI	512
6. ÇED İŞLEMLERİ	513
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	513
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	513
67. ZONGULDAK	514
1. HAVA KALİTESİ	514
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	516
3. ATIK	517
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	521
5. ARAZİ KULLANIMI	521
6. ÇED İŞLEMLERİ	521
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	522
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	522
68. AKSARAY	523
1. HAVA KALİTESİ	523
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	523
3. ATIK	523
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	524
5. ARAZİ KULLANIMI	524
6. ÇED İŞLEMLERİ	525
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	525
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	525
69. BAYBURT	527
1. HAVA KALİTESİ	527
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	527
3. ATIK	528
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	529
5. ARAZİ KULLANIMI	530
6. ÇED İŞLEMLERİ	530
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	530
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	530
70. KARAMAN	532
1. HAVA KALİTESİ	532
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	532
3. ATIK	533
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	536
5. ARAZİ KULLANIMI	537
6. ÇED İŞLEMLERİ	537

7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	538
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	538
71. KIRIKKALE	539
1. HAVA KALİTESİ	539
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	539
3. ATIK	540
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALAR.....	541
5. ARAZİ KULLANIMI	541
6. ÇED İŞLEMLERİ	541
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	542
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	542
72. BATMAN	543
1. HAVA KALİTESİ	543
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	543
3. ATIK	544
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALAR.....	546
5. ARAZİ KULLANIMI	547
6. ÇED İŞLEMLERİ	547
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	547
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	547
73. ŞIRNAK.....	549
1. HAVA KALİTESİ	549
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	550
3. ATIK	551
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALAR.....	553
5. ARAZİ KULLANIMI	553
6. ÇED İŞLEMLERİ	553
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	554
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	554
74. BARTIN	555
1. HAVA KALİTESİ	555
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	555
3. ATIK	556
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALAR.....	557
5. ARAZİ KULLANIMI	559
6. ÇED İŞLEMLERİ	559
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	560
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	560
75. ARDAHAN	561
1. HAVA KALİTESİ	561
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	561
3. ATIK	562
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALAR.....	564
5. ARAZİ KULLANIMI	566
6. ÇED İŞLEMLERİ	567

7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	567
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	567
76. İĞDIR	568
1. HAVA KALİTESİ	568
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	568
3. ATIK	569
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	570
5. ARAZİ KULLANIMI	571
6. ÇED İŞLEMLERİ	571
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	571
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	571
77. YALOVA	573
1. HAVA KALİTESİ	573
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	574
3. ATIK	575
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	577
5. ARAZİ KULLANIMI	578
6. ÇED İŞLEMLERİ	578
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	579
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	579
78. KARABÜK	580
1. HAVA KALİTESİ	580
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	581
3. ATIK	581
4. DOĞA KORUMA, BİYOÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	582
5. ARAZİ KULLANIMI	584
6. ÇED İŞLEMLERİ	584
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	584
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	584
79. KİLİS	586
1. HAVA KALİTESİ	586
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	586
3. ATIK	587
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	589
5. ARAZİ KULLANIMI	589
6. ÇED İŞLEMLERİ	590
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	590
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	590
80. OSMANİYE	592
1. HAVA KALİTESİ	592
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	592
3. ATIK	594
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	596
5. ARAZİ KULLANIMI	597
6. ÇED İŞLEMLERİ	597

7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	598
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARI YAPTIRIM UYGULAMALARI	598
81.DÜZCE.....	599
1. HAVA KALİTESİ	599
2. SU VE ATIK SU YÖNETİMİ	599
3. ATIK	601
4. DOĞA KORUMA, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	603
5. ARAZİ KULLANIMI	607
6. ÇED İŞLEMLERİ.....	607
7. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	607
8. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARI YAPTIRIM UYGULAMALARI	608

01.ADANA

1. Hava Kalitesi

2019 yılında Adana'da konutlarda 96.510.537, sanayide 344.92.705 Sm³ doğal gaz tüketilmiştir. Konutlarda kullanılan katı yakıtların cinsine göre dağılımı şu şekildedir; yerli kömür: 36.702 ton, ithal kömür: 39.874,28 ton, briket kömür: 36.486,06 ton, odun: 100.000 ton. Sanayide ise 256.171 ton yerli kömür, 91.960 ton ithal kömür, 204.053 ton petrol koku, 88.258 ton biyo-kütle kullanılmıştır. 2019 yılında Adana ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1'de verilmektedir.

Çizelge 1 - Adana ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ^{1 2}

Valilik	SO ₂	AGS ³	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	0*		0*	7	0*		0*		0*		0*		0*	
Şubat	15,46		48,3	11	692,07		19,09		30,03		49,12		0*	
Mart	19,05		46,64	8	597,91		23,39		34,28		57,67		0*	
Nisan	21,23		44,76	8	305,88		21,14		31,05		51,72		0*	
Mayıs	11,85		56,15	15	256,03		22,12		36,58		58,67		0*	
Haziran	9,48		54,92	19	0*		21,02		24,43		45,44		37,31	
Temmuz	0*		48,93	15	438,07		16,51		22,17		38,68		53,33	
Ağustos	11,99		54,51	20	145,59		7,17		29,63		36,80		71,68	
Eylül	0*		0*	7	0*		0*		0*		0*		0*	
Ekim	0*		0*	15	0*		0*		0*		0*		0*	
Kasım	8,72		58,22	21	213,92		43,42		81,92		125,34		35,80	
Aralık	5,42		45,51	13	215,51		34,24		68,20		102,44		23,43	

Meteoroloji	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	4,12		128,64	31			8,14		29,74		37,88		27,34	
Şubat	3,85		97,66	26			0*		0*		0*		25,41	
Mart	2,99		86,1	21			0*		0*		0*		25,80	
Nisan	3,06		72,39	23			0*		0*		0*		26,79	
Mayıs	3,3		100,35	29			0*		20,40		29,81		0*	
Haziran	3,37		93,53	27			0*		0*		0*		0*	
Temmuz	2,38		40,64	0			11,39		16,22		27,61		33,85	
Ağustos	2,38		42,6	3			4,10		22,74		31,84		27,38	
Eylül	2,57		45,21	7			3,04		33,81		36,85		28,26	
Ekim	3,18		0*	20			7,45		44,86		52,31		30,35	
Kasım	4,53		103,85	29			9,93		66,94		76,84		30,03	
Aralık	5,45		89,37	19			8,06		66,93		76,69		26,24	

DOĞANKENT	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	0*		0*	0			0*		0*		0*		0*	
Şubat	1,77		22,48	0			0*		0*		0*		31,38	
Mart	2,42		10,63	0			0*		0*		0*		35,48	
Nisan	2,46		8,09	0			0*		0*		0*		42,04	
Mayıs	2,91		10,84	0			0*		0*		0*		37,55	
Haziran	2,14		7,68	0			0*		0*		0*		0*	
Temmuz	2,48		10,07	0			0*		0*		0*		0*	
Ağustos	2,38		21,44	4			0*		0*		0*		49,94	
Eylül	3,08		19,04	0			0*		0*		0*		55,98	
Ekim	4,3		15,14	0			0*		0*		0*		49,32	
Kasım	4,94		19,16	0			0*		0*		0*		32,06	
Aralık	3,45		8,12	0			0*		0*		0*		24,68	

¹ Tüm iller için sonuçlar www.havaizleme.gov.tr adresinden alınmıştır.

² Hava kalitesi parametrelerinin birimleri $\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3

³ AGS: Sınır değerin aşıldığı gün sayısı

Çizelge 1 - Adana ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (devam)

ÇATALAN	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	1,38		25,82	27			3,02		31,69		37,70		84,33	
Şubat	2,16		10,66	0			2,86		21,96		24,82		84,77	
Mart	2,09		11,74	0			3,18		19,86		23,04		72,23	
Nisan	1,94		14,98	1			3,78		20,07		23,85		75,15	
Mayıs	2,72		0*	0			5,26		17,21		22,47		28,81	
Haziran	2,51		0*	0			5,34		15,96		21,30		21,07	
Temmuz	2,55		28,3	0			3,40		11,99		16,14		28,05	
Ağustos	2,53		28,11	4			3,05		14,35		19,90		36,34	
Eylül	2,44		22,81	0			2,98		8,49		12,93		29,02	
Ekim	2,58		18,1	0			3,84		6,32		10,16		23,34	
Kasım	2,73		20,72	0			3,22		4,14		7,36		22,29	
Aralık	2,82		12,27	0			3,41		5,41		9,48		18,13	

Not: Cihazlardan veri alınmadığı aylar veri satırına 0* yazılmıştır.

-Ocak-Temmuz-Eylül-Ekim aylarında Adana/ Valilik HKİİ'de bulunan SO₂ cihazının arızalanması nedeniyle veri alınamamıştır.

-Ocak ayında Adana/ Doğankent HKİİ'de bulunan SO₂ cihazının arızalanması nedeniyle veri alınamamıştır.

-Sorunlar tespit edilip giderilmiştir.

Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ile Bakanlığımızın 2013/37 sayılı Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Genelgesi çerçevesinde Avrupa Birliği limit değerlerini sağlamaya ve hava kirliliğini azaltmaya yönelik 2014-2019 yıllarını kapsayan Temiz Hava Eylem Planı hazırlanmış ve 2014/63 sayılı Mahalli Çevre Kurulu Kararı ile onaylanarak uygulamaya konulmuştur. Bu eylem planı dahilinde, ilgili kurum temsilcilerinden oluşturulan komisyonla 25 adet eylem belirlenerek beş yıllık dönem içerisinde gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. 25 adet eylemin aşağıda belirtilen 7 adedi beş yıllık dönem içerisinde gerçekleştirilememiştir. Temiz Hava Eylem Planının ilk beş yıllık döneminde gerçekleştirilemeyen bu eylemlerin revize edilen ikinci beş yıllık (2020-2024) dönem içerisinde uygulanması hedeflenmektedir.

Çizelge 2 - Adana ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri bulunan tesis ve baca sayısı (Adana ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri	1	1
Çimento	2	4
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	2	5
Gıda Fabrikaları	2	2
Kimya Fabrikaları	1	5
Kireç Fabrikaları	2	10
TOPLAM	10	27

Adana ilinde 41 adet Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm İstasyonu bulunmaktadır. 2019 yılı içerisinde 234.792 araç egzoz ölçümü yaptırılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

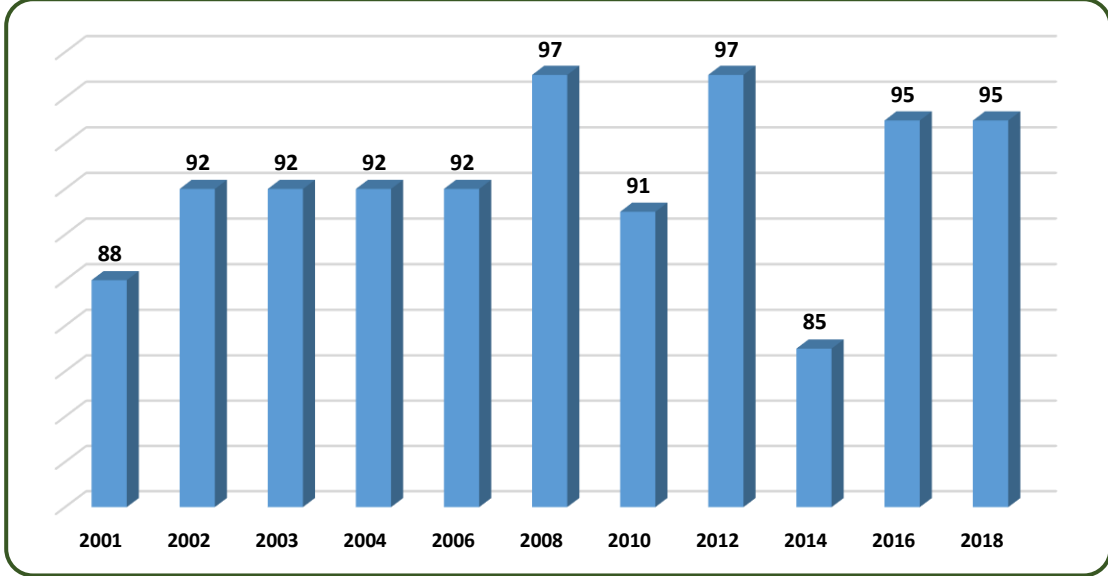
Adana şehrinin içme ve kullanma suyu Çatalan Baraj Gölünden sağlanmaktadır. 1998 yılında yapımına başlanan Adana Çatalan İçme Suyu Temin Projesi 2003 yılında tamamlanmış ve şehre arıtılmış içme kullanma suyu verilmeye başlanmıştır. Bugün itibari ile şehir nüfusunun %98'ine Çatalan Baraj Gölünden sağlanan su verilmektedir. Şehir nüfusunun %2'sine yeraltından 69 noktadan sağlanan içme kullanma suyu dezenfekte edilerek verilmektedir.

İlde bulunan 15 ilçeden 7 tanesinin atık suları (Yumurtalık, Ceyhan, Karaisalı, Seyhan, Çukurova, Yüreğir, Sarıçam) ASKİ Genel Müdürlüğüne ait kanalizasyon sistemine bağlıdır. Adana şehir merkezinin evsel atık sularının çevre yapısını bozmadan şehirden uzaklaştırılması ve Seyhan nehri ile Akdeniz kıyılarının doğal yapısını bozmaması için Adana'da ASKİ Genel Müdürlüğü'ne bağlı Seyhan AAT, Yüreğir AAT, Karaisalı AAT, Ceyhan AAT, Yumurtalık AAT olmak üzere toplam 5 adet kentsel atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

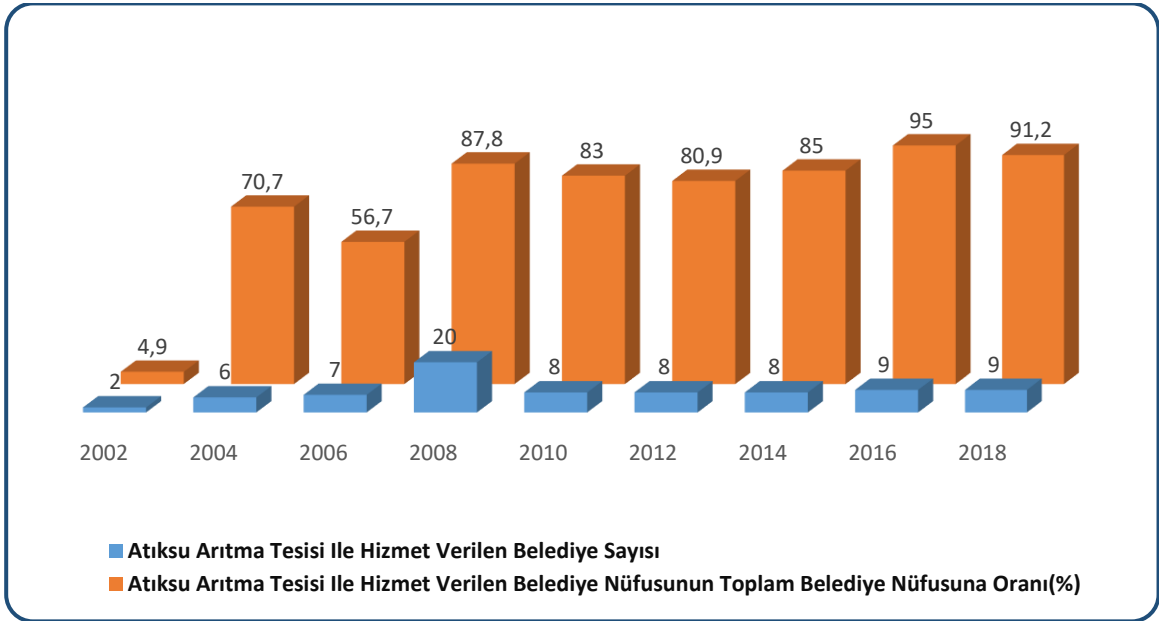
Seyhan, Yüreğir ve Ceyhan Atıksu Arıtma Tesislerinde 22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında SAİS kabini bulunmaktadır.

İlde bulunan Büyükşehir Belediyesi'ne ait merkezi atıksu arıtma tesislerinden oluşan arıtma çamurları dekantörde susuzlaştırıldıktan sonra yine Büyükşehir Belediyesine ait Entegre Katı Atık Düzenli Depolama

Sahasına gönderilmektedir. Seyhan AAT'de 63.941 ton/yıl, Yüreğir AAT'de 27.677 ton/yıl, Karaisalı AAT'de 168 ton/yıl ve Ceyhan AAT'de 4.745 ton/yıl arıtma çamuru oluşmaktadır. İlde oluşan kentsel arıtma çamurlarının bir kısmı tesis içerisinde enerji kazanımında kullanılmakta geri kalanı ise II. Sınıf Düzenli Depolama Tesisinde bertaraf edilmektedir.

Grafik 1 - Adana ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TUIK, 2019)

Grafik 2 - Adana ilinde 2018 yılı atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı (TUIK, 2019)

Adana Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesi'nde 72.000 m³/gün kapasiteli, 16.150 ton/gün çamur üreten endüstriyel atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. Adana OSB'de şu anda 242 firma faaliyet göstermektedir. Bu firmalardan kaynaklanan atıksular bölge müdürlüğüne ait atıksu arıtma tesisinde arıtılarak Ceyhan Nehri'ne deşarj edilmektedir. Organize Sanayi Bölgesinde 22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında SAİS kabini bulunmaktadır.

İlde münferit sanayi tesislerinden kaynaklanan arıtılmış atıksu miktarı 187.647.595 m³/gün olup bu arıtılmış suların 32.850 m³/gün'ü bahçe sulamada, 12.525.705 m³/gün'ü endüstriyel amaçlı yeniden kullanılmaktadır.

Adana'da Yumurtalık ilçe sahilinde 2019 yılı itibariyle Mavi Bayrak almış 1 adet plaj bulunmaktadır. Adana ili içerisinde 9 adet istasyonun dahil olduğu 4 adet su yönetim biriminin ekolojik kalitesi aşağıdaki çizelgede verilmektedir.

Çizelge 3- Adana ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Seyhan	X			Fiziksel Biyolojik	227.000	200.000	1.151.066	55.000
	Çukurova								
	Sarıçam	X			Fiziksel Biyolojik	128.000	91.035	531.940	29.000
	Yüreğir								
	Karaisalı	X			Fiziksel Biyolojik	1.200	1.100	10.000	16
İlçeler	Ceyhan	X			Biyolojik İleri	34.896		91.433	10-15
	Kozan	X			Fiziksel Biyolojik	22.000		100.000	
	Yumurtalık	X			Fiziksel Biyolojik	900	-	3.000	-
	Feke			X				17.820	
	İmamoğlu		X		-	-	-	29.111	-
	Karataş		X		-	-	-	22.178	-
	Pozantı			X	-	-	-	20.000	-
	Saimbeyli		X		-	-	-	16.000	-
	Tufanbeyli			X				19.184	-
	Aladağ			X				17.113	

Çizelge 4 - Adana ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Atıksu Bilgi Sistemi, 2019)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	-	145
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer		176

Çizelge 5 - Adana ili kıyılarında su kütlelerinin 2018 yılı ekolojik kalite değerlendirilmesi

	Ortak Değerlendirme				
	2018	2017	2016	2015	2014
AKD02: AKNSW1, ISKSW2, ISK-RAD, ISKSW1, ISKSW3, BTCSW1, YUMSW1, ISK-1, ISK-2	ORTA	ORTA	İYİ	ORTA	ORTA
AKD03: ISKSWR3, ISKSWR, YUM-REF	İYİ	İYİ	ÇOK İYİ	ORTA	ORTA
AKD04: CEYSWR, CEYSW1	ZAYIF	ORTA	ORTA	ORTA	ORTA
AKD05: TIRSW1, SEYSW2, SEYSW3, SEYSW1, MERSWR, MERSW1, M-EK1, M-EK2, MER-1	ZAYIF	ZAYIF	ZAYIF	ZAYIF	ORTA

İlde toplam 8 adet atık kabul tesisi bulunmaktadır. Bu atık kabul tesislerinden 1 tanesi Adana Büyükşehir Belediyesi tarafından faaliyet göstermektedir. Diğer atık kabul tesisleri ile denize kıyısı olan kıyı tesislerimiz tarafından kurulmuş olup, bu tesisler tarafından işletilmektedir. Ayrıca ilde faaliyet gösteren 5 adet atık alma gemisi faaliyet göstermektedir.

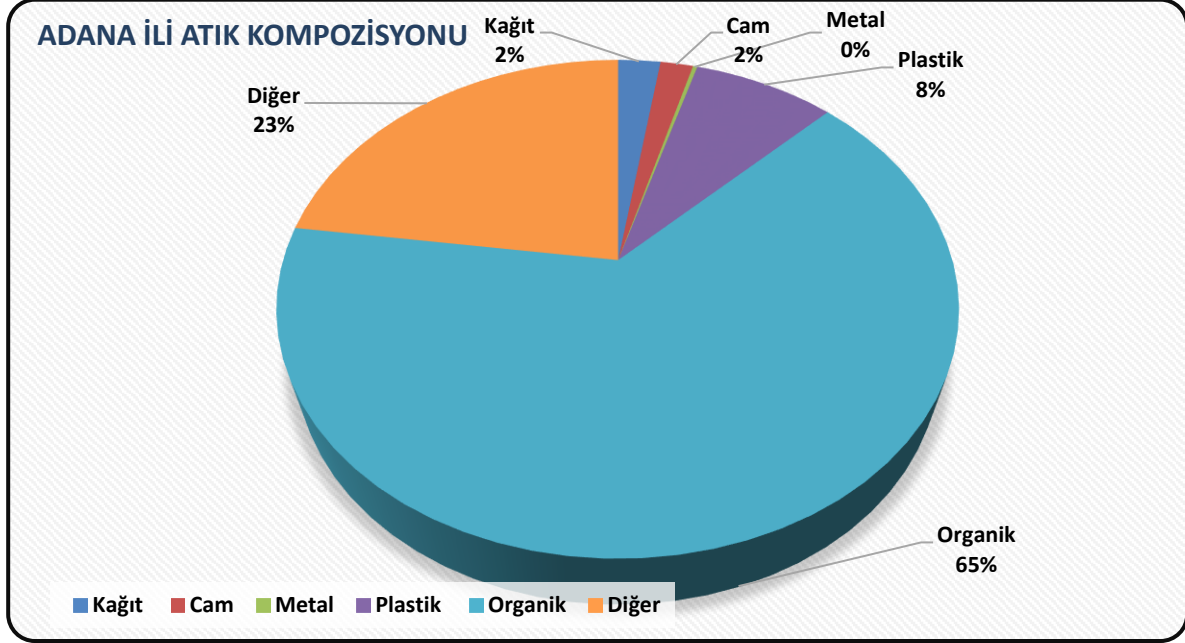
Çizelge 6 - Adana ilinde 2019 yılı itibariyle acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı (Tayseb, 2019)

Şehir	Acil Müdahale Planı Hazırlaması Gereken Kıyı Tesis Adedi	Onaylı Plana Sahip Kıyı Tesis Adedi
Adana	9	5

3. Atık

Adana ilinde 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu ve kanun doğrultusunda yayımlanarak yürürlüğe giren başta Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği olmak üzere yasal mevzuat çerçevesinde üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmek ve halka katı atık yönetimi alanında daha çağdaş bir hizmet vermek amacıyla merkez ilçelerden olan Sofulu'da Entegre Katı Atık Bertaraf Tesisi kurulmuştur. Adana Büyükşehir Belediyesi Entegre Katı Atık Bertaraf Tesisi 2011 yılı başında hizmete girmiştir.

II. Sınıf düzenli depolama lisansı olan tesise, Adana il genelindeki 15 merkez ilçeden günlük ortalama 2.000 ton/gün evsel nitelikli katı atık gelmektedir. Tesiste, karışık atıklar için 3 hattan oluşan günlük 2.000 ton kapasiteli ayrıştırma ünitesi bulunmakta olup atıklar, organik atık ve ambalaj atıkları (cinslerine göre) olarak ayrıştırılmakta ve ambalaj atıkları lisanslı geri kazanım firmalarına gönderilmektedir.

Grafik 3 - Adana ilinde katı atık kompozisyonu

Fermantasyon Sistemi ve Düzenli Depolama Sahasından toplanan metan gazının aktarıldığı 16.000 m²'lik iki gaz depolama alanına sahip bir elektrik santrali bulunmaktadır. Depolama sahasında toplanan gaz ve fermantasyon tanklarında üretilen metan gazı enerji üretim santraline yönlendirilmektedir. Enerji üretim santralinde, atmosferi ısıtma kapasitesi CO₂ gazından 25 kat fazla olan metan gazının bertarafı sağlanmaktadır. Santralin enerji üretim değeri 10 MW/s civarında seyretmektedir bu değer de yaklaşık 50.000 hanenin elektrik ihtiyacını karşılamaktadır.

Adana Büyükşehir Belediyesi tarafından Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları Yönetim Planı hazırlanmıştır.

Çizelge 7 - 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi (AÇSİM, 2019)

Adana Büyükşehir Belediyesi	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
İl Geneli (Toplam)	12.099,8	708.236,6	0	1	4

Çizelge 8 - Adana ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	157	31.516
Öğrenci	428	205.457

Çizelge 9 – Adana ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)		8.342.297
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		752.092
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		118.591
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		712.216
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)		621.002
Pil(16 06 01*)		565.565
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)		2.629
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)		86
Aydınlatma (20 01 21*)		2.124
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		6.873
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		2.747.573
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)		21.831
Organik atık		15.863
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)		50.171.763
TOPLAM		64.080.505

Çizelge 10 – Adana ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	16	16	100
Belediye Hizmet Binası			
Okul	1045	1045	100
Kurum/kuruluş	479	441	86
AVM	4	1	25
Otel			
Hastane	7	7	100
Sanayi			
Diğer			

Çizelge 11 - Adana ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
662	77	11

2019 itibariyle Adana'da Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 412 piyasaya süren, 100 ambalaj üreticisi, 37 adet tedarikçi vardır. Ayrıca ilde 14 adet ambalaj atığı toplama ayırma tesisi 49 adet ambalaj atığı geri kazanım tesisi bulunmaktadır. İlde 15 adet ilçe bulunmakta olup 14 adet Belediyenin onaylı Ambalaj Atık Yönetim Planı vardır. 1 ilçenin de paydaş onayları beklemektedir.

Adana ilinde, Atık Yönetim Uygulaması⁴ verilerine göre 2018 yılında beyan edilen tehlikeli atığın 13.581 tonu geri kazanıma, 16.315 tonu bertarafa gönderilmiş, 234 tonu ihraç edilmiş ve 157 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018 yılında Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre Adana ilinde 379,90 ton atık motor yağı, 406,63 ton da atık endüstriyel yağ toplandığı beyan edilmiştir. İlde 2018'de atık madeni yağın 552,54 tonu geri kazanılmış, 233,99 tonu ihraç edilmiş, 15,51 tonu da stokta olduğu beyan edilmiştir.

2018'de Adana ilinde 607,2 ton kullanılmış akü toplanmıştır.

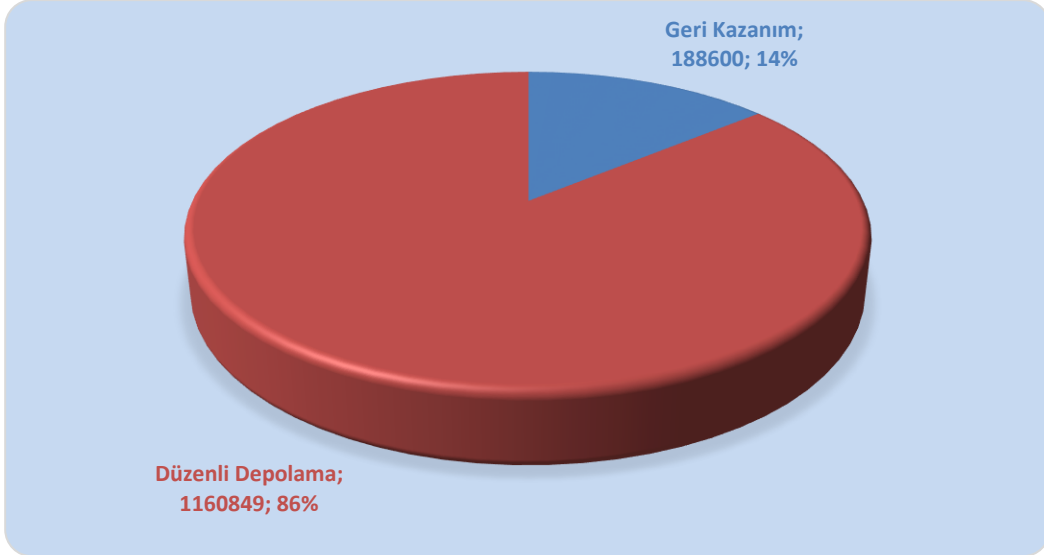
"Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında 4 adet Bitkisel Atık Yağ Ara Depolama Lisansı almış firma bulunmakta olup, ilde faaliyet gösteren bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. İlde 2018 yılında 139,82 ton kullanılmış kızartmalık yağ, 0,47 ton kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

⁴ Atık Yönetim Uygulamasında 2019 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2018'i içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, 2019 yılı için doğrulanmış istatistikleri veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler - Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir. Aynı durum diğer iller için de geçerlidir.

Adana ilinde Ömrünü Tamamlamış Lastik (ÖTL) Geçici Depolama Alanı ve ÖTL Bertaraf Tesisi bulunmamakta olup 3 adet ÖTL Geri Kazanım Tesisi bulunmaktadır. 2018 yılında ilde 1.100,6 ton ÖTL geri kazanılmıştır.

Çizelge 12 - Adana ilinde 2019 yılı termik santrallerde kullanılan kömür, oluşan cüruf ve uçucu kül miktarı (AÇŞİM, 2020)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf (ton/yıl)
İSKEN Sugözü Enerji Santrali	2.500.000	256.000	17.000
ENERJİSA Tufanbeyli Termik Santrali	6.435.590	430.579	645.870
TOPLAM	8.935.590	686.579	662.870

Grafik 4 - Adana ilinde 2019 yılı kül atıklarının yönetimi (Adana ÇŞİM, 2020)

Çizelge 13 - Adana ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Adana ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	63
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	7
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	60
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	1
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Tıbbi atıklar Seyhan ilçe Belediyesi, Yüreğir ilçe Belediyesi, Ceyhan ilçe Belediyesi, Sarıçam Belediyesi ve Çukurova Belediyesi tarafından Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliğine uygun donanımlı, sıkıştırmasız araçlarla toplanmakta ve taşınmaktadır. Tıbbi atıklar Sofulu Çöp Alanında Sterilizasyon Tesisinde bertaraf edilmektedir. Tesiste günlük 8-10 ton tıbbi atık işlenebilmektedir. Tıbbi atıkların sterilizasyonunda önden parçalımlı otoklav teknolojisi kullanılmakta ve 135°C sıcaklıkta buhar ile sterilizasyon gerçekleştirilmektedir. 2018 yılında Adana'da 3.084,68 ton tıbbi atık toplanarak sterilize edilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Adana'da başlıca doğal ekosistemler, sucul ekosistemler (kıyı/kumul, göl ve akarsu boyu) ve karasal ekosistemler (makilik, orman, yüksek dağ/alpin) başlıkları altında ikiye ayrılabilir. Bunlara antropojen etkilerle şekillenmiş ve çoğu zaman doğal unsurlarla karışık/mozayik oluşturan tarım ekosistemlerini ve yerleşim yerlerini içeren kent ekosistemini de eklemek mümkündür.

Adana ilinde yayılım gösteren bitki çeşitliliğini Akdeniz bitki topluluğu karakterize etmektedir. Akyatan kumul eksibelerine yapay bitki dokusu getirilirken doğan bitkilerinde topluluğa katıldığı görülmektedir. Arka alanda bulunan tarlaların ve lagünün sigorta görevini üstlenmiştir. Seyhan Barajı kenarında murt, zakkum, kermes meşesi birliği ile yer yer de karaçalı, keçiboğan birlikleri yayılıma katılmaktadır. Bu alanda murt,

zakkum, ılgın, gürgen, hayıt, erguvan, delice, karaçalı, sumak, akça kesme, katırtırnağı, çılpırtı, sarı sabır, süpürge çalısı, tesbih, kekik, yalancı kekik, orman sarmaşığı, gıcır, geyik diken, okluk, topuk otu, berdi, kargı, patlangaç, melengiç, yasemin, yabani asma, kuşkonmaz, karnı, saz, çeti, kındıra, kapari, geliç, çoban düğmesi, çokça yayılım gösterirler.

Adana ilinin yabani hayvan biyoçeşitliliği il geneli biyolojik çeşitlilik envanter çalışmalarıyla ortaya konulmuştur. İl sınırları içerisinde 65 adet memeli türü olduğu tespit edilmiştir. Adana ilinde arazi gözlemlerinde 337 kuş türü tespit edilmiştir. Adana ilinde 34 içsu balığı, 6 kaplumbağa, 19 kertenkele, 1 kör kertenkele ve 23 yılan olmak üzere toplam 49 sürüngen türünün yaşadığı tespit edilmiştir. Bu türlerden 4'ü ülkemiz için endemik türlerdir (Toros Kertenkelesi, Bolkar Uysal Yılanı, Baran Cüce Yılanı ve Eiselt Cüce Yılanı).

Adana ilinde 2 adet milli park, 4 adet tabiat parkı bulunmaktadır.

Aladağ Milli Parkı: 21.07.1995 tarih ve 22265 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulu kararına göre 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 3. Maddesine dayanılarak Aladağ Milli Parkı ilan edilmiştir. Milli Park ile ilgili ayrıntılı bilgiler Çizelge 14'de verilmektedir.

Çizelge 14 - Aladağ Milli Parkı ve özellikleri

Aladağ Milli Parkı	
Alanın Resmi Adı	Aladağ Milli Parkı
Coğrafik Konum	Saha Kayseri, Niğde, Adana illeri sınırları dâhilinde kalmaktadır. Genel alanı içinde 1.056 m rakımlı yerler olduğu gibi 3.756 m rakımlı yerlerde mevcuttur. Ortalama rakım 2.500- 3.000 m civarındadır.
Alan	Toplam alan 54.524 ha alan olup bu alanın 11.702 hektarlık kısmı Adana il sınırları içerisinde kalmaktadır.
Alanın Açıklamalı Tanımı	Saha içerisinde, Demirkazık Tepesi (yüksekliği 3.756 m olup en yüksek tepedir. Aynı zamanda ülkemizde önemli yükseltileri arasında kalır), Yedi Göller (3.500 m yükseklikte bulunur), Hacer Ormanı (2.750 ha), Kapuzbaşı şelaleleri ve Acısu gibi doğal kaynakları ile yurdumuzun ender doğa parçalarından biridir.
Yasal Konumu	21.07.1995 tarih ve 22265 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulu kararına göre 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 3. Maddesine dayanılarak Aladağ Milli Parkı ilan edildi.
Sosyo- Ekonomik- Kültürel- Tarihsel Özellikler	Saha Torosların yüksek dağ köylerini içine almaktadır. Sosyo-ekonomik ve kültürel değerleri yönünden bakıldığında; mevcut yöre halkı, tarım ve hayvancılıkla uğraşan fakir orman köylülerini kapsamaktadır. Koruma alanı içerisinde tarihsel/kültürel değeri olan yapılar bulunmamaktadır.
Yerleşimler ve Nüfusları	Aladağlar Milli Parkı, Kayseri ili, Yahyalı ilçesine 30 km, Niğde ili, Çamardı ilçesine 15 km ve Adana ili, Aladağlar ilçesine 26 km uzaklıktadır. Aladağlar Akdeniz Bölgesinde yer alan Orta Toros Dağları'nın en yüksek ünitesidir. Ulaşım karayolu ile sağlanmaktadır.

Yumurtalık Lagünleri Milli Parkı: 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na göre, Bakanlar Kurulu'nun 94/5451 sayılı kararı ile 8 Temmuz 1994 tarih ve 21.984 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak "Yumurtalık Tabiatı Koruma Alanı" olarak ilan edilmiştir. 2016 yılında mahkeme kararı ile alan Milli Park statüsüne dönüştürülmüştür. 16.979 ha alana sahiptir. Yumurtalık Lagünleri ülkemizdeki 112 önemli bitki alanından biri olan Ceyhan Deltası Önemli Bitki Alanı içerisinde yer almaktadır. Bu türler açısından Halep Çamlığı, Kaldırım Tuzlası ve Kumullar önemli habitatlardır. Alandaki farklı kumul yapıları farklı bitki örtüsüne sahiptir. Kumullardaki bitki türleri için en önemli sorun aşırı otlatmadır. (Heliotropium ovalifolium, Pancratium maritimum, Zygphyllum album, Echinops dumanii, Bromus psammophilus, Silene pompeipolitana).

Kumluk-Karataş Tabiat Parkı: Karataş ilçesinde olup, il merkezine 45 km uzaklıktadır. Alan: 29,87 hektardır. Tescil tarihi: 11.7.2011

Dağlıcak Tabiat Parkı: Kozan ilçesinde olup, il merkezine 95 km ilçe merkezine 15 km uzaklıktadır. Alan: 2,53 hektardır. Tescil tarihi: 11.7.2011

Belemelik Tabiat Parkı: Pozantı ilçesinde olup, il merkezine 117 km ilçe merkezine 9 km uzaklıktadır. Alan: 4.349,1 hektardır. Tescil tarihi: 02.12.2014 .

Obruk Şelalesi Tabiat Parkı: Saimbeyli ilçesinde olup, il merkezine 166 km, ilçe merkezine 5 km uzaklıktadır. Alan: 257,1 hektardır. Tescil yılı: 2019

Adana ili sınırları içerisinde 2 tanesi Ramsar Alanı (Yumurtalık Lagünü ve Akyatan Lagünü) sulak alan bulunmaktadır. Yumurtalık Lagünü ve Akyatan Lagünü'nün koruma bölgeleri sınırları çizilmiştir.

Akyatan Lagünü: (yüzölçümü: 14.400 ha) Türkiye'nin en büyük lagün gölü olup ortalama su seviyesindeki alanı 4.900 hektardır. 1987 yılında "Akyatan Lagünü Yaban Hayatı Koruma Sahası", 2005 yılında ise "Akyatan Lagünü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası" olarak değiştirilmiştir. Alan 15 Nisan 1998 tarihinde ise Sulaklanları Korunması (Ramsar) Sözleşmesi Listesine dahil edilerek alanın ekolojik karakterinin aynen korunacağı uluslararası düzeyde de taahhüt edilmiştir. Üreyen yaz ördeği, turaç, sazhorozu, kocagöz, akça cılıbit, mahmuzlu kızkuşu ve küçük sumru popülasyonlarıyla "Önemli Kuş Alanı" statüsü kazanır. En önemlileri flamingo (maksimum 9.579), suna (maksimum 854), fiyu (maksimum 13.900), elmbaş patka (maksimum 16.801), dikkuyruk (maksimum 978) ve sakarmeke (maksimum 46.000) olmak üzere, büyük sayıda sokuşu (maksimum 85.054) gölde kışlar. Alan göç sırasında, küçük karabatak ile en önemlileri kılıçgaga (maksimum

1.589), akça cılıbit (maksimum 3.918) ve küçük kumkuşu (maksimum 5.165) olmak üzere, kıyı kuşları için büyük önem taşır. Akyatan'ın el değmemiş 22 km uzunluğundaki kumsalı, yeşil denizkaplumbağasının (*Chelonia mydas*) Akdeniz'deki son yumurtlama alanlarından biridir. Aynı kumsal aynı zamanda *Caretta caretta*'lar tarafından da kullanılmaktadır.

Çizelge 15 - Adana ilinde bulunan sahip sulak alanlar

No	Sulak Alan Adı	Alanı (ha)	Enlem	Boylam
1	Akyatan Lagünü Sulak Alanı	14.700	36 37	35 16
2	Yumurtalık Lagünü Sulak Alan	19.853	36 44	35 41

Yumurtalık Tabiatı Koruma Alanı: Tabiatı koruma alanı olarak kapladığı alan 16.430 ha, Ramsar Alanı olarak da 19.500 ha'dır. 9.11.1993 tarih ve 1609 sayılı kararı ile Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca 1. Derece Doğal Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. Aynı sınırlar korunarak 31 Mart 1994 tarihinde Tabiatı Koruma Alanı olarak ilan edilmiştir. 2005 yılında ise Uluslararası Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi Ramsar Listesine dahil edilmiştir.

Ağyatan Lagünü: (yüzölçümü: 2.200 ha) Alan, deniz kaplumbağası üreme bölgesinde olması ve ekosistem enderliği sebebiyle 11.03.1997 tarihinde Adana Kültür Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararı ile 1. Derece Doğal Sit ilan edilmiştir. Bugüne kadar yapılan teşhisler neticesinde kritik öneme sahip 4'ü kritik toplam 11 nadir bitki vardır. Yapılan araştırmalar neticesinde alanda 117 farklı kuş türü belirlenmiştir. Bu türlerden 27 tanesinin alan içerisinde muhtemel veya kesin olarak üredikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 16- Adana ilindeki tabiat anıtları (Tabiat Varlıklarını Koruma Şube Müdürlüğü, 2020)

Adı	Alanı (m ²)	Kaynak Değeri
Bigbiğ Orman Sarmaşığı	184	Yörenin en yaşlı sarmaşığı olması ve kayaya yapışık olarak 15 m boya sahip olması
Kandildere Çınar Ağacı	1.000	Çınar Ağacı (<i>Platanus orientalis</i>) türünün, 340 yaşlarında, 16 m boy, 2,16 m çap ve 6,80 m çevre genişliğine sahip olması
Acıkise Doğu Çınarı	1.000	Çınar Ağacı (<i>Platanus orientalis</i>) türünün, 340 yaşlarında, 16 m boy, 2,16 m çap ve 6,80 m çevre genişliğine sahip olması
Acıkise Ardiç Ağacı	1.000	Ardiç Ağacı (<i>Juniperus foetidissima</i>) türünün, 630 yaşlarında, 19 m boy, 1,88 m çap ve 5,90 m çevre genişliğine sahip olması. 11,0 m boy, 1,70 m çap ve 4,90 m çevre genişliğine sahip olması

Tuzla Sulak Alanı (Lagünü): Tuzla Lagünü 1995 yılında "Yaban Hayatı Koruma Sahası" ilan edilmiş, 2005 yılında ise "Tuzla Yaban Hayatı Geliştirme Sahası" olarak değiştirilmiştir. Ayrıca Potansiyel Ramsar alanı olarak da statüleştirilmiştir. Kapladığı alan 3.974 ha'dır. 1. Doğal Sit, Yaban Hayatı, Potansiyel Ramsar, Önemli Kuş Alanı, Önemli Bitki Alanıdır. Alan, üreyen yaz ördeği, turaç, kocagöz, akça cılıbit, mahmuzlu kızkuşu ve küçük sumru popülasyonları ile "Önemli Kuş Alanı" statüsü kazanır. Kışlayan sığırcıları (maksimum 28.901) arasında çamurcun (maksimum 13.000) başta gelir. Tuzla lagününü kapsayan Seyhan Deltası, aynı zamanda ülkemizdeki 122 önemli bitki alanından biridir.

Çizelge 17 - Adana ilindeki yaban hayatı geliştirme alanları

	Adı	Alanı (ha)
A	Akyatan Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	15.304
B	Tuzla Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	3.974
C	Seyhan Baraj Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	11.436
D	Karanfıldağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	31.020
E	Hançer Deresi Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	6.048

İl sınırları içerisinde toplamda 7 adet doğal sit alanı ve 19 adet anıt ağaç bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Bakanlık Makamının 16.09.2013 tarih ve 14398 sayılı Olur'u ile onaylanan Mersin-Adana Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 03.04.2017 tarihinde Revize edilerek tekrar onaylanmış ve 11.04.2017 tarihinde Adana Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından askıya çıkarılmıştır. Mersin-Adana Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonunda Adana iline ait plan paftalarında herhangi bir değişiklik yapılmamış olup Mersin iline ait plan paftaları, Lejant Paftası ile birlikte Plan Hükümleri ve Plan Açıklama Raporları revize edilmiştir.

Çizelge 18 - Adana ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbst.tarimorman.gov.tr>, 2020)

ADANA	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	28.076,68	2,03	33.577,280	2,42	38.647,42	2,79	41.484,32	3,00
2) Tarımsal Alanlar	692.871,03	50,04	684.418,00	49,43	666.703,56	48,15	664.020,76	47,95
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	626.385,85	45,24	627.943,91	45,35	637.314,95	46,02	636.500,08	45,97
4) Sulak Alanlar	8.427,62	0,61	10.585,69	0,76	11.691,92	0,84	11.687,69	0,84
5) Su Yapıları	28.963,33	2,08	28.199,54	2,04	30.366,65	2,19	31.031,67	2,24
TOPLAM	1.384.724,51	100,00	1.384.724,51	100,00	1.384.724,50	100,00	1.384.724,52	100,00

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 19 - Adana ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	21	1	9	8	15	0	1	55
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	2	3	1	0	6
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 20 - Adana ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Temmuz 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
90	537	824	397	338	37	119	2342

Çizelge 21 - Adana ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Temmuz 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
29	15	5	3	2	4	0	58

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 22 - Adana ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	9	60	69
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	21	88	109
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		55	55
TOPLAM	30	203	233

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 23 - Adana ilinde 2019 Yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	115
Ani (plansız) denetimler	1.839
Genel toplam	1.954

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	60	0,00

Çizelge 23 - Adana ilinde 2019 Yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020) (devam)

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	26	0,00

Çizelge 24 - Adana ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Adana ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	206.720	0,00	0,00	960.919	0,00	0,00	242.522,8	96.010	1.506.171,8
Uygulanan Ceza Sayısı	102	0	0	2	0	0	9	7	120

2019'da Adana'da 2 adet firmaya ÇED görüşünden önce faaliyete başlamaktan Çevre Kanunu uyarınca durdurma cezası uygulanmıştır.

2019 yılı itibariyle Adana ilinde "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında 15 adedi üst seviye ve 11 adedi de alt seviye olmak üzere toplam 26 adet BEKRA kuruluşu bulunmaktadır. Adana ilinde 2019 yılında 2 adet alt seviye, 4 adet üst seviye, 10 kapsam dışı kuruluşun BEKRA 3 bildirimleri sorulanmıştır.

02.ADIYAMAN

1. Hava Kalitesi

Adıyaman ilinde 2019 yılında konutlarda 56.580.907 m³ ve sanayide 16.190.897 m³ doğalgaz kullanılmıştır. 2019 yılında Adıyaman ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 25'de verilmektedir.

Çizelge 25 - Adıyaman ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	32	-	42											
Şubat	16	-	31											
Mart	7	-	23											
Nisan	6	-	14											
Mayıs	5	-	43											
Haziran	5	-	72											
Temmuz	7	-	48											
Ağustos	7	-	56											
Eylül	10	-	50											
Ekim	10	-	70											
Kasım	24	-	112											
Aralık														

İl Merkezinde 10, Kahta ilçesinde 2, Besni ilçesinde 1 ve Gölbaşı ilçesinde 1 olmak üzere toplam 14 adet Egzoz gazı Ölçüm İstasyonuna Ölçüm Yetki Belgesi verilmiştir. 2019 yılı içerisinde toplamda 51.123 araç egzoz muayenesi yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde Gürlevik, Kırkgöz, Medetsiz, Kuru ve Palanlı kaynaklarından içme suyu temin edilmekte olup kaynaklar 24 hm³/yıllık potansiyele sahiptirler.

Çizelge 26 - Adıyaman ilinin içme suyu temini için projeleri

İçme Suyu Projeleri	İçme Suyu Kaynakları	İçme suyu temini (hm ³ /yıl)
Adıyaman İçmesuyu I. Aşama projesi (2018 Yılı)	Zeburan ve Havşarı kaynakları + İndere Barajı	(21+12)
Adıyaman İçmesuyu II. Aşama projesi (2018-2040 yılına kadar)	Gömikhan Barajı	56

2018 yılında Adıyaman ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı %99, atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı ise %60,3'tür.

Çizelge 27 - Adıyaman ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Adıyaman	X		Biyolojik ve ileri	32.808	0,247	252.000	6.205
İlçeler	Gölbaşı	X		Biyolojik	3.768		32.082	Çamur Ünitesi faal değil

Çizelge 28 - Adıyaman ilinde OSB'lerde olan atıksu arıtma tesislerinin durumu

çiftli	Mevcut Durumu	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Adıyaman Bölgesel Eysel ve Endüstriyel Atıksu Arıtma Tesisi	Faal	2.000	Fiziksel+İleri Biyolojik	0,07

İlde 16 tane Hidroelektrik Santrali bulunmaktadır.

3. Atık

İlde, Merkez ve ilçe belediyelerine ait vahşi depolama tesisleri mevcuttur. 2019 yılı içinde 167,293 ton atık toplanmıştır.

İlde düzenli depolama sahası, mahkeme kararıyla yürütmeyi durdurma kararı gereği faaliyete geçememiştir. Düzenli depolama sahası bulunmamaktadır.

Adıyaman ilinde, "Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında 2019 yılında Kayıtlı Ekonomik İşletmeler sayısı 97'dir.

İlde 2018 yılında 2.216.819 kg tehlikeli atık toplanmış olup, 1.724.714 kg'ı geri kazanılmış, 469.417 kg'ı bertaraf edilmiş, 11.708 kg'ı stokta bekletilmiş ve 10.980 kg'ı ihraç edilmiştir.

İlde, 16,280 ton atık motor yağı, 27,860 ton atık endüstriyel yağ beyan edilmiştir. İlde 2018 yılında 522.400 kg atık akü toplanmıştır.

İlde, 8.352 kg kullanılmış kızartmalık yağ, 560 kg kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

Çizelge 29 - 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Adıyaman Merkez ve ilçe Belediyeleri, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	20	600
Öğrenci	20	1.000

Çizelge 30 - 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Adıyaman Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	23	3	13,04
Belediye Hizmet Binası	23	3	13,04
Okul	810	-	
Kurum/kuruluş	130	5	3,85
AVM	1	1	100
Otel	29	13	45
Hastane	12	12	100
Sanayi			
Diğer			

Adıyaman ilinde 2018 yılında Oluşan Ömrünü Tamamlamış Lastiklerden 3.112 tonu 1 adet ÖTL geri kazanım tesisinde geri kazanılmıştır.

Çizelge 31 - Adıyaman ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	4
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde 2019 yılında 445,943 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Geniş Yapraklı Ormanlar	781,30 ha
Karışık Ormanlar	164,96 ha
İğne Yapraklı Ormanlar	1.667,02 ha
Ormanlık alan mevcuttur	

Adıyaman orman alanının Adıyaman yüzölçümüne oranı % 25 tir.

Nemrut Dağı Milli Parkı; Adıyaman ili Kahta ilçesi sınırları içerisinde olup 1988 yılında milli park olarak ilan edilmiştir. 13.850 ha büyüklüğündedir.

Adıyaman ili Gölbaşı ilçesinde bulunan Gölbaşı Gölleri doğal sit alanıdır. 2,079.79 ha'lık alana sahiptir. 12.05.2008 tarihinde tescil edilmiştir. 690 ha mera alanı bulunmaktadır

İlde Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği kapsamında Gölbaşı ilçesinde Gölbaşı, Azaplı ve İneklı gölleri mevcuttur

Gölbaşı Gölleri Tabiat Parkı 2008 yılında tabiat parkı olarak ilan edilmiştir. 2080 ha büyüklüğündedir. Doğanlı Çınarı Tabiat Anıtı bulunmaktadır Adıyaman ili Çelikhan İlçesi, Doğanlı Köyü, Meydan tepe Mevkii'nde bulunan tahmini 550 yaşında olduğu sanılan çınar Adıyaman-Çelikhan karayolu üzerinde olup, Adıyaman'a 40 km uzaklıktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 32 - Adıyaman ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	4.474,32	0,61	5.256,51	0,72	5.429,89	0,74	6.476,34	0,88	7.789,67	1,06
2) Tarımsal Alanlar	381.841,03	51,95	357.501,43	48,63	365.117,23	49,67	366.607,81	49,87	365.925,62	49,78
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	332.642,78	45,25	325.748,38	44,32	312.474,77	42,51	309.914,07	42,16	309.312,41	42,08
4) Sulak Alanlar	1.517,59	0,20	1.291,57	0,18	1.134,27	0,15	1.134,27	0,15	1.134,27	0,15
5) Su Yapıları	14.595,20	1,99	45.273,01	6,16	50.914,75	6,93	50.938,43	6,93	50.908,96	6,93
TOPLAM	735.070,92	100,00	735.070,90	100,00	735.070,91	100,00	735.070,92	100,00	735.070,93	100,00

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 33 - Adıyaman ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Adıyaman ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	16	0	3	2	0	0	0	21
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	2	0	0	0	0	0	0	2

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 34 - Adıyaman ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Adıyaman ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	11	12
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi		9	9
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		15	15
TOPLAM	1	35	36

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 35 - Adıyaman ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Adıyaman ÇŞİM, 2020)

Denetimler	Toplam
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	615
Genel toplam	620

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	99	75.754

Çizelge 35 - Adıyaman ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Adıyaman ÇŞİM, 2020) (devam)

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	2	0,00

Çizelge 36 - Adıyaman ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Adıyaman ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	0	0	0	16.000	122.392,71	138.392,71
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	0	0	0	1	98	99

03.AFYONKARAHİSAR

1. Hava Kalitesi

Afyonkarahisar'da 2019'da toplam 33.480 ton kömür, 125.632.832 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2019 yılında Afyonkarahisar ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 37'de verilmektedir.

Çizelge 37 - Afyonkarahisar ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

Merkez	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	9	0	30	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	12	0	21	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	8	0	20	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	5	0	20	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	3	0	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	4	0	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	3	0	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	4	0	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	6	0	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	16	0	45	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	11	0	42	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

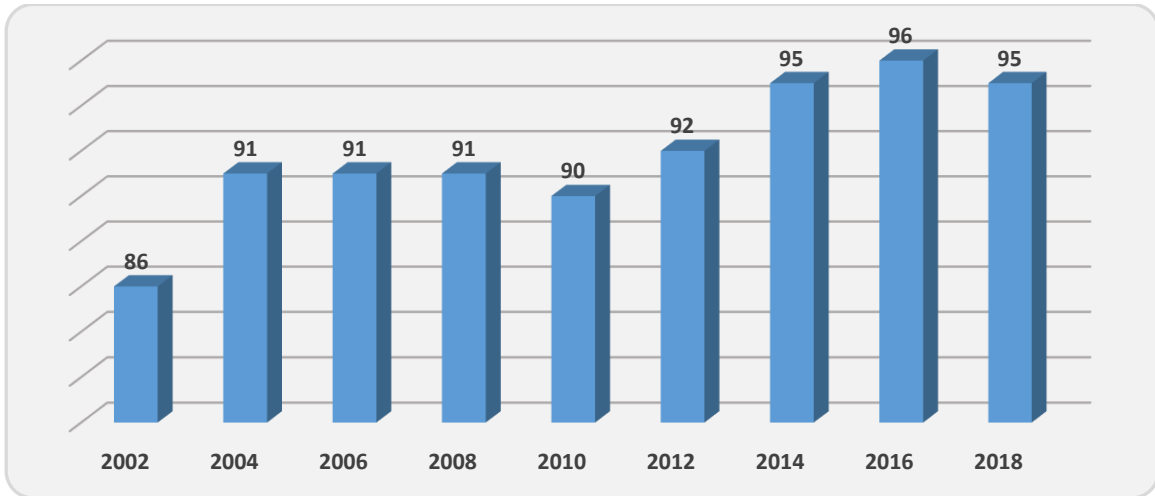
Çizelge 38 - Afyonkarahisar ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	70 (5 proses+65 toz)
Kimya Fabrikaları	1	4
Kireç Fabrikaları	1	11
Şeker Fabrikaları	1	7 (6 proses+1 yakma)
TOPLAM	4	92

2019 yılında Afyonkarahisar 8 adet egzoz gazı ölçüm yetki belgesi düzenlenmiş firma bulunmakta olup, 81.788 araç egzoz gazı ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlin içme suyu İçme Suyu Akdeğirmen Barajı ile Balmahmut Terfi Merkezinde 12 adet ve Kalegörünmez Terfi Merkezinde 22 adet olmak üzere toplam 34 adet sondaj kuyusundan sağlanmaktadır. Barajdan 2019 yılında toplam 10.597.608 m³ su temin edilmiştir. Barajdan gelen suyun arıtılmasının sağlandığı 1.800 m³/h kapasiteli 1 adet içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır.

Grafik 5 - Afyonkarahisar ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (Afyonkarahisar İli Atıksu Arıtma Tesisi Kurma ve İşletme Birliği, 2020)

Akarçay Havzası koruma eylem planı kapsamında mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından projelendirilen ve Afyonkarahisar Belediyesi tarafından yaptırılan "İleri Biyolojik Atıksu Tesisi" 6 Şubat 2012 tarihinde hizmeti girdi. Arıtma tesisimize Afyonkarahisar Merkezi ile birlikte Salar, Sülün, Nuribey, Erkmey ve Değirmen Ayvalı Belediyeleri ile toplam 6 belediye ve 2 köyün atıksuları arıtılmaktadır. Tesiste 3 adet 40 m³/saat kapasiteli dekantörlerle çamur susuzlaştırma işlemi gerçekleştirilir.

Çizelge 39 - Afyonkarahisar ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Merkez	X		Biyolojik	44.000	0,509	237.171	15
	Bolvadin	X		Fiziksel + Biyolojik	6.000	0,069	31.227	
	Dinar	X		Fiziksel + Biyolojik	20.000	0,231	24.744	0,27
	Emirdağ	X		Fiziksel + Biyolojik	5.400	0,062	19.101	0,35
	Şuhut	X		Fiziksel + Biyolojik	4.000	0,046	23.457	6,02
İlçeler	İscehisar	X		Fiziksel + Biyolojik	3.867		12.402	
	Çay	X		Fiziksel + Biyolojik	2.300	0,012	14.604	0,49
	Sandıklı	X		Fiziksel + Biyolojik	7.000	0,081	32.068	
	Sinanpaşa		Plan aşamasında					
	Sulatandağı		Plan aşamasında					
	Başmakçı		Plan aşamasında					
	Bayat		Plan aşamasında					
	Dazkırı		Plan aşamasında					
	Çobanlar		Plan aşamasında					
	Evciler		Plan aşamasında					
	Hocalar		Plan aşamasında					
	İhsaniye		Plan aşamasında					
	Kızılören		Plan aşamasında					
Beldeler	Dereçine	X		Fiziksel + Biyolojik	300		2.131	
	Karadilli	X		Fiziksel + Biyolojik	400		2.476	
	Düzağaç				3.173	0,037		

22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün'ün üzerinde olan Afyonkarahisar Merkez Atıksu Arıtma Tesisinde SAİS cihazı bulunmaktadır.

Afyonkarahisar Merkez Atıksu Arıtma Tesisinde evsel nitelikli ve ön arıtmadan geçen endüstriyel atıksular arıtılmaktadır. Tesisten çıkan çamurun tamamı kurutma yataklarında susuzlaştırıldıktan sonra Afyonkarahisar İli Katı Atık Düzenli Depolama ve Bertaraf Tesisine gönderilmektedir.

Afyonkarahisar Organize Sanayi Bölgesi atık suları yapılan protokolle Afyonkarahisar Merkez Atıksu Arıtma Tesisine bağlanmıştır. İlde diğer ilçelerde bulunan organize Sanayi Bölgelerinde yeterli kapasiteye ulaşamadığından Atıksu Arıtma Tesislerinin inşaatına başlanmamıştır.

Endüstriyel tesislerden ve sanayiden kaynaklanan arıtma çamurları ise yine aynı şekilde Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik hükümleri gereğince analizleri yaptırılarak bertaraf ettirmektedir.

Çizelge 40 – Afyonkarahisar ilinde 2019 Yılı OSB’lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu (ÇŞİM, Bolvadin Belediye Başkanlığı, Sandıklı Belediye Başkanlığı, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Afyonkarahisar Organize Sanayi Bölgesi	Afyonkarahisar İli Atıksu Kurma ve İşletme Birliği tarafından arıtılarak alıcı ortama verilmektedir.				
Emirdağ Organize Sanayi Bölgesi	Emirdağ Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisine bağlı durumda				
Bolvadin OSB ve Münferit Sanayi Kuruluşları	Bolvadin Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisine bağlı durumda				
İscehisar Mermer OSB	İscehisar Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisine bağlı durumda				
Sandıklı OSB	50 hektarlık 1.Etap için imar planı onaylanmış ve altyapı çalışmalarına başlanmıştır.				

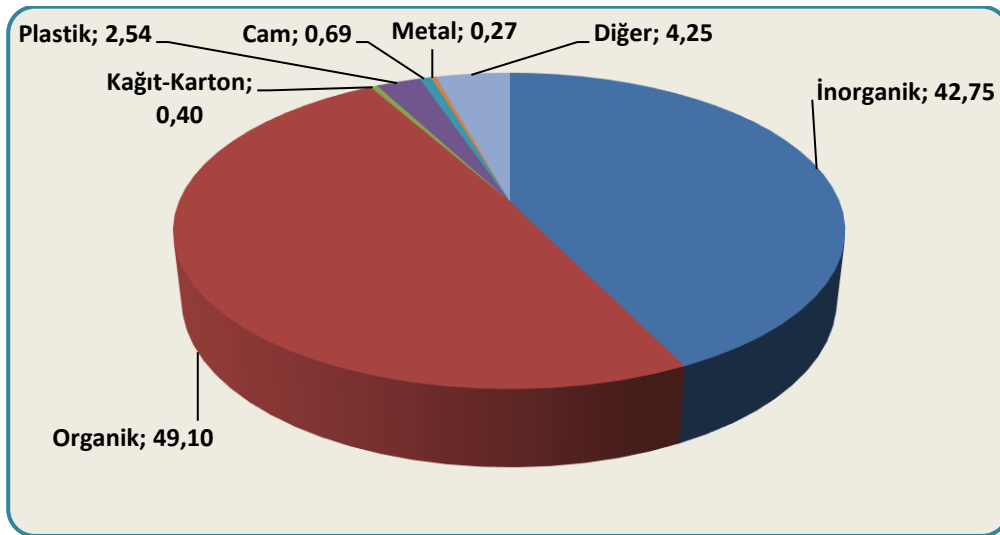
Çizelge 41 - Afyonkarahisar ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (AÇŞİM, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT’si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	184	50
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	15	5
Diğer	17	3

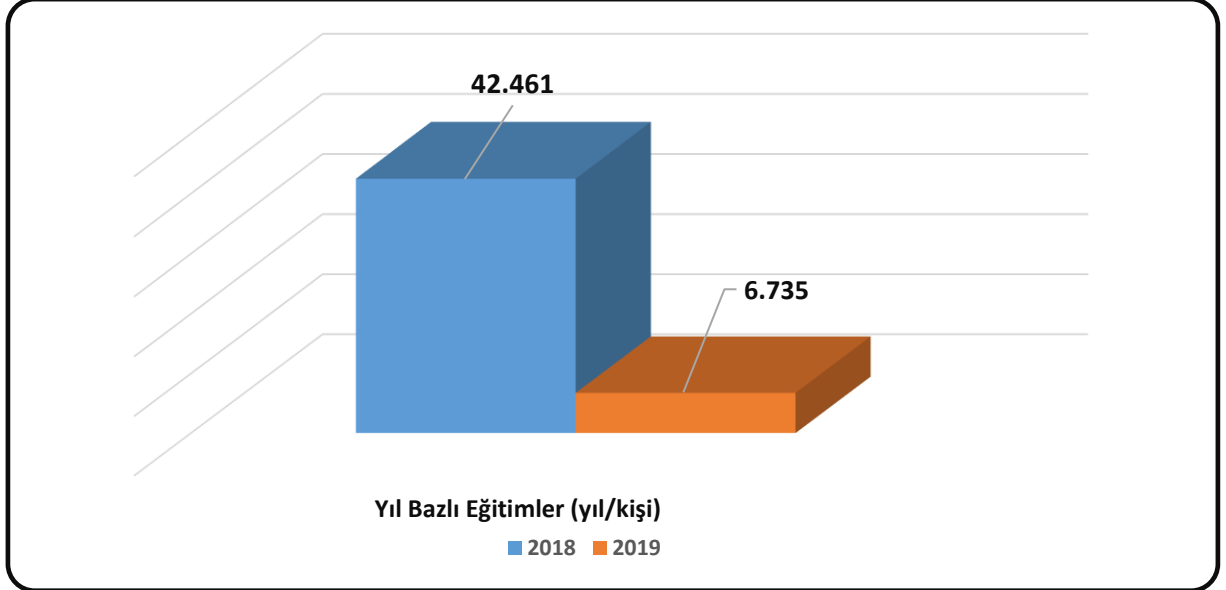
3. Atık

Afyonkarahisar ilinde 1 adet katı atık düzenli depolama tesisi bulunmaktadır. Afyonkarahisar İli Çevre Hizmetleri Birliği (AFÇEBİR) tarafından işletilen düzenli depolama tesisine birlik üyesi olan 52 adet belediye ve İl Özel İdaresine bağlı köyler katı atıklarını getirmektedir. 2019 yılı içerisinde Katı Atık Düzenli Depolama ve Bertaraf Tesisine Afyonkarahisar Merkez başta olmak üzere tesise yakın ilçe ve beldelerden 17 Belediye ile Merkez İl Özel İdaresi kendi araçlarıyla, diğer 12 ilçe ve 23 belde belediyenin atıkları ise aktarma istasyonlarından tesise taşınmaktadır.

Afyonkarahisar ilindeki 7 ilçede bulunan katı atık aktarma istasyonundan toplanan ve taşınan atık miktarı 2019 yılında 75.325,20 ton olup bu atıklarla birlikte düzenli depolanan atık miktarı 2019 yılı için 160.799,20 ton’dur.

Grafik 7 - Afyonkarahisar ilinde 2019 yılı itibariyle katı atık kompozisyonu (Afyonkarahisar İli Çevre Hizmetleri Birliği (AFÇEBİR), 2020)**Çizelge 42 – Afyonkarahisar’da 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (AÇŞİM, 2019)**

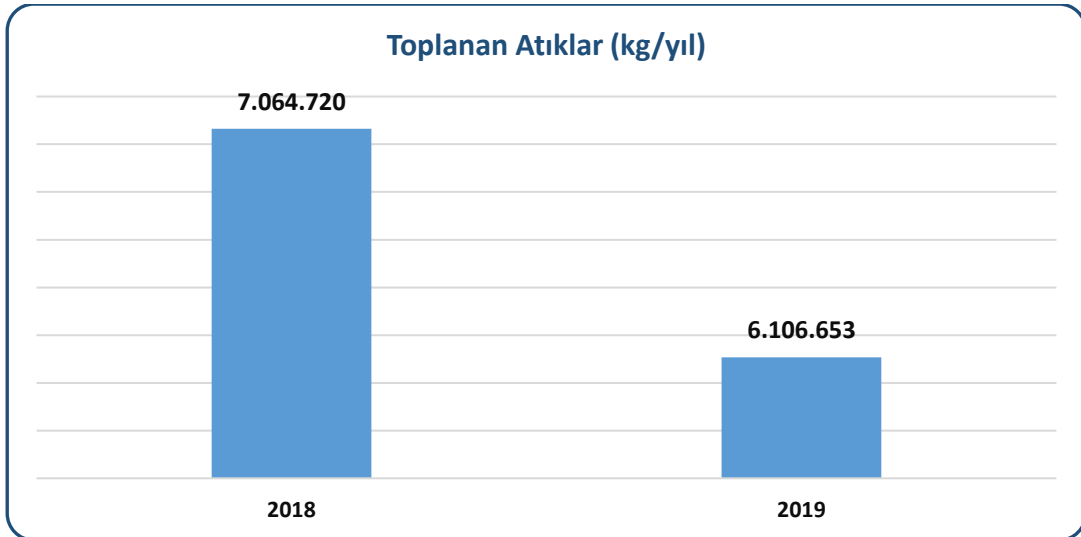
Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	25	1.448
Öğrenci	81	5.287

Grafik 6 - Afyonkarahisar ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2020)

Çizelge 43 - Afyonkarahisar'da 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2020)

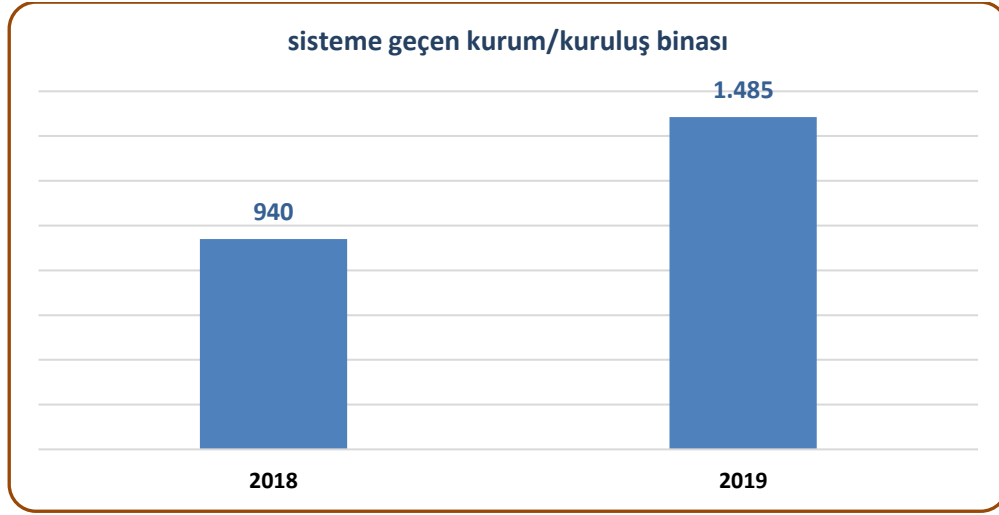
	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)		3.561.690
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		1.736.000
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		62.300
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		336.390
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)		123.450
Pil(16 06 01*)		4.830
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*) belediye		209.163
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)		72.830
TOPLAM		6.106.653

Grafik 7 - Afyonkarahisar ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2020)

Çizelge 44 - Afyonkarahisar'da 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	59	52	88
Belediye Hizmet Binası	59	52	88
Okul	1.110	956	86
Kurum/kuruluş	168	154	92
AVM	3	2	66
Otel	25	12	
Hastane	110	36	33
Sanayi			
Diğer		221	

Grafik 8 - Afyonkarahisar ilinde yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2020)

Afyonkarahisar ilinde 2019 yılı itibariyle kayıtlı 342 ekonomik işletme mevcuttur. Bu işletmelerden 53 işletme tedarikçi, 274 işletme piyasaya süren, 15 işletme ise ambalaj üreticisidir. İlde 5 işletme toplama ayırma tesisi, 3 işletme geri kazanım tesisi bulunmaktadır. Afyonkarahisar İli Çevre Hizmetleri Birliği'ne üye Belediyelerin dahil olduğu Ambalaj Atıkları Yönetim Planı 2019 yılı içerisinde revize edilerek 25.12.2019 tarihinde Afyonkarahisar Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

Afyonkarahisar ilinde 2018 yılında tehlikeli atığın 818,41 tonu geri kazanılmış, 621,49 tonu bertaraf edilmiş, 39,21 tonu ihraç edilmiş, 9,07 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018'de Afyonkarahisar'da 68,64 ton atık motor yağı, 40,13 ton da atık endüstriyel yağı toplanmış, bu yağların 69,56 tonu geri kazanılmış ve 93,5 tonu ihraç edilmiş, 8,5 tonu da stoklanmıştır.

Afyonkarahisar'da 2018 yılı içerisinde 4,53 ton atık akü ve 16 kg atık pil toplanmıştır. 2018 yılında 70,45 ton kullanılmış kıztartmalık yağ, 260 kg kullanım ömrü dolmuş atık yağ toplanmıştır.

Çizelge 45 – 2019 yılı itibariyle Afyonkarahisar ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	19
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Afyonkarahisar ilinde 1 adet tıbbi atık sterilizasyon tesisi bulunmakta olup Uşak, Burdur, Antalya Eskişehir illeri ve Akşehir ilçesinden de tıbbi atıklar bu tesise gelerek sterilize edilmektedir. Afyonkarahisar ilinde 2019 yılı itibarıyla toplanan tıbbi atık miktarı 623,06 tondur.

Çizelge 46 - Afyonkarahisar ilinde 2019 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2020)

İşlenen Cevherin Adı	Toplam Tesis Sayısı	Zenginleştirme Atığı Miktarı (ton/yıl)	Kategori A Tesis Sayısı	Kategori B Tesis Sayısı
Metalik Magnezyum	1	2,384		

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Afyonkarahisar, fitocoğrafya bakımından esas itibarıyla İran-Turan ve Akdeniz flora bölgelerinin birleştiği noktada yer almaktadır. Ancak, Afyonkarahisar sınırlarında bulunan dağların konumu nedeniyle çok fazla lokal iklim şartları meydana gelmiştir. Bunun sonucunda da İran-Turan ve Akdeniz flora bölgelerinin yanı sıra ülkemizin de dahil olduğu diğer üçüncü flora bölgesi olan Avrupa-Sibirya flora bölgesi bitkileri de önemli oranda barınma imkanı bulmuştur. Bu yüzden Afyonkarahisar sahip olduğu topografik özellikler, değişik habitatlar bulundurması ve geçiş bölgesinde bulunması nedeniyle bitki örtüsü bakımından zenginlik arz etmektedir. Afyonkarahisar'ın florasında 110 familyaya ait 2.500'e yakın tür tespit edilmiştir. Ancak bu sayının yeni yapılacak ve yapılmakta olan flora ve vejetasyon çalışmalarıyla daha da artacağı muhakkaktır. Endemik damarlı bitki türü 370'dir. Bu 370 endemik bitkinin 6'sı Türkiye'de sadece Afyonkarahisar'da doğal olarak yetişmektedir. *Thermopsis turcica* (Piyan), *Astragalusthracicus* subsp. *Afyonicus* (Afyonkarahisar Geveni), *Polygonum afyonicum* (Afyonkarahisar Madımağı), *Verbascum afyonense* (Afyonkarahisar Sığırkuyruğu), *Sideritis akmanii* (Kuyrukçayı) ve *Cota fulvida* (Sultan Pabuçça) Türkiye' de sadece Afyonkarahisar' da yetişen endemik türlerdir.

Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi kayıtlarına göre Afyonkarahisar ilinde toplam 45 memeli türü tespit edilmiştir. Bu memeli türleri takımlara göre; *Rodentia* (Kemiriciler) ait 13, *Erinaceomorpha* (Böcekçil Kirpiller) ait 1, *Lagomorpha* (Tavşanımsılar) ait 1, *Carnivora* (Etçiller) ait 11, *Artiodactyla* (Çift toynaklılar) ait 3 ve *Chiroptera* (Yarasa) ait 16 şeklindedir. Afyonkarahisar ilinde endemik memeli hayvan bulunmamaktadır. Afyonkarahisar ilinde günümüze değin 270 farklı kuş türünün varlığı ortaya çıkarılmıştır. Alanda varlığı bildirilmiş 270 kuş türünün 142'si ötücü, 93'si su kuşu, 29'u gündüz yırtıcısı ve 6 tür ise gece yırtıcısıdır. İlde kaydedilmiş türlerin ildeki dönemsel temsiliyetine bakıldığında 101 tür yerli, 76 tür yaz ziyaretçisi, 55 tür kış ziyaretçisi ve 38 tür transit göçmendir. Afyonkarahisar ilinde endemik bir kuş türü bulunmamaktadır. Afyonkarahisar ilinde yaşayan 28 iç su balık türünün 19'u endemiktir. Afyonkarahisar ilinde yaşayan 26 sürüngen türünün 1'i endemik tür olan *Emys orbicularis*-Benekli Kaplumbağa'dır. İl endemiği bulunmamaktadır.

Afyonkarahisar ili sınırları içerisinde Başkomutan Tarihi Milli Parkı, Akdağ Tabiat Parkı, 26 Ağustos Tabiat Parkı (65 ha) ve Frig Vadisi Tabiat Parkı (54,76 ha) bulunmaktadır. Ayrıca Dandindere Tabiatı Koruma Alanı (260 ha) mevcuttur.

Başkomutan Tarihi Milli Parkı Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasına temel olan, Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğindeki Türk Ordusunun zaferi ile sonuçlanan, Kurtuluş Savaşı'nın son evresi olan Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Savaşı'nın geçmiş olduğu alanları içine almaktadır. Tarihi Milli Park sahası: 17.950 ha Afyonkarahisar, 1.712 ha Uşak, 15.172 ha Kütahya il sınırları içerisinde olmak üzere toplam 34.834 ha alandan oluşmaktadır. Jeolojik ve Jeomorfolojik yapısı ile sosyal - kültürel kaynak değerleri olan ve 137.000 şehidimizin yattığı alan 08.11.1981 yılında Türkiye'nin 16. Milli Parkı olarak ilan edilmiştir.

Kocatepe Bölümü (Afyonkarahisar İli Sınırlarında)

1. Kocatepe Anıtı ve Kitabesi,
2. Yüzbaşı Ağâh Efendi Şehitliği,
3. Zafer Müzesi,
4. Büyük Taarruz Şehitliği ve Başkomutan Mustafa Kemal Anıtı,
5. Albay Reşat Çiğiltepe Şehitliği

Dumlupınar Bölümü (Kütahya İli Sınırlarında)

1. Zafertepe Anıtı,
2. Şehit Sancaktar Mehmetçik Anıtı,
3. Şekip Efendi Şehitliği,
4. Üç Tepeler Şehitliği (Büyük Aslanlılar Şehitliği),
5. Dumlupınar Müzesi,

6. Dumlupınar Anıtı ve Atatürk Evi,
7. Dumlupınar Şehitliği

Fotoğraf 1 – Başkomutan Tarihi Milli Parkı

26 Ağustos Tabiat Parkı: Afyonkarahisar ili, Sinanpaşa ilçesi sınırları dâhilinde yer almakta olup; sahanın toplam alanı 64.83 ha'dır. Mülga Çevre ve Orman Bakanlık Makamı'nın 03.04.2008 tarih ve B.18.ODMP.0.02.452-89 Sayılı Olur'ları ile 26.06.2009 tarihinde 27270 sayılı Resmi Gazete'nin 2009/15089 Karar Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 4 üncü maddesi kapsamında Uzun Devreli Gelişme Planı hazırlanmış ve 03.04.2008 tarihinde Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı'nca onaylanarak yürürlüğe girmiştir. 26 Ağustos Tabiat Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı revize edilerek 05.11.2014 tarihinde Gelişme Revizyon Planı onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Bu plan kapsamında çevre düzenleme çalışmaları devam etmektedir.

Akdağ Tabiat Parkı: 29.06.2000 tarihinde ilan edilen Akdağ Tabiat Parkı, 14.692 ha büyüklüğündedir. 8.535.5 ha'ı Afyon ili Sandıklı ilçesinde 9.229 ha'sı Denizli İli Çivril ilçesinde kalmaktadır. Akdağ Tabiat Parkı Uzun Devreli Gelişim Planı 08.12.2006 tarihinde onaylanmış, 03.01.2018 tarihinde revize edilmiştir. Tabiat parkı jeolojik, jeomorfolojik ve hidrojeolojik karakterinin yanı sıra Türkiye'deki 3 fitocoğrafik bölgenin geçiş sahası üzerinde bulunduğundan tür ve ekosistem çeşitliliği açısından zengindir. Bunların yanında Uluslararası Öne Sahip Acıgöl ile Akşehir ve Eber Gölleri il sınırları içerisinde yer almaktadır.

Frig Vadisi Tabiat Parkı: Afyonkarahisar ili, İhsaniye ilçesi sınırları dâhilinde yer almakta olup; sahanın toplam alanı 54,756 ha'dır. Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlık Makamı'nın 01.06.2017 tarih ve 490 Sayılı Olur'ları ile Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Sahanın gelişme planı hazırlanmış olup, plan onay aşamasındadır.

Akşehir Gölü, 01.07.1992 tarihinde Doğal Sit Alanı ve 27.03 2008 tarihinde USAK (Ulusal Sulak Alan Komisyonu) Onaylı bir gölümüzdür. 35.300 hektar büyüklüğünde alana sahiptir. Akşehir –Eber Sulak Alan Yönetim Planı (2016-2020) yapılmış olup Ulusal Sulak Alan Komisyonu'nun 24.12.2015 tarih ve 26-2015/1-2 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Eber Gölü 1992 yılında 1. Derecede Doğal Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. 27 Mart 2008 tarihinde Ulusal Sulak Alan Komisyonu (USAK) tarafından onaylanmış bir göl olup 10.400 hektar alana sahiptir. Akşehir-Eber Gölü'nde yapılan arazi çalışmaları ve ilk beş yıllık Yönetim Planı çalışmalarında da belirtilen türler dışında yeni bir tür tespit edilememiştir. Değerlendirilme sonucunda 88 familyaya ait 342 cins, 582 tür ve tür altı takson tespit edilmiştir. Alanda 84 adet endemik bitki türü tespit edilmiş olup, alanda endemizm oranı % 14.45 dir. Bu oran Türkiye florası ortalamasının oldukça altındadır. Bunun en önemli sebebi alanın antropojen karakteri yanı sıra önemli bir kısmının sulak alan olması ki sulak alanlarda endemizm oranı nispeten diğer ekosistemlere oranla daha düşüktür.

Fotoğraf 2 - Eber Gölü (Afyonkarahisar ÇŞİM, TVK Şube, 2016)

Acı Göl, 2872 Sayılı Çevre Kanunu ve 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu ve Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği gereğince 08.04.2015 tarihinde Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan olarak tescil edilmiş olup 55.095 ha büyüklüğündedir. Acıgöl, ülkemizde yer alan en tuzlu ikinci göldür. Özellikle sokuşları için büyük öneme sahip olan göl, Yaban Hayatı Geliştirme Sahası gibi, Önemli Kuş Alanı ve Önemli Doğa Alanı gibi statülere sahiptir. Göl civarında 20 familyaya ait 176 kuş türü tespit edilmiştir. Ayrıca dünyada ender bulunan Dişli Sazancığı yalnızca Acıgöl'de bulunmaktadır. Türkiye'de flamingoların ürettiği 5 alandan biridir.

Fotoğraf 3 - Acı Göl - Flamingolar

Diğer Sulak Alanlar ise **Karakuyu ve Karamık (Sazlığı) Sulak Alanlarıdır**. Karamık Sazlığı, 2872 Sayılı Çevre Kanunu ve 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu ve Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği gereğince koruma altına alınmıştır. 16.06.1993 tarihinde 1.derece doğal sit olarak ilan edilmiş olup 4.500 hektar alana sahiptir.

Çizelge 47 - Afyonkarahisar ilinde bulunan tabiat varlıkları, milli parklar, tabiat parkları ve sulak alanlar listesi (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2020)

Sıra	Adı	Koruma Statüsü	Alan (ha)	İlçe
1	Akşehir Gölü	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	17484,64	Sultandağı
2	Aktepe	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	17,19	İhsaniye
3	Asar Kayalığı, Alasma Peribacaları	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	443,28	İhsaniye
4	Aslankaya	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	136,72	İhsaniye
5	Ayazini	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	92,03	İhsaniye
6	Balıklı Kayalığı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	1,70	İscehisar
7	Basamaktaşı ve Püren Tepeleri	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	1007,94	İhsaniye
8	Bayramaililer	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	21,72	İhsaniye
9	Bedesten Kayalığı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	12,46	İhsaniye
10	Böcü İni	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	40,12	İhsaniye
11	Büyükkapıkaya ve Gökçekaya	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	228,17	İhsaniye
12	Cirit Kayalığı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	17,31	Merkez
13	Deliktaş, Asarlık Tepe	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	247,76	İhsaniye
14	Elmalı İneri	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	91,99	Bayat
15	Emre Gölü	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	63,28	İhsaniye
16	Eyerli Peribacaları	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	345,79	Bayat
17	Heybeli	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	539,99	Çobanlar
18	İnna Deresi İneri	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	10,56	Bayat
19	İscehisar Gölü	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	35,58	İscehisar
20	Karahisar Kalesi	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	13,28	Merkez
21	Karakaya 1	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	10.3374063	İscehisar
22	Karakaya 2	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	9,38	İscehisar
23	Karakaya 3-8	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	212,81	İscehisar
24	Karakaya 9-10	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	289,57	İscehisar
25	Karamık Sazlığı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	5393,11	Çay
26	Kızkapanı Kayalığı 1	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	1,24	İhsaniye
27	Kızkapanı Kayalığı 2	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	6,16	İhsaniye
28	Kızkapanı Kayalığı 3	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	3,00	İhsaniye
29	Kurtgediği ve Köhnüş Vadisi	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	610,22	İhsaniye
30	Kuztepe	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	757,28	İscehisar
31	Memeç Kayalığı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	40,28	İhsaniye
32	Ornaş Peribacaları	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	935,05	İhsaniye
33	Sarıcaova Kaletepe	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	106,09	İhsaniye
34	Sarıçayır İneri	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	12,88	İscehisar
35	Sarıköz Kayalığı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	10,41	Merkez
36	Seydiler Kalesi	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	10,62	İscehisar
37	Şekeroğlu Kayalığı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	6,24	İscehisar
38	Urumkuş, Nallıhan, Alasma	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	312,48	İhsaniye
39	Üçlerkayası	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	37,32	İhsaniye
40	Yedikapılar Kaya Yerleşimi	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	9,82	Bolvadin
41	Deliktaş, Asarlık Tepe	Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	11,14	İhsaniye
42	Emre Gölü	Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	37,80	İhsaniye
43	Gazlıgöl	Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	37,12	İhsaniye
44	Han Yakası Kayalığı	Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	0,28	İscehisar
45	Heybeli	Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	570,32	Çobanlar
46	Karamık Sazlığı	Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	3812,32	Çay
47	Leylek Kayalığı	Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	2,37	İscehisar
48	Seydiler Kuzeyi	Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	6,32	İscehisar
49	Akşehir Gölü	Kesin Korunacak Hassas Alan	10605,58	Sultandağı

Çizelge 48- Afyonkarahisar ilindeki anıt ağaçlar listesi (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2020)

Sıra	Ağaç Türü	İlçe	Belde/Köy/Mah.
1	Istıranca Meşesi (<i>Quercus hartwissiana</i>)	Merkez	Değirmenayvalı Beldesi
2	Tüylü Meşe (<i>Quercus pubescens</i>)	Merkez	Değirmenayvalı Beldesi
3	Istıranca Meşesi (<i>Quercus hartwissiana</i>)	Merkez	Kocatepe Beldesi
4	Anadolu Kestanesi (<i>Castanea sativa</i>)	Merkez	Hamidiye Mahallesi
5	Doğu Çınarı (<i>Platanus orientalis</i>)	Bolvadin	Lalasinanpaşa Mahallesi
6	Doğu Çınarı (<i>Platanus orientalis</i>)	Bolvadin	Hisar Mahallesi
7	Doğu Çınarı (<i>Platanus orientalis</i>)	Dazkırı	Barbaros Mahallesi
8	Kermes Meşesi I (<i>Quercus coccifera</i>)	Dazkırı	Kızılören Köyü
9	Kermes Meşesi II (<i>Quercus coccifera</i>)	Dazkırı	Kızılören Köyü
10	Kermes Meşesi III (<i>Quercus coccifera</i>)	Dazkırı	Kızılören Köyü
11	Kermes Meşesi IV (<i>Quercus coccifera</i>)	Dazkırı	Kızılören Köyü
12	Batı Ardıcı I (<i>Juniperus occidentalis</i>)	Dazkırı	Kızılören Köyü
13	Batı Ardıcı II (<i>Juniperus occidentalis</i>)	Dazkırı	Kızılören Köyü
14	Batı Ardıcı III (<i>Juniperus occidentalis</i>)	Dazkırı	Kızılören Köyü
15	Doğu Çınarı (<i>Platanus orientalis</i>)	Dazkırı	Yeşilyurt Mahallesi
16	Avrupa Dişbudacı (<i>Fraxinus excelsior</i>)	Emirdağ	Bağlıca Köyü
17	Saçlı Meşe (<i>Quercus cerris</i>)	Emirdağ	Karacalar Köyü
18	Doğu Çınarı (<i>Platanus orientalis</i>)	Kızılören	Kızılören
19	Karadut (<i>Morus nigra</i>)	Sandıklı	Akin Köyü
20	Kermes Meşesi (<i>Quercus coccifera</i>)	Sandıklı	Akharım Beldesi
21	Doğu Çınarı (<i>Platanus orientalis</i>)	Sultandağı	Selçuk Mahallesi
22	Adi Porsuk I (<i>Taxus baccata</i>)	Sultandağı	Dereçine Beldesi
23	Adi Porsuk II (<i>Taxus baccata</i>)	Sultandağı	Dereçine Beldesi
24	Boylu Ardıç I (<i>Juniperus excelsa</i>)	Sultandağı	Dereçine Beldesi
25	Boylu Ardıç II (<i>Juniperus excelsa</i>)	Sultandağı	Dereçine Beldesi
26	Çınar Yapraklı Akağaç (<i>Acer platanoides</i>)	Sultandağı	Dereçine Beldesi
27	Karadut (<i>Morus nigra</i>)	Sultandağı	Dereçine Beldesi
28	Türk Fındığı I (<i>Corylus colurna</i>)	Sultandağı	Dereçine Beldesi
29	Türk Fındığı II (<i>Corylus colurna</i>)	Sultandağı	Dereçine Beldesi

Çizelge 49 - Afyonkarahisar ilindeki doğal sit alanları (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2020)

Sıra	Adı	Koruma Statüsü	Alan (ha)	İlçe
1	Eber Gölü	1.Derece Doğal Sit Alanı	12418,73	Bolvadin
2	Ilıca	1.Derece Doğal Sit Alanı	0,05	Dinar
3	Karakuyu Gölü	1. Derece Doğal Sit Alanı	1378,31	Dinar
4	Yıprak Kalesi	1. Derece Doğal Sit Alanı	1,94	Dinar
5	Ömer-Gecek	2. Derece Doğal Sit Alanı	1295,86	Merkez

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 50 - Afyonkarahisar ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

AFYONKARAHİSAR	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	22.134,56	1,58	24.315,10	1,73	26.203,19	1,87	27.308,51	1,95
2) Tarımsal Alanlar	691.717,22	49,35	699.573,36	49,91	696.349,23	49,68	696.053,64	49,66
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	642.330,93	45,83	638.110,43	45,53	638.935,26	45,59	638.206,58	45,53
4) Sulak Alanlar	27.848,63	1,99	13.389,13	0,96	13.714,63	0,98	13.571,84	0,97
5) Su Yapıları	17.574,57	1,25	26.217,90	1,87	26.403,60	1,88	26.465,35	1,89
TOPLAM	1.401.605,91	100	1.401.605,92	100	1.401.605,91	100	1.401.605,92	100

Afyonkarahisar ili Çevre Düzen Planı, 06.08.2008 tarih ve 247 karar nolu İl Genel Meclisi Onayı ile 01.09.2008 tarih ve 376 karar nolu Afyonkarahisar Belediye Meclisi Onayı ile düzenlenmiştir.

13.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren ve 1/100.000 ölçekli Afyonkarahisar İli Revizyon İl Çevre Düzeni Planı, Afyon İli 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (J26 Plan Paftası, Plan Değişikliği Gerekece

Raporu) 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca 25.06.2018 tarihinde onaylanmıştır.

Afyon İli 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (K25 Plan Paftası, Plan Değişikliği Gerekçe Raporu) 1. No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. Maddesi uyarınca Bakanlık Makamı'nın 19.12.2018 tarihli Olur'u ile onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 51 - Afyonkarahisar ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım -Gıda	Atık -Kimya	Ulaşım -Kıyı	Turizm -Konut	Hayvancılık	Su	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	67	1	2	0	3	0	0	7	2	82
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	3	1	0	0	1	0	1	4	0	10
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 52 - Afyonkarahisar ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Şubat/ 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım -Gıda	Atık -Kimya	Ulaşım -Kıyı	Turizm -Konut	Hayvancılık	Su	TOPLAM
237	616	163	232	67	17	52	98	66	1.548

Çizelge 53 - Afyonkarahisar ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Şubat/ 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım -Gıda	Atık -Kimya	Ulaşım -Kıyı	Turizm -Konut	Hayvancılık	Su	TOPLAM
20	1	1	0	1	0	0	2	0	25

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 54 - Afyonkarahisar ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	3	17	20
Çevre İzin/Çevre İzni ve Lisans Belgesi	4	29	33
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		36	36
TOPLAM			89

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 55 - Afyonkarahisar ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	51
Ani (plansız) denetimler	147
Genel toplam	198

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	10	70.098,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	16	0

Çizelge 56 - Afyonkarahisar ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	96.047,00	0	107.346,17	3.906,00	207.299,17
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	2	0	7	3	12

İlde tesislere verilmiş faaliyeti durdurma/kapatma kararı bulunmamaktadır.

2019 yılı itibariyle Afyonkarahisar ilinde "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında 3 adet üst seviye, 2 adet alt seviye olmak üzere 5 adet BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

04.AĞRI

1. Hava Kalitesi

Ağrı ilinde 2019 yılında konutlarda 83.626 ton kömür ısınma amaçlı kullanılmıştır. 2019'de Ağrı ilinde konutlarda 9.859.416,7 m³ doğal gaz kullanılmıştır. İlde bulunan Arkoz Çimento Fabrikası'nda 24.827 ton kömür kullanılmıştır. 2019 yılında Ağrı ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 57'de verilmektedir.

Çizelge 57 - Ağrı ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

Merkez	PM ₁₀	AGS	SO ₂	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18,75	-
Temmuz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	46,56	-
Ağustos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47,48	-
Eylül	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42,23	-
Ekim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22,81	-
Kasım	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13,99	-
Aralık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16,08	-

*Ağrı-Merkez HKİ İstasyonunda PM₁₀ ölçüm cihazı arızalı olduğundan kapalıdır.

DOĞUBAYAZIT	PM ₁₀	AGS	SO ₂	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	109,57	-	23,61	-	1.632	-	-	-	64,74	-	-	-	8,8	-
Şubat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	50,9	-	4,79	-	393	-	-	-	38,01	-	-	-	-	-
Haziran	38,78	-	5,12	-	407	-	-	-	-	-	-	-	33,23	-
Temmuz	-	-	5,39	-	332	-	-	-	-	-	-	-	33,21	-
Ağustos	61,63	-	5,53	-	345,2	-	-	-	-	-	-	-	29,92	-
Eylül	-	-	5,93	-	368,4	-	-	-	-	-	-	-	23,84	-
Ekim	60,68	-	10,2	-	480	-	-	-	-	-	-	-	16,5	-
Kasım	124,18	-	29,79	-	1.395	-	-	-	-	-	-	-	10,4	-
Aralık	71,66	-	9,99	-	922	-	-	-	-	-	-	-	9,66	-

PATNOS	PM ₁₀	AGS	SO ₂	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-	-	49,41	-	1.498	-	-	-	-	-	-	-	36,72	-
Şubat	136,59	-	39,53	-	1.406	-	-	-	-	-	-	-	41,81	-
Mart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	64,89	-	6,17	-	401	-	-	-	-	-	-	-	81,42	-
Temmuz	65,77	-	5,81	-	383	-	-	-	-	-	-	-	98,69	-
Ağustos	65,85	-	5,78	-	453	-	-	-	-	-	-	-	90,2	-
Eylül	55,57	-	5,33	-	422	-	-	-	-	-	-	-	72,49	-
Ekim	72,75	-	7,9	-	643	-	-	-	-	-	-	-	43,5	-
Kasım	131,93	-	45,82	-	1.474	-	-	-	-	-	-	-	27,74	-
Aralık	128,02	-	39,7	-	1.463	-	-	-	-	-	-	-	15,85	-

İlde Temiz Hava Eylem Planı kapsamında yapılan çalışmalar;

- Uygunluk Belgesi alan firmalardan belirli aralıklarla kömür numunesi alınması,
- Sosyal Yardımlaşma Vakıfları tarafından dağıtılan kömürlerden düzenli olarak numune alınması,
- Katı Yakıt Satıcısı Kayıt belgesi almayan firmalarla ilgili olarak belirli aralıklarla denetimler yapılıyor, belgesiz satış yapan firmaların tespit edilmesi durumunda gerekli idari yaptırım uygulanacaktır.
- “Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik” kapsamına giren tesislere “Çevre İzni” vermek amacıyla denetimler yapılmakta olup, tüm bu tesislerden kaynaklı sanayi emisyonlarının kontrol altına alınması amaçlanmaktadır.
- Egzoz gazı ölçüm yetkisi almış olan firmalar denetlenerek, ölçüm cihazlarının kalibrasyonunun düzenli yapılıp yapılmadığı, ölçümlerin istenilen düzende yapılıp yapılmadığı kontrol edilmektedir,

- Egzoz ölçüm yetkisi verilen kuruluşların, egzoz ölçümlerini standartlara uygun yapıp yapmadıkları rutin yapılan denetimlerle kontrol edilmektedir,
- Sosyal Yardımlaşma Vakıfları tarafından standartlara uygun olmayan kömür dağıtılmaması için önlem alınması ile ilgili bilgilendirme yapıldı,
- Yol kenarları ve orta refüjler bitki örtüsü ile donatılarak yeşil alanlar arttırılmaktadır.
- Ağaçlandırma çalışmaları yapılmaktadır,
- İlde doğalgaz çalışmaları başlamış olup, doğalgazın yaygınlaştırılması ile ilgili çalışmalar yapılacaktır.

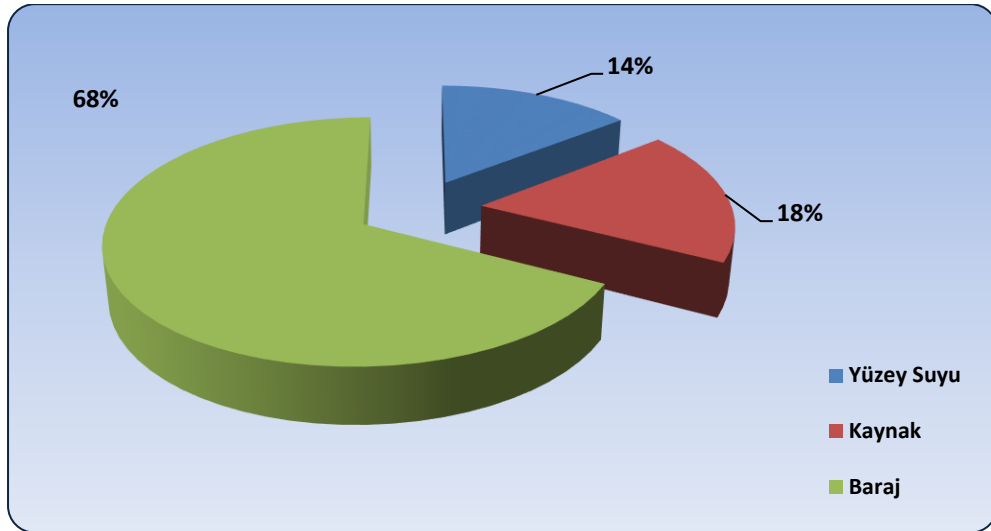
Çizelge 58 - Ağrı ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Ağrı ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	1
TOPLAM	1	1

İlde Merkez ilçede 3 adet Patnos ve Doğubayazıt ilçelerinde 1'er adet olmak üzere toplam 5 adet Egzoz gazı emisyon ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2019 yılında 33.265 adet araç emisyon ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İl dahilinde DSİ tarafından inşası yapılan ve 1993 yılında faaliyete alınan Patnos Barajı ile yapımı devam eden Yazıcı Barajı bulunmaktadır. Bunun dışında baraj bulunmamaktadır. İçme suyu kaynağı olarak, il ve ilçelerde bulunan kaynak suları değerlendirilmektedir. Ayrıca il ve ilçelerde bulunan derin içme suyu kuyuları mevcut olup bu kuyulardan da su elde edilmektedir.

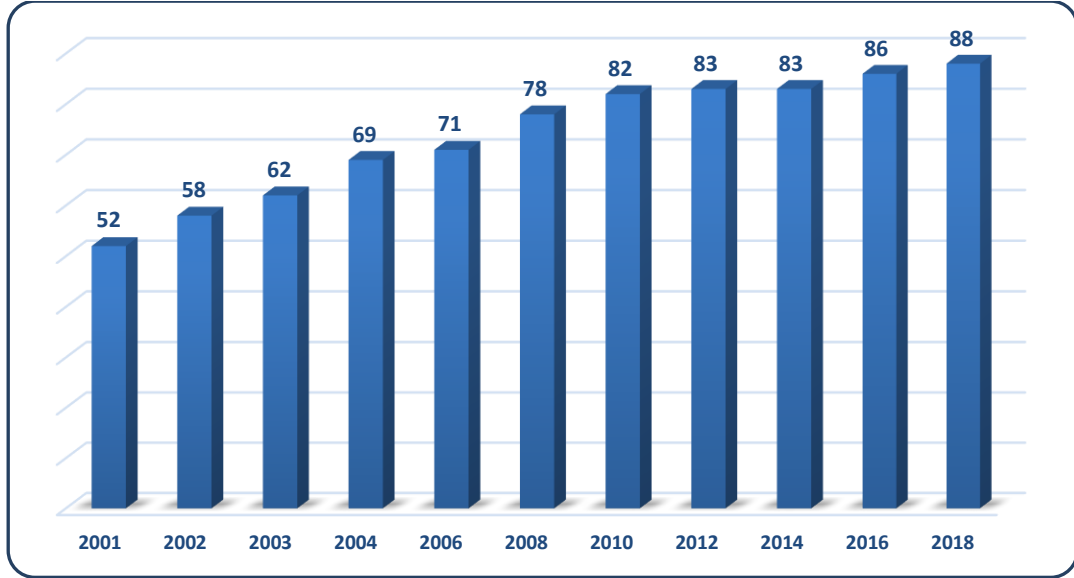

Grafik 9 - Ağrı ilinde 2018 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (D.S.İ. 8. Bölge Müdürlüğü, 2018)

Ağrı İli Merkez ve Eleşkirt Ovalarındaki yeraltı suyu kullanımının dağılımı 17,34 hm³/yıl içme ve kullanma, 0,15 hm³/yıl sanayi, 4,59 hm³/yıl sulama şeklindedir. Doğubayazıt Ovası'nda ise yeraltı suyu kullanımının 8,67 hm³/yıl'lık kısmı içme-kullanmada, 0,04 hm³/yıl'lık kısmı ise sulamada kullanılmaktadır.

Ağrı ilinde 2018 yılı kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oran %88'dir. İlin evsel atık suları kanalizasyon boruları ile toplanmakta olup, bunların tekrar kullanıma sunulması amacıyla toplama sistemleri ve arıtma tesisleri bulunmamaktadır.

Ağrı OSB'de atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Grafik 10 - Ağrı ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Çizelge 59 - Ağrı ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi Ağrı		İlde kentsel AAT bulunmamaktadır	X	-	-	-	-	-
İlçeler			X	-	-	-	-	-

3. Atık

İlde ortalama aylık 11.513 ton çöp çıkmaktadır. Belediyeler tarafından toplanan bu çöpler herhangi bir atık ayrışımına tabi tutulmamaktadır.

Çizelge 60 - 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Ağrı ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	1	33
Öğrenci	0	0

İlde ambalaj atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi bulunmamaktadır.

İlde tehlikeli madde oluşturan tesis sayısı az olup, Tehlikeli Atık Kontrolü Yönetmeliğine göre gönderilerek bertaraf/geri kazanılması konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Ağrı ilinde tehlikeli atıklarla ilgili lisans almış tesis bulunmamaktadır. Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 20178 yılında Ağrı'da oluşantehlikeli atığın 278,92 tonu geri kazanılmış, 289,71 tonu bertaraf edilmiş, 10,62 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018 yılında ilde 3.471 kg atık motor yağı, 420 kg atık endüstriyel yağ toplanarak geri kazanıma gönderilmiştir.

İlde 2018 yılında 36.471 kg atık akü toplanmıştır.

İlde lisanslı bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. 2018 yılında Ağrı'da 430 kg kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

İlde bir adet Ömrünü Tamamlamış Araç Teslim Yeri bulunmaktadır.

İlde tıbbi atıklar Tıbbi Atık Yönetmeliğine uygun şekilde bir firma tarafından, Doğubayazıt ve Diyadin ilçeleri ise Iğdır Çevre Birliği tarafından toplanmaktadır. 2019 yılında 273,48 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Çizelge 61 – Ağrı ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Ağrı ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl sınırlarında Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünün 1988 – 1990 yılları arasında yaptığı Ağrı Vejetasyonunun bitki sosyolojisi yönünden araştırılması çalışmasında 2.250 bitki örneği toplanmış, bu örneklerin değerlendirilmesi sonucunda 78 familyaya ait 316 cins 618 tür, 105 alt tür ve 35 varyete tespit edilmiştir. Bu türlerin 3'ü Bryophyta, 5'i Pteridophyta, 750'si Spermatophyta divisyonlarına aittir.

Ağrı genelinde fauna üzerine geniş kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Fakat ilin Doğubayazıt ilçesinde bulunan Doğubayazıt Çevreyi Koruma ve Güzelleştirme Derneğinin UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı), GEF – SGP (Küçük Destek Programı) Projesi kapsamında Doğubayazıt ilçesi çevresinde yapılan çalışmalar sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir. Doğubayazıt bölgesi dağlık alanlar, çayır ve meralar ile birçok memeli hayvana ev sahipliği yapmaktadır. Bunlar arasında ayı, kurt, tilki, vaşak, yaban koyunu, yaban keçisi, çengel boynuzlu dağ keçisi, yaban domuzu, kır tavşanı, arap tavşanı, porsuk, kaya sansarı ve kirpi sayılabilir. Yaban koyunu ve yaban keçileri İran sınırını kullanarak iki ülke arasında göç etmektedir. Yaylacılıktan ötürü yaban keçileri daha yüksek yerlere çıkmak zorunda kalmışlardır. Bölgede bol miktarda tavşan ve tilki görülmektedir. Bölgedeki aşırı susuzluk memeli hayvanlarının bazılarının sıkça İran sınırı tarafına gitmelerine sebep olmaktadır. Bölgedeki mevcut memeli hayvanlar şunlardır; Ayı (Ursus artos), Vaşak (Lynx lynx), Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi (Rupicapra rupicapra), Yaban Keçisi (Capra aegagrus), Yaban Koyunu (Ovis gmelinii), Kurt (Canis lupus), Tilki (Vulpes vulpes), Kaya Sansarı (Martes foina), Porsuk (Meles meles), Yaban Domuzu (Sus scrofa), Kır Tavşanı (Lepus Capensis), Arap Tavşanları (Allactaga williamsi). Doğubayazıt kırsalında ürkeklik, çilkeklik ve kaya kartalı yaşamaktadır. İshakpaşa Sarayı'na yakın yerlerde Doğu Alameceğine (Bucantes mongolicus) sıkça rastlanır. Bölgede Balık Gölü ve Doğubayazıt Sazlığı olmak üzere iki önemli Kuş Alanı bulunmaktadır.

Ağrı Dağı, 01.11.2004 tarih ve 2004/8078 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Milli Park ilan edilmiştir. **Ağrı Dağı Milli Parkı** Büyük ve Küçük Ağrı Dağları, Meteor Çukuru ve Nuh'un gemisinin bulunduğu alan olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Ağrı Dağı, 5.137 m yüksekliği ile ülkemizin ve Avrupa'nın en yüksek noktası olması yanında zirvesinde de ülkemizin en büyük buzulu bulunmaktadır. Dünyada Alaska'daki meteor çukurundan sonra ikinci büyük göktaşı çukuru milli park sınırları içerisindedir.

Fotoğraf 4 – Balık Gölü

Balık Gölü, Türkiye'nin önemli kuş alanlarından biridir. Gölün üzerindeki 0,15 ha alana sahip bir adada kuluçkaya yatan Kadife Ördek popülasyonu ile önemli kuş alanı statüsü kazanmıştır. Bölgedeki asıl ünü yetiştirdiği kırmızı benekli alabalıktan kaynaklanır. Göl çevresinde yaşayan başlıca hayvan türleri şunlardır;

Kartal, Şahin, Keklik, Yabani Tavşan, Tilki, Kurt, Yaban Ördeği, Martı, Bildırcın ve Çulluktur. Türkiye'nin en yüksek rakımlı göllerinden birisi olması bakımından da değerlidir.

Doğu Beyazıt Sazlıkları, Türkiye'nin ulusal öneme sahip sulak alanlarından ve önemli kuş alanlarından biridir (22.179 ha). Küçük gölcükler, sazlıklar ve ıslak çayırliklarla bakir bir bataklık kompleksi oluşturan ve dolambaçlı bir yatak çizen bir dere ile birbirine bağlı olduklarından, bu iki göl tek bir önemli kuş alanı olarak değerlendirilmektedir. Bölgedeki önemli kuş türleri: Çayır delicesi, Kadife ördek, Ur keklik, Kınalı keklik, Çil keklik, Kaya kartalı, Turna, Şahin, Doğan, Pasbaş Patka, Boz Ördek, Kızıl Bacak, Bıyıklı Kamışçın, Arı Kuşu, Kılıçgaga, Erguvani Balıkçıl, Büyük Dağ Bülbülü, Doğu Kiraz Kuşu, Ak Kanatlı Kumru, Sarı Başlı Kuyruk Sallayan türleri bulunmaktadır.

Sarısu Sazlığı da Türkiye'nin Ulusal öneme sahip sulak alanlarından ve önemli kuş alanlarından biridir (10.092 ha). Bildırcın, Kız kuşu, Su çulluğu, Çamurcun, Kılıkuyruk, Elmabaş, Kara Ördek, Kınalı keklik, Çil keklik, Angıt, Gri balıkçıl, Toy, Uzun bacak, Bağirtlak, Tepeli taygar, Doğan, Kaya kartalı, Şahin, Karga, Saksığan gibi türler yaşamaktadır.

İlde tabiat koruma alanı bulunmamaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 62 - Ağrı ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>, 2019)

AĞRI	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	7.402,57	0,67	8.926,23	0,8	12.175,45	1,1	12.915,45	1,16
2) Tarımsal Alanlar	399.593,92	36,02	465.186,36	41,93	467.081,58	42,11	466.650,67	42,07
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	683.667,22	61,63	612.267,59	55,19	606.597,34	54,68	606.288,25	54,65
4) Sulak Alanlar	12.132,39	1,09	16.082,37	1,45	16.010,74	1,44	16.010,74	1,44
5) Su Yapıları	6.524,03	0,59	6.857,64	0,62	7.455,08	0,67	7.455,08	0,67
TOPLAM	1.109.320,13	100,00	1.109.320,19	100,00	1.109.320,19	100,00	1.109.320,19	100,00

Ardahan-Kars-Iğdır-Ağrı Planlama Bölgesi'nin 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı, Bakanlık Makamı'nın 24.02.2014 tarih ve 3025 sayılı Olur'u ile Bakanlığımızca onaylanmıştır. Çevre düzeni planı Ağrı, Kars, Ardahan, Iğdır illeri il sınırının bütününe kapsamaktadır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 63 – Ağrı ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 Yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Ağrı ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık- Kimya	Ulaşım - Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	3	0	1	0	0	0	0	4
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	1	0	0	0	0	0	1

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 64 – Ağrı ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Ağrı ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	6	6
Çevre İzni / Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	0	2	3
TOPLAM	0	9	9

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 65- Ağrı ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Ağrı ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	61
Genel toplam	66

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 66 - Ağrı ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Ağrı ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	22.914	0	60.294,2	152.925	0	0	0	641.889,8	878.023
Uygulanan Ceza Sayısı	19	0	2	1	0	0	0	12	34

İlde 2019 yılında tesislere verilen faaliyeti durdurma/kapatma kararı bulunmamaktadır.

2019 yılı itibarıyla ilde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında tesis bulunmamaktadır.

05.AMASYA

1. Hava Kalitesi

Amasya'da 2019'da konutlarda 67.319.297 sm³ ve sanayide ise 28.137.127 sm³ doğal gaz kullanılmıştır.

2019 yılında Amasya ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarında aylara göre veriler Çizelge 68 ve Çizelge 69'da verilmektedir.

Çizelge 67 - Amasya ilinde hava kalitesi ölçüm istasyon yeri ve ölçülen parametreler (Amasya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

İstasyon Adı	Ölçülen Parametreler	İstasyon Tipi	Koordinatı	
			X	Y
Amasya Merkez Hava Kalitesi Gözlem İstasyonu	SO ₂ ve PM ₁₀	Isınma	40° 40'.03"	35°50'.09"
Amasya Şehzade Hava Kalitesi Gözlem İstasyonu	PM ₁₀ , PM _{2,5} , NO, NO _x , NO ₂ , O ₃ , CO	Trafik	40° 39.427'	35°50.293'
Merzifon Hava Kalitesi Gözlem İstasyonu	PM ₁₀ , SO ₂ , NO, NO _x , NO ₂ ,	Isınma	40°52.463'	35°27.447'
Suluova Hava Kalitesi Gözlem İstasyonu	PM ₁₀ , SO ₂ , NO, NO _x , NO ₂ ,	Isınma	40°49.383'	35°38.877'

Çizelge 68 - Amasya ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerini aşıldığı gün sayıları (µg/m³; CO: mg/m³) (havaizleme.gov.tr, 2020)

İstasyon	Amasya Merkez HKii		Merzifon HKii			Suluova HKii			Şehzade HKii					
	PM ₁₀	SO ₂ (Sa)	PM ₁₀	SO ₂ (Sa)	NO ₂	PM ₁₀	SO ₂ (Sa)	NO ₂	PM ₁₀	PM _{2,5}	NO ₂	O ₃	CO	
AYLAR	Ocak	46,34	11,94	53,3	7,9	33,03	73	28,36	28,1	102,06	65,53	54,73	17,74	1103,83
	Şubat	32,95	6,64	No Data	6,73	23,87	68,31	37,98	24,89	84,04	42,12	54,84	20,27	978,8
	Mart	28,78	4,75	No Data	7,43	19,77	51,59	28,21	20,59	67,22	31,51	54,13	25,7	845,56
	Nisan	27,26	2,67	No Data	3,71	15,97	44,41	15,77	16,16	52,2	21,36	52,25	28,45	734,98
	Mayıs	33,63	1,88	No Data	2,75	14,74	37,96	6,83	13,38	57,84	17,06	52,55	29,43	545,34
	Haziran	26,4	2,54	No Data	2,34	11,63	31,11	5,37	No Data	43,86	16,86	51,88	39,71	561,72
	Temmuz	26,07	3,77	No Data	21,82	12,23	29,56	7,02	No Data	40,41	17,15	No Data	44,63	592,23
	Ağustos	30,56	3,78	No Data	4,84	No Data	30,25	5,03	No Data	46,56	18	No Data	40,32	652,07
	Eylül	34,12	6,12	No Data	5,37	20,34	39,1	6,73	No Data	49,62	18,96	126,51	27,25	646,44
	Ekim	41,57	6,28	No Data	6,5	18,61	52,72	8,09	No Data	68,91	27,38	120,58	10,37	809,51
	Kasım	89,73	13,24	83,63	12,51	50,52	135,35	28,61	93,17	134,11	80,82	182,37	No Data	1432,63
	Aralık	46,53	13,09	41,99	9,4	36,37	29,39	30,9	71,02	85,98	53,99	134,54	No Data	1129,81

- PM₁₀ verileri 24 saatlik, SO₂ ve NO₂ verileri saatlik, CO ve O₃ verileri 8 saatlik. Aylık ve dönemsel verilerde %90 ve yıllık oran %75 veri alım oranının altında olan veriler dikkate alınmıştır. Kırmızı ile dolgulı alanlarda veri oranı %90'ın altındadır.

İlde hava kirliliğini önlemeye yönelik yapılan çalışmaların değerlendirilmesi, yapılacak çalışmaların ve ilave alınabilecek tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Amasya Belediyesi, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Halk Sağlığı Müdürlüğü, Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, İl Meteoroloji Müdürlüğü ve Amasya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün katılımıyla komisyon oluşturulmuş olup, hazırlanan Amasya İli Temiz Hava Eylem Planı Ocak 2020 tarihinde revize edilmiştir. İlde Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ve ilgili Bakanlık Genelgesi çerçevesinde hazırlanmış olan 10.01.2020 tarih ve 3 nolu Mahalli Çevre Kurulu'nda kabul edilen 2020-2024 Revize Temiz Hava Eylem Planı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na gönderilmiş

Çizelge 69- Amasya İli 2019 yılı kirletici konsantrasyonları sınır değerlere göre aylık aşım sayıları (havaizleme.gov.tr, 2020)

İstasyon	Amasya Merkez HKİİ		Merzifon HKİİ			Suluova HKİİ			Şehzade HKİİ										
	Kirletici Kons.	PM ₁₀	SO ₂ (Sa)	PM ₁₀	SO ₂ (Sa)	NO ₂	PM ₁₀	SO ₂ (Sa)	NO ₂	PM ₁₀	PM _{2,5}	NO ₂	O ₃	CO					
AYLAR	Ocak	11	Aşım olmamıştır.	9	Aşım olmamıştır.	Aşım olmamıştır.	20	Aşım olmamıştır.	Aşım olmamıştır.	28	Sınır değeri bulunmamaktadır.	Aşım olmamıştır.	Aşım olmamıştır.	Aşım olmamıştır.					
	Şubat	7		Aşım olmamıştır.			Aşım olmamıştır.			Aşım olmamıştır.					16	Aşım olmamıştır.	Aşım olmamıştır.	22	
	Mart	1													14			21	
	Nisan	1													10			19	
	Mayıs	2													8			19	
	Haziran	Aşım olmamıştır.													0			8	
	Temmuz														2			4	
	Ağustos														1			10	
	Eylül	2													6			11	5
	Ekim	8													12			25	1
	Kasım	26													27			30	84
	Aralık	13													2			5	26

- PM₁₀ verileri 24 saatlik, SO₂ ve NO₂ verileri saatlik, CO ve O₃ verileri 8 saatliktir.
- 2019 yılı için sınır değerler; PM₁₀: 50 µg/m³, SO₂: 350 µg/m³, NO₂: 250 µg/m³, CO:10.000 µg/m³, O₃: 120 µg/m³dür.

Çizelge 70 - Amasya ilinde 2019 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri (Amasya ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Şeker Fabrikaları	1	4
TOPLAM	1	4

2019 yılı içerisinde Amasya'da toplam 42.687 araç egzoz ölçüm muayenelerini gerçekleştirmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Amasya Belediyesi içme suyu ihtiyacını Akdağ su kaynaklarının yanı sıra şehir içindeki kuyulardan karşılamaktadır. Kuyular, su ihtiyacının bir kısmını karşılamakta olup esas su kaynağı Akdağ kaynaklarıdır. Amasya ili Merkez ilçesi hizmet sınırlarımız içinde bulunan nüfusun tamamına içme suyu hizmeti sağlanmaktadır. Amasya ili Merkez ilçesi için Devlet Su İşleri tarafından hazırlanan Planlama Raporu'na göre Merkez ilçesine Akdağ kaynağından gelen ortalama 235,0 l/s debi ilçenin su ihtiyacını büyük ölçüde karşılamaktadır. Fakat Akdağ kaynağı her ay aynı verimle ilçeye su verememektedir. Akdağ kaynağının yetersiz olduğu durumlarda, su temini kuyulardan desteklenmektedir.

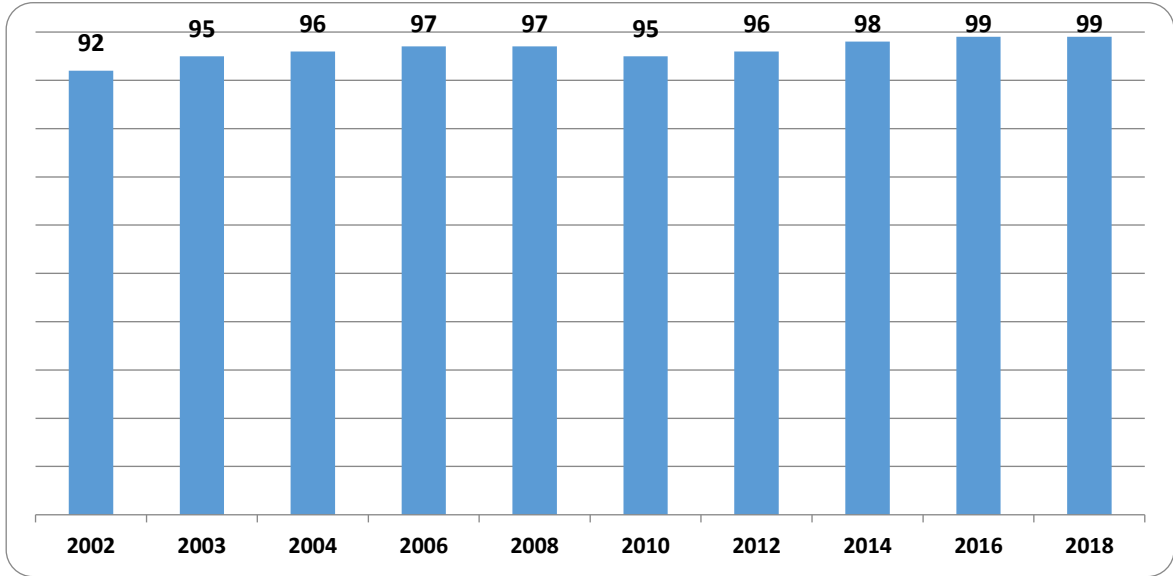
Merzifon ilçemiz içme suyu ihtiyacını 14 adet sondaj kuyusu ile Muşruf Deresi ve Şırgayıp Kaynaklarından gelen cazibeli sular ile sağlamaktadır. Yeraltından elektrik enerjisi ile depolarımıza bastığımız su miktarı, toplam şebekeye verilen suyun yaklaşık %83'ünü oluşturmaktadır. 254 lt/sn su, ilçemiz şebeke hattına verilmektedir. Bunun 221 lt/sn' lik kısmı yeraltı suyu kuyularından, geri kalan %17' lik kısmı olan 33 lt/sn kaynak sularından temin edilmektedir.

Suluova ilçesinde, 40.000 kişi içme suyu şebekesinden faydalanmaktadır. Gümüşhacıköy ilçemizde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet alan nüfusumuz 14.250'dir.

Taşova ilçesinde kentsel su temini için çekilen suyun tamamı kaynak suyudur. Bu suyun tamamı evsel amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Hamamözü ilçesinde kentsel su temini için 2 adet kaynaktan su temin edilmektedir. Bu kaçak ve kayıplar hariç %100'e yakın kısmı evsel amaçlı olarak kullanılmaktadır. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile bir adet belediye ve toplamda 1.746 nüfusa hizmet ulaştırılmaktadır. İlçenin termal turizm bölgesi olması nedeniyle yaz aylarında yerli ve yabancı turistlerle oluşan nüfus artışına bağlı olarak hizmet ulaştırılan nüfus sayısı değişiklik göstermektedir.

Amasya Merkez Belediye sınırları içerisinde kanalizasyon şebekesi tüm nüfusun %99'una hizmet vermektedir. Fosseptik bulunan yerleşimler ise vidanjör hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Grafik 11 - Yıllar bazında Amasya ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TUİK, 2019)

22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında Amasya ve Merzifon AAT lerinde SAİS kabini mevcuttur.

Çizelge 71 - Amasya ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi Amasya	X			Fiziksel+ Biyolojik	10.000	0,133	114.000	2
İlçeler	Merzifon	X		Fiziksel+ Biyolojik	8.952	0,104	60.000	1,8
	Taşova		X	Biyolojik				
	Hamamözü	X	(Faal Değil)	Fiziksel			1.611	
	Gümüşhacıköy			X				
	Suluova			X				
	Göynücek			X				

Çizelge 72 - Amasya ilinde 2019 yılı itibariyle OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Amasya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
Merzifon	Var-Çalışıyor	300	Fiziksel + Biyolojik	0,72

Amasya Merkez Belediyesi sınırları içerisinde 190.000 m² rekreasyonel amaçlı alan bulunmaktadır. Bu alanların bulunduğu konumlara şebeke suyundan veya sondajlardan sulamaları yapılmaktadır. 20 adet sondaj kuyusu olup, günde ortalama 1 saat çalışmaktadır. Sondaj kuyularının debisi 45 m³/sa'tir.

3. Atık

1 adet düzenli depolama tesisi bulunmaktadır. Merkez İlçesi Bağlarüstü Mevkii’nde bulunan 67 hektarlık alana 1 adet katı atık düzenli depolama tesisi kurulmuştur. Tesisi depolama hücrelerine proje ömrü boyunca toplam 2.395.000 ton katı atık depolanması planlanmaktadır. Tesis ile birlikte depo gazı toplama sistemi, gaz değerlendirme tesisleri (depo gazından elektrik enerjisi üretim tesisi), sızıntı suyu ön arıtım tesisi inşa edilmiştir. Düzenli depolama tesisinin kurulması ile kapatılan eski çöp alanlarının rehabilitasyonu sağlanmıştır.

“Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında Amasya ilinde 4 adet eski, 1 adet yeni Fındıklı Mahallesi’ndeki saha aktif olarak bulunmaktadır. İlçe belediyelerimiz sınırlarında da birer adet, Ziyaret belde belediyesinde 1 adet hafriyat sahası bulunmaktadır. Tüm belediyelerimize ait belirlenmiş enkaz döküm sahaları bulunmaktadır. Aynı zamanda aydes sistemine de girişleri yapılmıştır.

Çizelge 73 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Amasya ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	3	73
Öğrenci	14	825

Çizelge 74 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Amasya ÇŞİM, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)		501.108
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		184.058
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		168.292
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		1.414.640
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)		135.130
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)		5.990
Pil(16 06 01*)		169.826
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)		125
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)		370
Aydınlatma (20 01 21*)		1.827
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		255.540
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		18.209
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)		21.533
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)		192.897
TOPLAM		3.069.545

2019 yılı itibarıyla ilde 2 adet ambalaj atığı toplama ayırma tesisi, 1 adet ambalaj atığı geri kazanım tesisi bulunmaktadır. Amasya’da 86 piyasaya süren işletme, 6 ambalaj atığı üreticisi ve 9 tane de tedarikçi bulunmaktadır.

Çizelge 75 – 2019 yılında Amasya ilinde Belediyelerin Ambalaj Atık Yönetim Planı (AAYP) durumu (Amasya ÇŞİM, 2020)

Belediye Adı	Nüfusu	AAYP Durumu (Var-Yok)	AAYP Onay Tarihi	AAYP’ye Dahil Olan TAT Firmaları	AAYP’ye Dahil Olan Yetkilendirilmiş Kuruluşlar
Amasya		Var	17.03.2017	1	
Merzifon		Var	17.03.2017	1	
Suluova		Var	17.03.2017	1	
Gümüşhacıköy		Var	17.03.2017	1	
Ziyaret		Var	17.03.2017	1	
Taşova		Yok	-		
Göynücek		Yok	-		
Hamamözü		Yok	-		

İlde bir adet tehlikeli atık geri kazanım konusunda faaliyet gösteren lisanslı tesis bulunmaktadır. Atık Beyan Sisteminden elde edilen verilere göre, Amasya ilinde 2018 yılında toplanan tehlikeli atığın 251,03 tonu bertaraf işlemine, 842,87 tonu ise geri kazanım işlemine tabi olmuş; 1,96 tonu stokta bulunurken, 16,34 tonu ihraç edilmiştir.

2018’de Amasya’da 46,06 ton atık motor yağı, 15,58 ton endüstriyel yağ toplanmıştır. Toplanan atık madeni yağın 45,3 tonu geri kazanılmış, 16,34 tonu ihraç edilmiş ve 0,33 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018 yılında ilde toplam 56 kg atık pil, 136,33 ton atık akü toplanmıştır. Ayrıca, 9,78 ton kullanılmış kızartmalık yağ, 750 kg kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

Amasya ilinde “Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında ÖTL geri kazanım tesisi bulunmamakta olup 1 adet toplayıcı bulunmaktadır. İlde 2018 yılında bertaraf edilen ÖTL 38,89 tondur.

İlde AEEE kapsamında 1 adet tesis faaliyet göstermektedir.

“Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında Amasya ilinde 3 adet ÖTA Geçici depolama ve 1 adet ÖTA Teslim Yeri bulunmaktadır.

Çizelge 76 – Amasya ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Amasya ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	1
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	1

İlde 1 adet Tıbbi Atık Sterilizasyon tesisi ve 1 adet lisanslı tıbbi atık taşıma aracı bulunmaktadır. 2019 yılında 260,09 ton tıbbi atık, 3,46 ton patolojik atık toplanarak sterilize edilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Amasya’da şimdiki dek 9 adet floristik çalışma gerçekleştirilmiştir. Üzerinde floristik araştırma yapılan bu 9 alan şu şekilde sıralanabilir: Akdağ / Kuşpınarstepe / Amasya-Yozgat- Çorum Arasında Kalan Bölge (Karadağ, Kırlar ve Buzlu Dağ) / Vermiş-Yuvacık Köyleri ve Amasya Kalesi Arası / Eğirli Dağı / Tavşan Dağı / Aşağı Tersakan Vadisi / Çakır Dağı / Direkli (Göndes)-Yassıçal (Ebemi) ve Abacı Köyleri Arası. Bunların yanında İnegöl Dağı ile Sakarat Dağı’nda da floristik araştırmalar devam etmekte olup son aşamadır. Bugüne kadar Amasya il sınırları içerisinde yapılmış olan tüm floristik araştırmaların incelenerek değerlendirilmesi sonucunda genel olarak 109 familya ve 589 cinse ait 1.949 taksonun Amasya il sınırları içerisinde yayılış gösterdiği belirlenmiştir. Bu taksonlardan 272 tanesi (%13,95) ise endemiktir. Türlerin floristik bölgelere göre dağılımı: İran-Turan 226 (%11,6), Avrupa-Sibirya 96 (%4,93), Akdeniz 91 (%4,67) şeklindedir. 75 Taksonların familyalara dağılımlarına göre en fazla takson içeren ilk 5 familya: Asteraceae 240 (% 12.31), Fabaceae 215 (%11,03), Lamiaceae 133 (%6,82), Poaceae 130 (%6.67), Brassicaceae 119 (%6,10) şeklindedir. Taksonların genoslara dağılımlarına göre en fazla taksona sahip ilk 5 genus ise: Astragalus 58 (%2,98), Veronica 28 (%1,44), Alyssum 27 (%1,39), Centaurea 26 (%1,33), Euphorbia 23 (%1,18) şeklinde sıralanmaktadır.

1.949 taksonun Amasya il sınırları içerisinde yayılış gösterdiği hatırlanacak olur ise, Türkiye Florasını oluşturan bitkilerin yaklaşık 1/5’i Amasya’da yaşamaktadır ki bu oldukça önemli bir oran olup Amasya ilinin floristik zenginliğini ortaya koymaktadır. Buna karşılık yörede yapılan araştırmalarda tesbit edilen; %6,89 ile %12,30 arasında değişen endemizm oranları Türkiye ortalamasından (% 31) oldukça düşüktür.

İl dahilinde “Milli Park”, “Tabiat Anıtı” ve “Tabiat Koruma Alanı” bulunmamakta olup, bir adet Tabiat Parkı bulunmaktadır.

Borabay Gölü: Taşova İlçesinde yer alan Borabay Gölü ve çevresindeki 2.590 dekarlık saha 03.09.2013 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Korunması gerekli biyolojik çeşitliliğe, endemik ve nesli tehlike altındaki türlere, doğal ormanlara, büyük memeliler için uygun yaşam ortamlarına, göl ekosistemine ve eşsiz bir peyzaja sahiptir. Alanın kaynak değeri doğal heyelan set gölü ve sahip olduğu görsel peyzaj değerleridir. Alanda orman, step ve sulak alan ekosistemleri bulunmaktadır. Borabay Gölü Tabiat Parkının ortasında Borabay Gölü; gölün güney bölümünde kayın, gürgen, meşe vb çok sayıda yapraklı türlerden meydana gelen karışık orman; kuzey bölümünde sarıçam ormanları; batısında farklı ağaç ve çalı türlerinden oluşan zengin bir bitki topluluğu bulunmaktadır. Ayrıca alanda çok değişik ağaç ve çalı türlerinin olması sebebiyle farklı mevsimlerde farklı renklerden oluşan bir peyzaj gözlenmektedir.

Çizelge 77 – Amasya ilinde bulunan doğal sit alanları (Amasya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

1	SULUOVA	Yedikır Barajı-Yedikuşular Kuş Cenneti	1. derece doğal sit alanı
2	TAŞOVA	Borabay Gölü	1. ve 3. derece doğal sit alanı
3	TAŞOVA	Mercimek Köy Mezarlık Alanı	Doğal sit ve mezarlık alanı
4	MERKEZ	Amasya Kalesi	1. derece arkeolojik ve doğal sit alanı
5	TAŞOVA	Yukarıbaraklı Köyü Kayabaşı Şelalesi	1. derece arkeolojik ve doğal sit alanı
6	ZİYARET	Ziyaret Beldesi 41 Nolu Kardelen Çiçekleri	Doğal Sit-Nitelikli Doğal Koruma Alanı

Çizelge 78 - Amasya ilinde bulunan tabiat varlıkları (Amasya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

NO	İLÇESİ	MEVKİİ	STATÜ
1	MERKEZ	Yeşil Yenice Beldesi Anıt Ağaç	Anıt Ağaç (1 adet çınar)
2	MERKEZ	Sultan Beyazıt Camii Avlusu	Anıt Ağaç (5 adet çınar)
3	MERKEZ	Ardıçlar Köyü - Merkez	Anıt Ağaç (2 adet çınar)
4	MERKEZ	Kurtboğan Türbesi - Merkez	Anıt Ağaç (1 adet çınar)
5	MERZİFON	Merzifon Karamustafa Paşa Camii Avlusu	Anıt Ağaç (2 adet çınar)
6	MERZİFON	Yolüstü Köyü - Merzifon	Anıt Ağaç (1 adet çınar)
7	ZİYARET	Ziyaret Beldesi - Merkez	Anıt Ağaç (1 adet çınar)

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 79 - Amasya ilin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

AMASYA	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	10.187,12	1,81	7.558,85	1,34	8.460,22	1,5	8.452,28	1,5
2) Tarımsal Alanlar	245.338,24	43,54	256.768,16	45,57	260.365,04	46,21	260.330,45	46,2
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	306.609,27	54,42	297.616,24	52,82	292.899,84	51,98	292.842,20	51,97
4) Sulak Alanlar	56,53	0,01	177,19	0,03	177,19	0,03	177,19	0,03
5) Su Yapıları	1.267,26	0,22	1.337,97	0,24	1.556,12	0,28	1.656,29	0,29
TOPLAM	563.458,42	100,00	563.458,41	100,00	563.458,41	100,00	563.458,41	100,00

Amasya İli 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, Amasya İl Özel İdaresi tarafından yaptırılarak Amasya İl Genel Meclisinin 06.02.2009 tarihli ve 30 sayılı kararı ile Valilik Makamınca 10.02.2009 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname gereği Amasya İli 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Çevre ve Şehircilik Bakanlığına devredilmiştir. Uygulamada karşılaşılan sorunlar nedeniyle ilin 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planında revizyon ihtiyacı doğmuştur.

Bu nedenle ilin 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonu 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca Bakanlık Makamı'nın Olur'u ile 05.08.2015 tarihinde onaylanmıştır. Amasya İli 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (Plan Açıklama Raporu, Plan Gereke Raporu) 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca Bakanlık Makamı'nın Olur'u ile 26.12.2016 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 80 - Amasya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gereklidir Kararlarının sektörel dağılımı (Amasya ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gereklidir	6	0	1	0	0	0	1	8
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	2	2	0	0	1	1	0	6
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 81 - Amasya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Ekim/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
46	111	203	343	70	9	56	838

Çizelge 82 - Amasya ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Ekim/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
1	1	0	0	0	0	0	2

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 83 - Amasya ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Amasya ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	5	5
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	4	9	13
Çevre İzni Muafiyet Sayısı*		4	
TOPLAM			

*Madde 17/1 ve 17/2 kapsamında verilen muafiyetler

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 84 - Amasya ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	334
Genel toplam	339

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	10	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 85 - Amasya ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	242.584	0	0	73.991	0	54.132	30.075	8.054	408.836
Uygulanan Ceza Sayısı	3	0	0	2	0	2	1	19	27

İlde yapılan denetimler sonucu 2019 yılında 27 adet idari yaptırım uygulanmış, 3 adet firmaya durdurma kararı alınmıştır.

2019 yılı itibarıyla Amasya ilinde "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında 2 adet alt seviye, 1 adet üst seviye olmak üzere toplam 3 BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

06. ANKARA

1. Hava Kalitesi

2019 yılında Ankara ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 86'da verilmektedir.

Çizelge 86 - Ankara ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerlerin aşıldığı gün sayıları

BAHÇELİEVLER	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	O ₃	AGS
Ocak	6,36	0	31,01	3	613,41	0	27,76		50,90		78,66		-	-
Şubat	5,56	0	23,67	0	693,21	0	41,75		50,75		92,50		-	-
Mart	3,42	0	22,04	0	605,19	0	34,59		49,26		83,84		-	-
Nisan	2,94	0	26,36	4	550,12	0	19,94		46,95		66,87		-	-
Mayıs	3,97	0	54,03	8	400,78	0	14,27		38,38		52,50		-	-
Haziran	1,90	0	32,15	2	326,50	0	8,31		42,07		50,39		-	-
Temmuz	3,33	0	26,91	0	232,25	0	7,81		36,09		43,89		-	-
Ağustos	2,59	0	22,34	0	290,82	0	8,11		32,80		40,91		-	-
Eylül	4,79	0	34,75	5	473,81	0	19,66		39,64		59,30		-	-
Ekim	3,00	0	18,09	11	534,82	0	12,42		20,20		32,62		-	-
Kasım	4,00	0	15,85		445,02	0	15,52		43,25		64,07		-	-
Aralık	2,65	0	7,90	13	283,94	0	3,71		17,46		21,17		-	-

NO, NO₂ ile NO_x parametreleri için günlük sınır değerler bulunmamaktadır.

DEMETEVLER	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	O ₃	AGS
Ocak	5,60	0	59,10	15	-	-	26,61		59,61		86,22		-	-
Şubat	6,34	0	72,77	20	-	-	42,12		56,08		98,19		-	-
Mart	5,53	0	65,75	16	-	-	45,97		62,10		108,08		-	-
Nisan	4,85	0	68,12	1	-	-	19,06		50,60		69,65		-	-
Mayıs	4,85	0	66,39	9	-	-	14,28		47,74		62,03		-	-
Haziran	3,03	0	31,97	1	-	-	9,58		37,81		47,39		-	-
Temmuz	4,73	0	35,50	1	-	-	6,26		31,95		38,21		-	-
Ağustos	7,31	0	32,97	2	-	-	5,56		27,72		33,28		-	-
Eylül	8,32	0	13,89	1	-	-	32,18		45,94		78,12		-	-
Ekim	1,60	0	5,19	13	-	-	9,38		27,70		41,59		-	-
Kasım	3,80	0	22,00	17	-	-	18,18		35,84		44,02		-	-
Aralık	4,50	0	11,42	11	-	-	4,18		23,62		27,80		-	-

KAYAŞ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	26,93	0	45,21	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	26,34	0	52,21	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	27,21	0	46,19	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	1,74	0	44,56	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	2,09	0	48,69	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	1,58	0	30,00	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	1,42	0	27,42	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	2,42	0	26,54	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	2,47	0	36,45	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	1,39	0	25,38	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	2,01	0	16,35	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	1,49	0	7,90	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

KEÇİÖREN	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	O ₃	AGS
Ocak	-	-	5,25	9	-	-	20,61		24,57		43,60		-	-
Şubat	-	-	48,30	10	-	-	2,46		6,88		9,10		-	-
Mart	-	-	33,42	3	-	-	2,16		13,91		16,05		-	-
Nisan	4,90	0	40,83	6	-	-	33,18		51,03		84,22		54,64	0
Mayıs	6,18	0	47,05	7	-	-	21,27		47,39		68,66		66,90	0
Haziran	4,02	0	29,72	2	-	-	18,82		52,49		71,30		74,57	0
Temmuz	4,85	0	26,41	1	-	-	11,88		54,10		65,98		86,42	0
Ağustos	4,10	0	26,18	0	-	-	15,36		32,74		48,10		81,62	0
Eylül	4,98	0	36,45	5	-	-	36,33		44,01		80,21		5,58	0
Ekim	1,03	0	17,45	9	-	-	16,23		41,72		62,11		24,93	0
Kasım	1,20	0	10,05	15	-	-	34,34		44,94		87,98		6,59	0
Aralık	3,76	0	5,60	10	-	-	12,60		25,02		47,05		-	0

Çizelge 86 - Ankara ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerini aşıldığı gün sayıları (devam)

SİNCAN	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	O ₃	AGS
Ocak	10,04	0	44,78	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	8,36	0	54,20	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	6,97	0	43,37	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	3,64	0	24,37	0	-	-	8,25	-	45,79	-	54,03	-	-	-
Mayıs	3,63	0	53,30	10	-	-	10,30	-	56,19	-	66,48	-	-	-
Haziran	2,93	0	29,93	4	-	-	3,38	-	37,02	-	40,40	-	-	-
Temmuz	3,19	0	33,08	2	-	-	5,09	-	40,12	-	44,91	-	-	-
Ağustos	3,21	0	34,45	0	-	-	5,55	-	35,31	-	40,86	-	-	-
Eylül	3,41	0	45,05	9	-	-	15,52	-	61,56	-	77,08	-	-	-
Ekim	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	1,59	0	19,45	12	-	-	40,21	-	100,16	-	140,38	-	-	-
Aralık	1,13	0	9,31	11	-	-	8,12	-	32,65	-	42,65	-	-	-

SİTELER	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	O ₃	AGS
Ocak	12,46	0	82,20	1	3233,85	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	24,62	0	106,46	14	277,24	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	20,91	0	109,78	9	2250,25	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	14,04	0	39,44	4	184,40	-	22,77	-	80,83	-	103,60	-	56,36	0
Mayıs	4,43	0	58,44	11	800,36	-	17,54	-	68,42	-	85,96	-	62,69	0
Haziran	5,13	0	27,03	6	679,95	-	7,53	-	42,98	-	50,51	-	72,80	0
Temmuz	4,70	0	8,48	1	786,46	-	5,66	-	38,53	-	44,19	-	87,34	0
Ağustos	4,35	0	37,02	2	950,13	-	6,27	-	33,67	-	39,94	-	84,97	0
Eylül	6,79	0	60,63	8	1050,44	-	42,89	-	110,70	-	153,59	-	60,11	0
Ekim	2,31	0	56,13	25	377,00	-	6,76	-	35,73	-	42,48	-	13,85	0
Kasım	5,08	0	55,62	19	678,56	-	16,43	-	59,49	-	75,93	-	5,99	0
Aralık	4,76	0	28,85	24	679,59	-	8,24	-	22,79	-	31,03	-	2,59	0

2014-2019 yıllarını kapsayan Ankara İli Temiz Hava Eylem Planı kapsamında gerçekleştirilmesi planlanmış olan eylemler ve bu eylemler kapsamında çalışmalar yürütülmektedir.

Çizelge 87 - Ankara ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Ankara Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Atık Geri Kazanım Ve Bertaraf Tesisleri	1	2
Cam Üretim Fabrikaları	1	1
Çimento	4	5
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	2	5
Gıda Fabrikaları	1	1
Kimya Fabrikaları	3	3
Kireç Fabrikaları	2	3
TOPLAM	13	20

Ankara ilinde 2019 yılı itibarıyla 20 egzoz gazı emisyon ölçüm yetkisi almış firma bulunmaktadır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Ankara il merkezinin 2019 yılı nüfusu 5.165.359 kişidir. Halihazırda şehrin içme ve kullanma suyu ihtiyacı 524 hm³/yıl olup, mevcut kaynakların toplamı 797,00 hm³/yıl'dır.

Çizelge 88 - Mevcut durumda şehrin içme suyu ihtiyacını karşılayan barajlar

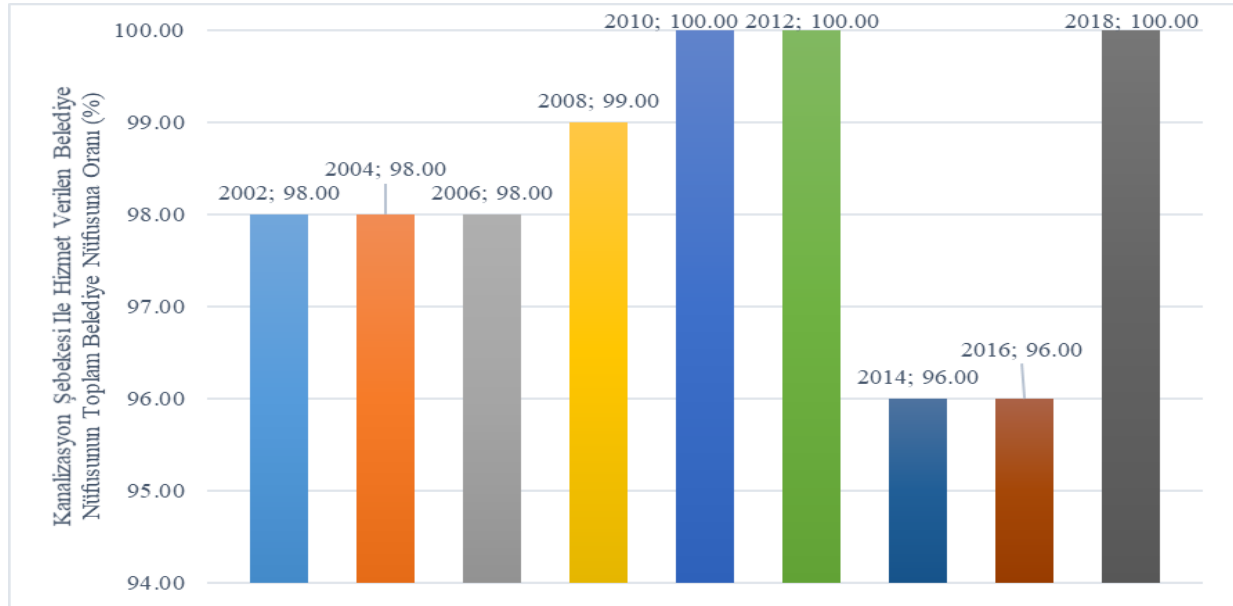
SIRA NO	SU KAYNAĞI	DEPOLAMA (hm ³)	İÇME SUYU TEMİNİ (hm ³)
1	Çubuk 2 Barajı	24,26	20,00
2	Kurtboğazı Barajı	97,95	60,00
3	Çamlıdere Barajı	1.220,38	142,00
4	Eğrekkaya Barajı	112,00	79,00
5	Akyar Barajı	56,00	45,00
6	Kavşakkaya Barajı	64,00	58,00
7	Ankara 2. Merhale İçmesuyu Projesi (Gerede Sist.)	Depolamasız Regülatörlü	226,00
8	Kesikköprü Barajı ve Kızılırmak 1. Kısım Su Getirme Sistemi	88,10	167,00
	TOPLAM		797,00

İvedik İçme Suyu Arıtma Tesisi, Ankara'nın içme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyacını karşılamaktadır. Ankara'nın su problemini 2020 yılına kadar uzanan bir perspektif içinde çözmek üzere inşa edilmiştir. Türkiye'nin en büyük içme suyu arıtma tesisi olan "İvedik Su Arıtma Tesisleri" 4 ünite olarak projelendirilmiş olup her bir ünitenin kapasitesi 564.000 m³/gün'dür. İvedik Su Arıtma Tesislerinin I. kısmı 1984 yılında, II. kısmı ise 1992 yılında, bitirilerek işletmeye alınmıştır. Tesis dört ana ünite olarak proje kapsamına alınmıştır. İnşası tamamlanan ilk iki kısmın toplam su işleme kapasiteleri 1.128.000 m³/gün'dür. Bazı birimler bu kapasitenin %20 fazlasını taşıyabilecek şekilde tasarlanmıştır.

Çubuk İçme Suyu Arıtma Tesisi, 1996 yılında işletmeye açılmış olan tesis, Çubuk İlçesinin içme ve kullanma suyu ihtiyacını karşılamaktadır. Çubuk Belediye Başkanlığı'na ait tesis, 10.03.2007 tarihinde yürürlüğe giren 5594 sayılı kanun gereği 10 Temmuz 2008'de ASKİ Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır. Tesisin günlük arıtma kapasitesi 8.640 m³ olup, %20 artırıma gidilebilmektedir. Ayrıca Çubuk Çayı üzerinde bulunan iki adet derin kuyudan günlük 2.400 m³ su çekilmektedir. Depoda arıtılan su ile kuyulardan gelen su karıştırılarak dezenfekte edilmekte ve ilçeye verilmektedir. Tesise gelen su ile ilçeye verilen suyun kimyasal ve bakteriyolojik tahlilleri tesise ait laboratuvarın yanı sıra ASKİ laboratuvarlarında da yapılmaktadır.

Pursaklar İçme Suyu Arıtma Tesisi, Pursaklar İçme Suyu Arıtma Tesisi'nde Çubuk-2 Barajı'ndan cazibe ile gelen su arıtılmaktadır. Tesisin arıtma kapasitesi 75.000 m³/gün'dür. 24.01.2000 tarihinden beri Ankara şehrine arıtılmış su sunmaktadır. Çubuk-2 Barajında su seviyesi azalması üzerine 19.11.2007 tarihinde devre dışı bırakılan tesis, 24.09.2008 tarihinde tekrar devreye alınmıştır. Çubuk-2 Barajından 2009 yılında toplam 14.686.000 m³ su çekilerek, Çubuk içme suyu arıtma tesisi ve Pursaklar içme suyu arıtma tesislerinde arıtılmış ve şebekeye verilmiştir.

Kayaş-Bayındır İçme Suyu Arıtma Tesisi, Bayındır İçme Suyu Arıtma Tesisi'nde Bayındır Barajı'ndan pompa vasıtasıyla alınan tesise pompalanan su arıtılmaktadır. Tesisin arıtma kapasitesi 30.000 m³/gün'dür. Tesis 1999 tarihinde devreye girmiştir.

Grafik 12 - 2019 yılında Ankara ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2020)

Çizelge 89 - 2019 yılı itibariyle Ankara'da bulunan içmesuyu arıtma tesisleri (ASKİ Genel Müdürlüğü, 2019)

ADI	KAPASİTESİ (m ³ /gün)
İvedik İçme Suyu Arıtma Tesisi	1.692.000
Kayaş-Bayındır İçme Suyu Arıtma Tesisi	30.000
Pursaklar İçme Suyu Arıtma Tesisi	75.000
Kazan İçme Suyu Arıtma Tesisi	30.000
Çubuk İçme Suyu Arıtma Tesisi	8.640

Ankara ilinde bulunan 25 ilçenin 9 tanesinin atık suları (Çankaya, Altındağ, Keçiören, Pursaklar, Yenimahalle, Mamak, Etimesgut, Sincan, Gölbaşı) ASKİ Genel Müdürlüğüne ait kanalizasyon sistemine bağlıdır ve Sincan ilçesi Tatlar Mevkiinde bulunan merkezi atık su arıtma tesisinde arıtılarak Ankara Çayı'na deşarj edilmektedir. Nallıhan ilçesine bağlı Çayırhan Belediyesi'nin atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. Evren, Çubuk, Akyurt, Elmadağ, Ayaş, Kazan, Kalecik ilçeleri atık su arıtma tesislerinin inşası tamamlanmış ve faaliyete

başlamıştır. Şereflikoçhisar, Kızılcahamam, Polatlı, Çamlıdere, Bala, Haymana ilçelerinde atıksu arıtma tesisi kurulması çalışmaları devam etmektedir.

Çizelge 90 - Ankara'da ilinde 2019 yılı itibariyle faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (ASKİ, 2019)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi								
Tatlar AAT	X			İleri Arıtma (BNR)	765.000	8,85	4.500.000	200
İlçeler								
Ayaş-Sinanlı AAT	X			İleri	6.172	0,029	8.460	0,65
Nallıhan	X			İleri Arıtma (BNR)	2.453	0.027	27.579	0,75
Çayırhan AAT	X			İkincil Arıtma	1.500	0.022		0,1
Hasanoğlan AAT				İleri	3.000	0,02	10.850	
Evren AAT	X			Biyolojik	1.000	0,01	3.097	0.05
Etimesgut	X	Yapracık Güneybatı AAT		İleri	5.000	0.03	2.500	0,8
Polatlı	X	Polatlı AAT		İleri Arıtma	19.872	0,24	124.464	16,92
Kahramankazan	X	Kazan AAT		İleri Arıtma (BNR)	10.289	0.062	54.806	5,47
Lalahan AAT	X				1.500	0,02	2.941	
Turkuaz AAT	X			Biyolojik	4.000	0,02	9.824	400
Çubuk AAT	X			İleri	25.068	0,02	90.764	8.100
Haymana	X	Haymana AAT		İleri Arıtma (BNR)	2.500	0.036	30.930	55
Karagedik AAT	X			Biyolojik			2.375	
Kalecik aat	X			İleri Arıtma (BNR)	2.500	0,011	13.234	160
Çamlıdere AAT	X			Biyolojik	450	0,05	9.825	
Yapracık Kuzey Doğu AAT	X			İleri	4.000	0,02	1.839	1.500
Ayvaşık Paket AAT	X			Biyolojik	1.200	0,01	7.328	
Akkuzulu AAT	X			Biyolojik	250	0,002	2.900	
Yukarı Çavundur	X			Biyolojik	150	0,002	528	
Orhaniye AAT	X			Biyolojik	70		475	
Pazar AAT	X			Biyolojik	100	0,001		
Elmadağ AAT	X			İleri	4.951	0,05	45.557	900
Karaköy AAT	X			İleri	41.819	0,44	36.123	6.600
Bezirhane AAT	X			Biyolojik	200	0,002	668	
Dikilitaş AAT	X			Biyolojik	50		566	
Bala Şentepe Paket AAT		X		Biyolojik	800		815	
Kesikköprü Paket AAT	X			Biyolojik	1.200		1.694	
Bala AAT		X		İleri			30.280	
Beypazarı AAT		X		İleri	8.926		48.371	
Güdüllü AAT		X		İleri			8.892	
Kızılcahamam AAT	X			İleri	6.186	0,02	54.806	50
Şereflikoçhisar AAT		X		İleri			33.821	

Çizelge 91 - Ankara'da ilinde 2019 yılı OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (OSBÜK, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
ASO 1. OSB	Atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır. Atıksu Belediye kanalizasyon sistemine deşarj edilmektedir.				
ASO 2.ve 3. OSB	Faal	2.500	Yok	Fiziksel Kimyasal Biyolojik (uzun havalandırmalı aktif çamur sistemi)	0,5
Anadolu Organize Sanayi Bölgesi	Faal	250 m ³ /gün	Yok	Paket Atık Su Arıtma Tesisi (Ardışık Kesikli Reaktör)	16.350 kg/yıl
Anadolu Organize Sanayi Bölgesi	Proje Aşamasında	3.000 m ³ /gün	Yok	Fiziksel, Kimyasal, Biyolojik (A/O İki Aşamalı Phoredux)	-
Başkent OSB					
OSTİM OSB	Atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır. Atıksu Belediye kanalizasyon sistemine deşarj edilmektedir				
İVEDİK OSB	Atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır. Atıksu Belediye kanalizasyon sistemine deşarj edilmektedir				
Polatlı OSB	Faal	260	Yok	Paket Biyolojik	
Polatlı OSB	Proje	1.000	Yok	Klasik (Fiz.+Kim.+Biy)	

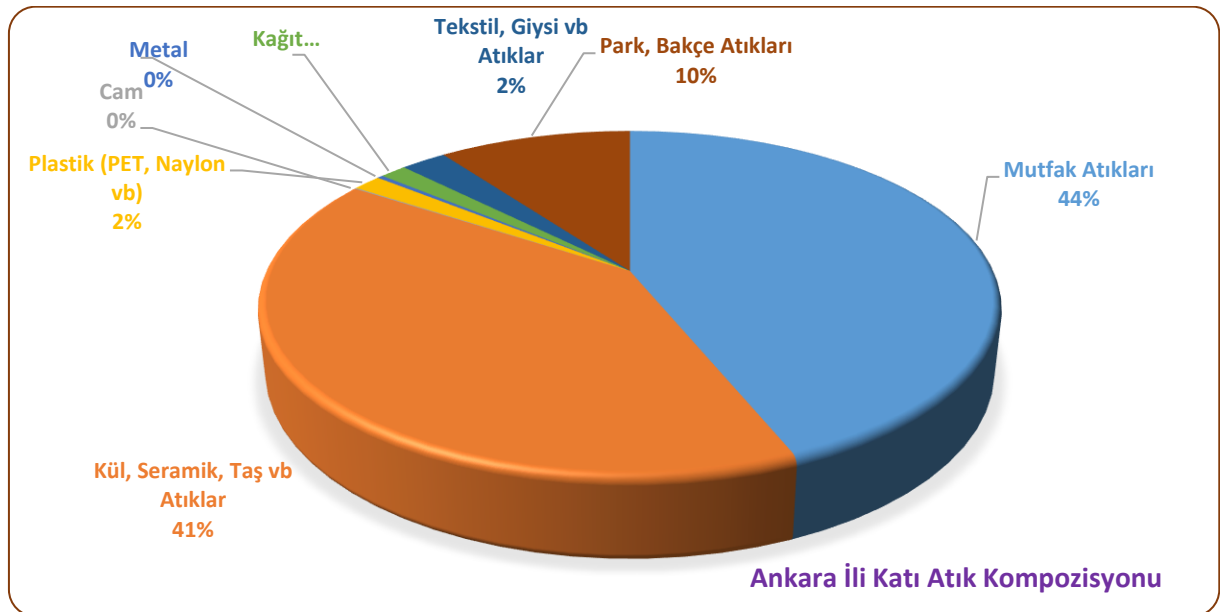
Ankara Sanayi Odası 1. Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü ASKİ ile imzaladığı protokol kapsamında atıksularını ASKİ Merkezi Atıksu Arıtma Tesisine göndermekte bu tesisin arıtma kapasitesi 765.000 m³/gün kapasiteli olup fiziksel, kimyasal, biyolojik ve ileri arıtma ünitelerinden oluşmaktadır.

Çizelge 92 - Ankara ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (OSBÜK 2019)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	454	36
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi		
Diğer		

3. Atık

Ankara'da bir günde toplanan katı atık miktarı ortalama 5.500 ton'dur. İlde toplam 12 adet transfer istasyonu bulunmaktadır. Ankara ili mücavir alan sınırları içerisinde Mamak ve Çadırtepe olmak üzere iki adet katı atık depolama alanı bulunmaktadır. Bunlar Natoyolu Ege Mah., Mamak adresinde faaliyet gösteren Mamak Katı Atık Depolama Alanı ve Sincan-Çadırtepe Katı Atık Depolama Alanıdır. Her iki sahada da sızıntı suyu toplama sistemleri kullanılmaktadır.

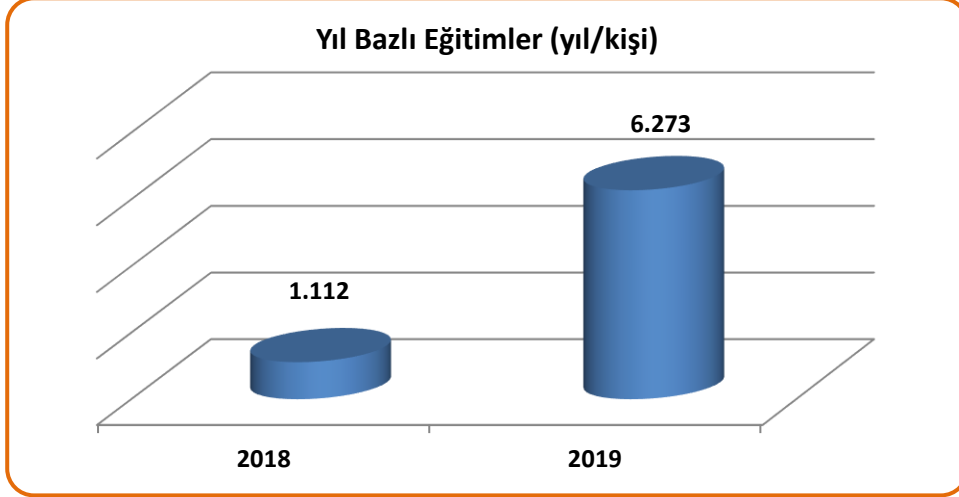
Grafik 13 - Ankara ilinde katı atık kompozisyonu (Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2019)

Şereflikoçhisar ilçesi ve Tuz Gölü Havzasında yer aldığından mülga Özel Çevre Koruma Kurumu desteği ile katı atık düzenli depolama alanı kurulmuş olup, ilçe Belediyesi tarafından işletilmektedir.

“Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında 01.06.2018 tarihinden itibaren depolama alanlarında kantar sistemine geçilmiş olup 01.01.2019 ile 31.12.2019 tarihleri arasında 19.938.419 ton hafriyat depolanmıştır.

Çizelge 93 - Ankara ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	6	923
Öğrenci	52	5.350

Grafik 14 - Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Çizelge 94 - Ankara ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Ankara Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Tüm İlçeler	19.380.613
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Tüm İlçeler	3.284.860
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	Tüm İlçeler	18.353.867
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	Tüm İlçeler	4.078.931
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)	Tüm İlçeler	8.551.199
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)	Tüm İlçeler	177.770
Akü(16 06 01*)	Tüm İlçeler	2.789.438
Pil (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)	Tüm İlçeler	8663
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)	Tüm İlçeler	100.024
Aydınlatma (20 01 21*)	Tüm İlçeler	26.133
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)	Tüm İlçeler	895.257
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)	Tüm İlçeler	70.933
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	Tüm İlçeler	570.649
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)	Tüm İlçeler	826.084
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)	Tüm İlçeler	337.730
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)	Tüm İlçeler	1.500.697
TOPLAM	Tüm İlçeler	60.952.848

Çizelge 95 - Ankara ilinde 2019 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri (Ankara Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/ OSB/Üniversite/ Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1. Sınıf AGM	-	-	-	-
2. Sınıf AGM	Panora İşletmecilik ve Ticaret A.Ş.	Çankaya		7
	Nata Vega Outlet	Mamak		
	Dolunay Avm Yatırım İşletme Konut İnşaat Ticaret Anonim Şirketi	Keçiören		8
	Adma Alışveriş Merkezleri Yatırım Ve İşletmesi Anonim Şirketi (Anatolium)	Mamak		7
	Multi Ankara Emlak Geliştirme Ve Yatırım A.Ş	Keçiören		7
	Atlantis Grup Alışveriş Eğlence Merkezi Gayrimenkul İnşaat Turizm İthalat İhracat Ve Sanayi Ticaret Anonim Şirketi.	Yenimahalle		8
	İto Yatırım Enerji İnşaat Petrol Turizm Emlak Taşımacılık Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	Çankaya		
	Gimsa İnşaat Sanayi. Ticaret Turizm İth. İhr. Ltd. Şti. Gölet Şubesi	Etimesgut		7
	Gimsa İnşaat Sanayi. Ticaret Turizm İth. İhr. Ltd.Şti.	Etimesgut		7
	Gimsa İnşaat Sanayi. Ticaret Turizm İth. İhr. Ltd.Şti. İstasyon Şubesi	Sincan		7
	A1 Grup Gayrimenkul Anonim Şirketi	Yenimahalle		7
3. Sınıf AGM	Gimsa İnşaat Sanayi. Ticaret Turizm İth. İhr. Ltd.Şti. Elvanköy Şubesi	Etimesgut		7
	Nev Gıda Sanayi Ve Ticaret Ltd.Şti.	Yenimahalle		7
	Nev Gıda Sanayi Ve Ticaret Ltd. Şti. Macunköy Şubesi	Yenimahalle		7
	Gülmar Gıda Sanayi Ticaret Taah. Ltd.Şti.	Yenimahalle		6
	Gimsa İnşaat Sanayi. Ticaret Turizm İth. İhr. Ltd. Şti. - Batıkent Şubesi	Yenimahalle		7
	Alınçık Fırın İşletmeciliği Oto Tem İnş Hayvancılık Taahhüt Tic Ltd Şti - Etimesgut 1 Market	Etimesgut		5
Mobil Atık Getirme Merkezi				

Çizelge 96 - Ankara ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	25 (1 Büyükşehir)	1	4
Belediye Hizmet Binası	25	7	28
Okul	2995	1798	60
Kurum/kuruluş	188	145	77
AVM	47	4	9
Otel	166	13	8
Hastane	89	7	8
Sanayi	2654	16	1
Diğer	-	-	-

Çizelge 97 - Ankara ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
1.003	1.534	1.299

Çizelge 98 - Ankara ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamında kompost üretimi bilgileri (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

	Kompost Tesisi Sayısı	Toplam Kapasitesi	Yıllık Üretilen Kompost Miktarı (kg)
Belediye Genel	8	-	37.100
Kurum/Kuruluşlar	51	-	12.150

Ankara ilinde 35 adet çevre izni/lisansı, 5 adet geçici faaliyet belgesine sahip toplam 40 adet Ambalaj Atıkları Toplama-Ayırma Tesisi; 34 adet çevre izin/lisansı, 9 adet geçici faaliyet belgesine sahip toplam 43 adet Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi faaliyetine devam etmektedir. Ayrıca 18 adet Onaylı Ambalaj Atık Yönetim Planı bulunmaktadır. 2019 yılı itibariyle İlde kayıt altına alınan 143 ambalaj üreticisi ve 1.369 piyasaya süren işletme mevcuttur, tedarikçi ise 111'dir.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Ankara’da oluşan tehlikeli atığın 56.836,46 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 16.243,46 ton’u bertaraf edilmiş, 675,49 tonu ihraç edilmiş, 1.089,56 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018 yılında Ankara’da 1.425,52 ton atık motor yağı, 1.428,09 ton atık endüstriyel yağ toplanmış, bu kapsamda atık madeni yağın 2.202,55 tonu geri kazanılmış, 39,08 tonu bertaraf edilmiş, 675,49 tonu ihraç edilmiş ve 74,06 tonu da stokta bulunmaktadır.

İlde 23 tesise “Atık Akümülatör Geçici Depolama İzni” düzenlenmiştir. 2018 yılında Ankara’da 6.641,02 ton atık akümülatör, 5.940 kg atık pil toplanmıştır. Toplanan atık akümülatörün 3.265 tonu geri kazanım tesislerin işlenmiştir.

2018 yılında Ankara ilinde 593,68 ton kullanılmış kızartmalık yağ, 0,94 ton kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

Ankara’da 2018’de toplanan ömrünü tamamlamış lastiğin 45.404,7 tonu çimento fabrikasına ek yakıt olarak gönderilmiştir.

Ankara ilinde 2018’de 26 adet atık elektrikli ve elektronik eşya işleme tesisi bulunmaktadır ve 12.276,2 ton atık elektrikli ve elektronik eşya toplanmış, 13.317,8 ton atık elektrikli ve elektronik eşya işlenmiştir. 2019 yılı itibarıyla 21.486,29 ton AEEE işlenmiştir.

Ömrünü Tamamlamış Araçların (ÖTA) Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında Ankara’da 59 adet tesise ÖTA Teslim Yeri izni, 24 tesise ise ÖTA Geçici Depolama lisansı verilmiş olup İlde ÖTA İşleme Tesisi sayısı ise 14’tür.

Çizelge 99 - 2019 yılında Ankara ilindeki termik santrallerde kullanılan kömür miktarı ve oluşan cüruf-uçucu kül miktarı (Ankara Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf Miktarı (ton/yıl)
Çayırhan Termik Santrali		190.189	475.476

Çizelge 100 - Ankara ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Ankara ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	14
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	17
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	34
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	9
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde Tıbbi Atıklar ilgili mevzuat uyarınca Lisanslı araçlar vasıtasıyla toplanıp yakma tesislerine götürülüp burada yakılır. Polatlı Belediyesinde oluşan tıbbi atıklar ise Eskişehir ilinde kurulu bulunan tıbbi atık sterilizasyon tesisine gönderilerek bertarafı sağlanmaktadır. 2019 yılında Ankara’da 7.720,6 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma

“Ankara İlinin Karasal Ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter Ve İzleme Projesi” verilerine göre Ankara florasında bitki türü 2.168 olarak tespit edilmiştir (Alt tür ve varyeteler de dahil edildiğinde 2.333’e ulaşır). Bunların 391 tanesi endemiktir. IUCN kriterlerine göre Kritik- çok tehlikede "CR": 24 takson; Tehlikede "EN":26 takson; Zarar görebilir "VU": 61 takson; Toplam Tehlike Altında olan flora: 111 takson.

Ankara’nın ilk tescil edilen bitkisi Noe tarafından 1844 yılında toplanmış olan *Junninea ancycrancis*’dir. Hacıkadın deresi, Çankaya, Dikmen, Keçiören, Hüseyingazi bölgelerinde bulunur. Son yıllarda yaşam mücadelesi veren yanardöner türü Gölbaşı’nın kıyısında yer alan iki kilometre karelik dar bir alana sıkışıp kalmıştır. Kırmızı renkli ve gösterişli çiçeklere sahip olan bu tür, dünyada yalnızca Ankara-Gölbaşı’na bağlı Hacıhasan Köyü civarında yetişmektedir.

Gölbaşı ilçesi sınırları içinde kalan Gölbaşı Özel Koruma Bölgesi’nde 476’sı tür, 6’sı alttür, 6’sı varyete olmak üzere toplam 488 bitki türü mevcuttur. Florayı oluşturan 488 taksondan 52 tanesi endemik türlerdir. Endemik türlerden *Centaurea tchihatcheffii*, *Erysimum torulosum* ve *Dianthus ancycrancis* en yüksek risk grubuna sahip olan türlerdir. Mogan Gölü’nün batı kısmındaki Kalındil Burnu’nda ve güneyinde endemik yanardöner (*Centaurea tchichatcheffii*) bitkisi bulunur. Vadideki en yaygın üç bitki ailesini *Asteraceae*,

Brassicaceae ve *Fabaceae* oluşturur. Polatlı ilçesi, Acıkır Bozkırları bitkiler açısından son derece zengindir. Alanda Türkiye'ye endemik olan 19 bitki taksonu bulunmaktadır ve bunların tamamı Türkiye'ye endemiktir.

Tuz Gölü bölgesi, bozkır bitkileri için Türkiye'deki en önemli alandır. *Astragalus demirzii*, *Centaurea halophila*, *Kalidiopsis wagenitzii*, *Senecio salsuginea* ve *Frankenia halophila* adlı bitki türlerinin dünyada yaşadığı bilinen tek alan burasıdır. Gölbaşı, Bala, Haymana ilçeleri Çöl Gölü ve Çalıklüzü bölgesinde, *Onobrychis eleta* ve *Puccinellia* ssp. *melderisiana* Türkiye'ye endemik olan bitki taksonlarıdır. Gölbaşı ilçesi sınırları içinde kalan Gölbaşı Özel Koruma Bölgesi'nde 476'sı tür, 6'sı alttür, 6'sı varyete olmak üzere toplam 488 bitki türü mevcuttur. Florayı oluşturan 488 taksondan 52 tanesi endemik türlerdir.

Fotoğraf 5 - Yanardöer Çiçeği (*Centaurea Tchihatcheffii*)

Ankara'nın Şereflikoçhisar ilçe sınırları içinde kalan Tuz Gölü üreme, göç ve kışlama dönemlerinde çok sayıda, farklı kuş türüne ev sahipliği yapar ve Türkiye'de çok az noktada üreyen bazı kuş türleri düzenli olarak burada yuva kurar. Gölün güneyindeki çamur adacıkları flamingolar için, gölün kuzeyindeki kayalık adalar Van Gölü martısı (*Larus armenicus*), ince gagalı martı (*Larus genei*) ve yırtıcı kuşlar için önemli yaşam alanlarıdır.

Su kuşları açısından Mogan Gölü ile birlikte Çökek bataklığı, Dikilitaş ve İkizce göletleri önemli habitatlardır. Mogan gölü Ankara'nın önemli kuş alanlarından biridir. Gölbaşı'nda 188 kuş türü görülür. Alanda, Alaca Balıkçıl, Macar Ördeği, Pasbaş Pakta ve Dikkuyruk yaşamaktadır. Alanda sonbahar sonunda ve ilkbahar öncesinde, aralarında Macar Ördeği, Pasbaş, Pakta ve Sakramekenin de bulunduğu büyük sayıda su kuşu gözlenebilir. Alanda üreyen diğer türler arasında: Küçük Batağan, Bahri, Kızıl Boyunlu Batağan, Kara Boyunlu Batağan, Küçük Balaban, Boz Ördek, Yeşilbaş, Söz Delicesi, Sakrameke ve Uzunbacak sayılmaktadır.

Kara Akbabanın (*Aegyptus monachus*) Türkiye'nin bilinen ikinci büyük kolonisi ise 7 çift ile Kızılcahamam ormanlarında bulunmaktadır.

Yerli Kara Sığırtı, Ankara Keçisi, Ankara Tavşanı ve Ankara Kedisi Nesli Tehlike Altında Olan ve Olması Muhtemel Evcil ve Yaban Hayvanlar arasındadır. Yerli Kara Sığırtı ve Ankara Keçisi ırkları için Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde yürütülen *in situ* ve *ex situ* koruma programları bulunmaktadır.

Ankara ilinde, 2 adet milli park bulunmaktadır: 1.187 ha'lık bir alanı kaplayan **Soğuksu Milli Parkı** ve 13,850 ha'lık alan kaplayan **Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı**.

Soğuksu Milli Parkı, gerek İstanbul-Ankara Devlet Karayolu üzerinde bulunması ve gerekse sunduğu rekreasyonel kaynak özelliği sebebiyle yoğun bir kullanıma sahne olmaktadır. 1959 yılında tesis edilen Soğuksu Milli Parkı içerisinde özellikle yoğun kullanım günlerinde, orman yangını tehlikesi, katı ve sıvı atık kirliliği, hava ve gürültü kirliliği görülmektedir.

Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı ilan çalışmalarına 2014 yılında arazi etüdü ile başlanmış, Polatlı ve Haymana ilçeleri sınırları içerisinde bulunan 13.850 ha'lık alanın "Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı" olması 29.12.2014 tarih ve 2014/7152 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kararlaştırılmış ve bu karar 08.02.2015 tarih ve 29261 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Tarihi Milli Park'ın sınırları tespit edilirken yerleşim alanları, özel mülkiyetler göz önünde bulundurularak, muharebenin yoğun olarak geçtiği alanlar sınır içine alındığı için Tarihi Milli Park 14 ayrı bölüm olarak ilan edilmiştir.

Ankara ilinin sahip olduğu uluslararası öneme sahip sulak alanlarından olan ve toplam 1.002 km²'lik bir alanı içine alan Tuz Gölü (Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi) ve 273 km²'lik bir alanı kaplayan Mogan Gölü (Gölbaşı Özel Çevre Koruma Bölgesi) aynı zamanda ilde bulunan 2 adet Özel Çevre Koruma Alanı durumundadır. 1/25.000 ölçekli Gölbaşı Özel Çevre Koruma Bölgesi Çevre Düzeni Planı, çeşitli tarihlerde yapılan değişiklikler sonucu son halini 24.01.2006 tarihli onay ile almıştır.

Çizelge 101 - Ankara ilinde bulunan Tabiat Parkları (<https://www.tarimorman.gov.tr/> 2020)

Tabiat Parkının Adı	Bulunduğu İl	Alanı (ha)	İlan Tarihi	Doğal Sit Varlığı
Çamkoru	Ankara	220.66	9.4.2008	Yok
Şahinler	Ankara	33.58	17.7.2009	Yok
Eğriova	Ankara	30.11	11.7.2011	Yok
Karagöl	Ankara	114.00	11.7.2011	Yok
Kartaltepe	Ankara	93.04	11.7.2011	Yok
Sorgun Göleti	Ankara	54.00	11.7.2011	Yok
Tekkeadağı	Ankara	100.01	11.7.2011	Yok
Aluçadağı	Ankara	96.52	11.7.2011	Yok
Durasan Şah	Ankara	145.88	1.5.2018	Yok
Kelebekler Vadisi	Ankara	177.00	1.4.2016	Var

Çizelge 102 - Ankara ilinde bulunan Tabiat Anıtları

(<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Belgeler/Korunan%20Alanlar%20Listesi/3-TAB%C4%B0AT%20ANITLARI.pdf>, 2020)

Tabiat Anıtının Adı	Bulunduğu İl	Alanı (ha)	İlan Tarihi	Doğal Sit Durumu
Asarlık Tepeler	Ankara	52.37	22.8.1994	Yok
Kız Tepesi	Ankara	541.60	23.9.2019	Yok
Kabaardıç	Ankara	0.05	23.10.2000	Yok

Tol Gölü Sulak Alanı, 19.04.2017 tarihinde Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan olarak tescillenmiş olup, tescile esas alanın toplam büyüklüğü 1.414 hektardır. Sulak alan tescil sınırları içinde mevcut durumda -Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan statüsü haricinde- bir resmi koruma statüsü mevcut değildir. 2019-2023 yılları için Yönetim Planı mevcuttur. Tol Gölü, başkent Ankara'nın ilk tescilli sulak alanıdır. Tol Gölü Sulak Alanı sınırları ve yakın çevresinde 26 familyaya ait, 83 cins ve 91 bitki türü bulunmaktadır. Bunlardan Centaure tchihatcheffii (Yanardöner Çiçeği) Astragalus karamasicus (Korumaz Geveni) ve Crocus ancyrensis (Ankara Çiğdemi) endemiktir.

İl sınırlarımız dahilinde toplamda 420 adet tescilli ağaç, 84 adet anıt ağaç ve Çankaya İlçesi'nde Cinnah Caddesi boyunca 170 adet ve Namık Kemal Mahallesi'nde 250 adet tescilli ağacımız bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı**Çizelge 103 - Ankara ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbcs.tarimorman.gov.tr>, 2020)**

ANKARA	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012			
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	74.136,59	2,91	83.143,23	3,24	89.305,45	3,48	100.780,73	3,93
2) Tarımsal Alanlar	1.486.796,15	58,36	1.446.584,30	56,39	1.440.122,2	56,13	1.428.719,91	55,67
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	920.710,15	36,14	945.909,98	36,87	944.914,25	36,83	944.903,89	36,82
4) Sulak Alanlar	9.510,59	0,37	25.881,55	1,01	25.865,77	1,01	28.358,61	1,11
5) Su Yapıları	56.471,31	2,22	63.955,74	2,49	65.267,11	2,54	63.614,01	2,48
TOPLAM	2.547.624,79	100,00	2.565.474,80	100,00	2.565.474,8	100,00	2.566377,15	100,00

"1/100.000 ölçekli 2038 Yılı Hedefli Ankara Çevre Düzeni Planı" Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 13.01.2017 gün ve 116 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri**Çizelge 104 - Ankara ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)**

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	42	3	24	7	33	2	8	119
ÇED Gereklidir	10	0	1	0	0	0	0	11
ÇED Olumlu Kararı	13	3	0	2	6	0	3	27
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 105 - Ankara ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Temmuz/ 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
80	734	2263	609	509	56	328	4.579

Çizelge 106 - Ankara ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Temmuz/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
82	6	16	12	25	0	10	151

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 107 - Ankara ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Çevrimiçi Çevre İzinleri yazılım portalı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	39	113	152
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	65	224	289
Çevre İzin Muafiyet Sayısı		167	167
TOPLAM			608

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 108 - Ankara ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	70
Ani (plansız) denetimler	3.092
Genel toplam	3.162

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	664	672.710,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	387	0,00

Çizelge 109 - Ankara ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	Anız Yangını	Egzoz	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	1.176.212	368.449	72.771	12.407.805,02	9.019.445	335.95	1.607.393,43	9.125	895.389	25.892.539,45
Uygulanan Ceza Sayısı	31	12	3	94	2.806	17	56	8	554	3.581

2019 yılında ilde 11 adet "faaliyeti durdurma" kararı verilen işletme bulunmaktadır.

2019 yılı itibarıyla Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Ankara ilinde 16 adet alt seviye, 12 adet de üst seviye olmak üzere 28 adet BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

07.ANTALYA

1. Hava Kalitesi

Antalya ilinde 2019 yılında konutlarda 56.710.912 m³, sanayide 3.426.404 m³ doğal gaz tüketilmiştir. 2019 yılında Antalya ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 111'de verilmektedir.

Çizelge 110 - Antalya ilinde hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler (Çevre ve Şehircilik İl Müd., Güney İç Anadolu Temiz Hava Merkezi Müd., Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2020)

İSTASYON ADI	İŞLETMECİ	İSTASYON TÜRÜ	HAVA KİRLİTİCİLERİ								
			SO ₂	NO _x	CO	O ₃	HC	MS	PM ₁₀	PM _{2,5}	
Antalya Muratpaşa Isınma*	Bakanlık	Isınma	X	X						X	
Antalya Muratpaşa Trafik*	Bakanlık	Trafik		X	X	X				X	X
Antalya Kepez	Bakanlık	Isınma	X	X	X	X				X	X
Antalya Kumluca*	Bakanlık	Sanayi	X	X	X	X			X	X	X
Antalya Serik*	Bakanlık	Isınma	X	X	X					X	
Antalya Manavgat*	Bakanlık	Isınma	X	X		X				X	
Antalya Alanya*	Bakanlık	Isınma	X	X						X	X
Antalya Gazipaşa*	Bakanlık	Arka plan	X	X		X			X	X	X
Güllük	Büyükşehir Beld. Baş.	Isınma	X								X
Otogar	Büyükşehir Beld. Baş.	Isınma	X								X
Kepez	Büyükşehir Beld. Baş.	Isınma	X								X
Mobil	Büyükşehir Beld. Baş.	Isınma		X	X	X	X				X

*: 2019 yılı verileri test amaçlı olarak başlamıştır.

Antalya ilinde 2019 yılı itibariyle Bakanlık veri ağına bağlı olarak veri gönderebilen Kepez ilçesinde 1 adet ısınma amaçlı hava kirliliği ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2020 yılı içerisinde ilde toplam 7 adet hava kalitesi izleme istasyonu faaliyete geçirilecek ve Bakanlığımız Sürekli İzleme Merkezi (SİM) veri tabanına eşzamanlı veri gönderecektir.

Çizelge 111 - Antalya ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	15,26	0	43,76	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	14,35	0	43,36	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	11,62	0	35,99	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	3,59	0	25,23	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	2,46	0	37,6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	2,07	0	33,15	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	2,65	0	33,21	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	2,53	0	31,98	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	2,34	0	33,62	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	2,74	0	34,42	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	2,5	0	52,2	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	3,28	0	63,26	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Antalya ili'ndeki hava kirliliğine ilişkin alınabilecek tedbirlerle ilgili olarak Hava Kalitesinin Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği çerçevesinde 2014-2019 yılları için hazırlanmış olan ve Bakanlığımızca onaylanan Temiz Hava Eylem Planı kapsamında ilgili kurum ve kuruluşlarca gerekli çalışmalar yürütülmektedir. Antalya ilinde Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ve ilgili Bakanlık Genelgesi çerçevesinde 2020-2024 yılı Temiz Hava Eylem Planı Antalya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilmiştir.

Çizelge 112 - Antalya ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Antalya ÇŞİM, 2019)

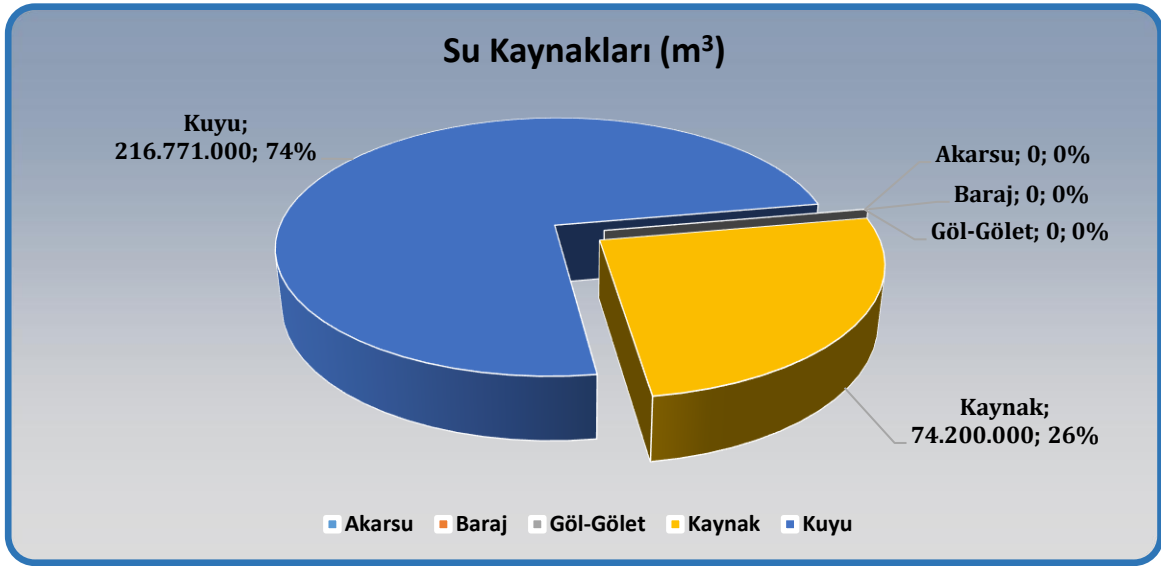
SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri	1	2
Demir - Çelik Ve Metalurji Fabrikaları	1	1
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	1	2
TOPLAM	3	5

Antalya ilinde "Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü Yönetmeliği" çerçevesinde 2018 yılında 44 adet sabit, 1 adet seyyar olmak üzere toplam 45 istasyona Bakanlığımızca "Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi" verilmiştir. 2019 yıl sonuna kadar 379.063 adet araç egzoz gazı emisyon ölçümü yaptırmıştır.

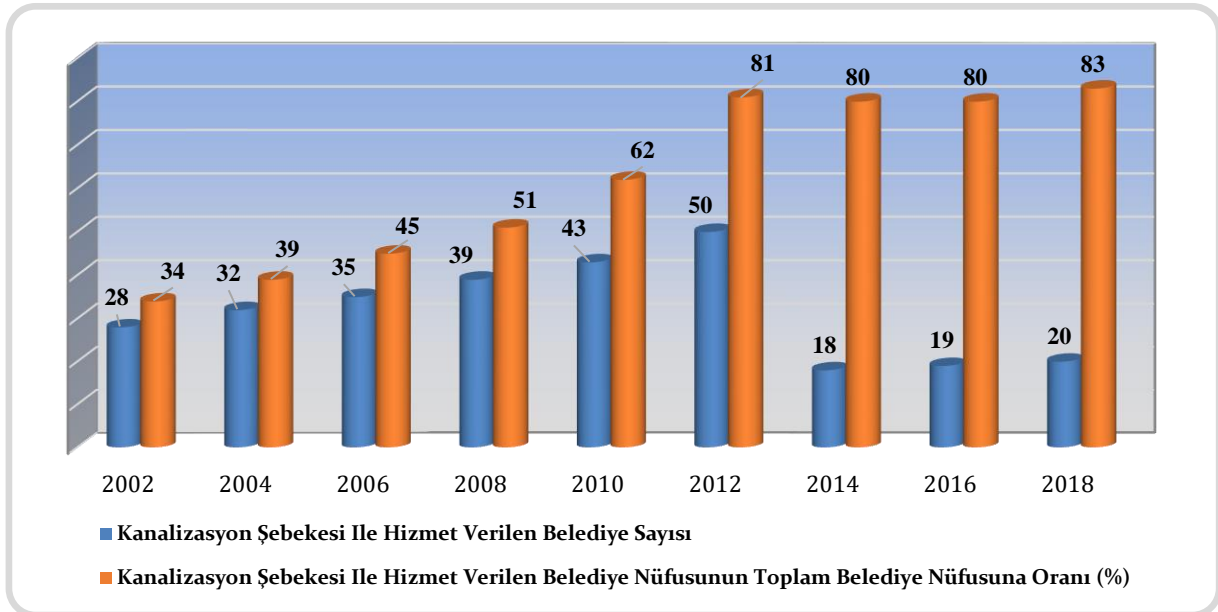
2. Su ve Atık Su Yönetimi

Türkiye'deki su potansiyelinin %7,6'sı Antalya ilindedir. Antalya'da sayıları 29'u bulan akarsu vardır. Bunlardan 25'i denize, 4'ü içerdeki göllere dökülür veya göllerden çıkıp ovalarda kaybolur. DSİ 13. Bölge Müdürlüğü'nün işletme halindeki 4 barajının içme suyu amacı vardır. Bu barajlar: Alanya Dim Barajı, Karacaören II Barajı, Manavgat Barajı ve Oymapınar Barajı'dır.

Türkiye İstatistik Kurumu 2018 yılı verilerine göre belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen toplam 290.971.000 m³ su miktarının 216.771.000 m³'ü kuyulardan, 74.200.000 m³'ü kaynaklardan elde edilmektedir. İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen 20 adet belediyeye karşın hizmet verilen kişi 2018 yılı için % 4,2 artarak 2.426.356 olmuştur.

Grafik 15 - Antalya ilinde 2018 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (TÜİK, 2020)

Grafik 16 - Antalya ilinde yıl bazında kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Antalya kenti su kaynakları koruma alanları

- 1) Antalya Termessus (Kırkgöz) Kaynağı İçme Suyu Kuyuları Koruma Alanı,
- 2) Antalya Duraliler Kaynağı İçme Suyu Kuyuları Koruma Alanı,
- 3) Antalya Yemişpınarı-Kargılıçeşme İçme Suyu Kaynakları Koruma Alanı,
- 4) Antalya Tekirpınarı İçme Suyu Kaynakları Koruma Alanı,
- 5) Antalya Gürkavak İçme Suyu Kaynakları Koruma Alanı,
- 6) Antalya Boğaçay Kaynağı İçme Suyu Kuyuları Koruma Alanı,
- 7) Antalya Doyran İçme Suyu Kaynakları Koruma Alanı,
- 8) Antalya Aksu Çayı Yeraltısuyu Kaynağı İçme Suyu Kuyuları Koruma Alanı.

2003 yılında 22 adet olan merkezi atıksu arıtma tesisi sayısı 2019 yılında 32'ye çıkmıştır. Finike Atıksu Arıtma Tesisi devreye alınmıştır. Yapım aşamasında olan İbradı Atıksu Arıtma Tesisinin süreçleri tamamlanmış olup kanalizasyon hatlarının tamamlanmasının ardından faaliyete geçirecektir. 2018 yılında Atıksu Arıtma Tesisi hizmeti verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı TÜİK verilerine göre %83'a ulaşmıştır.

Çizelge 113 - Antalya ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (ASAT, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	MERKEZ	Konyaaltı (Hurma AAT)	X		İLERİ	210.000	185.504	1.400.000	87.832
		Kepez (Hurma AAT)	X						
		Döşemealtı (Hurma AAT)	X						
	HURMA (Lara AAT)	X		İLERİ	62.500	70.945	450.000	21.647	
	LARA (Lara AAT)	X							
İLÇELER	KEMER	BELDİBİ	X		BIYOLOJİK	22.787	7.378	78.183	1.613
		GÖYNÜK	X		BIYOLOJİK	16.342	10.287	54.408	1.083
		KEMER	X		BIYOLOJİK	21.415	12.941	71.300	1.957
		ÇAMYUVA	X		BIYOLOJİK	21.975	12.368	73.164	1.120
		TEKİROVA	X		BIYOLOJİK	9.000	4.266	32.616	1.093
	KUMLUCA	KUMLUCA	X		BIYOLOJİK	17.300	23.680	100.000	1.088
		KARAÖZ-SBR PAKET	X		BIYOLOJİK	400	30	1.500	0
	KARAGÖL-SBR PAKET	X		BIYOLOJİK	300	30	2.000	0	
	FİNİKE		DEVREYE ALINMADI		İLERİ	8.544	0	59.590	0
	DEMRE	X			BIYOLOJİK	8.237	5.484	69.231	379
	KAŞ	KAŞ	X		BIYOLOJİK	5.400	3.701	36.000	590
		KALKAN	X		BIYOLOJİK	4.000	3.262	25.000	363
		KINIK-MBR PAKET	X		İLERİ	400	80	2.500	0
	ELMALI	ELMALI	X		BIYOLOJİK	2.328	1.945	25.000	750
		AKÇAY-MBR PAKET	X		İLERİ	400	0	2.500	0
	KORKUTELİ	X			İLERİ	14.960	4.173	80.000	2.593

Çizelge 113 - Antalya ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devam)

Yerleşim Yerinin Adı		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (kg/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İçmeler	SERİK	BELEK-1	X			13.100	14.981	65.500	1.917
		SERİK	X			25.000	22.245	90.400	5.080
		BELEK-2	X			22.600	20.177	80.000	4.520
		BOĞAZKENT-TURAŞ	X			11.000		55.000	-
		ÇANDIR-SBR PAKET	X			400	100	2.500	0
	MANAVGAT	ÇOLAKLI	X			15.000	13.595	50.000	274
		KUMKÖY	X			75.000	54.133	240.000	11.479
		TİTREYENGÖL	X			10.725	0	35.000	0
		MANAVGAT	X			75.000	53.063	240.000	11.297
	ALANYA	OKURCALAR	X			20.000	16.120	80.000	1.568
		İNCEKUM	X			15.000	16.649	75.000	2.570
		TÜRKLER-TURAŞ	X			15.000		59.194	-
		KONAKLI	X			30.000	28.346	150.000	2.641
		ALANYA	X			50.000	41.357	251.142	2.807
		OBA-TOSMUR	X			31.000	21.496	110.000	1.925
		MAHMUTLAR	X			20.000	19.660	117.647	4.027
	GAZİPAŞA	X				8.800	16.373	50.000	583
	AKSEKİ	AKSEKİ	X			500	150	5.000	0
	İBRADI	İBRADI-MBR PAKET	X			400	50	5.500	0
		ORMANA-MBR PAKET	X			400	0	2.500	0
GÜNDOĞMUŞ	GÜNDOĞMUŞ-MBR PAKET	X			400	50	2.500	0	

Not: Konyaaltı Belediyesi, Kepez Belediyesi ve Döşemealtı Belediyesi sınırları içerisinde oluşan evsel atıksular Hurma İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisinde, Muratpaşa Belediyesi ve Aksu Belediyesi sınırları içerisinde oluşan evsel atıksular Lara İleri Biyolojik Atıksu Arıtma tesisinde arılmaktadır.

SAİS Tebliği kapsamına dâhil olan Atıksu Arıtma Tesislerinin birçoğunda SAİS Onay Yazısı alınmış olup, tebliğ gereği 10.000 m³/gün kapasiteli tüm Atıksu Arıtma Tesislerine SAİS kurulumu tamamlanmıştır.

Antalya Organize Sanayi Bölgesinde evsel ve endüstriyel atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Kurulu kapasitesi 20.000 m³/gün olup, fiili kapasitesi 2019 yılı ortalaması 11.457 m³/gün'dür. 2014 yılı Aralık ayından itibaren ASAT'a ait kanalizasyon şebekesine bağlantı yapılmış olup, alıcı ortama atıksu deşarjı yapılmamaktadır.

Çizelge 114 - Antalya ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Antalya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

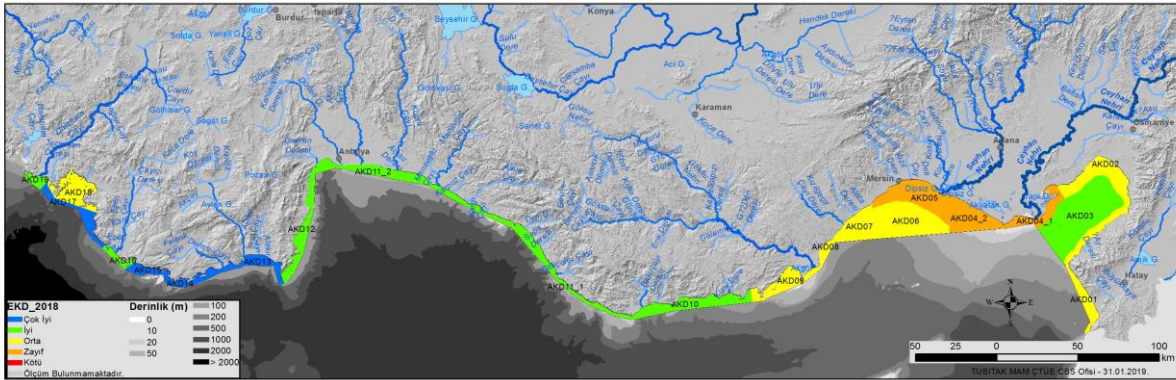
Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi		18
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi		10
Diğer		---

İlde atıksu arıtma tesisinden kaynaklanan arıtma çamurları ön susuzlaştırma (dehidratör) ünitesinden geçirildikten sonra Solar Çamur Kurutma Tesisinde kurutulmakta ve Lisanslı Çimento Fabrikalarına ek yakıt olarak gönderilmektedir. 2019 yılında 282 ton arıtma çamuru bertarafa gönderilmiştir.

İlde Mavi Bayrak programının daha verimli bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla; Antalya Valiliğinin Başkanlığında, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü ve TÜRÇEV Antalya Şubesi tarafından oluşan komisyon, kurulduğu 2003 yılından itibaren çalışmalarını başarıyla sürdürmektedir. 2019 yılında Mavi Bayrak Komisyonu tarafından plaj, marina ve yatlarla yönelik toplam 436 denetim gerçekleştirilmiştir. İlde 2003 yılında 59 olan Mavi Bayraklı plaj sayısı 2019 yılında 202'ye çıkmıştır. Ayrıca 5 adet marina ve 8 adet yat da Mavi Bayrak almaya hak kazanmıştır.

Çizelge 115 – Antalya ili kıyı su kütlelerinin ekolojik kalite değerlendirmesi (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Laboratuvar Ölçüm ve İzleme Dairesi Başkanlığı, 2020)

Su Yönetimi Kodu	Ortak Değerlendirme				
	2014	2015	2016	2017	2018
AKD11: DILSWR, ALBSW1, MRESW1, ANT-REF, SRKSW1, ANBSWR, ANBSW1	İYİ	İYİ	İYİ	İYİ	AKD11
AKD12: KMSW1	ÇOK İYİ	ÇOK İYİ	ÇOK İYİ	ÇOK İYİ	AKD12
AKD13: YARSWR, FIBSW1, KFSW1	İYİ	İYİ	ÇOK İYİ	ÇOK İYİ	AKD13
AKD14: KASSWR	ÇOK İYİ	ÇOK İYİ	İYİ	ÇOK İYİ	AKD14
AKD15: PWSW1, KASSW1(EK)	ÇOK İYİ	ÇOK İYİ	ÇOK İYİ	ÇOK İYİ	AKD15
AKD16: ECSW1	ÇOK İYİ	İYİ	İYİ	ÇOK İYİ	AKD16
AKD17: FETSW2	ÇOK İYİ	İYİ	İYİ	İYİ	AKD17
AKD18: FETSW1	ORTA	İYİ	İYİ	ORTA	AKD18

Harita 1 - Akdeniz Kıyı Su Kütleleri Ekolojik Kalite Değerlendirmesi (Laboratuvar Ölçüm ve İzleme Dairesi Başkanlığı, 2019)

Çizelge 116 – Antalya ilinde 2019 yılı itibarıyla acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı (Antalya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Şehir	Acil Müdahale Planı Hazırlaması Gerekli Kıyı Tesis Adedi	Onaylı Plana Sahip Kıyı Tesis Adedi
Antalya	9	9

İlde 3 adet liman bulunmakta olup limanların atık alım tesislerine liman dışı sefer yapan yolcu gemileri, 150 GT üstü petrol tankerler ile 400 GT üzeri diğer gemilerden Uluslararası MARPOL sözleşmesinde tanımlanan atıklar alınmaktadır. İlde bulunan 6 adet yat limanının atık alım tesisleri ile Kalkan, Kaş, Alanya balıkçı barınakları atık alım istasyonlarında gemilerden Mavi Kart sistemi kapsamında bulunan tüm atıklar (pissu, atık yağ, katı atık ve sintine) alınmaktadır. Finike Balıkçı Barınağı atık alım istasyonunda balıkçı tekneleri kaynaklı atık yağların kabulü yapılmaktadır.

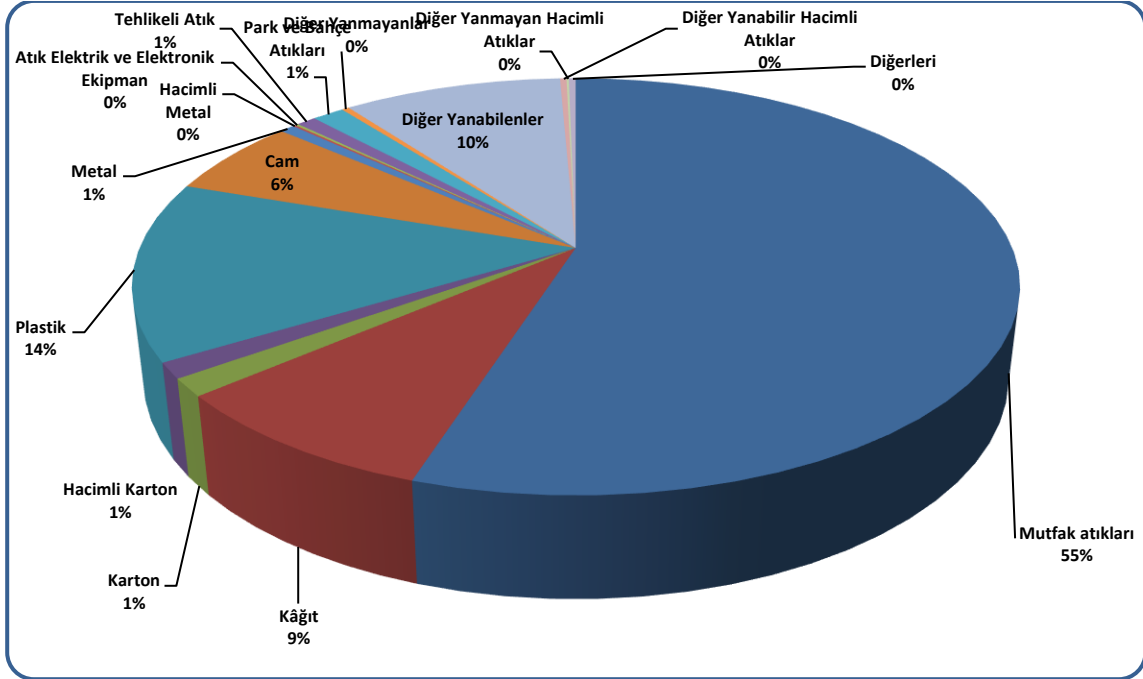
İlin sınırlarında yer alan denizde faal olan 5 adet balık çiftliği bulunmaktadır. Bu çiftliklerde levrek ve çipura besiciliği yapılmaktadır. Bu çiftliklerde çipura ve levrek yetiştiriciliği yapılmaktadır. Ayrıca Antalya ilinde bulunan akarsularda bir çok balık çiftliği bulunmaktadır.

3. Atık

Antalya ilinde 5 adet (Alanya, Manavgat, Kızıllı, Patara, Kumluca) Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi mevcuttur. Kumluca Düzenli Depolama Tesisine evsel katı atık alımı tesis kapasitesi nedeni ile 2019 yılında durdurularak Kumluca Transfer İstasyonu inşaatı tamamlanmış ve Kumluca, Finike ilçelerinde oluşan evsel katı atıklar Kumluca Transfer İstasyonundan Kızıllı Entegre Atık Değerlendirme, Geri Dönüşüm ve Bertaraf Tesisinde bertaraf edilmek üzere Antalya Büyükşehir Belediyesine ait tırlar ile transfer edilmektedir.

Çizelge 117 - Antalya ili sınırları içerisinde bulunan düzenli depolama ve kompost tesisleri

İl/İlçe Adı	Depolama Tesisi Adı	Kompost Tesisi Adı
Alanya	Alanya Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi	-
Kaş	Patara Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi	-
Kumluca	Kumluca Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi	-
Manavgat	Manavgat Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi	-
Merkez	Kızıllı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi	-

Grafik 17 - Antalya ilinde katı atık kompozisyonu (Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2020)

* Diğerleri kategorisine; Atık Elektrik ve Elektronik Ekipman, Tehlikeli Atık, Park ve Bahçe Atıkları, Diğer Yanmayanlar, Diğer Yanabilenler, Diğer Yanabilir Hacimli Atıklar, Diğer Yanmayan Hacimli Atıklar dâhil edilmiştir.)

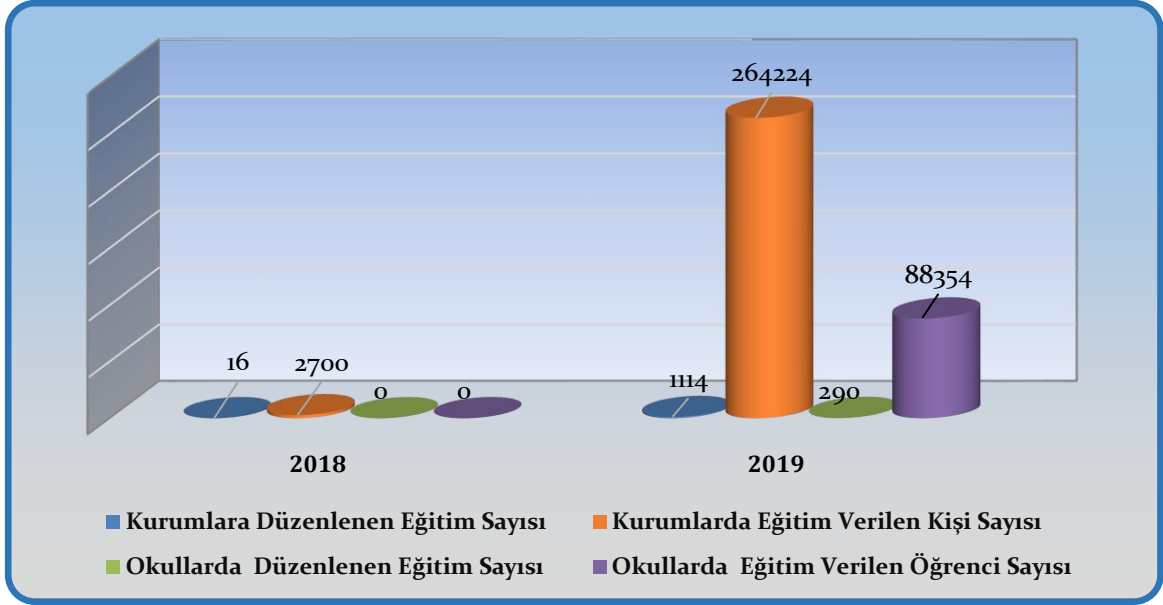
Antalya merkez 5 ilçeye (Aksu, Kepez, Muratpaşa, Konyaaltı, Döşemealtı) hizmet vermek üzere Orman Genel Müdürlüğü'nün 20.03.2017 tarih ve 5 sayılı Olur'u ile Antalya İli, Kepez İlçesi, Kızıllı Mevkii Asar Serisi 224 no'lu bölme içinde bulunan 40.267,5 m²' lik alan Rehabilitasyon Hazırlık Maksatlı Dolgu sahası olarak ve 03.08.2017 tarih ve 147 sayılı Olur'u ile Antalya İli, Kepez İlçesi, Kızıllı Mevkii Asar Serisi 183, 203, 204 no'lu bölme içinde bulunan 1.014.574,33 m² 'lik alan Katı Atık Bertaraf ve Düzenli Depolama Tesisi olarak Antalya Büyükşehir Belediyesine tahsis edilmiştir. Diğer ilçelerdeki tahsis işlemleri ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

Çizelge 118 - 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi (Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2020)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (ton/yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (ton/yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	
Antalya Büyükşehir Belediyesi	598.286	598.286		1	2
İl Geneli (Toplam)	598.286	598.286		1	2

Çizelge 119 - Antalya ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Antalya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

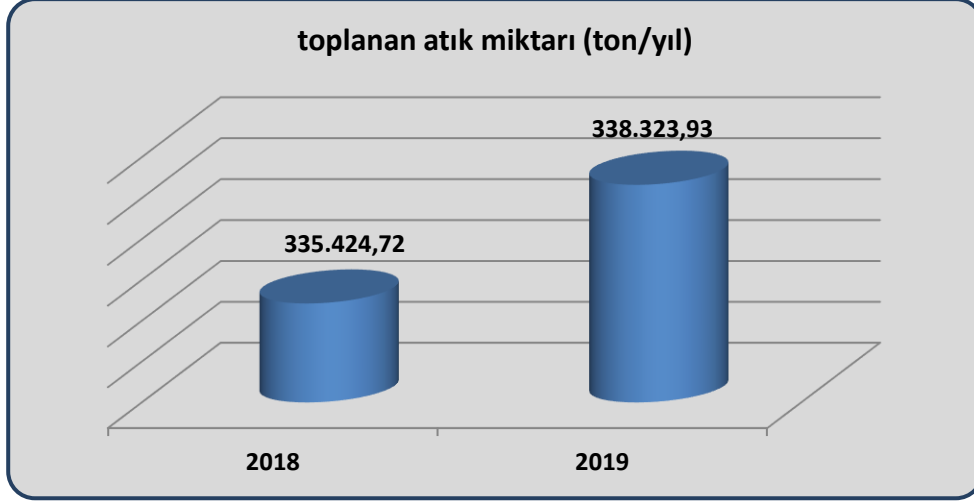
Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	1.114	264.224
Öğrenci	290	88.354

Grafik 18 - Antalya ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Antalya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 120 - Antalya ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Antalya İlçe Belediyeleri, 2020)

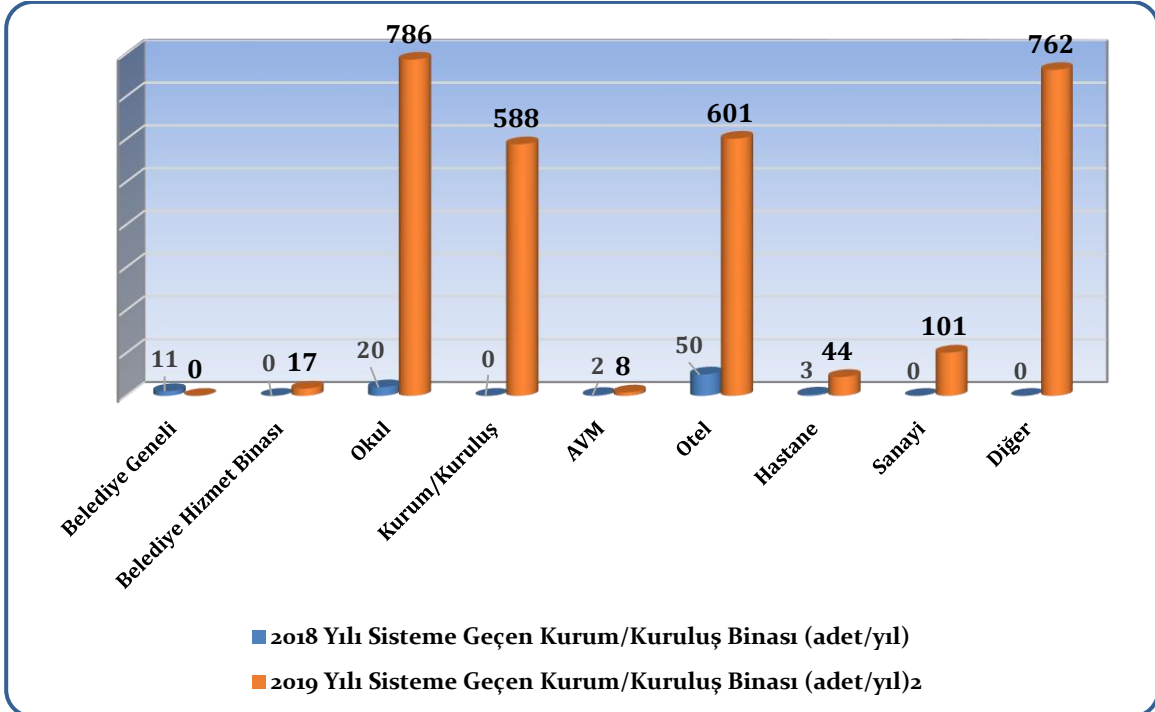
Atık Cinsi	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kâğıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	İl genelinde	24.478.256
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	İl genelinde	29.788.136
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	İl genelinde	8.099.189
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	İl genelinde	7.020.734
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)	İl genelinde	243.393
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)	İl genelinde	283.750
Pil(16 06 01*)	İl genelinde	10.205
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)	İl genelinde	4.790
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)	İl genelinde	150
Aydınlatma (20 01 21*)	İl genelinde	1.920
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)	İl genelinde	26.849
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)	İl genelinde	
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	İl genelinde	2.896.975
Hacimli atıklar (20 03 07)	İl genelinde	100
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)	İl genelinde	29.995
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)	İl genelinde	15
Organik atık	İl genelinde	193.312.637,50
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)	İl genelinde	72.176.637
TOPLAM		338.323.931,50

Grafik 19 - Antalya ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Antalya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, İlçe Belediyeleri, 2020)

Çizelge 121 - Antalya ilinde 2019 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri (Antalya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/ OSB/Üniversite/ Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1. Sınıf AGM	Konyaaltı Belediyesi	Konyaaltı	13	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13
1. Sınıf AGM	Muratpaşa Belediyesi	Muratpaşa	13	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13
1. Sınıf AGM	Kemer Belediyesi	Kemer	13	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13
1. Sınıf AGM	Döşemealtı Belediyesi	Döşemealtı	13	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13
1. Sınıf AGM	Manavgat Belediyesi	Manavgat	13	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13
2. Sınıf AGM	---	---	---	---
3. Sınıf AGM	---	---	---	---
Mobil Atık Getirme Merkezi	---	---	---	---

Grafik 20 - Antalya ilinde yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı (Antalya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 122 - Antalya ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
552	451	-

Çizelge 123 - Antalya ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamında kompost üretimi bilgileri (Antalya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	Kompost Tesisi Sayısı	Toplam Kapasitesi (lt)	Yıllık Üretilen Kompost Miktarı (kg)
Belediye Geneli	1	1.400	200
Kurum/Kuruluşlar	8	25	26

İlde "Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Ambalaj Bilgi Sisteminde kayıtlı 52 adet ambalaj üreticisi, 658 adet piyasaya süren, 34 adet tedarikçi firma kayıtlı bulunmaktadır. Ayrıca ilde, Çevre İzin ve Lisans belgeli 25 adet Ambalaj Atığı Toplama ve Ayırma Tesisi, 42 adet Çevre İzin ve Lisans Belgeli Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi faaliyet göstermektedir. İlde, 15 İlçe Belediyesinin ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması konusunda onaylı Ambalaj Atıkları Yönetim Planı bulunmaktadır.

2018 yılında Antalya'da Atık Yönetim Uygulaması'na 12.696,96 ton tehlikeli atık oluştuğunun bildiri yapılmıştır. Bu atığın 8.759,95 tonu geri kazanılmış, 3.612,59 tonu bertaraf edilmiş, 219,54 tonu ihraç edilmiş ve 104,88 tonu da stokta bulunmaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre Antalya'da 2018 yılında 534,74 ton atık motor yağı, 502,15 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır. İlde atık madeni yağın 820,94 tonu geri kazanılmış, 37,26 tonu ihraç edilmiş ve 16,73 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018 yılı içerisinde Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre toplanan atık pil miktarı 139 kg, toplanan atık akümülatör miktarı 327,67 ton'dur. Ayrıca Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından 2018 yılında 43.085 kg atık pil toplanmıştır.

2018 yılsonu itibariyle ilde 7 adet bitkisel atık yağ ara depolama lisansına sahip firma bulunmaktadır. 2018 yılı içerisinde (atık beyan sistemine girilen) toplanan kullanılmış kızartmalık yağ miktarı 4.105,73 ton, kullanım ömrü dolmuş yağ miktarı da 19,19 tondur. Ayrıca Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından 2018 yılında 959,6 ton kullanılmış bitkisel atık yağ toplanmıştır.

2018 yılı içerisinde toplanan ömrünü tamamlamış lastiğin 126,16 tonu geri kazanım tesisine gönderilmiş, 67,41 tonu çimento fabrikasına ek yakıt olarak gönderilmiştir. 2018 yılı içerisinde toplanan atık elektrikli ve elektronik eşya miktarı yaklaşık 31,5 tondur.

Çizelge 124 - Antalya ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Antalya ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	5
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	42
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	4
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
1Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	144
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	2
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

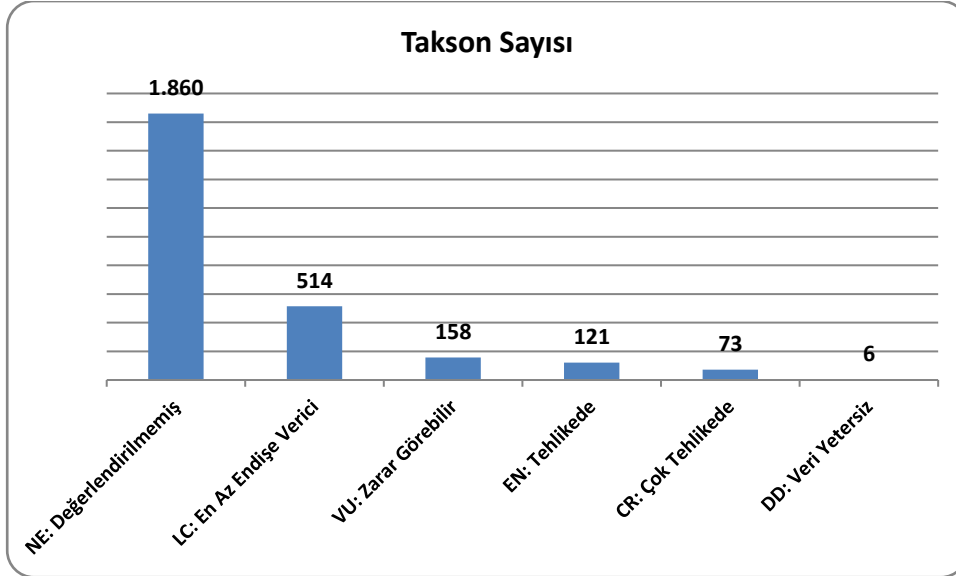
Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında Antalya'da 5 adet Geçici Depolama Tesisi bulunmaktadır. 2019 yılında 1.123 ton hurda araç işlenmiştir.

Antalya'da 2019 yılında toplam 282 ton endüstriyel atıksu arıtma çamuru, lisanslı nihai bertaraf tesislerine gönderilmiştir.

Kızılı Katı Atık Düzenli Depolama Sahasında Antalya il mülki sınırları dâhilinde oluşan tıbbi atıkların 10 ton/gün kapasiteli Tıbbi Atık Sterilizasyon tesisinde bertarafı gerçekleştirilmektedir. 2019 yılı içerisinde toplam 3.170,55 ton tıbbi atık bertaraf işlemi yapılmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Antalya ili florası tehlike kategorilerine göre gruplandırılmıştır. IUCN tehlike kategorilerine göre alandaki taksonlar değerlendirildiğinde 1.860 tane NE, 514 tane LC, 158 tane VU, 121 tane EN, 73 tane CR, 6 tane DD kategorisi bulunmaktadır. IUCN kategorisine giren takson sayısının yüksek olması koruma gerektiren taksonların ve habitatların olduğunu vurgulamaktadır.

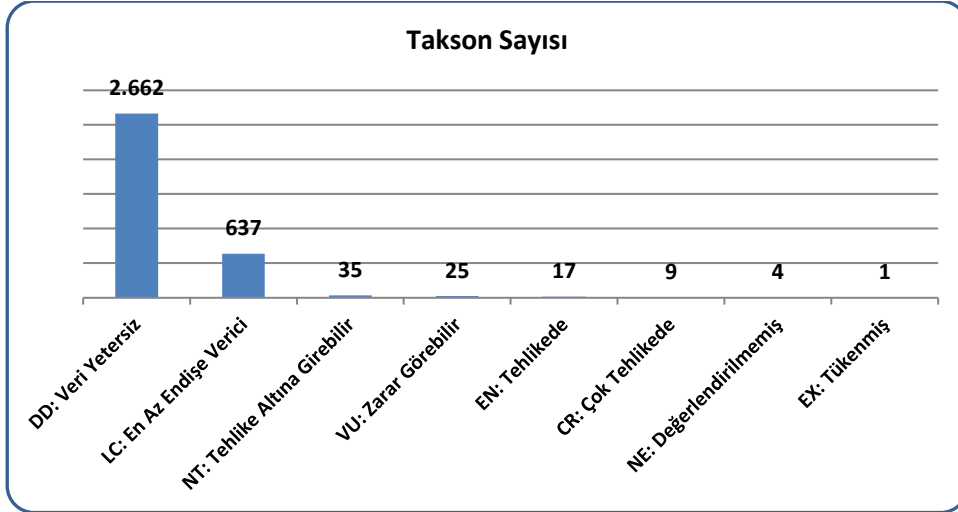

Grafik 21 - IUCN Flora Tehlike Kategorileri (Tarım ve Orman Bakanlığı VI. Bölge Müdürlüğü, 2020)

Fotoğraf 6 - Güzel Karanfil (*Dianthus calocephalus*) (Foto: İ. G. DENİZ) (Tarım ve Orman Bakanlığı VI. Bölge Müdürlüğü, 2020)

Antalya ilinde 60 küçük memeli, 15 büyük memeli, 329 kuş, 60 iç su balığı, 40 sürüngen, 11 amfibi, 875 omurgasız türü tespit edilmiştir. Antalya ilindeki küçük memelilerin %6,6'sı, balık türlerinin %40'ı, sürüngenlerin %12,5'i, çift yaşarların %54,5'i ve omurgasız hayvan türlerinin %7,9'u endemiktir. Öte yandan, tespit edilen büyük memeli ve kuş türleri arasında endemik türler bulunmamaktadır.

Grafik 22 - IUCN Fauna Tehlike Kategorileri (Tarım ve Orman Bakanlığı VI. Bölge Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 125 - Antalya ili UBENİS Envanter Sonuçları (Tarım ve Orman Bakanlığı VI. Bölge Müdürlüğü, 2019)

ANTALYA İLİ ULUSAL BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK ENVANTER VE İZLEME PROJESİ			
Canlı Grubu	Tür Sayısı	Endemik	Endemizm Oranı
Damarlı Bitkiler	2.732	825	%30,2
Büyük Memeliler	15	0	%0
Küçük Memeliler	59	4	%6,6
Kuşlar	329	0	%0
İç Su Balıkları	60	24	%40
Sürüngenler	40	5	%12,5
Çift Yaşarlar	11	6	%54,5
Tohumlu Bitkiler	1.045	0	%0
Omurgasız Hayvanlar	2.875	226	%7,9
TOPLAM	7.166	1.090	-

Antalya ili sınırları içerisinde 5 adet Milli Park, 4 adet Tabiat Parkı, 3 adet Tabiat Koruma Alanı, 10 adet Tabiat Anıtı, 8 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, 1 adet Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan, 40 adet Devlet Avlağı, 4 adet Genel Avlak, 2 adet Örnek Avlak Sahası ve 9 adet Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı bulunmaktadır.

Çizelge 126- Antalya ili sınırları içerisindeki milli parklar (Tarım ve Orman Bakanlığı VI. Bölge Müdürlüğü, 2019)

KORUMA STATÜSÜ	ADI	İLAN TARİHİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (ha)	PLAN DURUMU
Milli Park	Güllük Dağı (Termessos) Milli Parkı	03.11.1970	6.702	Onaylı plan mevcuttur. Revizyon gerekiyor.
Milli Park	Köprülü Kanyon Milli Parkı	12.12.1973	36.614	Onaylı plan mevcuttur. Revizyon plan çalışması devam ediyor.
Milli Park	Altınbeşik Milli Parkı	31.08.1994	1.156	07.01.2013 yılında uzun devreli gelişim planı bulunmaktadır.
Milli Park	Saklıkent Milli Parkı	06.06.1996	1.643 (1.556 ha'ı Antalya ili, 87 ha'ı Muğla ili sınırları içerisindedir)	Hazırlanma aşamasında
Milli Park	Beydağları Sahil (Olimpos) Milli Parkı	16.03.1972	31.165,9	26.10.2015 yılında uzun devreli gelişim planı bulunmaktadır.

Avlan Gölü Sulak Alanı, 10.06.2016 tarihinde Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan olarak tescil edilmiştir. Avlan Gölü Sulak Alanı 11.062 ha'dır. Avlan gölü sulak havzasında karasal ve sucul olmak üzere iki ana ekosistem sınıfı yer almakta olup karasal olarak orman, tarım alanları, üst zonlarda subalpin ve alpin zon ekosistemleri, sucul olarak da göl ekosistemi yer almaktadır. Avlan Gölünün güneyinde Çığılkara Tabiatı Koruma Alanı bulunmaktadır. 21 Aralık 2017 tarihinde yapılan Antalya İli Mahalli Sulak Komisyonu

toplantısında; 2016 yılında Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan olarak tescili yapılan Avlan Gölü için hazırlanan "Avlan Gölü Sulak Alan Yönetim Planı 06.06.2018 tarihinde Ulusal Sulak Alan Komisyonunca onaylanmıştır.

Çizelge 127- Antalya ili sınırları içerisindeki tabiat parkları (Tarım ve Orman Bakanlığı VI. Bölge Müdürlüğü, 2019)

KORUMA STATÜSÜ	ADI	İLAN TARİHİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (ha)	PLAN DURUMU
Tabiat Park	İncekum Tabiat Parkı	08.12.2006	27,10	Onaylı plan mevcuttur
Tabiat Park	Kurşunlu Şelalesi Tabiat Parkı	21.05.1991	596,5	Onaylı plan mevcuttur
Tabiat Park	Mavikent Tabiat Parkı	30.06.2009	42,5	Onaylı plan mevcuttur
Tabiat Park	Tekirova Tabiat Parkı	20.04.2016	11,8	Onay aşamasında

Çizelge 128 - Antalya ili sınırları içerisindeki tabiat anıtları (Tarım ve Orman Bakanlığı VI. Bölge Müdürlüğü, 2019)

KORUMA STATÜSÜ	ADI	İLAN TARİHİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (Ha)	YAŞI (yıl)
Tabiat Anıtı	Kocakatran Lübnan Sediri Tabiat Anıtı	21.02.1995	0,25	2.025
Tabiat Anıtı	Şah Ardiç Tabiat Anıtı	21.02.1995	0,25	825
Tabiat Anıtı	Koç Sediri Tabiat Anıtı	21.02.1995	0,25	663
Tabiat Anıtı	Aslan Ardicı Tabiat Anıtı	21.04.1995	0,25	1.725
Tabiat Anıtı	Karamık Köyü Sediri Tabiat Anıtı	21.04.1995	0,25	500
Tabiat Anıtı	Koca Sedir Ağacı Tabiat Anıtı	13.09.2002	0,1	1.085
Tabiat Anıtı	Dibek Sedir Ağacı Tabiat Anıtı	13.09.2002	0,1	1.700
Tabiat Anıtı	Gedelme Çınarı Tabiat Anıtı	06.05.2003	0,1	-
Tabiat Anıtı	Zeytintası Mağarası Tabiat Anıtı	27.06.2013	45,9	
Tabiat Anıtı	Kocain Mağarası Tabiat Anıtı	16.08.2013	60,81	

Çizelge 129 - Antalya ili sınırları içerisindeki tabiat koruma alanları (Tarım ve Orman Bakanlığı VI. Bölge Müdürlüğü, 2019)

KORUMA STATÜSÜ	ADI	İLAN TARİHİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (ha)
Tabiatı koruma alanı	Alacadağ Tabiatı Koruma Alanı	01.10.1990	423
Tabiatı koruma alanı	Çıglikara Tabiatı Koruma Alanı	05.07.1991	15.564,2
Tabiatı koruma alanı	Dibek Tabiatı Koruma Alanı	31.12.1993	560,1

Çizelge 130 - Antalya ili sınırları içerisindeki Özel Çevre Koruma Bölgeleri (Tarım ve Orman Bakanlığı VI. Bölge Müdürlüğü, 2019)

KORUMA STATÜSÜ	ADI	İLAN TARİHİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (km ²)
Özel Çevre Koruma Bölgesi	Belek Özel Çevre Koruma Bölgesi	21.10.1990	423,3 23 km sahil şeridi
Özel Çevre Koruma Bölgesi	Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi	02.03.1990	197,10 18 km sahil şeridi
Özel Çevre Koruma Bölgesi	Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi	8.11.2006	257,83
Özel Çevre Koruma Bölgesi	Finike Denizaltı Dağları Özel Çevre Koruma Bölgesi	16.08.2013	1.122.885 ha

Çizelge 131 - Antalya ili sınırları içerisinde bulunan yaban hayatı geliştirme sahaları (Tarım ve Orman Bakanlığı VI. Bölge Müdürlüğü, 2019)

KORUMA STATÜSÜ	ADI	İLAN TARİHİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (ha)	PLAN DURUMU
Yaban hayatı geliştirme sahası	Dim Çayı YHGS	16.10.2005	48.133	Onaylı plan mevcuttur
Yaban hayatı geliştirme sahası	Düzlerçamı YHGS	16.10.2005	29.033	Onaylı plan mevcuttur
Yaban hayatı geliştirme sahası	Cevizli Gidengemez Dağı YHGS	16.10.2005	16.134	Onaylı plan mevcuttur
Yaban hayatı geliştirme sahası	Gündoğmuş YHGS	16.10.2005	8.404,4	Onaylı plan mevcuttur
Yaban hayatı geliştirme sahası	Kıbrıs Çayı YHGS	16.10.2005	3.554,9	Onaylı plan mevcuttur
Yaban hayatı geliştirme sahası	Sarıkaya YHGS	16.10.2005	40.397,7	Onaylı plan mevcuttur
Yaban hayatı geliştirme sahası	Sivridağ YHGS	16.10.2003	8.126,8	Onaylı plan mevcuttur
Yaban hayatı geliştirme sahası	Üzümdere YHGS	16.10.2005	18.462,2	Onaylı plan mevcuttur

Çizelge 132 - Antalya ilinde bulunan Tabiat Koruma Alanları (Tarım ve Orman Bakanlığı VI. Bölge Müdürlüğü, 2019)

KORUMA STATÜSÜ	ADI	İLAN TARİHİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (ha)
Tabiatı Koruma Alanı	Alacadağ Tabiatı Koruma Alanı	01.10.1990	423
Tabiatı Koruma Alanı	Çiğlıkara Tabiatı Koruma Alanı	05.07.1991	15.564,2
Tabiatı Koruma Alanı	Dibek Tabiatı Koruma Alanı	31.12.1993	560,1

Çizelge 133 - Antalya ili sınırları içerisindeki deniz kaplumbağası yuvalama alanları

ÇALIŞMA KONUSU	ADI	UZUNLUĞU (km)	STATÜSÜ	MÜLKİYET DURUMU
Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Patara	14	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	
Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kale	8,5	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kıyı kanunu hazine arazisi
Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kumluca	14	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kıyı kanunu hazine arazisi
Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Çıralı	3,2	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kıyı kanunu hazine arazisi
Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Tekirova	3,7	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kıyı kanunu hazine arazisi
Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Belek	29,5	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kıyı kanunu hazine arazisi
Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kızılot	16,1	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kıyı kanunu hazine arazisi
Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Demirtaş	7,8	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kıyı kanunu hazine arazisi
Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Gazipaşa	6,8	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	

Ayrıca il sınırları içerisinde 64 adet doğal sit alanı, 124 adet anıt ağaç ve 35 adet ağaç topluluğu bulunmaktadır.

Antalya ilinin korunan alanlar toplamı 275.954,9 hektar olup, il alanına oranı %13,3'tür.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 134 - Antalya ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

ANTALYA	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	27.351,00	1,36	30.681,52	1,52	35.232,09	1,75	37.600,15	1,86
2) Tarımsal Alanlar	504.941,36	25,03	513.262,40	25,44	512.116,96	25,38	510.471,41	25,30
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	1.476.722,17	73,19	1.464.774,08	72,60	1.460.316,48	72,38	1.458.646,42	72,30
4) Sulak Alanlar	1.868,66	0,09	1.488,35	0,07	1.541,26	0,08	1.541,26	0,08
5) Su Yapıları	6.652,70	0,33	7.392,08	0,37	8.391,65	0,42	9.339,18	0,46
TOPLAM	2.017.535,89	100,00	2.017.598,43	100,00	2.017.598,44	100,00	2.017.598,42	100,00

Antalya-Burdur-Isparta Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 7.maddesi uyarınca 15.04.2014 tarihinde, bu planın askı sürecindeki itirazların değerlendirilmesi sonrasında 23.03.2015 tarihinde, 23.03.2015 tarihinde onaylanmış planın askı sürecinde iletilen itirazlar değerlendirilerek 27.08.2015 tarihinde, plan değişikliği (Plan Paftası M24, Lejant Paftası) 01.07.2016 tarihinde, plan değişikliği (L24 Plan Paftası) 23.10.2017 tarihinde, Plan Hükümleri 19.12.2018 tarihinde, plan değişikliği (O26 Plan Paftası) 08.03.2019 tarihinde Bakanlık Makamınca onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 135 – Antalya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda-Hayvancılık	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı-Su	Turizm-Konut-Eğitim	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	21	0	1	3	7	9	22	63
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	1	1	0	0	4	4	3	13
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 136 – Antalya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Ocak 2014-Aralık 2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda-Hayvancılık	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı-Su	Turizm-Konut-Eğitim	TOPLAM
424	565	1.436	1.082	649	661	765	5.582

Çizelge 137 – Antalya ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Ocak 2014-Aralık 2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda-Hayvancılık	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı-Su	Turizm-Konut-Eğitim	TOPLAM
165	6	4	2	7	9	7	200

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 138 – Antalya ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	8	50	58
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	11	92	103
Çevre İzin Muafiyet Sayısı		69	69

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 139 – Antalya ilinde 2019 Yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	37
Ani (plansız) denetimler	1.998
Genel toplam	2.035

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	1	896.935,0

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	482	0,00

Çizelge 140 – Antalya ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	288.788	1.263.464	2.093.713	103.409	161.391	374.689,82	166.037	4.451.491,82
Uygulanan Ceza Sayısı	5	15	28	3	38	23	14	126

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında 2019 yılı itibariyle Antalya ilinde 11 adet üst seviye ve 5 adet de alt seviye olmak üzere toplam 16 adet BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

08. ARTVİN

1. Hava Kalitesi

İlde, Merkez ve Hopa ilçesinde olmak üzere iki tane Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu bulunmaktadır. 2019 yılında Artvin ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının aylara göre verileri Çizelge 142'de verilmektedir.

Çizelge 141 - Artvin ilinde hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler

İSTASYON YERLERİ	HAVA KİRLİTİCİLERİ					
	SO ₂	NO _x	CO	O ₂	HC	PM
Artvin	X	-	-	X	-	X
Hopa	-	X	-	X	-	X

Çizelge 142 - Artvin ilinde 2019 yılında hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

HOPA	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS			
Ocak	Ölçüm Yok	-	16.72	-	Ölçüm Yok	-	-	-	Ölçüm Yok	-	-	-	61.76	-			
Şubat		-	14.83	-		-	-	-		-	-	-	-	-	61.11	-	
Mart		-	13.67	-		-	-	-		-	-	-	-	-	68.45	-	
Nisan		-	-	-		-	-	-		-	-	-	-	-	71.13	-	
Mayıs		-	-	-		-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	
Haziran		-	-	-		-	-	-		-	-	-	-	-	69.94	-	
Temmuz		-	-	-		-	-	-		-	-	-	-	-	76.64	-	
Ağustos		-	-	-		-	-	-		-	-	-	-	-	70.94	-	
Eylül		-	-	-		-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	
Ekim		-	-	24.58		-	-	-		-	-	-	-	-	-	60.61	-
Kasım		-	-	28.09		-	-	-		-	-	-	-	-	-	66.31	-
Aralık		-	-	19.47		-	-	-		-	-	-	-	-	-	59.66	-

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	14.93	-	27.21	-	Ölçüm Yok	-	3.4	-	10.65	-	14.06	-	36.65	-
Şubat	14.25	-	19.88	-		-	3.58	-	9.93	-	13.5	-	38.44	-
Mart	9.21	-	21.62	-		-	3.29	-	11.15	-	14.44	-	53.79	-
Nisan	4.17	-	18.05	-		-	2.51	-	10.28	-	12.79	-	41.62	-
Mayıs	3.17	-	22.31	-		-	2.35	-	5.82	-	8.16	-	38.72	-
Haziran	3.58	-	22.57	-		-	-	-	-	-	-	-	33	-
Temmuz	4.45	-	-	-		-	2.52	-	4.78	-	7.3	-	42.07	-
Ağustos	4.35	-	-	-		-	2.56	-	5.31	-	7.87	-	39.14	-
Eylül	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	26.97	-
Kasım	-	-	-	-		-	4.67	-	15.5	-	20.79	-	32.78	-
Aralık	-	-	-	-		-	6.69	-	16.67	-	21.42	-	23.447	-

Not: PM₁₀ ve NO₂ ölçüm cihazlarının arızalı olduğu ve veri % 75 altına düştüğü aylarda ölçümler değerlendirilmemiştir. CO ve SO₂ ölçümleri Hopa istasyonunda yapılmamaktadır.

2019 yılı içerisinde bu parametreler özellikle kış aylarında evsel ısınmaya bağlı olarak artmaktadır. İlde hava kirliliği en çok evsel ısınmadan kaynaklanmaktadır. İlin tamamına yakını ithal kömürleri kullanmaktadır.

İlde 6 adet (5 adet sabit, 1 adet mobil) istasyona emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiştir. Bu istasyonlar Merkez, Borçka, Hopa ve Arhavi ilçelerinde bulunmaktadır. İlde 2019 yılı içerisinde toplam araç sayısı 21.632'dir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde kentsel su temini için çekilen su, kaynak sularından, akarsulardan ve kuyu sularından elde edilmektedir. TÜİK verilerine göre içme ve kullanma suyu şebekesi için toplam çekilen su miktarı 8.036.000 m³/yıl (yerüstü: akarsu 4.634.000 m³/yıl, yeraltı: Kaynak 3.402.000 m³/yıl)'dır. Toplam dağıtılan su miktarı ise 4.906.271 m³/yıl'dır.

İlde 9 adet belediye bulunmakta ve tüm belediyelerde içme suyu şebekesi bulunmaktadır. 2019 yılında ilde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusu 101.834'tür.

Belediyelerde içme ve kullanma suyu şebekesi için çekilen yeraltı suyu miktarı 2016 yılı için 4.634.000 m³/yıl'dır. Yeraltı ve yüzeysel sular için arıtma tesisi mevcut olup fiziksel arıtma yapılmaktadır. 2019 yılı içerisinde 4.125.219 m³/yıl su arıtılmıştır.

2019 yılı TÜİK verilerine göre Kentsel kanalizasyon sistemi ile hizmet verilen belediye sayısı 9, hizmet alan nüfus sayısı ise 102.882 kişidir. Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen Belediye nüfusunun toplam Belediye nüfusuna oranı %90,9'dur.

Artvin'de belediyelerde atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte belediyelerde AAT yapımı ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

Artvin ilindeki belediyelerde Atıksu Arıtma Tesisi bulunmamaktadır. Merkez ilçede kurulması planlanan Arıtma Tesisi'nin ÇED süreci devam etmektedir. Arhavi, Hopa ve Kemalpaşa ilçelerinde ise ÇED süreci tamamlanmış olup inşaat aşamasındadır. Kanalizasyon sistemine giden atık su doğrudan alıcı ortama (Çoruh nehri, sahil bölgesinde Karadeniz) deşarj edilmektedir. Özel işletmelere ait paket Atıksu Arıtma Tesisi (Biyolojik Arıtma) mevcut olup deşarj edilen miktar hakkında veri bulunmamaktadır.

Çizelge 143 - Artvin ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşaat/plan aşamasında	Yok					
il Merkezi		X						
İlçeler	Arhavi	X						
	Hopa	X						
	Kemalpaşa	X						

İl sınırları içerisinde Organize Sanayi Bölgeleri bulunmamakla birlikte Arhavi, Hopa, Borçka ve Artvin'de olmak üzere 4 tane küçük sanayi sitesi bulunmaktadır. Bunlarda ise toplu AAT bulunmamaktadır. Bazı sanayilerin, işletmelerin kendilerine ait atıksu arıtma sistemleri bulunmaktadır.

İlin yer şekillerinden ötürü su akış hızı fazla bununla beraber enerji potansiyeli de fazladır. Çoruh nehri üzerinde kurulu halde 6 adet baraj bulunmakta ve enerji üretmektedir. İlde içme ve kullanma suyu olarak akarsular, kaynak ve kuyu suyu kullanılmaktadır. Endüstriyel kullanımlarda ise derelerden su çekilmektedir.

İlde Hopa Limanında bulunan 1 adet atık kabul tesisi bulunmaktadır. Limana gelen yük gemilerinin atıkları alınmaktadır.

İlde akarsular üzerinde ve Borçka Baraj gölü üzerinde balık çiftlikleri bulunmaktadır. Borçka Baraj Gölünde ağ kafeslerde alabalık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Artvin ilinin Arhavi ve Hopa ilçelerinin denize kıyısı vardır. Deniz üzerinde şu an balık çiftliği bulunmamakla beraber ÇED süreci devam eden projeler bulunmaktadır.

İlde, kurulu, inşaat aşamasında olan veya proje aşamasında olan birçok HES projesi bulunmaktadır. 30 adet işletmede HES bulunmaktadır. 6'sı baraj, 24'ü regülatör tipi santrallerdir.

3. Atık

İlde düzenli katı atık depolama tesisi bulunmamaktadır. Merkez ve İlçe belediyeler katı atıklarını şehir dışında vahşi olarak depolamaktadır. Katı atık problemini çözmek için Artvin ili Merkez ve İlçe belediyeleri ÇOKAB'a (Çoruh Kalkınma Birliği) üye olmuştur. ÇOKAB'ın Erzurum İli, Oltu İlçesinde yapmayı planladığı katı atık bertaraf tesisi hizmete girdiğinde tüm katı atıklar buraya gönderilecektir. Söz konusu tesisin ÇED Süreci Erzurum Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün yürütülmüş ve ÇED Gereklidir Kararı verilmiştir. Bu kararın ardından Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü tarafından ÇED süreci yürütülmeye başlanmıştır.

Proje ile ilgili sunulan Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu Bakanlığımızca incelenerek değerlendirilmiş ve 24.04.2017 tarihli ve 4599 sayılı Karar ile "ÇED Olumlu Kararı" verilmiştir. Fakat "ÇED Olumlu Kararı" na karşı açılan dava süreci devam etmekte olduğundan proje henüz hayata geçirilememiştir. Düzenli depolama alanlarının kurulmasına müteakip tesis kurularak işletmeye alınacaktır. Mevcut katı atık depolama sahalarının da rehabilite edilmesi düşünülmektedir. Belediyelere ait tüm katı atık miktarı verileri elde edilememiştir.

2018 yılı TÜİK verilerine göre Artvin ilinde kişi başına düşen ortalama atık miktarı 1.20 kg/kişi.gün olarak belirlenmiştir. Toplanan belediye atık miktarı ise 45.102 ton/yıl olarak belirlenmiştir.

Çizelge 144 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Artvin ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	2	300
Öğrenci	1	5

İlde ambalaj üreticisi ve lisanslı toplama ayırma tesisi bulunmamaktadır. 2019 Ambalaj Bilgi Sistemi verilerine göre piyasaya süren işletme sayısı 7'dir.

2018'de ilde 595.320 kg tehlikeli atık oluşmuş, 459.608 kg'ı geri kazanıma gönderilmiş, 128.852 kg'ı bertaraf edilmiş ve 6.860 kg'ı stokta bekletilmiştir.

"Atık Yağların Kontrolü Yönetmelik" çerçevesinde ilde toplanan atık madeni yağlar geçici olarak depolandıktan sonra il dışında bulunan lisanslı firmalara verilmektedir. 2019 yılında 87.927 ton atık motor yağı ve 110.800 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır.

Artvin ilinde oluşan bitkisel atık yağlar "Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmelik" hükümlerine göre geçici olarak depolandıktan sonra il dışında bulunan lisanslı firmalara verilmektedir. 2018 yılında 4.032 ton bitkisel atık yağ toplanmıştır.

Atık aküler firmalarca kendi geçici depolama sahalarında depolandıktan sonra il dışında bulunan lisanslı firmalara gönderilmektedir. İlde 2018 de toplanan akü miktarı 4.030 kg'dır.

Çizelge 145 – Artvin ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Artvin ÇŞİM, 2019)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	1

Artvin ilinde oluşan tıbbi atıklar Trabzon ilinde bulunan lisanslı bir firma tarafından toplanıp bertaraf edilmektedir. Artvin'de 2019 yılında 117.407 ton tıbbi atık toplanmıştır.

İlde bulunan Eti Bakır A.Ş. Murgul İşletmesi'nde 2018 yılında 3.194.565 ton cevher zenginleştirme tesisi atığı oluşmuştur. Bu atık tesiste depolanmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlde, Pseudomaki, orman, alpin, subalpin, kaya ve sucul olmak üzere 6 vejetasyon tipimevcuttur. En büyük alanı Orman vejetasyonu kaplamaktadır.

Orman İşletme Müdürlüklerine göre verimli orman, bozuk orman ve toplam orman alanları verilmektedir. İl sınırları içerisinde toplam 403.695 ha orman alanı bulunmaktadır. Bunun % 55'i verimli orman, %45'i bozuk orman vasfındadır. Artvin toplam alanı göz önünde bulundurulduğunda Artvin ilinin %57'sini ormanlık alanlar oluşturmaktadır.

Artvin ormanları; ladin, köknar, sarıçam, kayın, meşe, gürgen, kızılçam, ıhlamur, kestane, akağaç, dişbudak, kayacık, fıstıkçami, karaağaç, huş, ardıç, şimşir, sandal, taksus (porsuk), orman gülü gibi türlerle kaplıdır.

İlde, Hatila Vadisi Milli Parkı (16944 ha), Karagöl-Sahara Milli Parkı (3251 ha), Kaçkar Dağları Milli Parkı Yusufeli Bölümü (5000 ha) olmak üzere 3 adet Milli Park bulunmaktadır.

Hatila Vadisi Milli Parkı; 2873 sayılı Milli Parklar kanununun 3. Maddesine istinaden Bakanlar Kurulunun 05.07.1994 tarih ve 94/5841 sayılı kararları ile milli park ilan edilerek 31.08.1994 tarih ve 22037 sayılı resmi gazetede yayınlanmıştır. Milli Parkın toplam alanı 16.944 hektardır.

Alandaki fauna yapısı incelendiğinde 2 adet balık türü 4 adet iki yaşamlı türü, 10 adet sürüngen türü, 198 adet kuş türü ve 19 adet memeli türü tespit edilmiştir. Alanın flora yapısı incelendiğinde 125'i endemik olmak üzere 1349 adet bitki taksonu tespit edilmiştir.

Yöre halkı tarafından arıcılığa önem verilmekte ve yoğun olarak uygulanmaktadır. Bunun dışında dağ çayı(kekik), dağ pancarı (çobandeğneği), böğürtlen, kestane, ıhlamur, karayemiş ve çam sakızı yöre halkı tarafından değerlendirilmektedir. Ayrıca hayvancılık ve geleneksel yaylacılık devam etmektedir.

Karagöl Sahara Milli Parkı: Şavşat İlçesi sınırları içinde bulunan Karagöl-Sahara Milli Parkı iki ayrı sahadan oluşmaktadır. Sahara, Şavşat ilçesinin 25 km kuzeyinde yer almaktadır. Karagöl, rasyonel olarak kayan kütlenin gerisindeki çanakta biriken suların meydana getirdiği bir heyelan gölüdür. Ender manzara güzellikleri, kültürel rekreasyonel ve turistik potansiyeli yüksek, zengin flora ve fauna, ilginç jeolojik özellikleri ile korunmaya değer milli bir varlığımızdır.

Alan 31 Ağustos 1994 tarih ve 22037 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulunun 94/5841 Sayılı Kararı ile 2873 Sayılı Milli Parklar Kanununa göre "Milli Park" olarak ilan edilmiştir.

Ender manzara güzellikleri, kültürel, rekreasyonel ve turistik potansiyeli olan sahada Bitki türlerinden; Ağaç olarak; Ladin sarıçam, Ahlat, Ağaççık olarak; Orman gülü, Kızılcık, Fındık, Çalı olarak; Orman Çileği, Böğürtlen ve Otsu Bitkiler olarak; Eğrelti ve Çayır otları bulunmaktadır.

Kaçkar Dağları Milli Parkı – Yusufeli Bölümü; Kaçkar Dağları Milli Parkı 51.550 hektar alanı kaplamaktadır. Milli Parkın büyük bir bölümü Rize ili Çamlıhemşin İlçesi ve bir kısmı da Artvin İli Yusufeli ilçesi sınırları dâhilinde kalmaktadır.

Kaçkar Dağlarında oldukça fazla (100 adet) buzul gölleri bulunmaktadır. Ayrıca bitki ve yaban hayvan türlerinden oldukça zengin bir yapıya sahiptir.

İlde Altıparmak (2.110,92 ha), Balıklı-Güneşli Şelaleleri (173,47 ha), Borçka Karagöl (368,20 ha), Cehennem Deresi Kanyonu (31,78 ha), Tavşan Tepesi (5,00 ha) olmak üzere 5 adet Tabiat Parkı bulunmaktadır.

Borçka Karagöl Tabiat Parkı; Toplam Alanı 368 ha (3,68 m²), su yüzeyi alanı 0,4 km², kara yüzeyi alanı 3,28 km² dir. En yüksek kotu 2.150 m en düşük kotu ise 1.370 m dir. Artvin ili Borçka ilçesi sınırları dahilinde bulunan 368 ha'lık bölüm Bakanlık Makamının 14/08/2002 tarih ve 438 sayılı Olur'ları ile Borçka-Karagöl Tabiat Parkı olarak koruma altına alınmıştır. Flora ve fauna açısından tür çeşitliliği zengin kaynak değerleri bulunmaktadır. Bitki peyzaj değeri oldukça ön planda bulunmaktadır. Rekreasyon, peyzaj, turizm ve eğitim amaçlı gidilebilmektedir.

Altıparmak Tabiat Parkı; Kaçkar dağlarının güney yamaçlarından doğar, yaklaşık 40 kilometrelik bir mesafe kat ettikten sonra Yusufeli'nin 2 km. güneyinde Çoruh nehrine karışır. Altıparmak çayı, kano ve nehir kayağı için elverişli olup yüksek dağlarla çevrili son derece güzel ve etkileyici bir vadi içinden akmaktadır. Dağlardaki karların bütün yaz boyunca erimesi nedeniyle Eylül ayına kadar suyun debisi yüksektir. Vadi, yaban hayatı açısından da çok zengin bir güzelliğe sahiptir.

İlde; Melodere Doğu Ladini (0.10 ha) ve Kamilet Doğu Kayını olmak üzere 2 adet Tabiat Anıtı; Camili-Efeler Ormanı (1.023.49 ha), Camili-Gorgit (499.54 ha) ve Çamburnu (175 ha) olmak üzere 3 adet Tabiatı Koruma Alanı; Yusufeli Altıparmak Vadisi (4864 ha), Şavşat Meydancık Papart Vadisi ve Ardanuç Cehennem Vadisi Doğal Sit Alanı olmak üzere 3 adet doğal sit alanı bulunmaktadır.

Türkiye'nin kuzeybatı köşesinde yer alan Artvin ili, bulunduğu yer ve bölgenin kendine has yapısından dolayı çok değişik özelliklere sahiptir. Çünkü Kafkaslarda yayılmış olan bazı türlerin yaşadıkları alanlar Artvin iline de ulaşmaktadır. Ayrıca Karadeniz'in batısındaki Balkan ülkelerinde bulunan bazı türlerin yayılış alanları adı geçen deniz kıyısı boyunca Artvin ili sınırlarına kadar devam etmektedir.

Kelebekler: Artvin, 210'a yakın tür ile (Türkiye'de yaşayan kelebeklerin yaklaşık yüzde 60'ı) kelebek çeşitliliği açısından Türkiye'nin en zengin illerinden biridir.

Artvin'i kelebek faunası açısından önemli kılan en büyük özellik, 1998'de yayımlanan Avrupa Kelebeklerinin Kırmızı Kitabı'na göre Avrupa'da nesli ciddi olarak tükenme tehlikesi altında olan en az bir düzine türün bu ilde yaşıyor olmaları gerçeğidir. Adı geçen türler arasında en iyi bilinen kelebeklerden Apollo (Parnassius apollo), Büyük Korubeni (Glaucopsyche arion), Orman Güzelesmeri (Erebia medusa) ve Nazuğum (Euphydryas aurina) dışında Sarı Ayaklı Nimfalis (Nymphalis xanthomelas), Çokgözlü Poseydon (Polyommatus poseidon), Beşparmakotu Zıpızıpı (Pyrgus cirsii) ve Turuncu Süslü Doğu Kelebeği (Anthocharis damone) gibi ender görülen türler, Himalaya Mavi Kelebeği (Pseudophilotes vicrama), Bavius (Pseudophilotes bavius), Karagözlü Mavi Kelebek (Glaucopsyche alexis), Esmer Korubeni (Glaucopsyche nausithous) gibi mavi kelebekler bulunur. Bu türlerin bazılarının nesli birçok Avrupa ülkesinde tükenmiştir ya da tükenme eşiğindedir.

Türkiye'nin endemik türlerinden Merhaba Çokgözlü (Polyommatus merhaba) Çoruh Vadisi'nde, Hopfer'in Çokgözlüsü (Polyommatus hoppferi) ilin güney yarısında, Çokgözlü Türk Mavisi (Polyommatus turcicus) Kaçkarlar'ın eteklerindeki yüksek çayırarda, Çokgözlü Büyük Turan Mavisi (Polyommatus aedon) ise ilin güneybatı bölgesinde, özellikle Yusufeli ilçesinde, kolaylıkla görülebilecek türler arasındadır.

5. Arazi Kullanımı

Artvin iline ait 1/25.000 ölçeğinde Çevre Düzeni Planı bulunmamakta olup Ordu, Trabzon, Rize, Giresun, Gümüşhane, Artvin illeri için hazırlanmış bölgesel 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (ÇDP) kullanılmaktadır.

Çizelge 146 - Artvin ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbst.tarimorman.gov.tr>, 2020)

Arazi Sınıfı	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	2.138,28	0,29	2.803,56	0,38	2.515,00	0,34	2.901,77	0,39	3.074,17	0,42
2) Tarımsal Alanlar	91.921,23	12,44	91.839,42	12,43	92.154,60	12,47	90.037,28	12,18	89.504,17	12,11
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	641.956,16	86,86	641.404,76	86,79	641.933,88	86,86	643.046,80	87,01	641.280,28	86,77
4) Sulak Alanlar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5) Su Yapıları	3.032,66	0,41	3.000,42	0,41	2.444,51	0,33	3.062,21	0,41	5.189,43	0,70

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 147 - Artvin ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 Yılı İçerisinde Alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gereklidir Kararlarının sektörel dağılımı (ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gereklidir	4	0	1	0	0	1	1	7
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	1	0	0	2	0	0	0	3

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 148 - Artvin ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Artvin ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi		9	9
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi		12	12
Çevre İzin Muafiyet Sayısı			
TOPLAM		21	21

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 149- Artvin ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Artvin ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	55
Genel toplam	60

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 150 - Artvin ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Artvin ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	72.197,00	72.197,00	0	0	0	0	150.375,00	0	294.769,00
Uygulanan Ceza Sayısı	1	1	0	0	0	0	6	0	8

İlde SEVESO üst seviye kapsamına giren 1 adet tesis bulunmakta olup faal durumda olmadığından Bakanlık tarafından muaf tutulmuştur.

09. AYDIN

1. Hava Kalitesi

Aydın ilinde 2019 yılında konutlarda 53.798.410 Sm³ doğal gaz kullanılmıştır. Aydın İli genelinde 7 adet Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu bulunmaktadır. Efekent Semt Pazarında yer alan istasyondan alınan veriler havaizleme.gov.tr adresinde yayınlanmaktadır. Diğer istasyonlarda devam eden yazılım çalışmaları tamamlandığında istasyonda ölçülen veriler geriye dönük olarak havaizleme.gov.tr adresinde yayınlanacaktır.

Çizelge 151 - Aydın ilinde hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler (havaizleme.gov.tr, 2019)

Sıra No	İl Adı	İlçe	Ölçülen Parametreler							Adres
			PM ₁₀	PM _{2.5}	SO ₂	NO _x	CO	O ₃	Met.Par.	
1	Aydın	Merkez (Isınma) (Kurulu İstasyon)	PM ₁₀		SO ₂					Efeler Semt Pazarı
2	Aydın	Efeler (Isınma)	PM ₁₀		SO ₂	NO _x	CO	O ₃		Mehmet Akif Ersoy İlköğ.
3	Aydın	Merkez (Trafik)	PM ₁₀	PM _{2.5}		NO _x	CO			Adnan Men. Bulvarı
4	Aydın	Nazilli (Isınma)	PM ₁₀		SO ₂	NO _x	CO	O ₃		Nazilli Fen Lisesi
5	Aydın	Söke (Isınma)	PM ₁₀		SO ₂	NO _x	CO	O ₃		Yeni Cami Mah. Eren Yıldırım Sk.
6	Aydın	Didim (Arka Plan - Taşınım)	PM ₁₀	PM _{2.5}		NO _x		O ₃	Met.Par.	ASKİ Arıtma Tesisi
7	Aydın	Germencik (Ekosistem)	PM ₁₀	PM _{2.5}		NO _x		O ₃	Met.Par.	Erbeyli İncir Araş. Ens.

2019 yılında Aydın ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 152'de verilmektedir.

Çizelge 152 – Aydın ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	13	0	42	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	9	0	42	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	7	0	32	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	5	0	29	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	6	0	25	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	5	0	29	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	5	0	32	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	5	0	34	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	6	0	30	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	5	0	44	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	6	0	50	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	9	0	55	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Aydın Merkez HKİİ da 1 Ocak 2019 – 31 Aralık 2019 arası ortalama SO₂ değerlerinin incelenmesi sonucunda, Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği (HKDYY)'de 24 saatlik ortalama süre için verilen 125 µg/m³ 'lük Sınır değer ve 350 µg/m³ 'lük saatlik sınır değer hiç aşılmadığı görülmüştür. Günlük ortalama PM₁₀ değerleri incelendiğinde 2019 yılı için belirlenen 50 µg/m³ sınır değerinin yılda toplam 59 defa aşıldığı gözlemlenmektedir.

Aydın ilinde Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ve ilgili Bakanlık Genelgesi çerçevesinde hazırlanmış olan 2014-2019 yılı için hazırlanan Temiz Hava Eylem Planı tamamlanmış olup söz konusu plan 2020-2024 yıllarını kapsayacak şekilde revize edilmiştir.

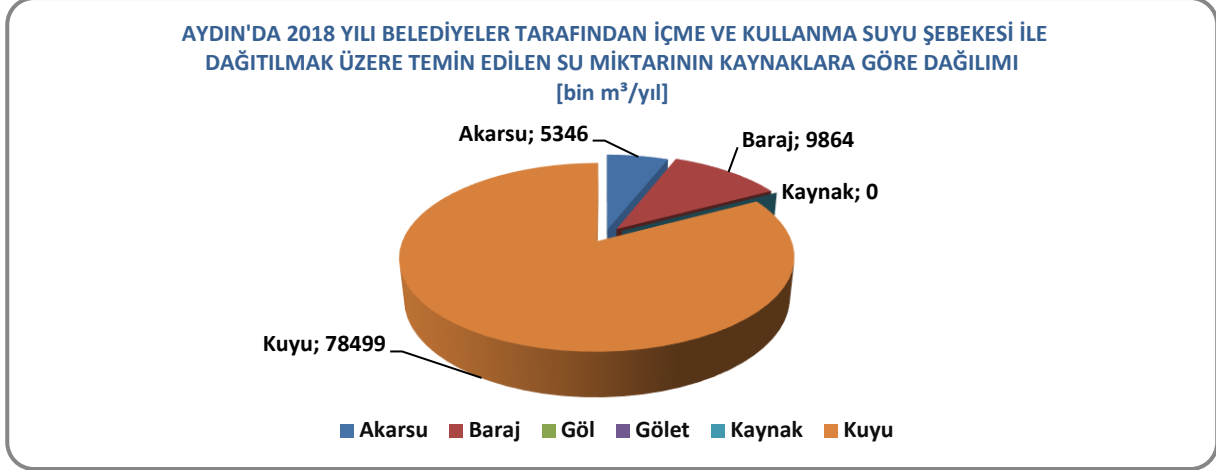
Çizelge 153 - Aydın ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Aydın ÇŞİM, 2019)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	2
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	1	1
TOPLAM	2	3

2019 yılı itibariyle Aydın ilinde 20 firmaya egzoz gazı ölçüm yetki belgesi verilmiş olup, toplam 145.534 adet araç ölçüm yaptırmıştır.

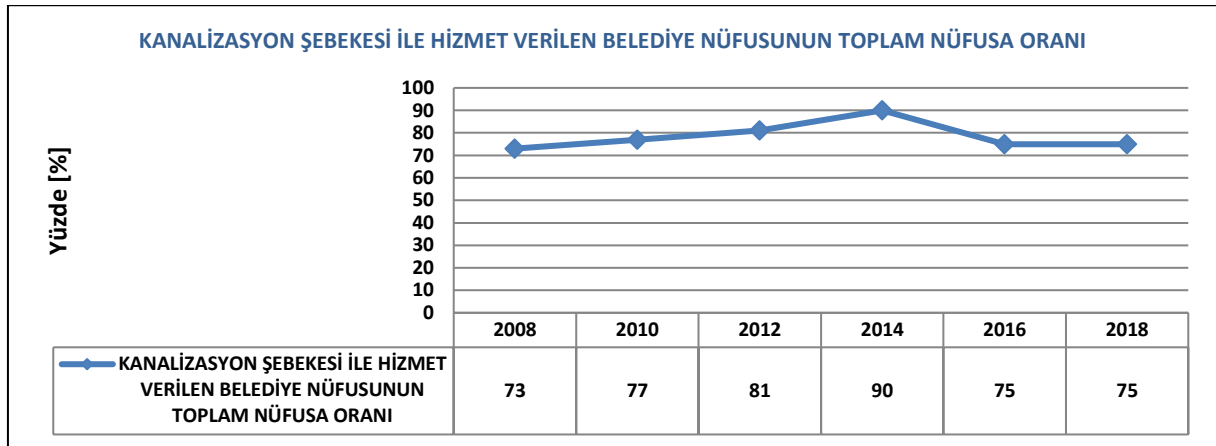
2. Su ve Atık Su Yönetimi

Aydın ilinde içme ve kullanma suyu İkizdere Barajından, Tabakhane Deresinden ve yeraltı suyu kaynaklarından sağlanmaktadır. Efeler ilçesi için kullanılmakta olan yüzeysel su kaynaklarının arıtılmasında kullanılmak üzere 1 adet içme suyu arıtma tesisi mevcuttur. 1993 yılında devreye alınan içme suyu arıtma tesisinin kapasitesi 500 lt/sn'dir.

Grafik 23 - Aydın ilinde 2018 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (TÜİK, 2019)

Aydın ilinde TÜİK 2018 verilerine göre 18 Belediye tarafından 1.097.746 kişiye kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilmektedir. Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen Belediye Nüfusunun Toplam Nüfusa Oranı 2018 yılında %75'dir.

Grafik 24 - Aydın ilinde yıllara göre kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı (TÜİK, 2019)

Aydın ilinde TÜİK 2018 verilerine göre Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Nüfusa Oranı 2018 yılında % 75'dir. 2018 yılı itibariyle Atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye sayısı 13 dır. Atıksu arıtma tesislerinde 54.882 bin m³/yıl atıksu arıtılmaktadır.

22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında Aydın Atıksu Arıtma Teisinde SAİS kabini bulunmaktadır.

Aydın Büyükşehir Belediyesi ASKİ Genel Müdürlüğüne bağlı Atıksu Arıtma Tesislerinden çıkan arıtma çamurları kurutma yataklarında kurutulduktan sonra oluşan çamurun %20 si Aydın Büyükşehir Belediyesi Düzenli Katı Atık Sahasında bertaraf edilmekte kalan kısımda kurutma havuzlarında depolanmaktadır.

Çizelge 154 - Aydın ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
			Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Efeleler	Doğu AAT	X			Fiziksel Biyolojik	53.531	0,34	176.000	500
		Dalama AAT	X			Doğal	300	0.0033	1.750	-
		Umurlu AAT		X		Fiziksel Biyolojik	2.400			-
		Aydın Otogar	X			Fiziksel Biyolojik	300	0,0023	1.500	-
İlçeler	Bozdoğan	Eymir Mahallesi AAT	X			Fiziksel Biyolojik	100	0,001	1.000	-
		Toki Konutları AAT	X			Fiziksel Biyolojik	180	0,0017	1.500	-
		Bozdoğan Genel AAT	X			Fiziksel Biyolojik	1.200	0,0139	7.500	-
		Yazıkent AAT	X			Fiziksel Biyolojik	190	0,0017	2.000	-
	Buharkent	Buharkent Savcılı AAT	X			Fiziksel Biyolojik	250	0,0015	2000	5
		Çine	Çine AAT	X			İleri	3.000	0,030	20.000
	Akçaova AAT		X			Doğal	250		2.600	
	Didim	Didim AAT	X			Fiziksel Biyolojik	50.000	0,53	300.000	
		Akbük AAT					500	0,028	2.500	
	Germencik	Germencik AAT		X		Fiziksel Biyolojik	5.000			
		İncirliova	İncirliova AAT		X		Fiziksel Biyolojik	3.000		
	Karacasu		Karacasu AAT	X			Fiziksel Biyolojik	1.000	0,081	5.000
		Ataeymir AAT	X			Doğal	150	0,0015	1.200	
		Yenice AAT	X			Doğal	200	0,0017	1.100	
	Karpuzlu	Karpuzlu AAT	X			Fiziksel Biyolojik	200	0,0023	1.500	
	Koçarlı	Bıyıklı AAT				Fiziksel Biyolojik	160	0,001	1.200	
	Köşk	Başçayır AAT		X		Fiziksel Biyolojik	150	0,001	1.600	
		Çiftlik AAT				Fiziksel Biyolojik	150	0,001	1.500	
	Kuşadası	Kuşadası AAT		X		Fiziksel Biyolojik	89.794			
		Yeniköy AAT	X			Fiziksel Biyolojik	112	0,0012	750	

Çizelge 154 - Aydın ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devam)

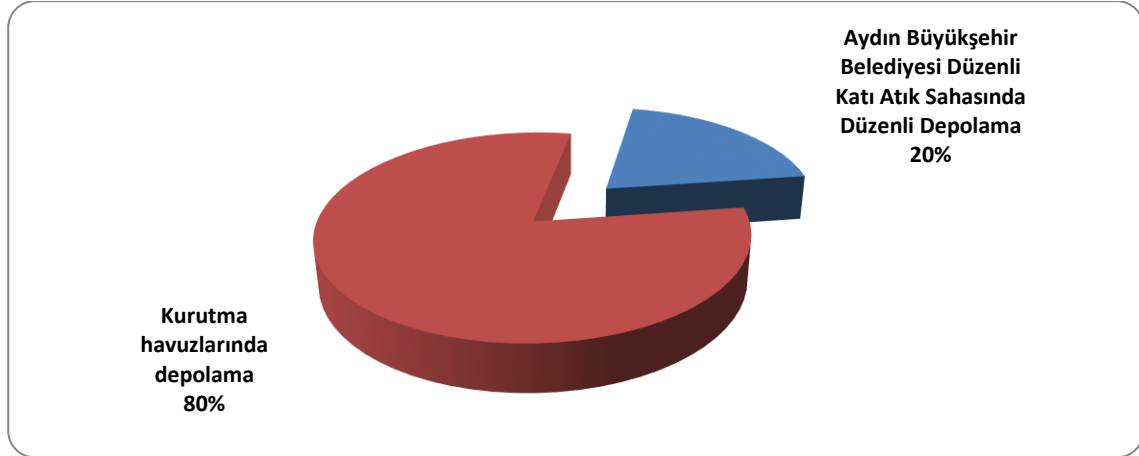
Yerleşim Yerinin Adı		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İlçeler	Kuyucak	Kuyucak AAT	X			Fiziksel Biyolojik	1.000	0,012	7.000
		Başaran AAT	X			Doğal	250	0,0023	1.400
		Horsunlu AAT		X		Doğal	750		
		Kurtuluş AAT		X		Doğal	275		1.600
		Pamukören AAT	X			Doğal	530	0,005	3.000
		Yamalak AAT	X			Doğal	275	0,0028	1.900
	Nazilli	Nazilli AAT	X			Fiziksel Biyolojik	27.000	0,27	110.000
		Dallica	X			Doğal	250		2.400
		İsabeyli AAT	X			Fiziksel Biyolojik	750	0,0075	4.900
		Sevindikli AAT	X			Fiziksel Biyolojik	95	0,00085	460
	Söke	Söke AAT	X			Fiziksel Biyolojik	19.000	0,127	70.000
		Sultanhisar AAT	X			Fiziksel Biyolojik	1.000	0,011	6.000
	Sultanhisar	Atça Hancıoğlu AAT	X			Fiziksel Biyolojik	600	0,0054	3.000
		Atça Akmusluk AAT	X			Fiziksel Biyolojik	600	0,0055	3.000
		Yenişehir AAT	X			Fiziksel Biyolojik	900	0,007	6.000

Çizelge 155 - Aydın ilinde 2019 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu (Aydın ÇŞİM, 2020)

OSB/Serbest Bölge/Sanayi Sitesi Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
AYDIN	Var	2.500	YOK	F+B+K	0,063
AYDIN	İnşaat aşamasında	9.000	YOK	F+B+K	46
ASTİM	Var	1.750	YOK	F+B+K	
NAZİLLİ	Atıksu ASKİ Nazilli AAT ye verilmekte				
ORTAKLAR	Var	2.000	YOK	F+B+K	
ÇİNE	Var	200	YOK	F+B	
ÇİNE	Proje aşamasında	400			
SÖKE	Var	100		F+B	
BUHARKENT	YOK				

Çizelge 156 - Aydın ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Atıksu Bilgi Sistemi, 2019)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	Veriye ulaşılamadı	72
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	Veriye ulaşılamadı	110
Diğer	Veriye ulaşılamadı	54

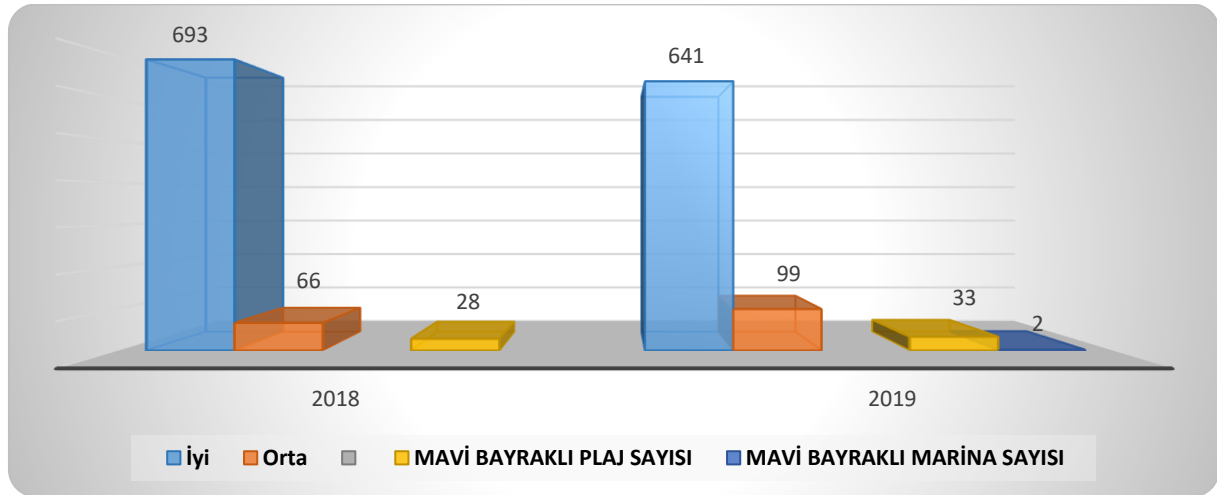

Grafik 25 - Aydın ilinde 2017 yılında belediyelerden kaynaklanan arıtma çamurunun yönetimi (Aydın ÇŞİM, 2019)

Çizelge 157 - Aydın ili kıyı su kütlelerinin ekolojik kalite değerlendirmesi (SİM, 2020)

Su Yönetim Birimi Kodu	Su Yönetim Birimi Kapsadığı Alan	Ekolojik Kalite Durumu		
		2017	2018	2019
EGE 61	Didim	-	İyi	Orta
EGE 62	Didim	-	İyi	-
EGE 71	Kuşadası	İyi	İyi	Orta

2019 yılında, Aydın ilinin kıyısı bulunduğu denizlerden, Kuşadası ve Didim ilçelerinden, kirlilik ölçüm araştırması çerçevesinde, 33 adet mavi bayrak noktası, 41 adedi deniz suyu noktası olmak üzere 74 noktadan 740 adet numune alınmış olup, bunların sonuçlarının 641 adedi iyi kalite, 99 adedi ise orta kalite sonuç olarak değerlendirilmiştir. İlde kötü kalite numune sonucunda mevcut değildir.

Grafik 26 - 2019 yılı itibariyle Aydın ilinde bulunan mavi bayraklı plaj ve marinalar

Çizelge 158 - Aydın ilinde 2019 yılı itibariyle acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı (Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Şehir	Acil Müdahale Planı Hazırlaması Gereken Kıyı Tesis Adedi	Onaylı Plana Sahip Kıyı Tesis Adedi
Aydın	3	3

Aydın ilinde gemilerden atık alma yetkisine sahip aşağıda belirtilen 3 adet kıyı tesisi bulunmaktadır: Tek-art Kalamış ve Fenerbahçe Marmara Tur. Tesisi A.Ş. Kuşadası Marina Şubesi, Ege Liman İşletmeleri A.Ş. Kuşadası Yolcu Limanı ve Doğu Didim Marina İşletmeciliği Tur. Tic. AŞ.

Aydın ilinde bulunan deniz balığı yetiştiricilik tesisleri Didim ilçesi Taşburun Balıkçı Barınağı açıklarında bulunan 1 nolu üretim bölgesinde faaliyet göstermektedir. 2.000 ton/yıl kapasiteli 11 adet deniz balıkları (çipura, levrek vb) yetiştiricilik tesisi bulunmakta olup toplam üretim kapasitesi 22.000 ton/yıldır.

3. Atık

Aydın ilinde Aydın, Didim ve Kuşadası Belediye'lerinde faaliyet göstermekte olan toplam 3 adet düzenli katı atık depolama tesisi mevcuttur. 2018 yılı boyunca bertaraf tesislerinde depolanan atık miktarları 331.274 ton'dur.

Merkez (Efeler) Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde 80 m³/gün kapasiteli sızıntı suyu arıtma tesisi kurulum aşamasında olup, geri devir yapılmaktadır. Kuşadası Katı Atık Düzenli Depolama Tesislerinde 80 m³/gün kapasiteli sızıntı suyu arıtma tesisleri yeniden kurularak, sistemin çalışması başlatılmıştır. Didim Katı Atık Düzenli Depolama Tesislerinde 30 m³/gün kapasiteli sızıntı suyu arıtma tesisleri yeniden kurularak, sistemin çalışması başlatılmıştır.

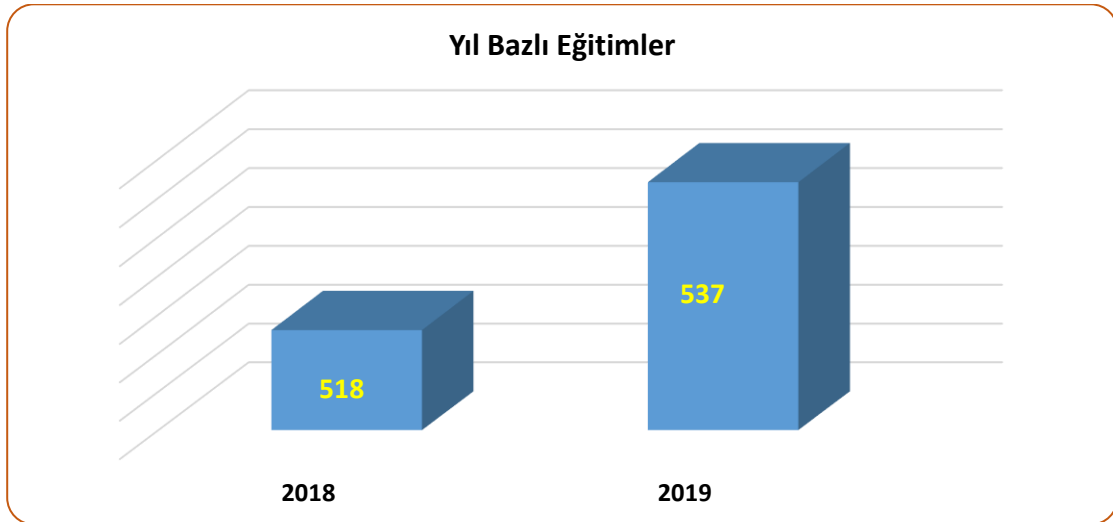
Aydın ili genelinde faaliyet gösteren izinli hafriyat toprağı inşaat /yıkıntı atığı araçlarının da belediyemiz sistemi ile uyumlu araç takip sistemine kayıtlarının yaptırılmasını sağlayarak sistem üzerinden atığın üretildiği alan ile izinli saha arasındaki hareketleri de takip edilmektedir. 2019 yılında 15 Adet (12 traktör, 3 kamyon) 1 yıllık ve araç takip sistemi taktıran 29 adet araca da 2 yıllık olmak üzere toplam 44 adet hafriyat toprağı inşaat /yıkıntı atığı taşıma izin belgesi düzenlenmiştir. 2019 yılı içerisinde toplanan hafriyat toprağı miktarı 239.562,24 m³, inşaat/yıkıntı atığı miktarı ise 33.199,21 m³ dür. 2019 yılında 85.877,62 m³ hafriyat toprağı faaliyet alanı içerisinde geçici biriktirme yapılarak aynı parselde yeniden değerlendirilmiştir. Ayrıca 2019 yılında 38.409 m³ toprak için rehabilitasyon geri kullanım izni verilmiştir.

Çizelge 159 - Aydın ilinde 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi (Aydın Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2019)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
Aydın Büyükşehir Belediyesi	33.199,21	239.562,24	2	-	7

Çizelge 160 - Aydın ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

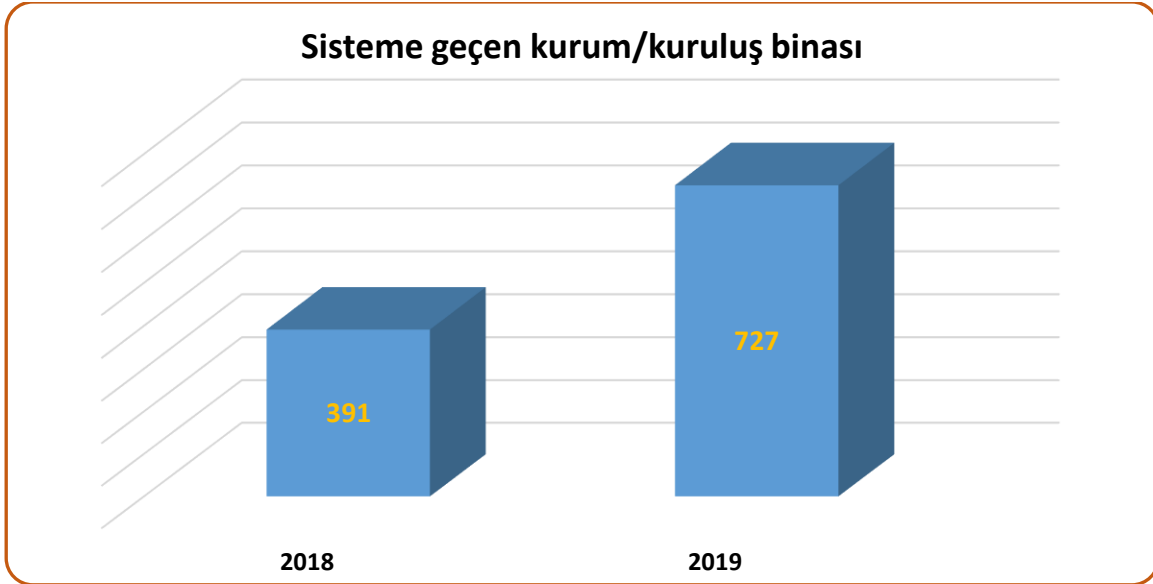
Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	3	459
Öğrenci	2	78

Grafik 27 - Aydın ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Çizelge 161 - Aydın ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2019)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	17 İlçe	694.493
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		258.615
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		19.238
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		45.269
Pil(16 06 01*)		2.613
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)		5.060
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)		2.407
Aydınlatma (20 01 21*)		1.181
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		5.620
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)		250
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		53.765
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)		45
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)		11.072
Organik atık		120.050
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)		3.882.755
TOPLAM		5.102.433

Grafik 28 - Aydın ilinde yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)**Çizelge 162 - Aydın ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)**

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
1.051	190	190

Aydın ilinde 2019 yılı itibariyle kayıt altına alınmış toplam 281 adet piyasaya süren, 15 adet ambalaj üreticisi, 16 adet tedarikçi, 12 adet toplama ayırma tesisi, 8 adet geri kazanım tesisi bulunmaktadır. İlde 17 adet Belediyenin Ambalaj Atığı Yönetim planı onaylanmıştır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre Aydın ilinde 2018'de toplanan tehlikeli atığın 3.403 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 1.145 tonu bertaraf edilmiş, 49 tonu ihraç edilmiş, 59 tonu da stokta bulunmaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması 2018 verilerine göre Aydın'da 788,96 ton atık endüstriyel yağ, 121,19 ton atık motor yağı toplanmış, toplanan atık madeni yağın 860,84 tonu geri kazanılmış, 49,3 tonu ihraç edilmiş ve 7,46 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018 yılında Aydın ilinde 160,35 ton atık akümülatör, 563 kg atık pil, 123.034 kg kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır. 2018 yılında 92,122 ton ömrünü tamamlamış lastik geri kazanıma gönderilmiştir.

İlde Atık Elektrik ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi bulunmamaktadır, ancak 1 (bir) adet geçici depolama alanı bulunmaktadır. 2019 yılında Aydın'da 639,39 ton atık elektrik ve elektronik eşya toplanmıştır.

Çizelge 163 – Aydın ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Aydın ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	3
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	21
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	22
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

2019 yılında Aydın ilinde 1.556 ton tıbbi atık toplanarak Aydın Belediyesi'nin ilde bulunan sterilizasyon tesisine gönderilerek bertaraf edilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Aydın ilinde toplam damarlı bitki takson sayısı 1.666 olarak belirlenmiştir. Toplam florada 112 takson endemik olup, endemizm oranı %6,7'dir. Ülkemize göre düşük bir oran olup bunun nedeni tarım alanlarının fazlalığına bağlanmaktadır. Aydın ilinde; Tüylü Çançeği (*Campanula tomantosa*), Özçakşır (*Ferula anatolica*), Aydın Gaşağı/Tülüşah (*Rhaponticoides mykalea*) ve kıyı kumullarında yaşayan Kum Zambağı (*Pancreatium maritimum*) gibi endemik ve nesli tehlike altında bulunan türler için acil koruma önlemleri alınmıştır.

Fotoğraf 7 - Campanula tomantosa (Foto: İ.M. KAHRAMAN)

Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı: Türkiye'nin ve dünyanın en benzersiz doğal alanlarından birisi olan Dilek Yarımadası – Büyük Menderes Deltası Millî Parkı 27.675 hektarlık bir alana sahiptir. Bu alanın 10.985 hektarı 19.05.1966 yılında Millî Park ilan edilen Dilek Yarımadasına, 16.690 hektarı 1994 yılında Millî Park ilan edilen Büyük Menderes Deltasına aittir. Dilek Yarımadası - Büyük Menderes Deltası Milli Parkı, dünyada bir örneği daha olmayan; bir yanda Akdeniz'den Kafkasya'ya kadar kıyılarda yayılım gösteren neredeyse tüm bitkilerin doğal olarak bir arada görüldüğü botanik bahçesi; yırtıcı kuşları ve vahşi hayvanlarıyla bir dağlık arazi ve onu çevreleyen sualtı zenginlikleri, diğer yanda da yüzlerce kuş türünü barındıran, zengin balık çeşitleriyle bir delta ve bütün bunları çevreleyen tarihi ve kültürel zenginliklere sahiptir Milli Parkın Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Park florasında 95 familyaya ait; tür, alttür ve varyete düzeyinde 804 adet bitki belirlenmiştir. Bu bitkilerden 6 adedi dünyada sadece burada görülen (endemik) türlerdir. Bunlarla birlikte Türkiye için endemik olan 31 adet bitki türü vardır. Yarımada da kaydedilen diğer veriler şunlardır; 28 tür memeli, 42 tür sürüngen, 45 tür deniz canlısı mevcuttur. Dünyanın en nadir 10 deniz memelisinden biri olan Akdeniz foku (*Monachus monachus*)'da yarımada kıyılarında görülebilir.

Tavşanburnu Tabiat Parkı: Bakanlık Makamının 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları ile Mesire Yeri statüsü iptal edilerek 2873 sayılı Millî Parklar Kanununun 3. maddesine göre Tabiat Parkı ilan edilmiştir. 11,73 ha alana sahiptir. Saha üzerinde seyrek ve doğal Ardıç ağaçları bulunurken, sonradan yapılan ağaçlandırma

çalışmaları ile sahaya gruplar halinde Fıstık Çamı, Okaliptus, Kıbrıs Akasyası, tek fertler halinde ise Demir Ağacı, Katalpa, Dişbudak gibi türler getirilmiştir. Kamp ve Piknik kullanımına uygun olan alanların büyük kısmında gölgeleme ortamı mevcuttur. Ağaççık ve maki florası olarak; Sandal, Yabani Zeytin, Akçakesme, Pırnal Meşesi ve Kermes Meşesi gibi türler ile Orman Sarmaşığı, Laden, Kekik ve değişik çayır otları saha genelinde yayılmaktadır.

Bafa Gölü Tabiat Parkı: 08.07.1994 tarihinde, Bakanlar Kurulu kararıyla 12.281 hektar büyüklüğündeki alan, Bafa Gölü Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Birçok kuş türünü de barındıran göl, bu özelliği sayesinde uluslararası önemli kuş alanları listesinde ilk sıralarda yer almaktadır. Gerek sulak alan, gerek Tabiat Parkı olması açısından önem taşıyan Bafa Gölü, Beş Parmak Dağları ve antik kentleri ile olağanüstü güzelliklere sahiptir. Bafa Gölü yakınında Beşparmak dağlarında nesli tükenme sınırında olan Akkuyruklu Kartal yaşamaktadır. Bafa Gölündeki adacıklarda Kaşıkçı Kuşu yuva yapmaktadır. Ayrıca yine nesli tükenme sınırında olan Küçük Kerkenez, Aydın ilindeki bir köyde üremektedir.

Fotoğraf 8 - Bafa gölü

Şarlan Tabiat Parkı: 12.03.2014 tarih ve 469 Sayılı Bakan Olur'u ile 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 3. Maddesi gereğince Şarlan Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Şarlan Tabiat Parkı 37,03 hektar büyüklüğe sahiptir.

Çağlayan Tabiat Parkı: 12.03.2014 tarih ve 470 Sayılı Bakan Olur'u ile 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 3. Maddesi gereğince Çağlayan Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Çağlayan Tabiat Parkı 38,04 hektar büyüklüğe sahiptir.

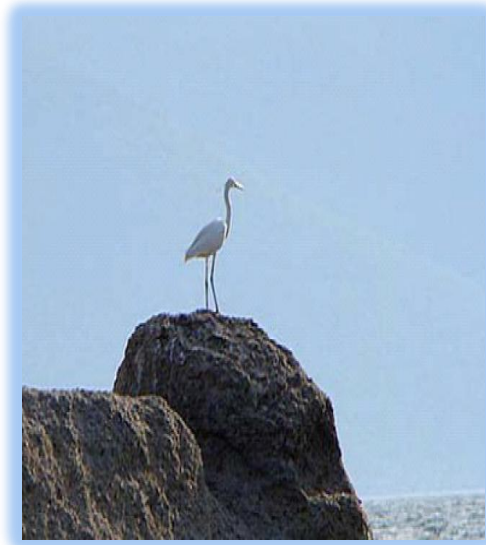
İlde A sınıfı sulak alan niteliğinde olan Büyük Menderes Deltası ve Bafa Gölü bulunmaktadır. Deltanın ortalama büyüklüğü 16.690 ha'dır. Bafa Gölü 12.281 ha alana sahiptir.

Büyük Menderes Deltası Sulak Alanı: Dilek yarımadasının hemen güneyinde bulunan Büyük Menderes Deltası, morfolojik gelişimin hızlı olduğu ağız kısmında, bu gelişim sürecinin ürünü olan birçok lagün ve bataklıkları bünyesinde barındıran uluslararası niteliklere haiz bir sulak alan karakterindedir. Büyük Menderes Deltasının alanı 16.690 ha'dır. Tatlı ve tuzlu suyun birbirine karıştığı bu lagüner sistem, bünyesinde zengin bir biyolojik çeşitliliği barındırmaktadır. Lagünler zengin balık potansiyeline sahiptir. Bu zengin ekosistemde 209 kuş türü görülmektedir. Bölge aynı zamanda nesli tehlike altında olan ve dünyada sadece 2.000 civarında kaldığı sanılan Tepeli Pelikanın en önemli kuluçka alanlarından biridir. Lagünler tepeli pelikanların yanı sıra yine dünya çapında nesli tehlike altında olan cüce karabatak adlı türü de barındırmaktadır. Kışları sayıları 30.000'i aşan beş tür ördek ve 6.000 nin üzerinde flamingo gözlenebilmektedir.

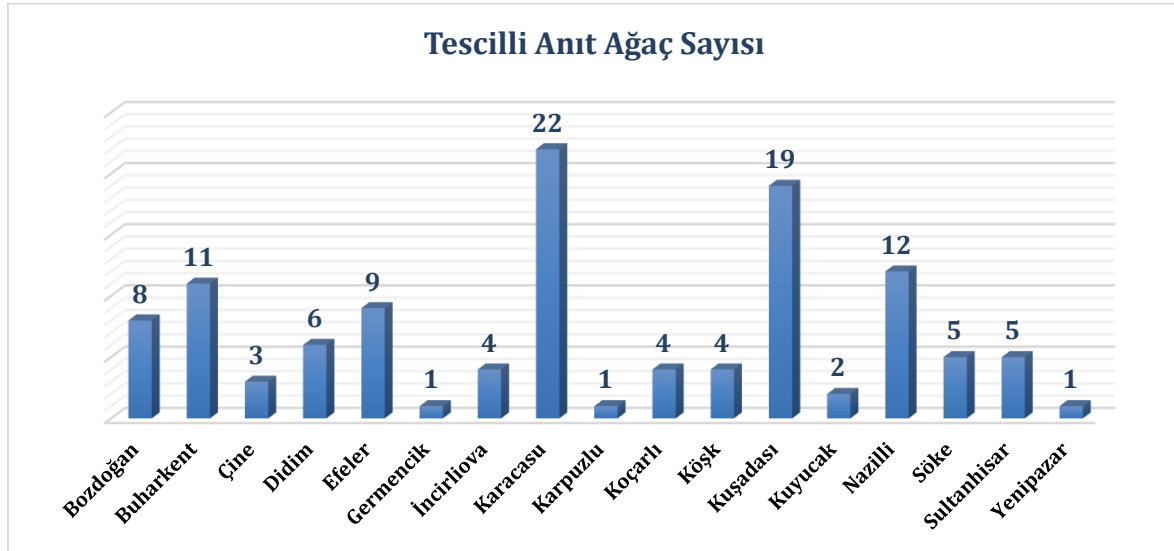
Bafa Gölü Sulak Alanı: Eskiden Ege Denizi'nin bir koyu olan Bafa Gölü'nün, Büyük Menderes nehri tarafından taşınan alüvyonlarla denizle olan ilişkisi kesilmiş ve bu koy bir "lagün" haline dönüşmüştür. Göl, Didim merkez'e 10 km mesafededir. Söke-Milas Karayolunun doğusunda yer almakta olup; ortalama olarak 7 bin hektarlık alanı kaplamaktadır. Ülkemizin önemli göllerinden biri olan Bafa Gölü'nde 4 ada bulunmaktadır. Bunlar Menet, Kahvehisar, Kargaasarı, Kapıkırı adalarıdır. Bafa Gölü ve çevresi sahip olduğu su kuşları zenginliği ve doğal güzellikleri nedeniyle mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından "Tabiat Parkı" olarak ilan edilmiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde gölün en az Büyük Menderes Deltası kadar önemli olduğu ortaya çıkartılmıştır. Uluslararası önemli kuş alanları listesinde ilk sıralarda yer alan göl ve çevresince, dünya çapında nesli tehlike altında olan Cüce Karabatak ve Deniz Kartalı gibi kuş türlerinin ürettiği, bunun yanı sıra gölün kış aylarında yüz binlerce ördek ve su kuşu türü tarafından beslenme ve barınma yeri olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Yaklaşık 210 çeşit kuş türü bulunan bu önemli kuş alanında (ÖKA) yaşayan kuş türlerinin bir kısmı Avrupa'da ve dünyada nesli tehlike altında olan türlerdir. Bunlardan bazıları Akkuyruklu Kartal, Beyaz

Leylek, Gök Doğan, Küçük Karabatak, Küçük Balaban, Gece Balıkçısı, Alaca Balıkçıl, Erguvani Balıkçıl, Yılan Kartalı, Angit, Saz Delicesi, Kızıl Şahin, Uzun Bacak, Yalı Çapkını, Alaca Yalı Çapkını, Küçük Kerkenez'dir.

Azap Gölü Sulak Alanı: Azap Gölü, ılıman iklimin koşullarının olduğu bir sulak alan ekosistemi olup, Aydın'ın Söke İlçesi'ne bağlı Yeşilköy ve Avşar Köyleri arasındadır. Yüzölçümü 0,29 km²'dir. Bafa Gölü'nün kuzeyinde olup, rakımı 7 m'dir. Azap Gölü sığ ve köklü su bitkilerinin yoğun olarak bulunduğu ve besince zengin bir göl olup, yüksek biyolojik çeşitlilik barındırmaktadır. Sazlıklar bu biyolojik çeşitliliğin en önemli parçasıdır. Hem kuşlar, hem de değişik canlılar için sazlıklar hayati önem taşımaktadır. Azap Gölü değişik özelliklerdeki zengin bitki çeşitliliği ile çok sayıda kuşa kuluçka imkanı sağlamakta, göç esnasında konaklayan ve kışlayan kuşlar için cazip bir ortam oluşturmaktadır. Göl yüzeyinde bulunan sazlık ve adacıklarda Sakar Meke, Bahri, Küçük Batağan, Yeşilbaş, Küçük Akbalıkçıl ve Angit türü kuşlar üremektedir. Küçük Karabatak ve Tepeli Pelikan gibi nesli tehlike altında olan türlerde kışın gölde barınmaktadır. Gölde yöre halkı tarafından geleneksel biçimde pinter ve ağlarla balık avcılığı da yapılmaktadır. Kış aylarında göle yerli-yabancı bir çok kuş gözlemcisi gelmektedir.

Fotoğraf 9 - Bafa Gölü kuşları (A.Egemen İŞCAN, Süleyman PINAR)

Grafik 29 - Aydın ilinde tescilli ağaçların ilçelere göre Dağılımı (Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

İlde 8 adet 1.Derece Doğal Sit, 2 adet 2. Derece Doğal Sit, 9 adet 3. Derece Doğal Sit, 1 adet Nitelikli Doğa Koruma Alanı, 1 adet Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı olmak üzere toplam 21 adet Doğal Sit Alanı bulunmaktadır.

Aydın ilinde toplam 117 adet "Korunması Gerekli Anıt Ağaç Tescili" bulunmakta olup bunların ilçelere göre dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir. Aydın ili İncirliova ilçesi Karabağlar Mahallesi'nde bulunan 1 adet Menengiç ağacının tescil işlemleri devam etmektedir. Ayrıca Aydın Tekstil Fabrikası Alanı, Aydın Forum AVM Alanı ve Nazilli Sümer Basma Fabrikası Alanındaki ağaçlar koruma altında bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 164 – Aydın ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

AYDIN	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	22.568,34	2,79	23.129,74	2,85	24.547,41	3,02	25.891,66	3,19
2) Tarımsal Alanlar	376.591,07	46,53	389.682,81	48,01	392.575,52	48,37	392.186,28	48,32
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	401.097,37	49,56	385.870,24	47,54	380.975,19	46,94	379.947,04	46,81
4) Sulak Alanlar	321,92	0,04	428,17	0,05	538,09	0,07	538,09	0,07
5) Su Yapıları	8.767,85	1,08	12.503,27	1,54	12.978,01	1,6	13.051,16	1,61
TOPLAM	809.346,55	100,00	811.614,23	99,99	811.614,22	100,00	811.614,23	100,00

Aydın Muğla Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 17.07.2007 tarihinde Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylanmış olup, plana yapılan itirazlar değerlendirilerek 30.01.2008 tarihinde tekrar onaylanmıştır. Bu tarihten sonra da paftalarında değişiklikler yapılarak onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 165– Aydın ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	15	3	2	10	3	0	3	36
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	4	1	0	0	0	1	0	6
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 166 – Aydın ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Kasım 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
74	326	429	459	165	17	126	1.596

Çizelge 167 – Aydın ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Kasım 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
28	5	4	2	1	1	2	42

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 168 – Aydın ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	6	52	58
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	9	73	82
Çevre İzni Muafiyet Sayısı			
TOPLAM	15	125	140

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 169 – Aydın ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	32
Ani (plansız) denetimler	1.360
Genel toplam	1.392

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	6	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 170 – Aydın ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	335.616	2.174.811	0	1.272.967	36.095	157.839	0	3.977.328
Uygulanan Ceza Sayısı	8	22	0	8	1	6	0	45

2019 yılı itibarıyla Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Aydın ilinde 6'sı alt seviye, 25'i da üst seviye olmak üzere toplam 31 adet BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

10. BALIKESİR

1. Hava Kalitesi

İlde 2019'da konutlarda 263,882 milyon sm³, sanayide 906,393 milyon sm³ doğal gaz kullanılmıştır. 2018 yılında Balıkesir ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının aylara göre verileri Çizelge 171-174'de verilmektedir.

Çizelge 171 - Balıkesir ilinde 2019 yılı hava kalitesi PM₁₀ parametresi aylık ortalama konsantrasyon değerleri

PM ₁₀ (µg/m ³)	Balıkesir	Balıkesir Merkez	Bandırma	Edremit	Erdek	Ortalama
OCAK	33,9	48,8	35,3	42,7	18,1	35,8
ŞUBAT	39,2	64,5	44,6	42,3	22,9	42,7
MART	36,3	63,4	51,2	46,1	26,1	44,6
NİSAN	32,8	52,0	46,7	39,3	28,0	39,8
MAYIS	26,5	43,7	43,0	34,4	25,3	34,6
HAZİRAN	23,9	32,5	36,3	31,3	21,2	29,0
TEMMUZ	22,6	31,1	27,9	28,1	18,4	25,6
AĞUSTOS	23,1	30,9	28,8	23,4	20,0	25,2
EYLÜL	26,5	36,6	36,6	38,1	21,3	31,8
EKİM	37,5	63,5	51,8	43,1	25,8	44,3
KASIM	53,8	101,3	66,3	53,9	37,9	62,4
ARALIK	49,7	102,2	49,0	47,1	24,8	54,6

Çizelge 172 - Balıkesir ilinde 2019 yılı hava kalitesi SO₂ parametresi aylık ortalama konsantrasyon değerleri

SO ₂ (µg/m ³)	Bandırma	Erdek	Balıkesir	Edremit	Ortalama
OCAK	9,9	6,5	8,5	45,1	17,5
ŞUBAT	6,4	7,0	7,2	29,3	12,5
MART	8,4	8,6	8,6	30,4	14,0
NİSAN	6,5	5,4	7,0	17,2	9,0
MAYIS	9,1	12,0	5,8	3,8	7,7
HAZİRAN	6,0	4,3	4,3	2,8	4,3
TEMMUZ	3,8	4,6	4,4	3,7	4,1
AĞUSTOS	3,8	4,6	3,8	4,5	4,2
EYLÜL	4,8	5,7	4,9	4,0	4,9
EKİM	5,9	7,6	4,5	2,5	5,1
KASIM	9,3	13,9	9,8	15,5	12,1
ARALIK	9,1	10,4	16,4	41,7	19,4

Çizelge 173 - Balıkesir ilinde 2019 yılı hava kalitesi NO₂ parametresi aylık ortalama konsantrasyon değerleri

NO ₂ (µg/m ³)	Balıkesir	Balıkesir Merkez	Bandırma	Erdek	Edremit	Ortalama
OCAK	32,7		34,1	7,4	22,3	24,2
ŞUBAT	26,3	44,6	34,0	8,5	20,4	26,7
MART	28,2	46,6	36,3	7,4	18,3	27,3
NİSAN	26,0	46,0	34,8	7,3		28,5
MAYIS	19,1	57,5	29,7	5,2	23,7	27,0
HAZİRAN	9,3	36,7	23,2	3,4	14,7	17,5
TEMMUZ	10,6	37,6	23,2	5,7	15,6	18,5
AĞUSTOS	5,1	29,0	19,9	5,0	10,6	14,0
EYLÜL	15,7	38,4	24,7	6,1	23,7	21,7
EKİM	29,6	42,2	27,2	8,3	21,3	25,7
KASIM	44,9	40,9	33,8	12,8	26,7	31,8
ARALIK	36,7	26,9	27,8	12,9	23,6	25,6

Çizelge 174 - Balıkesir ilinde 2019 yılı hava kalitesi O₃ parametresi aylık ortalama konsantrasyon değerleri

Ozon O ₃ (µg/m ³)	Balıkesir	Bandırma	Edremit	Erdek	Ortalama
OCAK	30,5	34,7	27,7	90,4	47,3
ŞUBAT	43,8	42,5	-	90,2	58,8
MART	59,7	52,9	-	107,5	73,4
NİSAN	65,5	56,7	-	106,4	76,2
MAYIS	75,0	59,2	58,8	106,7	74,9
HAZİRAN	99,3	79,8	75,7	101,7	89,1
TEMMUZ	98,1	82,1	77,1	118,1	93,8
AĞUSTOS	72,4	83,0	76,3	137,4	92,3
EYLÜL	42,7	72,4	68,3	102,6	71,5
EKİM	-	49,4	46,4	80,9	58,9
KASIM	-	26,9	29,9	60,2	39,0
ARALIK	23,2	25,5	25,5	68,0	35,5

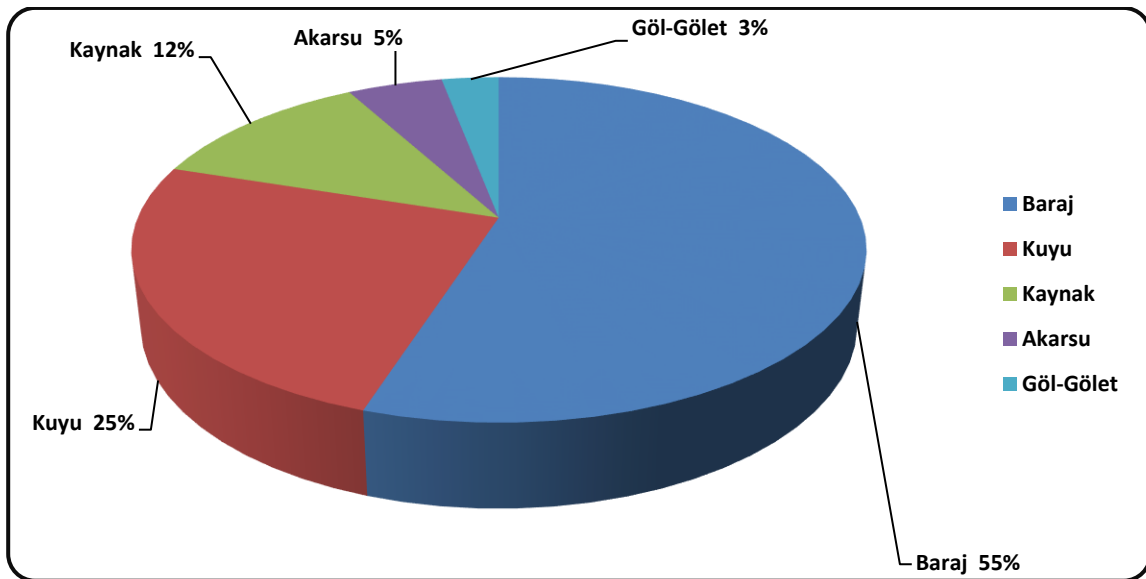
Çizelge 175 - Balıkesir ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Balıkesir ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri	1	1
Asit Üretim Tesisleri	2	2
Çimento	1	1
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	2	3
Gübre Fabrikaları	1	1
Kağıt Fabrikaları	1	1
Şeker Fabrikaları	1	4
Biyokütleyle dayalı enerji çevrim santrali	1	1
TOPLAM	10	14

İl sınırları içerisinde 2019 yılında 169.284 adet araç egzoz ölçümü yaptırmış olup, ilde 2019 yılı itibarıyla 20 adet egzoz emisyon ölçüm yetki belgesine sahip firma bulunmaktadır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

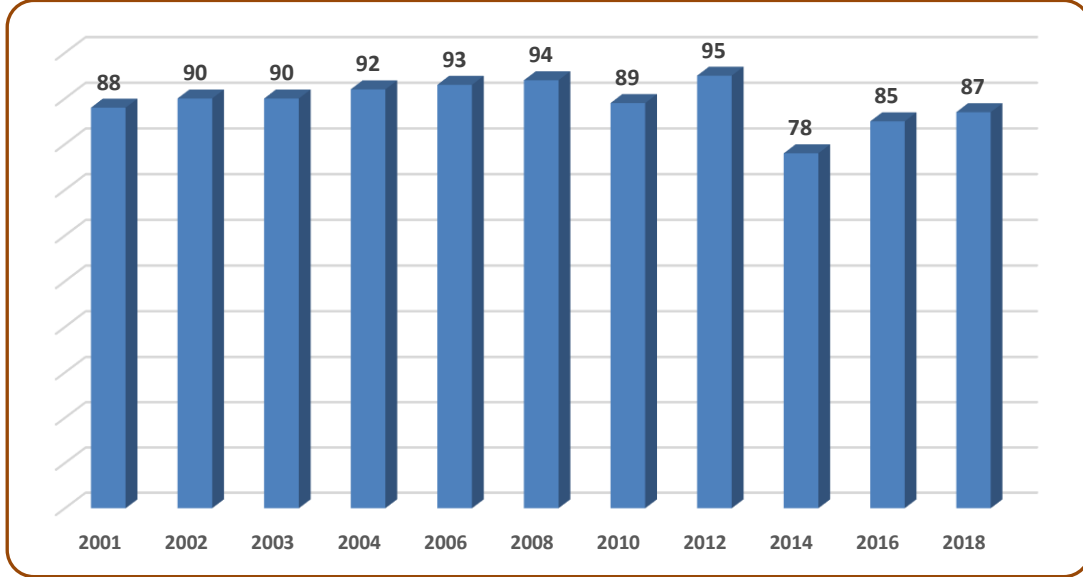
Balıkesir ilinde kentsel su temini için çekilen suyun kaynağını baraj, kuyu, kaynak, akarsu ve göl-gölet oluşturmaktadır. İlde kullanılan içme ve kullanma suyu ise 8 adet (Balıkesir-Merkez, Bandırma, Erdek, Gönen-sarıköy, Marmara-Avşa, Susurluk-Göbel, Susurluk-Karapürçek ve Ekinlik Adası) arıtma tesisi tarafından arıtılmaktadır.

Grafik 30 - Balıkesir ilinde 2016 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (TÜİK, 2018)

Çizelge 176 - Balıkesir ili içme suyu amaçlı baraj ve göletleri (DSİ, 2019)

Baraj/Gölet Adı	Tahsis Edilen Su Miktarı (hm ³)
Gönen Barajı Bandırma içmesuyu	: 31,50
İkizcetepeler barajı Balıkesir içmesuyu	: 53,00
Susurluk-Söve Göleti Göbel beldesi içmesuyu	: 0,32
Sarıbeyler Barajı Savaştepe Merkez içmesuyu	: 1,62
Erdek-Yukarıyapıcı Göleti Erdek Merkez içmesuyu	: 1,60

Grafik 31 - Balıkesir ilinde kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranının değişimi (TÜİK, 2019)

BASKİ Genel Müdürlüğüne işletilmekte olan toplamda 24 adet Atıksu Arıtma Tesisi bulunmaktadır. Bu tesisler toplamda 12 adet belediyeye hizmet vermektedir. Atıksu Arıtma Tesisi hizmet veren nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı %73 olup, bu oran yıllara göre artış göstermiştir (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi/BASKİ Genel Müdürlüğü, 2019).

Çizelge 177 - Balıkesir ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Balıkesir ÇŞİM, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi								
BALIKESİR MERKEZ (Altıeylül ve Karesi ilçeleri)	X	-		Biyolojik	67.117	60.000	326.000	21,4
İlçeler								
AYVALIK (Küçükköy)	X	-	-	İleri	30.000	8.600	150.000	4
AYVALIK (Altınova)	X	-	-	İleri	8.300	7.500	45.000	0,0123
AYVALIK (Merkez)	X	-	-	Biyolojik	4.800	-		
BALYA	X	-	-	Biyolojik	450	432	3.000	
BİGADİÇ	X	-	-	İleri	5.420	3.500	30.000	1,18
BURHANİYE (Merkez)	X	-	-	Biyolojik	12.000	12.000	100.000	15,4
BURHANİYE (Pelitköy)	X	-	-	İleri	4.080	1.000	30.000	0,011
DURSUNBEY	X	-	-	Biyolojik	2.328	2.328	25.000	0,074
EDREMIT (Altınoluk)	X	-	-	Biyolojik	24.661	15.000	120.000	11,4

Çizelge 177 - Balıkesir ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Balıkesir ÇŞİM, 2020) (devam)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Aritılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
EDREMIT KÖRFEZİ BELEDİYE BİRLİĞİ (Zeytinli-Akçay)	X	-	-	Biyolojik	23.760	23.760	110.000	9,6
EDREMIT(NARLI)	X	-	-	İleri	8.176	4,500	40.000	
ERDEK (Ocaklar)	X	-	-	Biyolojik	2.000	1.000	10.000	
GÖMEÇ	X	-	-	Biyolojik	1.000	600	10.000	0,0032
GÖMEÇ (Karaağaç)	X	-	-	Biyolojik	500	400	5.000	0,008
GÖNEN	X	-	-	İleri	14,679-	10,500	80.000	13,8
HAVRAN (Büyükdere)	X	-	-	Fiziksel + Biyolojik	500	400	5.000	0,007
İVRİNDİ (Büyükyenice)	X	-	-	Fiziksel + Biyolojik	500	450	5.000	
İVRİNDİ	X	-	-	Fiziksel + Biyolojik	1.000	900	10.000	0,032
İVRİNDİ (Okullar Bölgesi)	X	-	-	Biyolojik	450	432	3.000	
MANYAS	X	-	-	Biyolojik	1.000	900	10.000	0,074
MANYAS (Salur)	X	-	--	Biyolojik	500	350	5.000	0,041
MARMARA (Saraylar)	X	-	-	Fiziksel + Biyolojik	500	400	5.000	0,041
MARMARA (Topaağaç)	X	-	-	Paket Arıtma Ardışık Kesikli Reaktör	600	300	3.00	
HAVRAN	-	PROJE	X	İleri	8,176	-	-	-
MARMARA	-	PROJE	X	İleri	1,411	-	-	-
SINDIRGI	-	PROJE	X	İleri	5,495	-	-	-
SAVAŞTEPE	-	PROJE	X	İleri	3,678	-	-	-
KEPSUT	-	PROJE	X	İleri	2,200	-	-	-
SUSURLUK	-	PROJE	X	İleri	9,590	-	-	-
GÖKÇEYAZI	-	PROJE	X	Biyolojik - Paket	800	-	-	-
MARMARA (ÇINARLI)	-	PROJE	X	Biyolojik - Paket	450	-	-	-

03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında Balıkesir Merkez, Ayvalık-Küçükköy, Burhaniye, Edremit-Altınoluk, Edremit-Zeytinli Atıksu Arıtma tesislerinde SAİS Kabini bulunmaktadır.

İlde arıtma çamurlarının toprakta kullanımında gerekli tedbirlerin alınması esaslarını sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde belirlemeyi amaçlayan "Evsel ve Kentsel Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanılmasına Dair Yönetmelik" (EKAÇTKDY) kapsamında yapılmakta olup bu kapsamda yalnız 1 (bir) adet işletmeye izin verilmiştir

Çizelge 178 - Balıkesir ilinde 2018 Yılı OSB'lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
Balıkesir Organize Sanayi Bölgesi	İşletmede	3.300	Fiziksel+Kimyasal+ Biyolojik	2.5
Bandırma Organize Sanayi Bölgesi	İşletmede	1500	Fiziksel+Biyolojik	0.1
Balıkesir Haddeciler Organize Sanayi Bölgesi	%30 Doluluk; Arıtma Tesisi bulunmamaktadır			
Gönen Deri Org. Sanayi	%0 Doluluk Arıtma Tesisi yapım aşamasında			

Yüzme Suyu Kalitesi Yönetmeliği ile Mavi Bayrak Projesi kapsamında Ege ve Marmara Denizine kıyısı olan ilçelerde Halk Sağlığı Müdürlüğü tarafından deniz suyu numunesi alınıp analizi yapılmaktadır. Bu çalışmalar her yıl Mayıs ve Eylül ayları içerisinde 15 günlük periyotlarda numune alınmak suretiyle yapılmaktadır. 2019 yılında Mavi Bayrak almaya hak kazanan plaj sayısı 22, marina sayısı 1 ve yat sayısı 3'dür.

Çizelge 179 - Balıkesir ili kıyılarında Su Yönetim Birimleri (Sürekli İzleme Merkezi Verileri, 2019)

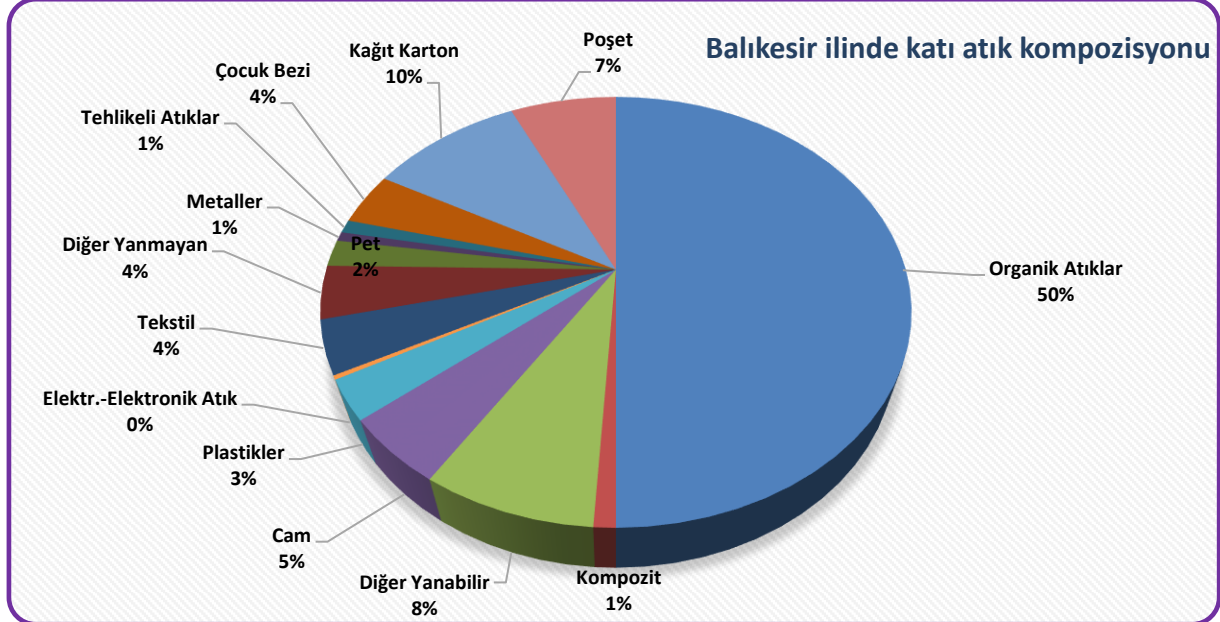
Su Yönetim Birimi Kodu	Su Yönetim Birimi Kapsadığı Alan	Ekolojik Kalite Durumu		
		2014	2015	2016
MAR 3	Bandırma Sahil	Orta	Orta	Orta
MAR 4	Bandırma Körfezi	Zayıf	Zayıf	Zayıf
MAR 5	Marmara Adası	İyi	İyi	İyi
MAR 6	Erdek Körfezi	Orta	İyi	İyi
EGE 13-1	Ayvalık Sahili	İyi	Çok İyi	İyi
EGE 13-3	Edremit Körfezi	Ölçüm Yok	İyi	Çok İyi

Balıkesir ilinde 2019 yılı itibarıyla denizde bulunan balık çiftlikleri sayısı 2 adet olup Ayvalık Bölgesi'nde yer almaktadır.

Madencilik Faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği kapsamında 2015 yılında 115,90 ha, 2016 yılında 101,24 ha 2017 yılında 76,00 ha ve 2018 yılında 123,08 ha saha iznin sona ermesine müteakip rehabilite edilerek doğaya uygun hale getirilmiştir.

3. Atık

İlde, faaliyet gösteren bir adet 2. Sınıf düzenli depolama alanı bulunmakta olup, henüz faaliyette olmayan ve yapımı devam eden 1 adet düzenli depolama alanı bulunmaktadır. İnşaat aşamasında olan Ayvalık ve Havran Aktarma İstasyonları aracılığıyla Ayvalık, Gömeç, Havran, Edremit ve Burhaniye ilçelerinin evsel katı atıkları bu tesiste bertaraf edilecektir. Bandırma Aktarma İstasyonu aracılığıyla Bandırma, Gönen ve Erdek ilçelerinin evsel katı atıkları, 7 ilçe belediyesinin (Altieylül, Karesi, Bigadiç, Susurluk, İvrindi, Kepsut, Savaştepe) evsel katı atıkları bu tesiste bertaraf edilmektedir. Dursunbey Aktarma İstasyonu projesi onay aşamasındadır. Bu tesis bünyesinde, düzenli depolama lotu, sızıntı suyu lagünü, sızıntı suyu arıtma tesisi, ambalaj atığı toplama ayırma ve geri kazanım tesisi, tıbbi atık sterilizasyon tesisi, kompost tesisi ve 3 adet aktarma istasyonu (Bigadiç, Susurluk, Bandırma) bulunmaktadır. Proje kapsamında 7 adet vahşi depolama alanı rehabilite edilerek kapatılmıştır. İlde bulunan diğer 10 ilçe belediyesinin atıkları vahşi depolama yöntemi ile depolanmaya devam edilmektedir. Bu tesisin çevre izni bulunmaktadır.

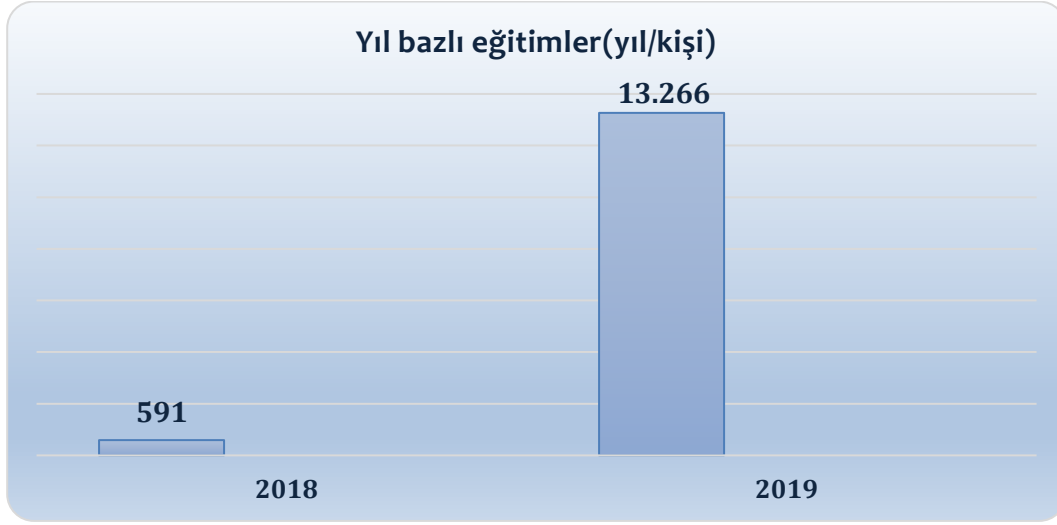

Grafik 32 - Balıkesir ilinde katı atık kompozisyonu (İstaç EKAY Planı, 2015)

18.03.2004 tarih ve 25408 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" gereği Altieylül ve Karesi ilçelerinde faaliyete alınan hafriyat toprağı deponi sahaları BAGYAŞ tarafından işletilmektedir. 87 adet hafriyat taşıma aracına "Hafriyat Taşıma İzin Belgesi" düzenlenmiştir. Araçlara taktırılan GPRS ile online takip yapılarak kaçak dökümler önlenmeye çalışılmaktadır. Ayrıca zabıta ekipleriyle kaçak döküm denetimleri yapılarak Altieylül ve Karesi ilçelerinde oluşan hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıklarının kontrolü sağlanmaktadır. 2018 yılı toplam hafriyat miktarı: 495.498 m³ olup 2019 verisi elde edilememiştir.

Çizelge 180 - Balıkesir ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	60	8.722
Öğrenci	24	4.682

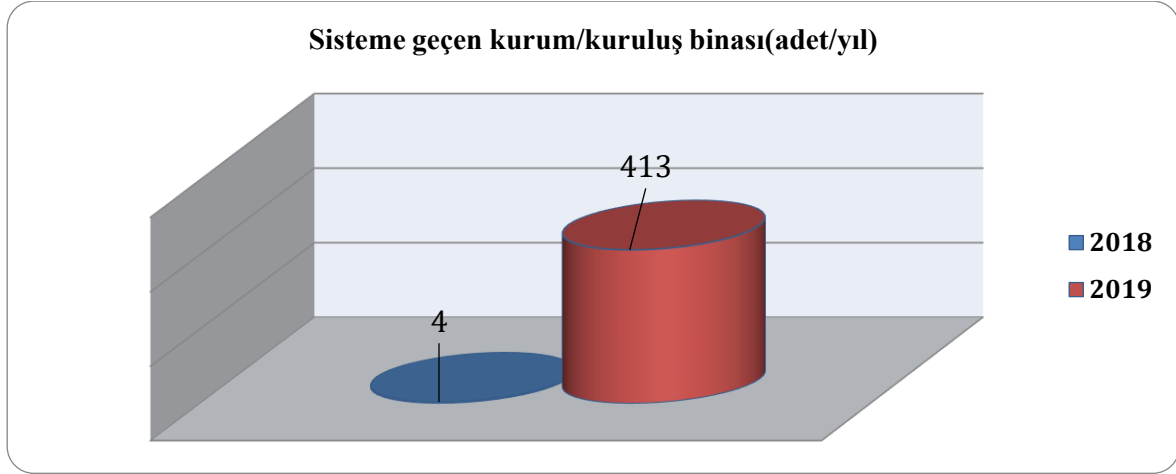
Grafik 33 - Balıkesir ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Çizelge 181 - Balıkesir ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	TÜM İLÇELER	4200695
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	TÜM İLÇELER	3710505
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	TÜM İLÇELER	3524268
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	TÜM İLÇELER	3494549
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)	TÜM İLÇELER	129600
Pil(16 06 01*)	TÜM İLÇELER	576
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)	TÜM İLÇELER	2250
Aydınlatma (20 01 21*)	TÜM İLÇELER	10
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)	TÜM İLÇELER	530
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	TÜM İLÇELER	3871
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)	TÜM İLÇELER	234369
Organik atık	TÜM İLÇELER	16282
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)	TÜM İLÇELER	3477953
TOPLAM		18.795.458

Çizelge 182 - 2019 yılı itibarıyla sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
1.070	96	-

Grafik 34 - Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Çizelge 183 - 2019 yılında Balıkesir ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı (Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	403
Ambalaj Üreticisi Sayısı	34
Tedarikçi Sayısı	44

2019 yılı itibariyle ilde Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği çerçevesinde lisanslı 11 adet toplama ayırma faaliyeti gösteren tesis, 14 adet geri kazanım faaliyeti gösteren tesis bulunmaktadır. 2019 yılı itibariyle ilde 481 kayıtlı ekonomik işletme bulunmaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında ilde toplanan tehlikeli atığın 4.548,4 ton'u geri kazanıma gitmiş, 1.816,3 ton'u bertaraf edilmiş, 92,85 ton'u stokta bulunmakta, 106,08 tonu da ihraç edilmiştir.

İlde 2018 yılı sonu itibariyle Atık Yönetim Uygulamasına yapılan beyanlar sonucunda Balıkesir'de yaklaşık 164,6 ton atık motor yağı, 503,3 ton da atık endüstriyel yağ toplanmıştır. Atık madeni yağların 547,2 tonu geri kazanılmış, 16,9 tonu bertaraf edilmiş, 103,8 tonu ihraç edilmiş ve 16 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018 yılı içerisinde Balıkesir ilinde toplanan atık akü miktarı 61.730 kg, toplanan atık pil miktarı da 19 kg'dır.

İl dahilinde 2 adet lisanslı bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerde bitkisel rafinasyon tesislerinden elde edilen soapstock yağ asidi halinde geri kazanılarak piyasaya verilmektedir. 2018 yılında 104.347 kg kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

2018 yılı içerisinde Balıkesir ili sınırları içerisinde oluşan toplam atık lastik miktarı 236.840 kg'dır. İlde Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme için lisansı bulunan 1.080 ton/yıl kapasiteli 1 adet tesis bulunmakta olup 2018 yılında 168 ton atık elektrikli ve elektronik eşya toplanmıştır.

Çizelge 184 - 2019 yılı itibariyle Balıkesir ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Balıkesir ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	13
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	11
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	6
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	23
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	1
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	2

İlde oluşan tıbbi atıkların toplanması, taşınması ve sterilizasyon işlemleri lisanslı 1 adet firma tarafından 5 adet lisanslı araç ile yapılmaktadır. Toplanan tıbbi atıkların %100'ü sterilizasyona tabi tutularak Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin sterilizasyon tesisinde bertarafı sağlanmaktadır. 2018 yılında Balıkesir'de 1.279 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Çizelge 185 – Balıkesir ilinde 2019 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı (Balıkesir ÇŞİM, TABS Kütle Denge Raporu, 2019)

Tesis Adı	İşlenen Cevherin Adı	Atık Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi	Depolama sınıfı
Özdoğu İnş. Ve Tic. Ltd. Şti. Havran Şubesi	Bakır ve Molibden	1.190.885	Düzenli Depolama (D1)	3. sınıf
Aksu Mad. San. Ve Elek. Üretim A.Ş.	Kurşun-Çinko-Bakır	0	Düzenli Depolama (D5)	2. sınıf
Esan Eczacıbaşı End. Ham. A.Ş.	Kurşun-Çinko-Bakır	1.394.907	Düzenli Depolama (D1)	2. sınıf
Bilfer Maden. Ve Tur. A.Ş.	Demir	124.197	Düzenli Depolama (D5)	2. sınıf

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlde 2 adet Milli Park bulunmaktadır.

Kazdağı Milli Parkı: 1993 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile 21.450 ha lık alan Milli Park olarak ilan edilmiştir. Balıkesir İli sınırları içerisinde bulunan Kazdağı, endemik ve nadir bitki yönünden Türkiye'nin önemli bitki alanı olarak kabul edilmektedir. Kazdağı florasında yaklaşık 800 bitki türünün bulunduğu tahmin edilmektedir. Bunlardan başta Kazdağı göknarı olmak üzere 32 adet bitki türü endemiktir. Bunlardan bazıları; Abies equi –trojani (Kazdağı Göknarı), Jasione idea, Hypericum kazdagensis (Kazdağı kantaron otu), Sideritis trojani (Kazdağı çayı, Sarıkız çayı, Dağ çağı), Digitalis trojana (Kazdağı yüksük otu), Thymus pulvinatus (Kekik), Armeria trojana, Allium kurtzianum (Yabani sarımsak), Allium kurtzianum (Yabani sarımsak) dır. Bunun yanında Türkiye'nin endemik türü olan ve Kazdağı'nda yetişen 48 adet, endemik olmayan ancak Türkiye'de sadece Kazdağı'nda yetişen 15 adet tür bilinmektedir. Belirlenen en önemli hayvan türleri; Karaca (Capreolus capreolus), Yaban domuzu (Sus scrofa), Ayı (Ursus arctos), Sırtlan (Hyaena Hyaena), Kurt (Canis lupus), Çakal (Canis aureus), Tilki (Vulpes vulpes), Tavşan (Lepus europeus), Porsuk (Meles meles), Sansar (Martes foina, Martes martes) vb dir. Bölgede yapılan araştırmada 15-20 yıl öncesine kadar sırtlan ve vaşak gibi hayvanlar görülmesine rağmen, bugün bu türlerin tükendiği anlaşılmıştır. Kazdağı Milli Park'ında 55 kuş türü bulunmaktadır.

Kuşçenneti Milli Parkı: Balıkesir ilinin Bandırma ve Manyas ilçeleri sınırları içinde yer alan Kuş Cenneti Milli Parkı, gerek kıtalararası coğrafi konumu, gerekse vejetasyonu etkileyen ritmik su hareketlerinin sağladığı avantajlar sayesinde, ekosistem değerleri itibari ile özel nitelikler taşıyan doğal servetlerimizdendir. Doğu batı doğrultusunda uzanan gölün uzunluğu 20 km, genişliği ise 14 km'dir. Göl normal seviyede kapladığı alan 16.400 hektardır. Kuş Cenneti Milli Parkı 1976 yılında Avrupa Konseyince iyi korunan ve yönetilen koruma alanlarına verilen "A" sınıfı diploma ile ödüllendirilmiştir. 1998 yılında gölün tamamı Ramsar Listesine dahil edilmiştir. 2010 yılındaki son denetimde ise Bakanlığımız tarafından yapılan iyileştirme çalışmaları neticesinde "A Sınıfı Diploma" süresi 2021 yılına kadar uzatılmıştır. Manyas Kuş Gölü ve yakın çevresinde 34 familyaya ait 118 bitki türü tespit edilmiştir.

Fotoğraf 10 - Kuşçenneti Milli Parkı'nda pelikanlar

Türkiye'nin ilk A sınıfı sulak alan diplomasına sahip olan Manyas Gölü her yıl 2-3 milyon kuş için beslenme barınma kaynağıdır. Manyas Kuş Gölünün planktonlar ve dip canlıları bakımından zengin oluşu, gerek çeşitlilik ve gerekse yoğunluk bakımından çok yüksek düzeyde yaban hayatının barınmasına olanak sağlamaktadır. Gölde 23 balık, 18 amfibi ve sürüngen, 266 kuş türü tespit edilmiştir. Bünyesinde barındırdığı 266 kuş, 118 bitki ve Kuş Gölündeki 23 balık türü ve çeşitli sürüngen türleri için yaşamsal öneme sahiptir. Tüm Avrupa için nesli tehlike altında olan türler listesinde bulunan Tepeli Pelikan (Pelecanus crispus) ve Küçük

Karabatak (*Phalacrocorax pygmeus*) alanda önemli sayıda ürer. Ayrıca gece Balıkçılı, Alaca Balıkçıl ve Kaşıkçı alanda üremektedir. Gölün diğer bölümlerinde üreyen kuşlar arasında Sumru dikkat çekmektedir. Kuş cenneti Milli Parkında Karabatak, Küçük Ak Balıkçıl, Gri Ak Balıkçıl ve Çeltikçi koloniler halinde üremektedir. Manyas Kuş Gölü ve yakın çevresinde 34 familyaya ait 118 bitki türü tespit edilmiştir. Kuş Cenneti Milli Parkında baskın tür söğüttür (*Salix alba*).

Gönen Deltası Sulak Alanı: 12.09.2007 tarihinde gerçekleştirilen 2007 yılı Ulusal Sulak Alan Komisyonu II. Olağan Toplantısı'nda; Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği kapsamında Gönen Deltası Sulak Alan Koruma Bölgesi sınırlarının yürürlüğe girmesine oybirliğiyle karar verilmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca 2016 yılında da Ulusal öneme haiz sulak alan olarak tescil edilmiştir. Gönen Çayı Deltası tipik bir delta ekosistemine örnek olup, alanda bu ekosisteme özgü bitki ve hayvan türleri yetişmektedir. Alan ve çevresinin, içindeki genel omurgalı fauna yapısı dikkate alındığında oldukça zengin bir tür topluluğuna sahip olduğu görülmektedir. Delta içerisinde 5 familyaya ait 8 iki yaşamlı, 10 familyaya ait 14 sürüngen, 42 familyaya ait 164 kuş, 17 familyaya ait 43 memeli türünün yayılış gösterdiği belirlenmiştir. Bu sayı tüm Türkiye'deki (Balıklar hariç) omurgalı tür sayısı (yaklaşık 750 tür) ile karşılaştırıldığında, Türkiye'deki omurgalı türlerinin yaklaşık 1/3'ünü Gönen Çayı Deltası ve çevresinde bulmak mümkündür. Delta, balık türleri açısından değerlendirilecek olunursa tatlı su ağzlarına Marmara'dan girip çıkan türlerle birlikte 8 familyaya ait 14 tür balık bulunmaktadır. Gönen Çayı Deltası Sulak Alan Alt Havza sınırları içinde 60 familyaya ait, 150 cins ve 200 bitki bulunmaktadır.

Karakoç Deresi Mahalli Sulak Alanı: Ayvalık ilçesi sınırları içerisinde bulunan Karakoç Deresi Sulak Alanı 38 ha'dır ve alanda toplam 172 tür kuş bulunmaktadır. 24.01.2017 tarih ve 56 sayılı Olur ile Mahalli Sulak Alan olarak tescil edilmiştir. 2016 yılı kış ortası su kuşu sayımında 32 tür, 990 adet kuş tespit edilmiştir.

Şeytan Sofrası Mahalli Sulak Alanı: Ayvalık ilçesi sınırları içerisinde bulunan Şeytan Sofrası Sulak Alanı 17 ha alana sahiptir ve alanda toplam 132 tür kuş bulunmaktadır. 24.01.2017 tarih ve 60 sayılı Oluru ile Mahalli Sulak Alan olarak tescil edilmiştir. 2017 yılı kış ortası su kuşu sayımında 19 tür, 330 adet kuş tespit edilmiştir.

Ayrıca ilde 4 adet tabiat parkı bulunmaktadır:

Ayvalık Adaları Tabiat Parkı: Ayvalık ilçesinde yer alan 196.243 dekarlık saha 21.04.1995 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Tabiat parkının Uzun Devreli Gelişme Planı 2004 yılında onaylanmıştır.

Fotoğraf 11 - Ayvalık Adalar Tabiat Parkı genel görünüş

Sarımsaklı Tabiat Parkı: Ayvalık ilçesinde yer alan 16 dekarlık saha 11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Gelişme Planı yapılmamıştır.

Değirmenboğazı Tabiat Parkı: Karesi ilçesinde yer alan 249 dekarlık saha 11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Gelişme Planı yapılmış olup, onay safhasındadır.

Daridere Tabiat Parkı: Edremit ilçesinde yer alan 104 dekarlık saha 11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Gelişme Planı 2014 yılında onaylanmıştır.

Kazdağı Göknarı Tabiatı Koruma Alanı: Edremit ilçesinde yer alan 2.542 dekarlık saha 15.06.1988 tarihinde Tabiatı Koruma Alanı ilan edilmiştir.

Balıkesir-Kütahya Akdağ Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Dursunbey ilçesinde de yer almakta olan Bakanlık kayıtlarında 35.508 dekarlık (Aralık 2011 raporunda 35.415,6 dekar) saha 05.10.2006 tarihinde Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ilan edilmiş olup, hedef türü kızıl geyiktir. Sahanın Balıkesir sınırı 4.232,6 dekar, Kütahya sınırı 31.183 dekar'dır.

Çizelge 186 - Balıkesir ilinde bulunan tabiat varlıkları

4 adet tabiat parkı	
Balıkesir-Değirmenboğazı Tabiat Parkı	24,90 ha
Ayvalık Adaları Tabiat Parkı	17.950,00 ha
Edremit Darıdere Tabiat Parkı	10,46 ha
Ayvalık Sarımsaklı Tabiat Parkı	15,81 ha
1 adet tabiatı koruma alanı	
Edremit-Kazdağı Göknarı Tabiatı Koruma Alanı	258,00 ha
2 adet milli park	
Manyas Kuşçenneti Milli Parkı	24.047,00 ha
Kazdağı Milli Parkı	24.450,00 ha
1 adet yaban hayatı geliştirme sahası	
Balıkesir-Kütahya Akdağ Yaban Geliştirme Sahası	1.223,00 ha
2 adet avlak sahası	
Edremit-Narlı Örnek Avlak Sahası	3.880,05 ha
Bigadiç-Karal Keklik Örnek Avlak Sahası	2.091,60 ha
4 adet sulak alan	
Manyas Kuş Gölü Sulak Alanı Koruma Bölgesi	20.047,00 ha
Gönen Çayı Deltası Sulak Alanları Koruma Bölgesi	428,18 ha
Karakoç Deresi Mahalli Sulak Alanı	38,00 ha
Şeytan Sofrası Mahalli Sulak Alanı	17,00 ha

5. Arazi Kullanımı

Balıkesir ve Çanakkale Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 20.08.2014 tarih ve 13549 sayılı Makam Olur'u ile onaylanmıştır. Yapılan itirazların değerlendirilmesi sonucu Balıkesir ve Çanakkale Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 16.02.2015 tarih ve 2699 sayılı Makam oluru ile onaylanmıştır. Yapılan itirazların değerlendirilmesi sonucunda birkaç defa değişikliğe uğramıştır.

Çizelge 187 – Balıkesir ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)

BALIKESİR	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	28.290,42	1,94	31.858,71	2,19	36.499,89	2,50	39.346,26	2,70
2) Tarımsal Alanlar	657.762,75	45,12	689.838,14	47,32	688.693,29	47,24	686.778,73	47,11
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	750.235,41	51,46	714.249,81	48,99	709.537,70	48,67	708.263,85	48,58
4) Sulak Alanlar	2.530,84	0,17	2.583,34	0,18	2.495,28	0,17	2.495,28	0,17
5) Su Yapıları	19.063,66	1,31	19.353,09	1,33	20.656,93	1,42	20.998,95	1,44
TOPLAM	1.457.883,08	100,00	1.457.883,09	100,01	1.457.883,09	100,00	1.457.883,07	100,00

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 188 – Balıkesir ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Balıkesir ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	31	6	4	15	10	1	0	67
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	2	2	0	2	1	0	0	7

Çizelge 189 - Balıkesir ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
60	35	90	58	41	6	20	310

Çizelge 190 - Balıkesir 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
31	6	1	7	4	1	0	50

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 191 - Balıkesir ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Balıkesir ÇŞİM, 2019)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	14	57	71
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	31	84	115
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		97	97
TOPLAM	45	141	186

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 192 - Balıkesir ilinde 2019 Yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	77
Ani (plansız) denetimler	558
Genel toplam	635

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	25	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	263	0,00

Çizelge 193 - Balıkesir ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	240.633	1.109.415	72.197	91.669	0	0	223.075	64.033,83	1.801.022,83
Uygulanan Ceza Sayısı	5	11	1	7	0	0	9	33	66

İlde 2019 yılında verilmiş faaliyeti durdurma/kapatma kararı bulunmamaktadır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında 2019 yılı itibariyle Balıkesir ilinde 8'i üst seviye, 8'i da alt seviye olmak üzere toplam 16 adet BEKRA kuruluşu bulunmaktadır. Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Bakanlığımız internet sitesinde bulunan SEVESO Bildirim Sisteminde (BEKRA) bir işletmenin Acil Durum Planı bulunmaktadır.

11. BİLECİK

1. Hava Kalitesi

Hava kirliliği Bilecik için mevcut durumda öncelikli bir çevre sorunu değildir. Bunda kentin coğrafi yapısı, trafiğin az oluşu ve özellikle kent merkezinde doğalgaz kullanımının giderek yaygınlaşması etkilidir. 2019 yılında Bilecik merkez ilçede, konutlarda 20.193.983 sm³ ve sanayide 77.558.521 sm³ doğalgaz kullanılmıştır.

İlde hava kalitesinin kontrolü amacıyla kurulmuş 2 adet hava kalitesi izleme istasyonu bulunmaktadır. Bunlar, Merkez ve Bozüyük ilçesinde yer almaktadır.

2019 yılında Bilecik ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının aylara göre verileri Çizelge 194'de verilmektedir.

Çizelge 194 - Bilecik ilinde 2019 yılında hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	16	0	37	0										
Şubat	14	0	46	3										
Mart	8	0	48	4										
Nisan	7	0	43	0										
Mayıs	4	0	42	3										
Haziran	2	0	37	0										
Temmuz	2	0	40	3										
Ağustos	2	0	43	0										
Eylül	4	0	53	2										
Ekim	6	0	38	0										
Kasım	6	0	55	8										
Aralık	23	0	36	0										

BOZÜYÜK	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	9	0	38	4										
Şubat	10	0	65	13										
Mart	9	0	69	17										
Nisan	11	0	71	18										
Mayıs	11	0	52	10										
Haziran	11	0	46	7										
Temmuz	12	0	45	5										
Ağustos	2	0	41	1										
Eylül	7	0	60	13										
Ekim	13	0	71	15										
Kasım	12	0	102	18										
Aralık	9	0	61	16										

Bilecik ilinde 7 adet Egzoz Emisyonu Ölçüm Belgesi'ne sahip firma bulunmaktadır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Bilecik ilinde tüm içme ve kullanma suyu ihtiyacı Karasu Deresinden ve derin kuyulardan karşılanmaktadır. İlin tamamına hizmet sağlanmaktadır. Sanayide kullanılan suyun tamamı kuyulardan çekilmektedir.

İlde yeraltı suyu sağlayan formasyonlar, alüvyon, neojen yaşlı birimlerden meydana gelmiştir. Mevsimsel olarak ve sulama sezonunda su çekimlerine bağlı seviye düşüşleri yaşanmakla birlikte, bu düşüşler yeraltısuyu potansiyeli açısından bir risk taşımamaktadır. Çıkarılan yeraltı suyu miktarı 80,10 hm³/yıl olarak ölçülmüştür.

Bilecik ilindeki tüm belediyeler içme ve kullanma suyu şebekesi hizmeti vermektedirler. Bu kapsamda Bilecik nüfusunun %99'una içme ve kullanma suyu şebekesi hizmeti ulaştırılmaktadır. İlde içme suyunun çoğunluğu Karasu Deresi'nden karşılanmaktadır içme suyu arıtım tesisi mevcut değildir.

Bilecik'teki tüm belediyelerde kanalizasyon sistemi bulunmakta olup toplam nüfusun yaklaşık %99'una kanalizasyon hizmeti verilmektedir. İlçe belediyelerince mevcut kanalizasyon sistemlerinin geliştirilmesi çalışmaları devam etmektedir.

Bilecik ili Merkez ilçesinde faaliyet gösteren 1. Organize Sanayi Bölgesi bünyesinde faaliyet gösteren firmalara su temini, OSB bünyesindeki 6 adet DSİ Genel Müdürlüğü III. Bölgeden izinli kuyulardan çekilerek dağıtımı yapılmaktadır. Tesis faaliyetleri sonucu oluşan atıksular toplanarak OSB bünyesindeki arıtma tesisinde arıtılmaktadır. Yağmur suları ve endüstriyel nitelikli atıksular ayırık sistemde toplanmaktadır. Arıtma

tesisinde arıtılan atıksular Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği Tablo 19. (Karışık Endüstriyel Atık Suların Alıcı Ortama Deşarj Standartları Küçük Ve Büyük Organize Sanayi Bölgeleri ve Sektör Belirlemesi Yapılamayan Diğer Sanayiler) kriterlerine göre arıtılarak Pelitözü Çayı'na deşarj edilmektedir. Günlük olarak deşarj edilen ortalama atıksu miktarı 5.500 m³ civarındadır.

Çizelge 195 - Bilecik ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Hürriyet		Faal		3.250	-	-	-
	Ertuğrulgazi		Proje Aşamasında	X	1.250			
	Merkez	X	Bitti Ama Faal Değil		Fiziksel+ Biyolojik	15.255		

Çizelge 196 - Bilecik ilinde OSB'lerde olan atıksu arıtma tesislerinin durumu

OSB Adı	Mevcut Durumu	AAT Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Bilecik I. OSB	Aktif	5.500	Fiziksel/Kimyasal/Biyolojik	0,40
Bilecik II. OSB	Aktif	500	Evsel/Biyolojik	-
Bozüyük OSB	Aktif	265,81	-	-

Oluşan arıtma çamurları Lisanslı firmalara tarafından bertaraf edilmektedir. Merkez ilçede faaliyet gösteren I. Organize Sanayi Bölgesi'ne ait atıksu arıtma tesisinden çıkan çamurlar, yine aynı OSB'nin atık depolama sahasında ve yetkili firmalar tarafından bertaraf edilmektedir.

Bilecik ili sınırları içerisinde kurulu olan ve çalışmakta olan hidroelektrik santrali sayısı 3'dür. Pamukova HES 9,3 MW kurulu güçte olup Osmaneli ilçesi, Ciciler Köyü sınırları içerisinde, Bükör-2 HES 13,05 MW kurulu güçte olup Gölpazarı ilçesi, Demirhanlar köyü sınırları içerisinde ve Darca HES 9,625 MW kurulu güçte olup Gölpazarı ilçesi, Küçükyenice Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır.

İlde, Bozüyük ilçesi, Karasu Çayının doğduğu bölgede su ürünleri üretim (genelde alabalık) çiftlikleri bulunmaktadır. Bu bölgede toplam 5 adet su ürünleri üretim tesisi bulunmakta ve tesisler Karasu Çayından alınan su ile üretimlerini gerçekleştirmektedir.

3. Atık

Şehirde günlük oluşan evsel atık miktarı yaklaşık 65-70 ton arası değişmektedir. Kişi başına atık miktarı ise 0,95 kg'dır. Bilecik genelinde yaz aylarında organik atıkların yüksek olmasına karşın kış aylarında da kül oranı yüksektir. Bu oran doğalgazın yayılmasıyla düşecektir geçmektedir. Şehirde evsel atıklar ile birlikte, ambalaj atıkları ve tıbbi atıklar da ayrı olarak toplanmaktadır.

Bilecik ilinde Bilecik Belediyeler Birliğince Kızıldamlar Köyü mevkiinde orman arazisi içerisinde 1 adet Katı Atık Düzenli Depolama ve Entegre Atık Yönetimi Tesisi projesi hazırlanmış ve yapım çalışmaları tamamlanmış olup Geçici Faaliyet Belgesi almıştır.

İlde Kızıldamlar Köyü Yolu Uzunsırt Mevkiinde 1 adet düzenli katı atık depolama tesisi bulunmaktadır. Biosun Bilecik Entegre Katı Atık Yönetim Tesisi 2016 yılı sonunda resmi olarak faaliyete geçmiştir. Hexagon Katı Atık'ın Bilecik Belediyeler Birliği ile imzalamış olduğu 29 yıl süreli evsel atık yönetimi imtiyaz sözleşmesi kapsamında inşaa edilen Biosun Bilecik EKAY Tesisi, yılda 120 bin ton evsel, tarımsal ve endüstriyel atık işleme ve bu atıklardan yılda 15 bin ton kompost üretme kapasitesine sahiptir.

Bilecik ilinde hafriyat atıkları belediye tarafından özel bir firmaya toplattırılmaktadır. Hafriyat sahası merkez ilçede yer almakta ve özel bir firma tarafından işletilmektedir. Merkeze bağlı Gülümbe Köyü Mevkiinde yer alan hafriyat atık sahasını Bilecik Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü tarafından düzenli olarak takibi yapılmaktadır. Sahaya yıllık ortalama 50.000 m³ hafriyat toprağı depolanmaktadır.

Bilecik ilindeki dört belediyenin (Bozüyük, İnhisar, Pazaryeri ve Merkez) atıkları için Ambalaj Atıkları Yönetim Planı mevcut olup lisanslı geri dönüşüm tesisiyle sözleşme imzalanmıştır. "Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında 2019 yılında Kayıtlı Ekonomik İşletmeler sayısı 186'dır.

Çizelge 197 – Bilecik ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Bilecik ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	23
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	13
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Çizelge 198 – 2018 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Bilecik ÇŞİM, 2019)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	7	636
Öğrenci	12	800

2018 yılında Bilecik'te toplanan tehlikeli atıkların, 284.754 kg'ı geri kazanıma gönderilmiş, 9.922.403 kg'ı bertaraf edilmiş, 46.801 kg'ı stokta bekletilmiş ve 13.436 kg'ı ihraç edilmiştir.

2018 yılında, Bilecik ilinde 170.172 kg atık endüstriyel yağ, 36.711 kg atık motor yağ oluşmuştur.

İlde 2018 yılında 19.156 kg atık akü, 16 kg atık pil toplanmıştır.

Bilecik ilinde atık yağlar için 1 adet geri kazanım tesisi faaliyet göstermektedir. 2018 yılında 81.281 kg kullanılmış kızartmalık yağ, 5.780 kg kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

Tıbbi atıklar da Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında yapılan sözleşmeyle 2011 yılından itibaren Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin ilgili firma tarafından işletilen sterilizasyon tesisine 1 adet araçla haftanın belirli günlerinde taşınmaktadır. Bilecik 2019 yılında 13.967,50 kg tıbbi atık oluşmuştur.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Bilecik ili yaban hayvanları açısından oldukça zengin bölgedir. İlin ormanlık, dağlık ve kayalık alanlarında tavşan, keklik, çulluk, yaban ördeği, kurt, tilki, ayı, sansar, dağ keçisi, yabandomuzu, bildircin, üveyik, geyik, karaca vb türleri mevcuttur. Yörede kürklü hayvan olarak tavşan, kurt, tilki, ayı, sansar, çakal vb bulunmaktadır.

İl sınırları içerisinde milli park bulunmamakla beraber bir adet tabiat parkı bulunmaktadır. Bilecik ilinde Milli Park bulunmamaktadır.

Küçükemal Tabiat Parkı, Pazaryeri ilçe merkezine 10 km uzaklıktaki Küçükemal Köyü bulunmakta olup yakınındaki gölet çevresi çam ağaçlarıyla kaplıdır. 10,3 ha büyüklüğündedir.

Bilecik ili Merkez ilçede; 2 adet 1. Derece Doğal Sit Alanı, 3 adet 3. Derece Doğal Sit Alanı bulunmaktadır.

Bozüyük ilçesinde;

- Karasu Deresi kaynağı ve vadisinde birer adet 1. ve 3. Derece Doğal Sit alanları bulunmaktadır.

- 1. Derece Doğal Sit Alanı'nda bulunan Orman Mülkiyeti dışındaki taşınmazlar:

- Bozalan Köyü'nde 17 adet parsel
- Karaağaç Köyü'nde 2 adet parsel

- 3. Derece Doğal Sit Alanı'nda bulunan Orman Mülkiyeti dışındaki taşınmazlar:

- Bozalan Köyü'nde 20 adet parsel
- Karaağaç Köyü'nde 30 adet parsel
- Saraycık Köyü'nde 12 adet parsel
- Çaydere Köyü'nde 4 adet parsel
- Kapanalan Köyü'nde 94 adet parsel

Ayrıca il sınırları içerisinde 30 adet aday anıt ağaç, envanter listesinde yer almaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Bilecik ili 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı; 01/08/2008 tarih ve 11 sayılı İl Genel Meclisinin Kararı ile yürürlüğe girmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca Bilecik ilinin pilot İl olarak belirlenmesini müteakip, 02/10/2012 tarihinde ilk defa Bakanlıkça onaylanmıştır. Tekrar eden askı süreçleri ve itirazların değerlendirilmesi işlemleri neticesinde söz konusu Çevre Düzeni Planı 10/03/2014 tarih ve 3831 sayılı Bakanlık Oluru ile kesinleşmiştir. Çevre Düzeni Planı; Plan Paftaları (1/100.000 ölçekli Plan Paftası ve 10 adet Tematik Pafta) Plan Hükümleri ve Plan Açıklama Raporu ile bir bütündür.

Çizelge 199 – Bilecik ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)

BİLECİK	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%		
1) Yapay Alanlar	3.873,85	0,93	4.396,77	1,05	7.124,82	1,70	6.155,47	1,47	6.817,93	1,63
2) Tarımsal Alanlar	145.005,06	34,70	144.490,63	34,57	162.427,98	38,87	169.717,50	40,61	169.575,14	40,58
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	268.793,50	64,32	268.716,29	64,30	247.910,11	59,32	241.327,00	57,75	240.806,90	57,62
4) Sulak Alanlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5) Su Yapıları	234,84	0,06	303,56	0,07	444,35	0,11	707,28	0,17	707,28	0,17
TOPLAM	414.033,40	100,00	413.510,48	100,00	417.907,26	100,00	417.907,25	100,00	417.907,25	100,00

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ile; Bilecik ilinin çok sektörlü mekânsal gelişmesinin kurgulanması, sürdürülebilir gelişmenin sağlanması, yaşam kalitesinin yükseltilmesi, ulusal politikalar ve stratejiler çerçevesinde yatırım programları ve stratejik planlar ile uyumun sağlanarak, sektörel gelişmelerin sosyal, ekonomik, kültürel ve mekânsal açıdan bütünleştirilmesi ve il çevre düzeni planı kapsamında uygulanması amaçlanmıştır. Çevre Düzeni Planı hükümlerinde Bilecik İlinin gelişmesinde izlenecek ana stratejilere yer verilmiş, alt ölçekli planlara yön verecek hedefler sıralanmıştır.

Plan kapsamında arazilerin genel kullanış biçimleri ile gelişme ve yerleşim alanları, koruma koşulları gibi mekânsal kararlar getirilmiş olup bu alanlarla ilgili planlama ilkeleri belirlenmiştir.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 200 – Bilecik ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Bilecik ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Kırma Eleme	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	10	1	4	2	0	3	0	0	20
ÇED Gereklidir	0	0	1	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	2	1	0	1	0	0	0	0	4

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 201 – Bilecik ilinde Bakanlık merkez ve 2019 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (Bilecik ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	5	12	17
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	5	33	38
Çevre İzni Muafiyet Sayısı			10
TOPLAM			65

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 202 – Bilecik ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Çevre Denetim Raporu 2020)

Denetimler	Toplam
Planlı denetimler	162
Plansız (ani+şikayet) denetimler	313
Genel toplam	475

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	7	45.546

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	3	0,00

Çizelge 203 – Bilecik ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Bilecik ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	118.248,00	144.394,00	0	707.781,00	0	69.150	5.087.139,93	6.126.712,93
Uygulanan Ceza Sayısı	3	1	0	11	0	3	2	20

2019 yılı içerisinde ilde 5 işletmeye faaliyeti durdurma cezası uygulanmıştır.

2019 yılı itibarıyla toplam 5 adet BEKRA kuruluşu yer almakta olup bunların 3 tanesi üst seviye, 2 tanesi de alt seviye işletmelerdir.

12. BİNGÖL

1. Hava Kalitesi

Bingöl ilinde 2018 yılı itibariyle birçok kurum ve mahallede doğalgaz kullanımına başlanmıştır. İle ait Temiz Hava Eylem Planı bulunmamaktadır. 2019 yılında Bingöl ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 204'de verilmektedir.

Çizelge 204 - Bingöl ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

BİNGÖL	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-		58		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	-		-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	-		24		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	-		-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	2		29		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	1		39		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	3		36		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	4		44		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	6		40		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	7		44		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	10		43		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	18		42		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Çizelge 205 - Bingöl ilinde bulunan sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Bingöl ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Tekstil Fabrikaları	2	2
TOPLAM	2	2

İl merkezinde faaliyet gösteren 2 adet sabit istasyona egzoz emisyonu ölçüm yetki belgesi verilmiştir. 2018 yılı içerisinde toplamda 14.242 araç egzoz ölçümü yaptırılmıştır.

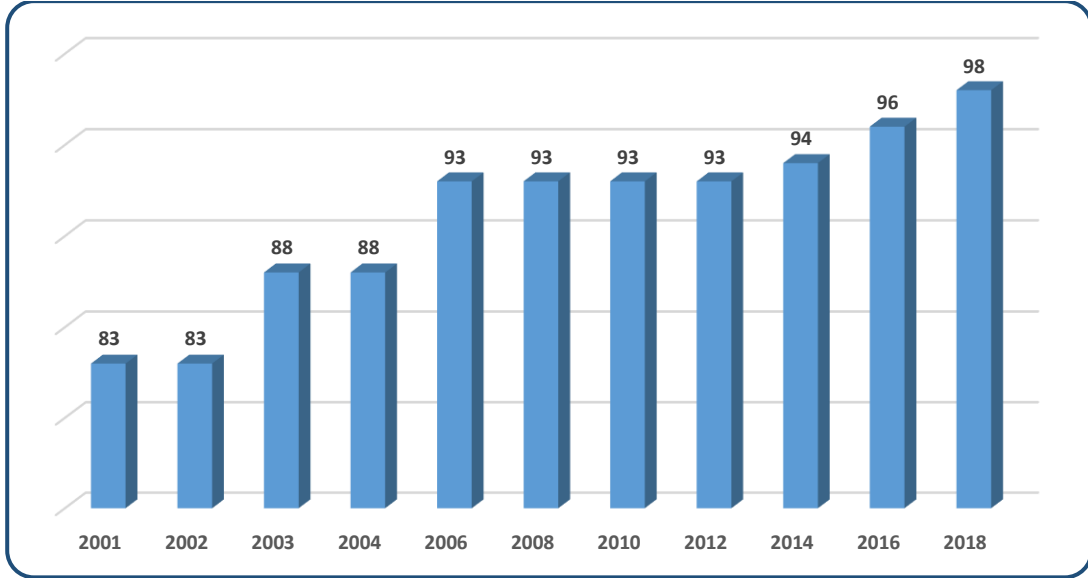
2. Su ve Atık Su Yönetimi

Bingöl'de kış mevsiminin uzun ve yoğun kar miktarının yüksek olması uzun sürede eriyerek akışa geçmesi, yeraltı suyunun olumlu yönde etkilemektedir. İlde yeraltı suyu potansiyelinin yüksek olmasına rağmen kullanılan miktar çok azdır ve daha çok yüzey suları içme suyu kaynağı olarak kullanılmaktadır. İlin içme ve kullanma suyu kaynakları Metan, Mirzan ve Kürük'dür. Günlük ortalama debi 320 lt/sn olup bunun %75'i Kürük, %15'i Metan, %10 ise Mirzan su kaynaklarından karşılanmaktadır. Karlıova merkezde açılan 100-150 metrelik sondajlardan yaklaşık 20-30 lt/sn, Bingöl Merkez ve ovada açılan 100-150 metrelik sondajlarda ise 10-25 lt/sn yeraltı suları suyu alınmaktadır. İlde içme ve kullanma suyu şebekesi nüfusun tamamına (%100) hizmet vermektedir.

Çizelge 206 - Bingöl ilinde bulunan yüzeysel ve yeraltı içme suyu kaynağı bilgileri (DSİ 94. Şube Müdürlüğü, 2015)

YERLEŞİM YERİ: BİNGÖL MERKEZ			
ADI	TÜRÜ	YERİ	KAPASİTESİ (m ³ /yıl)
Abitor	Sondaj Kuyusu	Bingöl – Merkez	1.892.160
Metan İsale Hattı	Pınar	Bingöl – Merkez	630.720
Mirzan İsale Hattı	Pınar	Bingöl – Merkez	315.360
Gayt K. Sond.	Kuyu	Bingöl – Merkez	346.896
Tarım İl Müdürlüğü	Sondaj Kuyusu	Bingöl – Merkez	536.112
S.S.K. İl Müdürlüğü	Sondaj Kuyusu	Bingöl – Merkez	94.608
Beden Terbiyesi İl Müdürlüğü	Sondaj Kuyusu	Bingöl – Merkez	378.432

Bingöl Belediyesi Eysel Atıksu Arıtma Tesisi nüfusun %75,6'ına hizmet vermektedir. Bingöl Belediyesi kanalizasyon şebekesi nüfusunun %98 'ine hizmet vermektedir (TÜİK, 2019).

Grafik 35- Bingöl ilinde yıllar bazında kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Çizelge 207 – Bingöl ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Bingöl ÇŞİM, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
il Merkezi								
Bingöl Belediyesi	X			Fiziksel Biyolojik	16.500	0,15	123.958	365
İlçeler								
Genç Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik	2.350		25.780	Çamur Oluşumu Henüz Söz Konusu Değildir
Solhan Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi		Proje Aşamasında		Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi			17.282	
Karlıova Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi		İnşaat Aşamasında		Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi			6.672	
Yedisu Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi		-		Nüfusu 2000 'in altında kaldığından dolayı muaf			1.473	
Kiğı Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi		-		Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi			3.485	
Yayladere Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi		-		Nüfusu 2000 'in altında kaldığından dolayı muaf			1.001	
Adaklı Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	X	-		Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi			3.105	
Arakonak Beldesi Atıksu Arıtma Tesisi		Proje Aşamasında		Doğal Atıksu Arıtma Tesisi			2.608	
Sancak Beldesi Atıksu Arıtma Tesisi		Faal		Doğal Atıksu Arıtma Tesisi			2.509	
İlçalar Belediyesi		-		-			3.568	
Çaytepe Belediyesi		-		Nüfusu 2000 'in altında kaldığından dolayı muaf			918	

Çizelge 207 – Bingöl ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Bingöl ÇŞİM, 2020) (devam)

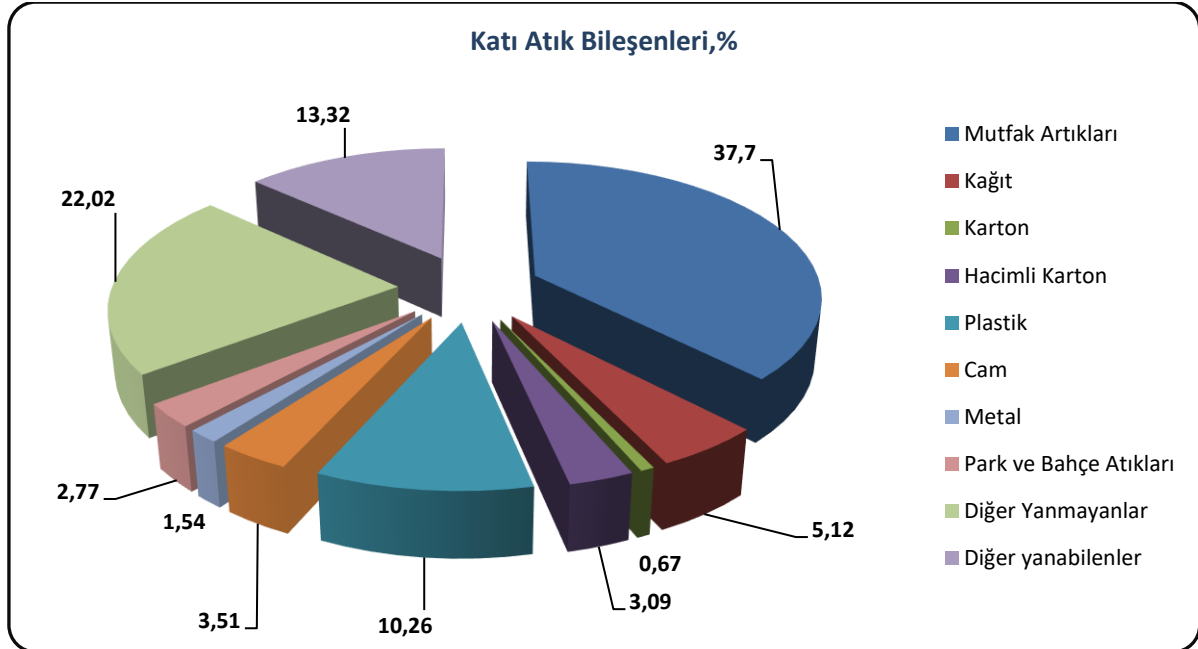
Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (kg/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
Servi Belediyesi		-		Nüfusu 2000 'in altında kaldığından dolayı muaf			1.236	
Kiği Barajı Şantiyesi		Faal		Paket Atıksu Arıtma Tesisi			0	
Kaleköy Barajı Şantiyesi		Faal		Paket Atıksu Arıtma Tesisi			0	
İçmeler TOKİ Konutları		Faal		Paket Atıksu Arıtma Tesisi			-	

Bingöl Belediyesi atıksu arıtma tesisinde arıtma çamuru filtre pres ile çıkışı sağlanarak su içeriği ve tehlike sınıfı yapılan analizler sonucunda belirlenmiş olup arıtma çamurunun 2. sınıf düzenli depolama tesisinde depolanması uygun görülmektedir.

Bingöl OSB Atıksu Arıtma Tesisi (Biyolojik+Kimyasal) proje aşamasındadır.

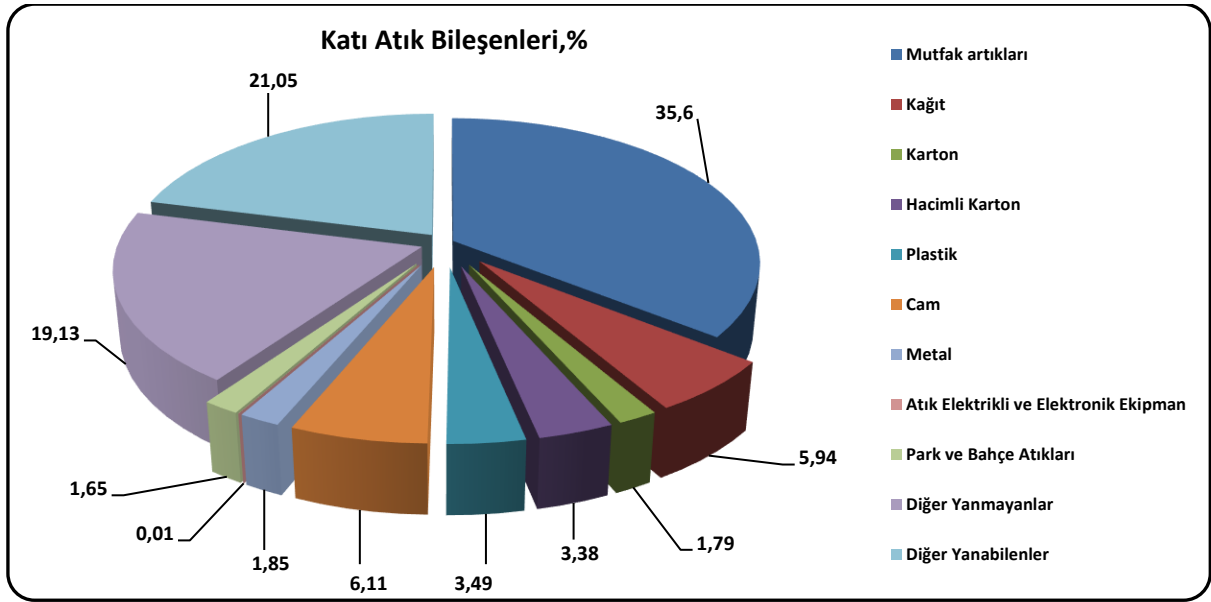
3. Atık

Bingöl ili Yerel Yönetimler Çevre Hizmetleri Birliği (BİNÇEVBİR) Başkanlığı bünyesinde faaliyet gösterecek olan Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi inşaatı bitmiş olup 2013 yılında tam kapasite ile hizmete alınmıştır. Yer altı ve yüzey sularının kirlenmemesi için düzenli katı atık tesisi çöp döküm sahası tabanı geomembran ile kaplanmış çöp sızıntı suları yer altı sularına karışmamaktadır. Çöp sızıntı suları depo alanı içerisinde yapılan sızıntı suyu havuzunda biriktirmektedir. Bu havuzda biriktirilen çöp sızıntı suyu çöpün üzerine geri püskürtme yöntemi (resirkülasyon) kullanılmaktadır. Önceki vahşi depolama alanının rehabilite edilerek yeşil alan olarak değerlendirilmesi planlanmaktadır.

Grafik 36 – Bingöl ili katı atık bileşenleri - Kış (Bingöl Belediyesi, 2017)

Bingöl Belediye Başkanlığı tarafından Recep Tayyip Erdoğan Mahallesi çevresinde hafriyat döküm alanı belirlenmiş olup, ayrıca İl Özel İdaresi tarafından Bingöl Merkez Ekinyolu Köyü civarında da hafriyat döküm alanı belirlenmiştir.

Grafik 37 - Bingöl ili katı atık bileşenleri - Yaz (Bingöl Belediyesi, 2017)

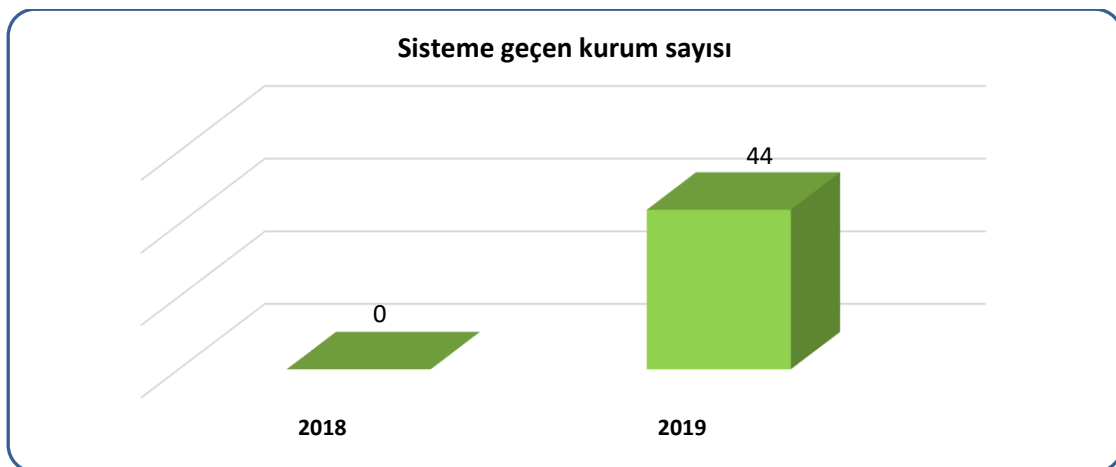
Sıfır Atık Yönetimi kapsamında ilde okullara, bütün kurum ve kuruluşların temsilcilerine eğitim verilmiştir. Hedef kitlelere yönelik ilde atık getirme merkezleri kurulmamış olup ilde sıfır atık sistemini uygulayan 155 tane kurum bulunmaktadır. Bugüne kadar toplanan toplam atık miktarı 2.949,032 ton'dur.

Çizelge 208 - Bingöl ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (EÇBS, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	16	172
Öğrenci	5	452

Çizelge 209 - Bingöl ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (EÇBS, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Merkez	20.027
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Merkez	1.170
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	Merkez	1.022
Aydınlatma (20 01 21*)	Merkez	320
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)	Merkez	1367
Kontamine Ambalaj	Merkez	208
TOPLAM	Merkez	24.115

Grafik 38 - Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı (EÇBS, 2020)

Çizelge 210 - Bingöl ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (EÇBS, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
15	1	1

Bingöl Belediyesi Çevre Hizmetleri Birliği (BİNÇEV BİR) tarafından inşaatı tamamlanarak faaliyete alınacak katı atık bertaraf tesisinin hizmet vermesiyle birlikte ambalaj atıklarına yönelik çalışmaların da başlatılması planlanmaktadır. İlde 2019 yılı itibariyle kayıt altına alınan kayıtlı ekonomik işletme sayısı ise 9'dur.

Bingöl'de Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında 357,64 ton tehlikeli atık üretildiği ve bu atığın 188,52 tonunun bertaraf edildiği 137,61 tonunun ger kazanıldığı, 31,5 tonunun da stokta olduğu beyan edilmiştir.

İlde atık madeni yağlara ilişkin PET-DER ile protokol yapılmış olup bu yağların bertarafı sağlanmaktadır. Bu kapsamda 2018 yılı itibariyle 33,69 ton atık motor yağı, 15,8 ton atık edndüriyel yağ toplanmıştır. Atık Madeni yağın 49,48 tonu geri kazanılmış olup 158 kg'ı da stokta.

"Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında Bingöl Belediyesi tarafından toplama ve eğitim çalışmaları yapılmakta olup toplanan atık pil ve akümülatörler yılsonunda TAP derneğine gönderilerek nihai bertarafı sağlanmaktadır. 2018 yılsonu itibariyle 3.560 kg atık akü toplanmıştır.

İl mücavir alan sınırları içerisinde bitkisel atık yağların toplanmasına ilişkin bir firma ile protokol yapılmış olup cafe, lokanta, restaurant, yemekhane, otel, okul vs yerlerde bitkisel atık yağlar ayrı biriktirilerek Bingöl Belediyesi adına bu firma tarafından alınarak bertarafı sağlanmaktadır. 2018 yılsonu itibariyle 6.598 kg bitkisel atık yağ firma eliyle toplattırılmıştır.

Bingöl Belediyesi ile yapılan protokol gereği tarafından ömrünü tamamlamış lastikler belediye tarafından geçici olarak depolanmaktadır. 2019 yılı itibariyle 124.730 kg ÖTL toplanarak geri kazanım tesisine gönderilmiştir.

"Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında ilde 1 adet ömrünü tamamlamış araç teslim yeri mevcuttur.

Çizelge 211 - Bingöl ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Bingöl ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayrırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	8
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Binçev-bir Başkanlığı tarafından 2019 yılı içerisinde Tıbbi Atık Sterilizasyon tesisi yapımı tamamlanarak il merkezi ve ilçelerde oluşan tıbbi atıklar toplatılmaya başlanmıştır. 2019 yılsonu itibariyle Bingöl ilinde yaklaşık 171 ton tıbbi atığın bertarafı sağlanmıştır.

4. Doğa Koruma ve Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Bingöl ilinin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi kapsamında şuana kadar yapılan arazi çalışmaları sonucunda arazi çalışmaları sonucunda; 121 tanesi endemik olmak üzere 1.176 adet bitki taksonu, 12 liken ve 81 makromantar türü tespit edilmiştir. Bingöl ili için endemizim oranı damarlı bitkilerde %10,28'dir.

Literatür çalışmaları sonucunda ise; 1.169 bitki taksonu tespit edilmiştir. Arazi çalışmaları sonucunda 68 bitki taksonu (7 tanesi yeni kayıt), tespit edilmiştir. Proje süreci devam ettikçe bölgede yapılan arazi çalışmalarının da katkılarıyla tür sayılarının artacağı öngörülmektedir.

Bingöl ilinin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi kapsamında şuana kadar yapılan arazi çalışmaları sonucunda arazi çalışmaları sonucunda 28 adet memeli türü, 196 adet kuş türü, 11 tanesi endemik olmak üzere 30 balık türü, 22 sürüngen türü, 1 tanesi endemik olmak üzere 6 çift yaşar türü, 694 omurgasız hayvan türü (294 Lepidoptera türü ile 400 Arthropoda tür) tespit edilmiştir. Bingöl ilinde sadece tek bir kelebek türünün (Akdeniz şeytancı-Çigaritis cilissa) tehlikede olduğu ve 77 türün riskli olduğu belirlenmiştir.

2873 Sayılı Milli Parklar Kanununun 2. maddesinde tanımlanan ve bu kanunun 3. maddesi uyarınca Bingöl ili sınırları içerisinde Milli Park, Tabiat Parkı ve Tabiat Koruma Alanı bulunmamaktadır. Ancak; Bu kanun çerçevesinde **Solhan İlçesinde Yüzen Ada Tabiat Anıtı** mevcuttur. Bu sahanın alanı 38 ha'dır. Ancak Yüzen Ada Tabiat Anıtının mevcut alanı 400 da'dır. 2003 Yılında tescil edilmiştir. Gölün alanı 300 m²'nin üzerinde olup yaz ve kış aylarında su seviyesi aynı kalmaktadır. Mevcut gölün derinliğinin 40-60 metre olduğu tahmin edilmektedir. Gölün üzerinde 3 adet yüzen kara parçası mevcut olup üzerinde dış budak ağaçları bulunmaktadır. Solhan ilçesine 17 km, Bingöl il merkezine ise 60 km uzaklığındadır.

Fotoğraf 12 – Bingöl ilinde bulunan Yüzen Ada Tabiat Anıtı

Çizelge 212 - Bingöl'de bulunan doğal sit alanları

Sit Alanının Adı	Sit Alanının Adresi	Sit Alanı Türü
La'l Dut Ağacı	Çayağzı Köyü-Yayladere	-
Kerek Mağarası	Kığı	-
Yüzen Ada	Hazerşah Köyü – Solhan	I.derece doğal sit alanı
Kös Kaplıcaları	İlıcalar	I.ve III. derece doğal sit alanı

İl sınırları içerisinde bir adet yaban hayatı geliştirme sahası (Kığı Şeytan Dağları Yaban Hayatı Geliştirme Sahası) bulunmakta olup, alanı 24.858,72 ha'dır. Yapılan inceleme ve etütler sonucu bu alanın nesli azalan türlerden olan yaban keçisi (*Capra aegagrus*), çengel boynuzlu dağ keçisi (*Şamua / Rupicapra rupicapra*) ve boz ayı (*Ursus arctos*) için uygun yaşam ortamı özelliğine sahip olduğu ve doğal olarak bu alanda bulunduğu tespit edilmiştir. Alandaki yaban keçilerinin ve çengel boynuzlu dağ keçilerinin yaşam ortamlarının korunması, doğal olarak üremelerinin sağlanması, söz konusu türlerin alandaki sayılarının normal popülasyon düzeyine çıkarılması amacıyla koruma yöntemleri uygulanmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 213 – Bingöl ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

BİNGÖL	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	4.738,25	0,59	3.120,40	0,39	3.987,06	0,5	4.427,58	0,55
2) Tarımsal Alanlar	18.9740,20	23,67	118.523,60	14,78	116.220,30	14,5	115.690,80	14,43
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	603.868,50	75,33	673.175,40	83,97	674.472,30	84,13	673.723,30	84,04
4) Sulak Alanlar	320,61	0,04	748,98	0,09	800,15	0,10	800,15	0,10
5) Su Yapıları	2.987,89	0,37	6.087,05	0,76	6.175,67	0,77	7.013,68	0,87
TOPLAM	801.655,50	100,00	801.655,50	99,99	801.655,50	100,00	801.655,50	99,99

Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca Bakanlık Makamı'nın Olur'u ile 20.08.2015 tarihinde onaylanmıştır. J-40, J-41, J-42, J-43, K-38, K-39, K-40, K-42, L-38, L-39, L-40, L-41, L-42, M-39, M-40 nolu plan paftalarında, plan açıklama raporunda ve plan uygulama hükümleri genelinde yapılması uygun görülen düzenlemeleri kapsayan Malatya - Elazığ - Bingöl - Tunceli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği 26.10.2015 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 214 - Bingöl ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	2	0	1	0	0	0	1	4
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	2	0	0	0	0	0	2
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 215 - Bingöl ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Aralık-2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Su	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
2	3	4	2	3	5	5	24

Çizelge 216 - Bingöl ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Aralık-2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
8	1	0	1	0	0	0	10

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 217 - Bingöl ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (e-ÇED Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	4	4
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	-	15	15
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	-	-	-
TOPLAM		19	19

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 218 - Bingöl ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Bingöl ÇŞİM, 2020)

Denetim türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	17
Ani (plansız) denetimler	58
Genel toplam	75

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	2	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	9	0,00

Çizelge 219 - Bingöl ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Bingöl ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	30.075	1.794	3.463,6	0	0	60.150	0	95.482,6
Uygulanan Ceza Sayısı	0	1	1	2	0	0	2	0	6

İlde herhangi bir tesise 2019 yılında faaliyeti durdurma/kapatma kararı verilmemiştir.

2019 yılı itibariyle ilde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Bingöl ilinde BEKRA kuruluşu bulunmamaktadır.

13.BİTLİS

1. Hava Kalitesi

Bitlis ilinde hava kirliliği en çok kış aylarında gözlenmekte olup bunun nedeni aşırı soğuk havalardan dolayı yüksek miktarda ve bilinçsizce yakılan kömürden kaynaklanmaktadır. Genellikle kış aylarında kullanılan bu yakıtlar hava kalitesi sınır değerlerini aşmamakla birlikte inversiyon etkisiyle de Bitlis ili hava kalitesini lokal olarak olumsuz yönde etkilemektedir.

İlde hava kirliliği ile mücadele amacıyla hazırlanan plan ve programlar kapsamında 2016 yılında doğalgaz hattı döşenmeye başlanmıştır. 2016 yılı ekim ayından itibaren ise Tatvan ilçesine doğalgaz dağıtımına başlanmıştır. 2017 yılında ise Bitlis Merkez İlçesi ve Güroymak İlçesine de doğalgaz hattı döşenmeye başlanmış olup 2017 yılından itibaren doğalgaz dağıtımına başlanmıştır. İlde 2019 yılında konutlarda 21.590.325,14 m³ doğalgaz kullanılmıştır.

İlde sanayi kuruluşu olarak adlandırabileceğimiz tesis yok denilebilecek sayıdadır. Çok az sayıda bulunan bu tesisler de genellikle ithal kömür kullanılmaktadır ve bu kömürleri evsel ısınmada kullanılan katı yakıtların temin edildiği kömür satış bayilerinden temin edildiği için evsel ısınmada kullanılan kömür miktarı ile sanayide kullanılan kömür miktarı toplam olarak birlikte verilmiştir.

Hava kalitesi ile ilgili denetim ve kontroller devam etmekte olup, il düzeyinde Temiz Hava Eylem Planı hazırlanmıştır. Ayrıca ilde hava kalitesinin kontrolü için Bitlis İl Emniyet Müdürlüğü ile birlikte yasak kömür satışının engellenmesi konusunda çalışmalar yapılmıştır. Bitlis ili geçmiş yıllarda hava kirliliğinin en yoğun olduğu iller arasındayken, hava kalitesinin düzeltilmesi için yapılan çalışmalar ile birlikte hava kirliliği azalmış ve havası en kirli iller listesinden çıkmıştır.

2019 yılında Bitlis ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 220'de verilmektedir.

Çizelge 220 – Bitlis ilinde 2019 yılında hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	70	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	50	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	6	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	7	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	7	-	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	8	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	10	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	51	1	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	88	6	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İlde egzoz gazı emisyon ölçüm yetki belgesine sahip olan dört adet firma bulunmaktadır. Dört firma 2019 yılı içerisinde toplam 16.078 adet aracın egzoz emisyon ölçümünü yapmıştır. İlde bulunan yetkili egzoz gazı emisyon ölçüm firmaları Bitlis Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü personeline belirli periyotlarla denetlenmekte ve herhangi olumsuz durumun yaşanması önlenmektedir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlin içme suyu ihtiyacı Sapko, Kamiyan, Çelikhan, Başhan, Duap ve Şelale, kaynaklarından isale edilen sularla giderilmektedir. İlin içme suyu ihtiyacının %40'ı Duap yaylasındaki kaynaktan karşılanmaktadır. Suların tamamı evsel nitelikli kullanılmakta olup, ilde sanayi bulunmadığından sanayide kullanılmamaktadır. İlde içme suyu arıtma tesisi mevcut değildir.

İlde evsel nitelikli atıksular kanalizasyon boruları vasıtasıyla toplanmaktadır. İldeki ilçelerin çoğunda evsel atık suların ve yağmur sularının toplanıp bunların tekrar kullanıma sunulması amacıyla yapılan bir toplama sistemi ve arıtma tesisi mevcut değildir. İlde atıksu arıtma tesisi hizmeti veren ilçe belediye sayısı 3 olup bu belediyeler Tatvan, Ahlat ve Adilcevaz Belediyeleridir. Ayrıca Ovakışla Belde Belediyesinde de İller Bankası tarafından yaptırılan 1 adet Atıksu Arıtma Tesisi mevcuttur. İlin toplam nüfusu 348.115 olup kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı %100'dür.

İlde 3 tanesi ilçe ve 1 tanesi belde belediyesi olmak üzere toplam 4 adet belediyelere ait atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Organize Sanayi Bölgesi Altyapı çalışmaları tamamlanmış olup çalışacak olan firmaların faaliyete geçmeden önce inşaat işleri ve resmi iş ve işlemlerin yapıldığı aşamadır.

Çizelge 221 – Bitlis ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Bitlis ÇŞİM, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)		
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok							
İl Merkezi	Bitlis		Proje	X						
	Yolalan			X						
İlçeler	Adilcevaz	X			Biyolojik +İleri	1.860	1.200	14.611	193	
	Ahlat	X			Fiziksel+ Biyolojik	3.600	2.000	17.000	475	
	Güroymak			X						
	Hizan			x						
	Mutki			X						
	Tatvan	x				Biyolojik	22.750	16.600	68.157	0,5
	Ovakışla (Belde)	x				Fiziksel+ Biyolojik	787		4.138	-

İlde su kaynakları üzerinde enerji üretme amacıyla kurulan mevcut bir hidroelektrik santral bulunmamakta olup Hizan İlçesi Kesen deresi üzerinde yapımına devam edilen bir hidroelektrik santral inşaatı mevcuttur.

3. Atık

İlde 2019 yılı içerisinde belediyeler adına toplam 37.738,12 ton/yıl atık toplanmıştır.

İlde AB fonları da kullanılarak yapılan bir adet katı atık düzenli depolama tesisi olan Bİ-KA (Bitlis İli, İlçeleri ve Beldeleri Katı Atık Bertaraf Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği) bulunmaktadır. Bitlis Düzenli Katı Atık Depolama Tesisi Bitlis ili, Güroymak ilçesi, Tahtalı Köyü, Belektepe Mevkiindedir. Bitlis Katı Atık Birliği, birliğe üye olan il, ilçe ve belde belediyelerin katı atık hizmetlerinin yürütülmesi için kurulmuş mahalli idare birliğidir. 2006 yılında kurulan birlik AB Katılım Öncesi Mali Yardım fonundan hibe olarak düzenli depolama tesisi, tıbbi atık sterilizasyon ünitesi, sızıntı suyu arıtma ünitesi, vahşi depolama alanlarının rehabilitasyonu, araç ekipman alımı ve müşavirlik hizmetleri alımı yapılmıştır.

2019 yılı itibari ile Belediyeler Birliğinin mevcut durumda ki arazisine özelleştirme kapsamında bir firma tarafından Çöp Gazı Santrali Tesisi kurulumu gerçekleştirmiştir. 2020 yılı başına kadar entegre tesis olarak evsel atık düzenli depolama (Belediye II.Sınıf), sızıntı suyu arıtımı ve tıbbi atık sterilizasyon tesisleri işletilmiştir. Birliğin yaptığı tesis özelleştirmesi kapsamında Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Birlik tarafından, sızıntı suyu arıtma ve düzenli depolama özel bir firma tarafından işletilmektedir. Bu firma özelleştirme ihalesinden sonra kurup işletmeye aldığı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Depo Gazı Enerji Üretim Santralini işletmeye başlamıştır. Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi dışındaki tüm tesisler bahse konu firma tarafından işletilmektedir

Bitlis'in bazı ilçelerinde vahşi depolama tesisleri bulunmakta olup rehabilite edilmesine çalışılmaktadır. Söz konusu çöp vahşi depolama alanlarının rehabilitasyonu yapıldıktan sonra toprak ve ekilen bitkiler depo gazını mümkün olduğunca emebilecek ve kullanımını sağlayacak özelliklere sahip olacaktır. Buna ilaveten gaz depolama bacaları tesis edilmesi planlanmaktadır. İlde tüm İlçe Belediyelerine ait hafriyat depolama sahaları mevcuttur.

İlde Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği kapsamında 2019 yılı içerisinde Geçici Faaliyet Belgesini almış ve Lisans aşamasında olan 1 adet ambalaj atıkları toplama/ayırma tesisi bulunmaktadır.

Çizelge 222 – Bitlis ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Bitlis ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	1	15
Öğrenci	1	65

İlde tehlikeli atıkların geri kazanım ve bertarafının sağlandığı lisanslı bir tesis bulunmamaktadır. Oluşan tehlikeli atıkların geri kazanım ve bertarafı diğer illerde bulunan lisanslı tesislerde gerçekleştirilmektedir. İlde tehlikeli atıklar kapsamında atık üreten TCDD Van Gölü Feribot Müdürlüğü'nün hizmette kullandığı

feribotlardan kaynaklanan sintine atıkları bulunmaktadır. İlde 2018 yılı içerisinde 970.059 kg tehlikeli atık toplanmıştır.

İlde atık madeni yağların toplaması, taşınması ve geri kazanımıyla ilgili lisans verilen herhangi bir tesis bulunmamaktadır. Atık yağlar başka şehirlerdeki Atık Yağ Geri Kazanım/Bertaraf tesislerine gönderilmektedir. İlde 2018 yılı içerisinde toplam 11,72 ton atık yağ toplanmış ve lisanslı tesislerde gerikazanım/bertaraf edilmiştir.

Çizelge 223- Bitlis ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Bitlis ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

2018 yılında ilde 8 kg atık pil ve 3.580 kg atık akümülatör toplanmıştır. İl halkının bilinçli ve duyarlı bir nesle sahip olması amacıyla il genelindeki okullarda atık piller konusunda eğitimler verilmiştir. Ayrıca İl Müdürlüğü personellerince birçok kamu kurum ve kuruluşuna atık pil toplama kutuları teslim edilmiştir. Atık pil kutuları dolmasına müteakip Bitlis Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümü tarafından teslim alınarak TAP'a gönderilecektir.

"Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında, İl genelinde konuyla ilgili geri kazanım veya bertarafını yapan bir tesis olmamakla birlikte, ömrünü tamamlamış araçların teslim edildiği 2 adet firma bulunmaktadır. Bu tesisler 2019 yılı içerisinde hurda araç teslim edilmediğini beyan etmişlerdir.

İlde Tıbbi Atıkların bertarafını gerçekleştiren AB fonları da kullanılarak yapılan bir adet katı atık düzenli depolama tesisi olan Bİ-KA (Bitlis İli, İlçeleri ve Beldeleri Katı Atık Bertaraf Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği) bulunmaktadır. Hastane, sağlık ocağı vb. tesislerden kaynaklanan tıbbi atıklar da usulüne uygun şekilde Bİ-KA' da depolanmaktadır. 2019 yılı içinde toplam 220 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Bitlis ili flora bakımından oldukça zengindir. İldeki mevcut karasal ve akuatik türlerin yaşama ortamları (habitatlar) özellikle sulak alanlar ile yakın çevreleridir.

İlde milli park bulunmamaktadır. Ancak Ahlat, Tatvan ve Güroymak ilçeleri sınırları içerisinde bulunan Nemrut Kalderası ve çevresindeki 4.872 hektarlık alan 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 3.cü maddesi gereğince 24.09.2003 tarih ve 2003/6223 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile orman rejimine alınarak Tabiat Anıtı olarak ilan edilmiştir. Nemrut Kalderası; sahip olduğu boyutları, soğuk ve sıcak su gölleri, buhar bacaları, oluşum özellikleri ve peyzaj değeri itibarı ile ulusal düzeyde ender bir jeolojik/jeomorfolojik doğal bir miras ve tabiat anıtıdır.

İlde bulunan başlıca göller; Van Gölü, Nemrut Gölü, Nazik Gölü, Sodalı Göl (Arin Gölü), Aygır Gölü, Cil Gölü ve Heybeli Gölü'dür. Diğer önemli sulak alanlar ise İron Sazlığı, Ahlat Sazlıkları ve Kavuştuk Yarımadası'dır.

Bitlis ili Adilcevaz ilçesi sınırları içerisinde bulunan 29.400 hektar büyüklüğündeki alan, 07.09.2005 tarih ve 2005/9453 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Süphan Dağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak ilan edilmiştir. Koruma sahasında 15-20 yıl kadar önce çengel boynuzlu dağ keçisi yaşamakta iken bugün bölgede hiç görülmediği tespit edilmiştir.

Bitlis il sınırları içerisinde kalan doğal sit alanlarının listesi aşağıda verilmiştir.

- Ahlat Madavans Vadisi 1. Derece Doğal Sit Alanı - 83,712 Ha
- Merkez 8 Ağustos Mahallesi 3. Derece Doğal Sit Alanı - 166,053 Ha
- Tatvan Sorgun Mevkii Kıyıldüzü 678 Numaralı Parsel 1. Derece Doğal Sit Alanı - 169,553 Ha
- Tatvan Lav Taşları 1. Derece Doğal Sit Alanı - 13,541 Ha

Ahlat, Selçuklu eserleri ve mimarisinin en güzel örneklerinin bulunduğu bir yerleşmedir. Selçuklu döneminden bu yana gelenekselleşerek yapılan konutların yoğun olduğu ve bir ortaçağ kenti görünümünü sergileyen kentsel doku "Kentsel Sit Alanı" olarak tanımlanmış ve bu alanı da kapsayan Ahlat Koruma Amaçlı İmar Planı Kültür Bakanlığınca yaptırılarak, Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 14/05/1993 gün ve 1249 sayılı kararı ile uygun görülmüş ve uygulanmaya başlanmıştır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 224 - Bitlis ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

BİTLİS	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	3.364,03	0,41	3.448,71	0,42	3.691,09	0,45	4.855,07	0,59	4.989,89	0,6
2) Tarımsal Alanlar	189.055,20	22,79	188.759,81	22,76	197.327,69	23,79	196.776,22	23,72	198.865,95	23,98
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	463.250,69	55,85	463.537,29	55,89	454.397,22	54,79	453.948,37	54,73	451.693,45	54,46
4) Sulak Alanlar	1.914,50	0,23	1.838,62	0,22	2.839,80	0,34	2.703,76	0,33	2.703,76	0,33
5) Su Yapıları	171.828,37	20,72	171.828,37	20,72	171.157,00	20,64	171.129,38	20,63	171.159,75	20,64
TOPLAM	829.412,79	100	829.412,80	100	829.412,80	100	829.412,80	100	829.412,80	100

Muş-Bitlis-Van Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı 11.11.2008 tarih ve 27051 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik", 4856 sayılı Kanun'un 2 (h) ve 10 (c) maddeleri ile 2872/5491 sayılı Kanun'un 9 (b) maddesi uyarınca 01.04.2011 tarihinde onaylanmıştır.

Muş-Bitlis-Van Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın K-48 ve L-48 Paftalarında yapılan değişiklikler Bakanlık Makamının 18.12.2012 tarih ve 19412 sayılı oluru ile onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 225 - Bitlis ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Bitlis ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	4	1	0	0	0	0	1	6
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	2	0	0	0	0	0	0	6

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 226 - Bitlis ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Bitlis ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	2	2
Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisansı Belgesi	0	8	8
TOPLAM	0	10	10

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 227- Bitlis ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Bitlis ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	79
Genel toplam	84

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	4	0,00

Çizelge 228 - Bitlis ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Bitlis ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	8.920,00	0	0	22.556,00	0	31.476,00
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	1	0	0	1	0	2

İlde 2019 yılında 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamında faaliyet durdurma kararı verilen tesis bulunmamaktadır.

İlde BEKRA kuruluşu olarak kapsam dışı olan 3 adet tesis bulunmaktadır.

14.BOLU

1. Hava Kalitesi

Bolu ilinde hava kirliliği en çok kış aylarında gözlenmekte olup bunun nedeni ilin topoğrafik yapısı, evsel ısınma ve trafiktir. Oluşan hava kirlenici gazların, ilin topoğrafik yapısı nedeniyle hava sirkülasyonu ile uzaklaştırılması mümkün olamamaktadır.

Bolu ilinde 2019 yılında; konutlarda 60.366.535,43 Sm³, sanayide ise 76.329.868,62 Sm³ doğalgaz kullanılmıştır.

İlde, Kuzey İç Anadolu Temiz Hava Merkezi Müdürlüğü'ne bağlı 3 adet hava kalitesi ölçüm istasyonu bulunmaktadır. Bunlar, kent çevresi-arka plan istasyon yeri için Abant Gölü Tabiat Parkı içinde yer alan Abant İstasyonu, ısınmadan kaynaklı hava kirliliğinin izlenmesi amacıyla Bolu Merkez Karaçayır Parkı'nda yer alan Karaçayır İstasyonu, trafikten kaynaklı hava kirliliğinin izlenmesi amacıyla Atatürk Bulvarı üzeri-Kızılay Parkı yanı- Boluspor otoparkında yer alan Atatürk Bulvarı-Kızılay Parkı İstasyonudur.

Abant İstasyonu kurulum aşamasında olup diğer iki istasyon ölçüm yapmaya başlamıştır. İlde Karaçayır İstasyonunda ölçülen parametrelere için günlük ortalama değerlerini içeren grafikler ile KVS aşım sayıları ve uyarı eşiği aşım sayılarını gösteren çizelge aşağıda sunulmaktadır. Atatürk Bulvarı-Kızılay Parkı İstasyonuna ait veriler alınmamıştır.

Çizelge 229 - Bolu ilinde 2019 hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

Karaçayır	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS	PM _{2.5}	AGS
Ocak	24	12	63	9	934	10	22	9	41	11	63	9	5	14	49	6
Şubat	17	3	45	12	746	10	19	8	32	11	52	9	4	13	45	-
Mart	-	-	-	-	627	10	7	5	30	8	37	9	9	9	38	10
Nisan	-	-	-	-	413	9	14	3	34	10	48	5	6	18	33	7
Mayıs	-	-	-	-	589	-	13	3	32	4	45	2	12	19	28	3
Haziran	-	-	-	-	520	-	12	-	30	1	42	1	17	11	25	2
Temmuz	-	-	-	-	480	-	10	-	29	1	40	1	23	13	22	-
Ağustos	14	-	-	-	456	-	10	1	28	2	38	2	26	17	21	-
Eylül	11	-	-	-	445	6	10	9	28	16	38	12	26	12	19	2
Ekim	10	-	52	7	439	9	10	18	29	21	39	21	27	10	20	17
Kasım	10	14	58	21	480	25	14	22	31	21	44	23	27	4	22	22
Aralık	10	15	59	13	526	19	17	19	31	21	48	19	26	4	25	18

İlde 2019 yılı sonu itibariyle 10 adet sabit istasyon ve 1 adet mobil istasyon olmak üzere toplam 11 adet istasyona Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi verilmiştir. Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi alan toplam 11 adet istasyona 2019 yılında 47.808 adet egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde, merkez ilçe ve diğer ilçeler genel olarak içme ve kullanma sularının önemli bir kısmını doğal kaynaklardan sağlamaktadır.

Bolu merkez ilçenin içme suyu, Gölköy Barajından alınarak ilde Salıbeyler Mahallesi üzerinde bulunan İçme Kullanma Suyu Arıtma Tesisi'nde arıtılarak temin edilmektedir. Bolu'nun en ünlü doğal kaynak suyu ise Kökez'dir. Kökez suyu, Aladağ Ormanı Gölçük mevkiinden çıkmaktadır. Kökez suyu, 98 adet çeşmede sebil olarak akmaktadır. Ayrıca Bayramışlar ve Değirmenözü Kaynakları kullanma suyu (park ve bahçe, vb.) olarak kullanılmaktadır.

TUİK Belediye Su İstatistikleri 2014 verilerine göre 3.186 m³/yıl kaynaktan, 8.750 m³/yıl barajdan, 1.450 m³/yıl kuyudan olmak üzere toplam 13.386 m³/yıl su temin edilmektedir. Ayrıca, TUİK Belediye Su İstatistikleri 2018 verilerine göre İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 12, bu kapsamda hizmet alan nüfus ise 226.234 kişidir.

TUİK Belediye Atıksu İstatistikleri 2018 verilerine göre kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 12, kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusu 219.273 kişi, kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı % 98, atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye sayısı 4, atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı %87'dir. Bolu Merkez Belediye Mücavir alan sınırları içinde atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfus oranı %98 dir.

İlde ikisi faaliyete geçen 4 adet Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Bunlar Bolu Karma ve Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesi, Gerede Organize Sanayi Bölgesi, Gerede Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi, Yeniçağa Organize Sanayi Bölgesidir.

Çizelge 230- Bolu ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Bolu ÇŞİM, 2019)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Artılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /gün)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Bolu Merkez	X	Revizyon ve kapasite arttırımı inşa aşamasında		Fiziksel+ Biyolojik	56.000 m ³ /gün	0,61	168.000	3,55
İlçeler	Gerede	X			Biyolojik	5.184	50 lt/sn	23.038	
	Göynük		Proje aşamasında				182.900 (Göynük Çayına deşarj edilmekt edir)	4.183	
	Seben		İhale aşamasında	X					
	Kıbrısçık		Proje aşamasında	X					
	Yeniçağa	X			Fiziksel	1.280 m ³ /gün			
	Gökçesu				X				

Çizelge 231 - Bolu ilinde OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Bolu ÇŞİM, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Gerede OSB	Yok				
Gerede Deri İhtisas OSB	Var	4.000	Fiziksel, Biyolojik, Kimyasal	70	Ulus Deresi
Bolu Karma ve Tekstil İhtisas OSB	Yok	Bolu Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisine Bağlı	-	-	Bolu Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisine Bağlı

1993-2019 yılları arasında İlde 5 adet HES projesine ÇED Gerekli Değildir Kararı, 2 adet HES projesine ÇED Olumlu Kararı, 3 adet HES projesine ise ÇED kapsam dışı (muaf) verilmiştir.

3. Atık

Bolu Merkez İlçesi 2019 yılı sonu itibarıyla nüfus 212.358 olup, 2019 yılında toplanan toplam evsel atık (organik atık/biyobozunur atık) miktarı 69.120 ton/yıl'dır.

Bolu Belediyesi Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, mücavir alan sınırları içinde şehrin kuzeydoğusunda, Yukarı Soku Mahallesi, İğnesi Mevkiinde olup, şehir merkezine 4 km mesafededir. 2019 yılı sonu itibarı ile Bolu Belediyesi Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, merkez ilçe nüfusunun yaklaşık % 95'ine hizmet vermektedir.

Çizelge 232 - Bolu ilinde 2019 yılında Sıfır Atık Yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Bolu ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	237	4.178
Öğrenci	79	5.639

Atık ambalaj sisteminde 2019 yılı sonu itibarıyla toplam 132 adet piyasaya süren, 4 adet ambalaj üreticisi, 3 adet tedarikçi kayıtlıdır. İlde 3 adet ambalaj atığı toplama ayırma tesisi kayıtlıdır.

Bolu ilinde 2019 yılı içerisinde Atıkların Karayolunda Taşınmasına İlişkin Tebliğ kapsamında 1 adet Firma Lisansı, 2 adet kamyonete Atık Taşıma Araç Lisansı verildi.

2018 yılında 4.273 ton tehlikeli atığın 30,01 ihraç edilmiş, 625 tonu bertaraf edilmiş, 3.615 ton geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

2018 yılında 37 ton atık motor yağ, 70 ton atık endüstriyel yağ toplanmış olup, 78,289 ton atık yağ geri kazanım tesislerine gönderilmiştir. Bolu ilinde 2018 yılında 66.942 kg kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

Çizelge 233 – Bolu ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Bolu ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	2
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde 2018 yılında 9,535 ton atık akü, 48 kg atık pil toplanmıştır. 7,64 ton ömrünü tamamlamış lastik geri kazanım tesisine gönderilmiştir. İlde atık elektrikli ve elektronik eşyaları toplayan ve işleyen lisanslı 2 adet firma bulunmaktadır.

Çizelge 234 – Bolu ilinde 2019 yılı termik santralde kullanılan kömür, oluşan cüruf-uçucu kül miktarı (AKSA Göynük Enerji Üretim A.Ş. Göynük Şubesi- Bolu Göynük Termik Santrali, 2020)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf (ton/yıl)
Göynük Termik Santrali	1.758.825	369.353	158.294

Her yıl Mahalli Çevre Kurulu (MÇK) toplantısında ilde oluşacak olan tıbbi atıkların bertarafı için ücret belirlenmektedir. Bolu Belediyesine ait 1 adet tıbbi atık sterilizasyon tesisi bulunmaktadır. Tıbbi atıkların toplanması, taşınması ve bertaraf işlemi bu firma tarafından gerçekleştirilmektedir. İlde 2019 yılında 482,717 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Türkiye'nin flora zenginliğinde Bolu önemli bir yer tutmaktadır. Bolu florasında 89 familya, 363 cins, 771 tür bulunmaktadır. Bunların 82'si Türkiye'nin endemik türlerindedir. Sadece Bolu'ya da endemik olan 4 tür bulunmaktadır. Bunlar Cirsium boluensis (Bolu Tarla Dikeni), Alehemilla boluensis (Bolu civanperçemi), Crocus abentensis (Abant çiğdemi), Allium cyrilli subsp.asumaniae'dir.

Bolu ilinde egemen bitki örtüsü ormanlardır. İl topraklarının yarısından fazlasını (%65) orman örtüsü oluşturur. Ormanlarda egemen ağaç türleri göknar (% 31), sarıçam (% 27), karaçam (% 23), kayın (% 14), meşe (% 3), diğer yapraklılar (% 1) ve kızılçamdır (% 1).

2019 yılı sonu itibariyle Bolu ili sınırları içerisinde 1 adet milli park (Yedigöller Milli Parkı), 9 adet tabiat parkı (Abant Gölü Tabiat Parkı, Gölcük Tabiat Parkı, Göksu Tabiat Parkı, Sünnet Gölü Tabiat Parkı, Karagöl Tabiat Parkı, Beşpınarlar Tabiat Parkı, Sülüklü Göl Tabiat Parkı, Kargalı-Gölcük Tabiat Parkı, Ayıkayası Tabiat Parkı) bulunmaktadır. İlde ayrıca 3 adet tabiatı koruma alanı (Kökez Tabiatı Koruma Alanı, Akdoğanlar ve Rüzgârlar Ebe Çamı Tabiatı Koruma Alanı, Bolu Kale Findığı Tabiatı Koruma Alanı) mevcuttur. Ülkemizde 135 adet sulak alan uluslararası öneme sahiptir ve bunlardan Yeniçağa Gölü ile Abant Gölü Bolu ili sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Abant Gölü Tabiat Parkı: Abant Gölü, Bolu'nun 34 km güneybatısında Abant Dağları üzerinde yer alan tektonik oluşumlu bir göldür. 125 hektar genişliğinde olup yeraltı suları ile beslenmektedir. Göl ve çevresindeki floranın zenginliğiyle büyük bir açık hava rekreasyon potansiyeline sahip bulunması nedeniyle yörenin 1.150 hektarlık bölümü, 1988 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Göl çevresi zengin bitki örtüsüne sahiptir.

Bolu Gölcük Tabiat Parkı: Bolu ili, Merkez İlçe sınırları içerisinde ortalama 1.217 metre yüksekliğinde, saf göknar ve göknar, kayın, gürgen karışık meşçereleri ile kaplı orman, dağ-göl peyzajlarına sahip olan ve bu kaynak değerleri yanında, yürüyüş parkurları, manzara seyir terasları, piknik alanları ve iklimatik özellikleri ile önemli bir rekreasyonel potansiyele sahiptir.

Göksu Tabiat Parkı: Göksu Tabiat Parkı, 24.12.1991 tarihinde 25 hektar alana sahip A Tipi Orman İçi Dinlenme Yeri olarak tescil edilmiş ancak 2011 yılında Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın oluşumu ve Bakanlık Makamınının 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları ile mesire yeri statüsü Tabiat Parkına dönüştürülmüş ve Milli Parklar Kanunu kapsamında yönetilmeye başlanmıştır.

Sünnet Gölü Tabiat Parkı: Bolu ili, Göynük ilçesi sınırları içerisinde yer alan Sünnet Gölü Tabiat Parkı, 1973 yılında 80 hektar alana sahip A Tipi Orman İçi Dinlenme Yeri olarak tescil edilmiş ancak 2011 yılında Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın oluşumu ve Bakanlık Makamınının 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları

ile Mesire Yeri statüsü Tabiat Parkına dönüştürülmüş ve Milli Parklar Kanunu kapsamında yönetilmeye başlanmıştır.

Karagöl Tabiat Parkı: Bolu ili, Kıbrısçık ilçesi sınırları içerisinde yer alan Karagöl Tabiat Parkı, 1976 yılında 15 hektar alana sahip A tipi Orman İçi Dinlenme Yeri olarak tescil edilmiş daha sonra alanı 35 hektara çıkarılmıştır. Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı Bakanlık Makamının 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları ile Mesire Yeri statüsü Tabiat Parkına dönüştürülmüş ve Milli Parklar Kanunu kapsamında yönetilmeye başlanmıştır.

Beşpınarlar Tabiat Parkı: Bolu ili, Merkez ilçe, Aladağlar Mevkiinde bulunan Beşpınarlar Tabiat Parkı, 1991 yılında 26 hektar alana sahip A tipi Orman İçi Dinlenme Yeri olarak tescil edilmiş ancak 2011 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığının oluşumu ve Bakanlık Makamının 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları ile Mesire Yeri statüsü Tabiat Parkına dönüştürülmüş ve Milli Parklar Kanunu kapsamında yönetilmeye başlanmıştır.

Fotoğraf 13 – Gölcük Tabiat Parkı

Sülüklü Göl Tabiat Parkı: Bolu ili Mudurnu ilçesi, Yürse Mevkiinde bulunan Sülüklü Göl Tabiat Parkı, 810 hektardır. Sülüklü Göl, ihtiva ettiği göl, sulak saha ve orman ekosistemleri ve bu ekosistemlerde yaşayan bitki ve hayvan türü çeşitliliği ile eşsiz bir tabiat parçasıdır. Tektonik hareketler sonucunda çökmüş ağaçların üst kesimleri su üzerinde kalarak ilginç peyzaj özelliğinden dolayı Tabiat Koruma Alanı olarak ilan edilmiş ancak 14.11.2011 tarih ve 1399 sayılı Bakanlık Olur'u ile statüsü Tabiat Parkına çevrilmiştir.

Fotoğraf 14 - Göksu Tabiat Parkı

Kargalı Gölcük Tabiat Parkı: Bolu şehir merkezine yaklaşık 18 km, Ankara'ya 180 km ve İstanbul'a 260 km mesafededir. Bolu ilinin eşsiz doğa güzelliklerini içinde barındıran Kargalı Gölcük Tabiat Parkı 300-400 yaşındaki ağaçları ile 157 hektar büyüklüğünde bir alandır. Kargalı Gölcük Tabiat Parkı, Bakanlık Makamının 17.04.2014 tarih ve 694 sayılı Olurları ile Tabiat Parkı ilan edilmiştir.

Fotoğraf 15 - Sunnet Gölü Tabiat Parkı

Ayıkayası Tabiat Parkı: Bolu şehir merkezine yaklaşık 34 km mesafede olup, Bolu merkezinin kuzeyinde Yedigöller Milli Parkı yolu üzerindedir. Bolu Dağlarının hakim bir noktasında bulunan Ayıkayası ve etrafındaki eşsiz doğa güzellikleri iyi bir manzara ve rekreasyon alanları ile 248 hektar büyüklüğünde bir tabiat parkıdır. Ayıkayası Tabiat Parkı, Bakanlık Makamının 29.08.2014 tarih ve 1437 sayılı Olurları ile Tabiat Parkı ilan edilmiştir.

Kökez Tabiatı Koruma Alanı: Bolu ili Merkez İlçe, Kökez İşletme Şefliği sınırları içerisinde yer alan Kökez Tabiatı Koruma Alanı, 324 hektardır. Çok yaşlı ve boylu Uludağ Göknarı (*Abies Bormülleriana*) içeren bakir bir orman ekosistemine sahip olması nedeniyle bu alan 30.10.1987 tarihinde Tabiatı Koruma Alanı olarak ilan edilmiştir.

Akdoğanlar ve Rüzgârlar Ebe Çamı Tabiatı Koruma Alanı: Bolu ili Merkez İlçe, Rüzgârlar Mevkii sınırları içerisinde yer alan ve dünya üzerinde sadece bu bölgede tabii yayılış gösteren, nadir ve tehlikeye maruz kalmış bir ağaç türü olan Ebe Çamı (*Pinus nigra ssp pallasiana* varyete seneriyana) olması nedeniyle bu alan 16.08.1988 tarihinde Tabiatı Koruma Alanı olarak ilan edilmiştir. Bolu İli Rüzgarlar mevkiinde bulunan Rüzgarlar Tabiatı Koruma Alan 78 ha, Akdoğan Tabiatı Koruma Alanı 96 ha'dır. Toplam da 174 hektardır.

Çizelge 235 - Bolu ilinde bulunan anıt ağaçlar

1	Merkez ilçe Ömerler Köyü'nde Korum Otel'in bahçesi	2 adet İstranca meşe ağacı
2	Merkez ilçe Karacasu Beldesi Mezarlığı'nın köşesi	1 adet sapsız meşe ağacı (petrea)
3	Göynük ilçesi Çeşme Mahallesi, Ömer Sekkin Türbesi yanı	3 adet çınar ağacı 1 adet çam ağacı
4	Göynük ilçesi Çarşı Meydanı Köprübaşı'nda	1 adet çınar ağacı
5	Mengen ilçesi Gökçesu Beldesi Avşar Köyü Keseroğlu Mahallesi (yaşı 770 yıl olarak hesaplanmış ve çapı itibarı ile Türkiye'nin en kalın çaplı Türk Fındığı Ağacı olarak kabul edilmektedir.)	1 adet Türk Fındığı Ağacı
6	Mudurnu ilçesi, Musalla Mahallesi Konukaya, Meydan, Hıdırlık ve Sakalar Sokaklarının keşiştiği alanda, Nallıhan Karayolu'nun hemen kenarında	1 adet çınar ağacı
7	Mudurnu ilçesi Keçikıran Köyü Çobanlar Mahallesi'nde Keçikıran Köyü yolunun sağında	1 adet Türk Fındığı Ağacı
8	Mengen Mamatlar Yaylası'nda Bu ağaçlar ülkemizin en yaşlı (1.000 yaş) ve en kalın gövdeli meşe ağaçlarıdır	3 adet meşe ağacı

Bolu Kale Fındığı Tabiatı Koruma Alanı: Bolu ili Merkez ilçe, Merkez İşletme Şefliği sınırları içerisinde yer alan Bolu Kale Fındığı Tabiatı Koruma Alanı, 460 hektardır. Nesli tehlikeye düşmüş ve yalnız ülkemizde tabii yayılış gösteren Bolu Fındığı'nın (*Corylus Colorna*) çok büyük boy ve çapa sahip örneklerini ihtiva eden eşsiz bir ekosisteme sahiptir.

Bolu, ülkemizin en zengin ağaç ve bitki topluluklarına sahip yörelerinden birisidir. Bu bağlamda ilde 14 adet anıt ağaç tescil edilerek koruma altına alınmıştır.

Bolu Merkezde 1 (Akkaya travertenleri) ve Seben'de 5, Mudurnu'da 1 olmak üzere toplam 7 adet doğal sit alanı mevcuttur. Bu doğal sit alanları Çizelge 236'da verilmektedir.

Çizelge 236 - Bolu ilinde bulunan doğal sit alanları

1	Akkaya Travertenleri	Bolu Merkez İlçe, Çepni Köyü	1. Derece Doğal Sit
2	Karamurat Gölü	Mudurnu İlçesi, Taşkesti Beldesi	1. Derece Doğal Sit
3	Fosil Ormanı	Seben İlçesi, Hocaş Köyü	1. Derece Doğal Sit
4	Muslar Kaya Evleri	Seben İlçesi, Kaşbıyıklar Köyü Muslar Mahallesi	1. Derece Doğal Sit
5	Solaklar Kaya Evleri	Seben İlçesi, Solaklar Köyü	1. Derece Doğal Sit
6	Kabak Kaya Evleri	Seben İlçesi, Kabak Köyü	1. Derece Doğal Sit
7	Seylik Mağaraları	Seben İlçesi, Musasofular Köyü	1. Derece Doğal Sit

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 237 - Bolu ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

BOLU	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	5.907,19	0,70	8.840,25	1,05	8.505,82	1,02	8.727,67	1,05	10.516,21	1,26
2) Tarımsal Alanlar	189.155,80	22,46	187.372,92	22,25	198.628,87	23,89	198.290,11	23,84	196.758,84	23,66
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	646.262,51	76,73	644.991,39	76,58	623.345,53	74,96	622.384,91	74,84	621.827,09	74,79
4) Sulak Alanlar	352,75	0,04	352,75	0,04	338,81	0,04	338,81	0,04	368,23	0,04
5) Su Yapıları	590,23	0,07	711,19	0,08	785,97	0,09	1.863,52	0,22	1.981,32	0,24
TOPLAM	842.268,48	100,00	842.268,50	100,00	831.605,00	100,00	831.605,02	100,00	831.451,69	99,99

Bolu İli 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 10. maddesinin (c) bendi uyarınca Bolu İl Özel İdaresi, İl Genel Meclisi'nin 07.09.2007 tarih ve 149 sayılı kararı ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir. 29.06.2011 günlü, 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 7. Maddesi gereği bu görev Çevre Şehircilik Bakanlığı, Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir.

Bolu İli 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Plan Hükümlerinde, 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca değişiklik yapılmış olup Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Makamı tarafından 07.03.2016 tarihinde onaylanmıştır. "Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği"nin 33. maddesi gereğince söz konusu plan hükmü değişikliği 24.03.2016 tarihinden itibaren Bolu Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ilan panosu ile internet sayfasında (<http://www.csb.gov.tr/iller/bolu>) 30 (otuz) gün süreyle eş zamanlı olarak ilan edilmiştir. İlan süresince bahse konu plan hükmü değişikliğine herhangi bir itirazda bulunulmamıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 238 - Bolu ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Bolu ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	6	0	3	3	4	0	1	17
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	3	1	0	1	0	0	0	5

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 239- Bolu ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Bolu ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	10	12
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	5	25	30
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		75	75
TOPLAM	7	35	117

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 240 - Bolu ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Bolu ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	9
Ani (plansız) denetimler	460
Genel toplam	469

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	13	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	21	0,00

Çizelge 241- Bolu ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Bolu ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	130.548	780.354	0	58.351	0	36.095	127.211,36	19.632	1.152.191,36
Uygulanan Ceza Sayısı	2	5	0	1	0	1	4	6	19

Bolu ilinde 2019 yılında 1 adet Damızlık Tavuk Yetiştirme Tesisi, 1 adet Ariyet Ocağı ve 1 adet Nikel-Krom Kaplama Tesisi Kapasite Artışı Projesine durdurma/kapatma kararı verilmiştir.

İlde, Bakanlığa bildirimde bulunan tesislere göre yapılan değerlendirmede 88 tesis yönetmeliğe göre kapsam dışı, 1 tesis ise alt seviye sınıfında yer almaktadır.

15.BURDUR

1. Hava Kalitesi

Burdur ilinde 2019 yılında evsel ısınmada 15.098 ton yerli linyit kömürü, 78.891 ton ithal taşkömürü, 6.890 ton sosyal yardımlaşma vakfı kömürü; sanayide 194.892 ton taşkömürü, 29.616 ton petrokok kullanılmıştır. Konutlarda 39.600.000 m³, sanayide 17.848.000 m³ doğal gaz tüketilmiştir. 2019 yılında Burdur ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 242’de verilmektedir.

Çizelge 242 - Burdur ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	21	-	56	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	25	-	69	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	24	-	49	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	9	-	40	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	3	-	49	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	1	-	23	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	3	-	33	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	3	-	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	3	-	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	3	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	12	-	57	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	19	-	56	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İlde Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ve ilgili Bakanlık Genelgesi çerçevesinde hazırlanmış Burdur Belediye Başkanlığı, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Meteoroloji Müdürlüğü ve İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü koordinasyonu ile hazırlanmış olan onaylı Temiz Hava Eylem Planı (2020-2024) bulunmakta olup, planda yer alan eylemler düzenli olarak ilgili kurumlar tarafından yerine getirilmektedir.

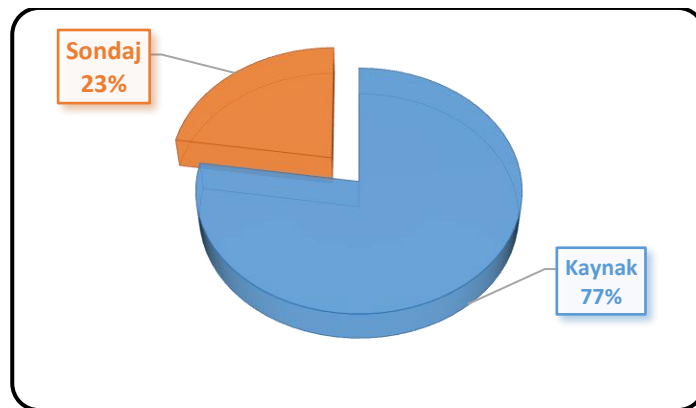
Çizelge 243 - Burdur ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Burdur ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	2
Kireç Fabrikaları	1	2
Şeker Fabrikaları	1	1
TOPLAM	3	5

Burdur ilinde 2019 yılı itibarıyla 6 adet Yetkili Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm İstasyonu bulunmakta olup 37.561 adet araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

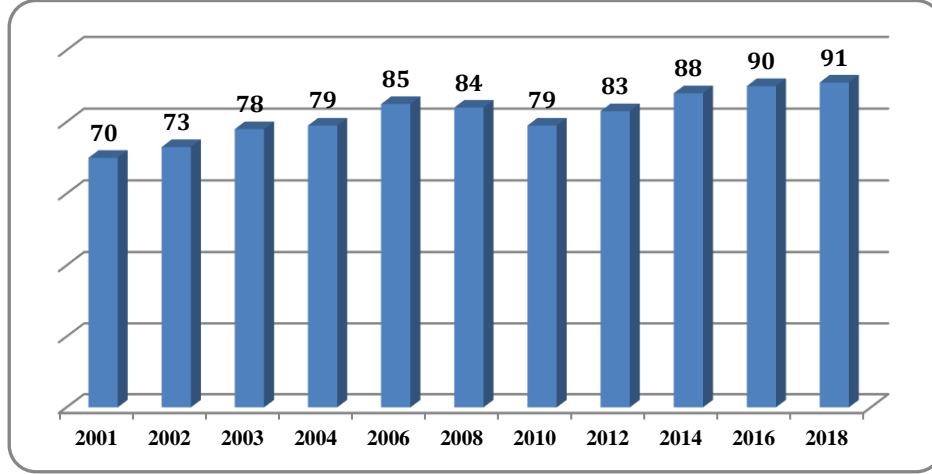
İl genelinde köyler dahil olmak üzere toplam 561 kaynak bulunmakta olup 162 tanesi sondaj, 399 tanesi kaynak suyudur. Tüm Belediyelere ait 14 sondaj ve 48 kaynak olmak üzere toplam 62 kaynak bulunmaktadır. İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 15’dir.

Grafik 39 - Burdur ilinde 2019 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (Belediyeler, 2020)

İlin 209.828 ha'lık tarım arazisinin sulamaya elverişli kısmı 179.451 ha'dır. 30.377 ha sulamaya elverişsizdir (% 14,47). Ancak bugün fiilen sulanan alan 67.863 ha (56.763 Devlet Sulaması, 11.100 ha halk sulaması) olup sulamaya elverişli tarım arazisinin %37,8'i sulanmaktadır.

2018 yılı itibariyle ilde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı %91, atık su arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı ise %80,1 dir (TÜİK, 2019).

Grafik 40 - Burdur ilinde yıllar itibariyle kanalizasyon hizmeti verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2020)

Çizelge 244 - Burdur ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)		
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok							
İl Merkezi	Burdur	X	İleri Biyolojik AAT plan aşamasında		Biyolojik (ileri)	34.872	0,19	92.670	2.000	
İlçeler	Ağlasun		DSİ tarafından yapılacak	X				4.266		
	Altınyayla		İnşaat			-	-	3.091	-	
	Bucak	X		-	Fiziksel + Biyolojik	5.820	0,06	44.521	-	
	Çavdır	X			Fiziksel + Biyolojik	500	0,005	5.054	-	
	Çavdır – Söğüt Kasabası	X			Fiziksel + Biyolojik	500	0,005	3.000		
	Çeltikçi		X					4.266		
	Göhlhisar	X			Fiziksel + Biyolojik	5.084,88	0,05	15.443	-	
	Karamanlı		Etüt çalışması yapıldı	X			-	-	5.708	-
	Kemer		Doğal Arıtma	X					1.506	
	Tefenni		Etüt çalışması yapıldı	X					6.600	
Yeşilova		Proje aşamasında	-			-	-	5.520	--	

22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında Burdur Atıksu Arıtma Tesisinde SAİS Kabini bulunmaktadır. Burdur Belediyeler Birliğine ait Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde biriken/oluşan atık suların toprağı ve suları kirlenmemesi için 68.000 m³ kapasiteli jeotekstil membran yataklı lagün inşa edilmiştir.

İlde bulunan Burdur OSB ve Bucak OSB' ye ait atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır. Burdur OSB deki işletmelerin atıksuları Burdur Belediyesi kanalizasyon sistemine verilmektedir. Bucak Belediyesi tarafından yapılan atıksu arıtma tesisi Bucak OSB bünyesindedir.

Çizelge 245 - Burdur ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Burdur ÇŞİM, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	-	6
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer	-	-

3. Atık

İlin Merkez İlçesi, Necatibey Mahallesinde Burdur Belediyeler Birliğine ait Katı Atık Bertaraf Tesisi bulunmaktadır. Düzenli depolama alanına Merkez ilçeden günlük 110 ton çöp gelmektedir. İlçelerde inşaat, izin ve lisans süreci devam eden aktarma istasyonlarının tamamlanması halinde bu tonaj ortalama 250 ton/gün'e çıkması öngörülmektedir.

Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıkları, Burdur Belediyesi tarafından belirlenen alana depolanmaktadır.

Çizelge 246 - 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi (Belediyeler, 2020)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
Çavdır	500	4.000	-	-	1
Burdur	150.000	-	-	1	1
Yeşilova	1.000	1.000	-	-	1
Kemer	150	230	-	-	2
İl Geneli (Toplam)					

Çizelge 247 - Burdur ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Burdur ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	40	2.641
Öğrenci	7	186

Çizelge 248 - Burdur ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Sıfır atık bilgi sistemi, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)		25.024
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		4.599
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		6.160
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)		10.167
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)		1.621.102
TOPLAM	Merkez ve Tüm İlçeler	1.667.052

Çizelge 249 - Burdur ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Burdur ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Geneli	15	1	6,7
Belediye Hizmet Binası	11	1	9,1
Okul	300	70	23,3
Kurum/kuruluş	99	49	49,5
AVM	-	-	-
Otel	10	0	0
Hastane	5	4	80
Sanayi	3 (OSB)	0	0
Diğer	-	-	-

Çizelge 250 - Burdur ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Belediyeler, 2019)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
4.620	37	422

30.07.2004 tarih ve 25538 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde çalışmalar yapılmaktadır. Bakanlıktan lisans almış Burdur Merkez'de bir toplama-ayırma tesisi bulunmaktadır. Ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması Belediye Başkanlıklarınca yapılmaktadır. 2019 yılı itibariyle ilde kayıt altına alınan 2 adet ambalaj üreticisi ve 67 adet piyasaya süren işletme bulunmaktadır.

Çizelge 251 - 2019 yılında Burdur ilinde Belediyelerin Ambalaj Atık Yönetim Planı (AAYP) durumu (Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Belediye Adı	Nüfusu	AAYP Durumu (Var-Yok)	AAYP Onay Tarihi
Ağlasun Belediye Başkanlığı	3.900	Var	29.11.2017
Altınyayla Belediye Başkanlığı	3.109	Yok	-
Bucak Belediye Başkanlığı	44.739	Var	04.12.2018
Bucak/Kızılkaya Belediye Başkanlığı	2.743	Yok	-
Bucak/Kocaeliler Belediye Başkanlığı	1.958	Yok	-
Çavdır Belediye Başkanlığı	5.011	Var	08.11.2016
Çavdır/Söğüt Belediye Başkanlığı	3.027	Yok	-
Çeltikçi Belediye Başkanlığı	2.065	Var	19.03.2018
Göhlisar Belediye Başkanlığı	15.538	Var	06.04.2018
Göhlisar/Yusufoğlu Belediye Başkanlığı	1.987	Yok	-
Karamanlı Belediye Başkanlığı	5.762	Var	08.11.2016
Kemer Belediye Başkanlığı	1.559	Yok	-
Tefenni Belediye Başkanlığı	5.642	Var	08.11.2016
Yeşilova Belediye Başkanlığı	5.506	Var	08.11.2016
Burdur Belediye Başkanlığı	92.670	Var	17.04.2018

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre Burdur'da 2018'de üretilen tehlikeli atığın 394,11 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 197,68 tonu bertaraf edilmiş, 52,18 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018 yılında Burdur'da 2,63 ton atık motor yağı, 83,65 ton da atık endüstriyel yağ toplanmıştır. Atık madeni yağların 86,28 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 15,26 tonu da stokta bulunmaktadır. 2018 yılında ilde 52,98 ton atık akü, 176 kg atık pil, 2.605 kg kullanılmış kızartmalık yağ, 280 kg kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmış bulunmaktadır.

2018 yılında ilde toplanan ömrünü tamamlamış lastiğin 32,55,8 tonu geri kazanım tesislerine, 5,25 tonu da çimento fabrikasına gönderilmiştir.

Çizelge 252 - Burdur ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Burdur ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı, Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde sterilizasyon tesisi bulunmadığından toplanan tıbbi atıklar Afyonkarahisar'da bulunan tıbbi atık sterilizasyon tesisine gönderilmektedir. 2019 yılında ilde 181 ton tıbbi atık toplanmış bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlde Yeşilova, Tefenni ve Altınyayla üçgeni ilin floristik açıdan zenginliğinin en az yarısını belirlemektedir. Altınyayla (Dirmil) Geçidi, Tefenni ve Yeşilova civarında yaygın olarak bulunan serpantin kayalarına adapte olan çok sayıda endemik bitki türleri bulunmaktadır.

2018 yılı itibariyle il sınırları dahilinde Serenler Tepesi Tabiat Parkı ve Salda Gölü Tabiat Parkı olmak üzere iki adet tabiat parkı bulunmaktadır. İl dahilinde sorumluk sahası dâhilinde Milli Park bulunmamaktadır.

Salda Gölü Tabiat Parkı: Yeşilova ilçesinde yer alan 120 dekarlık saha 11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Salda Gölü, oldukça temiz, oligorofik özellikte, az tuzlu, yüksek alkalın ve ekosistem dengesi hala bozulmamış bir göldür. Jeolojik ve kimyasal özellikleri, barındırdığı endemik türler ile Önemli Tabiat Alanı ve Önemli Kuş Alanı kriterlerini sağlayan uluslararası öneme sahip bir sulak alandır. Bölgede yapılan çalışmalar Dünya’da Mars gezegenin yüzey özelliklerini (magnezyum yüklü beyaz kayalar) taşıyan Dünya’daki iki bölgeden birinin Salda Gölü olduğunu göstermektedir. **Salda Gölü ve çevresi** 14/03/2019 tarihli ve 824 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile **Özel Çevre Koruma Bölgesi** olarak tespit ve ilan edilmiştir.

Harita 2 - Salda Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi ve Doğal Sit Alanı Sınırları

Serenler Tepesi Tabiat Parkı: Burdur Merkezde yer alan 384 dekarlık saha 11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Burdur Gölü’nün güney sahillerindeki nispeten düz tarım arazilerinin güney yönünde bittiği yerden arazinin 250 m yükselmesi sonucu oluşmuş 1.075 m yükseklikteki Karaburun Tepe’nin kuzey yamaçlarında nispeten dağlık ve kırık bir arazi yapısı üzerinde bulunmaktadır.

Karanlıkdere Tabiat Parkı: Bir kısmı Burdur ili Altınyayla ilçesi (819,71 ha) sınırları içerisinde, bir kısmı Muğla ili Seydikemer ilçesi (956,09 ha) sınırları içerisinde yer alan toplam 1.775,8 ha büyüklüğündeki saha 04/05/2018 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir.

İl sınırları içerisinde Uluslararası Ramsar Listesinde yer alan Burdur Gölü bulunmaktadır. Ayrıca Yarışlı Gölü, Çorak Gölü, Gölhisar Gölü ve Yazır Gölü de Ulusal Sulak Alan statüsüne sahiptir.

Çizelge 253 - Burdur İli Sulak Alanları (Tarım ve Orman Bakanlığı 6.Bölge Müdürlüğü, 2020)

SIRA	Sulak Alan	Bulunduğu Yerleşim Merkezi	Koruma Statüsü	Alan Yüzölçümü
1	Burdur Gölü	Burdur/Merkez	Ramsar Alanı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası Ulusal Sulak Alan	38.125 Ha
2	Yarışlı Gölü	Burdur/Merkez	Ulusal Sulak Alan	1.400 Ha
3	Çorak Gölü	Burdur/Yeşilova	Ulusal Sulak Alan	1.150 Ha.
4	Gölhisar Gölü	Burdur/Gölhisar	Ulusal Sulak Alan	1.423 Ha
5	Yazır Gölü	Burdur/Kemer	Ulusal Sulak Alan	218 Ha

Ayrıca

Kargı Köyü Sığla Ormanı Tabiatı Koruma Alanı: Tabiatı Koruma Alanı olarak 838 dekarlık sığla ormanının, yaklaşık 4 ha'lık alanı Burdur ili sınırları içerisinde bulunmaktadır. Koruma alanı, ülkemizde endemik bir tür olan ve sadece iki ilde (Burdur-Muğla) yayılış gösteren Anadolu Sığla Ağacı (*Liquidambar orientalis* Miller var. *integriloba* Fiori) varlığına sahiptir.

Çatal Sedir Tabiat Anıtı: Altınyayla İlçesinde yer alan 2,5 dekarlık saha 29.09.1994 tarihinde Tabiat Anıtı ilan edilmiştir. Sedir Ağacı (*Cedrus libani*) 34 m boy, 1,40 m çap, 4,50 m çevre genişliğine sahiptir ve 250 yaşındadır.

Kocapınar Toros Sediri Tabiat Anıtı: Altınyayla İlçesinde yer alan 1 dekarlık saha 06.09.2002 tarihinde Tabiat Anıtı ilan edilmiştir. Sedir Ağacı (*Cedrus libani*) 24 m boy, 1,60 m çap, 5,04 m çevre genişliğine sahiptir ve 330 yaşındadır.

Ballık Köyü Sediri Tabiat Anıtı: Altınyayla İlçesinde yer alan 1 dekarlık saha 06.09.2002 tarihinde Tabiat Anıtı ilan edilmiştir. Sedir Ağacı (*Cedrus libani*) 49 m boy, 2,30 m çap, 7,22 m çevre genişliğine sahiptir ve 540 yaşındadır.

Evciler Köyü Sedir Ağacı Tabiat Anıtı: Gölhisar İlçesinde yer alan 1 dekarlık saha 06.09.2002 tarihinde Tabiat Anıtı ilan edilmiştir. Sedir Ağacı (*Cedrus libani*) 27 m boy, 1343 m çap, 4,50 m çevre genişliğine sahiptir ve 260 yaşındadır.

Burdur Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Burdur Merkezde yer alan 262.294 dekarlık saha 05.10.2006 tarihinde Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ilan edilmiş olup, hedef türü Dikkuyruk, Sakarmeke, Kaşıkaga ve Gri Balıkcıdır.

Karataş Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Karamanlı İlçesinde yer alan 40.216 dekarlık saha 05.10.2006 tarihinde Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ilan edilmiş olup, hedef türü Dikkuyruk, Sakarmeke, Angit, Kuğu, Flamingo, Su Bildircini, Karameke, Karabatak, Yabankazı, Yeşilbaş Ördek, Boz Ördek, Angit, Toy, Pelikan, Leylek, Serçe, Sığırcık ve Güvercindir.

Çizelge 254 - Burdur ilinde bulunan doğal sit alanları (Burdur ÇŞİM 2020)

DOSYA NO	DOĞAL SİT ALANI ADI	İL	İLÇE	MAHALLE
1	Burdur Gölü Doğal Sit Alanı	Burdur	Merkez	
2	İnsuyu Mağarası Doğal Sit Alanı	Burdur	Merkez	İnsuyu Köyü
3	Salda Gölü Doğal Sit Alanı	Burdur	Yeşilova	
4	Seferyitiği Doğal Sit Alanı	Burdur	Bucak	İncirdere Köyü
5	Serençay Kanyonu Doğal Sit Alanı	Burdur	Merkez	Günalan Köyü

Çizelge 255 - Burdur ilinde bulunan anıt ağaçlar (Burdur ÇŞİM, 2020)

Çınar	Sedir	Karaçam	Ardıç
Göhlisar (Merkez)	Göhlisar (Evciler) Köyiçi Mevkii	Altınyayla (Kızılyaka Köyü) Kabaçam Mevkii	Burdur Merkez (90 pafta, 67 ada, 120 parsel)
Ağlasun Merkez			
Altınyayla (Mescitönü Mevkii)	Altınyayla (Kocapınar)		
Altınyayla (Gülpınar Mevkii)	Altınyayla (Karaçayır)		
Altınyayla (Merkez Parkta) 4 ad.	Altınyayla (Ballık Köyü) Ağıllıpınar Mevkii		
Bucak (İncirdere Köyü) 1 adet			
Bucak (Seydiköy Köyü) 1 adet			

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 256 - Burdur ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

BURDUR	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	7.488,66	1,04	8.068,24	1,12	8.891,82	1,24	10.182,26	1,42
2) Tarımsal Alanlar	240.600,13	33,54	250.053,15	34,86	251.399	35,04	251.253,27	35,02
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	441.708,69	61,57	429.421,28	59,86	426.473,81	59,45	425.405,4	59,03
4) Sulak Alanlar	4.278,62	0,6	6.307,18	0,88	6.301,28	0,88	6.301,28	0,88
5) Su Yapıları	23.323,81	3,28	23.550,05	3,28	24.333,19	3,39	24.257,69	3,38
TOPLAM	717.399,9	100	717.399,9	100	717.399,9	100	717.399,9	100

Antalya-Burdur-Isparta Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 7. Maddesi uyarınca, Bakanlık Makamınca 27/08/2015 tarihinde onaylanmıştır. Antalya-Burdur-Isparta Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (O26 Plan Paftası, Plan Değişikliği Gerekçe Raporu) 1. No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. maddesi uyarınca 08.03.2019 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 257 - Burdur ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Burdur ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	15	0	0	3	1	0	2	21
ÇED Gereklidir	1	0	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	2	1	0	0	0	0	0	3
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 258 - Burdur ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED; Nisan/ 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
140	180	124	349	36	37	27	893

Çizelge 259 - Burdur ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED; Nisan/ 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
0	0	0	0	0	0	0	0

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 260 - Burdur ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (Burdur ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	19	19
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	0	27	27
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		5	5
TOPLAM	0	46	51

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 261 - Burdur ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Burdur ÇŞİM, 2020)

Denetim türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	22
Ani (plansız) denetimler	141
Genel toplam	163

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	5	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 262 – Burdur ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Burdur ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	18.037	72.197	0	492.394	0	66.150	5.239	654.017
Uygulanan Ceza Sayısı	1	1	0	5	0	3	4	14

2019 yılında ilde iki adet tesise Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğine aykırı davranması ve bir adet tesise ise izin lisans şartlarını sağlamadığından dolayı faaliyet durdurma uygulanmıştır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında 2018 yılı itibariyle Burdur ilinde 1 adet üst seviye BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

16. BURSA

1. Hava Kalitesi

Bursa ilinde 2019 yılında konutlarda 714.000 m³, sanayide 1.854.740 m³ doğal gaz; konutlarda 330.000 ton, sanayide 10.000 kömür kullanılmıştır. İlde 6 adet hava kalitesi ölçüm istasyonu bulunmaktadır. Bursa, Beyazıt, Kültürpark, Kestel, Uludağ Üniversitesi ve İnegöl istasyonlarıdır. 2019 yılında Bursa ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 264'de verilmektedir.

Çizelge 263 - Bursa ilinde hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler (Bursa ÇŞİM, 2020)

İSTASYON YERLERİ	HAVA KİRLİTİCİLERİ					
	SO ₂	NO _x	CO	O ₃	HC	PM
Bursa	X					X
Uludağ Üniversite	X	X		X		X
Kültürpark	X	X		X		
Beyazıt	X	X	X			X
İnegöl	X	X				X
Kestel	X	X		X		X

Çizelge 264 - Bursa ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

BURSA	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	PM _{2,5}	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	2,3		92,1		38,3		-	-	-	-	-	-	19,3	-
Şubat	4,3		86,5		36,0		-	-	-	-	-	-	28,8	-
Mart	2,6		87,9		29,2		-	-	-	-	-	-	42,4	-
Nisan	5,3		86,7		27,5		-	-	-	-	-	-	41,7	-
Mayıs	4,8		82		22,8		-	-	-	-	-	-	51,1	-
Haziran	5,8		78,8		21,6		-	-	-	-	-	-	63,3	-
Temmuz	5,9		63,6		17,8		-	-	-	-	-	-	67,8	-
Ağustos	6,7		52,3		16,9		-	-	-	-	-	-	62,2	-
Eylül	6,4		63,2		19,6		-	-	-	-	-	-	51,6	-
Ekim	5,4		92,3		37,7		-	-	-	-	-	-	25,6	-
Kasım	6,9		118,1		49,2		-	-	-	-	-	-	18,1	-
Aralık	17,8		97,5		46,9		-	-	-	-	-	-	18,7	-

BEYAZIT	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	14,3		77,5		1,6		-	-	80,5		-	-	-	-
Şubat	11,9		69,4		1,4		-	-	64,4		-	-	-	-
Mart	15,5		63,4		1,3		-	-	85,4		-	-	-	-
Nisan	8,4		64,7		0,8		-	-	84,1		-	-	-	-
Mayıs	7,4		55,6		0,9		-	-	74,6		-	-	-	-
Haziran	6,6		43,7		0,7		-	-	58,5		-	-	-	-
Temmuz	5,9		38,6		1,0		-	-	62,5		-	-	-	-
Ağustos	5,3		36,6		0,6		-	-	54,6		-	-	-	-
Eylül	7,7		47,3		0,9		-	-	65,3		-	-	-	-
Ekim	13,1		76,1		1,1		-	-	73,9		-	-	-	-
Kasım	10,5		70,9		1,6		-	-	77,6		-	-	-	-
Aralık	8,2		69,8		1,9		-	-	72,1		-	-	-	-

İNEGÖL	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	7,6		64,2						43,9		-	-	-	-
Şubat	11,1		51,7						37,6		-	-	-	-
Mart	12,2		53,3						42,6		-	-	-	-
Nisan	10,8		50,2						30,5		-	-	-	-
Mayıs	13,9		45,3						22,2		-	-	-	-
Haziran	10,4		34,9						14,5		-	-	-	-
Temmuz	14,6		37,9						17,8		-	-	-	-
Ağustos	8,5		35,7						18,3		-	-	-	-
Eylül	14,3		38,4						18,7		-	-	-	-
Ekim	9,7		59,2						33,8		-	-	-	-
Kasım	11,0		86,7						44,6		-	-	-	-
Aralık	10,7		80,2						44,7		-	-	-	-

Çizelge 264 - Bursa ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (devam)

KESTEL	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	19,6		49,1						37,9				30,5	
Şubat	21,6		51,8						35,4				31,2	
Mart	21,3		47,3						43,3				41,5	
Nisan	16,5		48,5						32,2				43,5	
Mayıs	15,1		45,6						23,2				54,0	
Haziran	4,7		33,2						14,5				73,2	
Temmuz	7,6		29,6						18,8				76,1	
Ağustos	6,8		31,4						14,8				75,0	
Eylül	16,4		35,7						26,2				61,4	
Ekim	24,8		52,4						37,5				33,8	
Kasım	28,3		48,7						42,4				21,5	
Aralık	27,8		39,8						33,3				18,4	

KÜLTÜRPARK	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	PM _{2,5}	AGS	OZON	AGS
Ocak	11,3								48,7		32,7		23,0	
Şubat	8,7								62,0		32,7		27,2	
Mart	11,8								-		25,6		43,6	
Nisan	6,4								35,6		25,4		43,8	
Mayıs	5,5								29,9		16,4		57,7	
Haziran	3,9								19,4		16,8		70,0	
Temmuz	3,8								23,8		-		71,0	
Ağustos	3,5								17,6		-		67,6	
Eylül	5,7								19,5		-		55,0	
Ekim	7,8								47,7		41,7		26,4	
Kasım	10,6								50,8		37,5		20,5	
Aralık	13,0								42,9		38,9		14,6	

ULUDAĞ Ü.	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	PM _{2,5}	AGS	OZON	AGS
Ocak	5,4								15,1		28,5		38,2	
Şubat	3,2								13,6		29,8		44,8	
Mart	5,3								9,71		24,8		65,4	
Nisan	3,2								13,1		26,9		57,3	
Mayıs	4,0								12,1		21,6		59,2	
Haziran	2,3								7,1		19,8		82,8	
Temmuz	4,1								11,9		16,9		84,0	
Ağustos	3,9								22,6		16,6		81,6	
Eylül	4,2								-		19,7		75,7	
Ekim	5,5								-		35,4		50,3	
Kasım	16,6								-		37,8		47,7	
Aralık	4,7								-		34,2		39,0	

İlde Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ve ilgili Bakanlık Genelgesi çerçevesinde 2020-2024 yılı Temiz Hava Eylem Planı paydaş kurumlarla birlikte hazırlanarak onaylanmış olup söz konusu planda yapılması planlanan çalışmaların takibi yapılmaktadır.

Çizelge 265 - Bursa ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Bursa ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri	1	2
Atık Geri Kazanım Ve Bertaraf Tesisleri	3	3
Cam Üretim Fabrikaları	2	6
Çimento	1	4
Demir - Çelik Ve Metalurji Fabrikaları	4	7
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	1	1
Gübre Fabrikaları	1	3
Kimya Fabrikaları	1	2
Kireç Fabrikaları	2	2
Tekstil Fabrikaları	3	6
TOPLAM	19	36

Bursa ilinde 2019 yılında 56 adet yetkili egzoz gazı emisyon ölçüm istasyonu ile hizmet vermiş olup, 2019 yılında toplam 353.448 araca egzoz gazı emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Bursa ilinin içme ve kullanma suyu ihtiyacı, Selahattin Saygı (Doğancı) Barajı ile Nilüfer Barajından karşılanmaktadır. Nilüfer Barajı ile Selahattin Saygı (Doğancı) Barajları müşterek işletildiğinde yılda yaklaşık 175 hm³ içme suyu sağlanmaktadır. Doğancı Barajı'ndan çekilebilecek su miktarı 115 hm³ olup, Nilüfer Barajı'nın payı da yılda 60 hm³'tür. Bununla birlikte, bir diğer proje içme ve enerji amaçlı olarak düşünülen Çınarcık Barajı'dır. Ayrıca yeraltısuyundan da (kuyular) içme suyu kaynağı olarak yararlanılmaktadır.

Çizelge 266 – Bursa ilindeki içme suyu kaynakları

İçme Suyu Kaynakları ve Kapasiteleri	KAPASİTE	
	min. lt/sn	Milyon (m ³ /yıl)
Pınarlar	494	15,57
Doğancı Barajı	3.434	108,3
Doğancı+Nilüfer Barajı	5.327	168
Yeraltı suyu	792	25
Gölbaşı Barajı	1.744	55
Çınarcık Barajı	4.597	145

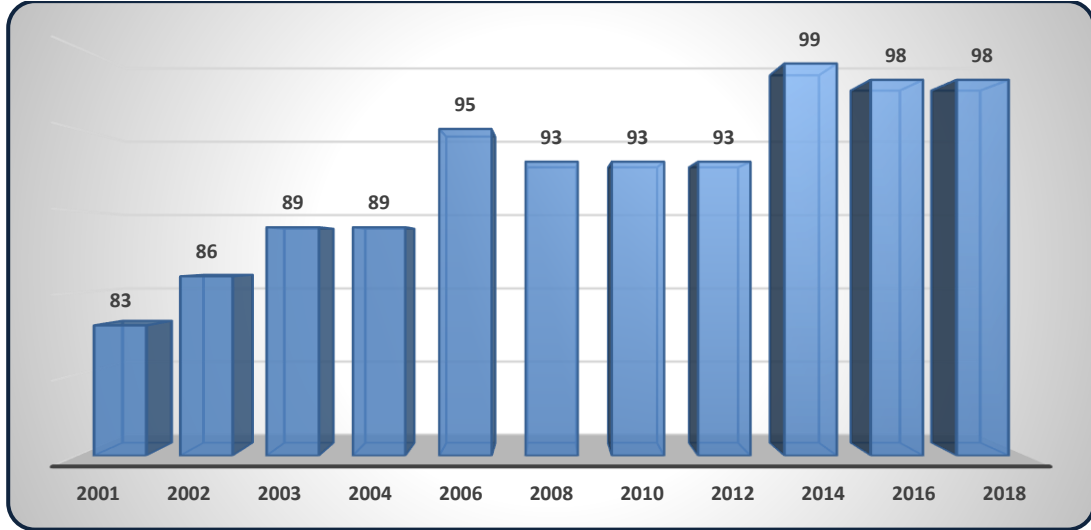
Çizelge 267 – Bursa ilinde mevcut içme suyu arıtma tesisleri (Bursa ÇŞİM, 2019)

1- Osmangazi	Dobruca İçme Suyu Arıtma Tesisi
2- Osmangazi	Kuştepe İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
3- Osmangazi	Abdalmurad İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
4-Gemlik	Nacıklı İçme Suyu Arıtma Tesisi
5-Gemlik	Narlılı İçme Suyu Arıtma Tesisi
6-Keles	Haydar İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
7-Keles	Belenören İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
8-İnegöl	İsaören-Dipsizgöllü İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
9-İnegöl	Mezitler İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
10-İnegöl	Hamzabey İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
11-İnegöl	Alanyurt İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
12- Karacabey	Gölecik İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
13- Karacabey	Merkezİçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
14- Karacabey	İkizce İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
15- Karacabey	Dağkadı-Şahmelek İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
16- Karacabey	Ovahamiydiye İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
17-Karacabey	Gölkıyı İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
18-Mustafakemalpaşa	Akarca İçme Suyu Arıtma Tesisi
19- Mustafakemalpaşa	Çan Deresi İçme Suyu Arıtma Tesisi
20-Mustafakemalpaşa	Karadere İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
21-Mustafakemalpaşa	Soğukpınar İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
22-Mustafakemalpaşa	Kömürcükadı –Şapçı İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
23Mustafakemalpaşa	Tatkavaklı İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
24-İznik	Orhaniye İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
25-Büyükorhan	Merkez İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
26-Orhaneli	Karınçalı İçme Suyu Paket Arıtma Tesisi
27-Nilüfer	Çınarcık Paket İçme Suyu Arıtma Tesisi
28- Kestel	Kestel İçme Suyu Arıtma Tesisi

Kent merkezinin doğu bölgesindeki kentsel atıksular, Demirtaş'ta kurulmuş olan ve BUSKİ'ye (Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi) ait ortalama 240.000 m³/gün kapasiteli Doğu Atıksu Arıtma Tesisinde arıtılmaktadır.

Kent merkezinin batı bölgesindeki kentsel atıksular, Özlüce'de kurulmuş olan ve BUSKİ'ye ait ortalama 87.500 m³/gün kapasiteli Batı Atıksu Arıtma Tesisinde arıtılmaktadır (Ayrıca Nilüfer Organize Sanayi Bölgesi'nin evsel nitelikli atıksuları ile 500 m³/gün kapasiteli Hamitler Düzenli Deponi Alanının Ön Arıtmasından çıkan atıksular da Batı Atıksu Arıtma Tesisine ulaşmaktadır).

Doğu ve Batı Atıksu Arıtma Tesisleri, Doğu ve Batı atıksu havzası ile toplanan kentsel atıksuların Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği ile AB Standartlarında istenen değerlere uygun hale getirilerek alıcı ortama deşarjı ile yüzeysel su kaynaklarına verilen kirliliğin önlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bursa Doğu Atıksu Arıtma Tesisi, Küçük Balıklı Köyü yakınlarında ve Bursa Batı Atıksu Arıtma Tesisi, Özlüce Köyü yakınlarında bulunmaktadır. İleri biyolojik arıtma proseslerinin uygulandığı tesislerde, azot ve fosfor giderimi de gerçekleştirilmektedir.

Grafik 41 - Bursa ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TUİK, 2019)

Çizelge 268 - Bursa ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Bursa Doğu Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik İleri	240.000	2,580	1.457.381	189,06
	Bursa Batı Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik İleri	87.500	0,753	381.099	84,42
	Kent Katı Atık Depolama Alanı Süzüntü Suyu Arıtma Tesisi	X			Biyolojik	500	0,004	-	2,1
	Hasanağa Paket Atıksu Arıtma Tesisi	X			Biyolojik	1.200	0,013	1.561	0,52
İlçeler	Mudanya Ön Arıtma ve Derin Deniz Deşarjı Tesisi	X			Fiziksel	25.000	0,272	86.426	-
	Gemlik Ön Arıtma Tesisi ve Derin Deniz Deşarjı Tesisi	X			Fiziksel	27.000	0,278	107.139	-
	Küçük Kumla Terfi Pompa İstasyonu ve Derin Deniz Deşarjı Tesisi	X			Fiziksel	28.500	0,145	6.379	-
	Kurşunlu Atıksu Terfi İstasyonu ve Derin Deniz Deşarjı Tesisi	X			Fiziksel	10.000	0,021	7.243	-
	Karacabey Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik	8.500	0,026	61.360	5,62
	Karacaali Paket Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik	400	0,004	572	0,27
	Narlı Paket Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik	1.000	0,009	376	0,26
	Orhangazi Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik İleri	19.200	0,206	66.645	6,3
	Orhaneli Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik	1.000	0,010	6.724	1,18
	İznik Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik İleri	8.790	0,038	24.501	5,12

Çizelge 268 - Bursa ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devam)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İzmit (Boyalıca) Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik İleri	200	-	2.329	-
Yenişehir Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik İleri	7.062	0,058	36.155	4,00
Mustafakemalpaşa Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik İleri	16.900	0,31	16.280	1,64
Nilüfer Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik İleri	12.000	0,165	10.548	-
Küçük Kumla Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik İleri	5.350		6.838	-
Akçalar Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik İleri	4.561	0,054	7.152	-
Gemlik Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik İleri	18.850	0,119		072
Mudanya Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik İleri	21.850	0,13	68.719	6,92
Kurşunlu Atıksu Arıtma Tesisi	X			Fiziksel Biyolojik İleri	4.725		1.302	-

Çizelge 269 - Bursa ilindeki 2019 yılında OSB'lerde çalışmakta olan atıksu arıtma tesislerinin durumu (Bursa ÇŞİM, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Bursa O.S.B	Faal	40.000 ton/gün	Fiziksel+ Kimyasal+ Biyolojik	40 ton/gün	Ayvalı Dere (Susurluk Havzası)
Demirtaş O.S.B. (DOSAB)	Faal (*)	70.000 ton/gün	Fiziksel+ Kimyasal+ Biyolojik	60 ton/gün	Nilüfer Çayı
Hasanağa O.S.B.	Faal	3.500 m ³ /gün	Fiziksel+ Biyolojik	1,63 ton/gün	Alıcı Ortam (Hasanağa Deresi)
İnegöl O.S.B.	Faal	130.000 m ³ /gün	Modifiye Aktif Çamur	20 ton/gün (%85 Katı Madde)	Kalburt Deresi
Mustafakemalpaşa O.S.B.	Faal	2.000 m ³ /gün	Fiziksel+ Biyolojik	2.800 ton/yıl	Pınarlı Dere
Mustafakemalpaşa Mermerciler İhtisas O.S.B. (**)	-	-	-	-	-
Nilüfer O.S.B.	Faal	792 m ³ /gün	Fiziksel Kimyasal	1,98 ton/gün	Alıcı Ortam (Ayafatma Deresi)
Yenice Islah O. S. B. içerisinde inşaat veya proje aşamasında AAT planlaması yapılmamıştır.					
Kayapa Islah O.S.B. içerisinde inşaat veya proje aşamasında AAT planlaması yapılmamıştır.					
Yenişehir O.S.B.	Faal	37,5 ton/yıl	Kimyasal + Biyolojik	0,922 ton/gün	Kocası Deresi
S.S.Yeşil Çevre Arıtma Tesisi İşletme Kooperatifi (***)	Faal	100.000 m ³ /gün	Fiziksel Biyolojik	60 ton/gün	Delicay
Bursa Deri İhtisas ve Karma Organize Sanayi Bölgesi	Faal	8.000 ton/gün	Fiziksel+ Kimyasal+ Biyolojik	40-50 ton/gün	Nilüfer Deresi
İnegöl Mobilya Ağaç İşleri İhtisas O.S.B.	Atıksu Arıtma tesisi bulunmamaktadır. Oluşan atıksular İnegöl OSB ile yapılan protokol ile İnegöl OSB Atıksu Arıtma tesisinde arıtılmaktadır.				

Çizelge 269 - Bursa ilindeki 2019 yılında OSB'lerde çalışmakta olan atıksu arıtma tesislerinin durumu (Bursa ÇŞİM, 2020) (devam)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Akçalar Islah O.S.B.	Hasanağa OSB ile birleşmiştir. Bölge sanayi tesislerinden toplanan atıksular Hasanağa Organize Sanayi Bölgesi atıksu arıtma tesisine deşarj edilmektedir.				
Bursa Tekstil Boyahaneleri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi	Atıksu arıtma tesisi inşaatı devam etmektedir.				

(*) DOSAB Atıksu Arıtma Tesisi Revizyonuna ait "ÇED Olumlu" Kararı ve "AAT Proje Onayı" alınmış olup proje çalışmaları devam etmektedir. Revizyon projesi sonucunda toplam kapasite 12.500 ton/gün artarak 82.500 ton/gün'e, AAT Çamuru miktarı da 33 ton/gün artarak 93 ton/gün olacaktır.

(**) Mustafakemalpaşa Mermerciler İhtisas O.S.B. kamulaştırma aşamasında olduğundan çalışmakta olan ya da proje aşamasında atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

(***) Uludağ OSB, Kestel OSB ve Barakfaki Islah OSB'lerin atıksuları S.S. Yeşil Çevre Arıtma Tesisi İşletme Kooperatifi Atık Su Arıtma Tesisinde arıtılmaktadır.

Çizelge 270 - Bursa ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Bursa ÇŞİM, yıl)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	71	71
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer	-	-

Çizelge 271 - Bursa ili akarsularında bulunan balık çiftlikleri (Bursa Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, 2019)

TESİS	KONUM	TÜR	SU DEBİSİ (Lt/sn)	Kapasite (Ton/Yıl)
Aral Alabalık Üretim Tesisi	Hamamlıkızık – Bıçkı Deresi	Alabalık	20	29
Atalay –Maden Alabalık Üretim Tesisi	Maden- Bostan Deresi	Alabalık	50	16
Atalay- Hilmiye Alabalık Üretim Tesisi	Hilmiye-Oylat Deresi	Alabalık	50	8
Arasdere Alabalık Üretim Tesisi	Karaislah –Aras Deresi	Alabalık	30	5,6
Deliçay Alabalık Üretim Tesisi	Gözede –Deliçay Deresi	Alabalık	50	8
Kaya Alabalık Üretim Tesisi	Doburca- Karaoğlan Deresi	Alabalık	20	3
Kepezder Alabalık Üretim Tesisi	Sünlük-Kepez Deresi	Alabalık	30	25
Serhat-1 Üretim Tesisi	İznic- Dereköy- Çınarlık Deresi	Alabalık	150	56
Serhat-2 Üretim Tesisi	İznic- Dereköy- Çınarlık Deresi	Alabalık	250	75

Bu balık çiftliği tesisleri akarsu üzerinde bulunmamaktadır. Fakat suyunu akarsu üzerinden alıp tekrar akarsuya vermektedir.

Çizelge 272 - Bursa ili kıyı su kütlelerinin ekolojik kalite değerlendirilmesi ([http://sim.csb.gov.tr/deniz ekolojik kalite durum raporları](http://sim.csb.gov.tr/deniz-ekolojik-kalite-durum-raporlari), 2019)

Su Yönetim Birimi Kodu	Su Yönetim Birimi Kapsadığı Alan	Ekolojik Kalite Durumu		
		2017	2018	2019
MAR 1	Marmara Havzası	Kötü kalite	Orta kalite	Orta kalite
MAR 2	Marmara Havzası	Orta kalite	İyi kalite	Orta kalite
MAR 3	Marmara Havzası	Kötü kalite	Orta kalite	Ölçüm bulunmuyor
MAR 19-1	Gemlik Körfezi	Kötü kalite	Orta kalite	Orta kalite
MAR 19-2	Gemlik Körfezi	Zayıf kalite	Kötü kalite	Kötü kalite
MAR 20	Marmara Havzası	Orta kalite	Orta kalite	Orta kalite
MAR 21	Marmara Havzası	Orta kalite	Orta kalite	Kötü kalite
MAR 22	Marmara Havzası	Ölçüm bulunmuyor		

Çizelge 273 - Deniz ve göl suları (yüzme suyu) kalitesi sonuçları, 2018

Deniz ve Göl Suları (Yüzme Suyu) Kalitesi Sonuçları, 2018							
	Takip Edilen Alan (Nokta) Sayısı	Alınması Gereken Numune Sayısı	Alınan Numune Sayısı	Yüzme Suyu Kalitesi*			
				A (Mükemmel)	B (İyi)	C (Kötü)	D (Çok Kötü)
Gemlik	8	56	56	0	5	3	0
İznik	3	21	21	0	2	1	0
Karacabey	3	21	21	3	0	0	0
Mudanya	9	63	63	2	6	1	0
Orhangazi	1	7	7	0	0	1	0
İL	24	168	168	5	13	6	0

* Yüzme suyu kalitesi takip edilen alanların durumunu belirtmektedir.

Roda Liman Depolama ve Lojistik İşletmeleri A.Ş., Gempport Gemlik Liman ve Depolama İşletmeleri A.Ş. ve Borusan Lojistik Dağıtım Depolama Taşımacılık ve Ticaret A.Ş. olmak üzere ilde 3 (Üç) adet Atık Kabul Tesisi bulunmaktadır. İlde Atık Alma Gemisi bulunmamaktadır. Ayrıca ilde denizde balık çiftliği bulunmamaktadır.

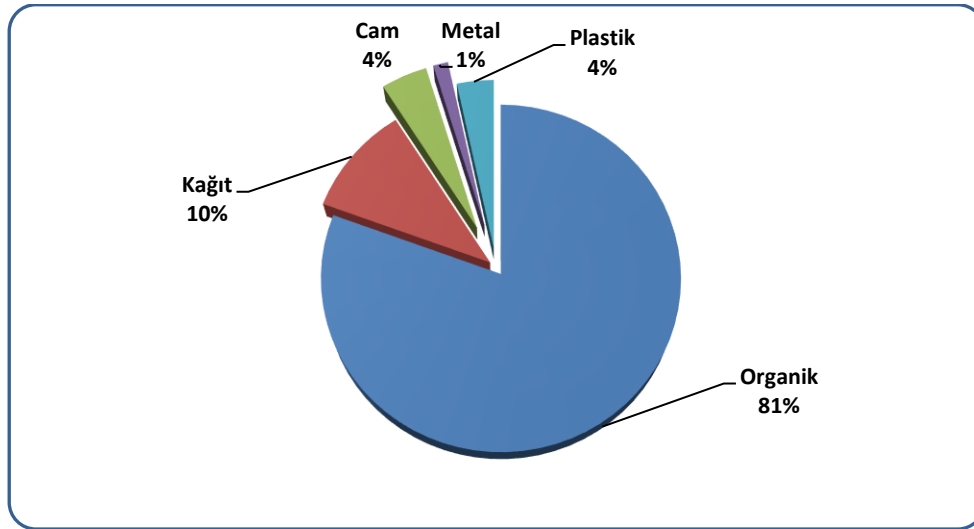
Çizelge 274 - Bursa ilinde 2019 yılı itibariyle acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı (BÇŞİM, 2019)

Şehir	Acil Müdahale Planı Hazırlaması Gereken Kıyı Tesis Adedi	Onaylı Plana Sahip Kıyı Tesis Adedi
BURSA	3	3

İl genelinde rekreasyonel amaçlı kullanılan su miktarı 1.004.673 m³'tür.

3. Atık

Yenikent Katı Atık Depolama alanı toplam 156 ha'dır ve bunun 83 ha'lık alanı etaplar halinde inşa edilmiş olup, yürürlükteki mevzuatlar çerçevesinde gerekli şartlar sağlanarak yeraltı sularının kirletilmemesi için önlemler alınmıştır. Zemin geçirimsizliği imalatları ile toplanan çöp süzüntü suları 500 m³/gün kapasiteli biyolojik arıtma tesisinde kanalizasyon deşarj limitlerinde artılmaktadır. Süzüntü suyu arıtma tesisi işletimi BUSKİ Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır.

Grafik 42 - Bursa ilinde katı atık kompozisyonu (Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2019)

Ayrıca İnegöl Katı Atık Depolama Alanının işletimi de Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmaktadır. Bu alan 25 Mart 2014 tarihinde İnegöl Belediye Başkanlığı tarafından Büyükşehir Belediyesine devredilmiştir. Bu alan toplam 24,4 ha olup, 21,4 ha'lık kısım çöp döküm alanıdır. Zemin geçirimsizlik imalatları İnegöl Belediyesi tarafından yürürlükteki mevzuatlar çerçevesinde gerekli şartlar sağlanarak yapılmış olup, yeraltı sularının kirletilmemesi için önlemler alınmıştır. Söz konusu alandan yeraltı suyu gözlem kuyularından alınan numunelerin analizi Yenikent Katı Atık Depolama Alanında bulunan kontrol amaçlı laboratuvarında yapılmaktadır. Zemin geçirimsizliği imalatları ile toplanan çöp süzüntü suları 2.500 m³/gün kapasiteli lagünde toplanarak bertaraf edilmektedir.

2872 sayılı Çevre Kanununun (Değişik Madde: 24/04/2006-5491S.K./9 mad.) 12'inci maddesi ve 2008/6 sayılı Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları Yetki Devri konulu Genelge gereğince Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Makamının 01.04.2014 tarih ve 51148829-020-108 sayılı oluruyla, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığına yetki devri yapılmıştır.

Çizelge 275 - Bursa ili 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi (BÇŞİM, 2019)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)
İnegöl Belediyesi	9.558,20	127.690,00
Yıldırım Belediyesi	252,00	76.991,07
Orhangazi Belediyesi	3.316,00	24.004,77
Osmangazi Belediyesi	788,00	408.340,00
Nilüfer Belediyesi	-	5.364.507,25
M.Kemalpaşa Belediyesi	4.976,00	12.833,30
Yenişehir Belediyesi	768,80	31.097,00
Mudanya Belediyesi	865,00	30.081,75
Kestel Belediyesi	40,00	76.986,00
Karacabey Belediyesi	3.960,00	36.957,00
Gürsu Belediyesi	876,00	40.573,00
Gemlik Belediyesi	-	23.226,98
İznik Belediyesi	-	-
Orhaneli Belediyesi	-	-
Harmancık Belediyesi	-	-
Büyükorhan Belediyesi	-	-
İl Geneli (Toplam)	25.400,00	6.253.288,12

Çizelge 276 - Bursa ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (SABS, 2019)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	185	10.645
Öğrenci	53	32.415
Personel	693	35.400
Vatandaş	6	22.596

Çizelge 277 - Bursa ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (BBB/2019)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	17 İlçe Belediyesi	
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	17 İlçe Belediyesi	
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	17 İlçe Belediyesi	
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	17 İlçe Belediyesi	
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)	17 İlçe Belediyesi	
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)	17 İlçe Belediyesi	
Pil(16 06 01*)	17 İlçe Belediyesi	26.202
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)	17 İlçe Belediyesi	
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)	17 İlçe Belediyesi	
Aydınlatma (20 01 21*)	17 İlçe Belediyesi	
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)	17 İlçe Belediyesi	24.577
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)	17 İlçe Belediyesi	
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	17 İlçe Belediyesi	87.614
Hacimli atıklar (20 03 07)	17 İlçe Belediyesi	
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)	17 İlçe Belediyesi	
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)	17 İlçe Belediyesi	
Organik atık	17 İlçe Belediyesi	
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)	17 İlçe Belediyesi	41.860.000
TOPLAM		41.998.393

Çizelge 278 - Bursa ilinde 2018 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri (MOTAT, 20209)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/ OSB/Üniversite/ Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1. Sınıf AGM	-	-	-	-
2. Sınıf AGM	TORUN ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ YATIRIM VE YÖNETİM ANONİM ŞİRKETİ (KORUPARK 2. SINIF ATIK GET MERKEZİ)	OSMANGAZİ	20	150101, 150102, 150103, 150104, 150105, 150107, 150109, 160602, 160603, 160604,160605, 200101, 200102,200110, 200111, 200133,200134, 200138, 200139,200140
	TURGUT SEYHAN VE KARDEŞLERİ MARKET İŞLETMECİLİĞİ GIDA UNLU MAMULLER BİLGİSAYAR VE BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ İNŞAAT TARIM HAYVANCILIK YEMEK İMALATI VE LOKANTACILIK SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKET	OSMANGAZİ	20	150101, 150102,150103, 150104, 150105, 150107,160602,160603, 160604, 160605,200101, 200102, 200121,200125, 200126, 200133,200134, 200138, 200139, 201140
	ZAFER PLAZA İŞLETMECİLİK A.Ş.	OSMANGAZİ	20	150101, 150102,150103, 150104, 150105, 150107,150109,160602, 160603, 160604,160605, 200101, 200102, 200110,200111, 200133, 200134, 200138,200139,201140
3. Sınıf AGM	MUSTAFAKEMALPAŞA ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ - ATIKSU ARITMA TESİSİ	MUSTAFAKEMALPAŞA	15	150101, 150102, 150104, 150105, 150107,160602,160603, 160604, 160605,200101,200102, 200133, 200134, 200139,200140
Mobil Atık Getirme Merkezi	-	-	-	-

Çizelge 279 - Bursa ilinde Sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (SABS, 2019)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
112	27	59

Bursa'da 2019 yılı itibariyle 17 adet belediyenin Ambalaj Atık Yönetim Planı onaylanmıştır.

Çizelge 280 - Bursa ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamında kompost üretimi bilgileri (İlgili İlçe Belediyesi, 2019)

	Kompost Tesisi Sayısı	Toplam Kapasitesi	Yıllık Üretilen Kompost Miktarı
Belediye Geneli	1	73.000 litre	9.600 kg/yıl
Kurum/Kuruluşlar	1	6000 ton	6.840 ton/yıl

Çizelge 281 - 2019 yılında Bursa ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı (Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	2.044
Ambalaj Üreticisi Sayısı	159
Tedarikçi Sayısı	342

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Bursa'da tehlikeli atığın 109.268,95 tonu geri kazanılmış, 4.556 tonu bertaraf edilmiş, 794,4 tonu ihraç edilmiş ve 118,54 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018 yılında Bursa ilinde 3.190,5 ton atık endüstriyel yağ, 1.038,3 ton atık motor yağı toplanmıştır. Bursa'da toplanan atık madeni yağın 3.426 tonu geri kazanılmış, 8,43 tonu bertaraf edilmiş, 794,4 tonu ihraç edilmiş 57,9 tonu da stokta.

2018 yılında Bursa ilinde 727.861 kg atık akümülatör, 8.615 kg atık pil toplanmış bulunmaktadır.

Bursa'da 2018 yılı içerisinde 658,62 ton kullanılmış kızartmalık yağ, 2,01 ton kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır. 2018 yılında Bursa'da oluşan ömrünü tamamlamış lastiklerin 125,8 tonu geri kazanılmıştır.

Bursa'da 2019 yılı itibariyle 10 tane atık elektrikli ve elektronik eşya işleme tesisi bulunmaktadır ve 578 ton atık elektrikli ve elektronik eşya toplanmıştır.

Bursa ilinde 2019 yılında iki demir ve çelik üreticisinden toplam 95.006 ton cüruf çıkmıştır. İlde bulunan Orhaneli Termik Santrali enerji üretimi için 2019 yılında 1.899.121 ton kömür kullanmış, bunun sonucunda 417.959 ton uçucu kül ve 179.125 ton cüruf oluşmuştur.

Çizelge 282 – Bursa ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Bursa ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	134
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	33
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	162
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	10
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	1

İlde tıbbi atıkların toplanması ve taşınması için yetki verilen bir adına kayıtlı 6 adet lisanslı araç kullanılmaktadır. 2019 yılında Bursa’da 3.399 ton tıbbi atık toplanarak sterilize edilmiştir.

Çizelge 283 – Bursa ilinde 2019 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı (Bursa ÇŞİM, 2020)

İşlenen Cevherin Adı	Toplam Tesis Sayısı	Zenginleştirme Atığı Miktarı (ton/yıl)	Kategori A Tesis Sayısı	Kategori B Tesis Sayısı
Krom Cevheri (Kromit)	6	1.239.794	3	1
Olivin	1	- (2019 yılında faaliyet göstermemiştir.)	-	1

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Bursa ilinde 1.808 damarlı bitki taksonu yayılış göstermektedir. Bu taksonların 140’ı endemik, 34’ü ise lokal endemiktir. Isoetes olympica (Uludağ Çim Eğreltisi) ve Amsonia orientalis (Mavi yıldız) olmak üzere iki tür Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) kırmızı listesinde “CR-Nesli kritik derecede tehdit altında olan türler” kategorisinde yer almaktadır. Rhus coriaria (Sumak), Luzula campestris (Luzul otu) ve Plantago lanceolata (Damarlıca) türleri “VU-Hassas”; Juglans regia (Ceviz) ve Alchemilla bursensis (Bursa pençesi) türleri ise “NT-Nesli tehdit altına girebilir” kategorilerinde yer almaktadır. “LC-Asgari endişe” kategorisinde ise 121 tür bulunmaktadır.

Bursa’da yayılış gösteren 6 tür, Avrupa Yaban Hayatı ve Yaşam Ortamlarının Korunması (BERN) Sözleşmesi’nin Ek-I / Mutlak Koruma Altındaki Bitki Türleri Listesi uyarınca koruma altındadır. 30 bitki türü ise “Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (The Convention on International Trade In Endangered Species of Wild Fauna and Flora - CITES)”nin Ek-II listesi uyarınca koruma altındadır. CITES Ek-II listesi, nesilleri mutlak olarak tükenme tehdidiyle karşı karşıya olmamakla birlikte, nesillerinin devamıyla bağdaşmayan kullanımları önlemek amacıyla ticaretleri belirli esaslara bağlanan türleri içerir.

Çizelge 284– Bursa’nın Bern Sözleşmesi kapsamında bulunan bitki türleri

Takson Adı	Türkçe Adı	BERN
Salvinia natans	Su eğreltisi	EK-I
Vaccinium arctostaphylos	Likarpa	EK-I
Teucrium lamiifolium ssp. Lamiifolium	Kumacıotu	EK-I
Ophrys oestrifera spp. Oestrifera	Sinek salebi	EK-I
Cyclamen coum ssp. Coum	Yer somunu	EK-I
Verbascum afyonense	Afyon siğirkuyruğu	EK-I
Verbascum basivelatum	Kadife siğirkuyruğu	EK-I

Bursa İli sınırları içerisinde, literatür kayıtlarına göre 3 kaplumbağa, 14 kertenkele ve 14 yılan türü olmak üzere toplam 31 sürüngen türü yayılış göstermektedir. Arazi çalışmalarında ise sahada 30 tür tespit edilmiştir. Literatürde bildirilmiş olan türlerin 29’u sahada gözlenmiştir. Bursa ilinde, farklı ailelerden toplam 268 kuş türüne ait kayıt bulunmaktadır. Bursa ilinde 49 memeli türü tespit edilmiştir. Literatür ve arazi çalışması kayıtlarına göre Bursa İli sınırları içerisinde 10 amfibi (iki yaşamlı) türü saptanmıştır. Bunlardan 5’i nesli tehdit altına girebilecek türlerdir. Literatürde, Bursa ilinin balık faunası için 38 adet tür seviyesinde ve 4

adet alt tür seviyesinde olmak üzere toplam 42 takson verildiği saptanmıştır. Ancak, verilen türlerin bir kısmı günümüzde sinonim olmuş; alt türler ise tamamen kullanımdan kalkmıştır. Arazi çalışmaları sonucunda Bursa ili'nde yayılış gösteren 38 tür belirlenmiştir.

Bursa ili sınırları içerisinde 1 adet Milli Park, 2 adet Tabiat Parkı ve 1 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası bulunmaktadır. Bursa ilinin toplam yüz ölçüsünün %8,6'sı korunan alandır.

Uludağ Milli Parkı: 1961 yılında Milli Park ilan edilmiştir, toplam milli park alanı 12.762 ha'dır. Milli Parkın 9.050 ha'ı ormanlık alan, 3.712 ha'ı ise açık alandır. En yüksek yeri ise 2.542 m rakımı olan Uludağ Tepedir. Ayrıca Uludağ, ülkemizde yer alan 144 Önemli Bitki Alanından (ÖBA) biridir. Uludağ'da 104 endemik tür tespit edilmiş olup, bunun 32 adedi Uludağ endemiğidir. Ayrıca, küresel ölçekte nesli tehlike altında olan 3, Avrupa ölçeğinde ise 54 türün yaşam alanını oluşturmaktadır. Uludağ Sakallı Akbaba ve Kaya Kartalının üreme popülasyonlarını barındırması nedeniyle Önemli Kuş Alanı (ÖKA) olarak belirlenmiştir. Ayrıca, milli parkta 46 tür kelebek ve 11 tür bombus arısı tespit edilmiştir. Uludağ'ın zirvelerinde bir kısmı yazın kuruyan 9 adet buzul gölü (Sirk) mevcuttur. Buzulların Uludağ'ın yüksek kesimlerinde gelişmesi ve buzul aşındırması sonucu oluşan teknelerin sularla dolması sonucu oluşmuşlardır. En önemliler Karagöl, Kilimli göl, Aynalı göl ve Buzlu göldür.

Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı: Bursa İli Orhaneli ilçe sınırlarında içerisinde yer almaktadır. Tabiat Parkının toplam alanı 436 ha olup; Alan Gelişme Planı hükümleri doğrultusunda yönetilmektedir. Koruma Çalışmaları kapsamında 142 adet bitki türü ile 13 adet fauna tespiti yapılmıştır. Endemik olarak bulunan fauna türlerinden *Lutra lutra* (su samuru) izleme çalışması devam etmektedir. Alanın içerisinde tarihi kaya hamamları; civarında höyük, bazilika, sur ve yerleşim kalıntılarının yanında Roma İmparatoru Adrianus tarafından av mahali olarak kullanılmış bölge yer almaktadır. Tarihi hamam Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce anıt olarak tescil edilmiştir.

Suuçtu Tabiat Parkı: Bursa ili Mustafakemalpaşa ilçe sınırları içerisinde yer almaktadır. Tabiat parkının toplam alanı 10 ha olup, alan 1. Derece doğal sit alanıdır. Gelişme Planı, 26-03-2012 tarih ve B.23.0.DMP.0.10.02-415.01-14038 sayılı "Tabiat Parkları Gelişme Planı Teknik İzahnamesi"ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Bursa ilinde tabiatı koruma alanı bulunmamaktadır. Ancak Uluabat Gölü, İznik Gölü ve Kocaçay Deltası Sulak Alan statüsündedir.

Uluabat Gölü: Marmara Denizi'nin güneyinde, Bursa il sınırları içinde yer alan Uluabat Gölü, Türkiye'nin en geniş nilüfer yataklarına sahip göldür. zengin tür çeşitliliğine sahip olması, önemli kuş göç yolu üzerinde bulunması, zengin bir flora ve faunaya sahip olması nedeniyle 15.04.1998 tarihinde Ramsar alanı ilan edilen göl, yaklaşık 20.000 km² alana sahiptir. Uluabat Gölü Sulak Alanı, Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) kırmızı listesinde "Hassas-VU" ve "Tehdite Yakın-NT" kategorilerinde yer alan *Pelecanus crispus* (tepeli pelikan), *Hirudo medicinalis* (tıbbi sülük), *Sagittaria sagittifolia* ve *Stachys palustris* gibitürlere ev sahipliği yapmaktadır. Uluabat Gölü Yönetim Planı ise 27.12.2002 tarihinde yürürlüğe girmiş, 2007, 2011 ve 2015 yıllarında revize edilmiştir.

İznik Gölü: Marmara Bölgesi'nin en büyük, Türkiye'nin ise beşinci büyük doğal gölü olan İznik Gölü, 80 m ile derinliği en fazla olan tektonik bir tatlı su gölüdür. Alan, sık sazlıkların arasında karışık koloniler kuran küçük karabatak ve gece balıkcılı ile özel koruma alanı statüsü kazanır. İznik Gölü Sulak Alanı'nda yapılan floristik çalışmalar sonucunda 88 familyaya ait 497 tür ve tür altı seviyede takson tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 11'i ülkemize özgü endemiktir ve endemizm oranı %4.97'dir. Alandan tespit edilen ve lokal endemik olan *Rumex bithynicus* "CR"; bölgesel endemik olan *Verbascum bombyciferum* ve *Lathyrus undulatus* "VU", geniş yayılışlı endemiklerden *Verbascum lagurus* "NT"; diğerleri ise "LC" kategorilerinde yer almaktadırlar. İç su balıkları ve değerli kelebek türleri ile de ön plana çıkar. Bölgede, 16 takım ve 44 kuş familyasına ait toplam 172 kuş türünün olduğu belirlenmiştir. Buna göre, bölgede varlığı tespit edilen kuş türü sayısı, Türkiye ornitofaunasına kayıtlı kuş türü sayısının (463 kuş türü) yaklaşık %37'sidir (yaklaşık 1/3'ü). İznik Gölü'nün sürdürülebilirliğini sağlamak için Sulak Alan Yönetim Planı hazırlama çalışmaları devam etmektedir. 1990 yılında İznik Gölü, Sit Alanı ilan edilmiştir.

Kocaçay Deltası: Marmara Denizi'nin güney kıyısında yer alan delta, göl, bataklık, kumul ve subasar orman ekosistemlerinden meydana gelir. Deltanın batı yarısında, toplam alanı 194 ha olan ve Maliç Deresi tarafından beslenen Dalyan ve Poyraz gölleri, 600 ha alan kaplayan sazlıklar, 730 hektarlık bir alana yayılmış dişbudak, kızılğaç ve söğütlerden oluşan subasar ormanlar ve çok çeşitli floraya sahip geniş bir kumul bandı bulunmaktadır. Kocaçay Deltası Sulak Alanının Tampon Bölge Koruma Sınırları tespit edilmiş olup, ilgili Yönetmelik kapsamında çalışmalar devam etmektedir. Kocaçay Deltası'nda 14 ordo ve 44 familyaya ait 114 kuş türü tespit edilmiştir. Deltada yapılan çalışmalarda 38 türün yerli (deltada üreyen), 22 türün yaz göçmeni, 11 türün kış göçmeni, 16 türün transit tür olduğu tespit edilmiştir. 27 türün arazide 1 veya 2 kez gözlenmeleri nedeniyle statüleri hakkında karar verilememiştir. 114 kuş türünden 46'sı su kuşu olup, bu su kuşlarından 12'si deltada üremektedir. Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) kriterlerine göre deltada tespit edilen 114

türden 110'u "Düşük Riskli-LC", 2'si "Hassas-VU", 1'i de "Tehdite Yakın-NT" kategorisinde yer almaktadır. "Hassas-VU" tehlike sınıfında yer alan türler Pelecanus crispus (Tepeli pelikan) ve Aquila clanga (Büyük bağırğan kartal)'dır. Aythya nyroca (Pasbaş patka) ise "Tehdite Yakın-NT" olarak değerlendirilmiştir. Alan; Ciconia nigra (Kara leylek), Glareola pratincola (Bataklık kırlangıcı), Charadriusalexandrinus'un (Kesik kolye yağmur kuşu) üreyen popülasyonlarıyla Önemli Kuş Alanı (ÖKA) statüsü kazanmıştır.

Karacabey Karadağı-Ovakorusu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Alanın toplam yüzölçümü 28.575,77 ha (285.757.691 m²) olup, deniz seviyesinden yüksekliği 0 – 833 m (Karatepe) arasında değişmektedir. Karacabey Karadağı-Ovakorusu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'nın hedef türü Phasianus colchicus'dur (sülün). Sahanın koruma ve yönetim gerektiren diğer değerleri ise Capreolus capreolus (karaca), subasar (longoz) ormanı, Kocaçay Deltası sulak alanı, yaban hayvanı rehabilitasyon merkezi, ayı barınağı ve endemik türlere ev sahipliği yapan kıyı kumul ekosistemidir.

Fotoğraf 16 - Karacabey Karadağ Ovakorusu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

Anıt Ağaçlar: İl sınırları dahilinde 1.205 adet tescilli ağaç, 14 adet ağaç topluluğu mevcuttur. Bursa'da yüzlerce yıllık yaşamlarıyla birer doğal anıt durumunu alan çok sayıda çınar vardır. Bunlardan bazıları şunlardır;

Orhan Camisi Çınarı: 568 yaşında dip çevresi 12 m olan ulu bir çınardır.

Ulufeli Çınar: Oto garajı yakınındaki bu ağacın Yıldırım Beyazıt zamanında dikildiği söylenir. Dip çevresi 21,5 m olan ağacın gövdesinde geniş bir kovuk vardır.

İnkaya Çınarı: 573 yaşında olduğu hesaplanan İnkaya Çınarı'nın dip çevresi 9,2 m, çapı ise 3 m'dir. Turistlerin çok ilgisini çeken bu ağacın çevresinde 1964'te duvarlar örülmüş ve piknik masaları yerleştirilmiştir. İnkaya Çınarı'nın üzerinde sonradan yaptırılan bir de çeşme bulunmaktadır. İnkaya Çınarı çevre düzenlemesi 1991 yılında Osmangazi Belediyesi tarafından yaptırılmıştır.

Bunlardan başka Tophane Semtindeki Kavaklı Camisi Çınarı ile Muradiye Türbesi, Tahtakale Camisi avlusu ve Setbaşı meydanındaki çınar ağaçları bulunmaktadır.

İl sınırları içerisinde Mustafakemalpaşa İlçesinde Ayiini Mağarası, Osmangazi İlçesi Avdancık Mağarası ve İnegöl İlçesi Oylat Mağarası olmak üzere toplamda 4 adet anıt tescilli mağara bulunmakta olup ayrıca yetki dahilinde ki Yalova İlinde, Merkez, Soğucak Mağarası bulunmaktadır.

İl sınırları içerisinde Mustafakemalpaşa İlçesi Ayvaini Mağarası, Mustafakemalpaşa İlçesi Çavuşköy yakınındaki mağara, Keles İlçesi Gavurini Mağarası ve İznik Elmalı Mahallesiindeki mağara olmak üzere 4 adet mağara ve bölgesinin tescillenerek doğal sit olarak ilan edilmesi yönünde müracaat bulunmakta olup çalışmalar devam etmektedir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 285 - Bursa ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)

BURSA	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	28.120,54	2,6	33.196,34	3,07	37.827,84	3,5	40.921,25	3,78
2) Tarımsal Alanlar	480.168,49	44,39	479.105,79	44,29	482.512,35	44,61	480.567,32	44,43
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	523.389,28	48,39	519.444,72	48,02	509.978,72	47,15	508.595,52	47,02
4) Sulak Alanlar	5.631,72	0,52	5.644,39	0,52	5.702,87	0,53	5.702,87	0,53
5) Su Yapıları	44.365,38	4,1	44.284,17	4,09	45.653,63	4,22	45.888,45	4,24
TOPLAM	1.081.675,41	100	1.081.675,41	99,99	1.081.675,41	100,01	1.081.675,41	100

Bursa 2020 Yılı 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı 19.01.1998 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. 02.10.2015/1816 sayılı BBB meclis kararı ile "Bursa İnegöl-Yenice Islah Organize Sanayi Bölgesi"ne ilişkin "Bursa 2020 Yılı 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı" değişikliği onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 286 - Bursa ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	26	2	32	7	21	0	5	93
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	4	3	6	1	3	0	1	18
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 287 - Bursa ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 10/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
122	265	2.944	705	635	120	320	5.111

Çizelge 288 - Bursa ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 10/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
18	6	1	0	4	0	3	32

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 289 - Bursa ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	25	113	138
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	42	240	282
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	150		150
TOPLAM	67	353	570

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 290 - Bursa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	122
Ani (plansız) denetimler	894
Genel toplam	1.180

Çizelge 290 - Bursa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020) (devam)

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	64	4.638,00
	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	195	0,00

Çizelge 291 - Bursa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2019)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	1.613.590	1.253.875	-	1.551.454	-	251.652,28	51.513	4,722,084.28
Uygulanan Ceza Sayısı	21	10	-	23	-	10	4	68

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında 2019 yılı itibariyle Bursa ilinde 15'i üst seviye, 9'u alt seviye olmak üzere toplam 24 adet BEKRA kuruluşu bulunmaktadır. Ayrıca ilde BEKRA Bildirim Sistemi'ne kayıt yaptıran firmalardan 1.548 adedi kapsam dışı olarak belirlenmiştir.

17.ÇANAKKALE

1. Hava Kalitesi

Çanakkale ilinde, 2019 yılında konutlarda 82.274.369,53 sm³, doğalgaz tüketilmiştir.

2019 yılında Çanakkale ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının aylara göre verileri aşağıda Çizelge 293'de verilmektedir.

Çizelge 292 – Çanakkale’de hava kalitesi ölçüm istasyonlar ve ölçülen parametreler

İstasyon Adı	Ölçülen Parametreler
ÇANAKKALE	SO ₂ ve PM ₁₀
ÇAN	PM ₁₀ , SO ₂ , NO _x
LAPSEKİ	PM ₁₀ , SO ₂ , NO _x
BİGA	PM ₁₀ , SO ₂ , NO _x

Çizelge 293 – Çanakkale ilinde 2019 yılında hava kirletici gazların ortalama konsantrasyonları

Merkez	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	O ₃	AGS
Ocak	5,1	0	32,1	2					21,1	0				
Şubat	7,5	0	36,6	6					25,0	0				
Mart	7,0	0	41,3	2					29,2	0				
Nisan	8,9	0	42,1	7					31,2	0				
Mayıs	10,4	0	34,9	1					26,1	0				
Haziran	7,6	0	44,6	4					16,1	0				
Temmuz	13,7	0	37,7	0					18,5	0				
Ağustos	11,7	0	54,0	6					17,2	0				
Eylül	14,7	0	41,7	3					16,5	0				
Ekim	15,1	0	46,6	10					15,1	0				
Kasım	13,3	0	54,6	18					24,6	0				
Aralık	14,9	0	43,6	10					23,6	0				

Biga	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	O ₃	AGS
Ocak	23,5	0	23,5	2					6,7	0				
Şubat	14,3	0	25,0	3					6,3	0				
Mart	21,1	0	26,1	0					6,2	0				
Nisan	22,2	1	28,0	2					6,3	0				
Mayıs	35,6	0	27,3	0					5,8	0				
Haziran	20,8	0	41,6	12					4,2	0				
Temmuz	21,3	0	20,4	0					4,8	0				
Ağustos	19,6	0	9,8	0					3,9	0				
Eylül	17,4	0	8,6	0					5,6	0				
Ekim	16,4	0	12,1	0					6,6	0				
Kasım	17,4	0	14,8	0					7,2	0				
Aralık	13,0	0	24,2	0					5,6	0				

Çan	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	O ₃	AGS
Ocak	22,6	0	53,10	16					9,0	0				
Şubat	25,8	0	56,0	13					7,2	0				
Mart	30,1	0	61,3	21					11,7	0				
Nisan	25,2	0	59,4	18					7,0	0				
Mayıs	28,5	0	57,2	20					6,8	0				
Haziran	14,6	0	45,8	10					3,7	0				
Temmuz	11,5	0	40,2	1					4,7	0				
Ağustos	11,7	0	38,0	0					4,1	0				
Eylül	14,7	0	46,3	10					7,3	0				
Ekim	15,1	0	54,9	17					15,7	0				
Kasım	13,3	0	71,0	25,0					8,9	0				
Aralık	14,9	0	65,5	21					6,3	0				

Çizelge 293 - Çanakkale ilinde 2019 yılında hava kirletici gazların ortalama konsantrasyonları (devam)

Lapseki	SO ₂	AGS	PM _{2,5}	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	O ₃	AGS
Ocak	11,7	0	14,9	0					7,9	0				
Şubat	11,4	0	22,6	0					8,3	0				
Mart	11,4	0	17,7	0					8,0	0				
Nisan	7,4	0	19,4	0					7,1	0				
Mayıs	8,9	0	16,1	0					7,8	0				
Haziran	5,3	0	16,7	0					5	0				
Temmuz	7,5	0	14,8	0					3,6	0				
Ağustos	11,2	0	13,9	0					2,4	0				
Eylül	9,4	0	14,8	0					2,3	0				
Ekim	14,2	0	22,5	0					3,6	0				
Kasım	12,4	0	24,41	0					6,0	0				
Aralık	11,4	0	14,4	0					4,9	0				

İlde 6 tane Egzoz Gazı Emisyonu Ölçümü yapmaya yetkili istasyon bulunmaktadır. 2019 yılı içerisinde 70.035 adet araca egzoz emisyon pulu verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Çanakkale il merkezinin içme suyu Atikhisar Barajından sağlanmaktadır. Barajdan gelen su, Çanakkale Belediyesi arıtma tesislerinde ileri bir arıtmadan geçirilerek şehre verilmektedir. 2018 yılı içerisinde 10.897.420 m³ su barajdan isale hatlarıyla alınarak arıtılıp şebekeye verilmiştir.

Çizelge 294- Çanakkale ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Artırılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Çanakkale	X			İleri	21.750	16.000	136.002	0,1805
	Kepez	X			Biyolojik	2.700		28.034	0,194
İlçeler	Ayvacık	X			Biyolojik	1.000		8.881	0,027
	Küçükkuşu	X			İleri	5.000		10.045	0,11
	Bayramiç	X			Biyolojik	3.000		15.338	
	Biga	X			Biyolojik	15.906	13.972	54.429	2,027
	Karabiga	X			Biyolojik	500		2.957	0,05
	Gümüşçay	X			Biyolojik	500		2.069	0,0354
	Bozcaada	-		-	Biyolojik	5.000		3.023	-
	Çan	X			Biyolojik	11.152	5.440	30.072	0,184
	Eceabat	X			Biyolojik	10.500	1.500	5.679	0,022
	Ezine	X			Biyolojik	1.640		14.232	-
	Gökçeada		X		-	-	-	-	-
	Terzialan		X		-	-	-	-	-
	Geyikli	X			Biyolojik	5.000	330	3.697	0,0000416
	Evreşe		X						-
	Gelibolu	X		-	Biyolojik	10.000	6.463	30.341	0,388
	Çardak	X				5.236		3.591	-
	Lapseki	X		-	Biyolojik	5.236	-	13.126	-
	Kavakköy	X			Biyolojik	240	225	2.721	0,072
	Kalkım			X					-
	Yenice	X			Biyolojik	500		7.698	
Umurbey	X			Biyolojik	500		2.497	0,11	

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmî gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

Münferit şahsi sondaj kuyuları haricinde içme ve kullanma suyu olarak yeraltı suyu kullanılmamaktadır. Mevcut su arıtma tesisi, Çanakkale şehir merkezi, Dardanos ve Güzelyalı ilçelerine su temin etmek üzere 1992 yılında İlbank denetimi altında işletmeye alınmıştır. Su, Atikhisar Su Deposundan su

arıtma tesisine 1000 mm çapındaki cam takviyeli boru hattı ile iletilmektedir. Tesisin kapasitesi 2050 m³/saat'tir. Tesisin ortalama günlük akış hızı 1200 m³/saat ile 1300 m³/saat arasında değişmektedir.

İlde 348.939 kişi kentsel kanalizasyon sistemi ile hizmet almaktadır, bu hizmetten faydalanma oranı her geçen gün artmakla birlikte %96 seviyelerine ulaşmıştır. Çanakkale ilinde 23 belediyeden 21'inde atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Atıksu arıtma tesisleri ile 309.936 kişiye ile Belediye nüfusunun %84,9'na hizmet verilmektedir.

İlde Ayvacık'ta 9, Biga'da (Karabiga) 1, Ezine'de 1, Gelibolu'da 1, Gökçeada'da 1, Merkezde 4 olmak üzere toplamda 17 adet noktadan numune alınmaktadır. Mavi bayraklı toplam 13 plaj bulunmaktadır, mavi bayraklı marina bulunmamaktadır.

Çizelge 295 – Çanakkale ilinde OSB'lerde olan atıksu arıtma tesislerinin durumu

OSB Adı	Mevcut Durumu	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Çanakkale OSB	Faaliyette	-	Belediye Kanalizasyon hattına bağlı	-
Biga OSB	Faaliyette	1000 ton/gün kapasiteli Debi: 750 ton/gün	Endüstriyel	
Ezine-Gıda ihtisas	Faaliyette değil		Var	

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, iletkenlik, Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

3. Atık

Çanakkale ilinde katı atıkların toplanması, taşınması ve bertarafına yönelik olarak dört ayrı katı atık birliği kurulmuştur.

Çizelge 296 – Çanakkale ilinde yer alan Katı Atık Yönetim Birlikleri (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	KATI ATIK BİRLİĞİNİN ADI	BİRLİĞE ÜYE OLAN BELEDİYELER	SON DURUM
1	Çanakkale Katı Atık Yönetim Birliği (ÇAKAB)	Çanakkale (Merkez), Lapseki, Umurbey, Kepez, Çardak, İl Özel İdare Katı Atık Yönetim Birliği	Katı atık düzenli depolama tesisi işletmeye geçmiştir. (04.09.2009)
2	Gelibolu Yarımadası Katı Atık Yönetim Birliği	Gelibolu, Eceabat, Evreşe, Kavakköy Belediye Başkanlıkları ve İl Özel idaresi	Katı atık düzenli depolama tesisi işletmeye geçmiştir. (17.03.2011)
3	Troas Bölgesi Katı Atık Yönetim Birliği	Küçükkuyu, Ezine, Bozcaada, Geyikli, Ayvacık, Bayramiç ve İl Özel idaresi	Proje İhalesi Yapıldı.
4	Çan, Biga, Yenice ve Çevresi Katı Atık Yönetim Birliği	Biga, Çan, Yenice, Karabiga, Gümüşçay, Terzialan, Kalkım Belediye Başkanlıkları ve İl Özel idaresi)	07.06.2016 tarihinde inşaata başlamıştır.
	Gökçeada Belediye Başkanlığı	2009 yılında Gelibolu Yarımadası Katı Atık Yönetim Birliğine ait düzenli deponi sahasına atıkların taşınacağı taahhüt edilmesine rağmen henüz taşıma çalışmaları başlamamıştır.	

Çizelge 297 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Çanakkale Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	35	1.554
Öğrenci	18	2.035

2019 yılında toplanan ambalaj atığı (kağıt, karton, cam, plastik, metal) miktarı 14.481.523 ton'dur. 34.620 tonu geri kazanılmıştır. 2019 yılında 145 adet kayıt altına alınan ambalaj üreticisi ve piyasaya süren işletme vardır.

2018 yılında İlde 192 ton atık motor yağı, 14.180 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır.

Çanakkale'de 2018 yılında 45.921 kg atık akümülatör, 12 kg atık pil beyan edilmiştir. Çanakkale ilinde "Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında 3 adet geçici depolama alanı, 2 adet geri kazanım tesisi bulunmakta olup, 85.324 ton lastik geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

"Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında 2 adet ÖTA teslim yeri mevcuttur.

Çizelge 298 – Çanakkale ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları (Çanakkale Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	4
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	19
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Çizelge 299 – Çanakkale ilinde 2019 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri üretim kapasiteleri, cüruf ve bertaraf yöntemi (İçdaş Çelik, 2020)

Tesis Adı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
İçdaş Çelik Enerji Tersane ve Ulaşım Sanayi A.Ş.	2.979.376	309.349	Geri Kazanım Yan Ürün Belgesi mevcut.

Çizelge 300 – Çanakkale ilinde 2019 yılı termik santrallerde kullanılan kömür, oluşan cüruf ve uçucu kül miktarı (İçdaş Elektrik Üretim- Cenal Elektrik Üretim -18 Mart Termik Santrali, 2020)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf (ton/yıl)
İçdaş Çelik Enerji Tersane ve Ulaşım Sanayi A.Ş. –Termik Santrali	1.285.687	358.577	85.695
İçdaş Elektrik Enerjisi Üretim ve Yatırım A.Ş. – Bekirli Termik Santral	3.134.835	94.086 (Düzenli Depolama)	42.003
		221.388 (Geri Kazanım)	-
Çan 2 Termik Santrali	1.591.498	676.089	131.185
Çan Termik Santrali	1.828.588	619.754	287.365
Cenal Elektrik Üretim A.Ş.	3.000.492	251.172	27.908
TOPLAM	10.841.100	2.221.066	574.156

2019 yılında Çanakkale ilinde 23.557 ton tıbbi atık toplanarak sterilizasyona gönderilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Çanakkale flora varlığı açısından diğer taksonlara göre çok daha fazla zenginlik göstermektedir. Çanakkale ilindeki flora öğelerine ait takson sayısı 1527, endemik tür sayısı da 78 olarak belirlenmiştir.

İll sınırları içinde 7 takım, 20 aile ve 44 cins ait toplam 78 memeli türün (% 48,1) bölgede yaşaması faunal zenginliğin diğer bir göstergesidir. Çanakkale ili sınırları içinde *endemik memeli türü bulunmamaktadır*. IUCN kriterlerine göre 2 tür yetersiz veriye sahip türleri (DD), 60 tür yaygın türleri (LC), 6 tür neredeyse tehdit altındaki türleri (NT), 8 tür hassas türleri (VU) ve 1 tür de vahşi yaşamda soyu tükenme tehlikesi *çok büyük* olan türü (EN) içermektedir. BERN kriterlerine göre bölgedeki memelilerin 34 türü kesinlikle korunması gereken türlerden (EKII) ve 20 tür de korunması gereken türler (EK-III) arasında yer almaktadır.

Kazdağları, Anadolu yarım adasının kuzeybatısında yer alan, Biga yarımadasının en yüksek dağıdır. Kaz Dağları, doğal ve kültürel kaynak değerleri açısından oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Kazdağları'nın Ege ve Marmara Bölgelerinin sınırlarını oluşturması nedeniyle iki farklı iklim etkisinde kalması, Avrupa – Sibirya, Akdeniz ve İran - Turan bitki bölgelerinin kesiştiği noktada bulunması nedeniyle bu bölgeleri temsil eden bitki türlerinin burada bulunması, güney yamaçlarının deniz seviyesinden birden 1.700 metrelere yükselmesi, bu alanların dereler ve çaylar tarafından derin vadiler şeklinde yarılmaları biyoçeşitliliği artırmaktadır.

İl sınırları içerisinde Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ve Troya Tarihi Milli Parkı olmak üzere toplam iki adet tarihi milli park bulunmaktadır.

Fotoğraf 17 - Kaz Dağlarından bir görünüm

Troya Tarihi Milli Parkı: Çanakkale il merkezine 25 km mesafede, Troia Antik kentin yeri ve kalıntıları Çanakkale Boğazı güney girişinde, Erenköy (İntepe) Beldesi, Tevfikiye (Asarlık) köyü yakınında Hisarlık (eski Pergamos) mevkiinde ovaya egemen bir tepelik üzerindedir.

Fotoğraf 18 - Troya Tarihi Milli Parkı'ndan bir görünüm

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı: 1973 yılında Milli Park ilan edilmiştir. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Park sınırları dahilinde 1 ilçe (Eceabat) ile 8 köy bulunmaktadır. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde 56 yerli anıt ve şehitlik, 35 yabancı mezar ve anıtı bulunmaktadır.

Fotoğraf 19 - Çanakkale Şehitler Abidesi'nden bir görünüm (Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı)

Saros Körfezi Özel Çevre Koruma Bölgesi: 22.12.2010 tarih ve 27793 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak tespit ve ilan edilmiştir. Saros Körfezi, 144 çeşit balık, 78 tür deniz bitkisi ve 34 tür süngere ev sahipliği yapan, su altı zenginlikleri ile dolu ve sualtı etkinlikleri ile ilgilenenler için oldukça önemli bir bölgedir. Körfez içinde barındırdığı zengin balık çeşitleri nedeniyle deniz biyologları ve dalış meraklıları arasında büyük ve doğal bir akvaryum olarak nitelendirilir.

Fotoğraf 20 - Saros Körfezinden Bir Görünüm

Çizelge 301 - Çanakkale ilinde bulunan sit alanları ve sayıları

Arkeolojik Sit Alanı	256
Kentsel Sit Alanı	15
Tarihi Sit Alanı	8
Kentsel Arkeolojik Sit Alanı	-
Diğer Sit Alanları	-
Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı	16
Arkeolojik ve Tarihi Sit Alanı	2
TOPLAM	298

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 302 – Çanakkale ilinde Arazi Kullanım Durumu (https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/, 2020)

ÇANAKKALE	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%			ha	%
1) Yapay Alanlar	13.179,80	1,34	16.115,80	1,64	17.580,91	1,79	17.632,25	1,80	18.623,26	1,90
2) Tarımsal Alanlar	399.810,27	40,73	391.980,16	39,94	426.220,12	43,41	428.226,27	43,61	427.594,92	43,55
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	563.106,83	57,37	566.135,57	57,68	529.980,87	53,97	526.941,51	53,67	526.203,71	53,59
4) Sulak Alanlar	2.319,99	0,24	2.366,15	0,24	2.359,84	0,24	2.269,71	0,23	2.263,57	0,23
5) Su Yapıları	3.083,10	0,31	4.902,32	0,50	5.762,36	0,59	6.834,35	0,70	7.218,64	0,74
TOPLAM	981.499,99	100,00	981.500,00	100,00	981.904,10	100,00	981.904,09	100,00	981.904,10	100,00

Balıkesir-Çanakkale Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Bakanlığımızca 05.06.2015 tarihinde onaylanmıştır. Bu tarihten sonra plan paftaları üzerinde iki adet değişiklik yapılmıştır. Mekânsal planlama ve imar kanunu kapsamında yapılan talepler, Çanakkale Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından incelenerek değerlendirilmektedir.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 303 – Çanakkale ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Çanakkale ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	26	10	2	9	0	2	4	53
ÇED Gereklidir	1	0	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	3	5	1	3	0	0	2	14

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 304 – Çanakkale ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Çanakkale ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	4	49	53
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	6	52	58
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		176	176
TOPLAM	10	101	287

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 305 – Çanakkale ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Çanakkale ÇŞİM, 2019)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	29
Ani (plansız) denetimler	316
Genel toplam	345

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	2	9.276

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 306 – Çanakkale ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Çanakkale ÇŞİM, 2019)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	72.197	433.182	0	1.172.697	0	216.570	195.521	37.099	2.127.267
Uygulanan Ceza Sayısı	1	5	0	12	0	6	9	6	39

İlde 2019 yılında 3 adet firmanın, yönetmeliklere uygun faaliyet göstermediği tespit edildiğinden kapatma kararı uygulanmıştır.

2019 yılı itibarıyla, İlde, 6 adet alt seviye, 2 adet üst seviye olmak üzere 8 adet BEKRA kuruluşları yer almaktadır.

18. ÇANKIRI

1. Hava Kalitesi

Çankırı ilinde 2019 yılında evsel ısınmada 2.082 ton ithal kömür, 3.575 ton yerli kömür, sanayide de 167.665 ton linyit kömürü, 5.355 ton taşkömürü ve 126 ton odun kullanılmıştır. 2019'da Çankırı'da konutlarda 2.088.478 m³, sanayide ise 33.300.807 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2019 yılında Çankırı ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 307'de verilmektedir.

Çizelge 307 - Çankırı ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

Çankırı	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	74.14	5	34.08	4	684.15		27.84		53.03		80.87	19	14.5	
Şubat	27.15		32.96	3	610.24		30.31		45.96		76.27	17	15.15	
Mart	41.29		51.56	1	917.34		39.71		53.57		92.3	14	20.69	
Nisan	17.67		22.93		471.08		13.58		28.86		42.44	21	15.38	
Mayıs	8.58		26.55		359.6		12.05		27.77		39.81	26	10.05	
Haziran	2.18		17.11		301.49		7.09		20.39		27.48	9	22.45	
Temmuz	5.05		18.85	1	323.79		7.04		22.51		29.56	14	41.89	
Ağustos	5.3		28.15		362.47		10.44		26.29		36.75	20	54.11	
Eylül	8.88		35.59		466.26		19.57		35.56		55.13	28	31.2	
Ekim	16.51		43.12	7	739.93		46.63		53.59		100.22	31	25.35	
Kasım	33.83		72.7	26	939.75		65.59		56.88		122.46	30	17.62	
Aralık	39.72	1	52.17	14	525.55		34.45		41.64		76.09	30	14.45	

Temiz Hava Eylem Planı, Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 2013/37 sayılı Genelgesi çerçevesinde hazırlanmıştır. Planda yapılması gereken revizeler ve ülke genelinde hazırlanan Temiz Hava Eylem Planlarında birliktelik sağlanması amacıyla İlin Temiz Hava Eylem Planı 12.06.2020 tarihinde toplanan Çankırı İli Mahalli Çevre Kurulunda 12.06.2020 tarih ve 20 sayılı kararla onaylanarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na gönderilmiştir. Temiz Hava Eylem Planında yer alan eylem uygulamaları 6 aylık dönemler halinde takip edilerek, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından geliştirilen THEP-İZ (Temiz Hava Eylem Planı İzleme Yazılımı) üzerinden Bakanlığa bildirilmektedir.

Çizelge 308 - Çankırı ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Çankırı ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
TOPLAM	0	0

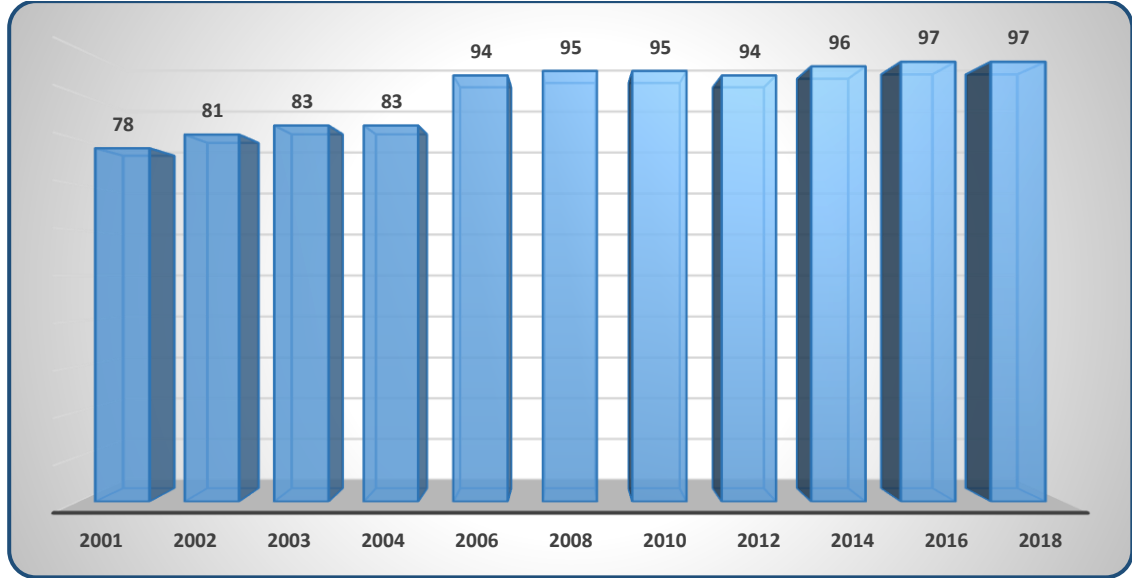
İlde 1'i mobil olmak üzere toplam 5 adet istasyonda egzoz emisyon ölçümü yapılmaktadır. 2019 yılında 21.591 araç egzoz emisyon ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Çankırı Belediyesi olarak içme ve kullanma suyu kaynağı olarak Çankırı Belediyeleri Su ve Hizmet Birliği bünyesindeki Güldürececek Barajından su temin edilmektedir. Çankırı Merkez, Orta, Şabanözü, Eldivan, Yaylakent, Gümerdiğin, Gürpınar, Elmalık, Dodurga, Kalfat, Dumanlı, Taşkaracalar ve Saray Köyü Yerleşim alanlarına içme suyu sağlamaktadır. Barajdan gelen su yine birlik bünyesindeki arıtma tesisinden çıktıktan sonra şebekeye verilmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu 2018 yılı bilgilerine göre İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 15 adettir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus 143.213 dür.

Arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusu içindeki oranı 2008 yılında %1,3, 2010 yılında %5,2, 2012 yılında %13, 2014 yılında %6,7, 2016 yılında %5,7, 2018 yılında ise %12 dir.

Grafik 43 - Çankırı ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2020)

Çizelge 309 - Çankırı ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

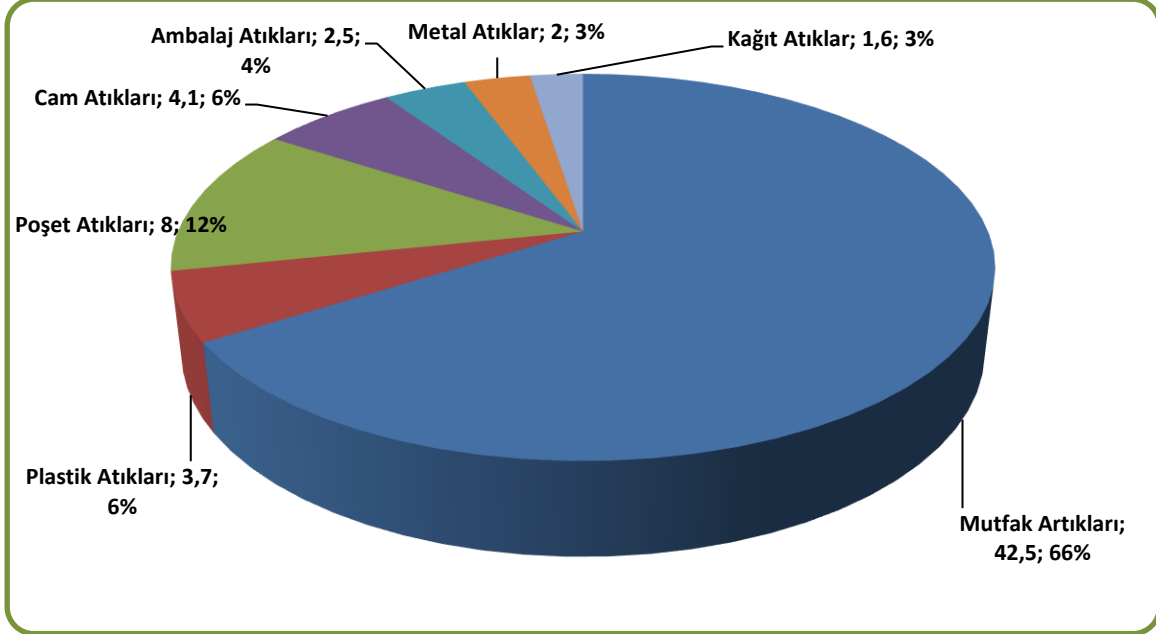
Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi								
Merkez ilçe		Plan aşamasında	Yok					
İlçeler	ATKARACALAR (ÇARDAKLI)	Var			Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)		2.000	
	BAYRAMÖREN	Var			Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)		1.000	
	ILGAZ	Var			Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)		2.000	
	KORGUN	Var			Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)		2.000	
	ORTA (YAYLAKENT)	Var			Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)			
	ŞABANÖZÜ	Var			Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi (Mekanik)			
	YAPRAKLI	Var			Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)			
	YAPRAKLI	Var			Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)		2.500	
	ELDİVAN	Var			Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)		2.000	

İlde 2019 yılı itibarıyla atıksuyu bulunan 6 adet OSB Müdürlüğü bulunmaktadır. Bu OSB'lerden Korgun Organize Sanayi Müdürlüğü'nde 2 ton/gün kapasiteli, aktif çamur sistemli atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

İl genelinde rekreasyonel amaçlı kullanılan 2 adet gölet bulunmaktadır. Bunlar, Karaören ve Alparsarı göletleridir. Karaören Göleti Şabanözü ilçesindedir. Aktif hacmi 1,636 hm³ dir. Alparsarı Göleti ise Korgun ilçesindedir. Alparsarı Göleti yaklaşık 227.000 m² lik alanıyla çevrenin en büyük göleti konumundadır.

3. Atık

Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, Aşağı Pelitözü Köyü Tozlu Deresi mevkiinde 114.000 m² alan üzerinde kurulmuş ve en yakın yerleşim yerine 3,5 km mesafededir. İki lot olarak projelendirilen tesise merkez ilçe dahil bütün ilçe ve belde belediyelerinin katı atıkları depolanacaktır. Tesise 17 km mesafedeki Çankırı Belediyesi en yakın belediye, 133 km mesafedeki Çerkeş Belediyesi ise en uzak belediyedir. Açılışı yapılacak olan 1. Lotun tesis alanı 27.400 m² olup, 7 yıl ömrü bulunmaktadır. Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Kasım 2017'de faaliyete geçmiştir. İlde yıllık ortalama olarak 34.675 ton evsel atık toplanmaktadır.

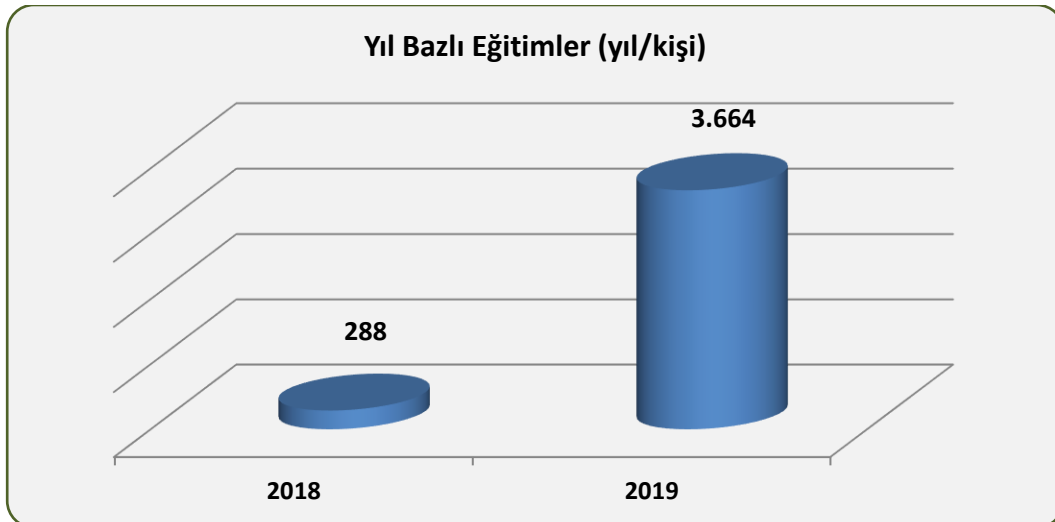

Grafik 44 – Çankırı ilinde katı atık kompozisyonu (Çankırı Belediye Başkanlığı, 2019)

İlde hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları Çankırı Belediyesi tarafından Kirazlı dere mevkiine ve Fatih Mahallesi Tosya Caddesi hafriyat döküm sahasına gönderilmektedir.

Çizelge 310 – Çankırı ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	24	1.711
Öğrenci	17	1.953

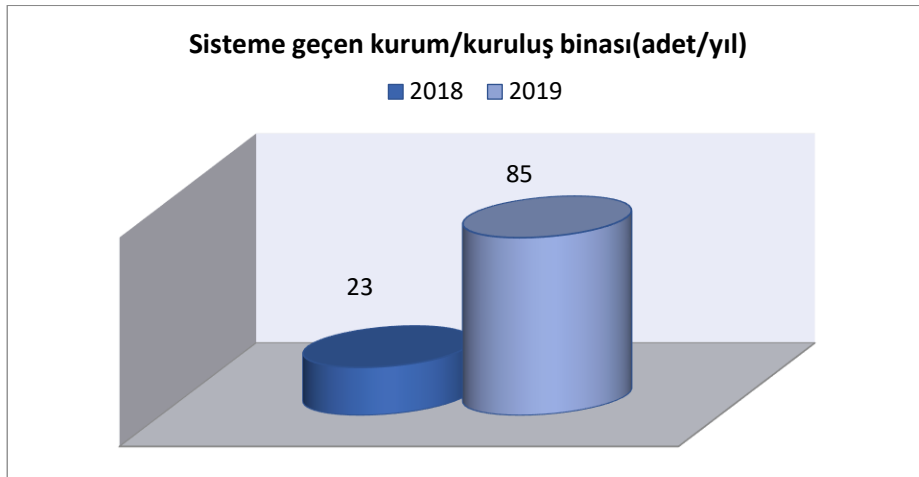
Grafik 45 – Çankırı ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Çankırı, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 311 - 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Merkez ve İlçeler	118.887
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Merkez ve İlçeler	44.103
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	Merkez ve İlçeler	22.405
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	Merkez ve İlçeler	22.445
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)	Merkez ve İlçeler	57.720
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)	Merkez ve İlçeler	21.545
TOPLAM		287.105

Çizelge 312 - Çankırı ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	15	3	20
Belediye Hizmet Binası	15	3	20
Okul	157	19	12
Kurum/kuruluş	276	56	20
AVM	1	1	100
Otel	22	-	0
Hastane	10	3	30
Sanayi			
Diğer			

Grafik 46 - Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı (Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 313 - Çankırı ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
175	5	-

“Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında 2019 yılı itibariyle piyasaya süren işletme sayısı 33, ambalaj üreticisi 3, tedarikçi sayısı 1 adettir.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılı içerisinde tehlikeli atığın 482,77 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 191,67 tonu bertaraf edilmiş, 12,99 tonu stokta bulunmakta ve 1,24 tonu da ihraç edilmiştir.

İlde 2018 yılında 1.881 kilogram atık motor yağı, 70.729 kg atık endüstriyel yağ toplanmıştır. Atık madeni yağın 71,37 tonu geri kazanılmış, 1,24 tonu ihraç edilmiş ve 3,5 tonu da stok bulunmaktadır.

Çankırı ilinde 2018 yılında 8.795 kg atık akü, 7.183 kg kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

Çankırı ilinde 2018 yılında toplanan ömrünü tamamlamış lastiklerin 2.069 tonu geri kazanım tesisine gönderilmiştir.

Çankırı ilinde 2019 yılında 124,12 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Çizelge 314 – Çankırı ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Çankırı ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından yapılan “Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi” ile “Çankırı ilinin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İşleri” kapsamında gerekli bütün arazi ve literatür çalışmaları tamamlanmış, Çankırı ilinin bütün flora ve fauna zenginliği ortaya koyulmuştur. Bu proje kapsamında yapılan literatür ve arazi çalışmaları sonucunda Çankırı ilinde 1.974 bitki taksonu, 171 kuş, 51 memeli, 17 sürüngen, 8 amfibi, 1.420 omurgasız canlı ve 18 iç su balığı tespit edilmiştir.

Çankırı il sınırlarında Türkiye Florasının ilk dokuz cildinin kayıtlarına göre 52 familyaya ait 357 tür olmak üzere 360 adet takson bulunmaktadır. Tür sayısı daha sonra yapılan flora çalışmalarıyla yaklaşık 1.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Çankırı ilinde bulunan bu türlerden Türkiye Florasının ilk dokuz cildine göre 119 tanesi endemiktir. Endemik türler içerisinde altı tanesi (*Tanacetum germanicopolitanum* (Bornm. et Heimerl) Grierson, *Gypsophila germanicopolitana* Hub.-Mor., *Gypsophila simonii* Hub.-Mor., *Helianthemum germanicopolitanum* Bornm., *Astragalus barbarae* Bornm., *Onobrychis germanicopolitana* Hub.-Mor. et Simon,) lokal endemiktir yani dünya üzerinde tek yaşam alanı Çankırı ilidir. Bu altı türe daha sonra 10 tane tür (*Acantholimon lycaonicum* Boiss. et Heldr. subsp. *cappadocicum* Dogan et Akaydın, *Alyssum nezaketiae* Aytac & H. Duman, *Viola alba* Besser subsp. *alba* Dinc et al., *Genista vuralii* A.Duran & H.Dural, *Astragalus fallacinus* Podlech, *Centaurea cankiense* A.Duran & H.Duman, *Erysimum jacquemoudii* Yıld., *Erysimum yaltirkii* Yıld., *Astragalus rausianus* Podlech & Ekici, *Galium cankiense* Yıld.) eklenerek lokal endemik tür sayısı 16 adede çıkmıştır. Bu türlerin tek nokta endemiği olması da ayrıca çok önemlidir.

**Fotoğraf 21 – Çankırı ilinde bulunan bitki türlerinden örnekler
(sol: *Allium Stylosum*; sağ: Beyaz üçgül (*Trifolium repens*))**

Ilgaz Dağı Milli Parkı: Batı Karadeniz Bölgesi’nde, Çankırı ve Kastamonu il sınırları içerisinde yer almakta olup 1.088,61 ha (bu alanın 337,75 ha’lık kısmı Çankırı il sınırları içerisinde kalmaktadır) alanı kapsamaktadır. 02.06.1976 tarihinde milli park olarak ilan edilmiştir. Milli Parkta park içerisinde geçen Çankırı- Kastamonu Devlet karayolu ile ulaşılır. Milli Park Kastamonu’ya 45 km, Çankırı’ya 80 km, Ankara’ya ise 200 km uzaklıktadır. Ilgaz Dağı Milli Parkı, başta Ankara olmak üzere, ülkemizde de giderek artan rekreasyonel gereksinimi büyük ölçüde karşılayabilecek önemli bir merkezdir. Mevcut hizmetleri içerisinde en önemli kaynağı kış sporlarıdır. Bu nedenle kış aylarında yoğun bir ziyaretçi potansiyeli vardır. Milli Parkta gelen ziyaretçilerin yeme, içme ve konaklama gibi ihtiyaçlarını karşılayabilecek tesisler mevcuttur.

Kenbağ Tabiat Parkı: 2004 yılında mesire yeri olarak tescil edilen ve 2007 yılında ihale edilerek işletmeciliği 29 yıllığına kiraya verilen 36 hektarlık Kenbağ B Tipi Mesire Yeri, taşıdığı kaynak değerleri sonucu 11/07/2011 tarihli Bakanlık Makamı Olur’u ile Tabiat Parkına dönüştürülmüş, henüz Uzun Devreli Gelişim

Planı yapılmamıştır. Hemen bitişiğinde bulunan kent ormanının, tabiat parkı sınırları içerisine alınması amacıyla sınır değişikliği teklifi yapılmıştır.

Kadıncayırı Tabiat Parkı: Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın 05.09.2012 tarih ve 1212 Sayılı olurları ve Genel Müdürlüğün 12.12.2012 tarih ve 56123 sayılı yazıları ile 422 hektarlık bu alan Kadıncayırı adı ile Tabiat Parkı olarak tescil ve ilan edilmiştir. Gelişme Planında belirtildiği üzere Kadıncayırı Tabiat Parkı ve Yakın Çevresine 211 adet floristik, 45 adet endemik bitki türü vardır. Yine Gelişme planında belirtildiği üzere; 5 adet İki Yaşamlı tür, 12 adet Sürüngen tür, 28 adet Memeli tür, 42 adet kuş türü vardır.

Hazım Dağlı Tabiat Parkı: Yapraklı ilçesinde bulunan, ilk olarak 2004 yılında mesire yeri olarak tescil edilen alan, 2009 yılında Tabiat Parkı olarak statüsü değiştirilmiştir. 126,3 hektarlık bir büyüklüğe sahiptir. Alanın rakımı 1.680 metredir. Gelişme planında belirtildiği üzere Hazım Dağlı Tabiat Parkı ve Yakın Çevresine 123 adet floristik, 10 adet endemik bitki türü vardır. Yine Gelişme Planında belirtildiği üzere; 4 adet iki yaşamlı tür, 13 adet sürüngen tür, 23 adet memeli tür, 54 adet kuş türü vardır.

Bakkal Gölü Sulak Alanı: İlde Bakkal Gölü Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanı bulunmaktadır. 23.02.2016 tarihinde mahalli öneme haiz sulak alan olarak tescil edilen Bakkal Gölü Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanı 250 dekar alana sahiptir.

Fotoğraf 22 –Bakkal Gölü Sulak Alanı

Çizelge 315 – Çankırı ilinde bulunan tabiat anıtları

	Dokuzkardeşler Çamı Tabiat Anıtı	Türbe Çamı Tabiat Anıtı
Yeri	Çankırı ili Çerkeş İlçesi Karacahöyük Köyü	Çankırı İli Eldivan İlçesi Büyükhacıbey Köyü, İldivan Dağı Mevkii
Yaşı	Tahmini 200	Tahmini 400-500 yıllık
Boyu	25 m	13 m
Çapı	280 cm	96 cm
Kapladığı alan	465 m ²	298 m ²
Özelliği	Tek gövdeden çıkan 8 çatal şeklinde dallanması	Boyunun yaklaşık iki katı genişliğinde tepe çatısına sahip, yayvan dallı olması
Tescil Tarihi	1994	2006

Çankırı ilinde 6 adet Anıt Ağaç bulunmaktadır.

Koca Meşe (Quercus Robur) Anıt Ağacı; Çankırı Yapraklı/Karacaözü köyünde 2005 yılında ilan edilen alan 256 m² dir. 12 m boyunda, Toprak yüzeyinde 389 cm, 1,3 m yükseklikte 449 cm çapında, ortalama 12,05 m tepe yarıçapına sahip olan Anıt Ağaç'ın 500 yaşında olduğu tahmin edilmektedir.

Demir Meşe Anıt Ağacı: Demir Meşe (Quercus Robur) Tabiat Anıtı; Çankırı Eldivan/ Küçükacıbey köyünde 2006 yılında ilan edilen alan 230 m² dir. Çok yaşlı, tek gövdeli ve sağlam görümlü Demir Meşe; 13 m boyunda, toprak yüzeyinde 850 cm çevreye, toprak yüzeyinde 280 cm ve 130 cm yüksekte ise 198 cm gövde çapına ve ortalama 900 cm tepe yarıçapına sahiptir. 700-1.000 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Paşasultan Çamı Anıt Ağacı: Paşasultan Çamı (Pinus nigra Arnolt. spbps pallasiana L.) Tabiat Anıtı; Çankırı Orta/Yenice köyünde 2007 yılında ilan edilen alan 365 m² dir. Paşasultan Çamı; 15 m boyunda, toprak

yüzeyinde 510 cm, 130 cm yüksekte 410 cm çevreye, 130 cm yüksekte 162 cm gövde çapına ve ortalama 10,78 m tepe yarıçapına sahiptir. 400-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Çatal Çam Anıt Ağacı: Çatal Çam (Pinus nigra) Tabiat Anıtı; Çankırı Eldivan/ Küçükacıbey köyünde 2006 yılında ilan edilen alan 298 m² dir. Aşırı yayvan dallı ve bir gövdeden çıkan iki dalın sarmal birleşmesiyle oluşmuş Türbe Çamı; 13 m boyunda, toprak yüzeyinde 295 cm, 130 cm yüksekte 380 cm çevreye, toprak yüzeyinde 120 cm çap, 130 cm yüksekte 96 cm gövde çapına ve ortalama 9,7 m tepe yarıçapına sahiptir. 400-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Yağmur Çamı Anıt Ağacı: Yağmur Çamı (Pinus nigra) Tabiat Anıtı; Çankırı Eldivan/ Çukürözü köyünde 2008 yılında ilan edilen alan 265 m² dir. Yayvan dallı ve tek gövdenin 4,75 m den sonra 2 çatala ayrılmasıyla oluşmuş Yağmur Çamı; 15 m boyunda, 130 cm yüksekte 295 cm çevreye, 130 cm yüksekte 94 cm gövde çapına ve ortalama 9,18 m tepe yarıçapına sahiptir. 450-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Çınar Anıt Ağacı: Çarşı Hamamının 1 metre güneyindeki tretuvar üzerinde yer almaktadır. Tek gövde olan ağaç dört metreden sonra üçe ayrılmıştır. 17 metre uzunluğundadır. Gövde çapı toprak yüzeyinde 151 cm, 1,30 cm yüksekliğinde 104 cm'dir. Ağaç yan dalların uzantısıyla birlikte 80 m²'lik bir alanı kaplamaktadır. Ağaç türü Platanus Orientalis (Çınar Ağacı) olarak bilinmektedir. Ağacın yaşının 160-180 yıl civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Çankırı ilindeki doğal sit alanları **Çorakyerler Fosil Lokalitesi ve Gelincik Kayası Peri Bacaları**'dır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 316 – Çankırı ilinin arazi kullanım durumu (https://corinecs.tarimorman.gov.tr, Corine, 2019)

ÇANKIRI	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	4.151,29	0,55	4.567,43	0,60	5.981,68	0,79	6.348,11	0,84
2) Tarımsal Alanlar	311.130,35	41,21	301.248,88	39,90	297.923,34	39,46	297.582,30	39,41
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	437.093,35	57,89	446.888,87	59,19	448.609,9	59,42	448.463,70	59,40
4) Sulak Alanlar	1.172,67	0,16	837,46	0,11	837,46	0,11	837,46	0,11
5) Su Yapıları	1.476,98	0,20	1.482,01	0,20	1.672,26	0,22	1.793,07	0,24
TOPLAM	755.024,64	100	755.024,65	100	755.024,64	100	755.024,64	100

Sinop-Kastamonu-Çankırı illerine ait 1/100.000'lik çevre düzeni planı, mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 23.01.2008 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 317 – Çankırı ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gereklidir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gereklidir	9	0	2	0	0	0	0	11
ÇED Gereklidir	1	0	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	2	2
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 318 – Çankırı ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; verinin alındığı 31/12/2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
17	126	87	238	24	29	43	564

Çizelge 319 – Çankırı ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 31/12/2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
0	0	0	0	0	0	0	0

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 320 – Çankırı ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Çankırı ÇŞİM, 2019)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	11	12
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	0	3	3
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	0	8	8
TOPLAM	1	22	23

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 321 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	22
Ani (plansız) denetimler	150
Genel toplam	172

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	21	0,00

Çizelge 322 – Çankırı ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	12.373	0	72.197	0	0	0	0	1.711,01	86.281,01
Uygulanan Ceza Sayısı	1	0	1	0	0	0	0	3	5

Çankırı’da 2019 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında 3 adet alt seviye, 1 adet de üst seviye olmak üzere toplam 4 adet BEKRA tesisi bulunmaktadır.

19. ÇORUM

1. Hava Kalitesi

Çorum'da 2019 yılında evsel ısınma amacıyla konutlarda 52.046 ton kömür kullanılmıştır. Çorum İl Merkezi, Sungurlu, Alaca, Osmancık, İskilip, Dodurga, Mecitözü, Oğuzlar İlçe Merkezlerinde doğalgaz mevcut olup, 2019 yılında mesken, sanayi ve işyerleri toplam abone sayısı 139.244 ve toplam doğalgaz tüketimi ise 161,094,952.38 m³tür. 2019 yılında Çorum ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 323'de verilmektedir.

Çizelge 323 - Çorum ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

ÇORUM	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	36	0	87	13		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	19	0	57	13		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	16	0	42	15		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	10	0	29	1		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	9	0	38	2		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	5	0	36	0		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	3	0	31	1		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	2	0	32	1		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	3	0	36	3		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	4	0	49	13		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	18	0	64	17		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	42	0	50	13		-	-	-	-	-	-	-	-	-

MİMARŞINAN	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	43	0	112	9			38		75	0	113	5	-	-
Şubat	34	0	85	19									-	-
Mart		0	62	18									-	-
Nisan		0	58	19									-	-
Mayıs	39	0	76	25									-	-
Haziran	14	0	67	21									-	-
Temmuz	19	0	53	17									-	-
Ağustos	15	0	52	15									-	-
Eylül	20	0	57	13									-	-
Ekim	16	0	90	26									-	-
Kasım	19	0	153	28									-	-
Aralık	16	0	73	18									-	-

BAHABEY	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak			138	23			52		113	1	166	23	14	
Şubat			95	15			30		84	0	114	18	17	
Mart			64	16			24		100	0	125	14	28	
Nisan			45	8			10		55	0	64	8	21	
Mayıs			57	11			9		63	0	72			
Haziran			49	10										
Temmuz			39	3										
Ağustos			41	9			5		19	0	24	4		
Eylül			44	9			29		106	0	135	10		
Ekim			69	24			34		127	0	161	31		
Kasım			158	29			159		220	6	378	30		
Aralık			88	18			106		161	0	267	31		

Çorum ili 2013/37 sayılı Genelge kapsamında yüksek kirlilik potansiyeli olan iller sınıfında yer aldığından, il için 2020-2024 yıllarını kapsayacak şekilde "Çorum İli Temiz Hava Eylem Planı" oluşturularak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na onaya gönderilecektir.

Çizelge 324 - Çorum ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Çorum ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Biyokütleden Elektrik Üretim Tesisi	1	1
TOPLAM	1	1

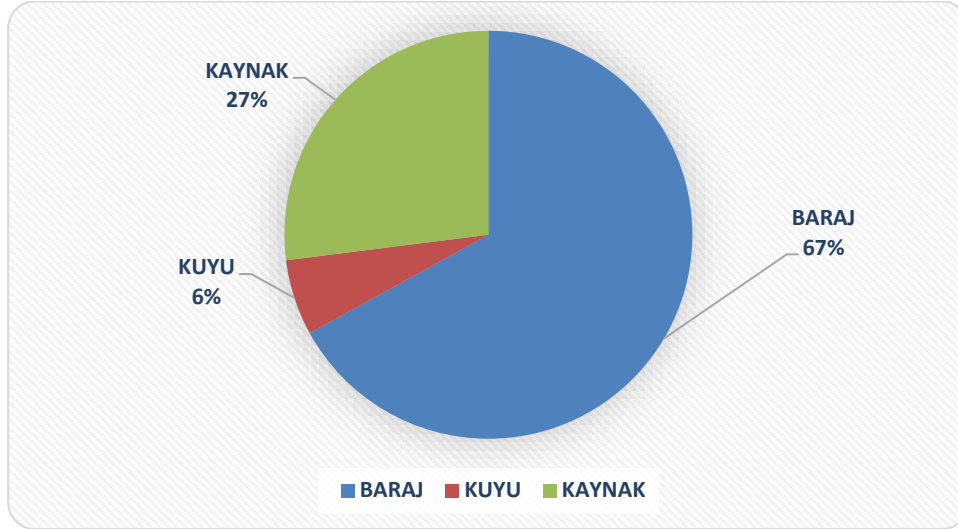
2019 yılı itibariye Çorum'da toplam 17 adet Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Belgesi düzenlenmiş firma bulunmaktadır. İlde 2019 yılında toplam 63.953 adet aracın egzoz emisyon muayenesi yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

2019 yılı sonu itibarıyla Çorum ilinde 760 adet köy, 393 adet bağlı bulunmaktadır. Köy ve bağluların toplam nüfusu 140.287'dir. 760 köyün tamamında şebekeli içme suyu bulunmaktadır. 393 bağlının ise 339'u şebekeli, 54'ü ise çeşmeli içme suyu kullanmaktadır. İlde bağlular dahil şebekeli içme suyu kullanan nüfus 139.773 olup, toplam nüfusun %99,6'sı şebekeli içme suyu kullanmaktadır. 54 adet bağluda ise 514 nüfus yaşamakta olup, toplam nüfusun % 0,4'ü çeşmeli içme suyu kullanmaktadır.

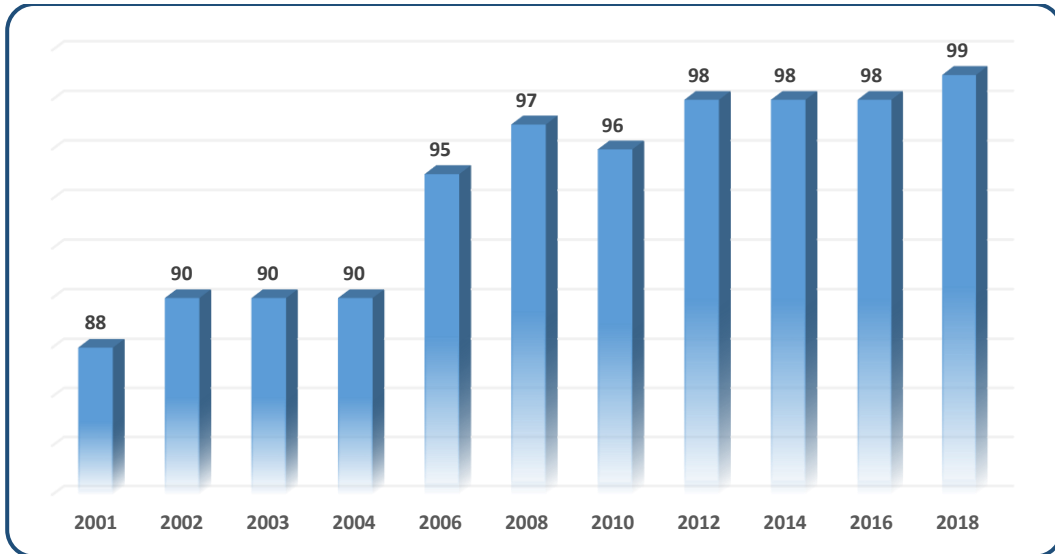
Bunun yanında 46 köy ve mahalle ile Uğurludağ Belediyesi'ne içme suyu temin etmek üzere Şendere Göleti İçme Suyu Arıtma Tesisi tamamlanmış ve hizmete alınmıştır.

İlde kentsel su temini için barajlardan, kuyulardan ve kaynak sularından faydalanılmaktadır. Barajlardan (Yenihayat Barajı, Hatap Barajı ve Çomar Barajından) 12.699.364,0 m³ ve diğer kaynaklardan (Elmalı, Kavacık, Pınarbaşı ve Sağmaca) 6.255.969 m³ su temin edilmiştir.

Grafik 47 - Çorum ilinde 2019 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (Çorum Belediyesi, 2019)

İlde barajlar, kuyular ve kaynak sularından temin edilen suların, 10.109.691 m³ evsel amaçlı ve 2.625.520 m³ sanayi amaçlı kullanılmıştır. Kaynaklardan alınan toplam suyun bir kısmı ise kayıp ve kaçaklara maruz kalmaktadır.

Grafik 48 - Çorum ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Çorum ili merkezde 2019 yılı itibarı ile 593 km kanalizasyon şebekesi ve 135 km yağmur suyu şebekesi bulunmaktadır. İlde yaşayan nüfusun % 99,5'una kanalizasyon hizmeti verilmektedir.

İlde oluşan atıksularının % 100 unun arıtıldığı bir adet atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Atıksu Arıtma Tesisinde evsel ve sanayiden gelen evsel nitelikli endüstriyel atıksular arıtılmaktadır. Çorum şehir merkezindeki evsel ve endüstriyel atıksular kanalizasyon sistemi ile arıtma tesisine taşınmaktadır. Çorum Belediyesi Atıksu Arıtma tesisinden oluşan arıtma çamuru tesis depolama alanında depolanmaktadır.

Çizelge 325 - Çorum ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Çorum	X			Fiziksel Biyolojik	64.800	17.902.392	240.000	25
	Sungurlu	X			Fiziksel Biyolojik	5483,52	4.887,75	31.568	
İçmeler	Osmancık		İnşaat			3943,68	4.108,65	28.426	
	Alaca		Plan			2987,52	3.122,65	20.407	
	İskilip	X			Fiziksel Biyolojik	2872,32	2.992,95	19.209	
	Bayat		İnşaat		Fiziksel Biyolojik	938,88	978,60	6.252	
	Kargı	X			Fiziksel Biyolojik	762,24	794,40	5.258	
	Mecitözü	X			Fiziksel Biyolojik	696	725,10	4.539	
	Uğurludağ	X			Fiziksel Biyolojik	521,28	543,75	3.857	
	Oğuzlar		İnşaat		Fiziksel Biyolojik	486,72	507,60	3.116	
	Dodurga	X			Fiziksel Biyolojik	395,52	412,65	2.635	
	Ortaköy		Plan			382,08	398,40	3.099	
	Boğazkale	X				193,92	202,35	1.216	
	Laçın 1 Laçın 2	X				109,08	198,90	1.257	

Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği kapsamında Çorum ve Sungurlu Atıksu Arıtma Tesislerinde SAİS kabini bulunmaktadır.

Çorum Organize Sanayi Bölgesi atıksuları Çorum Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisine verilmektedir. Çorum Belediyesi Atıksu Arıtma tesisinden oluşan arıtma çamuru tesis depolama alanında depolanmaktadır.

Çizelge 326 - Çorum Merkez OSB'de 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Çorum OSB, 2019)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	114	4
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi		
Diğer		

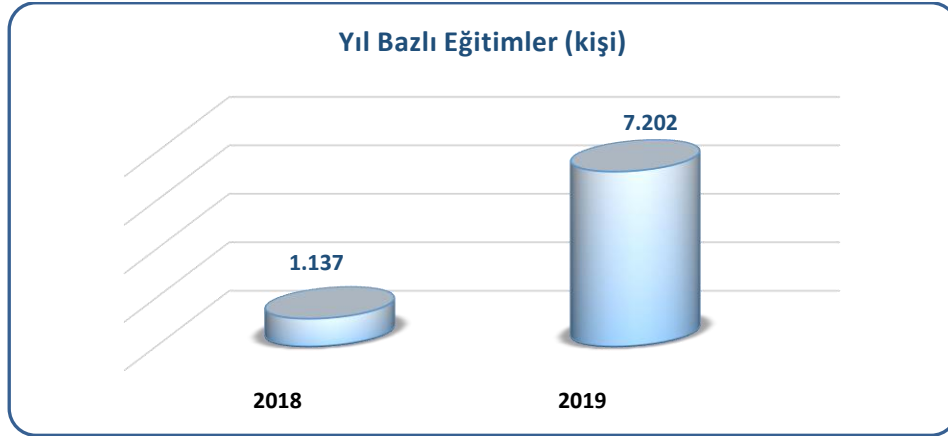
Tüm rekreasyon alanlarında kullanılan su şebeke suyudur. Damla sulamada günlük 1.000 m³ su kullanılmaktadır. Yağmurlama sulamada günlük 6.000 m³ su kullanılmaktadır. Salma sulama ile 5.000 m³ su kullanılmaktadır. Toplam süs havuzları kapasitesi 1.585 m³ olup 2019 yılında bakım için 7.925 m³ su tüketilmiştir.

3. Atık

Çorum Belediyeler Çevre Birliği Katı Atık Tesisi, Çorum merkeze 15 km mesafede konumlandırılmış ve tesis 71 hektarlık alana sahip olup yaklaşık 450.000 nüfusa hizmet etmektedir. Çorum Belediyeler Çevre Birliği Katı Atık Tesisine 2019 yılında ortalama olarak 134.000 ton evsel nitelikli katı atık gelerek bertaraf işlemi gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 327 – Çorum ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Çorum ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	25	665
Öğrenci	24	6.537

Grafik 49 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Çorum ÇŞİM, 2020)

Çizelge 328 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Çorum ÇŞİM, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)		10.222.804
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		499.356
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		4.491
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		14.634
Pil(16 06 01*)		4.895
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		14.905
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		306.185
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)		1.094
TOPLAM		110.683.64

2019 yılı itibariyle ilde kayıt altına alınan piyasaya süren işletme sayısı 374 adet, kayıt altına alınan ambalaj üreticisi 24 adet, tedarik eden 56 adettir. Çorum ilinde oluşturulan birlik üyesi belediyeler adına Çorum Belediyeler Çevre Birliğince Ambalaj Atık Yönetim Planı (AAYP) 20.09.2018 tarihinde hazırlanmış olup, ambalaj bilgi sistemi üzerinden sunularak Çorum Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından 11.10.2018 tarihinde AAYP onaylanmıştır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Çorum'da toplam 2.158 ton tehlikeli atık toplandığı beyan edilmiş, bu atığın 1.421,4 tonu geri kazanılmış, 625,14 tonu bertaraf edilmiş, 59,12 ton ihraç edilmiş ve 52,36 tonu da stoktaadır.

2018 yılı içerisinde 85,91 ton atık motor yağı, 21,36 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır. Toplanan atık madeni yağların 54,97 tonu geri kazanılmış, 0,19 tonu bertaraf edilmiş, 52,36 tonu ihraç edilmiş, 15,59 tonu da stoktaadır.

İlde atık pil toplama işlemi Çorum Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğüne yapılmaktadır. Diğer taraftan Taşınabilir Pil Üreticileri ve İthalatçıları Derneği (TAP) ile Çorum Belediyesi arasında imzalanan protokol dahilinde her yıl düzenli olarak yürütülen atık pil toplama kampanyaları devam etmektedir. Her yıl Milli Eğitim Müdürlüğü ile birlikte çalışılarak okullarda Ödüllü Atık Pil Toplama Kampanyaları düzenlenmektedir. 2018 yılında Çorum'da 964,88 ton akü, 805 kg da atık pil toplanmıştır.

2018 yılı içerisinde ilde lisanslı firmalar tarafından 21.508 kg kullanılmış kızartmalık yağ, 250 kg kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır. Çorum'da 2018 yılında toplanan ömrünü tamamlamış lastiğin 9,68 tonu geri kazanım tesisine, 12,26 tonu da atık yakma tesisine gönderilmiştir.

Geri kazanımı amacıyla Çorum Belediyesine getirilen atık elektrikli ve elektronik eşyalar yetkilendirilmiş kuruluşlara iletilmek üzere toplanmaktadır. 2018 yılında 41,22 ton elektronik atık teslim alınmıştır.

İlde Osmancık İlçesinde bir adet Ömrünü Tamamlamış Araç İşleme Tesisi bulunmaktadır.

Çizelge 329 – Çorum ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Çorum ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Üye Belediyeler adına Birlik)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	8
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	9
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Çorum merkez ve merkeze bağlı 13 ilçede oluşan tıbbi atıklar 1 adet Lisanslı tıbbi atık toplama taşıma aracı ile toplanmakta ve Çorum Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü tarafından işletilmekte olan Kardelen Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinde bertaraf edilmektedir. 2019 yılında 609 ton tıbbi atık toplanarak sterilize edilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Çorum ili irano-turonian bitki kuşağı ile euro-siberian bitki kuşağının kesişme noktasında yer almaktadır. İl sınırları içerisinde ormanlar; meşe, karaçam, sarıçam ve kayın gibi hakim ağaç türlerinden meydana gelmekle birlikte; yerel olarak sedir, ardıç ve köknar ağaçları da bulunmaktadır.

Çorum ili fauna yönünden de oldukça zengin durumdadır. İlde; kızılgeyik, karaca, kurt, ayı, tilki, çakal, yaban tavşanı, sincap vb memeliler ile karaakbaba, şahin, kartal, doğan, atmaca, ördekçiller familyasına ait türler ile leylek ve balıkçıl kuş türleri ile sülün, kınalı ve çil keklik gibi kuşlar, kaplumbağa, yılan, kertenkele gibi sürüngenler görülmektedir.

İlde 2019 yılı sonu itibarıyla bir adet tarihi milli park (Alacahöyük-Boğazköy) 2.634 ha, iki adet tabiat parkı Çatak (387,5 ha) ve Sıklık Tabiat Parkı (318 ha) ve bir adet de Kargı-Kösdağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (1.875 ha) bulunmaktadır. İlde bulunan korunan alanların toplam yüzölçümü 5.214,5 ha'dır.

Boğazköy-Alacahöyük Tarihi Milli Parkı: Toplam Alanı 2.634 ha'dır. Hattuşa 1986 yılından beri, UNESCO'nun "Dünya Kültür Mirası Listesinde", ayrıca burada bulunan çivi yazılı tablet arşivleri de 2001 yılından itibaren yine UNESCO'nun "Dünya Belleği Listesinde" yer almaktadır. Bugüne kadar bulunmuş olan 31.519 adet çivi yazılı tablet halen İstanbul' daki Müzeler (Eski Şark Eserleri Müzesi, Arkeoloji Müzesi), Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi ile Çorum ve Boğazkale Müzelerinde korunmaktadır. Akadça ve Hititçe olan Boğazkale tabletleri, bir devlet arşivi belgeleri olarak kanunlar, antlaşmalar ve yazışmaların yanı sıra dini ve edebi metinlerden oluşmaktadır.

Çatak Tabiat Parkı: Çorum il merkezine 20 km uzaklıktadır. 1984 yılında Tabiat Parkı olarak tescil edilmiş, 387,5 ha alana sahiptir. Alanda genel olarak Karaçam hakim bulunmaktadır.

Sıklık Tabiat Parkı: Çorum'a 7 km mesafededir. 2009 yılında 63 ha olarak tescil edilmiş, 2014 yılında 318 ha olarak genişletilmiştir. Samsun-Ankara karayolu üzerinde bulunmaktadır.

Kargı Köşdağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: 1979 yılında tescil edilmiş olup, alanı 1.875 ha'dır. 2017 yılında sahada yapılan envanter çalışmasında 130 adet kızıl geeyik, 120 adet karaca sayılmıştır.

5. Arazi Kullanımı**Çizelge 330 – Çorum ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)**

ÇORUM	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	18.827,13	1,52	12.580,88	1,01	13.236,34	1,07	13.549,98	1,09
2) Tarımsal Alanlar	598.331,79	48,16	641.041,80	51,59	648.185,65	52,17	645.352,86	51,94
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	622.581,09	50,11	586.008,87	47,16	574.061,12	46,20	573.241,15	46,14
4) Sulak Alanlar	370,38	0,03	331,83	0,03	596,41	0,05	596,41	0,05
5) Su Yapıları	2.358,01	0,19	2.505,01	0,20	6.388,88	0,51	9.727,99	0,78
TOPLAM	1.242.468,4		1.242.468,39		1.242.468,40		1.242.468,40	

Samsun-Çorum-Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 2008 Şubat ayında onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 331- Çorum ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım- Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım- Kıyı	Turizm- Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	15	1	0	0	0	0	1	17
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	1	1	0	0	1	0	0	3
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 332 - Çorum ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
17	5	51	19	10	2	19	123

Çizelge 333 - Çorum ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
1	0	0	0	0	0	0	1

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 334 - Çorum ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (e- İzin yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	5	5
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	5	50	55
Çevre İzin Muafiyet Sayısı		56	56
TOPLAM	5	111	-

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 335- Çorum ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Çorum ÇŞİM, 2020)

Denetim türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	47
Ani (plansız) denetimler	331
Genel toplam	378

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	1	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	195	74.238,00

Çizelge 336 - Çorum ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Çorum ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	223.592	72.197	0	1.273.885	0	63.721	30.075	93.177	1.756.647
Uygulanan Ceza Sayısı	8	1	0	40	0	6	1	9	65

2019 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Çorum ilinde 2 adet üst seviye BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

20. DENİZLİ

1. Hava Kalitesi

Denizli’de 2019’da konutlarda 210.084.092 Sm³, sanayide de 106.492.440 Sm³ doğal gaz tüketilmiştir. Denizli’de evsel ısınmada için 103.603 ton ithal kömür, 53.833 kömür satışı yapılmıştır. 2019 yılında Denizli ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 337’de verilmektedir.

Çizelge 337 – Denizli ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

Bayramyeri	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	27,51	0	56,38	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	34,21	0	83,37	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	34,37	0	56,33	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	29,33	0	53,73	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	29,61	0	55,06	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	11	0	52,97	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	13,16	0	54,95	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	6,95	0	54,63	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	6,18	0	57,62	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	5,43	0	58,38	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	13,78	0	74,70	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	19,64	0	66,42	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Merkezefendi	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	15,79	0	49,31	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	16,44	0	48,02	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	16,68	0	47,81	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	8,99	0	41,90	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	20,64	0	45,95	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	10,46	0	51,40	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	10,65	0	52,07	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	-	0	51,75	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	-	0	50,46	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	20,97	0	54,36	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	18,74	0	62,24	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	18,25	0	47,64	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Denizli ilinde Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ve ilgili Bakanlık Genelgesi çerçevesinde; Temiz Hava Eylem Planı Hazırlama Komisyonunda yer alan kurum/kuruluşlar tarafından hazırlanan ve 2015-2019 yıllarını kapsayan Temiz Hava Eylem Planı, 25.02.2015 tarih ve 45 sayılı İl Mahalli Çevre Kurulu’nda Onaylanarak planda yer alan eylemleri gerçekleştirecek olan ilgili kurum/kuruluşlara gönderilmiştir.

Çizelge 338 - Denizli ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Denizli ÇŞİM, 2019)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	2
Demir - Çelik Ve Metalurji Fabrikaları	1	1
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	2	3
Gıda Fabrikaları	1	2
Tekstil Fabrikaları	3	4
TOPLAM	8	12

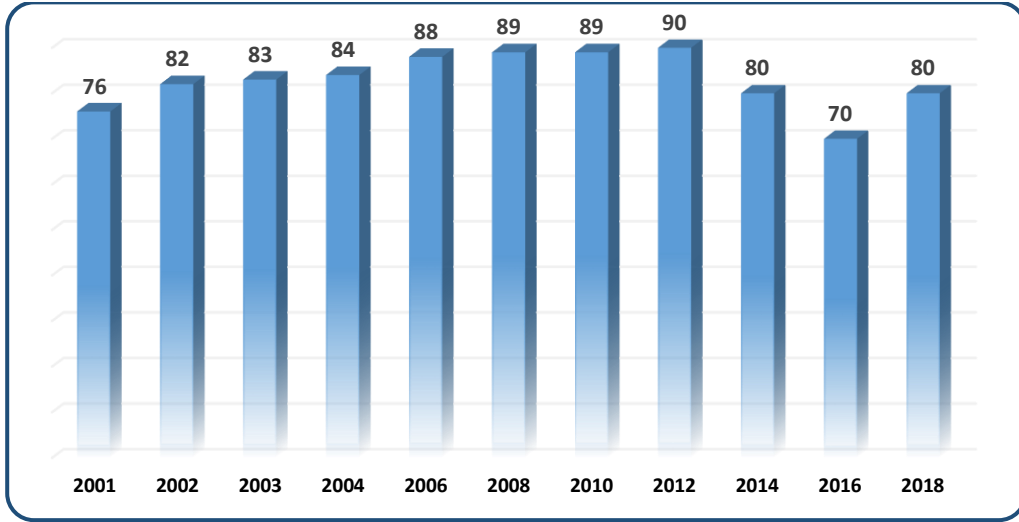
2019 yılı itibarıyla ilde egzoz gazı ölçüm yetki belgesine sahip 21 adet firma bulunmaktadır. 2019 yılında Denizli’de egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı ise 155.037 tür.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

DESKİ olarak su temininin adet olarak %56’lık bir kısmı aşağıdaki grafikte de görüldüğü üzere kendiliğinden yüzeye çıkan doğal su kaynaklarından, %44’lük bir kısmı ise şehrin ihtiyaç duyulan bölgelerinde açılan derin kuyulardan çekilerek temin edilmekte ve şebekeye verilmektedir. Denizli ili sınırları içerisinde irili ufaklı 657 adet doğal su kaynağı (mimba, kaynak, drenaj, pınar vb) bulunmaktadır. Doğal kaynaklardan debileri yüksek olanlar; Gökpınar ve Derindere; kaynakları olup diğer kaynaklar (Yukarı Santral kaynağı, Gökçen Kaynağı, Kozlupınar Kaynağı, İsrail Kaynağı, Ornaz Kaynağı vb) şehrin farklı bölgelerinde ve farklı

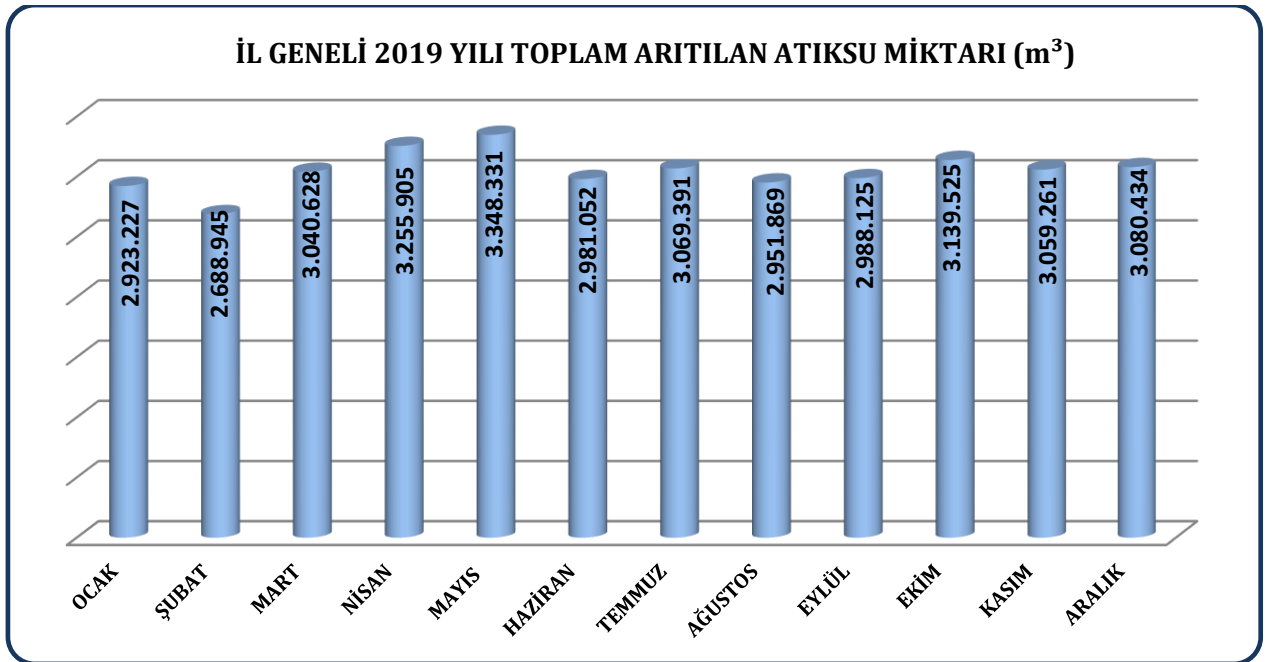
debilerdedir. Bu kaynaklar kaynak çıkışında içilebilir kalitede su olduğu için herhangi bir içme suyu arıtmaya tabii tutulmadan direk kullanıma sunulmaktadır. İl genelinde kaynaklar yetersiz olup, ihtiyaç halinde kullanım için derin kuyular çalıştırılmaktadır. Kaynaklarda meydana gelen mevsimsel debi değişimlerine göre kullanılan derin kuyu sayısı aylara göre farklılık göstermektedir. Denizli ilinde içme suyu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

2018 yılı sonu itibarıyla Denizli Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü görev alanı içerisinde 291.220 m kanalizasyon hattı döşenmiş olup, kanalizasyon şebekesinde birleşik sistemden ayırık sisteme geçiş çalışmaları devam etmektedir. Merkez ilçelerin dışında kalan ilçelerde ise nüfusun büyük çoğunluğu kanalizasyon hizmetinden yararlanmaktadır. Kanalizasyon hizmetinden yararlanamayan yerlerde ise merkezi veya bireysel fosseptikler bulunmakta olup, düzenli aralıklarla vidanjörlerle çekilerek en yakın Atıksu Arıtma Tesisine taşınmaktadır.

Grafik 50 - Denizli ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Hizmet sınırları içerisinde mevcut atıksu arıtma tesisleri toplam 135.441 m³/gün kapasiteye sahip olup, bu tesisler yaklaşık 530.000 nüfusa hizmet etmektedir. 2018 yılı itibarıyla Denizli Büyükşehir Belediyesi Denizli Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü olarak görev alanımız il sınırları içerisinde bulunan toplam nüfusun yaklaşık olarak %51'i atıksu arıtma tesisi hizmetinden yararlanmaktadır.

Grafik 51 - Denizli il geneli 2019 yılı toplam arıtılan atıksu miktarı grafiği (DESKİ, 2019)

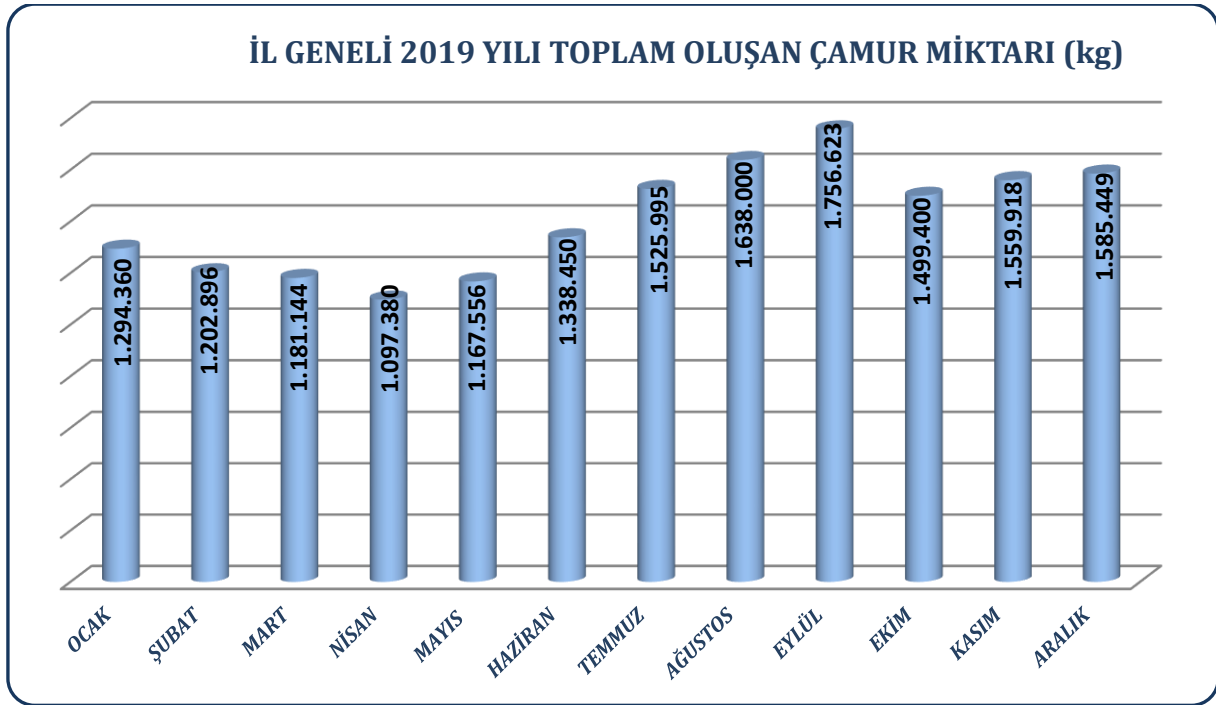
Çizelge 339 - Denizli ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (DESKİ, 2019)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi								
Denizli Merkez (Betonarme AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	115.000	1.331	378.353	14.520
Acıpayam								
Acıpayam Merkez (Betonarme AAT)	X			Fiziksel + Biyoloji + İleri	3.596	0,041	26.800	568
Yeşilyuva (Betonarme AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	900	0,010	7.500	46
Köke (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	32	0,0003	400	
Eskiköy (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	100	0,001	1.000	
Darıveren 1 (Doğal AAT)	X				50	0,0005	1.000	
Darıveren 2 (Doğal AAT)	X				50	0,0005	1.000	
Yumrutaş (Doğal AAT)	X				50	0,0005	1.000	
Baklan								
Baklan Merkez (Betonarme AAT)	X			Fiziksel + Biyoloji + İleri	562	0,006	3.100	
Kavaklar (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	24	0,0002	300	
Bekilli								
Bekilli Merkez (Betonarme AAT)		X		Fiziksel + Biyoloji + İleri	500	0,005	5.000	
Gömce (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	48	0,0005	600	
Çoğuşlu (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	40	0,0004	500	
Bozkurt								
Bozkurt Merkez (Betonarme AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	500	0,005	7.028	139
İnceler (Betonarme AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	600	0,006	3.000	19
Çambaşı (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	100	0,001	500	
Alikurt (Doğal AAT)	X				100	0,001	1.000	
Buldan								
Bölmekaya (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	48	0,0005	600	
Oğuz (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	48	0,0005	600	
Çal								
Mahmutgazi (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	40	0,0004	500	
Dayılar (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	60	0,0006	300	
Çardak								
Çardak Merkez (Betonarme AAT)	X			Fiziksel + Biyoloji + İleri	500	0,005	5.640	84
Hayriye (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	16	0,0001	200	
Gemiş (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	400	0,004	2.000	
Çameli								
Çameli Merkez (Betonarme AAT)	X			Fiziksel + Biyoloji + İleri	500	0,005	4.600	

Çizelge 339 - Denizli ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devam)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
Çivril	Çivril Merkez (Betonarme AAT)	☒			Fiziksel + Biyoloji + İleri	2.715	0,031	26.000	1.492
	Beydilli (Paket AAT)	☒			Fiziksel + Biyolojik	150	0,001	750	
	Gümüşsu (Betonarme AAT)	☒			Fiziksel + Biyolojik	213	0,002	2.500	11
	Kavakköy (Paket AAT)	☒			Fiziksel + Biyolojik	8	0,00009	100	
Honaz	Karateke (Paket AAT)	☒			Fiziksel + Biyolojik	80	0,0009	1.000	
	Emirazizli (Paket AAT)	☒			Fiziksel + Biyolojik	40	0,0004	500	
Kale	Kale Merkez (Betonarme AAT)	☒			Fiziksel + Biyolojik + İleri	2.425	0,028	13.000	
Pamukkale	Akköy (Betonarme AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik + İleri	7.217	0,083	33.167	
	Akçapınar (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	24	0,0002	300	
	Korucuk (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	240	0,02	3.000	
	Gözler (Betonarme AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	450	0,005	4.500	
	Zeytinyayla (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	216	0,002	1.800	
Sarayköy	Sarayköy Merkez (Betonarme AAT)		☒		Fiziksel + Biyolojik + İleri	3.343	0,038	23.300	
	Beylerbeyi (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	64	0,0007	800	
	Köprübaşı –Sazak (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	96	0,001	1.200	
Serinhisar	Serinhisar Merkez (Betonarme AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik + İleri	1.294	0,014	12.420	315
Tavas	Tavas Merkez (Betonarme AAT)		☒		Fiziksel + Biyolojik + İleri	3.137	0,036	18.500	
	Çalıköy (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	48	0,0005	600	
	Horasanlı (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	80	0,0009	1.000	
	Ovacık (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	32	0,0003	400	
	Altınova (Paket AAT)	X			Fiziksel + Biyolojik	96	0,001	1.200	
	Garipköy (Paket AAT)	X				285	0,003	1.895	
	Nikfer (Doğal AAT)	X				860	0,009	2.371	
	Pınarlık (Doğal AAT)	X				50	0,0005	500	

22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında Denizli Merkez Atıksu Arıtma Tesisinde SAİS Kabini bulunmaktadır.

Grafik 52 - Denizli merkez atıksu arıtma tesisinde 2019 yılında oluşan atık çamur miktarı (DESKİ, 2019)

Denizli Organize Sanayi Bölgesinde 42.000 ton/gün kapasiteli ve 12-15 ton/gün arıtma çamuruna sahip bir atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

Denizli İli genelinde 2018 yılında toplam su tüketimi yaklaşık 58.000.000 m³ olmakla birlikte, rekreasyonel amaçlı su kullanım miktarı 2018 yılı için yaklaşık olarak 835.000 m³'dür.

3. Atık

Denizli ilinde Denizli Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı 2 adet katı atık bertaraf tesisi ve 1 adet katı atık aktarma istasyonu bulunmaktadır. Merkezefendi İlçesi Kumkısıq Mevkii'nde bulunan ve Toplam 3 etapta oluşan düzenli depolama sahasının 14,2 Hektarlık alandan oluşan 1. ve 2. etabında atıkların düzenli depolanmasına devam edilmektedir. 2019 yılında 270.170 ton atık düzenli depolama sahasında bertaraf edilmiştir.

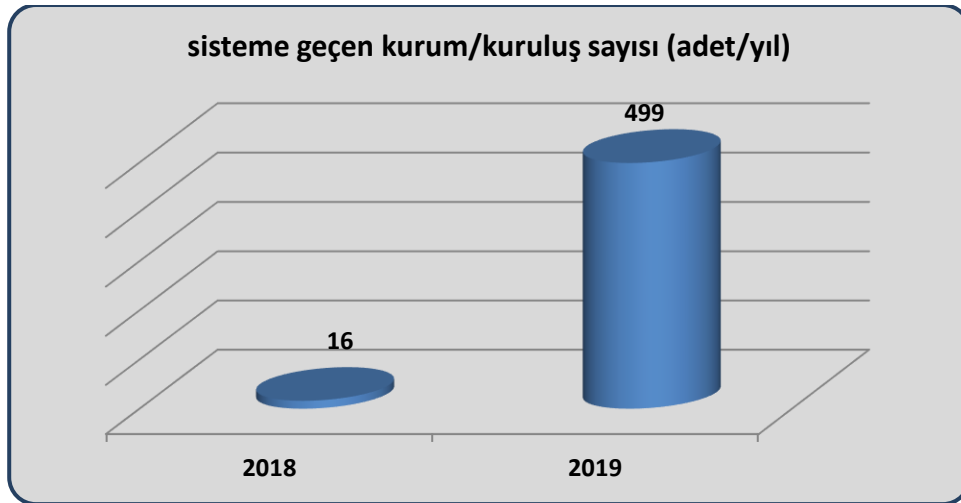
Denizli il merkezinde bulunan bir adet firmaya Hafriyat Toprağı ve İnşaat/Yıkıntı Atıkları Geri Kazanım Tesisi İzni verilmiş olup, bu tesiste inşaat/yıkıntı atığı yanında mermer pasası ve traverten parçaları geri kazanılabilmektedir. İl sınırları içinde faaliyet gösteren; mermer fabrikaları, mermer işletmeleri ile ocaklardan kaynaklanan mermer pasası, mermer çamuru ve traverten parçalarının depolanabileceği ya da dolgu amaçlı kullanılabileceği toplam 5 adet alan Denizli Valiliği tarafından belirlenmiştir: Kaklık Çaykara Deresi Mevkii, Kocabaş Canlıdere Mevkii, Gümüşler Kayaköy Mevkii, Hacıyüplü Mahallesi ve Irlıganlı Kasabası.

Çizelge 340 - Denizli ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Denizli ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	17	3.606
Öğrenci	110	43.181

Çizelge 341- Denizli ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Denizli ÇŞİM, 2019)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Tüm İl Sınırları	5.295.800
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		5.955
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		213.218
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		643
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)		200
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)		44
Aydınlatma (20 01 21*)		74
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		106.019
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		4.160
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)		90
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)		26.953
Organik atık		983.381
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)		56.463
TOPLAM		6.693.000

Grafik 53 - Denizli ilinde yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı (Denizli ÇŞİM, 2020)

Çizelge 342 - Denizli ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Eçbs Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
193	24	-

Denizli’de ambalaj atıklarını toplama ve ayırma işlemini yapan 24, geri kazanan 28 lisanslı tesis bulunmaktadır. İlde, Pamukkale, Merkezefendi, Acıpayam, Bekilli, Babadağ, Bozkurt, Buldan, Çardak, Çivril, Honaz, Sarayköy, Serinhisar, Tavas Belediyeleri lisanslı firmalarla yaptıkları protokol çerçevesinde işletme ve konutlardan kaynaklanan ambalaj atıklarını kaynağında ayrı toplamaktadır. 2018 yılı itibariyle ilde kayıt altında olan 34 tedarikçi, 72 ambalaj üreticisi ve 510 adet piyasaya süren işletme bulunmaktadır. Ayrıca ilde bulunan 2 adet ilçe Belediyesinin onaylı ambalaj atığı yönetim planı bulunmaktadır.

İlde Atık Yönetim Uygulaması sistemine kayıtlı tesislerden elde edilen verilere göre 2018 yılında toplam 9.669,84 ton tehlikeli atık beyanı yapılmıştır. Bu atıkların 7.150,59 tonu tehlikeli atık geri kazanım tesislerine, 2.448,18 tonu ise bertaraf tesislerine gönderilmiş, 63,33 tonu ihraç edilmiş ve 7,74 tonu da stokta.

2018 yılında Denizli’de “Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği” çerçevesinde ilde 149,77 ton atık motor yağı, 292,44 ton endüstriyel atık yağ toplanmıştır. Toplanan madeni yağın 378,88 tonu geri kazanılmış, 63,33 tonu ihraç edilmiş ve 5,6 tonu da stokta bulunmaktadır.

Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği çerçevesinde; 4 adet izinli “Hurda Akümülatör Geçici Depolama Alanı” mevcuttur. Atık akü geri kazanım yapan tesis bulunmamaktadır. 2018’de Denizli’de 50.468 kg atık akü, 8.756 kg atık pil toplanmıştır.

İlde bitkisel atık yağ geçici depolama izni bulunan 2 firma bulunmaktadır. Bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. 2018 yılında 99,63 ton kullanılmış kızartmalık yağ, 77,28 ton kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

Denizli’de “Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında ilde, ÖTA teslim yeri uygunluk belgesi alan 1 firma bulunmaktadır. Denizli’de ÖTL yakma konusunda lisans almış özel bir çimento fabrikası bulunmaktadır. 2018 yılında “Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında 72,27 ton lastik geri kazanım tesislerine, 24,11 ton lastik de çimento fabrikasına ek yakıt olarak gönderilmiştir.

İlde 4 adet lisanlı elektrikli elektronik eşya işleme tesisi bulunmaktadır. Atık Yönetim Uygulamasına göre; 2018 yılında 383,56 ton elektrikli ve elektronik eşya geri işlemesi gerçekleştirilmiştir. İlde, atık elektrikli ve elektronik eşyaların toplanması ile ilgili aktarma merkezleri bulunmamaktadır.

2018 yılı itibarıyla “Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında Denizli’de, ÖTA teslim yeri uygunluk belgesi alan 1 firma bulunmakta olup işlenen ÖTA miktarı 811,47 tondur.

Denizli ve çevre illere hizmet veren, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’ndan Çevre izni ve lisansına sahip Denizli Büyükşehir Belediyesi Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisine sağlık kurum ve kuruluşlarından toplanan tıbbi atıklar getirilmektedir. 2019 yılı içerisinde 1586,29 ton tıbbi atık sterilizasyon tesisinde sterilize edilerek bertaraf edilmiştir.

Çizelge 343 – Denizli ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Denizli ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	2
Katı Atık Aktarma İstasyonu Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	49
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	7
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	52
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	4
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Denizli ili Akdeniz ile İran-Turan floristik bölgelerinin geçiş kuşağında yer almaktadır. Bunun doğal sonucu olarak bu iki floristik bölgenin bitki örtüsünü taşımaktadır. Denizli ili sınırları dâhilinde bulunan ormanlık alanlarda içinde asli ağaçların haricinde odunsu bitkilerden gruplar halinde ve dağınık halde Çınar (*Platanus orientalis*), Titrek kavak (*Populus tremula*), Ardiç türleri (*Juniperus sp.*), Kızılcım (*Pinus brutia*), Karaçam (*Pinus nigra*), Fıstık çamı (*Pinus pinea*), Akçakesme (*Phillyrea latifolia*), Ahlat (*Pyrus elaeagrifolia*), Sandal (*Santalum album*), Kermes meşesi (*Quercus coccifera*) bulunmaktadır. Otsu ve çalı formlu bitkilerden Kekik (*Thymus sp.*), Laden (*Cistus laurifolius.*), Atkuyruğu (*Equisetum sp.*), Böğürtlen (*Rubus fruticosus*), Eğrelti otu (*Pteridium aquilinum*), Nakıl (*Silene compacta*) ve Çayır otları (*Cynodon dactylon*) mevcuttur. Literatür çalışmaları sonucunda Denizli ilinde yayılış gösteren 118 familyaya ait, 570 cins ve 1.326 tür tespit edilmiştir. Söz konusu türlerden 159’u endemiktir. Acıgl’de bulunan taksonlardan 28’ü endemik olup yalnızca Türkiye sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Denizli ili Ormanları, Korunan Alanları ve Sulak Alanları özel fauna varlığına sahiptir. Honaz Dağı Milli Parkında; Yaban keçisi (*Capra sp.*), Porsuk (*Meles meles*), Yaban domuzu (*Sus scropa*), Sansar (*Vormela sp.*), Tavşan (*Leporidae sp.*), ve Tilki (*Vulpes sp.*) gibi memeliler bulunmaktadır. Ayrıca Honaz Dağında tespit edilen 4 tür sürüngen ve 64 kuş türü bölgede yaşamaktadır.

Honaz Dağı Milli Parkı: Honaz Dağı Milli Parkı, 21 Nisan 1995 tarih ve 22265 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 95/6717 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 9.219 ha’lık alanda ilan edilmiştir. Honaz Dağı Milli Parkı’nın sınırları 29.04.1998 tarihli Resmi Gazetede yayımlandığı üzere, 3/4/1998 tarih ve 10945 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile alanı 9.219 ha’dan 9.616 hektara genişletilmiştir. Honaz Dağı Milli Parkı Uzun Devre Gelişim Planı 3 Eylül 2009 tarihinde Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğüne onaylanmıştır. Honaz Dağı hem Akdeniz hem de İran-Turan fitocoğrafik bölgesi bitkilerinin birlikte bulunduğu koruma önceliği olan bir bölgedir. Bu coğrafi konum nedeniyle Honaz Dağı’nın floristik zenginliği, çevresindeki diğer alanlara göre daha zengin durumda olup birçok endemik bitkinin yetiştiği ve özel iklim koşullarının etkili olduğu nadir alanlar arasında yer almaktadır.

Akdağ Tabiat Parkı: Akdağ Tabiat Parkı, mülga Orman ve Su İşleri Bakanlık Makamının 29.06.2000 tarih ve 270 sayılı Olurları ile 2873 Sayılı Milli Parklar Kanununun 3. Maddesi gereğince tescil edilmiştir. Denizli

ilinde 123 km uzaklıktadır. Akdağ Tabiat Parkı'nın toplam alanı 14.692 ha olup; bu alanın yaklaşık 5.463 ha Afyonkarahisar İli Sandıklı ilçesi sınırlarında, 9.229 ha'lık kısmı Denizli İli Çivril ilçesi sınırları içerisinde kalmaktadır. Akdağ Tabiat Parkı Uzun Devre Gelişim Planı 08/12/2006 tarihinde Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğüne onaylanmıştır. Ayrıca **Akdağ Yaban Hayatı Geliştirme Sahası** olarak Bakanlar Kurulunun 7.9.2005 tarih ve 2005/9453 sayılı kararı ile 16/10/2005 tarih ve 25968 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kartal Gölü Tabiatı Koruma Alanı: Denizli İli Beyağaç İlçesi Sınırları dahilindedir. Denizli iline 128 Km, Beyağaç'a ise 30 Km uzaklıktadır. Bakanlık Makamının 23.12.1994 tarih ve MPG.MPD.2.KG.01/131 sayılı olurları ile 1.309 ha olarak tescil edilmiştir. Alanda anıt ağaç özelliği gösteren karaçamların oluşturduğu saf ormanlar ile "Kartal Gölü Buzul Vadisi" yer almaktadır.

İl dâhilinde sulak alan niteliğinde üç yer bulunmaktadır. Uluslararası Kriterlere (Ramsar Sözleşmesi) göre bunlardan Işıklı gölü "A Sınıfı", Acıgöl ise "B Sınıfı" sulak alan kapsamına girer. Buldan Yayla (Süleymanlı Gölü), Mahalli Çevre Kurulu'nca Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'ne göre koruma altına alınmıştır.

Gökgöl ve Işıklı Gölleri: Her iki göl birlikte bir bütün olarak değerlendirilmektedir. Sulak Alan Yönetim Planı mevcut olup tampon bölge koruma sınırları belirlenmiştir. Işıklı Gölü yüzölçümü 7.300 ha olup rakımı 821 metredir. Gökgöl ise 300 ha göl aynası ile çevresindeki 700 ha sazlık bataklık sulak alanından oluşur. 300 ha göl aynası ile çevresindeki 700 ha sazlık bataklık sulak alanından oluşur. Gölde tatlısu canlıları yanı sıra özellikle sazan, turna, tatlısu kefali gibi balık türleri ve ıstakoz bulunmaktadır. Ayrıca birçok türde su kuşları için uygun bir üreme, barınma, beslenme ve konaklama yeri teşkil etmektedir. 2014 yılında 1 adet Kuş Gözlem Kulesi yapılmıştır. Işıklı Gölü ve Gökgöl'de Su sümbülü (*Butomus umbellatus*), Tülü (*Thypa angustifolia*), Beyaz Nilüfer (*Potamegton pectinatus*, *Potamegton perfoliatus*, *Nymphaea alba* L.) Sarı nilüfer (*Nuphar lutea* L.), Su kestanesi (*Trapa natans* L.), Su mercimeği (*Lemna minör* L.), Kuştutan (*Phragmites australis*), Su miğferi (*Utricularia australis*), Süsen (*Iris pseudocorus*), Yaban yasemini, Sofur (*Solanum dulcamara* L.) gibi su içi ve su kenarı bitkileri bulunmaktadır. Işıklı Gölü, Gökgöl ve yakın çevrelerinden günümüze kadar 71 familya ve bu familyalara ait 22'si endemik olmak üzere 327 tür ve takson tespit edilmiştir. Söz konusu 327 bitkinin 31'i Akdeniz, 30'u İran-Turan ve 26'sı Avrupa-Sibirya fitocoğrafik bölge temsilcisidir. Fitocoğrafik bölgesi belli olmayan 240 çok bölgeli bitki mevcuttur.

Fotoğraf 23 - Işıklı Gölü

Acıgöl; Acıgöl sulak alanı tescil sınırının kapsadığı alanlar ise idari sınır açısından yaklaşık %53.60'ı Afyonkarahisar ve yaklaşık %46.60'lık kısmı Denizli il sınırları içerisinde bulunmaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca 09.04.2015 tarihinde Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan olarak tescil edilmiş ve Sulak Alan Tampon Bölge Koruma Sınırları belirlenmiştir. Siğ bir göldür. Yaz mevsiminde suyu azalır ve yer yer kurur. Uluslararası kriterlere göre "B Sınıfı"na giren sulak alandır. Çardak ilçesine bağlı Gemiş kasabası yakınında bulunan 1.500 lt/sn debili tatlısu kaynağı yazın göl suyunun tamamen yok olmasını önlemektedir. Tatlı su kaynağı etrafında yaklaşık 500 da sazlık bir alan bulunmaktadır. Acıgöl'ün doğal yapısı ve çevresi kuşlar için uygun bir ortam oluşturmaktadır. Acıgöl, Çaltı (Beylerli) Gölü'nün çevresindeki yamaçlarda Akdeniz bitki örtüsünden örneklerle rastlanır. Toprak tuzlu olduğu için genel olarak tarıma uygun değildir. Ancak özellikle kuzeydoğuda tarıma uygun alanlar vardır. Bölgede tarım için kullanılmayan alanlarda bitki örtüsü özellikle çiçekli bitkilerce zengindir. Acıgöl'de gerçekleştirilen arazi çalışmaları ve literatür çalışmaları ile tespit edilen, 57 familya 90 cinse ait toplam 275 damarlı bitki türünün alanda bulunduğu tespit edilmiştir. Bu taksonların büyük bir kısmı Akdeniz (31 takson) fitocoğrafik bölgesine ait olmakla birlikte, İran-Turan (23 takson) ve ait olduğu fitocoğrafi

bölge belirli olmayan çok sayıda takson yer almaktadır. Alanda bulunan taksonlardan 28'ü endemik olup yalnızca Türkiye sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Buldan Yayla (Süleymanlı) Gölü; Buldan ilçesi Süleymanlı Köyü yakınında ve Sazak Dağı'nın 1.150 m kotundaki düzlüğünde bulunmaktadır. Göl yatağı ve sulak alan toplam sahası 500 da'dır. Göl flora ve fauna varlığı, kaynak sularına besleyici özellik taşıması ve ayrıca yayla ortamında mesirelik yer olması yönünden önemli bir göldür. Bu özelliklerin korunması için, 1. Derece Doğal Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. Buldan Yayla Gölü ve yakın çevresinde kuş türlerine yönelik yapılan arazi çalışması neticesinde 16 takım ve 47 familyaya ait 158 kuş türünün yayılış gösterdiği görülmektedir. Bu tür sayısı, Türkiye'deki tüm kuş tür sayısının (502 tür) %30'udur. IUCN kırmızı listesinde EN (endangered; vahşi yaşamda soyu tükenme tehlikesi çok büyük olan türler) kapsamında bölgede yaz dönemlerinde zaman zaman görülen Küçük akbaba (*Neophron percnopterus*) yer almaktadır.

Fotoğraf 24 – Buldan Yayla Gölü

Çizelge 344 – Denizli ilindeki tescilli doğal sit alanları

Denizli TVK Bölge Komisyonu Sorumluluk Sahasındaki İl	Kültür ve Turizm Bakanlığından Teslim Alınan Dosya Sayısı	Tescil Edilmiş Doğal Sit Alanı Sayısı	Anıt Ağaç Tescili ile İlgili Dosya Sayısı
DENİZLİ	232	25	79
AYDIN	275	8	114

Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi; kendine has doğal yapısı ve tarihi değerleri olan bir bölgedir. Bakanlar Kurulu'nca 22/10/1990 tarih ve 90/1117 sayılı Kararı ile tespit ve ilan edilmiştir. Denizli ilinin 20 km kuzeybatısında Pamukkale, Akköy, Karahayıt, Develi, Yeniköy yerleşim alanlarını da içine alan 66,56 km² lik bir alandan oluşmaktadır.

Fotoğraf 25 - Pamukkale (Hierapolis)

Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi;

- Dünya Miras Listesinde yer alan Pamukkale Travertenleri ve Hierapolis Antik Kenti,

- Jeotermal Kaynakların potansiyel değerleri,
- Bölgede gelişen turizm potansiyeli,
- Bölgenin biyoçeşitliliği,
- Yerleşmelerin turizm ve kentsel gelişme ihtiyaçları ve artan altyapı talepleri nedeniyle, özel çevre koruma bölgesi olarak tespit ve ilan edilmiştir.

Denizli ilinde 15 adet tescilli doğal sit alanı ve 79 adet anıt ağaç bulunmaktadır.

Çizelge 345 – Denizli ilinde bulunan doğal sit alanları

Sıra No	Sit Alanı	Alan (m ²)	Beldesi
1	Pamukkale (Hierapolis)	10.991.000 m ²	Pamukkale Beldesi/Denizli
2	Karahayıt Kırmızı Su Travertenleri	23.303 m ²	Karahayıt Beldesi/Denizli
3	Beyinli Mağarası	20.000 m ²	Kurtluca Köyü/Denizli
4	Aslanini Mağarası	10.000 m ²	Dodurgalar Beldesi/Acıpayam/Denizli
5	Keloğlan Mağarası	66.000 m ²	Dodurgalar Beldesi/Acıpayam/Denizli
6	Kartal Gölü	12.030.000 m ²	Çiçekbaba Dağı/Beyağaç/Denizli
7	Süleymanlı (Yayla) Gölü	2.734.000 m ²	Süleymanlı Köyü/Buldan/Denizli
8	Kamara Traverten	5.500 m ²	Yenicekent Beldesi/Buldan/Denizli
9	Çakırlar Mağarası		Çakırlar Köyü/Çal/Denizli
10	Güney Şelalesi	738.000 m ²	Cindere Köyü/Güney/Denizli
11	Honaz Dağı Milli Parkı	90.840.944 m ²	Honaz/Denizli
12	Kaklık Mağarası	20.000 m ²	Kaklık Kasabası/Honaz/Denizli
13	Kızılhisar Mağarası	122.000 m ²	Sarpdere Mevkii/Serinhisar/Denizli
14	Atalar Mahallesi		Denizli
15	Servergazi Türbe Alanı	70.000 m ²	Denizli
16	Kale, Çeşmeyi, Site 1-2 ve Yamuktepe Yerleşmeleri		Çardak/Denizli
17	Sırcalık Köyü Asırlık Çınar Ağaçları Bölgesi	10.000 m ²	Acıpayam/Denizli
18	Karahayıt II. Derece Doğal Sit		Karahayıt Beldesi/Denizli

5. Arazi Kullanımı

Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 25.08.2009 tarihinde onaylanan Denizli ili 1/100.000 lik Çevre Düzeni Planı 09.03.2011 tarihinde revize edilmiştir. Daha sonra da birçok değişikliğe uğramıştır.

Çizelge 346– Denizli ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

DENİZLİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	22.647,91	1,87	23.888,02	1,97	25.674,15	2,11	27.013,52	2,22
2) Tarımsal Alanlar	482.457,48	39,74	515.508,28	42,46	516.910,28	42,58	516.370,84	42,53
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	690.418,67	56,87	660.928,46	54,44	657.624,05	54,17	657.266,45	54,14
4) Sulak Alanlar	11.999,54	0,99	7.223,56	0,59	6.996,05	0,58	6.423,80	0,53
5) Su Yapıları	6.570,95	0,54	6.546,24	0,54	6.890,02	0,57	7.019,94	0,58
TOPLAM	1.214.094,55	100	1.214.094,56	100	1.214.094,55	100	1.214.094,55	100

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 347– Denizli ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda-Hayv.	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	30	2	3	2	6	0	2	45
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	5	2	3	1	0	0	0	11
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 348 – Denizli ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 12/2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
-------	--------	--------	------------	------------	-------------	--------------	--------

75	2	1	2	2	0	0	82
----	---	---	---	---	---	---	----

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 349 – Denizli ilinde 2018 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Denizli ÇŞİM, e-izin, 2019)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	5	35	40
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	22	83	105
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	-	-	-
TOPLAM	27	118	145

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 350 – Denizli ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Denizli ÇŞİM, 2020)

Denetim türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	37
Ani (plansız) denetimler	613
Genel toplam	650

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	15	1.546,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 351 – Denizli ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Denizli ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	72.197	54.111	0	0	22.335	36.095	0	184.738
Uygulanan Ceza Sayısı	1	3	0	0	4	1	0	9

2019 yılında Denizli’de kapatma / durdurma kararı verilmemiştir.

Denizli’de 2019 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında 6 adet alt seviye, 5 adet de üst seviye olmak üzere toplam 11 BEKRA tesisi bulunmaktadır.

21. DİYARBAKIR

1. Hava Kalitesi

Diyarbakır ilinde 2019 yılında konutlarda 163.429.049,886 m³ doğalgaz kullanılmıştır.

İlde 1 (bir) adet Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu mevcuttur. İstasyon 2005 yılında kurulmuştur. İstasyonda iki temel hava kirletici parametresi ölçülmektedir. Bunlar: PM₁₀ (partikül madde) ve SO₂ (kükürt dioksit) parametreleridir. 2019 yılında Diyarbakır ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 352'de verilmektedir.

Çizelge 352 – Diyarbakır ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	13	0	37	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	10	0	26	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	6	0	19	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	3	0	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	3	0	33	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	4	0	42	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	4	0	34	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	5	0	40	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	6	0	38	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	7	0	47	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	16	0	66	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	13	0	46	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2019 yılında Diyarbakır Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından 4 adet emisyon ölçüm yetki belgesi ve 95.585 adet egzoz emisyon ölçüm pulu verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde kentsel su temini için kullanılan 2 adet kaynak bulunmaktadır. Bunlardan ilki 92 hm³/yıl kapasiteyle Dicle Barajı, ikincisi ise 5,11 hm³/yıl kapasiteli Serap Güzeli Kuyularıdır. Diyarbakır içme suyunun %93'ü Dicle barajından temin edilmektedir. %7'lik bölüm ise Serap Güzeli Kuyularından sağlanmaktadır. (2019 içme suyu üretimine istinaden). Kaynaklar Diyarbakır'ın uzun vadeli içme suyunu karşılayabilecek potansiyelde değildir. Bu nedenle Dicle barajının 2.İsale hattına ihtiyaç duyulmaktadır.

2019 yılında Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ile birlikte içme ve kullanma suyu şebekesi hizmeti verilen 17 ilçe belediyesi vardır. 5 adet içmesuyu arıtma tesisi mevcuttur bunlar: Diyarbakır İçme Suyu Arıtma, Ergani İçme Suyu Arıtma, Çermik İçme Suyu Arıtma, Eğil İçme Suyu Paket Arıtma, Hani İçme Suyu Paket Arıtma Tesisleridir.

Çizelge 353 – Diyarbakır ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi								
Diyarbakır Merkez	X			İleri	175.000	1,2	1.094.551	50
İlçeler	Eğil	X		Fiziksel+ Biyolojik	1.496	0,016	22.704	1,3
	Hani	X		Biyolojik	510			
	Dicle		X					
	Bismil		X					

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

Diyarbakır İçme Suyu Arıtma Tesisinin kent merkezine yaklaşık 13 km uzaklıkta Mastfroş tepesinde 440 dekarlık alan üzerine inşa edilmiştir. Diyarbakır kent nüfusunun 1.275.000 kişi olacağı göz önüne alınarak içme suyu Arıtma Tesisi iki aşamalı olarak tasarlanmış olup, 2001 yılında tam kapasiteyle işletmeye geçmiştir. Tesis

günlük 255.000 m³/gün kapasiteyle (3 m³/s) içme ve kullanma suyu üretebilmektedir. 2019 yılında Dicle barajından 82.379.660 m³ su içme suyu arıtma tesisinde arıtılarak şehir merkezine verilmiştir.

2019 yılında Gözeli Yeraltı İçme suyu Havzasından 5.984.829 m³ su arıtılma işlemine gerek olmadan Şehir merkezine verilmiştir.

Diyarbakır İli 2018 yılı sonuna kadar tahsis edilen toplam yeraltı suyu miktarı; İçme-kullanma, Sanayi, Sulama için 410,74 hm³/yıldır.

Diyarbakır il merkezi sınırları içerisinde rekreasyonel amaçlı olarak 2019 yılında 5.497.531 m³ su kullanılmıştır. Rekreasyonel amaçlı kullanılan su; Gözeli Su Havzası, Dicle Barajı ve belediye tarafından açılan sondaj kuyularımızdan karşılanmıştır.

Diyarbakır il nüfusu: 1.756.353; Atık su arıtma tesisi hizmeti verilen nüfus: 1.149.930; Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı (%): 80 dir.

Diyarbakır Merkez AAT de SAİS kabini mevcuttur.

Çizelge 354 – Diyarbakır ilinde 2019 yılı OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesi, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesi	İnşaat Aşamasında	20.000	Yok (İnşaat Aşamasında)	Fiziksel + Kimyasal + Biyolojik	Tesis şuan inşaat aşamasında olduğundan net miktar belli olmamakla birlikte, ileriki aşamada 15 ton/gün civarı olması beklenmektedir.	Devegeçidi Deresi

İlde bulunan Organize Sanayi Bölgesine ait atık su arıtma tesisi proje çalışmaları Ekim 2018 tarihinde tamamlanmış olup, Ayrıca ÇED İzni alınmıştır. Aralık 2018 tarihinde inşaat ihalesi yapılmış olup, Mart 2019 itibarıyla inşaat çalışmalarına başlanmıştır. Hali hazırda inşaat çalışmaları devam etmekte olup, inşaat çalışmalarının tamamlanma oranı yaklaşık %30 civarındadır.

3. Atık

Diyarbakır kent merkezinde üretilen evsel atıklar Eski Urfa yolu 37.Km’de Keşiştepe mevkiinde düzensiz depolanmaktadır. Depolama sahasında günlük ortalama 1.000 ton atık depolanmaktadır.

İlde, atık ambalaj sistemine kayıtlı 74 firma bulunmaktadır. Bu işletmelerden 2’si ambalaj üreticisi, 9’u lisanslı firma, 1’i tedarikçi ve 59’u ise piyasaya süren işletme vasfındadır. 5 adet lisanslı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi, 8 adet ambalaj atığı geri kazanım tesisi bulunmaktadır. Ayrıca, 17 ilçenin tümünün onaylı atık yönetim planı bulunmaktadır.

Çizelge 355- Diyarbakır ilinde 2019 yılı OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Diyarbakır ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	40	5.093
Öğrenci	31	9.590

Diyarbakır ili merkezde çıkan hafriyat atıkları Büyükşehir Belediyesi’nin belirlemiş olduğu hafriyat atığı depolama sahasında bertaraf edilmektedir. Bu hafriyat yönetimi depolama işlemi belediye bünyesinde kurulan otomasyon sistemi ile düzenli bir şekilde takip edilmektedir.

İlde 2018 yılı içerisinde 8.814.084 kg tehlikeli atık oluşmuştur. Bu atıkların 6.027.135 kg’ı geri kazanım, 2.081.252 kg’ı bertaraf, 656.042 kg’ı stok edilmiştir.

Diyarbakır ilinde 2 adet lisanslı bitkisel atık yağ geçici depolama alanı bulunmaktadır. Bu alanda biriktirilen bitkisel atık yağlar taşıma araçlarıyla il dışında bulunan geri dönüşüm tesislerine gönderilmektedir. İl Müdürlüğü tarafından verilen atık bitkisel yağ taşıma lisansı bulunmamaktadır.

İlde ayrıca 29 adet lisanslı atık işleme tesisi bulunmaktadır.

İlde 1 adet lisanslı Atık Madeni Yağ Geri Dönüşüm Tesisi bulunmaktadır. “Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği” çerçevesinde rutin denetimler gerçekleştirilmektedir. İlde 2018 yılı içerisinde toplam 145.706 kg atık madeni yağ toplanmıştır.

İlde 2 adet lisanslı bitkisel atık yağ geçici depolama alanı bulunmaktadır. İlde atık pillerle ilgili olarak, Taşınabilir Atık Pil Üreticileri Derneği (TAP) tarafından okullara gönderilen kutularda biriktirilerek toplama faaliyeti yapılmaktadır. İl Müdürlüğüne verilen 4 adet Atık Akümülatör Geçici Depolama İzni bulunmakta

olup; depolanan bu atıklar, akümülatör üreticileri tarafından toplanmaktadır. İlde, 2018 yılında 1.093 ton atık akü, 80 kg. atık pil toplanmıştır.

İlde 5 adet ömrünü tamamlamış araç teslim yeri bulunmakta olup; geçici depolama alanı ve işleme tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge 356 - Diyarbakır ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Diyarbakır ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	11
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde, toplanan tıbbi atıklar, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin sterilizasyon tesisi olmadığı için anlaşmalı olduğu ve Diyarbakır merkez sanayi bölgesinde kurulu olan lisanslı firma tarafından sterilizasyon tesisine taşınıp sterilizasyona tabii tutulmaktadır. 2019 yılında Diyarbakır ilinde 2.148 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma ve Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlde bir tabiat parkı (Eğil Peygamberler Tabiat Parkı) bulunmakta olup milli park, tabiat anıtı ve yaban hayatı geliştirme sahası bulunmamaktadır.

Eğil Peygamberler Tabiat Parkı; Eğil ilçesinde yer alan Peygamberler Tabiat Parkı Projesi ile ilgili Ön Etüt Raporu hazırlanmış ve proje Bakanlığımız tarafından onaylanarak 1.340 dekarlık alan 28.06.2017 tarihinde Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir.

Planlanan Tabiat Parkı Diyarbakır'a 50 km mesafede bulunan Eğil ilçesinde, Dicle baraj gölü kenarında yer almaktadır. Türkiye'nin 214. tabiat parkı olarak ilan edilmiştir. Söz konusu Tabiat Parkı yapımı tamamlanmış bulunmaktadır.

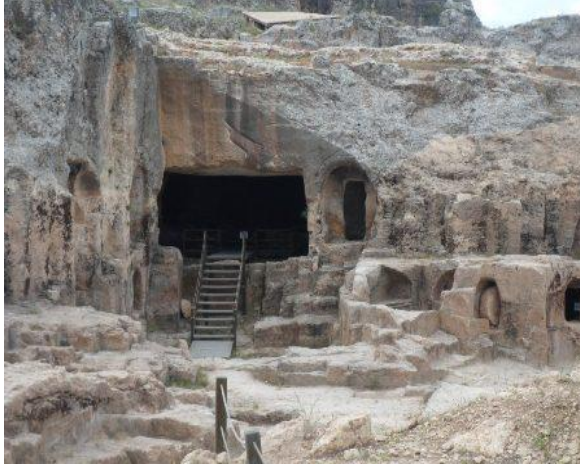
Tabiat Parkı'nın yanında Peygamber kabirlerinin bulunması ziyaretçi potansiyelini yükseltmektedir. Tabiat Parkı alanı yakınındaki sit alanı olan ve koruma altında bulunan alanlarda Asur Kalesi ve kaya mezarları bulunmaktadır. Ayrıca çevresinde bulunan alanlarda sportif olta balıkçılığı, jet ski, yamaç paraşütü, tabiat yürüyüşü gibi etkinlikler yapılabilmektedir.

Çizelge 357 - Diyarbakır ili Tescilli Doğal Sit Alanları

DOSYA NO	SİT ALANININ ADI	KARAR TARİHİ VE NOSU	KURULUN ADI
21.13./06	Kocaköy ve Hani İlçe Sınırları içerisindeki Ambar Vadisi (1. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı, kapladığı alanın tamamı yaklaşık: 131,34 ha)	30.04.2009/2206	Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü
21.07./06	Ergani ilçesi Hilar köyü Harabe/Hilar Mağaraları ve Kayalıkları (1. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit alanı, kapladığı alanın tamamı yaklaşık: 62,14 ha)	10.02.1990/390	Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü
21.07./09	Ergani ilçesi Belediye binası ile Halk Eğitim Merkezi çevresi Çınar Ağaçları (5 adet) ve Yeşil Alanlar (Kapladığı alanın tamamı yaklaşık: 3,78 dönüm)	23.10.1993/1362	Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü
21.12./13	Silvan ilçesi Hasuni Mağaraları (1. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı, kapladığı alanın tamamı yaklaşık: 142,50 ha)	08.12.1990/640	Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü
21.02./05	Çermik ilçesi Termal Kaplıcaları ve Çevresi (2. Derece Doğal Sit Alanı, kapladığı alanın tamamı yaklaşık: 133,24 ha)	23.10.1993/1361	Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü

Çizelge 358 - Diyarbakır ilinde bulunan anıt ağaçlar

DOSYA NO	ANIT AĞACIN ADI	KARAR TARİHİ VE NOSU	KURULUN ADI
21.00/345	Çakmakış köyü Avludere (Aguludere) köşkü bahçesi içinde Çınar Ağacı	21.12.1996/1922	Ankara Kültür ve Tabiat
21.14-01	Kulp İlçesi Kaynak Köyü 1 Adet Meşe ağacı	22.05.2015/6009	Varlıklarını Koruma Müdürlüğü
21.13-11	Kocaköy ilçesi 2 adet Meşe ağacı	26.10.2015/187	Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını
21.04-01	Çüngüş İlçesi Karakaya Mahallesi	29.11.2018/289 (Düzeltilme Kararı)	Koruma Bölge Komisyonu

Fotoğraf 26 - Ergani ilçesi Hilar köyü Harabe/Hilar Mağaraları ve Kayahıkları

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 359- Diyarbakır ilinde arazi kullanım sınıflandırması (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2019)

Arazi Sınıfı	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	12.602,73	0,83	14.729,96	0,97	17.417,09	1,15	18.858,14	1,24	24.334,35	1,61
2) Tarımsal Alanlar	870.918,02	57,12	865.446,3	56,76	925.640,50	61,11	925.355,13	61,09	923.875,26	60,97
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	626.620,37	41,10	625.400,21	41,02	552.189,44	36,45	551.786,3	36,43	546.973,38	36,1
4) Sulak Alanlar	426,56	0,03	426,56	0,03	634,95	0,04	821,3	0,05	855,56	0,06
5) Su Yapıları	14.157,87	0,93	18.722,42	1,23	18.953,36	1,25	18.014,46	1,19	19.317,40	1,27
TOPLAM	1.524.725,55	100,00	1.524.725,45	100,00	1.514.835,34	100,00	1.514.835,3	100,00	1.515.355,95	100

Diyarbakır ilinin, Adıyaman-Şanlıurfa-Diyarbakır Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı bulunmaktadır. Söz konusu plan Bakanlığımız tarafından Adıyaman-Şanlıurfa-Diyarbakır Bölgesi Havza Planı kapsamında hazırlanmış ve onaylanarak yürürlüğe girmiş bir plandır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 360 - Diyarbakır ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Diyarbakır ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	21	0	2	2	1	0	1	27
ÇED Gereklidir	1	0	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	1	0	0	0	0	1	0	2

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 361 - Diyarbakır ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Diyarbakır ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	13	14
Çevre İzni/ Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	0	19	19
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	0	2	2
TOPLAM	1	34	35

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 362 - Diyarbakır ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Diyarbakır ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	7
Ani (plansız) denetimler	470
Genel toplam	477

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	32	4.298

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 363 - Diyarbakır ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Diyarbakır ÇŞİM, 2020)

	Hava ¹	Su	Toprak	Atık	Kimya-sallar	Gürültü	ÇED	Diğer ²	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	118.080	0	72.197	144.394	0	0	30.075	1.082	119.409,026
Uygulanan Ceza Sayısı	51	0	1	2	0	0	1	1	56

1-Anız yakma fiilinden dolayı kesilen cezalar

2-Bilgi belge sunmamak ve Kaçak malzeme alımından kaynaklı kesilen ceza miktarları

İlde tesislere verilen herhangi bir faaliyeti durdurma/kapatma kararı bulunmamaktadır.

22. EDİRNE

1. Hava Kalitesi

Edirne ilinde 2019 yılında konutlarda 56.331.960 m³, sanayide 831.934 m³ doğal gaz, konutlarda 35.729 ton kömür kullanılmıştır. 2019 yılında 5 adet uygunluk belgesi, 50 adet satış izin belgesi, 4 adet katı yakıt satıcısı kayıt belgesi, 2 adet dağıtıcı kayıt belgesi verilmiştir. İl sınırları içerisinde Merkez ilçemizde 2 adet sabit ve Keşan ilçemizde 1 adet sabit olmak üzere toplam 3 adet hava kalitesi izleme istasyonu bulunmaktadır. 2019 yılında Edirne ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 364'de verilmektedir.

Çizelge 364 - Edirne ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	5,83	-	52,38	19	-	-	36,5	-	12,74	-	95,4	-	8,83	-
Şubat	6,51	-	51,84	13	-	-	33,26	-	11,52	-	84,48	-	13,1	-
Mart	19,43	-	48,51	12	-	-	15,73	-	16,65	-	44,23	-	37,94	-
Nisan	9,56	-	41,34	7	-	-	10,6	-	15,41	-	35,2	-	44,53	-
Mayıs	2,04	-	42,07	5	-	-	10,04	-	12,3	-	31,14	-	41,76	-
Haziran		-			-	-		-		-		-		-
Temmuz	2,75	-	37,87	1	-	-	9,21	-	16,02	-	29,96	-	31,19	-
Ağustos	2,72	-	36,42	1	-	-	9,26	-	12,7	-	26,79	-	38,23	-
Eylül	1,99	-	44,54	8	-	-	10,55	-	12,45	-	30,12	-	33,51	-
Ekim	1,87	-	58	18	-	-	31,37	-	19,76	-	74,55	-	12,8	-
Kasım	1,27	-	50,26	15	-	-	21,08	-	15,65	-	62,5	-	11,02	-
Aralık	13,4	-	56,84	17	-	-	37,8	-	21,25	-	85,92	-	15,08	-

KARAAĞAÇ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	11,19	-	-	-	-	-	3,33	-	11,84	-	18,91	-	41,69	-
Şubat	9,04	-	-	-	-	-	2,41	-	10,28	-	14,94	-	54,36	-
Mart	7,63	-	-	-	-	-	1,6	-	10,24	-	12,59	-	61,1	-
Nisan	6,19	-	-	-	-	-	1,02	-	9,26	-	10,71	-	67,98	-
Mayıs	5,53	-	-	-	-	-	1,28	-	8,46	-	10,34	-	65,19	-
Haziran	7,56	-	-	-	-	-	0,68	-	7,68	-	8,55	-	73,52	-
Temmuz	12,2	-	-	-	-	-	0,79	-	9,29	-	10,42	-	71,57	-
Ağustos	14,18	-	-	-	-	-	0,52	-	7,61	-	8,16	-	77,58	-
Eylül	9,95	-	-	-	-	-	0,84	-	7,85	-	9	-	69,98	-
Ekim	7,76	-	-	-	-	-	3,27	-	13,48	-	18,37	-	42,15	-
Kasım	5,81	-	-	-	-	-	3,34	-	12,26	-	17,15	-	35,98	-
Aralık	11,19	-	-	-	-	-	4,7	-	10,93	-	21,24	-	28,41	-

KEŞAN	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	167,4	-	68,33	21	-	-	10,38	-	21,18	-	40,1	-	24,09	-
Şubat	201,41	-	81,85	15	-	-	11,96	-	25,02	-	43,97	-	28,01	-
Mart	111,68	-	63,17	24	-	-	4,56	-	20,34	-	27,39	-	37,79	-
Nisan	84,4	-	54,14	18	-	-	3,32	-	20,12	-	25,23	-	48,35	-
Mayıs	26,76	-	37,27	4	-	-	2,12	-	14,77	-	17,83	-	79,2	-
Haziran	13,89	-	40,51	4	-	-	1,46	-	11,31	-	13,49	-	97,55	-
Temmuz	24,5	-	34,84	2	-	-	1,54	-	11,14	-	13,49	-	108,19	-
Ağustos	5,91	-	34	1	-	-	1,28	-	8,93	-	10,86	-	112,16	-
Eylül	8,62	-	36,53	3	-	-	1,98	-	11,45	-	14,45	-	100,11	-
Ekim	15,61	-	43,82	8	-	-	4,37	-	16,92	-	23,63	-	69,28	-
Kasım	48,84	-	55,36	11	-	-	6,7	-	16,53	-	28,91	-	48,03	-
Aralık	113,48	-	64,22	18	-	-	11,87	-	15,59	-	38,2	-	33,56	-

Temiz Hava Eylem Planları kapsamında, evsel ısınmadan kaynaklı kirlilik için Edirne ili Merkez ilçe, Uzunköprü ilçesi ve Keşan ilçelerinde katı yakıt satıcılarının denetimi yapılmakta, numuneler alınmakta, yakma saatlerinin düzenlenmesi ve kontrolü, katı yakıt kriterlerinin belirlenmesi yapılmaktadır.

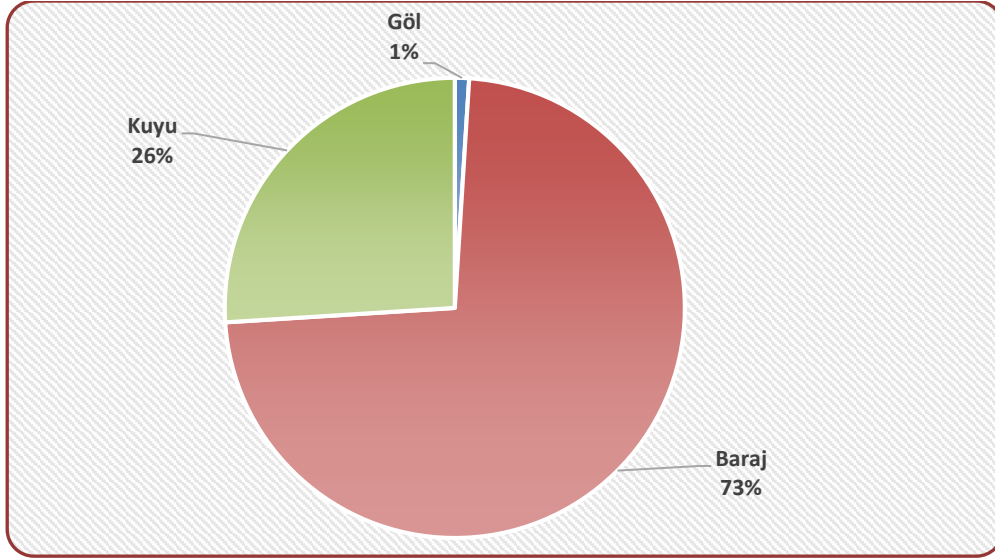
Çizelge 365 - Edirne ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Edirne ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	1
TOPLAM	1	1

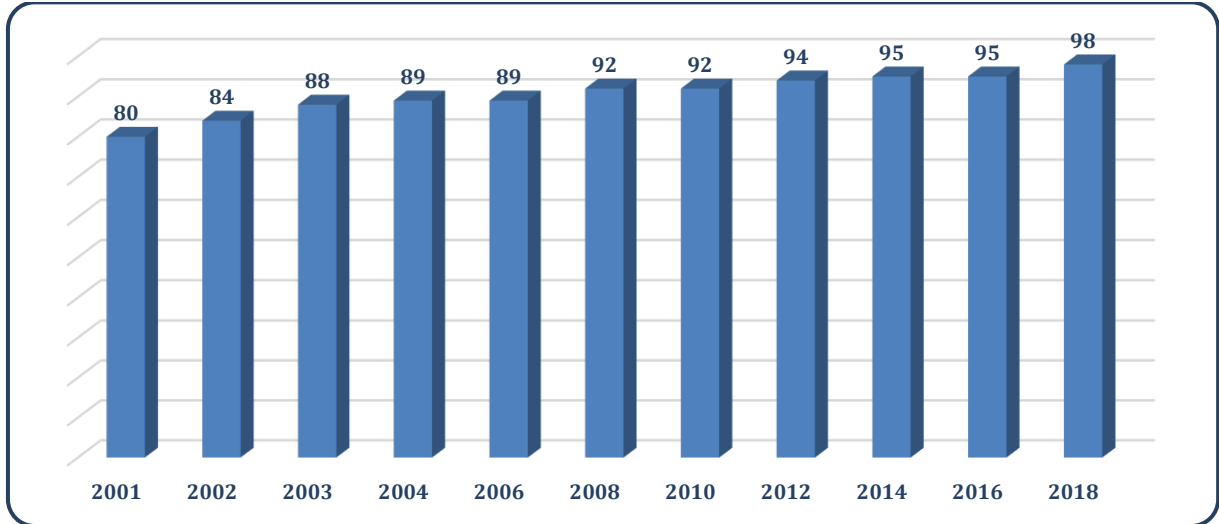
2019 yılında il genelinde 8 adet sabit egzoz emisyon ölçüm istasyonu yetkilendirilmiş ve 2019 yılında Edirne ilindeki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı 58.055 dir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Edirne ilinde içme suyu yer altı su kaynaklarından ve barajlardan karşılanmaktadır. İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet veren 16 adet belediye bulunmaktadır. Bu kapsamda içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı %98'dir. İlde 3 adet içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır. Atıksu arıtma tesisi ile hizmet veren 9 adet belediye başkanlığı bulunmaktadır.

Grafik 54 - Edirne ilinde belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (TÜİK, 2016)

Grafik 55 - Edirne ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Edirne'de 2019 yılı itibarıyla atıksu arıtma tesisi ile hizmet veren 8 adet belediye başkanlığı bulunmaktadır.

Çizelge 366 - Edirne ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (kg/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Merkez		X				167.443	
	Enez	X			İleri	8.116		4.275
İlçeler	Havsa	X			Fiziksel Biyolojik	1.000		8.680
	İpsala		X		Biyolojik			8.594
	İpsala (Yenikarpuzlu)	X			Fiziksel Biyolojik	1.000		3.221
	Keşan		X		Fiziksel Biyolojik İleri	18.000	0,1	63.311
	Lalapaşa	X			Fiziksel Biyolojik	300	0,2	1.626
	Meriç	X			Fiziksel Biyolojik	500	0,05	3.178
	Meriç (Subaşı)		X		Fiziksel Biyolojik	350		1.990
	Süloğlu	X			İleri	1.392		3.557
	Uzunköprü	X			İleri	8.475	0,049	39.534
	Keşan (Yayla)	X			Fiziksel	3.250	0,036	25.000

Çizelge 367 - Edirne ilinde 2019 yılı OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Edirne ÇŞİM, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/yıl)	Deşarj Ortamı
Süloğlu (Domurcalı)	Aktif	990	Fiziksel, kimyasal, biyolojik	5,60	Domurcalı Deresi

Çizelge 368 - Edirne ili kıyı su kütlelerinin ekolojik kalite değerlendirmesi (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020)

Su Yönetim Birimi Kodu	Su Yönetim Birimi Kapsadığı Alan	Ekolojik Kalite Durumu				
		2014	2015	2016	2017	2018
EGE16_1 (MESSW1-MESSW2)	Edirne Enez	Zayıf	Zayıf	Zayıf	Orta	İyi
EGE16_2 (SABSW1-SABSWR)	Saros Körfezi	Zayıf	İyi	Orta	İyi	İyi

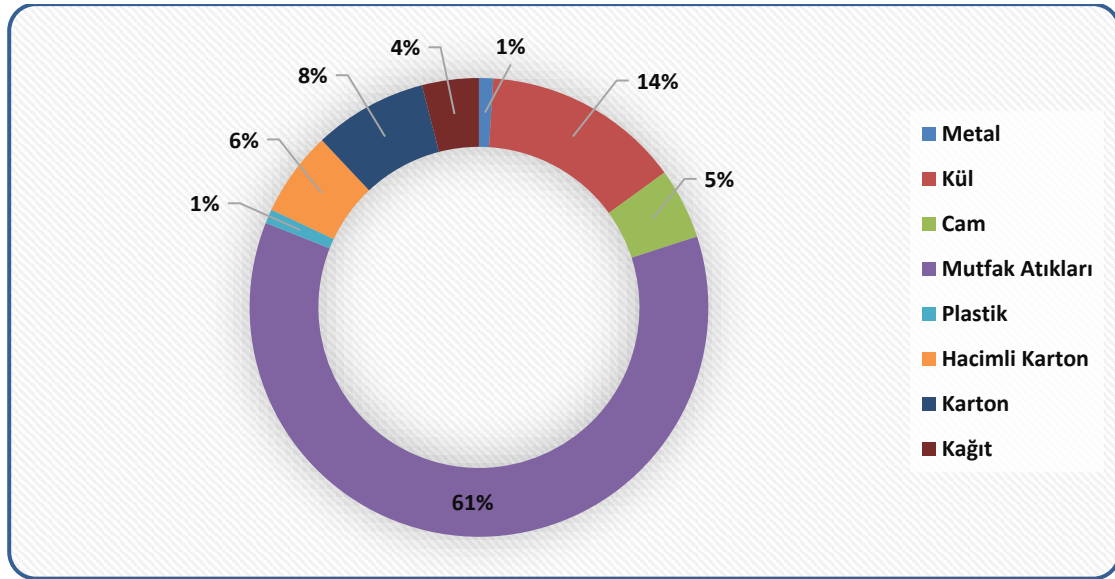
Edirne İli'nin Güneyinde yer alan Enez ve Keşan İlçelerinin Saros Körfezinde (Ege Denizi) kıyısı mevcuttur. İlde mavi bayraklı plaj bulunmamakta olup, ayrıca denizde balık çiftliği faaliyeti de yapılmamaktadır.

Çizelge 369 - Edirne ilinde 2019 yılı itibarıyla münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Edirne ÇŞİM, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	57	57
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	26	23
Diğer	7	7

3. Atık

İlde Güney Edirne Katı Atık Yönetim Birliğine ait Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Edirne Keşan karayolu 4. km üzeri 1.578 nolu parsel Koca Yarma Devlet Ormanı mevkiinde bulunmaktadır. Edirne Katı Atık Yönetim Birliğine ait Merkez İlçe, Hıdırağa Köyü Yukarıova Mevkii 1.445 ve 1.391 parsel nolu alanda Düzenli Depolama Tesisi yapılmış, 2016 yılında da faaliyete geçmiştir. Düzenli depolama tesisine ait 1 adet sızıntı suyu arıtma tesisi bulunmaktadır. Orta Edirne Katı Atık Yönetim Birliğine ait Düzenli Depolama Tesisi proje aşamasında olup inşaat/onay aşamasında olup, konuya ilişkin işlemler devam etmektedir. 2018 yılında Uzunköprü ve Meriç ilçelerinde bulunan yerleşim yerleri dışında vahşi depolama sahaları kullanılmıştır.

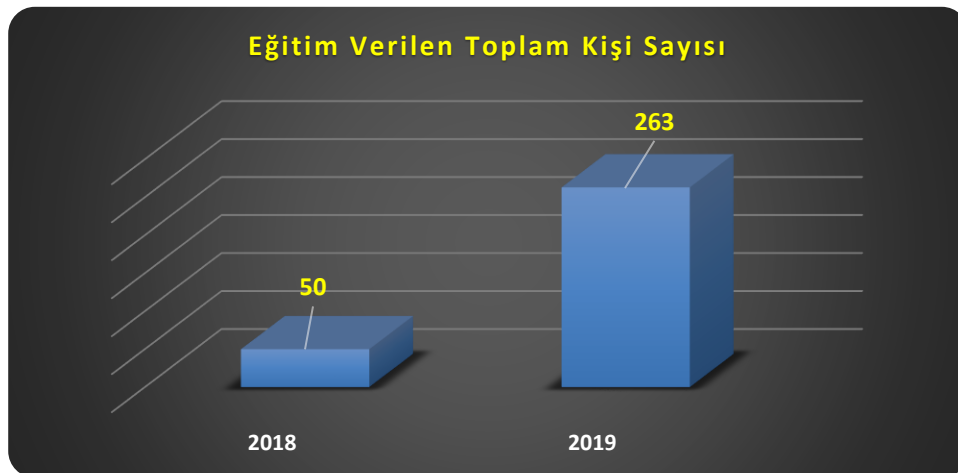

Grafik 56 - Edirne ilinde katı atık kompozisyonu (İl ve İlçe Belediye Başkanlıkları, 2019)

İlde faaliyetlerden kaynaklı hafriyat atıkları "Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında ilgili yerel idarelerin belirlediği depolama alanlarında biriktirilmekte veya dolgu malzemesi olarak kullanılmaktadır.

Çizelge 370 - Edirne ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Edirne ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	7	263

Grafik 57 - Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Edirne ÇŞİM-2020)

İlde 2019 yılı itibarıyla ambalaj atığı toplama ayırma konusunda 13 adet, geri kazanım konusunda 16 adet lisanslı firma bulunmaktadır. İlde kayıt altına alınan 2 adet ambalaj üreticisi, 165 adet piyasaya süren işletme ve 6 adet tedarikçi bulunmaktadır. 2019 yılı itibarıyla onaylanmış 4 adet ambalaj atık yönetim planı bulunmaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre ilde 2018 yılında 1.134,57 ton tehlikeli atık beyan edilmiş, bu atığın 804,56 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 729,11 tonu bertaraf edilmiş, 22,87 tonu stokta bulunmakta, 42,95 tonu da ihraç edilmiştir.

Edirne'de 2018 yılında Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 50,42 ton atık motor yağı, 5,08 ton atık sanayi yağı toplanmış olup bu yağların 12,54 tonu geri kazanıma gönderilmiş 12 tonu bertaraf edilmiş, 42,95 tonu ihraç edilmiş olup 5,73 tonu da stokta.

2018'de ilde 22,34 ton akü, 1 kg da atık pil toplanmıştır. İlde 2018 yılında 43.847 kg kullanılmış kızartmalık yağ, 40 kg kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

2018 yılında ilde toplanan ömrünü tamamlamış lastiklerin 8.200 kg'ı kazanım tesisine, 7.729 kg'ı atık yakma tesislerine gönderilmiştir.

İlde Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi bulunmamakta olup, 2019 yılında ilde oluşan elektrik-elektronik atık miktarı 142.518 kg'dır. Edirne ilinde 2019 yılı itibarıyla ömrünü tamamlamış araç teslim yeri sayısı 2 dir.

İlde oluşan tıbbi atıklar, "Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmelik" kapsamında belediyelerin yaptığı sözleşme ile yetkilendirilen lisanslı firma tarafından toplanarak sterilizasyon işlemine tabi tutulmaktadır. 2019 yılında 717,15 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Çizelge 371 - Edirne ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Edirne ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı*	6
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	2
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

*Bir firmanın hem Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi hem de Geri Kazanım Tesisi lisansı bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Edirne ilinde 1.678 bitki türü (damarlı bitki 1.481 + tohumuz bitki 197) ve 2.134 hayvan türü (omurgalı türü 314, omurgasız türü 1.820) olmak üzere toplam 3.812 canlı türü bulunmaktadır. Tespit edilen 1.481 damarlı bitki taksonundan 23 tür endemiktir, bu endemik bitkilerden birisi de Edirne'nin adıyla anılan Bellevalia edirnenensis'dir. Edirne ticareti yapılan ve ekonomik öneme sahip bitki türleri açısından da zengindir. Edirne'de ekonomik değeri olan bitkilerden 39 tür CITES eklerinde yer alıp ticareti kontrol altındadır. IUCN koruma kategorilerine göre Edirne'de tespit edilen bitki türlerinden; 8 tür dünyada soyu tükenme tehlikesi had safhada olan (CR) kategorisinde, 17'si soyu tükenme tehlikesi çok büyük (EN), 47 tür soyu tükenme tehlikesi büyük olan (VU), 3 tür ise yakın gelecekte soyu tükenme tehlikesi altında olan türler (NT) kategorisindedir.

Edirne'de literatür ve arazi çalışmaları sonucu omurgalı hayvanlara ait toplam 314 tür tespit edilmiştir. Kuş tür sayısı 204, memeli tür sayısı 51, kaplumbağa tür sayısı 5, kertenkele tür sayısı 10, yılan tür sayısı 9, iç su balık tür sayısı 26, çift yaşarlardan kuyruksuz kurbağa tür sayısı 7, semender tür sayısı ise 2 olarak belirlenmiştir. Kuş türlerinden 1 tür (EN), 3 tür (VU), ve 6 tür (NT) kategorisindedir. Memeliler, sürüngen ve iki yaşamlılardan 1 tür (EN), 4 tür (VU) ve 8 tür (NT) kategorisindedir. Balık türlerinden ise 1 tür, Anguilla anguilla (Yılan balığı) soyu tükenme tehlikesi had safhada olan (CR) kategorisinde, 2 tür ise (VU) kategorisindedir.

Fotoğraf 27 - Garip Lale - *Fritillaria sibirnyi* (EN)

Gala Gölü Milli Parkı: Edirne ili, Enez ve İpsala ilçelerinde bulunan, 05.03.2005 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 2005/8547 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Türkiye'nin 36. Milli Park'ı olarak ilan edilen

Gala Gölü Milli Parkı; 3.087 ha sulak alan (Büyük Gala Gölü, Küçük Gala Gölü, Pamuklu Gölü) ve 3.000 ha ormanlık alan (Hisarlı Dağı etekleri) olmak üzere toplam 6.087 ha alandan oluşmaktadır. Milli Park alanı içerisinde, 163 kuş türü görülmekte olup, bu türlerin 46 türü yerli, 27 türü kış göçmeni ve 90 türü yaz göçmeni kuşlardır. Milli Parkta 300 bitki türü tespit edilmiş olup bu türlerden 5 tanesi endemiktir. Balık türü olarak da 16 tür balık tespit edilmiş olup yılan balığı, sudak, sazan ve turna gibi ekonomik değeri yüksek olan balıklar bulunur. Gala Gölü Milli Parkı, 511 bitki ve 517 hayvan türü olmak üzere toplam 1.028 canlı türüne ev sahipliği yapar. Milli Parktaki kuş tür sayısı 217, memeli tür sayısı 44, iç su balıkları tür sayısı 27, sürüngen tür sayısı 25, çift yaşarlar tür sayısı 9 olarak belirlenmiştir. Omurgasız hayvanlar grubunda 167 böcek türü tespit edilmiştir. Ayrıca Gala Gölü Milli Parkı'nda 36 farklı tür kelebek yaşamaktadır. Milli Parktaki 3 bitki ve 1 böcek türü endemiktir. Tıbbi ve ekonomik kullanımı olan bitki tür sayısı 73'tür. 15.05.2013 tarihinde Gala Gölü Milli Parkı'nın koruma-kullanma dengesinin tesisi ile gelecek nesillere milli bir miras olarak bırakılabilmesi için arazi kullanım kararlarının alındığı Uzun Devreli Gelişme Planı (UDGP) onaylanmıştır. Uzun devreli gelişme planı çerçevesinde hazırlanan imar planı kurum görüşü aşamasındadır. İmar planı onaylandıktan sonra UDGP çerçevesinde yatırımlar başlayacaktır.

Fotoğraf 28 – Gala Gölü

Gökçetepe Tabiat Parkı: 1988 yılında Orman Bölge Müdürlüğü'nün teklifleri üzerine mesire yeri olarak ayrılan alanın büyüklüğü 50,0 ha dır. A Tipi Orman İçi Dinlenme yeri olarak kullanılan saha bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun olması koşullarına bağlı olarak statüsü 11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı olarak değiştirilmiştir. Gökçetepe Tabiat Parkı 61,84 ha alan büyüklüğündedir.

Fotoğraf 29 – Gökçetepe Tabiat Parkı

Danişment Tabiat Parkı: 1988 yılında Orman Bölge Müdürlüğü'nün teklifleri üzerine mesire yeri olarak ayrılan alanın büyüklüğü 13,19 ha dır. A Tipi Orman İçi Dinlenme yeri olarak kullanılan saha bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun olması

koşullarına bağlı olarak statüsü 11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı olarak değiştirilmiştir. Danişment Tabiat Parkı 34 ha büyüklüğündedir.

Vakıf Tabiat Parkı: Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığının 21.05.2018 tarihli ve 1025 sayılı oluru ile Vakıf Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Vakıf Tabiat Parkı, Edirne ili, Enez ilçe merkezinin 18 km güneydoğusunda Vakıf köyü sınırları içerisinde Saroz körfezi kıyısında bulunmaktadır. 26,78 ha büyüklüğündeki saha Vakıf köyü sahilinde bulunmaktadır ve Vakıf Tuzla Lagününe 2,5 km mesafededir.

Meriç Deltası Sulak Alanı: Gala Gölü Milli Parkı'nın da sınırları içerisinde bulunan Meriç Deltası Sulak Alanı Cumhurbaşkanlığı 1 No. lu Kararnamesi'nin 109. maddesinin 2. fıkrasında ki hükmü gereği; 19.03.2020 tarihli ve 73534 sayılı Bakanlık Makam Olur'u ile "Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan" olarak tescil edilmiştir. Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları, Önemli Kuş Alanları ve Önemli Bitki Alanları listelerinde bulunan ve Ramsar Kriterlerinin üçüne (4., 5. ve 6. kriterlere) sahip uluslararası A sınıfı bir sulak alan olan Meriç Deltası Sulak Alanı 29.046 ha büyüklüğündedir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 372- Edirne ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecs.tarimorman.gov.tr/>, 2019)

EDİRNE	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	16.797,66	2,74	14.842,30	2,42	16.068,18	2,62	16.788,32	2,74
2) Tarımsal Alanlar	478.080,56	77,96	472.406,73	77,03	473.644,47	77,23	472.175,01	76,99
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	108.506,89	17,69	116.350,25	18,97	113.991,22	18,59	113.693,52	18,54
4) Sulak Alanlar	4.113,64	0,67	3.585,85	0,58	3.282,61	0,54	3.209,70	0,52
5) Su Yapıları	5.762,86	0,94	6.076,39	0,99	6.275,04	1,02	7.394,96	1,21
TOPLAM	613.261,61	100,00	613.261,52	99,99	613.261,52	100,00	613.261,51	100,00

24/08/2009 tarihinde onaylanan "Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı'nın askı sürecinde yapılan itiraz başvurularının incelenmesi sonucunda; "Plan Açıklama Raporu ve Plan Notlarında" uygun görülerek yapılan değişiklikler, 4856 sayılı Kanun'un 2 (h) ve 10 (c) maddeleri ile 2872/5491 sayılı Kanun'un 9 (b) maddesi ve 11.11.2008 tarih ve 27051 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik" in 9. maddesi uyarınca 01/07/2010 tarihinde onanmıştır.

Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı Değişikliği (F19, G17, G19 Paftalar, Lejant Paftası ve Plan Hükümleri) 09/05/2013 tarihinde onaylanmıştır.

Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı Değişikliği (F19 Paftası) 23/10/2013 tarihinde onaylanmıştır.

"Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı Değişikliği" (F19, G19 Paftalar, Lejant Paftası, Plan Hükümleri (tıklayınız), Plan Açıklama Raporu (tıklayınız) 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca, 08/10/2015 tarihinde Bakanlık Makamınca onaylanmıştır.

"Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı Değişikliği" (E19, F20 Paftalar, Plan Hükümleri Değişikliği, Plan Değişikliği Açıklama Raporu) 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 2(ç) ve 7(k) maddeleri uyarınca, 27/10/2016 tarihinde Bakanlık Makamınca onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 373 - Edirne ilinde Bakanlık merkez ve ÇSİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gereklidir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gereklidir	4	0	0	0	1	0	0	5
ÇED Gereklidir	4	0	0	0	0	0	0	4
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	2	0	2
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 374- Edirne ilinde Bakanlık Merkez ve EÇSİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED - 2014-2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	Su-Hayvancılık	TOPLAM
-------	--------	--------	------------	------------	-------------	--------------	----------------	--------

27	74	85	197-59	50-8	23	160-82	40-237	1.042
----	----	----	--------	------	----	--------	--------	-------

Çizelge 375 – Edirne ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED 2014-2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
2	0	0	0	0	0	0	2

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 376 – Edirne ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	21	22
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	11	25	36
Çevre İzin Muafiyet Sayısı			
TOPLAM			

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 377 – Edirne ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Edirne ÇŞİM, 2020)

Denetim türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	19
Ani (plansız) denetimler	202
Genel toplam	221

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	8	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 378 – Edirne ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Edirne ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	287	0	0	7.392	7.679
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	1	0	0	2	3

İlde 2019 yılı içerisinde herhangi bir faaliyet durdurma cezası verilmemiştir.

2019 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Edirne ilinde BEKRA kuruluşu bulunmamaktadır.

23. ELAZIĞ

1. Hava Kalitesi

Elazığ'da 2019 yılında konutlarda 130.598.599 sm³, sanayide 22.350.922 sm³ ve diğer alanlarda 45.521.963 sm³ doğal gaz kullanılmıştır. 2019 yılında Elazığ ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 379'da verilmektedir.

Çizelge 379 - Elazığ ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

ELAZIĞ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	12	0	80	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	9	0	52	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	8	0	46	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	5	0	38	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	5	0	57	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	4	0	54	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	4	0	44	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	5	0	49	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	4	0	49	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	5	0	74	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	8	0	95	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	8	0	59	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İlde emisyon ölçümü yetki belgesi verilen 5 adet istasyon, 1 adet de mobil istasyon mevcut olup, 2019 yılında 310 araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Elazığ Belediyesi tüketim amaçlı elde edilen suyun %96 derin su kuyularından ve %4 kaynak suyundan elde edilmektedir. Mevcut 68 adet derin su kuyusu ve 148 adet çeşme vasıtasıyla hizmetine sağlanmaktadır. Kaynaklardan toplamda 1.689 lt/sn debisinde su temin edilmektedir. İçme suyu arıtma tesisinin yapımı devam etmektedir. İçme suyu arıtma tesisi yapımı devam etmektedir.

1993 yılında işletmeye alınan atıksu arıtma tesisi ilin Bingöl Karayolu 17. km'sinde bulunmaktadır. Atıksu arıtma tesisinin; 1.kademesi 300.011 eşdeğer nüfusa ve 820 lt/s atıksu debisine, 2.kademesi 549.956 eşdeğer nüfusa ve 1.671 lt/s atıksu debisine göre projelendirilmiştir (İller Bankası verilerine göre). Tesis; Ön (Fiziksel) Arıtma, Biyolojik Arıtma ve Çamur Giderme ünitelerinden oluşmaktadır.

İlde, TÜİK verilerine göre, 2018 yılında kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı %97, atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı ise %59,2'dir.

Çizelge 380 - Elazığ ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Elazığ	X			Fiziksel+ Biyolojik	70.000	70.000	439.687	7
İçmeler	Sivrice	X			Biyolojik	15	0,1	10.700	1
	Gezin	X			Biyolojik	100	95	2.840	1

İldeki OSB'nin münferit arıtma tesisi mevcut olmayıp, OSB Belediyenin arıtma tesisine bağlıdır. Hayvan Ürünleri OSB'de ise faaliyette bulunan her bir tesis ön arıtma yaparak atıksularını yine Belediyenin arıtma tesisine bağlı kollektör hattına vermektedir.

3. Atık

Elazığ, Merkez İlçe Dışidi-Çöteli-Üçağaç köyleri arasındaki yaklaşık 130 hektar yüzölçümüne sahip Katı Atık Düzenli Depolama Alanı 2009 yılında faaliyete geçmiştir. Tesiste 2019 yılında bertaraf edilen katı atık miktarı toplam 107.463 tondur. Katı Atık Düzenli Depolama tesisinde oluşan atık suların, toprağı ve suyu kirlenmemesi için alınan önlemlerin başında standartlara uygun şekilde yapılmış olan lot alanı ve sızıntı suyu

toplama havuzu gelmektedir. Tesis, Elazığ şehir merkezine yaklaşık 31 km mesafededir. İlçelerde ise katı atıklar vahşi depolama yöntemiyle depolanmaktadır.

Elazığ Belediyesi Hafriyat döküm alanı, İl Merkezi Meryem Dağı Eski Maden Ocağı alanıdır. 18.03.2004 tarih 25406 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” gereği; 2019 yılında, hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları taşıyan 26 kamyon’a “Hafriyat Toprağı ve İnşaat/Yıkıntı Atıkları Taşıma İzin Belgesi” verilmiştir.2019 yılında, müteahhitlere yaptıkları her inşaat için 151 adet “Hafriyat Toprağı ve İnşaat/Yıkıntı Atıkları Taşıma ve Kabul Belgesi” verilmiştir. 2019 yılı içerisinde 341.678 m³ hafriyat toprağı bertaraf edilmiştir.

Çizelge 381 – Elazığ ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Elazığ Belediyesi, ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	8	404
Öğrenci	42	6.785

İlde, 2019 yılı itibariyle piyasaya süren işletme sayısı 77, ambalaj üreticisi sayısı 10, tedarikçi sayısı 2 olmak üzere toplamda 89 adet kayıtlı ekonomik işletme bulunmaktadır.

Atık Yönetimi Uygulamasından elde edilen verilere göre, Elazığ ilinde 2018 yılında toplam 1.118,923 ton tehlikeli atık oluşmuştur. 558,715 ton tehlikeli atık bertaraf işlemine, 560,208 ton tehlikeli atık ise geri dönüşüm işlemine tabi olmuştur.

“Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği” çerçevesinde; Elazığ ilinde 2018 yılında 200.138 ton atık motor yağı ve 1.200 ton endüstriyel atık yağ toplanmıştır.

İlde 2018 yılında 16.274 kg akümülatör; 159 kg atık pil toplanmıştır. Elazığ ilinde 2018 yılında 25,575 ton bitkisel atık yağ toplanmıştır.

Elazığ ilinde “Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında 2019 yılında toplam 167,080 ton lastik lisanslı geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

Elazığ ilinde 2019 yılında 23,083 ton atık elektrikli ve elektronik eşya (AEEE) toplanmıştır.

“Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında 5 adet ÖTA teslim yeri mevcuttur.

Çizelge 382- Elazığ ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Edirne ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde “Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmelik” kapsamında Elazığ İli, Sarıbuçuk Köyü Mevkii Merkez adresinde, faaliyet gösteren, Elazığ Belediyesine ait Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi özel bir firmaya devredilerek bu şirket tarafından işletilmeye başlamıştır. 20.06.2013 tarihinde söz konusu tesise Bakanlığımızca çevre izin ve lisansı verilmiştir. 2019 yılında Elazığ’da 790,215 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl ve yakın çevresi için yapılan literatür ve arazi çalışmalarında 17 takıma ait 51 familyada yer alan 246 tür ve 1 alttür (*Motacilla flava feldegg*- Maskeli kuyruksallayan) olmak üzere 247 tür tespit edilmiştir. 30.09.2016-29.04.2018 tarihleri arasından yapılan 50 günlük arazi çalışması neticesinde ise toplamda 200 kuş türü tespit edilmiş olup; bu proje kapsamında arazide tespit edilmiş olan bu 200 türden 26 adedi literatürde bulunmayan türlerdir. Dolayısıyla arazi çalışmaları neticesinde Elazığ İli için 26 adet kuş türü yeni kayıt olarak tanımlanmıştır.

İlde toplam 28 sürüngen türü tespit edilmiş olup; bu 28 türden 10 tanesi literatürde kaydı olmayan ve yalnızca bu proje kapsamında yapılan arazi çalışmaları ile tespit edilmiş türlerdir. Bahsi geçen on tür(*Blanus alexandri*, *Dolichophis jugularis*, *Eirenis eiselti*, *Eirenis lineomaculatus*, *Eirenis thospitis*, *Eryx jaculus*, *Malpolon insignitus*, *Telescopus fallax*, *Dolichophis schmidtii*, *Rhynchocalamus melanocephalus*) Elazığ için yeni kayıttır. Elazığ İli’nde bulunduğu tespit edilen sürüngen türlerinden sadece *Blanus alexandri* endemiktir ve endemizm

oranı %3,6'dır. IUCN tehlike kategorilerine göre alandaki taksonlar değerlendirildiğinde 17 tane LC, 1 tane VU, 9 tane NE ve 1 tane DD kategorisi bulunmaktadır.

Uluslararası Öne Hazine Sulak Alan olarak Hazar Gölü Sulak Alanı ve Güney Keban Baraj Gölü Sulak Alanı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 09/04/2015 tarih ve 4075 sayılı oluru ile tescillenerek ilan edilmiştir.

Doğal sit alanı olarak da 7 adet doğal sit alanı mevcuttur.

İlde Milli Park bulunmamakta, ancak 1 adet tabiat parkı bulunmaktadır.

Hazar Gölü Tabiat Parkı: Elazığ İli, Sivrice ilçesi, Güney köyü içerisinde yer alan Hazine tarafından Orman Genel Müdürlüğüne tahsisli bulunan 19.00 ha'lık alan, 2002 yılında Genel Müdürlük tarafından A ve B tipi olarak tescil edilip İl Müdürlüğüne verilen Hazar Gölü A ve B tipi Mesire Yerleri 2008 yılında A Tipi olarak tescil edilmiştir. Ancak 22,51 ha lık bu alan; 11.07.2011 tarihinde mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığınca "Tabiatı Parkı" olarak ilan edilmiştir.

5. Arazi Kullanımı

Malatya - Elazığ – Bingöl – Tunceli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı ilk olarak 02.04.2012 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu plan çeşitli tarihlerde 13 (on üç) kez askıya çıkartılmış olup, 19.12.2018 tarih ve 241314 sayılı Olur ile onaylanan plan yürürlüktedir.

Çizelge 383 – Elazığ ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr/>, 2019)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	8.030,04	0,87	8.857,62	0,96	7.694,78	0,82	8.783,36	0,94	10.232,19	1,1
2) Tarımsal Alanlar	307.215,54	33,21	307.927,21	33,29	285.550,85	30,60	284.775,53	30,51	290.568,74	31,11
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	551.876,17	59,66	550.173,74	59,47	578.896,96	62,03	57.8334	61,97	571.959,34	61,25
4) Sulak Alanlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5) Su Yapıları	57.929,81	6,26	58.092,97	6,28	61.156,22	6,55	61.405,92	6,58	61.064,54	6,54
TOPLAM	925.051,56	100,00	925.051,54	100,00	933.298,81	100,00	933.298,81	100,00	933.824,81	100,00

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 384 – Elazığ ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Elazığ ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	16	2	1	7	1	0	0	27
ÇED Olumlu Kararı	3	2	1	0	0	0	0	6

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 385 – Elazığ ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (Elazığ ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	20	20
Çevre İzni/ Çevre İzin ve Lisans Belgesi	1	23	24
TOPLAM	1	43	44

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 386 – Elazığ ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Elazığ ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	9
Ani (plansız) denetimler	221
Genel toplam	230

Çizelge 386 - Elazığ ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Elazığ ÇŞİM, 2020) (devam)

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	2	7.392
	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	1	0,00

Çizelge 387 - Elazığ ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Elazığ ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	216.591	72.197	0	0	0	60.150	2644	351.582
Uygulanan Ceza Sayısı	0	2	1	0	0	0	2	3	9

İlde, 2019 yılında kapatma/durdurma yapılmamıştır

2019 yılı itibariyle, ilde, 2 adet alt seviye 1 adet üst seviye olmak üzere 3 BEKRA kuruluşu yer almaktadır.

24. ERZİNCAN

1. Hava Kalitesi

2019 yılında Erzincan'da konutlarda 47.631.991 Sm³, sanayide de 3.064.368 Sm³ doğal gaz tüketilmiştir. İlde bulunan iki adet hava kalitesi ölçüm istasyonundan biri trafik kaynaklı kirliliği, diğeri ise genel hava kirletici parametreleri ölçmektedir. 2019 yılında Erzincan ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 388'de verilmektedir.

Çizelge 388 - Erzincan ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

ERZİNCAN	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	10	7	103	19			25	7	53		77		29	
Şubat	12	7	71	24			10	12	38		48		34	
Mart	14	9	54	14			9	11	35		43		46	
Nisan	10	10	45	10			9	6	30		38		48	
Mayıs	7	4	46	7			8	8	30		37		53	
Haziran	6	8	48	9			5	7	25		30		62	
Temmuz	5	11	41	4			4	9	21		26		69	
Ağustos	4	9	52	15			5	5	21		25		72	
Eylül	5	5	49	10			11	7	25		35		63	
Ekim	7	9	78	30			34	10	42		75		34	
Kasım	25	18	150	27			103	17	58		161		21	
Aralık	22	16	96	25			45	11	40		85		23	

Erzincan İli için hazırlanmış Temiz Hava Eylem Planı bulunmamaktadır. 2020 yılı içerisinde hazırlanacaktır.

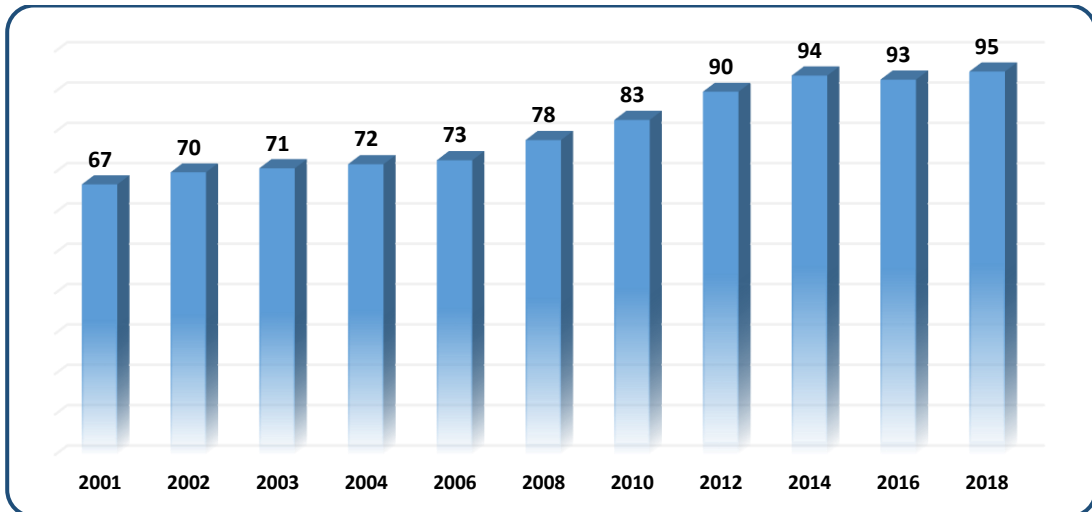
Çizelge 389 - Erzincan ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Erzincan ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Şeker Fabrikaları	1	3
TOPLAM	1	3

Erzincan ilinde 2019 yılı itibarı ile 4 (dört) firma egzoz emisyon ölçüm yetki belgesine sahiptir. 2019 yılı içerisinde 4 istasyonda toplam 26.585 aracın egzoz ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Erzincan belediyesi içme suyu ihtiyacı Beytahtı ve Kurutilek mevkiinde bulunan derin kuyulardan karşılanmaktadır. Beytahtı Mevkiinde 7, Kurutilek Mevkiinde ise 6 adet derin su kuyusundan temin edilen su, içme suyu amaçlı kullanılmaktadır. Bu işletme Erzincan Belediyesi tarafından yürütülmektedir, ilde içme suyu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Grafik 58 - Erzincan ilinde kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Toplam 29 merkez ilçe ve belde belediyesi bulunan ilin 15 belediyesi kentsel kanalizasyon hizmeti vermektedir. Ayrıca Erzincan'da 15 belediyenin 8'i atık su arıtma tesisi hizmeti vermektedir.

Çizelge 390 - Erzincan ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Erzincan Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (kg/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Merkez	X	.		Fiziksel + Biyolojik	30.000	25.000	159.589	
	Üzümlü		Proje						
İlçeler	Çayırlı			X					
	Otlukbeli	X			Fiziksel + Biyolojik	400			
	Refahiye	X			Fiziksel + Biyolojik	1.000		4.233	
	Tercan			X					
	Kemah	X			Fiziksel + Biyolojik	400		2.000	
	İliç		Proje						
	Kemaliye		Proje						

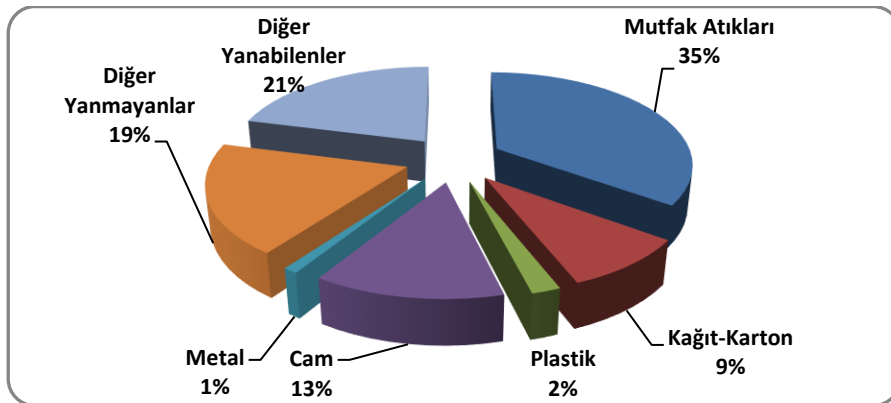
2.000 m³/gün kapasiteli (fiziksel+biyolojik) Erzincan Organize Sanayi Bölgesi Atık Su Arıtma Tesisi inşaatı tamamlanmış olup tesis devreye alınmıştır. Tesisin yüklenici firmadan henüz teslim alınmamış olup test çalışmaları yürütülmektedir.

Çizelge 391 - Erzincan ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Erzincan OSB Müdürlüğü, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	71	4
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi		
Diğer		

3. Atık

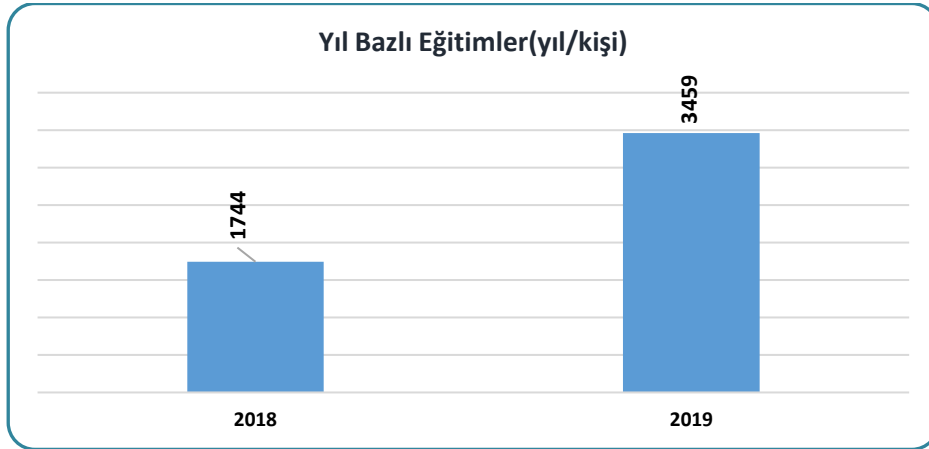
Erzincan belediyesinde oluşan katı atıklar Erzincan Belediyesi Düzenli Depolama Tesisinde bertaraf edilmektedir. Erzincan katı atık bertaraf tesisinin inşaatı bitirilmiş olup Bakanlığımızdan Lisans alınması için gerekli işlemler devam etmektedir. Erzincan belediyesine ait tesiste zemin sızdırmazlığı sağlanmış olup oluşan sızıntı suları toplanarak tesisin yanında bulunan Erzincan belediyesi atıksu arıtma tesisinde arıtılarak alıcı ortama deşarj edilmektedir.

Grafik 59 - Erzincan ilinde katı atık kompozisyonu (Erzincan Belediyesi, 2017)

Çizelge 392 - 2019 yılında Erzincan ilinde sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Erzincan ÇŞİM, 2020)

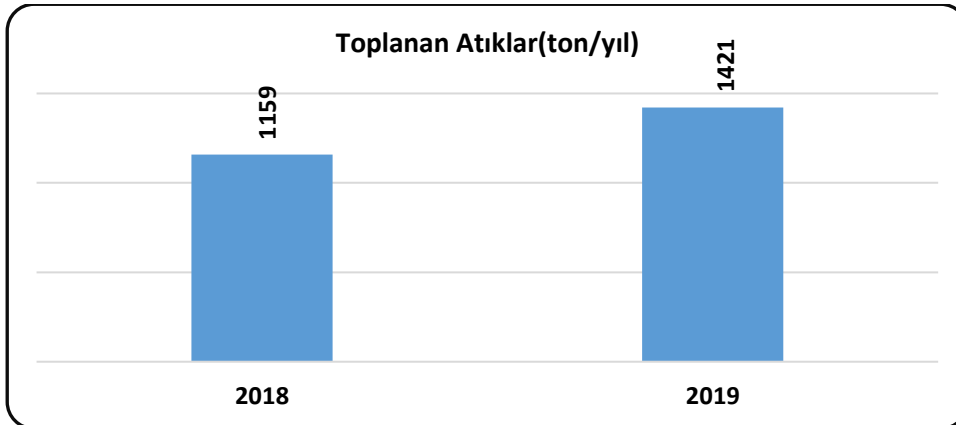
Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	3	355
Öğrenci	8	3.104

Grafik 60 - Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Erzincan ÇŞİM, 2020)

Çizelge 393 - 2019 yılında Erzincan ilinde sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Erzincan ÇŞİM, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Merkez	1.284.000
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Merkez	60.000
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	Merkez	40.000
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)		15.930
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		20.853
TOPLAM		1.420.783

Grafik 61 - Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Erzincan ÇŞİM, 2020)

Çizelge 394 - Erzincan ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Erzincan ÇŞİM, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
902	26	0

Çizelge 395 - 2019 yılı itibariyle Erzincan ilinde sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Erzincan ÇİSM, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	15	8	53
Belediye Hizmet Binası	15	0	
Okul	223	124	56
Kurum/kuruluş	33	33	100
AVM	5	2	40
Otel	14	0	
Hastane	2	2	100
Sanayi		5	
Diğer			

Erzincan ilinde 4 adet lisanslı TAT bulunmaktadır. Erzincan Belediyesince ambalaj atıklarının toplanması konusunda bir firma ile sözleşme yapılmıştır.

Çizelge 396 - 2019 yılında Erzincan ilinde kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı (Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	63
Ambalaj Üreticisi Sayısı	4
Tedarikçi Sayısı	6

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Erzincan'da oluşturduğu beyan edilen tehlikeli atığın 1.159,01 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 314,93 tonu bertaraf edilmiş, 5,68 tonu da stokta bulunmaktadır.

Erzincan ilinde 2018 yılında 27,02 ton atık motor yağı, 128,44 ton atık endüstriyel yağ toplanmış, 155,46 ton atık madeni yağ geri kazanılmış, 4,8 tonu da stokta bulunmaktadır. 2018'de ilde 38.775 kg atık akü, 1.052 kg atık pil toplanmıştır.

Erzincan ilinde 2018 yılında 10.441 kg atık kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır. 2018'de Erzincan'da 118 ton ömrünü tamamlamış lastik geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

Çizelge 397 - Erzincan ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Erzincan ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	4
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Erzincan ilinde tıbbi atık bertaraf tesisi kurulana kadar tıbbi atıklar Erzurum Büyükşehir Belediyesine ait sterilizasyon ünitesine gönderilmektedir. 2019 yılında Erzincan'da 217,76 ton tıbbi atık toplanarak Erzurum Büyükşehir Belediyesine ait sterilizasyon ünitesine gönderilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Erzincan ili için yapılan çalışmalar sonucunda 970 tohumuz bitki taksonu, damarlı bitkiler için; 89 familyaya ait 401 cins, 1.266 tür, 222 alttür ve 75 varyete tespit edilmiştir. Erzincan ilinden tespit edilen 1.266 çiçekli bitki türünün 270'i Türkiye için endemiktir. Erzincan endemik türleri arasında Alcea apterocarpa (gülfatma) yer almaktadır. Çalışma alanından tespit edilen bitki türlerinin 141'i LC (en az endişe verici), 52 tür NT (Tehlike altına girmeye aday), 38 tür CR (Kritik), 29 tür VU (Zarar görebilir), ve 26 tür EN (Tehlikede) kategorisindedir. Türlerce Zengin habitatlar için 5 alan belirlenmiştir. Bunlar, Refahiye Dumanlı Dağı, Yahşiler köyü Jipsli Bozkırı, Küçük Otlukbeli Yaylası, Yedigöller Yaylası ve Kemaliye Serpantin Bozkırındır.

Erzincan ili fauna açısından incelendiğinde ise 52 memeli taksonu, 201 kuş türü, 19 iç su balık türü, 21 sürüngen türü, 5 çift yaşar türü ve 631 omurgasız hayvan türü tespit edilmiştir. Erzincan endemik hayvan türleri arasında Alloqtaga williamsi (Arap Tavşanı), Glaucopsyche astrea (Anadolu Karagöz Mavis) yer almaktadır. Erzincan genelinde özellikle yaban hayvanı alanı olarak 8 alan tespit edilmiştir. Bunlar Ekşi Su Sazlığı, Kuruçay Bucağı Mevkii, Ağır Göl, Hınzori Çayı, Kömür Çayı, Kayınlık deresi, Pekerçiç deresi ve Soğanlı Çaydır.

Fotoğraf 30 – Alcea Apterocarpa (Gülfatma)
(Tarım ve Orman Bakanlığı XIII. Bölge Müdürlüğü, dogalhayat.org)

İlde milli park bulunmayıp üç adet tabiat parkı ve bir adet tabiat anıtı bulunmaktadır. Refahiye ilçesinde Dumanlı Yaylası mevkiinde 681 hektar büyüklüğünde Dumanlı Tabiat Parkı, Merkez ilçede Esentepe Mevkiinde 49,7 ha büyüklüğünde Esentepe Tabiat Parkı ve Keklikkayası mevkiinde 8,8 ha büyüklüğünde Keklikkayası Tabiat Parkı bulunmaktadır. Kemaliye ilçesi Akçalı köyünde Alanın Ardıcı Tabiat Anıtı bulunmaktadır. Bu alanlarda herhangi bir madencilik faaliyetine ve avcılığa izin verilmemektedir.

Ekşisu Sazlığı: İl sınırları içerisinde bulunan Ekşisu Sazlığı Ulusal Sulak alan Komisyonu tarafından Ulusal Öneme Haiz Alan olarak tescillenmiştir. Ekşisu Sazlığının tescilli alanı 8.736 hektardır. Ayrıca Erzincan İli, Üzümlü İlçesi, Geyikli Mahallesi'nde yer alan Ekşi Su Sazlığı Mülga Sivas Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 11/02/ 2011 tarih ve 2207 karar sayısı ile Sulak Alan Koruma Sınırının, doğal sit sınırı kabul edilmek sureti ile 1. Derece doğal sit alanı ilan edilmiştir. Ekşisu Sazlığı Sulak Alanında 2 adet endemik flora bitkisi [Astragalus pseudocylindraceus (Keven) ve Sonchus erzincanicus (Erzincan sütotu)] bulunmaktadır. Küresel ölçekte tehlike altında olan Erzincan sütotu (*Sonchus erzincanicus*) türü bitkinin dünyadaki tek yayılış alanı Ekşisu Sazlığı'dır ve çok küçük bir alana yayılabilmektedir. Tür Türkiye'nin taraf olduğu Bern Sözleşmesi'nde koruma altına alınmıştır. Ekşisu Sazlığı Sulak Alanında 240 yabancı bitki yetişmekte olup, bu bitkiler sazlıklarda, çayırarda, meralarda ve bozkır alanlarda bulunmaktadır. Bunlardan Tuzcul Glayöl sadece ülkemize özgü nadide bitkilerimizdir.

Ekşisu Sazlığı'nda bugüne kadar yapılan çalışmalar sonrasında, 13 kelebek, 8 sürüngen 85 kuş, 13 memeli taksonu tespit edilmiştir. Turna (*Grus grus*) bölgesel kırmızı listede nesli tehlike altında olup alanda üreyen kuş türlerinden biridir. Alanda az sayıda olmakla birlikte, uzunbacak (*Himantopus himantopus*), pasbaş patka (*Aythya nyroca*), küçük balaban (*Ixobrychus minutus*) ve bazı balıkcıl kuş türleri de üremektedir. Ekşi Su Sazlığı, ülkemizdeki 305 Önemli Doğa Alanı'ndan biridir. Turnaların dört mevsim konakladığı ender alanlardan biri olan bu alan, gerçek bir kuş cenneti statüsündedir.

Çizelge 398 – Erzincan ilinde bulunan doğal sitler ve tabiat varlıkları

Doğal Sitler	
Girlevik Şelalesi	(I. Derece Doğal Sit)
Otlukbeli Gölü	(I. Derece Doğal Sit)
Ekşisu Sazlığı	(I. Derece Doğal Sit)

Tescilli Tabiat Varlığı	
Erzincan İli, Kemaliye İlçesi, Akçalı köyü 'nde: Kara Ardiç Ağacı	(Anıt Ağaç)
Erzincan İli, Kemaliye İlçesi, Ocak Köyü, Ocak mevkiinde: Hıdır Abdal Külliyesi bahçesinde 1 adet çınar ağacı ile 4 adet dut ağacı	(Anıt Ağaç)
Ala Mağarası	

Otlukbeli Gölü: Erzincan ili, Otlukbeli ilçesinin 6 km kuzeybatısında yer alan göl, 150-160 m uzunluğunda, 30-50 m genişliğinde 6.500 m² civarında yüzölçümlü küçük bir göldür. Mülkiyeti hazineye ait olan göl ve çevresi Mülga Erzurum Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 12.15.2006 tarih ve 303 karar numarası ile I. Derece Doğal Sit alanı ilan edilmiştir Otlukbeli Gölünün oluşumunu sağlayan set, faylar boyunca yüzeye çıkan maden sularının biriktirdiği bir oluşumdur. Göl bu özelliği ile dünyada tektir ve doğal anıt olarak korunmaktadır.

Girlevik Şelalesi: Erzincan İli, Merkez İlçesi, Çağlayan Bucağı, Girlevik Köyü, Şelale Mevkii yakınlarında bulunan I. Derece Doğal Sit Alanı olan "Girlevik Şelalesi"nin merkezden uzaklığı 31,9 km'dir. Erzurum Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun kararı ile I. Derece Doğal Sit Alanı olarak belirlenmiştir. Suyun kaynağı yamaçta kurulu Kalecik köyünün yaklaşık 1 km güneyindeki sarp kayalıklardadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 399 - Erzincan ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

ERZİNCAN	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	Ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	8.941,74	0,76	7.614,64	0,64	8.941,01	0,76	9.851,60	0,83
2) Tarımsal Alanlar	261.286,90	22,12	244.809,01	20,73	238.456,66	20,19	239.672,42	20,29
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	903.294,57	76,47	919.546,14	77,85	924.762,92	78,29	922.600,44	78,11
4) Sulak Alanlar	1.107,57	0,09	2.386,63	0,2	2.058,81	0,17	2.058,81	0,17
5) Su Yapıları	6.667,69	0,56	6.854,48	0,58	6.991,50	0,59	7.027,63	0,59
TOPLAM	1.181.298,47	100	1.181.210,90	100	1.181.210,90	100	1.181.210,90	100

Erzincan Erzurum Bayburt illerinden oluşan planlama bölgesine ilişkin 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışmalarına 2011 yılında başlanılmış olup, 2015 senesi içinde plandaki değişiklikler de sonuçlandırılarak onaylı Çevre Düzeni Planımız hayata geçmiştir.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 400 - Erzincan ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	12	1	0	6	1	3	0	23
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	4	0	0	0	0	0	4
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 401 - Erzincan ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
40	4	26	53	2	10	24	159

Çizelge 402 - Erzincan ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
6	0	0	0	0	0	0	6

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 403 - Erzincan ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Erzincan ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	7	9
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	4	5	9
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		20	20
TOPLAM	16	22	38

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 404- Erzincan ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	99
Genel toplam	104

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	44	0,00

Çizelge 405 - Erzincan ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	58.351	0	0	0	15.200	696	75.639,00
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	1	0	0	0	1	3	5

2019 yılında ilde tesislere verilen faaliyeti durdurma/kapatma kararı bulunmamaktadır.

2019 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Erzincan ilinde 1'i alt seviye, 1'i de üst seviye olmak üzere toplam 2 BEKRA kuruluşu bulunmaktadır. Ayrıca 3 adet de kapsam dışı BEKRA kuruluşu mevcuttur.

25. ERZURUM

1. Hava Kalitesi

Erzurum'da 2019 yılında konutlarda 137.760.253 m³ doğal gaz tüketilmiştir. 2019 yılında Erzurum ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının aylara göre verileri Çizelge 407'de verilmektedir.

Çizelge 406 - Erzurum ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının yerleri ve ölçtüğü hava kalitesi parametreleri

İSTASYON YERLERİ	HAVA KİRLETİCİLERİ					
	SO ₂	NO	CO	O ₃	HC	PM ₁₀
Merkez	X	X	-	X	-	X
Aziziye	X	X	X	-	-	X
Taşhan	-	X	X	-	-	X
Palandöken	X	X	X	X	-	X
Pasinler	X	X	-	X	-	X

Çizelge 407 - Erzurum ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerler

ERZURUM	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	30,7	0	-	-	-	-	-	-	104,3	0	-	-	30,4	0
Şubat	22,5	0	-	-	-	-	-	-	109,5	0	-	-	31,5	0
Mart	13	0	-	-	-	-	-	-	69,6	0	-	-	44,9	0
Nisan	6,1	0	-	-	-	-	-	-	57,1	0	-	-	50,5	0
Mayıs	3,2	0	-	-	-	-	-	-	55,2	0	-	-	53	0
Haziran	3,5	0	-	-	-	-	-	-	38,9	0	-	-	64,7	0
Temmuz	3,2	0	-	-	-	-	-	-	24,2	0	-	-	-	0
Ağustos	2,7	0	-	-	-	-	-	-	37,3	0	-	-	95,7	0
Eylül	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	0
Ekim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	53	0
Kasım	-	-	-	-	-	-	-	-	72,9	0	-	-	39,1	0
Aralık	-	-	-	-	-	-	-	-	69,9	0	-	-	36,3	0

AZİZİYE	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	57,1	0	119,80	19	1589,8	0	-	-	-	0	-	-	-	-
Şubat	34,3	0	104,28	21	1443,9	0	-	-	69,2	0	-	-	-	-
Mart	18,8	0	61,37	13	1024	0	-	-	45,5	0	-	-	-	-
Nisan	6,6	0	45,43	6	689	0	-	-	31,8	0	-	-	-	-
Mayıs	3,5	0	42,85	5	471,9	0	-	-	37,5	0	-	-	-	-
Haziran	4	0	44,41	3	381,3	0	-	-	23,1	0	-	-	-	-
Temmuz	3,2	0	53,53	11	316,8	0	-	-	14,9	0	-	-	-	-
Ağustos	3	0	56,76	11	297,9	0	-	-	15,7	0	-	-	-	-
Eylül	3,8	0	42,33	4	409,5	0	-	-	20,2	0	-	-	-	-
Ekim	6,7	0	27,56	0	630,9	0	-	-	37,8	0	-	-	-	-
Kasım	32,5	0	63,98	19	1531,2	0	-	-	48,3	0	-	-	-	-
Aralık	31,2	0	65,22	14	1197,1	0	-	-	52,3	0	-	-	-	-

PALANDÖKEN	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	11,5	0	39,50	3	513	0	-	-	20,2	0	-	-	72,3	0
Şubat	9,4	0	31,26	1	505	0	-	-	19,9	0	-	-	81,3	0
Mart	5,6	0	19,09	0	413,5	0	-	-	12,2	0	-	-	89,1	0
Nisan	5	0	16,43	0	390	0	-	-	5,6	0	-	-	89,9	0
Mayıs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	4,3	0	40,70	3	241,7	0	-	-	4,6	0	-	-	109,2	0
Ağustos	3,4	0	39,01	1	292,3	0	-	-	4,6	0	-	-	113,6	0
Eylül	4,1	0	26,66	0	317	0	-	-	4,9	0	-	-	101,5	0
Ekim	4,6	0	28,47	0	297	0	-	-	6,6	0	-	-	90,1	0
Kasım	5,7	0	32,28	1	413	0	-	-	13,1	0	-	-	82,5	0
Aralık	7,7	0	27,20	0	482	0	-	-	16,6	0	-	-	77,2	0

Çizelge 407 – Erzurum ilinde 2018 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri (devam)

PASINLER	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	5,6	0	42,98	9	-	-	-	-	5,5	0	-	-	99,6	0
Şubat	3,5	0	24,50	0	-	-	-	-	4,5	0	-	-	107,3	0
Mart	-	-	15,83	0	-	-	-	-	4	0	-	-	106,8	0
Nisan	-	-	10,79	0	-	-	-	-	2,6	0	-	-	100,4	0
Mayıs	2,2	0	19,36	0	-	-	-	-	2,5	0	-	-	103,2	0
Haziran	3	0	29,15	1	-	-	-	-	3	0	-	-	111,1	0
Temmuz	-	-	27,68	1	-	-	-	-	-	-	-	-	108,8	0
Ağustos	-	-	33,93	3	-	-	-	-	-	-	-	-	113,2	0
Eylül	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Ekim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	84,9	0
Kasım	-	-	28,26	3	-	-	-	-	-	-	-	-	76,9	0
Aralık	-	-	22,69	0	-	-	-	-	-	-	-	-	69,4	0

TAŞHAN	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-	-	114,74	18	114,74	0	-	-	86,3	0	-	-	-	-
Şubat	-	-	-	15	-	0	-	-	94,5	0	-	-	-	-
Mart	-	-	-	1	-	0	-	-	73,9	0	-	-	-	-
Nisan	-	-	52,17	12	52,17	0	-	-	70,1	0	-	-	-	-
Mayıs	-	-	48,67	8	48,67	0	-	-	75,3	0	-	-	-	-
Haziran	-	-	49,04	4	49,04	0	-	-	60,7	0	-	-	-	-
Temmuz	-	-	46,76	8	46,76	0	-	-	43,3	0	-	-	-	-
Ağustos	-	-	55,65	10	55,65	0	-	-	43,7	0	-	-	-	-
Eylül	-	-	46,06	8	46,06	0	-	-	44,8	0	-	-	-	-
Ekim	-	-	66,64	21	66,64	0	-	-	74,9	0	-	-	-	-
Kasım	-	-	121,72	28	121,72	0	-	-	75,2	0	-	-	-	-
Aralık	-	-	110,15	20	110,15	0	-	-	70,8	0	-	-	-	-

2019 yılı sonu itibarıyla 10 adet egzoz emisyon ölçüm istasyonu hizmet vermekte olup 56.862 adet araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Erzurum ili sınırları içerisinde sektörel bazda yeraltı suyu kullanım miktarı, 28,45 hm³/yıl içme-kullanma, 2,58 hm³/yıl sanayi amaçlı, 79,94 hm³/yıl zirai sulama şeklindedir. Şehrin içme-kullanma suyu ihtiyacının Palandöken Barajı'ndan karşılanması nedeniyle yeraltı suyu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Erzurum ilinde 2018 yılı TÜİK verilerine göre kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı %80; Atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı 77,7'dir.

Çizelge 408 – Erzurum ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

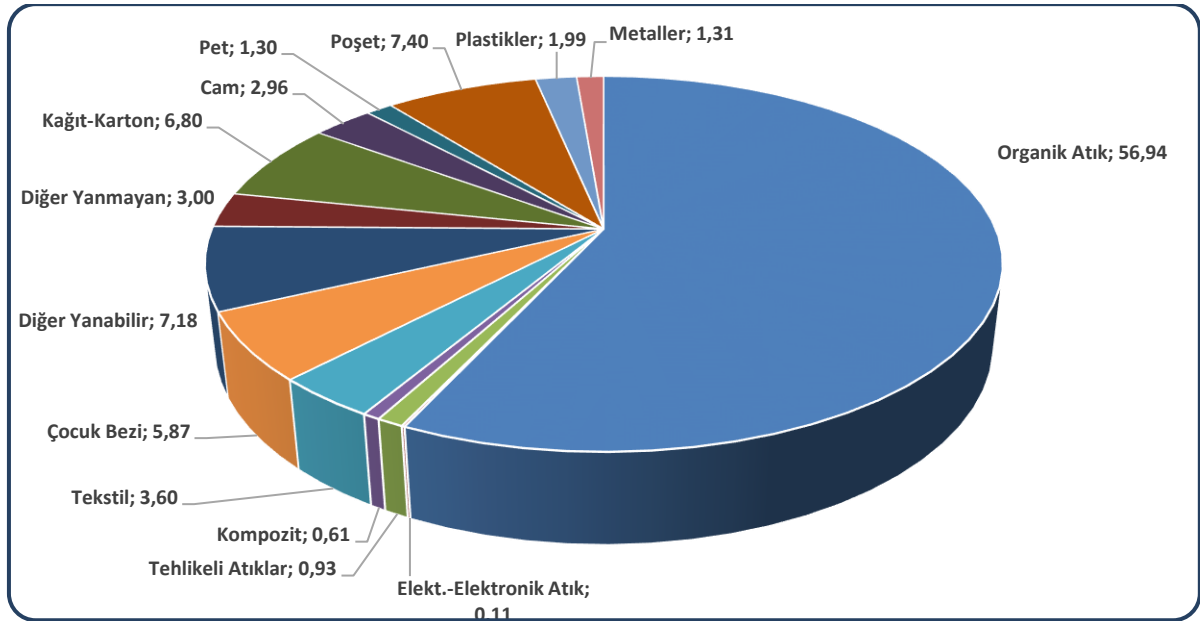
Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Erzurum/ Aziziye	X			Fiziksel+ Biyolojik	130.416	0,932	334.156	11.023
İçmeler	Aşkale	X	-		Biyolojik	2.000	0,05	1.600	
	Olur	X	-	-	Biyolojik	600	0,0070	6.510	

Erzurum il sınırları içerisinde işletmede olan 1 adet OSB bulunmaktadır. Burada oluşan atıksular Erzurum Büyükşehir Belediyesi Kanalizasyonuna bağlıdır.

3. Atık

Erzurum Büyükşehir Belediyesi Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde, Palandöken, Yakutiye ve Aziziye Merkez ilçelerinde oluşan 360 Ton/Gün katı atık düzenli depolama yolu ile bertaraf edilmektedir.

Erzurum Büyükşehir Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde oluşan katı atık sızıntı suları, sızıntı suyu havuzlarında depolanmakta ve 66 m³/gün kapasiteli Sızıntı Suyu Arıtma Tesisinde, ileri arıtım tekniği olan reverse osmoz (ters osmoz) sistemi ile arıtılmaktadır.

Grafik 62 - Erzurum ili 2019 yılı atık kompozisyonu

Çizelge 409 - Erzurum ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (EÇŞİM, 2019)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Personel	46	11.675
Öğrenci	59	12.812
Vatandaş	3	5.530
Kurum Temsilcileri	9	8.975

Çat yolu üzerinde bulunan dolgu alanında 29.957 m³ hafriyat ve inşaat yıkıntı atığı bertaraf edilmiştir. Bertaraf edilen atığın %50,40 yıkıntı (moloz) atığı, %30,87 yol yıkıntı atığı, %14,02 hafriyat toprağı ve %4,64 hacimli atıktır.

2019 yılı itibariyle Erzurum ilinde Ambalaj Atıkları Kontrolü Yönetmeliği kapsamında bulunan işletmelerden 118 adet piyasaya süren, 3 adet ambalaj üreticisi ve piyasaya süren, 1 adet lisanslı toplama ayırma ve geri donuşum tesisi Bakanlığımız Atık Ambalaj Sistemine kayıtlıdır.

2018 yılında toplanan tehlikeli atıktan, 7.137.418 ton'u geri kazanılmış, 1.120.956 ton'u bertaraf edilmiş, 14.988 ton'u stokta bekletilmiştir.

2018 yılında 2.205.109 kg atık motor yağ, 9.631 kg atık endüstriyel yağ toplanmıştır. İlde 2018 yılında 585.020 kg atık akümülatör, 30 kg atık pil toplanmıştır.

Erzurum ilinde 2018 yılında 46.604 kg kullanılmış kızartmalık yağ, 125 kg kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

Ayrıca 2019 yılında ilde, 234.731 kg atık elektrikli ve elektronik eşya toplanmıştır.

Çizelge 410- Erzurum ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Erzurum ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Erzurum'da toplanan tıbbi atıklar, tıbbi atık sterilizasyon tesisinde sterilize edildikten sonra Büyükşehir Belediyesine ait Düzenli Depolama sahasında nihai depolanmaktadır. 2018 yılında 1.092.198 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Erzurum ili için yapılan çalışmalar sonucunda alanda 352 tohumuz bitki taksonu, damarlı bitkiler için 99 familyaya ait toplam 2.214 tür ve tür altı takson tespit edilmiştir. Tespit edilen taksonların 354'ü endemik taksonlardan oluşmaktadır. Endemik bitkilerin 10'u CR (Kritik tehlikede), 31'i EN (Tehlikede), 47'si VU (Hassas), 179'u LC (Az endişe verici), 59'u NT (Tehdide yakın) ve 18'i DD (Veri yetersiz) kategorilerinde bulunmaktadır. Türlerce zengin habitatlar için 3 alan belirlenmiştir. Bunlar; Erzurum Ovası ve Bataklıkları, Palandöken Dağı ve Köprükoy Mevkiidir.

Erzurum ili fauna açısından incelendiğinde ise 59 memeli taksonu, 311 kuş türü, 9 iç su balık türü, 31 sürüngen türü, 3 çift yaşar türü ve 650 omurgasız hayvan türü tespit edilmiştir.

Memeliler; Erzurum ili için memeli hayvanlarca öne çıkan zengin habitatlar 3 bölgede yoğunlaşmaktadır. Bunlar Oltu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Olur Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ve Çat Yaban Hayatı Geliştirme Sahasıdır.

Erzurum ilindeki Orman varlığı 256.882 Ha olup, bu mevcut ormanların 91.191 Ha normal kapalı 165.691 Ha ise boşluklu kapalı niteliktedir.

Milli parklar;

Sarıkamış Allahuekber Dağları Milli Parkı: Sarıkamış Ormanları ile Allahuekber Dağlarını kapsayan 22.520 hektar büyüklüğündeki alan, 19/10/2004 tarih ve 25618 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak "Sarıkamış Allahuekber Dağları Milli Parkı" olarak ilan edilmiştir. Milli Park sahasının %49 (11.025 ha) lik kısmı Erzurum il sınırlarında, %51 (11.475 ha) lik kısmı ise Kars il sınırları içerisinde yer almaktadır.

Hayvan çeşitliliği 75 memeli, 107 kuş, 6 balık ve 7 iki yaşamlı tür barındırmaktadır. Ayı, tilki, vaşak, yaban kedisi, su samuru, kaya sansarı, kızıl sincap, bozkır kartalı, kara akbaba, kara çaylak, kızıl çaylak ve toy önemli hayvan varlığı elemanlarındandır. Park içerisinde bulunan bitki çeşitliliğine bakıldığında; 58 familyaya ait 206 cins 352 tür 34 adet alttür ve 8 adet varyete bulunmaktadır.

Nene Hatun Tarihi Milli Parkı: Erzurum İli, Yakutiye İlçesi sınırları dahilinde, Aziziye ve Mecidiye Tabyalarının bulunduğu 387 hektar büyüklüğündeki alan, Bakanlar Kurulunun 2009 yılı 15016 sayılı Kararı ile 06.06.2009 tarih ve 27250 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak "Erzurum Nene Hatun Tarihi Milli Parkı" olarak ilan edilmiştir. Nene Hatun Tarihi Milli Parkı, Uzun devreli Gelişme Planı 28.06.2012 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Kop Dağı Milli Parkı: 15.11.2016 yılında resmi gazetede yayınlanarak Milli Park ilan edilmiştir. Milli Park yapılan sahanın toplam alanı 2.386 ha olup, bunun 1.453 ha'ı Bayburt İli sınırlarında, 932 ha ise Erzurum İli sınırları içerisinde yer almaktadır.

Erzurum Bataklıkları Sulak Alanı: Erzurum Ovası'nın doğu kenarında yer alan ve daha çok ilkbahar ayları ile yaz başlarında görünür hale gelen Erzurum Bataklıkları Sulak Alanının Koruma Bölgeleri 2006 yılında belirlenmiştir. 14.132 hektar alana sahiptir. Kuş gözlemciliği, tarım ve hayvancılık yapılmaktadır. Alanda 224 kuş türü tespit edilmiştir. En önemli kuş türü sürmeli kız kuşudur.

Fotoğraf 31 - Tortum Gölü Sulak Alanından bir görüntü

Tortum Gölü Sulak Alanı: Erzurum iline yaklaşık 85 km, Uzundere ilçesine 8 km uzaklıkta bulunan ve "Ulusal öneme Sahip Sulak Alan" statüsünde bulunan Tortum Gölü'nün Koruma Bölgeleri sınırları henüz tespit

edilmemiş olan Tortum Gölü aynı zamanda 1. Derece Doğal Sit alanı olarak tescil edilmiştir. Tortum gölü sulak alanının büyüklüğü 350 ha'dır. Tortum çayı vadisinin tıkanması ile oluşmuş doğal bir set gölüdür. Setin meydana gelmesi ile bunun arkasında sular toplanarak vadi şekline uygun dar ve uzun bir göl oluşmasına neden olmuştur. Gölün uzunluğu 8 km olduğu halde, genişliği 0,7 ile 1 km arasında değişmektedir. Yüzölçümü ise 8 km² kadardır. Tortum çayı ile beslenmektedir. Gölde, kuş gözlemciliği, olta balıkçılığı, flora turizmi, su sporları, alabalık üretim çiftliği yapılmaktadır. Özellikle geçiş mevsimlerinden büyük topluluklar halinde hareket eden göçmen kuşları izlemek mümkündür. Alan yırtıcı kuş göç yolları üzerinde bulunmakta olup alanda akbaba türlerini görmek mümkündür. Bunlar Küçük akbaba, Kızıl akbaba, Kara akbabadır.

Çizelge 411 - Erzurum ilinde bulunan doğal sit alanları

Aziye	Balıklı Göl	Doğal Sit
Olur	Yıldızkaya Köyündeki Mağara	Doğal Sit
Pasinler	Büyük ve Küçük Çermikler	III. Derece Doğal Sit
Uzundere	Tortum Gölü ve Şelalesi	I. II. ve III. Derece Doğal Sit

Ayrıca, Erzurum İli, Palandöken İlçesi sınırları içerisinde yer alan halihazırda potansiyel doğal sit olan Palandöken dağları 1 No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 109/2 maddesine göre 25/12/2018 tarihli ve 245112 sayılı Bakanlık Makamı Olur'u ile "Nitelikli Doğal Koruma Alanı" olarak tescil edilmiştir.

Fotoğraf 32 - Lala Paşa Camii Önündeki İki Adet Kestane Ağacı (Anıt Ağaç)

Erzurum İli, Merkez Yakutiye İlçesi, Lalapaşa Mahallesinde bulunan taşınmaz tabiat varlığı olan Anıt Ağaç Lalapaşa Camii önündeki iki adet kestane ağacı (tescilli anıt ağaçlar) bulunmaktadır.

Çizelge 412 - Erzurum ilinde tescil işlemi devam eden koruma alanları

Erzurum Ovası Sulak Alanları ve Mevcut Kuş Türleri	Aziye
Oltu - Yaban Hayatı Koruma Sahası	Oltu
Yedigöller	İspir
Palandöken Dağları	Palandöken
Elmalı Mağarası	İspir
Jeolojik ve Doğal Oluşumlar	Hınıs

Erzurum İli, Narman İlçesi, Yoldere Köyünde bulunan Narman Peribacaları; temel olarak bölgeye has sıkışma tektoniğinin ürünüdür. Yer aldığı bölgeyi bir açık hava müzesi haline getiren bu eşsiz şekillenmenin seyredildiği bölge başka bir adlandırma ile de "Kırmızı Periler Diyarı" olarak bilinmektedir. 11.05.2018 tarihinde tabiat anıtı olarak ilan edilmiştir.

5. Arazi Kullanımı

Erzurum-Erzincan-Bayburt Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği Bakanlık Makamı'nın 05.07.2018 tarihli Olur'u ile onaylanmıştır.

Çizelge 413 - Erzurum ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	15.294,35	0,61	16.533,16	0,66	12.275,61	0,49	13.138,98	0,53	15.802,97	0,63
2) Tarımsal Alanlar	710.013,38	28,49	708.321,73	28,42	780.457,33	31,21	780.417,87	31,21	777.137,80	31,07
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	1.759.278,61	70,59	1.758.493,78	70,56	1.695.942,31	67,82	1.694.739,38	67,77	1.695.468,16	67,79
4) Sulak Alanlar	4.500,73	0,18	4.554,5	0,18	7.162,58	0,29	6.015,21	0,24	5.978,15	0,24
5) Su Yapıları	3.182,19	0,13	4.366,23	0,18	4.706,95	0,19	6.233,32	0,25	6.707,75	0,27
TOPLAM	2.492.269,26	100,00	2.492.269,4	100,00	2.500.544,78	100,00	2.500.544,76	100,00	2.501.094,83	100,00

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 414 - Erzurum ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Erzurum ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	13	0	2	0	0	5	1	21
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	1	2	0	0	0	0	0	3

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 415 - Erzurum ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Erzurum ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	6	8
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	4	19	23
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		17	17
TOPLAM	6	25	48

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 416 - Erzurum ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Erzurum ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	11
Ani (plansız) denetimler	335
Genel toplam	346

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	14	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	11	12.373

Çizelge 417 - Erzurum ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Erzurum ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	54.821	0	729.468	20.308	0	12.025	149.999	0	966.621
Uygulanan Ceza Sayısı	3	0	1	7	0	1	6	0	18

İlde 2019 yılında, Çevre Kanunu ve Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği kapsamında ÇED Olumlu/ÇED Gerekli Değildir kararı almadan faaliyete geçtiği tespit edilen maden sektöründe 3 adet

işletmeye, taahhüt ihlali tespit edilen maden sektöründe 1 adet işletmeye faaliyet durdurma cezası uygulanmıştır.

2019 yılı itibariyle, İlde, 2 adet üst seviye BEKRA kuruluşu yer almaktadır.

26. ESKİŞEHİR

1. Hava Kalitesi

2019 yılında Eskişehir’de konutlarda 414.000.000 sm³, sanayide de 242.685.911 sm³ doğal gaz tüketimi gerçekleşmiştir.

Bakanlığımız Ulusal Hava Kalitesi izleme ağında kayıtlı bir adet istasyon bulunmaktadır. Ayrıca, 2018 yılı içerisinde kurulumu tamamlanmış 4 adet istasyonun Bakanlığımızca Ulusal Hava Kalitesi izleme ağına entegrasyon çalışmaları sürmektedir.

2019 yılında mevcutta sürekli izleme merkezine veri aktarımı sağlayan istasyon olan Odunpazarı Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 418’de verilmektedir.

Çizelge 418 - Eskişehir ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

Odunpazarı	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	15,3	-	20,7	-	546,1	-	29,4	-	30,9	-	60,3	-	-	-
Şubat	15,6	-	29,3	4	588,5	-	23,5	-	28,9	-	52,3	-	-	-
Mart	14,1	-	32,4	3	497,7	-	20,7	-	28,4	-	49,1	-	-	-
Nisan	9,2	-	28,5	1	428,3	-	15,7	-	25,9	-	41,7	-	-	-
Mayıs	5,2	-	52,3	10	250,2	-	7,1	-	19,9	-	27,4	-	-	-
Haziran	1,5	-	39,4	5	256,0	-	19,9	-	11,3	-	30,9	-	-	-
Temmuz	2,4	-	40,9	3	263,7	-	35,8	-	15,2	-	51,0	-	-	-
Ağustos	2,2	-	39,7	5	322,6	-	37,4	-	12,8	-	50,1	-	-	-
Eylül	4,6	-	51,1	13	367,9	-	71,0	-	22,2	-	93,2	-	-	-
Ekim	6,5	-	66,1	19	669,2	-	57,1	-	43,0	-	100,0	-	-	-
Kasım	13,4	-	109,6	26	1066,5	-	104,1	-	66,6	-	170,4	-	-	-
Aralık	12,5	-	47,1	13	646,5	-	45,3	-	65,6	-	111,0	-	-	-

* İlde kurulumu tamamlanan hava kalitesi ölçüm istasyonlarının ulusal hava kalitesi izleme ağına entegrasyonu çalışmaları sebebiyle sistemden veri çekilememiştir.

Çizelge 419 - Eskişehir ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Eskişehir ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Cam Üretim Fabrikaları	2	3
Çimento	1	2
Kimya Fabrikaları	1	3
Şeker Fabrikaları	1	1
TOPLAM	5	9

İl genelinde motorlu araç sayısı TÜİK verilerine göre 2019 yılı itibarıyla 289.923 adet araç bulunmaktadır. 2019 yılında emisyon ölçüm yetki belgesi bulunan firma sayısı 10 adettir. Ayrıca 2019 yılı içerisinde 119.068 adet egzoz emisyon ölçümü yapılmış olup 109.350 adedi ölçümden geçmiş, 9.718 adedi ölçümden geçmemiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Eskişehir ilinin içme ve kullanma suyu için gerekli ham su ihtiyacı, Porsuk Çayı’nın Eskişehir il merkezine girişinde yer alan Karacaşehir Regülatörü öncesinden karşılanmaktadır. Eskişehir ilinin içme ve kullanma suyunu temin etmek amacıyla İller Bankası tarafından su alma tesisleri, klasik arıtma tesisleri ve dağıtım tesisleri inşaatı 1989 yılında tamamlanmıştır. Arıtıldıktan sonra şehre içme ve kullanma amacıyla verilen su aynı noktada Porsuk Çayı’ndan temin edilmektedir. İçme suyu arıtma tesisi 3.700 lt/sn su verebilen kapasitesine sahiptir.

Ayrıca, Sarıungur Göletinden de 2014 yılı itibarıyla içmesuyu temin edilmektedir. İlde kent şebekesine su temin eden iki adet İçmesuyu Arıtma Tesisi mevcuttur. Orhangazi Mahallesi Karacaşehir mevkiinde bulunan ve Porsuk Çayı’ndan ham su temin edilen arıtma tesisinde, 2019 yılında toplam 44.642.096 m³ içme ve kullanma suyu tüketime sunulmuştur. Sarıungur Göletinden ham su temin edilen arıtma tesisinde ise 2019 yılında toplam 489.607 m³ içme ve kullanma suyu tüketime sunulmuştur. İlde içme ve kullanma suyu şebekesinden sanayi amaçlı su kullanımı mevcut değildir.

İlde kent merkezinde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı Tepebaşı ve Odunpazarı Belediyeleri olmak üzere toplam iki adettir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen kent merkezi 2019 nüfus sayısı 887.475’tir.

İlin yeraltı suyu potansiyeli 669,90 hm³/yıl’dır.

Eskişehir ili kent merkezinde 2019 yılı itibarıyla %98 oranında kanalizasyon sistemi tamamlanmıştır. İlde kent merkezinde kanalizasyon sistemi ile hizmet verilen belediye sayısı Tepebaşı ve Odunpazarı Belediyeleri olmak üzere toplam iki adettir. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'ne ait AAT (atıksu arıtma tesisi) kapasitesi 105.000 m³/gün kapasite ile hizmet vermektedir. SAİS kabini mevcuttur.

Ayrıca Çifteler ve Sivrihisar İlçelerinde atıksu arıtma tesisleri faaliyette olup, her iki tesis de İlbank AŞ tarafından yapılmış olup, 15/06/2016 tarihinde Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ESKİ Genel Müdürlüğüne devirleri gerçekleşmiştir. Çifteler AAT kapasitesi 1.497 m³/gün olup, yaklaşık 15.000 nüfusa hizmet etmektedir. Sivrihisar AAT kapasitesi ise 1.242 m³/gün olup, yaklaşık 20.440 nüfusa hizmet etmektedir. Seyitgazi, Han, Beylikova, Mahmudiye, Mihaliççik ve Kırka atıksu arıtma tesisleri proje onayları Eskişehir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından yapılmış olup, tesislerin devreye alınma işlemleri devam etmektedir.

Çizelge 420 – Eskişehir ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Eskişehir	X			İleri	105.000	1,57	650.000	122
	Çifteler	X			İleri	1.496	0,016	15.098	1,134
İlçeler	Sivrihisar	X			Biyolojik	1.242	0,026	20.746	0,910
	Beylikova	X			Biyolojik	600	0,0035	3.000	
	Han		X						
	Mahmudiye	X			Biyolojik	1.000	0,0023	5.000	
	Mihaliççik	X			Biyolojik	600	0,0035	3.000	
	Seyitgazi	X			Biyolojik	400	0,0023	2.000	
	Kırka/Seyitgazi	X			Biyolojik	800	0,0046	4.000	

Çizelge 421 –Eskişehir ilinde OSB'lerde olan atıksu arıtma tesislerinin durumu

OSB Adı	Mevcut Durumu	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Eskişehir Organize Sanayi Bölgesi	Faaliyette	24.000	Fiziksel + kimyasal + biyolojik + denitrifikasyon	23,85

3. Atık

Eskişehir'de Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Odunpazarı ilçesi Sarıgungur Köyü 466 Sok. No:29/1'de faaliyet göstermektedir. Tesiste 2019 yılında toplam 277.265 ton evsel nitelikli atık bertaraf edilmiştir. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinden kaynaklanan sızıntı suları, sızıntı suyu havuzunda biriktirilmektedir. Geri devir pompaları ve geri devir hattı vasıtasıyla sızıntı suyu, Katı Atık Düzenli Depolama Lotu etrafında monte edilen lanslara takılan hortumlar yardımı ve yüzeysel sızdırma yöntemi ile atıkların üzerine gönderilmekte olup, sızıntı suyu buharlaştırma ve geri devir ettirmek suretiyle bertaraf ettirilmektedir.

02.05.2015 tarih ve 29314 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Atık Yönetimi Yönetmeliği 5. maddesinin u bendinde "Belediye atıklarının taşınmasının ekonomik olmasının sağlanması amacıyla taşıma hattında trafik yüküne neden olmayacak şekilde çevresel önlemler alınarak uygun yerlerde aktarma istasyonları kurulabilir. Bu istasyonlarda toplanan atıkların atık işleme tesislerine taşınması sağlanır." denilmektedir. Bu kapsamda Sivrihisar, Mahmudiye ve Sarıcakaya'da kurulması planlanan aktarma istasyonları için uygulama projesi Eskişehir Büyükşehir Belediyesince hazırlanmış olup, 31.12.2019 tarihinde Bakanlığımızdan onay alınmıştır. Alpu, İnönü, Seyitgazi ilçelerine evsel atıklarının bertarafı için Entegre Katı Atık Bertaraf ve Enerji üretim tesisine taşınması ve vahşi depolama alanlarının kapatılması hakkında Eskişehir Büyükşehir Belediyesince yazı gönderilmiştir. Alpu ilçesi Temmuz 2019 tarihinden itibaren atıklarını Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Katı Atık Bertaraf ve Enerji üretim tesisine getirmeye başlamıştır.

Çizelge 422- Eskişehir ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Eskişehir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	11	1.137
Öğrenci	47	4.897

İlde 42 ambalaj üreticisi firma, 350 piyasaya süren firma ve 10 tedarikçi firma bulunmaktadır. Ayrıca, İlde Odunpazarı, Tepebaşı ve İnönü Belediyelerine ait 3 adet Onaylı Ambalaj Atık Yönetim Planı 210 adet onaylı Atık Yönetim Planı bulunmaktadır.

2018 yılında Eskişehir’de oluşan tehlikeli atığın 684.643 ton’u geri kazanılmış, 6.244 tonu bertaraf edilmiş, 65.326 tonu da lisanslı firma stoğunda bekletilmekte, 206 tonu ise ihraç edilmiştir.

2018 yılında Eskişehir’de 287 ton atık motor yağı, 615 ton atık madeni yağ toplanmıştır.

Eskişehir’de 2 adet akümülatör geri kazanım tesisi bulunmakta olup, 2018 yılında ilden ve ülke içinden gelen toplam 18.500 kg hurda akü bu tesiste işlenmiştir. Ayrıca 4 adet izinli Hurda Akümülatör Geçici Depolama alanı bulunmaktadır. Eskişehir ilinde 2018 yılında 99.055 kg atık akü, 20.017 kg atık pil, 506.330 kg kullanılmış kızartmalık yağ, 7.130 kg kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

Enerji geri kazanım amacı ile Çimsa Çimento Sanayi AŞ. Eskişehir Çimento Fabrikası ilave yakıt olarak kullanılmaktadır. 2018 yılı içerisinde Çimento Fabrikasında ÖTL yakılmamıştır.

İlde 5 adet atık elektrikli ve elektronik eşya işleme tesisi bulunmaktadır. İlde 2019 yılında 2.386 ton AEEE toplanmış, 69.542 ton da işlenmiştir. İlde ömrünü tamamlamış araç geçici depolama alanı 2 adettir.

Çizelge 423 – Eskişehir ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayısı (Eskişehir ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	25
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	26
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	5
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	1

Eskişehir sınırları içinde oluşan tıbbi atıklar şehirdeki Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinde sterilize edildikten sonra Büyükşehir Belediyesine ait Düzenli Depolama sahasında nihai depolanmaktadır. İlde 2019 yılında 1.436,200 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Eskişehir ili sınırları içindeki en önemli sulak alan Balıkdamı olup, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca koruma altına alınmıştır. Eskişehir ili, Sivrihisar İlçesi, Sakarya havzası içerisinde bulunan alan, tampon bölge ile birlikte 13.982,8 ha büyüklüğündedir. Saha 9 tür balık çeşidi, 73 adet yerli ve 130 adet göçmen kuş potansiyeline sahiptir.

Balıkdamı dışında küçük ölçekli de olsa Alpu içesi Doğanca, Seyitgazi ilçesi Kırka Beldesi Akin, Çifteler ve Sivrihisar ilçeleri sınırındaki Çandır-Ortaköy sazlıkları sulak alan özelliklerindedir.

Musaözü Tabiat Parkı: Tepebaşı ilçesinde yer alan 60.3 hektarlık saha (29,50 ha gölet alanıdır.) Bakanlık Makamının 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı Olur’ ları ile Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir 29.12.2017 tarih ve 1575 sayılı Bakanlık Makamı Olur’ u ile 129 hektar olarak sınır değişikliğine gidilmiştir. Gelişme Planı 07.03.2014 tarihinde onaylanmıştır.

Yunusemre Tabiat Parkı: Mihaliççik ilçesinde yer alan 61 hektar (17,99 hektar gölet alanıdır) saha 31 Temmuz 2017 yılında Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Yunusemre Tabiat Parkı halihazır haritası yapılmıştır. Gelişme planı çalışmaları tamamlanmış olup Onay aşamasındadır.

Mihaliççik Çatacak Yaban Hayatı Geliştirme Sahası; Eskişehir İli Mihaliççik İlçesi ile Alpu İlçesi mülki sınırları içinde kalmaktadır. Sahanın, karayolu ile Mihaliççik ve Alpu İlçeleri ile Eskişehir İline bağlantısı bulunmaktadır. Sahanın Eskişehir İl Merkezine ortalama uzaklığı 110 km’dir.

Kütahya-Merkez-Türkmenbaba Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Kütahya ve Eskişehir (ortak) illerinde bulunan 118.885 dekarlık sahanın 19.255 dekarı Eskişehir ilinde bulunmaktadır. 05.10.2006 tarihinde Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak ilan edilmiş olup, hedef türü Kızıl Geyik’dir.

Balıkdamı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Tarım ve Orman Bakanlığı V. Bölge Müdürlüğü Eskişehir Şube Müdürlüğü sorumluluğunda bulunan Balıkdamı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası içerisinde tescilli Balıkdamı Sulak Alanı bulunmaktadır. Tescil tarihi 08.11.2004 tarihi olan Balıkdamı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası’nın alanı 1.470 hektardır.

Fidanlık Mesire Yeri: Tarım ve Orman Bakanlığı V. Bölge Müdürlüğü Eskişehir Şube Müdürlüğü sorumluluğundaki Fidanlık Mesire Yeri’nin yüzölçümü 12 hektardır. Tescil tarihi 11.07.2011 olan Fidanlık

Mesire Yeri Eskişehir halkının dinlenme ve eğlence gereksinimini karşılamada önemli bir yere sahiptir. Alan içerisinde çam, kavak, söğüt vb. araç türleri, Porsuk Barajı ve Bitki Koruma Parkı bulunmaktadır.

İl sınırları içerisinde 9 adet tabiat anıtı niteliğinde anıt ağaç bulunmaktadır.

Eskişehir ilinin korunan alanlar toplamı 40.838,1 hektar olup il alanına oranı %2,3'tür. Alanlara 31 Temmuz 2017 tarihinde ilan edilen Yunus Emre Tabiat Parkı eklenmiştir. İl sınırları içerisinde tescil edilen 9 adet tabiat anıtı, 26 Adet Doğal Sit Alanı, 24 adet Anıt Ağaç bulunmaktadır. Ayrıca İl sınırları içerisinde 383 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca Bakanlar Kurulu Kararı ile ilan edilmiş herhangi bir Özel Çevre Koruma Bölgesi bulunmamaktadır.

Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce sahip olduğumuz biyolojik zenginliğimizin ortaya konulması ve korunması maksadıyla "Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi" 2013 yılında başlatılmıştır.

Biy çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi: İlde 2015 yılında başlanan projenin çalışmaları 28.10.2017 tarihinde tamamlanmıştır.

Doğa Turizmi Master Planı (2013-2023) Valilik Olur'u ile 09.09.2013 tarihinde yürürlüğe girmiş olup; daha sonra plan (2016-2019) yıllarını kapsayacak şekilde yatırım programında revize edilerek Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı hazırlanmıştır. Eskişehir ilinin turizm potansiyelinin geliştirilmesini sağlamak amacıyla; 08.12.2016 tarihinde Tabiat Turizmi Çalıştay Toplantısı yapılmıştır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 424 - Eskişehir ilinde arazi kullanım durumu (https://corinecbst.arizomman.gov.tr, Corine, 2020)

ESKİŞEHİR	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	18.957,26	1,34	21.860,57	1,51	23.437,79	1,68	24.907,89	1,79	26.932,65	1,93
2) Tarımsal Alanlar	744.969,75	52,80	745.772,93	51,40	739.540,85	53,04	738.343,42	52,95	742.172,89	53,2
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	637.579,69	45,19	633.740,52	43,68	621.872,22	44,60	621.131,91	44,54	614.947,65	44,08
4) Sulak Alanlar	4.434,68	0,31	44.434,68	3,06	5.094,87	0,37	4.958,33	0,36	5.010,57	0,36
5) Su Yapıları	5.044,91	0,36	5.177,63	0,36	4.473,30	0,32	5.077,5	0,36	6.030,74	0,43
TOPLAM	1.410.986,29	100,00	1.450.986,33	100,00	1.394.419,03	100,00	1.394.419,05	100,00	1.394.419,05	100,00

İlin 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 15.04.2005 tarihinde Eskişehir Valiliği ve Büyükşehir Belediye Başkanlığı arasında imzalanan protokol çerçevesinde İl Genel Meclisinin 03.05.2006 tarih ve 57 sayılı kararı ve Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanlığının 08.05.2006 tarih ve 8/114 sayılı kararı ile incelenmiş ve onanmıştır. Metropolitan bölge sınırları içinde 1/25.000 ölçekli alt plan çalışmaları Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından yapılmaktadır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 425 - Eskişehir ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Eskişehir ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	25	2	12	3	1	0	0	43
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	7	1	0	0	3	0	0	11

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 426 - Eskişehir ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları Eskişehir ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	4	37	41
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	13	65	78
Çevre İzin Muafiyet Sayısı		54	54
TOPLAM	17	102	173

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 427 – Eskişehir ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Eskişehir ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	71
Ani (plansız) denetimler	1.529
Genel toplam	1.600

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	10	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	6	0,00

Çizelge 428 – Eskişehir ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Eskişehir ÇŞİM, 2020)

	Egzoz	Su	Anız Yangını	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	1.546	72.197	33.185,10	361.846	310.980	61.550	18.037	859.341,10
Uygulanan Ceza Sayısı	1	1	32	5	8	3	1	51

İlde 2019 yılı içerisinde 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamında;

-Tehlikesiz atık toplama ayırma ve geri kazanımı konusunda faaliyet gösteren 1 adet işletmeye, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 20. Maddesinin (r) bendi doğrultusunda idari para cezası ve faaliyet durdurma işlemi uygulanmıştır.

-3 adet işletmeye ise Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği kapsamında belge iptali yapılarak faaliyet durdurma işlemi uygulanmıştır.

2019 yılı itibarıyla toplam 10 adet BEKRA kuruluşu yer almakta olup bunların 6 tanesi üst seviye, 4 tanesi de alt seviye işletmelerdir.

27. GAZİANTEP

1. Hava Kalitesi

2019 yılında Gaziantep'te konutlarda 361.803.422 sm³, sanayide 274.479.660 sm³ doğal gaz kullanılmıştır. 2019 yılında Gaziantep ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 429 - Gaziantep Hava Kalitesi İzleme İstasyonları 2019 yılı aylık ortalama partikül madde ve SO₂ (µg/m³) verileri (Gaziantep ÇŞİM, 2019)

	PM ₁₀	SO ₂
Ocak	68,3	6,37
Şubat	48,8	5,52
Mart	35	4,7
Nisan	30,2	4,33
Mayıs	36,6	4,56
Haziran	36,14	6,67
Temmuz	33,2	7,02
Ağustos	45,12	11,55
Eylül	41,2	15
Ekim	57,9	7,15
Kasım	83,5	8,5
Aralık	59,81	11,75

Çizelge 430- Gaziantep Hava Kalitesi İzleme İstasyonlarının 2019 yılı partikül madde (PM₁₀) sınır aşım sayıları ve günleri (Akdeniz Temiz Hava Merkezi, 2020)

AYLAR	LİMİT AŞIM SAYISI VE GÜNLERİ
Ocak	15 Gün (11, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30)
Şubat	13 Gün (3, 4, 5, 6, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 26)
Mart	3 Gün (13, 23, 31)
Nisan	1 Gün (14)
Mayıs	4 Gün (2, 15, 30, 31)
Haziran	2 Gün (4, 9)
Temmuz	0 Gün
Ağustos	4 Gün (1, 25, 29, 30)
Eylül	2 Gün (14,15)
Ekim	17 Gün (8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 23, 24, 26, 27, 30, 31)
Kasım	28 Gün (3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30)
Aralık	17 Gün (1, 4, 7, 8, 9, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28)
Toplam	106 Gün

01 Ocak 2019 – 31 Aralık 2019 arası 24 saatlik ortalama SO₂ konsantrasyonlarının incelenmesi sonucunda, HKDYY'de 2019 yılı 24 saatlik ortalama süre için verilen 125 µg/m³ 'lük sınır değerinin ve 350 µg/m³ 'lük saatlik sınır değerini istasyonlarda hiç aşılmadığı görülmüştür.

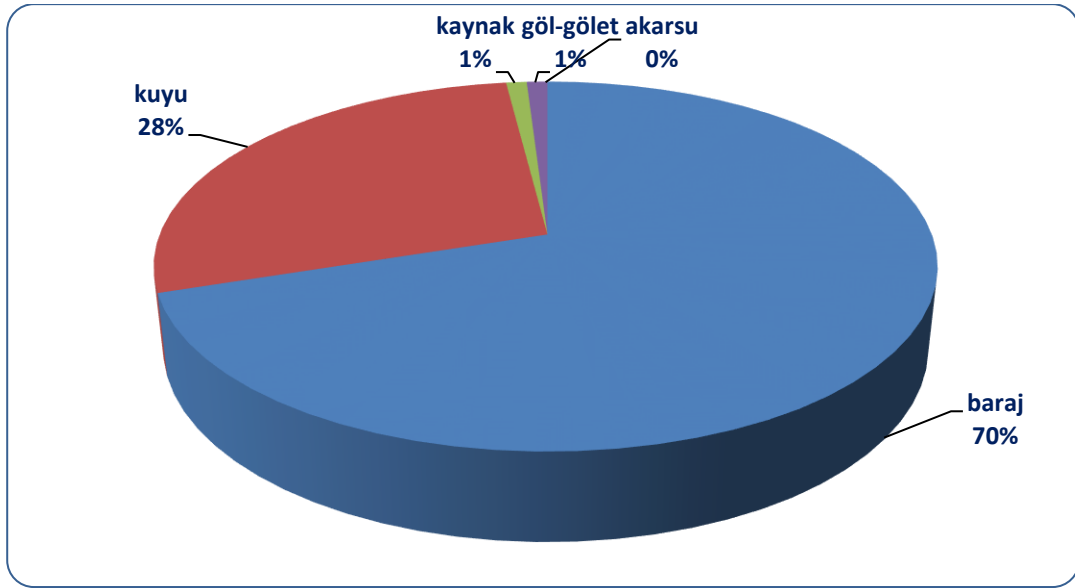
2019 yılında Gaziantep ilinde verilen emisyon ölçüm yetki belgesi sayısı 33 adet olup, 186.428 adet aracın egzoz emisyon ölçümü gerçekleştirilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

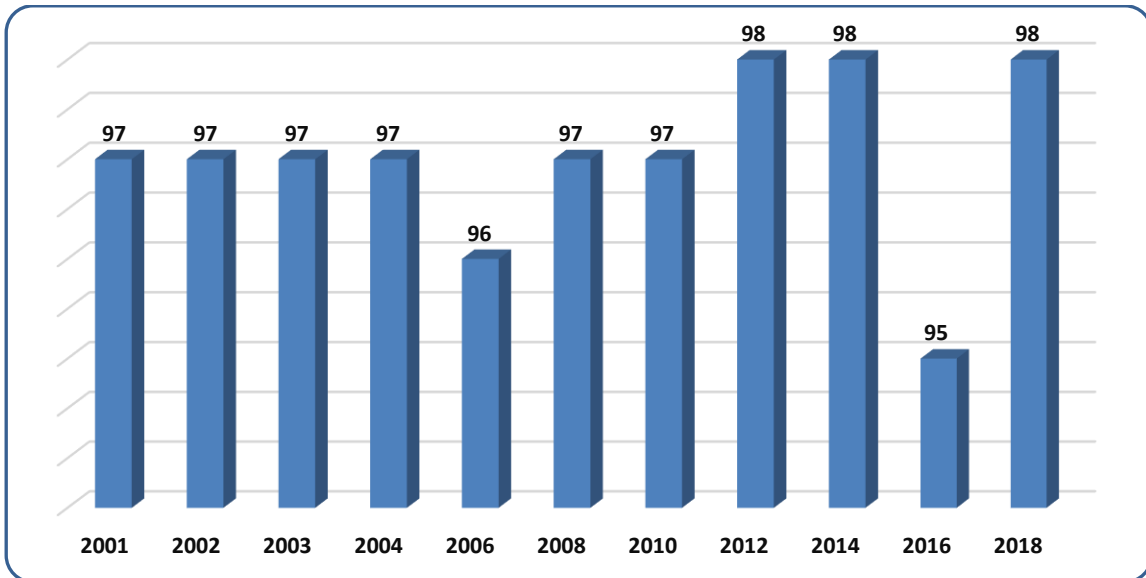
İlde, içme ve kullanma suyunun en önemli kaynağı Kartalkaya barajı olup 4 m³/s lik su temini yapılmaktadır. İkinci büyük su kaynağı Mizmilli yer altı su kaynakları olup 1,5 m³/s lik su temini gerçekleştirilmektedir. Her iki kaynaktan da 3 ayrı pompa istasyonu vasıtasıyla su temini sağlanmaktadır. Su temininin tamamında yüksek miktarlarda enerji kullanılmaktadır. Nizip ilçesinde ise Birecik Barajından 350 l/s lik su temini sağlanmaktadır. Diğer ilçelerde çok düşük oranda kaynak suyu, tamamına yakın kısmında da yer altı su kaynakları(sondaj) kullanılarak su ihtiyacı karşılanmaktadır.

Gaziantep il merkezine hizmet eden içme suyu arıtma tesislerinin toplam kapasitesi 400,000 m³/gün'dür. 1. etap arıtma tesisi DSİ tarafından 1981 yılında devreye alınmıştır. 2. etap arıtma tesisi 1997 yılında, 3. etap arıtma tesisi ise 2002 yılı sonunda GASKİ Genel Müdürlüğü tarafından devreye alınmıştır.

İl genelinde mevcut yerleşim alanlarında %98 oranında kanalizasyon hizmeti sağlanmaktadır.

Grafik 63 - Gaziantep ilinde 2019 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı

Grafik 64 - Gaziantep ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TUİK, 2019)

Evsel atıksuların arıtılması için; 1 adet biyolojik 4 adet ileri biyolojik ve 10 adet paket arıtma, Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğüne ait 1 adet atıksu arıtma tesisi, 13 adet münferit olmak üzere toplam 31 adet arıtma tesisi mevcuttur.

Çizelge 431 - Gaziantep ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (GASKİ, 2019)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/ Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Gaziantep/Büyükşehir/Me rkez A.A.T.	X			Biyolojik	200.000	3,31	1.430.000	250
	Gaziantep/Şahinbey/Kızılh isar A.A.T.	X			İleri	46.500	0.28	120.000	18
	Gaziantep/Şahinbey/GASK İ Burç P.A.A.T.	X			Biyolojik	1.000	0.0093	4.000	0.02
	Gaziantep/Şahinbey/GASK İ Gülpınar P.A.A.T.	X			Biyolojik	500	0.0046	2.000	0.01
	Gaziantep/Şahinbey/Gaski spor P.A.A.T.	X			Biyolojik	20	0.00023	100	0.0005
	Gaziantep/Şehitkamil/GAS Kİ Arıl P.A.A.T.	X			Biyolojik	800	0.008	3.500	0.019
	Gaziantep/Şehitkamil/GAS Kİ Işıklı P.A.A.T.	X			Biyolojik	800	0.007	3.000	0.019
	Gaziantep/Şehitkamil/GAS Kİ Akçaburç-İncesu P.A.A.T.	X			Biyolojik	400	0.0035	1.500	0.008
	Gaziantep/Şehitkamil/GAS Kİ Sarısalkım P.A.A.T.	X			Biyolojik	1.400	0.013	5.500	0.032
İlçeler	Araban/Araban A.A.T.	X			İleri	2.850	0.022	9.500	4,5
	Araban/GASKİ Aşağı ve Yukarı Karavaiz P.A.A.T.	X			Biyolojik	600	0.005	2.000	0.014
	Araban/GASKİ Elif P.A.A.T.	X			Biyolojik	800	0.007	4.000	0.02
	İslahiye A.A.T.			X					
	İslahiye/GASKİ Türkbahçe P.A.A.T.	X			Biyolojik	800	0.0093	4.000	0.02
	Nizip A.A.T.			X					
	Nizip/GASKİ Suboyu P.A.A.T.	X			Biyolojik	600	0.0046	3.000	0.014
	Yavuzeli A.A.T.			X					
	Nurdağı A.A.T.	X			İleri	3.650	0.03	13.000	5
	Nurdağı/GASKİ Şatırhüyük P.A.A.T.	X			Biyolojik	1.000	0.009	5.000	0.022
	Karkamış A.A.T.			X					
	Oğuzeli/Oğuzeli A.A.T.	X			İleri	8.000	0.07	30.000	6,5

Çizelge 432 - Gaziantep ilinde OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (OSB, 2019)

OSB Adı	Mevcut Durumu	AAT Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Gaziantep OSB AAT	Faal	1.Kademe 30.000 2.Kademe 60.00 Mevcut gelen debi: 55.000 m ³ /gün	Fiziksel+Kimyasal+Biyolojik arıtma ile çamur susuzlaştırma ünitelerinden oluşmaktadır.	102

Ayrıca, katı atık düzenli depolama tesisinde oluşan sızıntı sularının arıtımı 250 m³/gün kapasiteli arıtma tesisinde yapılmaktadır. OSB Atıksu Arıtma Tesisinden çıkan arıtma çamuru Belediye Atık Depolama alanına verilmektedir (OSB, 2019).

3. Atık

İl merkezinden toplanan atıklar şehir merkezinin güneydoğusunda ve 11 km uzaklıktaki Mazmahor Uzundere Mevkiinde Düzenli Katı Atık Depolama Tesisinde bertaraf edilmektedir. Gaziantep merkezinde oluşan günlük evsel nitelikli katı atık miktarı ortalama 1.579 tondur. 2019 yılında bertaraf edilen çöp miktarı 576.651 ton/yıldır. İlde, Nurdağı-İslahiye ilçeleri mevkiinde 1 tane, Araban-Yavuzeli ilçeleri mevkiinde 1 tane olmak üzere toplamda 2 tane katı atık transfer istasyonu bulunmakta olup, evsel atıklar günlük olarak merkez katı atık düzenli depolama sahasına taşınmaktadır.

Çizelge 433 - 2019 yılında Gaziantep ilinde Atık Getirme Merkezleri ile ilgili durum (Gaziantep ÇŞİM, 2020)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Sahibi	Kurucu Türü (Belediye-AVM-OSB- Havalimanı-Satış Noktası vd.)	Adresi	İzin/Onay tarihi	Atık Grupları
1.Sınıf AGM	Şehitkamil Belediyesi	Belediye	Aydınlar Mah. 03046 Nolu Cad. No:2 Şehitkamil/ Gaziantep	15.12.2017	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13

İlde oluşan hafriyat toprağı – inşaat ve yıkıntı atıkları, Otogar mevkii Beylerbeyi Köyü eski taş ocağında bulunan Hafriyat Atığı Depolama Alanı'nda, depolanmaktadır.

İlde, 2019 yılında piyasaya süren olarak 1.524, ambalaj üreticisi 185, tedarikçi olarak 77 adet işletme ambalaj bilgi sistemine kayıtlıdır. İlde ambalaj atıklarının toplanması ve ayrılması konusunda 25 adet ambalaj atığı toplama ve ayırma tesisi, 92 adet ambalaj atığı geri kazanım tesisi yer almaktadır. Ayrıca ilde 9 ilçe belediyesinin de Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında hazırlanan ve onaylanan ambalaj atığı yönetim planı bulunmaktadır.

2018 yılında Gaziantep ilinde 12.967,83 ton tehlikeli atık geri kazanıma gönderilmiş, 2.550,87 ton tehlikeli atık da bertaraf edilmiş, 66,35 ton ihraç edilmiş ve 236,39 ton stokta bulunmaktadır.

Gaziantep ilinde 2018 yılında 263,26 ton atık motor yağı, 331 ton atık endüstriyel yağ toplanmış, toplanan atık madeni yağın 525,4 tonu atık yağ geri kazanılmış, 2,5 tonu nihai bertaraf edilmiş, 66,35 tonu ihraç edilmiş ve 9,38 tonu da stokta bulunmaktadır.

İlde 4 adet atık akümülatör geri kazanım tesisi bulunmakta olup 2018 yılında Gaziantep'te 260.119 kg atık akü, 97 kg da atık pil toplanmıştır.

İlde 2018 yılı itibariyle lisanslı bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. 2018 yılında Gaziantep ilinde 160.638 kg kullanılmış kızartmalık yağ, 154 kg kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

Çizelge 434 - Gaziantep ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Gaziantep Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	127
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	9
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	122
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	1
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

"Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında 3 adet Ömrünü Tamamlamış Lastik Geçici Depolama Tesisi bulunmaktadır. 2018 yılında Gaziantep ilinde 25.621 ton ÖTL geri kazanıma gönderilmiştir.

2019 yılında Gaziantep'te 2.636,25 ton tıbbi atık toplanarak sterilize edilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Gaziantep'te değişik vejetasyon tiplerin rastlamak mümkündür. Bunlardan, başlıcaları kapladığı alana göre büyükten küçüğe doğru sıralanacak olursa, Step (bozkır), Garig, Orman ve Maki farmasyonlarıdır. "Flora of Turkey"e göre Gaziantep ilinde 645 adet bitki türü bulunmaktadır. Bu bitki türleri içerisinde 56 tanesi endemiktir.

Gaziantep'te 38 familyaya ait 93 kuş türü tespit edilmiştir. Bu türler içerisinde 9'unun neslinin tehlike altına girmeye yakın, 2'sinin tehlike altında, 6'sının durumunun hassas, 1'nin de neslinin yok olmak üzere olduğu belirlenmiştir. Güney Fırat Havzası Karkamış Bölgesi ülkemizde ve dünyada nesli tehlike altında olan ve kırmızı listede yer alan Turaç (*Francolinus francolinus*) ve Küçük Karabatak türlerinin dağılım gösterdiği ve barındığı alanlardandır.

Alan nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan Fırat Kaplumbağası (*Rafetus euphraticus*) için son derece önemli bir alandır. Ayrıca alanda Pasbaş pakta (*Aythya nyroca*), Sazhorozu (*porphyrio porphyrio*) üremekte ve Çizgili sırtlan (*Hyaena hyaena*)ın da bulunduğu bilinmektedir. Yabani ve mahalli populasyonlar ise; keklik, tilki, tavşan, çakal, domuz, gelinciktir. Ayrıca yayılım alanı olmamakla birlikte az da olsa Şahin, Doğan gibi yırtıcı kuşlar bulunmaktadır.

İlde Milli Park bulunmamaktadır.

İl sınırları içerisinde Fırat Nehri üzerinde 1 adet sulak alan bulunmaktadır. Karkamış akarsu niteliğindeki bir sulak alan olup, Alan 2008 yılında korunması gereken alan statüsüne konulmuştur. Karkamış Sulak Alanı 27.392 hektarlık bir alanı kapsamaktadır. Alan 09/04/2015 tarihinde Tescil edilmiştir. Yönetim Planı 13.04.2015 tarihinde ihale edilmiştir. 24.12.2016 tarihinde Ulusal Sulak Alan Komisyonunca onaylanmıştır. Yönetim Planı 2017-2021 arasını kapsamaktadır.

Karkamış Sulak Alanı, idari olarak Gaziantep ili Karkamış ilçesi sınırlarında yer almakta olup, Gaziantep şehir merkezine uzaklığı 75 km'dir. Alan, Karkamış ilçesinin doğusunda, Şanlıurfa ili Birecik ilçesinin güneyinde yer almaktadır. Alanın toplam yüzölçümü 10.470 ha olup rakımı 385 metredir. Karkamış sulak alanı, uygun iklim koşulları, zengin besin varlığı ve farklı ekolojik karakterdeki habitatlarıyla ülkemizin zengin yaban hayatına sahip sulak alanlarından birisidir. 2005-2008 yılları arasında Karkamış Sulak Alanında yapılmış çalışma sonuçlarına göre; alandan bugüne kadar toplamda 78 familyaya ait 813 bitki, 46 sürüngen ve çift yaşamlı, 13 balık, 6 kelebek, 57 örümcek, 11 memeli ve 110 kuş taksonu tespit edildiği görülmüştür.

İlde Bulunan Tabiat Parkları;

Burç Tabiat Parkı: 192 Hektar büyüklüğündedir. 05.05.2012 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. UDGP/GP 10.07.2014 tarihinde onaylanmıştır. İlin Şahinbey İlçesinde, İl Merkezine 8 km mesafededir.

Dülükba Tabiat Parkı: 306 hektar büyüklüğündedir. 11/07/2011 tarihinde tescil edilmiştir. 10/07/2014 tarihinde ise Gelişme Planı Onaylanmıştır. Gelişme Planında öngörülen yapı ve tesisler dışında alanda herhangi bir yapılaşmaya gidilmemiştir. Şehitkamil İlçesinde, E-24 karayoluna 2 km dir.

Huzurlu Terapi Tabiat Parkı: Huzurlu Yaylası, halk arasında kullanılan deyimiyle "Hızırılı Yaylası (Domuz Yaylası)" 152 hektar büyüklüğündedir. 22.04.2016 tarihinde Bakan Olur'u ile Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. İlin İslahiye İlçesi Tandır Mahallesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. Alan İslahiye İlçesine 30 km, Gaziantep İl Merkezine 120 km uzaklıktadır.

Allaben Tabiat Parkı: 282 hektar büyüklüğündedir Alan, 22.04.2016 tarihinde Bakan Olur'u ile Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. İlin Şahinbey ilçesi sınırlarında yer almakta ve Gaziantep il merkezine 6 km uzaklıktadır.

İlde bulunan tescilli ağaçlar şunlardır;

- Gaziantep Merkez Kalealtı Dut Ağacı (Marus alba L.)
- Nizip ilçesi Bahçeli Köyünde bulunan İran Palamut Meşesi (Quercus brantii)
- Şahinbey ilçesi Geneyik Mahallesinde bulunan (Beyaz Dut Ağacı)
- Yavuzeli İlçesi, Tokaçlı Köyü Göbekli Mezrasında 3 adet Antep Fıstığı ağacı
- Şahinbey İlçesi Morcalı Köyü Çınar Ağacı
- Nizip İlçesi Sekili Mahallesi Çınar Ağacı(Platanus Orientalis)
- Araban İlçesi Elif Mahallesi 3 adet Meşe Palamut Ağacı (Quercus ithaburensis)

Diğer koruma çalışmaları;

Tahtaköprü Baraj Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: 8.036 hektar büyüklüğündedir. Yaban Hayatı Gaziantep İli İslahiye İlçesi Yesemek, Ortaklı, Aşağıbilenler ve Ağalarobası mahallelerini içine almaktadır. Alan kuş göç yolları üzerindedir. Geliştirme sahası içinde herhangi bir yapılaşma bulunmamaktadır.

Tabiatı Koruma alanı olarak, dünyada sadece Gaziantep Dülükba ormanı (Dülükba Tabiat Parkı) içerisinde yetişen lokal endemik bir bitki türü olan Antepkayakekiği (*Satureja aintabensis*) adlı bitkiyi koruma altına alma ve bölgeyi "Koruma Alanı" ilan etme çalışmaları devam etmektedir. Bitkiyi koruma altına almak amacıyla alanın dört mevsim gözlenmesi gerekmektedir.

5. Arazi Kullanımı

İl Çevre Düzeni Planı Gaziantep Büyükşehir Belediye Meclisinin 16.09.2011 tarih ve 359 sayılı, İl Genel Meclisinin 03.11.2011 tarih ve 99 sayılı kararları ile kabul edilmiştir. Çevre Düzeni Planında son olarak Taşlıca Çevre Düzeni Planı değişikliği 18.03.2016 tarih 178 sayılı ve Beylerbeyi Çevre Düzeni Planı değişikliği 18.03.2016 tarih 177 sayılı kararları ile onaylanmış olup, söz konusu plan değişikliklerinin askı süreci devam etmektedir.

GAZİANTEP	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	18.048,8	2,67	18.862,82	2,79	20.623,35	3,02	29.328,62	4,31
2) Tarımsal Alanlar	508.560,84	74,88	459.087,34	67,51	457.926,01	67,33	433.292,30	63,69
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	145.598,59	21,43	195.062,28	28,68	194.194,57	28,56	210.107,02	30,88
4) Sulak Alanlar	1.647,41	0,24	1.832,89	0,27	1.624,47	0,24	1.610,02	0,24
5) Su Yapıları	5.505,33	0,81	5.373,25	0,79	5.850,19	0,86	6.018,51	0,88
TOPLAM	679.360,97	100	680.218,58	100	680.218,59	100	680.356,47	100

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 436 - Gaziantep ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	4	0	8	2	7	1	2	24
ÇED Gereklidir	0	0	0	1	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	1	0	0	3	3	0	0	7
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 437 - Gaziantep ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Ekim-2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
4	4	165	50	68	2	2	295

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 438 - Gaziantep ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Gaziantep ÇŞİM, 2019)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	8	62	70
Çevre İzni Belgesi	5	95	100
Çevre Lisans Belgesi	0	15	15
Çevre İzni ve Lisans Belgesi	6	16	22
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	0	6	6
TOPLAM	19	194	213

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 439 - Gaziantep ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Gaziantep ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	108
Ani (plansız) denetimler	1.734
Genel toplam	1.842

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	39	1.546,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	338	95.185,00

Çizelge 440 - Gaziantep ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	214.740	60.150	0	48.399	0	0	30.075	60.241,15	413.605,15
Uygulanan Ceza Sayısı	5	1	0	3	0	0	1	11	21

2019 yılında İlde tesislere verilen faaliyeti durdurma/kapatma kararı bulunmamaktadır.

2019 yılı itibarıyla Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Gaziantep ilinde 3 alt seviye BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

28. GİRESUN

1. Hava Kalitesi

Giresun ilinde, 2019 yılında konutlarda 20.369.864,91m³ doğalgaz tüketimi gerçekleşmiştir. İlde, hava kirliliğinin boyutlarını tespit etmek amacıyla; şehir merkezinde Giresun Orman Bölge Müdürlüğü alanı ile Mithatpaşa Ortaokulu alanı içerisinde olmak üzere 2 (iki) adet hava kalitesi izleme istasyonu kurulu bulunmaktadır. Birinci ölçüm istasyonunda Partikül Madde (PM₁₀) ve Kükürt dioksit (SO₂) kirleticilerinin ölçümleri, İkinci ölçüm istasyonunda Partikül Madde (PM₁₀), Kükürt dioksit (SO₂), NO_x, CO ve O₃ kirleticilerinin ölçümleri yapılmaktadır.

Çizelge 441 – Giresun ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

GİRESUN-1	SO ₂	AGS	PM10	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	10	-	62	20										
Şubat	6	-	52	14										
Mart	4	-	51	8										
Nisan	-	-	54	15										
Mayıs	-	-	51	4										
Haziran	3	-	41	2										
Temmuz	2	-	32	-										
Ağustos	2	-	26	1										
Eylül	2	-	24	2										
Ekim	5	-	54	18										
Kasım	5	-	71	21										
Aralık	6	-	55	17										
ORTALAMA	5	-	49	122										

GİRESUN 2	SO ₂	AGS	PM10	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	51	-	58	19	1495	-	-	-	45	-	-	-	27	-
Şubat	37	-	42	8	1313	-	-	-	40	-	-	-	29	-
Mart	28	-	37	6	-	-	-	-	49	-	-	-	36	-
Nisan	14	-	33	5	-	-	-	-	-	-	-	-	38	-
Mayıs	4	-	25	-	885	-	-	-	-	-	-	-	44	-
Haziran	3	-	23	-	910	-	-	-	41	-	-	-	53	-
Temmuz	13	-	20	-	571	-	-	-	36	-	-	-	60	-
Ağustos	12	-	24	-	576	-	-	-	21	-	-	-	56	-
Eylül	13	-	26	-	563	-	-	-	24	-	-	-	58	-
Ekim	14	-	35	2	606	-	-	-	36	-	-	-	-	-
Kasım	19	-	55	18	858	-	-	-	42	-	-	-	-	-
Aralık	33	-	54	17	1157	-	-	-	15	-	-	-	-	-
ORTALAMA	20	-	36	75	892	-	-	-	34	-	-	-	44	-

İlde 2019 yılı içerisinde Giresun-1 istasyonunda yapılan ölçümlerde, PM₁₀ kirletici parametresinde belirlenen günlük sınır değer (50 µg/m³) yıl içerisinde toplam 122 gün aşılmıştır. Yıllık ortalama PM-10 değeri 49 µg/m³ olup, sınır değer (40 µg/m³) üzerindedir. SO₂ parametresinde ise sınır değer aşımı gözlenmemiştir.

İlde, 2019 yılı içerisinde Giresun-2 istasyonunda yapılan ölçümlerde, PM₁₀ kirletici parametresinde belirlenen günlük sınır değer (50 µg/m³) yıl içerisinde toplam 75 gün aşılmıştır. Yıllık ortalama PM-10 değeri 36 µg/m³ olup, sınır değer (40 µg/m³) altındadır. SO₂ parametresinde ise sınır değer aşımı gözlenmemiştir. NO₂ konsantrasyonunun yıllık ortalama değeri 34 µg/m³ olup, NO₂ değeri sınır değer (40 µg/m³) altındadır.

İlde, merkez ve ilçelerinde 8 adet yetkili egzoz gazı emisyon ölçüm istasyonu ve 1 adet mobil istasyon bulunmakta olup, ölçüm istasyonları tarafından 2019 yılında toplam 50.602 adet egzoz gazı emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İl topraklarındaki akarsuların tümü, dağların dik yamaçlarından büyük bir hızla aktığından oluk biçimli derin vadiler oluşmuştur. İlin kuzey bölümünde, Giresun Dağları ile Kuzey Anadolu Dağlarının bazı

kesimlerinden doğan çok sayıda akarsu vardır ve bu nedenle kıyı şeridi sık vadiler ağıyla yarılmıştır. İlde yüksek kesimlerde küçük buzul gölleri bulunmaktadır.

Giresun il merkezi ve ilçelerin çoğunda içme suyu şebekesi yapılmış olup, il genelinde yerleşimlerin içme suyu ve kullanma suyu ihtiyacı karşılanabilmektedir. İçme ve kullanma suyu belediyeler tarafından kaynak, akarsu ve kuyulardan temin edilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nda yer alan ölçüm yapılan son yıl (2019) itibariyle, ilde içme suyu % 78 oranında doğal kaynaklardan, %21 oranında kuyulardan ve %1 oranında akarsulardan temin edilmektedir.

2018 yılı TÜİK verilerine göre, Giresun ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı %83'tür. 2018 yılında Giresun ilinde atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı ise %50'dir. Giresun ili mevcut evsel nitelikli atıksuların büyük bir kısmı, İller Bankası aracılığı ile yapılan fiziksel ön arıtım üniteli Derin Deniz Deşarj sistemleriyle deniz ortamda deşarjı sağlanarak bertaraf edilmektedir. Bu kapsamda İlin sahil şeridinde yer alan merkez de 2 adet ve 1 adet ilçe Belediyesi'nde olmak üzere toplam 3 adet Derin Deniz Deşarj Sistemi tamamlanarak faaliyete geçmiştir. Sahil bandında yer alan Bulançak, Keşap, Espiye, Eynesil, Piraziz ve Tirebolu Belediyelerinde Derin Deniz Deşarj sistemi çalışmaları devam etmektedir.

Çizelge 442 - Giresun ilinde 2018 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Artırılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Giresun Aksu (Derin Deniz Deşarjı)	X			Fiziksel	4.320	0,0986	112.415
	Emniyet (Derin Deniz Deşarjı)	X			Fiziksel	10.472	0,0353	
	Batlama A.A.T	x	Proje		İleri			
	Duroğlu Beldesi	X			Fiziksel+ Biyolojik	750	100	7.058
	Duroğlu Beldesi	X			Fiziksel+ Biyolojik	500		
İlçeler	Bulançak	X			Biyolojik			44.900
	Kovanlık Beldesi	X			Fiziksel+ Biyolojik	200	100	2.287
	Çamoluk		İnşaat		Fiziksel+ Biyolojik	500		3.514
	Çanakçı	X			Fiziksel+ Biyolojik	400	150	2.263
	Doğankent	X			Fiziksel+ Biyolojik	400	220	3.252
	Espiye (Derin Deniz Deşarjı)		Proje					23.104
	Soğukpınar Beldesi		Proje					2.370
	Eynesil (Derin Deniz Deşarjı)	X			Fiziksel	2.392		7.645
	Görece (Derin Deniz Deşarjı)	X			Fiziksel	7.930		17.803
	Çavuşlu Beldesi		Proje		Fiziksel+ Biyolojik			2.063
	Keşap		Planlama					11.429
	Piraziz		Planlama					8.042
	Tirebolu (Derin Deniz Deşarjı)		Proje		I			17.558
	Yağlıdere		İnşaat		Biyolojik	1.250		6.915

İlde faaliyette olan iki adet Organize Sanayi Bölgesi bulunmakta olup, Giresun Organize Sanayi Bölgesine ait atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

İlin denize kıyısı bulunan yerleşim yerleri içinde denetime tabi olan toplam 22 adet yüzme alanı (plaj) mevcut olup bunların içinde 14 yüzme alanı izlemeye, diğer 8 yüzme alanı ise incelemeye tabi bulunmaktadır. İzlemeye tabi olan 14 plaj noktasından ve incelemeye tabi olan 8 plaj noktasından alınan toplam 198 deniz suyu numunesinin tamamında yapılan analiz sonuçlarının uygun olduğu görülmüştür.

Giresun ilinde 6446 sayılı EPK kapsamında toplam 52 adet hidroelektrik santral projesi geliştirilmiş olup, 38 adet hidroelektrik santrali işletme durumunda ve 4 adet hidroelektrik santral projesi inşaat halinde devam etmektedir.

3. Atık

İlde kişi başı ortalama belediye atık miktarı 2019 yılı için 1,13 kg/kişi-gün dür (TÜİK, 2019). Doğu Karadeniz Havzasında yer alan belediyelerimizde oluşan belediye atıkları 21 belediye ve İl Özel İdaresinin üyeliğiyle oluşturulan birlik tarafından işletilen Çavuşlu Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde bertaraf edilmektedir. Yeşilirmak Havzasında yer alan üç belediyemizde (Alucra, Çamoluk, Şebinkarahisar) ise halen vahşi depolama yapılmaktadır.

Katı atık düzenli depolama tesisi Giresun-Trabzon sahil yolu üzerinde bulunan Görele İlçesi Çavuşlu Beldesi sınırları içinde ve Giresun-Trabzon sahil yolundan 1 km içeridedir. Tesis 9,11 ha'lık alan üzerinde yer almaktadır.

İlde inşaat, hafriyat toprağı ve yıkıntı atıkları, Belediyeler tarafından alt yapı işlemlerinde ve dolgu alanlarında kullanılarak bertaraf edilmektedir.

Çizelge 443 – Giresun ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Giresun Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	13	1.349
Öğrenci	44	7.502

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğı kapsamında İlde 2019 yılı itibari ile 119 adet piyasaya süren firma, 2 adet ambalaj üreticisi, 5 adet tedarikçi firma bulunmakta olup, toplam 126 ekonomik işletme bulunmaktadır. Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi (TAT) ve Geri Dönüşüm Tesisi (GDT) bulunmamaktadır.

2018 yılında 640.405 kg tehlikeli atık oluşmuştur.

2018 Yılında 30,93 ton atık madeni yağ, 6,47 ton atık endüstriyel yağ ve 60,184 ton bitkisel atık yağ, lisanslı firmalarca toplanarak geri kazanımı sağlanmıştır. Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliğı gereğince 1 adet firmaya bitkisel atık yağ geçici depolama alanı bulunmaktadır.

2018 Yılında 8.769 kg akümülatör ve 2.000 kg atık pil toplanmıştır.

Çizelge 444 – Giresun ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Giresun ÇŞİM, 2019)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

2019 yılında geri kazanım tesislerine gönderilen ÖTL miktarı 220 ton'dur. Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında ilde 5 adet Ömrünü Tamamlamış Araç teslim yeri bulunmaktadır.

İlde oluşan tıbbi atıklar lisanslı araçla toplanarak sterilizasyon tesislerine götürülerek bertaraf edilmektedir. 2019 yılında Giresun'da toplanan tıbbi atık miktarı 502 tondur.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Giresun ilinde tescilli olarak 8 adet doğal sit alanı, 3 adet tabiat varlığı ve 29 adet anıt ağaç bulunmaktadır. İl sınırları içerisinde 4 adet tabiat parkı bulunmakta olup 2 adet Tabiat Parkı da teklif aşamasındadır.

Ayrıca arıcılığı geliştirmek ve organik bal üretimini desteklemek amacıyla 8 bal ormanı ile 1 şehir ormanı ve 15 mesire yeri kurulmuştur. İlde Milli Park ve tabiat koruma alanı bulunmamaktadır.

Çamoluk bulunan Yenice Şelaleleri, peyzaj değeri, manzara bütünlüğü, kaynak değerleri ve rekreasyon potansiyeli özellikleri ile 21 Nisan 2019 tarih ve 30752 sayılı Resmi Gazetede "Yenice Şelaleleri Tabiat Anıtı" olarak ilan edilmiştir.

Çizelge 445 – Giresun ilindeki tabiat varlıkları

TABİAT PARKLARI	1	Espiye İlçesi Yeniköy Köyü / YEDİDEĞİRMENLER TABİAT PARKI
	2	Dereli İlçesi Alancık Köyü / KUZULAN TABİAT PARKI
	3	Merkez İnşidibi Köyü / AĞAÇBAŞI TABİAT PARKI
	4	Dereli İlçesi / KOÇKAYASI TABİAT PARKI
	5	Dereli İlçesi / AYMAÇ TABİAT PARKI
	6	Çamoluk İlçesi/ KÖROĞLU TABİAT PARKI
	7	Doğankent İlçesi / HARŞİT TABİAT PARKI
	8	Tirebolu-Güce İlçeleri/ ŞABAN KALESİ TABİAT PARKI
	9	Bulancak İlçesi/ EFENDİOĞLU HANYANI TABİAT PARKI

ANIT AĞAÇLAR	9	Merkez Cumhuriyet İlkokulu Mevkii / ILHAMUR AĞAÇLARI
	3	Merkez Millet Bahçesi / AT KESTANESİ AĞAÇLARI
	1	Merkez Millet Bahçesi / DOĞU ÇINARI AĞAÇI
	1	Merkez Seyyid Vakkas Türbesi / SERVİ AĞAÇI
	1	Bulancak İlçesi G40B06B1C Pafta 841 parsel Konakyanı mevkii / DOĞU ÇINARI AĞAÇI
	1	Çanakçı İlçesi 137 ada 8 parsel Göndereli Mah. / Meşe Ağa
	1	Dereli İlçesi Gıdımış Mah. Tepeköy Mevkii 109 Ada 107 Parsel / ILHAMUR AĞAÇI
	1	Eynesil İlçesi 131 ada 7 parsel Gümüşçay Mah. / SERVİ AĞAÇI
	1	Eynesil İlçesi Altın Mah. Altın Camii 259 Ada 2 Parsel / DOĞU ÇINARI AĞAÇI
	1	Eynesil İlçesi Merkez Camii 144 Ada 1 Parsel / DOĞU ÇINARI AĞAÇI
	1	Eynesil İlçesi Aralık köyü / DOĞU ÇINARI AĞAÇI
	1	Eynesil İlçesi İshaklı köyü / DOĞU ÇINARI AĞAÇI
	1	Görelle İlçesi Eseli mevkii 130 ada 18 parsel İsmailbey köyü / PORSUK AĞAÇI
	2	Tirebolu İlçesi 182 ada 5 parsel Hükümetdüzü Mevkii / ERGUVAN AĞAÇI
	1	Şebinkarahisar İlçesi H40A3 Arslanşah köyü Taş mahallesi / (MENENGİÇ) AĞAÇI

DOĞAL SİT ALANLARI	Giresun Adası (II. Derece doğal ve arkeolojik sit alanı)
	Giresun Kalesi (I. Derece doğal ve arkeolojik sit alanı)
	Giresun, Yağlıdere İlçesi Gölyanı Obası (III. derece doğal sit alanı)
	Giresun, Espiye İlçesi Andoz Kalesi (I. Derece doğal ve arkeolojik sit alanı)
	Giresun, Görelle İlçesi Karaburun Mevkii Kıyı Kesimleri (III. Derece doğal sit alanı)
	Giresun, Eynesil İlçesi Kıyı Kesimleri (Doğal sit alanı)
	Giresun, Keşap İlçesi Şahinkayası (I. Derece Doğal Sit Alanı)
	*Giresun, Tirebolu İlçesi Kıyı Kesimleri Cival, Özlü, Yalıköy ve Kiliseburnu III. Derece doğal sit alanı, Kilise Burnu'nun batısında yer alan ve Espiye kıyılarına kadar uzanan alan (Yılgın) II. Derece doğal sit alanı. *Giresun, Tirebolu Yeniköy Mahallesi – Gelibolu - Kaynarca Mevkiinde yer alan Tirebolu Plajından Kilise Burnuna kadar I. Derece doğal sit alanıdır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 446 – Giresun ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

Arazi Sınıfı	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Yapay Bölgeler (1)	1.492,6	0,21	2.433,02	0,35	2.844,73	0,41	5.364,01	0,76	5.587,76	0,8
Tarımsal Alanlar (2)	217.957,87	31,03	215.219,53	30,64	247.673,64	35,26	244.275,43	34,78	244.189,16	34,77
Orman ve Yarı Doğal Alanlar (3)	480.279,45	68,38	480.091,58	68,35	446.954,75	63,63	447.671,54	63,74	447.372,65	63,69
Su Kütleleri (5)	2.658,85	0,38	4.644,65	0,66	4.915,66	0,7	5.077,80	0,72	5.239,2	0,75
TOPLAM	702.388,77	100	702.388,78	100	702.388,78	100	702.388,78	100	702.379,77	100

Üst ölçekte planlama çalışması olan Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 29.12.2017 tarihli Olur'ları ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği ([G38 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Gerekece Raporu](#)) 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. Maddesi uyarınca Bakanlık Makamı'nın Olur'u ile 22.05.2020 tarihinde onaylanmıştır

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 447 – Giresun ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Giresun ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Su	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	9	0	0	1	0	2	2	14
ÇED Gereklidir	1	0	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	0	1	0	0	0	1	0	2

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 448 – Giresun ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Giresun ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	12	14
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	0	20	20
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	1	0	1
TOPLAM	3	32	35

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 449 – Giresun ilinde 2018 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Giresun ÇŞİM, 2019)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	13
Ani (plansız) denetimler	229
Genel toplam	242

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	3.958

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	29	12.373

Çizelge 450 – Giresun ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Giresun ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	12.373	74.780	0	1.010.758	0	12.025	60.150	1.148	1.171.234
Uygulanan Ceza Sayısı	1	4	0	14	0	1	2	4	26

2019 yılında ilde 14 işletmeye faaliyet durdurma cezası verilmiştir.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında ilde üst seviye grubunda 2 adet BEKRA tesisi bulunmaktadır.

29. GÜMÜŞHANE

1. Hava Kalitesi

Gümüşhane ilinde 2019 yılı içerisinde konutlarda 25.320.448 m³ doğal gaz; evsel ısınmada 24.917 ton kömür; sanayide 20.490 ton yerli linyit, 43.855 ton ithal linyit ve 6.290 ton petrokok kullanılmıştır. 2019 yılında Gümüşhane ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 451'de verilmektedir.

Çizelge 451 - Gümüşhane ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	10		40				9		29		39		17	
Şubat	10		45				6		31		37		22	
Mart	7		52				6		28		33		28	
Nisan	5		37				3		22		25		45	
Mayıs	2		34				4		25		29		31	
Haziran	2		34				3		20		23		30	
Temmuz	0		33				2		13		14		33	
Ağustos	0		33				1		13		14		36	
Eylül	0		36				3		16		19		30	
Ekim	7		60				15		27		42		19	
Kasım	10		49				14		30		44		12	
Aralık	6		41				13		35		48		12	

Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği çerçevesinde hazırlanan ve halen yürürlükte olan 2013/37 sayılı Genelge ve 20/03/2014 tarih ve 88462725/125.02/3552 sayılı yazı ile yüksek kirlilik ve düşük kirlilik potansiyeline sahip iller belirlenmiş ve bu çerçevede Gümüşhane Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü hava kalitesini iyileştirmeye yönelik eylemlerin yer alacağı Temiz Hava Eylem Planı hazırlamıştır. Bu kapsamda İl Müdürlüğü tarafından hazırlanan Temiz Hava Eylem Planında kirliliği azaltmak için uygulanacak proje ve önlemler belirlenmiştir.

Çizelge 452 - Gümüşhane ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Gümüşhane ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	1
TOPLAM	1	1

Gümüşhane ilinde 2019 yılı itibarıyla, 3 adet egzoz gazı emisyon yetki belgesine sahip istasyon bulunmaktadır. Bu istasyonlarda 2019 yılında toplamda 12.605 aracın egzoz gazı ölçümü yapılmıştır.

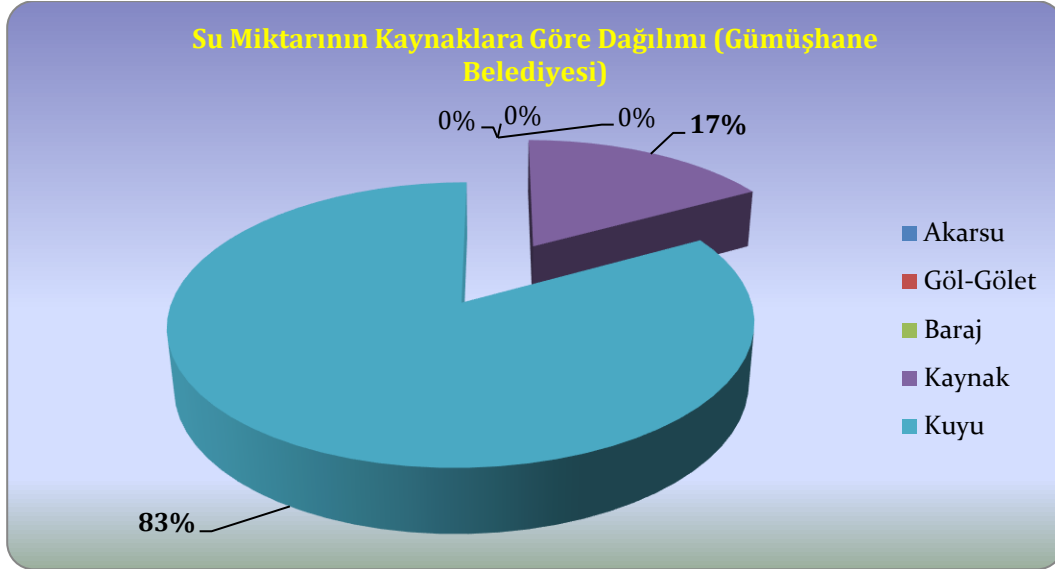
2. Su ve Atık Su Yönetimi

Hâlihazırda Gümüşhane il merkezinin içme, kullanma ve sanayi suyu ihtiyacı 2.30 hm³/yıl olup, mevcut YAS kaynaklarının toplamı 9.46 hm³/yıl'dır. İçme suyu terfi tesislerinden beklenen verim alınamadığından hâlihazırda şehre bu kaynaklardan ancak 2.95 hm³/yıl içme suyu iletilebilmektedir.

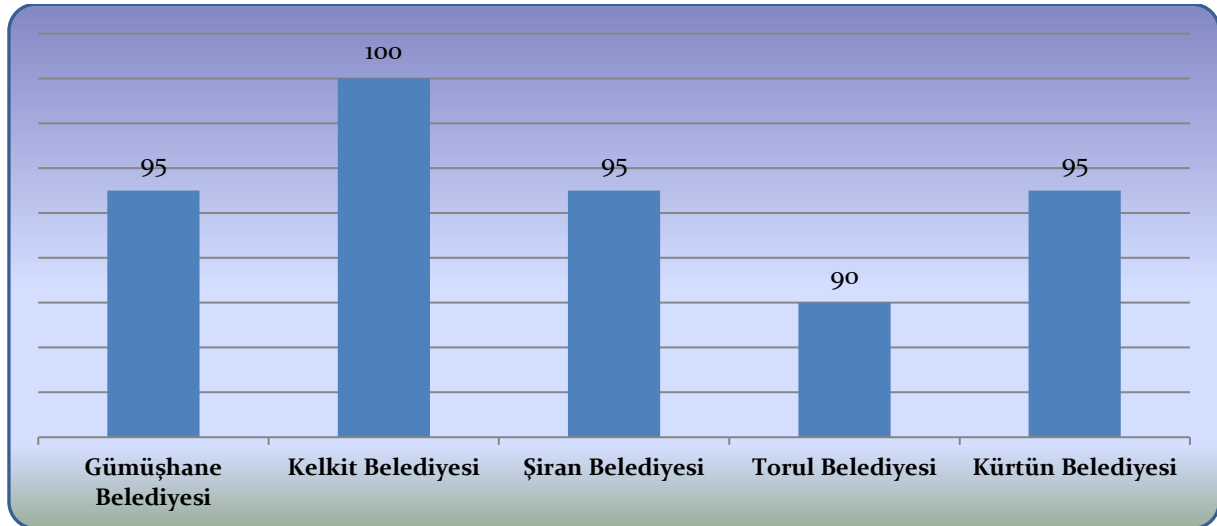
Gümüşhane Belediyesi kentsel su ihtiyacını Harşit Çayı alüvyonlarında açılan 5 adet keson kuyu ile ve Halgent ve Soğukpınarı kaynaklarından karşılamaktadır. İhtiyacın en büyük kısmı kuyulardan alınmakta, kaynaklardan ise az bir miktar temin edilmektedir. Gümüşhane Tekke Bahçecik İçme suyu baraj inşaatı devam etmektedir. İlde içme suyu arıtım tesisi mevcut değildir.

Cevizli Çayı üzerinde kurulmuş olan Koruluk Barajından sulama ve içme suyu amaçlı faydalanılmaktadır. Şiran'da ayrıca içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır. Tesis kapasitesi 25 l/sn dir.

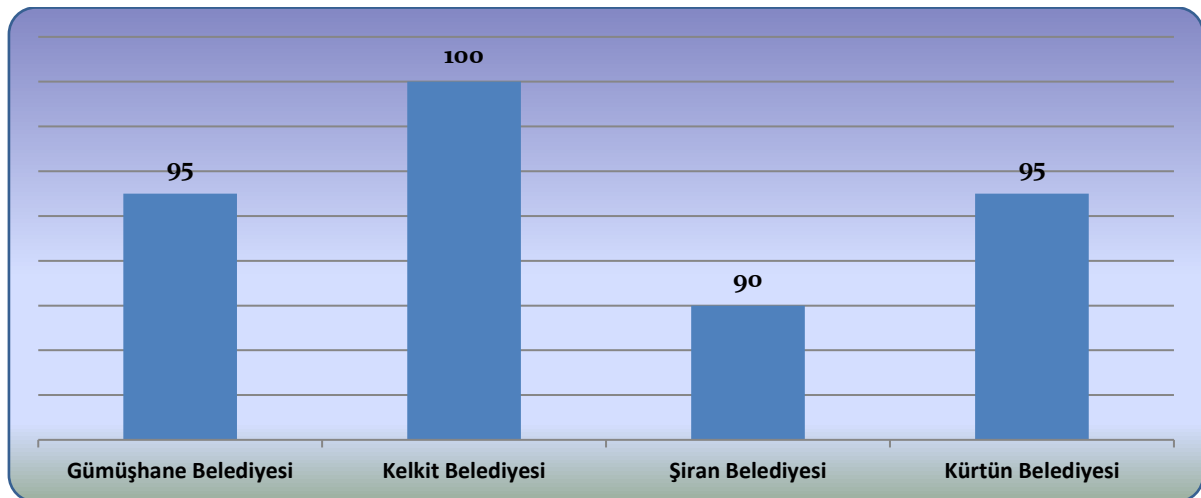
Torul Belediyesi; yeraltı su kaynaklarından temin edilen su; çoğunlukla içme suyu olarak kullanılmaktadır. İlçemizde sanayi gelişmemiş olup su kaynaklarını kullanımı cüzi miktardadır. Tarımsal faaliyetler ise köylerde yaygın olup ilçemizde içme suyunun tarımsal faaliyetlerde kullanımı da çok azdır.

Grafik 65 - Gümüşhane ilinin Merkez ilçesinde içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (Gümüşhane Belediyesi, 2020)

Grafik 66 - Gümüşhane ilinde 2018 yılı kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (Gümüşhane Belediyesi, Kelkit Belediyesi, Şiran Belediyesi, Torul Belediyesi, Kürtün Belediyesi, 2019)

Grafik 67 - Gümüşhane ilinde atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı (Gümüşhane Belediyesi, Kelkit Belediyesi, Şiran Belediyesi, Torul Belediyesi, 2019)

Çizelge 453 – Gümüşhane ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /gün)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Gümüşhane	X			Fiziksel Biyolojik	3.960		46.986	
	Kelkit	X				4.527	3.400		1
İlçeler	Kürtün	X			Fiziksel				
	Şiran	X			Biyolojik	2.450	0,029-0,035		0,045
	Köse	X			Biyolojik	900	0,007-0,007		0,012

22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında Gümüşhane Atıksu Arıtma Tesisinde SAİS Kabini bulunmamaktadır.

Atık su arıtma tesisinde arıtılan atık su Harşit deresine deşarj edilmektedir. Atık su direk sulama amaçlı vs kullanılmamaktadır. Harşit deresinden sulama amaçlı faydalanmaktadır.

Çizelge 454 – İldeki 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Gümüşhane OSB, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	22	2
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer	-	-

3. Atık

Gümüşhane belediyesi olarak, üretilen belediye atık miktarı nüfus ile orantılı olarak günlük yaklaşık 45-50 ton arasında değişiklik göstermektedir. Bahse konu evsel atıklar Gümüşhane Yerel Yönetimler Birliğine bağlı Gümüşhane merkez katı atık transfer istasyonu üzerinden BAY-GÜ KAB kurumuna bağlı Bayburt İli Evsel Atık Düzenli Depolama Tesisine sevk edilmektedir. İlde evsel atık düzenli depolama tesisi bulunmamaktadır.

Hafriyat toprağı inşaat ve yıkıntı atıklarının kontrolü yönetmeliğı kapsamında belediyenin depolama sahasında toplanmaktadır.

Çizelge 455 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Gümüşhane ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	2	1.057
Öğrenci	31	2.069

Çizelge 456 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Gümüşhane ÇŞİM, 2020)

	Toplanan Atık Miktarı (Ton)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	22
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	0,11
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	0,036
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	0,04
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	0,025
TOPLAM	22,211

Çizelge 457 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Gümüşhane ÇŞİM, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
83	4	4

Çizelge 458 - 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Gümüşhane ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	14	9	
Belediye Hizmet Binası	-	-	
Okul	204	80	
Kurum/kuruluş	73	38	
AVM	-	-	
Otel	6	-	
Hastane	6	6	
Sanayi	1	1	
Diğer			

Ambalaj atıklarının kontrolü yönetmeliği kapsamında belediyemiz evsel atıklardan ayırmadan düzensiz depolama sahasında depolanmaktadır. İstatiksel sonuçlar bulunmamaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre Gümüşhane ilinde 2018 yılında ildeki tehlikeli atığın 368,38 tonu geri kazanılmış, 139,95 tonu bertaraf edildiği, 0,909 tonun da stokta olduğu beyan edilmiştir.

2018 yılında Gümüşhane'de 143,58 ton atık madeni yağ, 22,60 ton atık endüstriyel toplanmıştır. 2018 yılında atık madeni yağın 110,65 tonu geri kazanılmış ve 32,93 tonu da bertaraf edilmiştir.

Gümüşhane ilinde 2018 yılında 7.890 kg akü, 14 kg atık pil, 2,14 ton kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır. Gümüşhane ilinde 2018 yılında 65 ton ömrünü tamamlamış lastik geri kazanım tesisine gönderilmiştir.

Gümüşhane'de 2019'da 5.100 ton atık elektrikli ve elektronik eşya toplanmıştır. İlde 2019 yılında toplam 91.776 kg tıbbi atık toplanarak sterilizasyon tesisine gönderilmiştir.

Çizelge 459 - Gümüşhane ilinde 2019 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı (Gümüşhane Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

İşlenen Cevherin Adı	Toplam Tesis Sayısı	Zenginleştirme Atığı Miktarı (ton/yıl)	Kategori A Tesis Sayısı	Kategori B Tesis Sayısı
Altın-Gümüş	1	301,031	1	
Kurşun-Çinko-Bakır	1	619,923	1	

Çizelge 460 - Gümüşhane ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Gümüşhane ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Gümüşhane ili nemli ve ılık Doğu Karadeniz ile yüksek ve kurak Doğu Anadolu iklim kuşağında bulunduğundan farklı bitki topluluklarının gelişmesine ortam hazırlamıştır. Gümüşhane ilinde 2.569 bitki taksonu tespit edilmiştir. Literatür taramasında 1.863 tür belirlenmiş olup bunlardan 1.627 tanesi arazi çalışmalarında da gözlemlenmiştir. Gümüşhane ilinde tespit edilen türlerden 706 tanesi, il için yeni kayıttır. Gümüşhane'de saptanan toplam endemik sayısı 326 olup, bu endemiklerin 187 tanesi LC kategorisinde yer almakta ve koruma gerektirmemektedir. Toplam 326 endemik taksondan 6 tanesi yerel endemiktir. Endemik ve ender taksonlardan IUCN'e göre 4 tanesi Kritik Tehlikede (CR), 19 tanesi Tehlikede (EN), 27 tanesi Zarar Görebilir (VU), 19 tanesi Tehlike Altına Girebilir (NT), 5 tanesi Az Tehdit Altında (LR) kategorilerinde yer alırken 10 tanesinin durumu bugüne kadar açıklığa kavuşturulmamış olmasına (DD) karşılık bunlar üzerinde çalışmalar devam etmektedir. Endemizm oranı incelendiğinde, ilde flora açısından bu oranın % 12,7 olduğu tespit edilmiştir.

Aquilegia olympica (Haseki Küpesi)

Lilium ciliatum (Kirno)

Myosotis alpestris (Boncukotu)

Campanula betulifolia (Çıngırakotu)

Fotoğraf 33 - Gümüşhane florasından örnekler

“Gümüşhane İlinin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İşİ” kapsamında yapılan literatür ve arazi çalışmaları sonucunda Gümüşhane İlinde 155 kuş, 56 memeli, 17 sürüngen, 5 amfibi ve 9 iç su balığı tespit edilmiştir. Memeliler için yapılan çalışmalarda, son yıllarda kullanımı oldukça yaygınlaşan fotokapanlardan ve memelilerin alanda varlığına işaret eden dışkı ve ayak izinden tür teşhisi gibi yöntemlerden yararlanılmıştır. Literatür çalışmasında 55 tür belirlenmiş, arazi çalışmaları sonucunda 49 memeli türü tespit edilmiş olup bunlardan Uzunkulaklı Kafkas Yarasa (Plecotus macbullaris) türü, Gümüşhane ili için yeni kayıttır. Literatür çalışmaları ile Gümüşhane ilinde tespit edilen toplam memeli sayısı 56’dır. Belirlenen türlerden hiçbiri endemik değildir. Gümüşhane ili sınırları içinde, proje kapsamında yapılan ornitolojik gözlemler ve literatür çalışmaları neticesinde 155 kuş türü belirlenmiştir. IUCN ölçütlerine göre bunlardan 151 tanesi “LC”, 2 tanesi “EN” ve 2 tanesi “NT” statülerinde yer almaktadır. Belirlenen türlerden hiçbiri endemik değildir. 51 kuş türü il için ilk kez bu çalışma ile kayıt altına alınmıştır.

Günümüze kadar Gümüşhane ili sınırlarında 15 sürüngen türünün dağılışı gösterdiği bilinmektedir. Sözkonusu proje ile Gümüşhane ili için yeni kayıt olarak Darevskia clarkorum (Klark Kertenkelesi) ve Ablepharus chernovi (Çernov Kertenkelesi) türleri ile bu sayı 17’ye çıkmıştır. Belirlenen türlerden hiçbiri endemik değildir.

Günümüze kadar Gümüşhane ili sınırlarında 6 amfibi türünün dağılışı gösterdiği bildirilmiştir. Günümüz veri tabanında türlerden bir tanesi sinonim olduğu için sayı 5’e düşmektedir. Alan çalışmalarında da bu 5 amfibi türü tespit edilmiştir. Belirlenen türlerden hiçbiri endemik değildir.

Proje kapsamında iç su balıkları için yapılan çalışmalarda 10 iç su balığı türü (9 tür ile bir cins) tespit edilmiştir. Literatürde 8 türe yer verilirken bunlardan 5 tanesi arazi çalışmalarında tespit edilmiştir. Belirlenen türlerden 2 tanesi; Alburnoides fasciatus ve Barbus tauricus türleri, Gümüşhane ili için yeni kayıtlardır. Belirlenen türlerden hiçbiri endemik değildir.

İlde 6 adet Tabiat Parkı, 1 adet Tabiatı Koruma Alanı, 10 adet Tabiat Anıtı bulunmaktadır.

Çizelge 461 - Gümüşhane ilinde bulunan tabiat parkları, tabiatı koruma alanı ve tabiat anıtları

Tabiat Parkları		
1.	Artabel Gölleri Tabiat Parkı	22.12.1998 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiş olup 5.859 ha alana sahiptir. Parkın ana kaynak değerini jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, V tipi vadiler, keskin sırtlar ve 18 adet buzul krater gölü oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra endemik bitkilerin de bulunduğu tabiat parkı alanı, yaban hayatı bakımından da oldukça zengindir.
2.	Limni Gölü Tabiat Parkı	11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiş olup 72 ha alana sahiptir. Gölün bulunduğu noktada yer alan eşsiz peyzaj ve sahanın pek çok yerinde var olan etkileyici manzara yöreye bu açıdan büyük bir üstünlük katmaktadır.
3.	Tomara Şelalesi Tabiat Parkı	11.07.2011 tarihinde Tabiat parkı ilan edilmiş olup 7 ha alana sahiptir. I. Derece Doğal Sit alanıdır. Şelalenin bulunduğu noktada yer alan eşsiz peyzaj ve etkileyici manzara, yöreye bu açıdan büyük üstünlük katmaktadır.
4.	Çağlayandibi Şelalesi Tabiat Parkı	02.12.2014 tarihinde ilan edilmiş olup, 17 ha alana sahiptir. Şelale yaklaşık 10 m yükseklikte bir kayadan vadi tabanına düşmekte ve eşsiz bir görsellik göstermektedir. Ayrıca Tabiat Parkı, Avrupa'nın en boylu ve en çaplı ladin ve göknar türlerini barındıran ve Örumcek Ormanı Tabiatı Koruma Alanı olarak ilan edilen, doğal yaşlı ormanlara sahip vadi içerisinde yer almaktadır.
5.	Karşıyaka Tabiat Parkı	Gümüşhane ili Merkez İlçe sınırları içerisinde Mesire Mevkiinde yer alan saha 02.04.2015 tarihinde tabiat Parkı ilan edilmiş olup, 84 ha alana sahiptir. Saha sahip olduğu ormanlık bitki örtüsü, doğal güzellikleri ve seyir özellikleri bakımından potansiyel değerlere sahip olup bu kaynak değerlerinin geleceğe sağlıklı biçimde taşınabilmesi amacıyla tabiat parkı olarak belirlenmiştir.
6.	Köse Tabiat Parkı	Gümüşhane İli Köse İlçesi sınırları içerisinde yer alan saha 01.04.2016 tarihinde tabiat parkı ilan edilmiş olup, 30 ha alana sahiptir. Sahip olduğu eşsiz peyzaj ve sahanın pek çok yerinde var olan etkileyici manzara yöreye bu açıdan büyük bir üstünlük katmaktadır.
Tabiatı Koruma Alanı		
1.	Örumcek Ormanı Tabiatı Koruma Alanı	Gümüşhane ili Kürtün ilçesi sınırlarında bulunmakta olup 07.01.1998 tarihinde ilan edilmiştir. 263 ha alana sahiptir. Avrupa ve Kafkasların en boylu ve çaplı Ladin ve Gökmar fertlerini bünyesinde barındırmaktadır. Doğal yaşlı ormandır.
Tabiat Anıtları		
1.	Kıranı Evliya Ardıcı Tabiat Anıtı	26.06.1995 tarihinde ilan edilmiştir. 2.030 m rakımda bulunan Ardıcı Ağacı 4,53 m boy, 1,46 m çap ve 4,60 m çevre genişliğine sahiptir.
2.	Ali Ağa'nın Kavağı Tabiat Anıtı	26.06.1995 tarihinde ilan edilmiştir. 30 m boy, 1,57 m çap ve 4,85 m çevre genişliğine sahiptir. Şiran ilçesi Kırintı Köyündedir.
3.	Örumcek Ormanı Gökmar 1 Tabiat Anıtı:	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Gökmar ağacı 55 m boy, 1,20 m çap ve 3,77 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örumcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.
4.	Örumcek Ormanı Gökmar 2 Tabiat Anıtı	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Gökmar ağacı 58,6 m boy, 1,57 m çap ve 4,70 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örumcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.
5.	Örumcek Ormanı Gökmar 3 Tabiat Anıtı	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Gökmar ağacı 57,6 m boy, 1,76 m çap ve 5,52 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örumcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.
6.	Örumcek Ormanı Gökmar 4 Tabiat Anıtı	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Gökmar ağacı 58,5 m boy, 1,80 m çap ve 5,65 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örumcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.
7.	Örumcek Ormanı Ladin 1 Tabiat Anıtı	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Ladin ağacı 49,1 m boy, 1,48 m çap ve 4,65 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örumcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.
8.	Örumcek Ormanı Ladin 2 Tabiat Anıtı	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Ladin ağacı 61,5 m boy, 1,54 m çap ve 4,85 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örumcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.
9.	Örumcek Ormanı Ladin 3 Tabiat Anıtı	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Ladin ağacı 52,5 m boy, 1,21 m çap ve 3,81 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örumcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.
10.	Örumcek Ormanı Ladin 4 Tabiat Anıtı	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Ladin ağacı 53,4 m boy, 1,22 m çap ve 3,83 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örumcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.

Fotoğraf 34 -Artabel Gölleleri Tabiat Parkı

Çizelge 462 - Gümüşhane ili sit alanları (Trabzon Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü, Tabiat Varlıklarını Koruma Şube Müdürlüğü, 2017)

	YERİ	SİT ALANININ ADI	SİT ALANININ TÜRÜ
1	Şiran	Tomara Şelalesi(Seydibaba Köyü)	I.Derece Doğal Sit
2	Şiran	Mağara (Babacan Köyü)	Tabiat Varlığı
3	Torul	Arılı Mağarası (Arılı Köyü)	Tabiat Varlığı
4	Torul	Mağara (Bahçecik mah. G42C23B3D pafta, 114 ada, 154 parsel)	Tabiat Varlığı
5	Torul	Damlataş (Karaca)Mağarası (Cebeli Köyü)	Tabiat Varlığı
6	Köse	Kırklar Mağarası (Salyazı Beldesi)	Tabiat Varlığı
7	Kürtün	Örümcek Ormanları (Uluköy Çiftköprü Mevkii)	I. Derece Doğal Sit
8	Merkez	Mağara (İkisü Köyü, Mağarahanları Mevkii 122 Ada, 45 parsel)	Tabiat Varlığı
9	Merkez	Mağara (Akçakale Köyü, Arsa mah.)	Tabiat Varlığı
10	Merkez	Anıtağaç (Akgedik Köyünde 4 adet Akçaağaç)	Tabiat Varlığı
11	Merkez	Süleymaniye Mahallesi	III. Derece Doğal Sit
12	Merkez	Santa harabeleri (Dumanlı Köyü)	I. ve III. Derece Doğal Sit

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 463- Gümüşhane ilinin arazi kullanım durumu (Gümüşhane İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2020)

GÜMÜŞHANE	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	1.551,25	0,23	1.754,50	0,26	2.452,16	0,37	2.682,71	0,4
2) Tarımsal Alanlar	145.130,35	21,76	139.058,19	20,85	134.761,48	20,21	134.386,55	20,15
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	519.883,73	77,95	525.394,87	78,78	528.458,29	79,24	528.202,26	79,2
4) Sulak Alanlar	378,57	0,06	26,63	0	1.271,99	0,19	1.672,39	0,25
5) Su Yapıları	-	-	709,73	0,11	2.452,16	0,37	2.682,71	0,4
TOPLAM	666.943,9	100	666.943,92	100	666.943,92	100,01	666.943,91	100

24.06.2011 tarihinde onaylanan Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı 28.05.2012, 03.01.2013, 04.07.2013, 13.12.2013 ve 16.11.2015 tarihlerinde yapılarak onaylanan değişikliklerle en son halini almıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 464 – Gümüşhane ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Gümüşhane ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	2	0	1	0	0	1	0	4
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	1	0	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 465 – Gümüşhane ilinde ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED, Temmuz/ 2020)

	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
2014	-	-	5	12	2	1	1	
2015	-	-	5	11	1	-	6	
2016	-	10	6	4	1	-	2	
2017	-	-	5	8	2	-	1	
2018	4	5	6	4	2	6	5	
2019	2	-	3	-	1	1	1	

Çizelge 466 – Gümüşhane ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Temmuz/ 2020)

	Maden	Enerji	Maden	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
2014	0	2	0	0	0	0	0	0	2
2015	0	2	0	0	0	0	0	0	2
2016	1	2	0	0	0	0	0	0	3
2017	0	1	0	0	0	0	1	0	2
2018	0	0	0	0	0	0	0	0	2
2019	0	2	0	0	0	0	0	0	2

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 467 – Gümüşhane ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Gümüşhane ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	2	2
Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisans Belgesi	0	13	13
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	-	-	-
TOPLAM	0	15	15

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 468 – Gümüşhane ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Gümüşhane ÇŞİM, 2019)

Denetim türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	17
Ani (plansız) denetimler	100
Genel toplam	117

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 469 - Gümüşhane ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Gümüşhane ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	36.074	0	144.691	36.095	0	0	216.860
Uygulanan Ceza Sayısı	0	1	0	2	1	0	0	4

2019 yılında ilde tesislere verilen 1 adet durdurma kararı bulunmaktadır.

2019 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Gümüşhane il sınırları içerisinde 3 adet üst seviye, 1 adet de alt seviye olmak üzere toplam 4 adet BEKRA tesisi bulunmaktadır.

30. HAKKARI

1. Hava Kalitesi

İlde hava kirliliğinin temel nedeni konutlardan ısınma amacıyla kullanılan kömürlerdir. İlin kurulduğu bölgenin çukur bir alan olması, topoğrafik yapısı ve hava sirkülasyonunun yetersiz olmaması nedeniyle hava kirliliği oluşmaktadır. İl de ısınma amacıyla ithal ve yerli yakıtların konutlar da yakılması sonucunda hava kirliliği ortaya çıkmaktadır.

2019 yılında Hakkâri ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 470'de verilmektedir.

Çizelge 470 – Hakkâri ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	71	4	37	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	39	0	28	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	34	1	20	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	17	0	12	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	29	0	7	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	9	0	11	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	12	0	14	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	16	0	11	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	17	0	10	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	33	1	12	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	250	22	19	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	248	17	21	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İlde sanayi olmadığından ve trafik yoğunluğu az olduğundan sanayi ve egzoz gazı kaynaklı hava kirliliği çok düşük seviyededir. İlde emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş 1 adet istasyon bulunmaktadır. İlde, 2019 yılında 11,768 araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Hakkâri Merkezine, Berçelen Yaylası Kaynak Grubu, Golan Kaynağı ve Kırkçeşme Kaynağı isale hatları ile su getirilmiştir. Çukurca ilçesinin içme suyu kaynağı Gelişen Köyü Mordağ Mezrası Goste Mevkiinden gelmektedir.

Hakkari iline ait yeraltı su kaynakları; Golan, Berçelan, Kırkçeşme ve sondajlardan temin edilmektedir.

Çizelge 471 – Hakkari ili 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi								
Hakkari		-		-	-	-	-	-
İlçeler								
Yüksekova		İhale aşamasında		-	-	-	-	-

İl sınırları içerisinde endüstri tesisi bulunmamaktadır. Bu nedenle sanayi kuruluşlarından kaynaklanan su kirliliği yoktur.

TÜİK verilerine göre, Hakkâri ilinde 2016 yılı itibarıyla kanalizasyon şebekesi ile hizmeti verilen belediye nüfusun belediye nüfusuna oranı %15'dir.

3. Atık

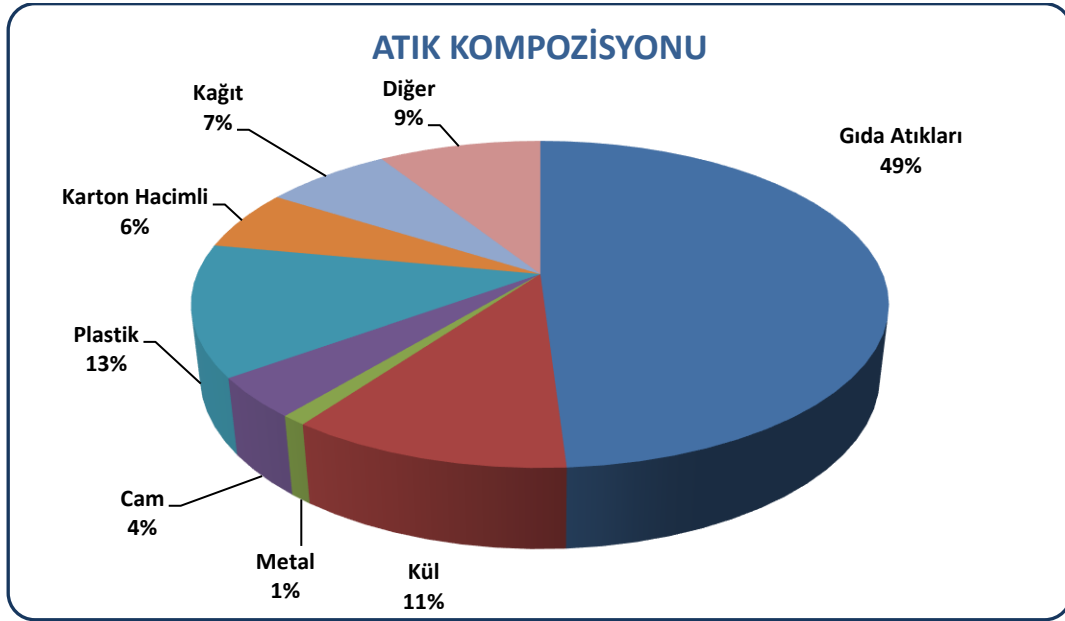
İl sınırları içerisinde katı atık düzenli depolama sahası bulunmamaktadır. İlçe merkezlerinde ortaya çıkan katı atıklar vahşi depolama ile bertaraf edilmektedir.

İlde, Hakkâri İli Belediyeleri Katı Atık Yönetim Birliği 31.07.2006 tarih ve 2006/10829 sayılı Bakanlar Kurulunun kararı ile kurulmuştur. Birliğin üyeleri Hakkâri Belediyesi, Yüksekova Belediyesi, Şemdinli

Belediyesi, Çukurca Belediyesi ile Belde belediyelerden Büyükçiftlik, Durankaya, Derecik ve Esendere Belediyelerinden oluşmaktadır. Katı atık düzenli depolama sahası yerinin belirlenmesi ve projelerinin yapılması için Birlik Başkanlığından iş termin planı alınmıştır.

Fizibilite raporu 2018 yılı kasım ayında onaylanmış olup Halkın Katılım Toplantısının ilki yapılmıştır. Hakkari Entegre Katı Atık Projesinin inşaat ihalesi yapılacak ve inşaat faaliyetine geçilmesi beklenmektedir.

Belediye bulunan yerlerde atık toplama hizmetleri verilmektedir. Belediye mücavir alan dışındaki yerlerde ise atıkların toplama hizmeti il özel idaresi tarafından yapılmaktadır.

Grafik 68 - Hakkari ilinin atık kompozisyonu

Çizelge 472 - 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Hakkari Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	1	100
Öğrenci	2	336

Çizelge 473 - Hakkâri ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Hakkari Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

İlde, ambalaj üretimi yapan tesis ve ambalaj atığı geri kazanım tesisi bulunmamaktadır.

Hakkâri ilinde 2018 yılında 4.224 kg atık motor yağ toplanmıştır.

Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında çalışmalar devam edilmektedir. İlde, 2019 yılı itibari ile 1 adet geçici ömrünü tamamlamış araç teslim yeri bulunmaktadır.

2019 yılında 4.813 ton tıbbi atık toplanarak Van ilinde bulunan sterilizasyon tesisine gönderilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl sınırları içerisinde milli park, tabiat parkı ve tabiat anıtı bulunmamaktadır. İlde tek korunan alan olarak Yüksekova Nehil Sazlığı bulunmaktadır.

Yüksekova Nehil Sazlığı: Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde bulunan Yüksekova- Nehil sazlığı 24.900 ha'lık alana sahiptir. Ulusal Sulak Alan Komisyonunun 2008 yılı II. Olağan Toplantısında onaylanmış ve koruma altına alınmıştır. (Tescil tarihi: 09.04.2015) Alanda yapılan kuş gözlemlerinde çok sayıda kuşa rastlanmıştır. Bu sazlık Su Kuşları Temelinde Ulusal Öneme Sahip Sulak Alan olarak değerlendirilmektedir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 474- Hakkâri ilinde arazi kullanım sınıflandırması (<https://corinecbst.tarimorman.gov.tr>, 2020)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	1.362,29	0,19	1.675,06	0,24	1.747,4	0,25	2.906,69	0,41	3.045,93	0,43
2) Tarımsal Alanlar	50.934,49	7,2	41.643,46	5,88	58.561,84	8,27	63.355,87	8,95	63.290,54	8,94
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	649.006,99	91,69	630.463,86	89,07	641.240,75	90,6	635.890,75	89,84	635.816,83	89,83
4) Sulak Alanlar	4.110,51	0,58	31.631,91	4,47	4.426,01	0,63	4.670,59	0,66	4.670,59	0,66
5) Su Yapıları	2.377,79	0,34	2.377,79	0,34	1.816,19	0,26	949,52	0,13	949,52	0,13
TOPLAM	70.779,207	100	70.779,208	100	70.621,953	100	70.777,342	100	70.777,341	100

Hakkâri ili ile ilgili 1/100.000 lik Çevre Düzen planı 2012 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından tasdik edilerek yürürlüğe girmiştir. Çalışmalar bu planlar dahilinde yürütülmektedir.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 475 - Hakkâri ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Hakkâri ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	8	0	0	0	0	0	1	9
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	1	0	0	1

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 476 - Hakkâri ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Hakkâri ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	4	4
Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	1	6	6
TOPLAM	1	10	10

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 477 - Hakkâri ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Hakkâri ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	1
Ani (plansız) denetimler	48
Genel toplam	49

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	6	0,00

Çizelge 478 - Hakkâri ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Hakkâri ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	29.156,00	0	0	78.689,00	18.269,00	126.114,00
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	2	0	0	3	2	7

İlde durdurma/kapatma kararı verilen tesisi bulunmamaktadır.

31. HATAY

1. Hava Kalitesi

Hatay'da 2019'da konutlarda 52.500.750 m³, sanayide 60.400.855 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2019 yılında Hatay ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 479'da verilmektedir.

Çizelge 479 - Hatay ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

Antakya	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	27,2		16,92			-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	17,9		14,93			-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	9,60		11,07			-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	4,60		9,45			-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	5,82		11,90			-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	5,89		8,53			-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	5,19		9,54			-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	3,53		8,81			-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	4,02		10,31			-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	3,56		14,06			-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	10,2		21,96			-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	11,5		21,69			-	-	-	-	-	-	-	-	-

İskenderun	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-		_*											
Şubat	-		-											
Mart	-		-											
Nisan	-		-											
Mayıs	-		-											
Haziran	-		-											
Temmuz	-		19,0											
Ağustos	-		15,58											
Eylül	-		14,01											
Ekim	-		13,86											
Kasım	-		14,06											
Aralık	22		-											

*İskenderun HKİ'den uzun süre PM₁₀ verisi alınmamasının sebebi kabin içerisinde bulunan PM₁₀ cihazının bozulmasıdır. Cihaz arızası giderildikten sonra tekrar düzenli veri akışı olmuştur.

Hatay ili için ilk aşama olarak Temiz Hava Eylem Planı 2014-2019 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Bu eylem planı çerçevesinde belirlenmiş olan eylemler Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir.

Çizelge 480 - Hatay ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Hatay ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Atık Geri Kazanım Ve Bertaraf Tesisleri	1	1
Çimento	1	1
Demir - Çelik Ve Metalurji Fabrikaları	3	11
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	2	3
TOPLAM	5	13

2019 yılı itibarıyla ilde emisyon ölçüm yetki belgesi verilen 451 adet egzoz emisyon ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2019 yılında 110.405 araç egzoz emisyon ölçümü yaptırmıştır.

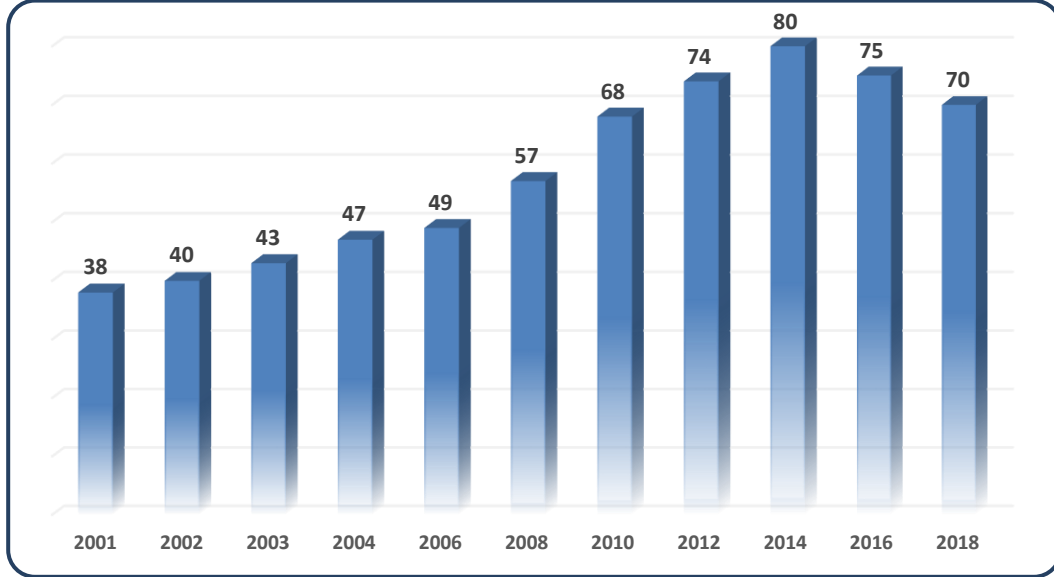
2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde 16 belediye içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet vermektedir. Hatay ilinin tüm ilçelerine içmesuyu hizmeti ulaştırılmaktadır. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusu 1.593.757'dir (Kaynak: TUİK-2019).

Çizelge 481 - Hatay ilinde içmesuyu arıtma tesisi mevcudiyeti

İçme Ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi Kapasitesi (Bin M ³ /Yıl)	47.396
İçme Ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi Sayısı	4
İçme Ve Kullanma Suyu Arıtma Tesislerinde Arıtılan Su Miktarı (Bin M ³ /Yıl)	1.135
İçme Ve Kullanma Suyu Şebekesi İçin Çekilen Toplam Su Miktarı (Bin M ³ /Yıl)	100.696

Hatay ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı yaklaşık %70, atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı ise yaklaşık %67'dir.

Grafik 69 - Hatay ilinde yıllık bazda kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)**Çizelge 482 - Hatay ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Hatay Büyükşehir Belediyesi 2019)**

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /gün)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Antakya	X			Biyolojik	28.800	28.800	137.398
	Antakya (Narlıca AAT)	X			İleri	21.264	1Kad: 864 2Kad: 1.008	23.400
	Antakya (Serinyol A.A.T)	X			Biyolojik	9.700	1Kad: 3.860 2Kad: 5.850	36.000
	Defne	X			Biyolojik	28.800		414.168
İlçeler	Belen (Paket AAT)	X				400		2.400
	Arsuz		Plan aşamasında			14.700		152.000
	Erzin AAT	X			İleri	5.841		60.000
	İskenderun	X			İleri	86.400		438.030
	İskenderun (Denizciler)	X			Biyolojik	4.354		33.000
	Payas	X			Biyolojik	1.800		12.000
	Payas Ek	X			Biyolojik	5.500		35.000
	Payas (Karayılan)	X				580		4.900
	Altınözü		ihale aşamasında			3.200	1Kad: 864 2Kad: 1.008	61.341
	Hassa		X			9.600	10.000	54.146

Çizelge 482 - Hatay ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Hatay Büyükşehir Belediyesi 2019) (devam)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /gün)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İlçeler	Kırıkhan AAT	x			18.000		130.000	
	Kumlu		Plan aşamasında		2.000		20.000	
	Dörtüyl	x			12.769		104.000	
	Samandağ	x			8.050		53.000	
	Yayladağı		İhale aşamasında				28.687	
	Rayhanlı AAT	x			8.786	1.Kad:80.000 kişi 2.Kad:100.000 kişi	80.000	

22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında Antakya, Antakya Narlıca, Erzin, İskenderun, Kırıkhan, Dörtüyl, Reyhanlı, Samandağ AAT’lerinde SAİS kabini bulunmaktadır.

İlde 3 adet organize sanayi bölgesi bulunmaktadır. Antakya ve İskenderun Organize Sanayi Bölgelerinin atıksu arıtma tesisleri ile ilgili bilgiler Çizelge 316’da yer almaktadır. Payas OSB’ ye ait evsel atıksular belediyenin arıtma tesisine gönderilmekte olup, OSB’ de yer alan demir çelik tesislerinde sadece soğutma suyu oluşmaktadır. Endüstriyel atıksular için mevcut çökeltme havuzu bulunmakta ve söz konusu soğutma suları geri devrettirilmektedir.

Çizelge 483 - Hatay ilinde 2019 Yılı OSB’lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu (Antakya OSB, İskenderun OSB, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Antakya OSB	Faaliyette	800	Biyolojik + Kimyasal	0,39	Karasu Kanalı
İskenderun OSB	Faaliyette	10.000	Fiziksel + Kimyasal	0,56	Mersin Çayı

Çizelge 484 - Hatay ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT’si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi		30
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	135	106
Diğer		

2019 yılı itibariyle Hatay ilinde mavi bayraklı plaj bulunmamaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi tarafından il sınırlarında deniz ve sahil temizliği çalışmaları yürütülmektedir. Deniz ve sahil temizliğinde 2 adet konveyör bantlı deniz temizleme teknesi, 1 adet sıkıştırımlı çöp kamyonu, 2 adet traktör ve plaj temizleme makinesi kullanılmaktadır. Samandağ, Yayladağı, İskenderun, Arsuz, Dörtüyl, Erzin ve Payas ilçelerinde toplam 85 personel ile temizlik çalışmaları Hatay Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülmektedir. 2019 yılında 935 ton atık deniz yüzeyi ve sahillerden toplanarak bertaraf edilmiştir.

Çizelge 485 - Hatay ili kıyı su kütlelerinin ekolojik kalite değerlendirmesi (ÇED İzin Denetim Genel Md. 2020)

Su Yönetim Birimi Kodu	Su Yönetim Birimi Kapsadığı Alan	Ekolojik Kalite Durumu				
		2014	2015	2016	2017	2018
AKD01	Yayladağ-Samandağ	Orta	İyi	İyi	İyi	Orta
AKD02	İskenderun Körfez İçi	Orta	Orta	İyi	Orta	Orta
AKD03	İskenderun Körfez Dışı	Orta	Orta	Çok İyi	İyi	İyi
AKD04	Karataş	Orta	Orta	Orta	Orta	Zayıf

Çizelge 486 - Hatay ilinde 2019 yılı itibariyle acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı (Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

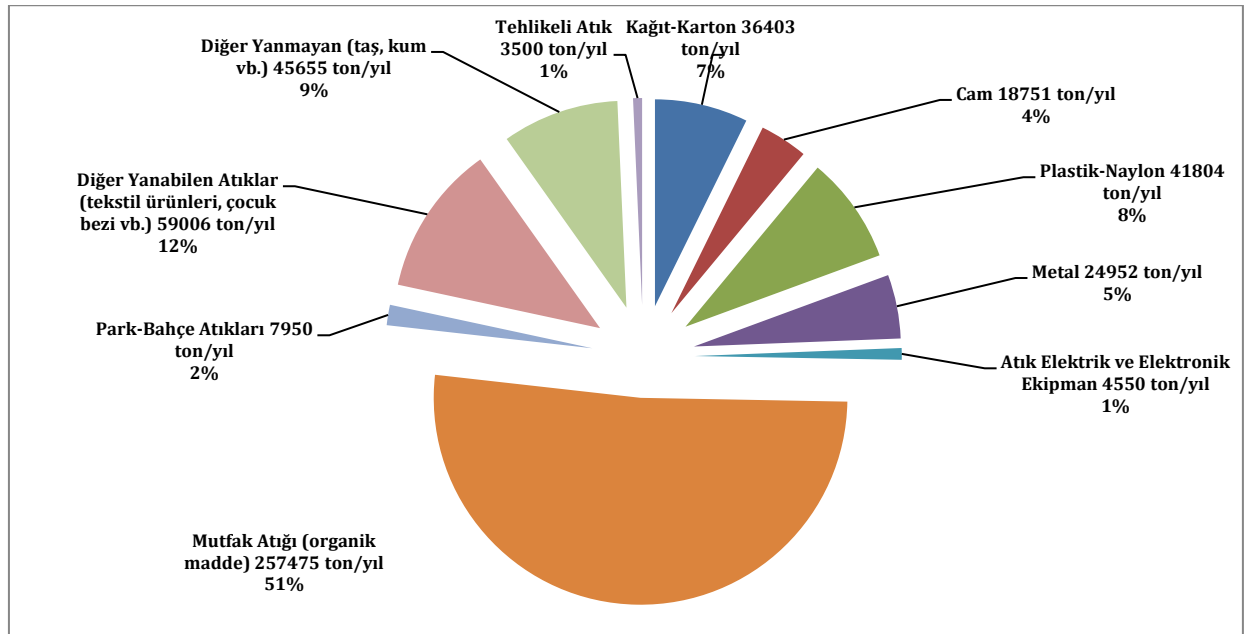
Şehir	Acil Müdahale Planı Hazırlaması Gereken Kıyı Tesis Adedi	Onaylı Plana Sahip Kıyı Tesis Adedi
Hatay	20	20

Hatay İlinde 2019 yılı itibarıyla, 11 adet atık kabul tesisi bulunmaktadır. Bahse konu atık kabul tesisleri sintine suyu slaç, slop atıklarını almaktadırlar.

İlde 100 ton/yıl, 30 ton/yıl ve 10 ton/yıl, 3 adet 29 ton/yıl kapasiteli altı adet alabalık işletmesi, 561 ton/yıl ve 950 ton/yıl ve 29 ton/yıl kapasiteli denizde kafeslerde ve gölette çipura levrek yetiştiriciliği yapan 3 işletme faaliyet göstermektedir.

3. Atık

Hatay Büyükşehir Belediyesi sorumluluğunda olan 9 ilçe (Antakya, Hassa, Kırıkhan, Altınözü, Samandağ, Kumlu, Yayladağı, Reyhanlı, Defne) sınırları içerisinde oluşan atık miktarı günlük yaklaşık 1.200 tondur. 9 ilçenin atığı Gökçeğöz Katı Atık Düzenli Depolama sahasında bertaraf edilmekte olup, sızıntı suyu havuzları ile sızıntı suyu kontrol altına alınmakta ve su arıtma tesisine deşarj edilerek bertaraf edilmektedir. Diğer 6 ilçeden ise (İskenderun, Arsuz, Payas, Dört Yol, Belen, Erzin) günlük yaklaşık 534 ton atık gelmekte olup Düğünürdu mevkiindeki Körfez Katı Atık Birliğine bağlı özel bir firmanın işlettiği katı atık düzenli depolama sahasında bertaraf edilmektedir.

Grafik 70 - Hatay ili 9 ilçe (Altınözü, Antakya, Defne, Hassa, Kırıkhan, Kumlu, Reyhanlı Samandağ, Yayladağı) katı atık kompozisyonu (Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2019)

Çizelge 487 - Hatay ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Hatay ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	14	1.143
Öğrenci	195	57.600

Çizelge 488 - 2019 yılı itibarıyla sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Geneli	15	15	100
Belediye Hizmet Binası	30	30	100
Okul	1.553	1.553	100
Kurum/kuruluş	1.928	1.928	100
AVM	4	1	25
Otel	74	8	10
Hastane	35	35	100
Sanayi	8	8	100
Diğer			

Çizelge 489 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Tüm Hatay	5.446.000
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Tüm Hatay	1.529.000
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	Tüm Hatay	225.000
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	Tüm Hatay	26.775
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)	Tüm Hatay	422.184
Pil(16 06 01*)	Tüm Hatay	180
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)	Tüm Hatay	71.596
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)	Tüm Hatay	253
Aydınlatma (20 01 21*)	Tüm Hatay	748
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		17.615
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)	Tüm Hatay	17.064
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	Tüm Hatay	288000
Hacimli atıklar (20 03 07)	Tüm Hatay	422.184
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)	Tüm Hatay	73.230
Organik atık	Tüm Hatay	11.000
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)	Tüm Hatay	18.375
TOPLAM	Tüm Hatay	8.569.204

Çizelge 490 - Hatay ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
640	38	

İlde 2019 yılı itibariyle 9 toplama ayırma tesisi, 3 tedarikçi, 12 geri kazanım tesisi, 27 ambalaj üreticisi ve 170 piyasaya süren tesis bulunmaktadır. 2019 yılı itibari ile İlde kayıt altına alınan 27 ambalaj üreticisi ve 170 piyasaya süren işletme bulunmaktadır. İlde bulunan Antakya, Altınözü, Defne, Hassa, Kumlu, Kırıkhan, Reyhanlı, Samandağ ilçeleri ile İskenderun Körfez Katı Atık Birliği'ne (İskenderun, Belen, Dört Yol, Payas, Erzin, Arsuz ilçeleri) ait ambalaj atığı yönetim planları onaylanmış ve bu ilçelerde özellikle hanelerden oluşan ambalaj atıklarının toplanması çalışmaları başlatılmıştır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Hatay'da tehlikeli atığın 45.855,4 tonu geri kazanılmış, 1.948,9 tonu bertaraf edilmiş, 34,28 tonu ihraç edilmiş ve 34,28 tonu da stok bulunamaktadır.

"Atık Yağların Kontrolü Yönetmelik" çerçevesinde ilde 2018 yılında 297,9 ton atık motor yağı, 1.763,57 ton atık endüstriyel yağ toplanmış, toplanan atık madeni yağın 1.873,58 tonu geri kazanılmış, 7 kg'ı bertaraf edilmiş, 187,88 tonu ihraç edilmiş ve 3,75 tonu da stokta bulunmaktadır.

Hatay'da 2018 yılında toplam 155,77 ton atık akü ve 325 kg atık pil toplanmıştır.

Hatay ilinde 2018 yılında 46,99 ton kullanılmış kızartmalık yağ, 711 kg da kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

2018 yılı için Hatay'da geri kazanılan ömrünü tamamlamış lastik miktarı 161,3 ton, çimento fabrikalarına ek yakıt olarak gönderilen ömrünü tamamlamış lastik miktarı 3 tondur.

İlde 2019 yılı itibariyle 93 adet tehlikesiz atık toplama-ayırma belgeli tesis mevcuttur. Ayrıca 4 adet Geçici Faaliyet Belgeli ve 19 adet Çevre Lisanslı olmak üzere toplam 23 adet tehlikesiz atık geri kazanım tesisi mevcuttur.

Çizelge 491 - Hatay ilinde 2019 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri üretim kapasiteleri, cüruf ve bertaraf yöntemi (Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Tesis Adı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
Yazıcı Demir Çelik A.Ş.	1.242.342	198.367	Geri kazanım
Ekinci Demir Çelik A.Ş.	1.175.256	198.797	Geri kazanım
TOPLAM	2.417.598	397.164	

Hatay ilinde, 2019 yılı içerisinde toplanan tıbbi atık miktarı 2.062,32 tondur. Toplanan tıbbi atıklar tıbbi atık sterilizasyon tesisinde sterilize edildikten sonra katı atık düzenli depolama tesisinde düzenli depolanmaktadır. Toplanan tıbbi atıkların %100 bertaraf edilmektedir.

Çizelge 492 – Hatay ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	8
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	9
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	21
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Sahip olduğu bitki ve orman topluluklarının özellikleri ve çeşitleri ile Hatay ili oldukça zengin bir flora ve vejetasyona sahiptir. WWF (Dünya Doğal Hayatı Koruma Vakfı) tarafından belirlenen Avrupa'nın biyolojik çeşitlilik bakımından en değerli ve acil olarak korunması gereken 100 ormanından "Avrupa Ormanlarının Sıcak Noktaları" bir tanesi de Amanos Dağlarıdır. Amanos Dağlarında yapılan floristik çalışmalarda 91 familya 419 cins 880 tür ve türaltı takson tanımlanmıştır. Türkiye florasında 850 cins tanımlanmıştır. Amanosların Türkiye'de bulunan bitki cinslerinin yarısını içerdiği görülmektedir.

Hatay'da doğal olarak yetişen çiçekli bitki sayısı yaklaşık olarak 1.500 civarındadır. Bu türlerden 185 tanesi endemiktir. Bu endemik türlerden bir kısmı da Türkiye'de sadece Hatay'da doğal olarak yetişirler. İlin Samandağ ilçesi Musa dağında Şimşir ağaçlarından oluşan gen koruma ormanı bulunmaktadır. Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesince Musadağı bölgesinde 15 adet endemik bitki tespit edilmiştir.

İl süzülerek uçan kuşların toplu olarak geçiş yaptıkları yeryüzündeki önemli 3 ana kuş göç yollarının en büyüğü üzerinde bulunmaktadır. İl sınırları içerisinde 3 adet endemik faunaya rastlanmıştır. Hatay dağ ceylanı türünün nesli tehlike altındadır. 2010 yılında yapılan envanter neticesinde 150 adet dağ ceylanı sayılmıştır. Diğer bir tür olan Çizgili Anadolu sırtlanı ise 2010 sayımlarına göre 36 adet gözlenmiştir.

Samandağ kumsalları 14 km uzunluğunda olup deniz kaplumbağası (Caretta caretta, chelonia mydas) yuvalama alanı olarak korunmaktadır. İlde bulunan yaban keçisi, karaca, sincap, yaban domuzu, tilki, çakal, kurt, porsuk, oklu kirpi, türlerinin de en önemli fauna türleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hatay ili sınırları içerisinde 3 adet tabiatı koruma alanı (1-Tekkoz, 2-Kengerlidüz ve 3-Habibineccar Dağı), 2 adet tabiat parkı ve 2 adet yaban hayatı geliştirme sahası (İskenderun-Arsuz YHGS, Altınözü YHGS) bulunmaktadır.

2 adet Tabiat Parkı bulunmaktadır. Bunlar: Belen İlçesinde Belen Geçidi Tabiat Parkı (44,71 ha, 09.04.2014), Erzin İlçesinde Erzin Şahintepesi (90,70 ha, 15.05.2008) Tabiat Parkıdır.

Belen Geçidi Tabiat Parkı: Antakya-İskenderun Karayolu Belen Gediği mevkiinde olup, ilin Belen ilçesi sınırları dahilindedir. 450 dekar alana sahip olup 2014 yılında ilan edilmiştir. Kaynak değeri Kuş Gözlemciliğidir. Alandan göç kuşlarını en yakın mesafeden izleme imkanı bulunmaktadır. Alana ait gelişim planı yapım aşamasındadır.

İlde 3 adet Tabiat Koruma Alanı bulunmaktadır. Bunlardan 'Habibineccar Dağı Tabiatı Koruma Alanı' (119 ha) Antakya İlçesinde, 'Tekkoz (182 ha) Kengerlidüz (60,5 ha) Tabiatı Koruma Alanı' Erzin İlçesinde bulunmaktadır.

İlde Defne İlçesi Dursunlu Mahallesinde 'Onat Çınarı Tabiat Anıtı' olarak tescil edilen 1 adet Tabiat Anıtı bulunmaktadır.

Çizelge 493 - Hatay ili tabiat varlıkları listesi

İLİ	İLÇESİ	SİT ALANININ ADI	SİT ALANININ ADRESİ	SİT ALANI TÜRÜ	ALT ADI (Doğal, kentsel, arkeolojik, tarihi)	NİTELİĞİ
HATAY	Antakya	Anıt Ağaç	Dervişli Köyü	Anıt Ağaç	Doğal	Çınar Ağacı
HATAY	Antakya	Harbiye Şelaleler Mıntıkası Doğal Sit Alanı	Harbiye	1- Derece Doğal ve Tarihi sit alanı	Doğal-Tarihi	Şelale
HATAY	Antakya	I. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı	Kuruyer Köyü, Haraparası Mevkii	I. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı	Doğal	
HATAY	Antakya	Mağara	Hanyolu Köyü, Yakacık Mevkii, 698 nolu parsel	Kültür ve Tabiat Varlığı	Kültür-Tabiat	Mağara
HATAY	Antakya	Harbiye Şelalesi	Harbiye Beldesi, Kariyer Mah. Şelaleler Mıntıkası 1728 ve 1737 nolu parseller	1. derece sit alanı	Doğal-Tarihi	Şelala
HATAY	Antakya	Harbiye Şelalesi	Harbiye Beldesi, Kariyer Mah. Şelaleler Mıntıkası	1. Derece Doğal ve Tarihi sit alanı	Doğal-Tarihi	Şelale
HATAY	Antakya	Harbiye Şelalesi	Harbiye Beldesi, Kariyer Mah. Şelaleler Mıntıkası		Doğal-Tarihi	Şelale
HATAY	Samandağ	Çınar (Musa) Ağacı	Hıdırbey Köyü	Anıt Ağaç (2000 yıllık çınar ağacı)	Doğal	2000 Yıllık Çınar Ağacı (Musa Ağacı)
HATAY	İskenderun	Azganlık Sulak Alanı	Azganlık Beldesi		Doğal	Sazlık, Bataklı ve Göl
HATAY	Belen	Harnıp Ağacı	Belen İlçesi özel mülkiyete ait 1556 ada 1 parsel	Anıt Ağaç	Doğal	Harnıp Ağacı
HATAY	Dört Yol	Anıt Ağaç	Payas Beldesi, Sarı Selim Camii avlusunda bulunan anıt ağaç olarak tescilli zeytin ağacı		Doğal	Zeytin Ağacı
HATAY	Kırıkhan	Doğal sit alanı ve Koruma alanı	Gölbaşı Köyü Kalakamberli Köyü Hırsızpınar Köyü		Doğal	Sulak Alan
HATAY	Samandağ	Anıt Ağaç	Hıdırbey Köyü		Doğal	Çınar Ağacı
HATAY	Reyhanlı	Yenişehir Gölü	Yenişehir Mah. Yenişehir Gölü	I. Derece Doğal Sit	Doğal	Göl

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 494 - Hatay ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

HATAY	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	18.608,15	3,36	23.235,66	4,22	23.240,21	4,22	25.010,2	4,54
2) Tarımsal Alanlar	284.896,36	51,48	283.171,19	51,41	28.3176,32	51,41	289.389,35	52,5
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	248.765,53	44,95	242.947,75	44,11	242.942,61	44,11	234.530,24	42,55
4) Sulak Alanlar	443,97	0,08	613,57	0,11	613,57	0,11	900,72	0,16
5) Su Yapıları	700,26	0,13	820,04	0,15	820,04	0,15	1.344,33	0,24
TOPLAM	553.414,27	100,00	550.788,21	100,00	550.792,75	100,00	551.174,84	100,00

Hatay Büyükşehir Belediye Meclisinin 09.08.2018 tarih ve 253 Sayılı Kararı ile kesinleşerek yürürlüğe giren Çevre Düzeni Planı 2019 yılında da kullanılmakta olup, meclis kararı ile gerçekleşen herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 495 – Hatay ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım- Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım- Kıyı	Turizm- Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	2	3	3	6	6	2	1	23
ÇED Gereklidir	1	0	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	3	0	1	1	3	1	0	9
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 496 – Hatay ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Aralık, 2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
25	1	5	2	5	2	2	42

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 497 – Hatay ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (e-izin yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	12	35	47
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	8	66	74
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		76	76
TOPLAM	20	101	197

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 498 – Hatay ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam
Planlı denetimler	34
Ani (plansız) denetimler	690
Genel toplam	724

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	115	7.236,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	60	0,00

Çizelge 499 – Hatay ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Hatay ÇŞİM, 2019)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	72.957	116.702	0	19.185	0	250.225	262189,45	721.258,45
Uygulanan Ceza Sayısı	4	2	0	3	0	3	146	159

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında 2019 yılı itibariyle il sınırları içerisinde 19 adet üst seviye, 6 adet de alt seviye olmak üzere toplam 25 adet BEKRA tesisi bulunmaktadır.

32. ISPARTA

1. Hava Kalitesi

Isparta da 2019 yılında konutlarda 129.056.000 sm³, sanayide 8.050.000 sm³ doğal gaz kullanılmıştır. 2019 yılında Isparta ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 500'de verilmektedir.

Çizelge 500 - Isparta ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

ISPARTA	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	17,11	-	53,41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	16,84	-	64,91	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	16,59	-	49,61	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	16,28	-	48,58	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	11,17	-	41,49	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	2,74	-	32,07	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	3,00	-	35,95	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	2,45	-	37,92	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	2,64	-	41,90	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	3,50	-	43,99	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	14,03	-	64,37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	19,48	-	53,93	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Isparta ilinde emisyon ölçüm yetki belgesi verilen 13 adet istasyon vardır. Egzoz ölçüm istasyonları tarafından 10.000 adet egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Merkez belediyede bir adet içmesuyu arıtma tesisi mevcut olup, Eğirdir Gölü ve Darıderesi Göletinden içme kullanma suyu temin edilmektedir. İlde, içme ve kullanma suyu %86 oranında göl-göletlerden, %14 oranında kuyulardan temin edilmektedir.

Çizelge 501 - Isparta ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Isparta	x			33096	0.51	243020	2920
	Sav		x					
	Kuleönü ¹	x			200	-	2607	VERİ YOK
İlçe/Belediye	Aksu			x				
	Atabey			x				
	Eğirdir	x			7944.70	0.06	16817	400
	Gelendost ²	x			500			
	Gönen		x					
	Keçiborlu			x				
	Senirkent			x				
	Sütçüler ²	x			200 ve 240			
	Şarkikaraağaç			x				
	Uluborlu			x				
	Yalvaç	x			5000	0.05	22186	400
	Yenişarbademli	x			300	0.003	1802	VERİ YOK
Güneykent			x					
Hüyüküklü			x					

Çizelge 501 - Isparta ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devam)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok				
İlçe	Büyükkabaca		x				
	Çiçekpınar		x				
	Çarıksaraylar		x				
	Sarıidris		x				
	Senir ¹	x			312	-	2241

1: Doğal arıtma 2: Atıl durumda

İlde 2018 yılında kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı %99'dur. Atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı ise %81,5'tir.

Süleyman Demirel OSB'nin fiziksel, kimyasal, biyolojik ve kum filtreli ileri arıtma teknolojisine sahip atık su arıtma tesisi mevcuttur. Yine Isparta İli Antalya yolu üzerinde faaliyet gösteren Deri İhtisas Organize Sanayi bölgesine ait fiziksel+biyolojik+kimyasal atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

Çizelge 502 - Isparta ilinde OSB'lerde olan atıksu arıtma tesislerinin durumu

OSB Adı	Mevcut Durumu	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Süleyman Demirel OSB	Faal	4.000	Fiziksel+Biyolojik+Kimyasal	0,46
Isparta Deri OSB	Faal	3.000	Fiziksel+Biyolojik+Kimyasal	2,8

İlde alabalık tesisleri bulunmaktadır. Eğirdir, Beyşehir ve Karacaören I. Baraj Gölleri yanında 44 adet gölete sahiptir. İlde 2019 yılında İlde 85 adet 4930 ton/yıl kapasiteli alabalık üretim tesisi mevcuttur.

3. Atık

İlde Gönen İlçesi, Koçtepe Köyü sınırları içerisinde kurulu olan Göller Bölgesi Belediyeler Birliğine ait Düzenli Katı Atık Depolama Tesisinde 14 adet İlçe Belediyesine ait atıklar bu tesiste bertaraf edilmektedir.

2004 yılından itibaren evsel atık depolanmaya başlamıştır. 2019 yılında Birlik üyesi belediyeler ve il özel idaresi tarafından düzenli depolama tesisine toplam 119.060,7 ton çöp getirilmiştir.

2022 yılına kadar yaklaşık 3.500.000 m³ atık depolayabilecek kapasitede ve 3 ayrı etaptan oluşacak olan tesis için 1. Etap sahadan 2. Etap sahaya geçilmiştir. Tesis II. Sınıf Düzenli Depolama niteliği taşımaktadır.

Hafriyat alanı olarak Isparta Belediye Başkanlığına ait Gönen İlçesi Koçtepe Köyü Kanrı dersi mevkiinde Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları Depolama Tesisleri bulunmaktadır. 2019 yılı içerisinde 24.092,45 ton inşaat yıkıntı atıkları depolanmıştır.

Çizelge 503 - Isparta ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Isparta Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	21	5.574
Öğrenci	43	18.344
Personel	151	12.420
Vatandaş	5	4.182

İlde kayıt altına alınan 13 ambalaj üreticisi, 25 adet tedarikçi, 304 piyasaya süren işletme ve 1 adet Geri Dönüşüm Tesisi ile 2 adet Lisanslı Ambalaj Toplama Ayırma Tesisi bulunmaktadır. Ayrıca, tüm belediyelerin (22 adet Belediye) Onaylı Ambalaj Atık Yönetim Planı mevcuttur.

2018 yılında Isparta'da 62.105 kg atık motor yağı, 164.630 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır. İlde 2018 yılında toplanan atık yağın 153,054 tonu geri kazanılmış, 4,580 tonu stokta bekletilmiş ve 0,4 tonu nihai olarak bertaraf edilmiştir.

İlde 1 adet lisanslı tehlikeli atık geri kazanım ve bertaraf tesisi bulunmamakta olup, 2018 yılında toplam 3.449.375 kg tehlikeli atık toplanmıştır.

İlde; 2018 yılında 26 kg atık pil, 7.615 kg atık akümülatör için Atık Yönetim Uygulaması üzerinden beyan yapılmıştır.

Entegre Çevre Bilgi Sisteminde yer alan Atık Yönetimi Uygulaması üzerinden, işletmelerde 2018 yılında 83.465 kg (geri kazanıma gönderilen 82.515 kg, stokta 950 kg olmak üzere) bitkisel atık yağ olduğu beyanı yapılmıştır.

Çizelge 504 – Isparta ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Isparta Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Toplanan 74,68 ton ömrünü tamamlamış lastiklerden 16,3 tonu geri kazanım tesislerine, 58,38 tonu çimento fabrikasına gönderilmiştir.

İlde 1 adet tıbbi atık sterilizasyon tesisi ve 1 adet lisanslı tıbbi atık taşıma aracı bulunmaktadır. 2019 yılı içerisinde sağlık kuruluşlarından toplanan 853.170 ton tıbbi atık sistemde beyan edilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Türkiye'nin 122 Önemli Bitki Alanı kategorisine giren Barla Dağı, Dedegöl Dağları Isparta, Eğirdir ve Kovada gölü arasında kalan bölgede yer almaktadır. Bu alanlar "Endemik" bitki türleri açısından zengin olup, Kermes Meşesi (*Quercus coccifera*) ağırlıklı "maki kuşağı" dağın güney, doğu ve kuzey taraflarında 870-1.300 m arasında yer alır. Bu kuşaktaki diğer odunsu bitkiler arasında *Crataegus monogyna*, *Jasminium fruticans*, *Juniperus oxycedrus*, *Lonicera etrusca* ve *Palirus spina-christi* sayılabilir. Dağın güneydoğusunda yer alan maki topluluğu, içerdiği zengin *Cyclamen mirabile* popülasyonları nedeni ile önemlidir. Türkiye'ye endemik ve nadir *C.mirabile*'nin asıl yayılış alanı, batıda Büyük Menderes Nehri'nin aşağı çığırındaki alçak tepelerdir. Bu nedenle türün bu alandaki kopuk popülasyonları çok önemlidir.

Küresel Ölçekte Tehlike Altındaki Türler; *Aethionema thesifolium* (EN-V**), *Olymposciadum caespitosum* (EN-V), *Cyclamen mirabile* (EN-V).

Avrupa Ölçeğinde Tehlike Altındaki Türler; *Alkanna phrygia* (EN-R), *Asperula nitida ssp.hirtella* (RN-R), *Astragalus gilvus* (EN-R), *Asyneuma compactum* (EN-R), *Campanulamacrostylis* (EN-R), *Dianthus erinaceus* (EN-R*) ve diğer 18 tür (Bu türler Isparta İli Endemik Bitki Listesinde yer almaktadır).

Çizelge 505 - Isparta ili karasal ve içsu ekosistemleri biyolojik çeşitlilik envanter izleme sonuç çizelgesi

Canlı Grubu	Tür Sayısı	Endemik
Damarlı Bitkiler	1.816	416
Memeliler	39	0
Kuşlar	267	0
İç Su Balıkları	35	23
Sürüngenler	28	1
Çift yaşarlar	7	1
Tohumlu Bitkiler	480	0
Omurgasız Hayvanlar	1.653	65
TOPLAM	4.326	506

Isparta ili sınırları içerisinde yer alan "Dedegöl Dağları"; Beyşehir gölünün batısında yaklaşık 60 km uzanan bir dağ silsilesidir. Bitki örtüsü, dağlık göknar-sedir-çam ormanı (-2000m.) ve ağaç sınırının üzerinde açık alpin mera, taşlık yamaç ve sarp kayalık bitki topluluklarından oluşur. Endemik bitkiler bakımından zengin florası, ülke çapında nadir 52 takson içerir. Bunlardan 6'sı birkaç istisna dışında, yalnızca Dedegöl Dağları'na özgüdür.

Dedegöl Dağları florası, Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerinin arasındaki sınırda bulunmasının etkilerini taşır. Kapız Nehri'nin doğduğu yerdeki derin vadiler, nadir/ veya endemik bitkiler bakımından çok zengindir (Güner, A. 2005).

Küresel Ölçekte Tehlike Altındaki Türler; *Acer hyrcanum ssp. sphaerocaryum* (EN, V),

Avrupa Ölçeğinde Tehlike Altındaki Türler; 49 takson

Ulusal Ölçekte Tehlike Altındaki Türler; Amelanchier parviflora var. dentata (EN-R*) ve Micromeria cristata (EN-R) tehlike altındaki türlerdir (WWF-Türkiye, 2005).

Isparta ili sınırları içerisinde 2 adet Milli Park bulunmaktadır.

Kovada Milli Parkı; Eğirdir ve Sütçüler sınırları içerisinde 6.534,0 ha (4.722,0 ha orman alanı) (810,5 ha göl alanı) (1.001,5 ha ziraat arazisi) alana sahiptir. 1970’te milli park olarak ilan edilmiştir. 23.06.2008 tarihinde Uzun Devreli Gelişim Planı (UDGP) onaylanmıştır. Eğirdir İlçesine; Kırıntı, Yuvalı, Serpil, Yukarıgökde, Akbelenli köyleri, Sütçüler Karadiken köylerinin tamamı veya bir kısmı bağlıdır. 75 familyaya ait 259 cins, 361 tür, 44 alttür ve 10 varyete tespit edilmiştir. Kovada Gölü Milli Parkı sınırlarında 28 endemik bitki türü tespit edilmiştir. Milli park sınırları içerisinde 2 adet Tabiat Anıtı statüsünde çınar ağacı bulunmaktadır.

Çizelge 506 - Isparta ilinde bulunan sulak alan listesi (Tarım ve Orman Bakanlığı, 6. Bölge Müdürlüğü Isparta Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, 2020))

Sıra No	İSİM	ALANI (Hektar)
1	Eğirdir Gölü	48.700
2	Gölcük Gölü	76
3	Kovada Gölü	790
4	Beyşehir Gölü	65.600
5	Burdur Gölü	570 (Isparta İli sınırlarında)
5	Karakuyu Sazlıkları	2.600 (Isparta İli Tampon koruma bölgesi)

Kızıldağ Milli Parkı; Isparta ve Konya ili sınırları içerisinde Şarkikaraağaç, Yenişarbademli ve Kurucuova ilçe sınırlarında bulunan ve 20.02.1993 tarihinde ilan edilen 59.600 Ha.’lık Kızıldağ Milli Parkı sınırları; 2873 sayılı milli parklar kanununun 3 üncü maddesi doğrultusunda 26.11.2018 tarih ve 378 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile değiştirilmiş olup, yeni hali 27.11.2018 tarih ve 30608 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Yeni sınırları Isparta İli Şarkikaraağaç, Yenişarbademli, Eğirdir, Aksu ve Sütçüler ilçeleri sınırlarını kapsamaktadır. Kızıldağ Milli Parkı Alanı 59.600 Hektardan 80.200 Hektara çıkarılmıştır. 16.06.2008 tarihinde Uzun Devreli Gelişim Planı (UDGP) onaylanmış ve 17.09.2012 tarihinde revize edilmiştir.

İlde Bulunan Tabiat Parkları; Yazılı Kanyon Tabiat Parkı, Başpınar Tabiat Parkı; Gölcük Tabiat Parkı olup; **Tabiatı Koruma Alanı;** Kasnak Meşesi Tabiatı Koruma Alanı’dır.

Fotoğraf 35 - Yazılı Kanyon Tabiat Parkı

Çizelge 507 - Isparta il sınırları içerisinde bulunan tabiat anıtı statüsüne sahip anıt ağaç listesi

Sıra no	Adı	İli	İlçesi	Yaş	Boy (m)	Çap (cm)	Çevre (cm)	Tescil tarihi
1	Barla Sediri	Isparta	Senirkent	320	15	190	570	1994
2	Ulu Ardiç	Isparta	Sütçüler	1000	27	250	785	1999
3	Çatalçam	Isparta	Sütçüler	650-700	22	188	590	1995
4	Anadolu Kestanesi	Isparta	Sütçüler	190	12	100	314	2002
5	Boylu Ardiç	Isparta	Sütçüler	450	16	150	471	2002
6	Yaz İhlamuru	Isparta	Sütçüler	320	10	108	399	2002
7	Toros Sediri	Isparta	Senirkent	740	22	172	540	2002
8	Ana Sedir	Isparta	Senirkent	614	20	216	680	2002
9	Toros Sediri	Isparta	Senirkent	655	20	216	680	2002
10	Boylu Ardiç	Isparta	Uluborlu	500	13	202	634	2002
11	Doğu Çınarı	Isparta	Eğirdir	-	21	310	973	2002
12	Doğu Çınarı	Isparta	Eğirdir	200	12	190	597	2002

Beşşehir Gölü Kısımındaki Kızıldağ Milli Park Doğal Sit Alanıdır.

Çizelge 508 - Isparta ilinde bulunan sit alanlarına ilişkin bilgiler

SİT ALANI ADI	I. II. III. DERECE SİT ALANLARI YAKLAŞIK MİKTARI	YAKLAŞIK TOPLAM SİT ALAN MİKTARI (ha)
Burdur Gölü ve Çevresi Doğal Sit Alanı	Burdur Gölü I. Derece Doğal Sit Alanı: 3.200 Hektar	3.200
Eğirdir Gölü ve Çevresi Doğal Sit Alanı	Eğirdir Gölü I. Derece Sit Alan Miktarı: 44486 Hektar Eğirdir Gölü III. Derece Sit Alan Miktarı: 6.196 Hektar Canada I. Derece Sit Alan Miktarı: 2 Hektar Yeşilada III. Derece Sit Alan Miktarı: 16 Hektar	50.700
Beşşehir Gölü ve Çevresi Doğal Sit Alanı	Beşşehir Gölü I. Derece Sit Alan Miktarı: 39.350 Hektar Beşşehir Gölü III. Derece Sit Alan Miktarı: 450 Hektar	39.800
Gölcük I. Derece Sit Alanı	I. Derece Doğal Sit Alanı: 1.200 Hektar	1.200
Milas II. Derece Sit Alanı	II. Derece Doğal Sit Alanı: 4,5 Hektar	4,5
Kovada Gölü I. Derece Sit Alanı	I. Derece Doğal Sit Alanı: 1.800 Hektar	1.800
Aksu Zindan Mağarası I. Derece Sit Alanı	I. Derece Doğal Sit Alanı: 66 Hektar	66
Kasnak Meşesi Tabiat Koruma Alanı	I. Derece Doğal Sit Alanı: 1.310 Hektar	1.310
	TOPLAM	98.080,5

5. Arazi Kullanım

Çizelge 509 - Isparta ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	7.658,11	0,87	10.097,76	1,15	10.258,21	1,15	10.458,4	1,17	12478,82	1,39
2) Tarımsal Alanlar	240.428,47	27,35	238.558,52	27,14	250.130,69	27,96	249.757,45	27,89	245978,2	27,49
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	564.205,76	64,18	562.921,14	64,04	563.350,49	62,98	563.019,91	62,87	565.252,93	63,18
4) Sulak Alanlar	3.314,02	0,38	4.719,72	0,54	5.241,07	0,59	5.630,66	0,63	5.382,5	0,6
5) Su Yapıları	63.461,07	7,22	62.770,37	7,14	65.541,82	7,33	66.655,85	7,44	65.643,01	7,34
TOPLAM	879.067,43	100,00	879.067,51	100,00	894.522,28	100,00	895.522,27	100,00	894.735,46	100

1/100.000 ölçekli Isparta-Antalya-Burdur Çevre düzeni planı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 23.03.2015 tarihinde ve 27.08.2015 tarihinde onaylanmıştır. Süreç içerisinde Pafta/Paftalar bazında ÇDP değişiklikleri olmakla beraber son olarak, ÇDP'nin 9.21.2. Eko Turizm Alanları başlığı altında yer alan hüküm değişikliği, 1. No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. maddesi uyarınca 19.12.2018 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 510 – Isparta ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Isparta ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	37	0	2	1	1	0	0	41
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	2	0	1	1	1	1	0	6

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 511 – Isparta ilinde 2019 yılında ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Isparta ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	24	26
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	2	38	40
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		11	11
TOPLAM			66

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 512 – Isparta ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Isparta ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	48
Ani (plansız) denetimler	815
Genel toplam	863

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	226	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	313	0,00

Çizelge 513 – Isparta ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Isparta ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	30.075	0	217.403	0	162.396	54.382	18.037	482.293
Uygulanan Ceza Sayısı	0	1	0	6	0	5	2	1	15

2019 yılı içerisinde Isparta ilinde faaliyeti durdurma/kapatma kararı verilen herhangi bir firmalar bulunmamaktadır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Isparta ilinde 1 adet üst seviye BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

33. MERSİN

1. Hava Kalitesi

Mersin ilinde 2019'de konutlarda 92.500 ton kömür kullanılmıştır. 2019 yılında Mersin ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 514'de verilmektedir.

Çizelge 514 – Mersin ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

MERSİN	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	4,56		104,99		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	0*		78,97		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	0*		66,81		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	0*		0*		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	0*		0*		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	0*		0*		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	0*		0*		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	0*		0*		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	0*		0*		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	0*		0*		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	0*		0*		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	0*		0*		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(0*) Mersin Hava Kalitesi İzleme İstasyonundan 9 ay boyunca veri alınmamıştır. Bunun sebebi hali hazırda Milli Emlak Müdürlüğü'ne ait arazinin içerisinde bulunan istasyonun, Müdürlüğün yıkılmasından kaynaklı yer değişimi sürecinde veri alınmamasından kaynaklanmıştır. HKİİ'nin yeni yerinin belirlenip yerine taşınması ve kurulması sürecinde veri kaybı yaşanmıştır.

Temiz Hava Eylem Planı'nda Büyükşehir Belediyesi ve ilçe Belediyelerinden kalorifer kazanlarının tekniğine uygun yakılması ve kazan bakım işlerinde çalışacaklar için Yetkili Kalorifer Ateşçi Kurslarının belirli ve düzenli aralıklarla gerçekleştirilmesinin sağlanması istenmiştir. Bu kapsamda, vatandaşları ısınmadan kaynaklı hava kirliliği konusunda bilinçlendirmek ve ilgili kurumlar tarafından periyodik olarak düzenlenen kalorifer ateşçisi kurslarını duyurarak ilgililerin katılımlarını teşvik etmek amacıyla; kurs düzenleyen kurum ve kuruluşlarla görüşmeler yapılmış ve Belediyemiz tarafından tasarlanan afişler, ile bağlı 13 ilçenin tamamında halkın yoğun olarak bulunduğu yerlerde çok sayıda kişinin görebileceği uygun yerlere, kurum ve kuruluşlara, asılarak duyurular yapılmış ve bu duyurulara istinaden gelen talepler söz konusu kurslara yönlendirilerek eğitimlerin gerçekleştirilmesi sağlanmıştır.

Çizelge 515 – Mersin ilinde 2019 yılı itibarıyla sürekli emisyon ölçüm sistemleri (Mersin ÇŞİM, 2020)

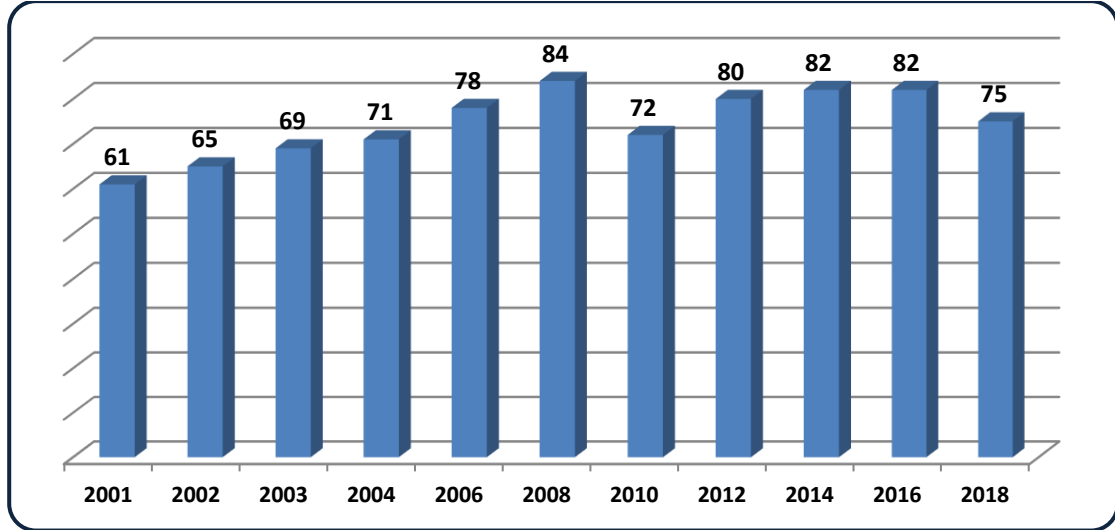
SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Cam Üretim Fabrikaları	2	5
Çimento	2	5
Doğalgaz Çevrim ve Termik Santraller	1	1
Gübre Fabrikaları	1	3
Kimya Fabrikaları	1	1
TOPLAM	7	15

Mersin ili genelinde 2019 yılında, Mersin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetkisi verilen 42 adet sabit 1 adet de mobil servis/muayene istasyonu bulunmaktadır. Bu istasyonlar tarafından 2019 yılı içerisinde 231.301 adet taşıtın egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Mersin içme suyu kaynağı Berdan Baraj Gölü'dür. Berdan Baraj Gölü Toros Dağlarından doğan Berdan Çayı ile beslenmektedir. İçme ve kullanma suyu sağlama kapasitesi yılda 142 hm³'tür.

Mersin ili ve Tarsus ilçesine içme ve kullanma suyu sağlayan Mersin İçme Suyu Projesi, 3 üniteden oluşmakta ve yıllık 142,5 hm³/yıl içme, kullanma ve endüstri suyu temin etmektedir. Ayrıca, işletmede olan Anamur Alaköprü İçmesuyu Projesi ile KKTC'ye 37,75 hm³/yıl su iletilmektedir. İnşaatı devam etmekte olan Mersin Pamukluk Barajı İçmesuyu Arıtma Tesisi tamamlandıktan sonra, Mersin ili ve Tarsus ilçesine toplam 127,54 hm³/yıl içme ve kullanma suyu temin edilecektir.

Grafik 71 - Mersin ilinde kanalizasyon hizmeti verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Resmi açılış tarihi 01.06.2010 olan Karaduvar Atıksu Arıtma Tesisi'nde şehrin doğu kısmının atıksuları arıtılarak derin deniz deşarjı ile uzaklaştırılmaktadır.

Çizelge 516 - Mersin ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Artılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Akdeniz	X		İleri	189.523	176687,45	1.050.000	64,1
	Toroslar							
	Yenişehir							
	Mezitli	X		İleri	55.000	6.000	384.000	12
	Tece							
	Davultepe							
İlçeler	Tarsus	X		Biyolojik	61.272	41248,39	312.398	33,62
	Kargıpınarı	X		Biyolojik	6.000	1571,94	28.000	1,01
	Erdemli	X		İleri	22.992	18515,97	100.000	10
	Kızılkalesi	X		Biyolojik	7.940	885,52	40.000	0,06
	Narlıkuyu	X		Biyolojik	500	886,94	1.000	0
	Atakent	X		Biyolojik	5.800	6.048,39	40.000	0,54
	Silifke	X		Biyolojik	21.000	8.732,58	90.000	12
	Anamur	X		Biyolojik	26.556	25.314,19	140.000	0,27
	Mut	X		Biyolojik	14.640	3.447,48	57.270	8
	Bozyazı	X		İleri	4.360,3	5.989,94	26.500	0,23
	Limonlu-Kumkuyu	X		Biyolojik	9.627	0	33.300	0
	Aydıncık		Plan					
	Gülnar		Plan					

Çizelge 517 - Mersin ilinde OSB'lerde olan atıksu arıtma tesislerinin durumu

OSB Adı	Mevcut Durumu	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Mersin Tarsus OSB	Faal	3.000	Fiziksel+Kimyasal+Biyolojik	2
Mersin Tarsus OSB Gelişme Alanı	Faal	5.000	Fiziksel+Kimyasal+Biyolojik	3

Çizelge 518 - Mersin ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Mersin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü /Sanayi Tesisi	1942	(Mersin Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (MESKİ) ve Mersin-Tarsus Organize Sanayi Bölgesi (MTOSB)'ne ait Atıksu Arıtma Tesislerine atıksu deşarjı yapan ve üretimi sırasında atıksu oluşmayan tesisler hariç) 80 adet Atıksu Arıtma Tesisi
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	642	(Mersin Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (MESKİ)'ne ait kanalizasyon sistemine bağlantısı olan ve nüfusu 84 kişi altında olan tatil siteleri hariç) 359 adet Atıksu Arıtma Tesisi

Çizelge 519 - Mersin kıyı su kütlelerinin 2019 yılı ekolojik kalite değerlendirmesi (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020)

	Ortak Değerlendirme				
	2019	2018	2017	2016	2015
AKD04_2: Karataş – Mersin Körfezi Doğu Girişi	ORTA	ZAYIF	ÖLÇÜM YOK	ORTA	ÖLÇÜM YOK
AKD05: Mersin Körfezi İçi	ZAYIF	ZAYIF	ZAYIF	ZAYIF	ZAYIF
AKD06: Mersin Körfezi Dışı	ORTA	ORTA	ÇOK İYİ	ÇOK İYİ	ÇOK İYİ
AKD07: Erdemli	İYİ	ORTA	İYİ	ORTA	İYİ
AKD08: Silifke	ORTA	ORTA	ÇOK İYİ	ORTA	ZAYIF
AKD09: Taşucu	ORTA	ORTA	İYİ	İYİ	İYİ
AKD10: Gülnar - Anamur	İYİ	İYİ	ÇOK İYİ	ÇOK İYİ	ÇOK İYİ

İlde 2019 yılında mavi bayrak almaya hak kazanmış 11 adet plaj ve 1 adet marina bulunmaktadır.

Çizelge 520 - Mersin ilinde 2019 yılı itibariyle acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı

Şehir	Acil Müdahale Planı Hazırlaması Gereken Kıyı Tesis Adedi	Onaylı Plana Sahip Kıyı Tesis Adedi
Mersin	6	6

Doğu Akdeniz bölgesinde yer alan Mersin ili 321 km'lik sahil şeridine sahip olup, ülkemizin önemli bir liman kentidir. İl'de ticari gemilerden kaynaklanan atıkların alınmasına hizmet etmek üzere 4 adedi Mersin il merkezinde 2 adedi Silifke ilçesinde olmak üzere toplam 6 adet limanda (Yat limanı ve balıkçı barınakları hariç) lisanslı atık kabul tesisi bulunmaktadır. Bu tesisler şunlardır:

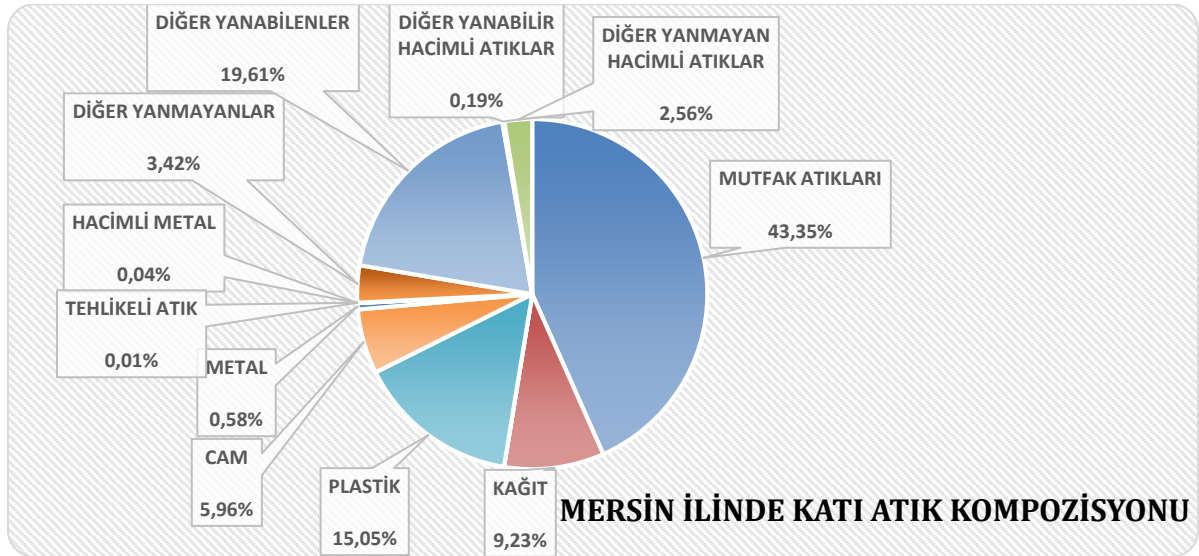
1. Mersin Uluslararası Liman İşletmeciliği A.Ş
2. Anadolu Tasfiyehanesi A.Ş
3. Mersin Serbest Bölge Kurucusu ve İşleticisi A.Ş
4. Petrol Ofisi A.Ş
5. Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş (Taşucu Liman İşletmesi)
6. Yeşilovacık Liman İşletmeleri A.Ş.

3. Atık

Mersin Büyükşehir Belediyesine ait 2 adet düzenli depolama tesisi bulunmakta olup, bunlar Merkez (Akdeniz Toroslar, Yenişehir ve Mezitli ilçeleri) ve Silifke ilçelerindedir. Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Gülnar dahil 2019 yılı içerisinde anılan 9 ilçede toplam; **595.950,79 ton/yıl** evsel katı atık berataraf edilmiştir.

6360 sayılı Büyükşehir Belediyeleri kanununun yürürlüğe girmesiyle kapatılan belde belediyeler ile ilçe belediyelerin kullanmakta olduğu vahşi (düzensiz) depolama alanları vardır. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ile birlikte yürütülmekte olan bu çalışmada 48 adet düzensiz depolama alanı tespit edilmiş ve ilgili mevzuat hükümleri ile çalışmalar sürdürülmektedir.

İlde bulunan katı atık düzenli depolama tesislerinde biriken/oluşan atık suların toprağı ve suları kirletmemesi için sızıntı suyu toplama boruları çöpün depolandığı yerlere teşkil edilmiştir. Toplanan sızıntı suları toplama lagünlerinde biriktirmektedir. Lagünler geçirimsiz tabaka ve membranlarla teşkil edilmiş olup aylık olarak akredite laboratuvarlarda ölçüm yapılmaktadır.

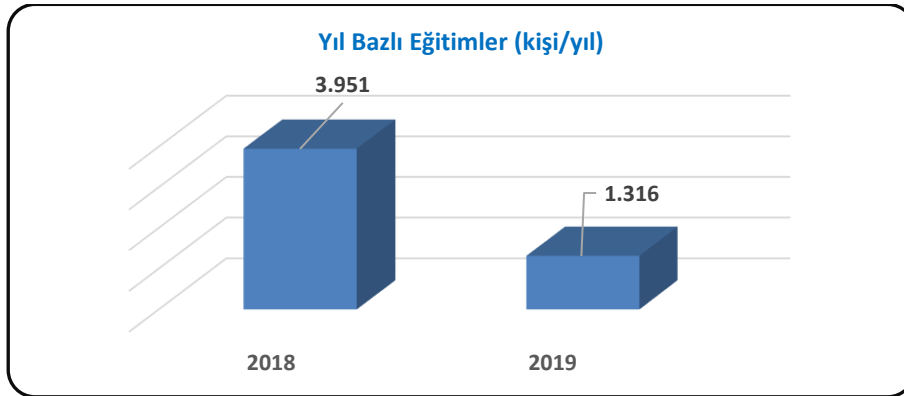

Grafik 72 - Mersin ilinde 2019 yılı itibariyle katı atık kompozisyonu (Mersin Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı, 2019)

Mersin Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde 2019 yılında toplanan hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atık miktarı **469.296 ton** 'dur.

Çizelge 521- 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Mersin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	4	1.230
Öğrenci	2	86
Vatandaşlar	-	-

Grafik 73 - Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Mersin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Çizelge 522 - 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Mersin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel			
Belediye Hizmet Binası			
Okul	1.243	1.169	94
Kurum/kuruluş	815	490	60
AVM	5	-	
Otel	-	-	
Hastane	357	357	100
Sanayi			
Diğer			

İlde 2019 yılında “Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında Bakanlığımız Atık Ambalaj Sisteminde kayıtlı 101 adet Ambalaj üreticisi tarafından 176.486.519 kg ambalaj üretilmiş, 568 adet Piyasaya Süren tarafından 33.101.488 kg ambalaj kullanılmış olup, 8.318.733 kg ambalaj tedarik edilmiştir. Ayrıca, Çevre İzin ve Lisans belgeli 23 adet ambalaj atığı Toplama ve Ayırma Tesisi tarafından 101.702.731 kg ambalaj atığı toplanılmış olup, 30 adet Çevre İzin ve Lisans Belgeli geri kazanım tesisi tarafından 46.102.855 kg ambalaj atığının geri kazanımı yapılmıştır. Mersin’de 2019 yılında “Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında Bakanlığımız Atık Ambalaj Sisteminde 101 adet Ambalaj üreticisi, 568 adet Piyasaya Süren ve 39 adet Tedarikçi olarak kayıtlı firma bulunmaktadır.

Akdeniz, Anamur, Aydıncık, Bozyazı, Erdemli, Gülnar, Mezitli, Mut, Silifke, Tarsus, Toroslar ve Yenişehir olmak üzere toplam 12 adet ilçede Ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanma usullerinin belirlendiği ve Bakanlığımız onaylı Ambalaj Atıkları Yönetim Planı bulunmaktadır.

Mersin’de 2018 yılında Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre tehlikeli atığın 17.584,86 tonu geri kazanılmış, 3.505,1 tonu bertaraf edilmiş, 243,04 tonu ihraç edilmiş ve 1.093,69 tonu da stokta bulunmaktadır.

İlde, 2018 yılında Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 443,73 ton atık motor yağ, 591,09 ton endüstriyel yağ toplanmıştır. İlde toplanan madeni yağın 782,67 tonu geri kazanılmış, 0,12 tonu bertaraf edilmiş, 243,04 tonu ihraç edilmiş ve 85,64 ton da stokta bulunmaktadır.

Çizelge 523 – Mersin ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Mersin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	30
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	4
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	23
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	1
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde, 2018 yılında Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 1.498.153 kg atık akümülatör, 487 kg atık pil toplanmıştır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Mersin’de 209,82 ton kullanılmış kızartmalık yağ ve 6,54 ton kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

2018 yılında Mersin’de toplanan ömrünü tamamlamış lastiğin 329,37 tonu geri kazanım tesisine, 130,37 tonu da atık yakma tesisine gönderilmiştir.

İlde bir adet Tıbbi Atık Sterilizasyon tesisi bulunmakta olup İl merkezi ve ilçelerden düzenli olarak tıbbi atıklar toplanmakta ve özel bir firmada sterilizasyon işlemine tabi tutulduktan sonra Büyükşehir Belediyesine ait II. Sınıf Katı Atık Düzenli Depolama alanında depolanmaktadır. Mersin ilinde 2019 yılında 2.302,55 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

2016 - 2018 yılları arasında 730 takvim günü süresinde Mersin İli Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi uygulanarak Mersin İlinin gerek flora gerekse fauna türlerinin tespiti yapılmıştır. Proje çalışmaları sonucunda, damarlı bitkiler için yapılan literatür taramasında 1.953 takson tespit edilmiş olup bu taksonlardan 332 takson endemik türdür. Yapılan arazi çalışmalarında literatürden 1.261 takson arazide görülmüş ve bunlardan 185’si endemiktir. Literatürde olmayan sadece arazide gözlemlenen 12 takson tespit edilmiş ve 2 tanesi endemiktir. Damarlı bitkiler için toplamda 1.965 tür tespit edilmiş ve endemizm oranı 16,99’tur. Memeliler için yapılan literatür taramasında 49 tür belirlenmiştir. Bu türlerden 21’i arazide tespit edilmiş ve 1 tür endemiktir. Memeliler için endemizm oranı 2,04’tür. Kuşlar için yapılan literatür taramasında 379 tür tespit edilmiş olup bu türlerden 256’sı arazide gözlemlenmiştir. Kuşlar açısından endemik tür yoktur. İç su balıkları için yapılan literatür taramasında sonucunda 22 tür tespit edilmiş ve hepsi arazide gözlemlenmiş olup 2 tür endemiktir. Literatürde olmayan sadece arazide gözlemlenen 12 tür tespit edilmiştir ve 4 tanesi endemiktir. İç su balıkları için toplamda 34 tür tespit edilmiş ve endemizm oranı 17,64’tür. Sürüngenler için yapılan literatür taramasında 47 tür tespit edilmiş olup bu türlerden 38’i arazide gözlemlenmiştir ve endemizm oranı 12,76’dır. Çift yaşarlar için yapılan literatür taramasında sonucunda 9 tür tespit edilmiş ve bu türlerin hepsi arazide gözlemlenmiştir. Çift yaşarlar açısından endemik tür yoktur.

Ekosistem düzeyinde izleme kapsamında 17 özellikli alan belirlenmiştir. Ayrıca, tohumuz bitkiler ve omurgasız hayvanlar için sadece literatür çalışmaları yapılmıştır. Mersin İli Anamur, Alata, Göksu, Davultepe, Kazanlı yuvalama kumsallarında toplam 2018 yılı üreme sezonunda 1.443 adet *Caretta caretta* yuvalaması ve 1.965 adet *Chelonia mydas* yuvalaması olduğu tespit edilmiştir.

Mersin ilinde 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında tescilli yapılmış herhangi bir Milli Park alanı bulunmamaktadır.

Mersin ili sınırları içerisinde 2 adet tescilli sulak alan bulunmaktadır. Mersin ili, Silifke ilçesi sınırları dâhilinde yer alan Ortadoğu ve Avrupa'nın en önemli sulak alanı olan Göksu Deltası, Mersin İl merkezinin 85 km batısında Silifke ilçesi'nin güney kenarında 330 17' Kuzey, 350 59' Doğu koordinatları arasında yer almaktadır. Diğer Dipsiz Lagünü Ulusal Öne Haiz Sulak alanıdır. Ayrıca; Göksu Deltası Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak ilan edilerek koruma altındadır.

Göksu Deltasının toplam alanı 22.840 hektardır. Bu alanın 15.000 hektar'ı Ramsar alanıdır. Yönetim planı çalışmalarında Göksu deltasında toplam 442 bitki türü bulunduğu bu türlerden 32'si kritik, tehlike altında, nadir ve hassas türler arasında yer aldığı tespit edilmiştir. Göksu deltasında yapılan kuş gözlemciliği faaliyetleri sonucunda 332 kuş türü olduğu bilinmektedir. Bu sayı tüm Türkiye avifaunasının yaklaşık %50'sini kapsamaktadır. Göksu Deltası Deniz Kaplumbağalarından *Caretta caretta* ve *Chelonia mydas* türlerine ev sahipliği yapmakta olup, 2018 yılı üreme döneminde 86 yuvalama yapıldığı gözlemlenmiştir.

Fotoğraf 36 - Göksu Deltası Özel Çevre Koruma Bölgesi (Mersin ÇŞİM, 2017)

Dipsiz Lagünü 12/06/2017 tarih ve 6693 sayılı Bakanlık Oluru ile 1035 hektarlık alan "Ulusal Öne Haiz Sulak Alan" olarak tescil edilmiştir. Doğuda Seyhan Nehri ile Batıda Tarsus Berdan Çayı arasında yer alır, güneyi ise Akdeniz ile çevrilidir. Toplam alanı 1.035 hektar olup bir birine bağlantısı olan kanal ve göletleri içermektedir.

Tabiat parkları:

100. Yıl (Gümüşkum) Tabiat Parkı: Saha Giriş, günöbirlik alan ve plaj alanından oluşmaktadır. Çeşitli orman ağacı türleri gölgesinde, temiz bir sahilde günöbirlik piknik yapma imkânı bulunmaktadır. Sahada piknik üniteleri ve oto park alanları bulunmaktadır. Saha 22,98 ha'lık alana sahiptir.

Kuyuluk Tabiat Parkı: Mersin ili Mezitli ilçesi sınırları dahilinde Mezitli-Fındıkpinarı yolunun 6. km'sinde bulunmaktadır. Saha genelinde saf kızılçam koru ormanı ile örtölmüştür. Günöbirlik piknik alanı kullanıma uygundur. Sahada kır gazinosu, spor alanları, büfe ve park bulunmaktadır. Saha 19,83 ha'lık alana sahiptir.

Şehitlik (Çamdüzü) Tabiat Parkı: Silifke ilçesine 6,5 km Mut yolu üzerinde uzaklıkta bulunmaktadır. Silifke Çamdüzü Tabiat Parkı, en çok kızılçam ağaçlarından meydana gelen ormanda, rekreasyon hizmeti vermektedir. Sahada kır gazinosu, büfe ve oyun parkları bulunmaktadır. Saha 5,68 ha'lık alana sahiptir.

Erdemli Çamlığı Tabiat Parkı: Tamamı 26,14 ha olup 12,5 ha'lık kısmı günöbirlik olarak planlanmıştır. Aynı günde 400-500 adet kampçıya çadır kurma hizmeti verilebilmektedir. 11 adet karavan parkı ve 189 adetlik otomobil park yeri bulunmaktadır.

Karaekşi Tabiat Parkı: Mut ilçesine 7 km uzaklıkta, içinde gökkuşağı alabalığı üretme istasyonu da bulunan doğal güzellikleriyle dikkat çeken bir piknik ve dinlenme yeridir. Sahadaki asil ağaç türü kızılçam ve çınar olmakla birlikte birçok tür bulunmaktadır. Sahada kır gazinosu, büfe ve oyun parkları bulunmaktadır. Saha 9 ha'lık alana sahiptir.

Aydıncık Tabiat Parkı: Silifke-Aydıncık karayolunda Aydıncık İlçesine 2 km uzaklıkta kumsalı ve denizle egzotik bir özelliğe sahip 23,71 hektar genişliğinde bir tabiat parkıdır. Ayrıca su altı dalgıçlığı ve diğer su altı sporları yapabilmek imkânı vardır. Sahada soyunma kabinleri, WC ve büfe bulunmaktadır.

Pullu Tabiat Parkı: Mersin-Antalya D400 kara yolu üzerinde, Anamur ilçesine 8 km uzaklıkta olup yaklaşık 10,3 hektarlık bir alana sahiptir. Çevrenin tüm olumsuz etkilerinden uzak olması sebebiyle yoğun ilgi gören ender tabiat parklarımızdan biridir. Temiz ve güzel bir koyu olan sahili vardır. Sahada kır gazinosu, büfe, oyun parkları ve sihi tesis kompleksi bulunmaktadır.

Dikilitaş Tabiat Parkı: Mersin-Antalya D400 kara yolu üzerinde, Bozyazı ilçesine 4 km uzaklıkta olup Pullu Tabiat Parkı'nın hemen yakınında bulunmaktadır. Yaklaşık olarak 33,5 hektarlık bir alana sahiptir. Masmavi bir deniz ile oluşan doğal güzellik insanların ilgisini çekmektedir. Sahada büfe, wc ve sihi tesis kompleksi bulunmaktadır.

Sarıkayalar Tabiat Parkı: Mersin ili Çamlıyayla ilçesi Ardıçyurdu Mevkii sınırları içerisinde 25,35 hektar büyüklüğündeki Sarıkayalar Tabiat Parkı, Bakanlık Makamınının 31.07.2017 tarih ve 664 sayılı Oluru ile Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir.

Fotoğraf 37 - Pullu Tabiat Parkı

Tabiat Anıtları:

Ana Ardiç Tabiat Anıtı: Mersin İli Çamlıyayla İlçesinden kuzeye doğru yaklaşık 20 km kadar gidildiğinde Bolkar Dağları eteğinde ve Kadıncık vadisinin kuzeyinde Ana Ardiç'a ulaşılır. Ardiç ağacı 1.110 yaşında, 21 m boy, 2,75 m çap ve 7,20 m çevre genişliğine sahiptir.

Koca Katran Tabiat Anıtı: Mersin İli Çamlıyayla İlçesi Sebil Beldesi sınırları dahilindeki alan, 2008 yılında Tabiat Anıtı olarak ilan edilmiştir. Sedir ağacı 624 yaşında, 40 m boy, 2,34 m çap ve 7,40 m çevre genişliğine sahiptir.

Yerköprü Şelalesi Tabiat Anıtı: Mut Ermenek yolunun 23 km'sinden Devlet Su İşleri Gezende Baraj Müdürlüğünden ayrılan asfalt yol ile ulaşılır. Sahanın büyük bir bölümü Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 25.09.2007 tarih ve 3101 sayılı kararı ile 1.derece doğal sit alanı olarak tescil edilmiştir.

Gilindire Mağarası Tabiat Anıtı: Mersin ilinin batısındaki Aydıncık Beldesi'nde bulunmaktadır. Aydıncık şehir merkezinin yaklaşık 7,5 km doğusunda, dalga aşındırmasıyla oluşmuş sarp bir yalıyarın yamacında gelişmiş olan mağaranın toplam uzunluğu 560 metredir. Mağara, yaşanmış olan son iklim değişikliğine ilişkin Doğu Akdeniz'de bulunan tek kayıt noktasıdır. 2013 tarihinde Tabiat Anıtı ilan edilmiştir. 2014 yılı içerisinde ziyaret açılmıştır.

Çizelge 524 - Mersin il sınırları içerisinde bulunan yaban hayatı geliştirme sahaları

Sıra no	Adı	İlçesi/mevkii
1	Hopur-Topaşır YHGS	Tarsus/Çukubağ, Keşli ve Kuşçular
2	Cehennemderesi YHGS	Çamlıyayla-Toroşlar Mevkii
3	Kadıncık YHGS	Tarsus- Olukkoyağı Çamlıyayla
4	Hisardağı-Gedikdağı YHGS	Silifke
5	Kestel Dağı YHGS	Mut

VII. Bölge Müdürlüğü – Mersin Şube Müdürlüğüne Deniz Kaplumbağaları Yuvalama Alanları sürekli olarak izlenmekte ve korunmaya çalışılmaktadır.

Doğa Koruma ve Milli Parklar Mersin Şube Müdürlüğü tescilli alanlarından 100. Yıl Tabiat Parkı içinde faaliyet gösteren Mersin Deniz Kaplumbağaları Kurtarma, Rehabilitasyon ve Bilgilendirme Merkezi'nde yaralı ve tedaviye ihtiyaç olan deniz kaplumbağalarının bakımı ve rehabilitasyon çalışmaları devam etmektedir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 525 – Mersin ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

MERSİN	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	20.190,05	1,26	23.089,67	1,44	28.063,87	1,75	31.672,41	1,98
2) Tarımsal Alanlar	402.212,71	25,12	504.250,92	31,50	508.544,17	31,77	505.966,87	31,60
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	1.169.557,15	73,06	1.065.646,90	66,56	1.055.544,56	65,93	1.054.100,92	65,84
4) Sulak Alanlar	2.309,89	0,14	1.818,29	0,11	1.988,95	0,12	1.982,22	0,12
5) Su Yapıları	6.653,13	0,42	6.117,15	0,38	6.781,37	0,42	7.200,51	0,45
TOPLAM	1.600.922,93	100,00	1.600.922,93	99,99	1.600.922,92	99,99	1.600.922,93	99,99

Mersin-Karaman Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli çevre düzeni planına ilişkin Danıştay 6. Dairesi tarafından verilen yürütmeyi durdurma kararlarının gereğinin yerine getirilmesi, yürütmeyi durdurma kararının gerekçesinde bahsedilen istatistiki bölge ve havza bütünlüğü hususlarındaki şekil eksikliği ve mevzuata aykırı hususların giderilmesi kapsamında; istatistiki bölgelere uygun olarak hazırlanan “Mersin-Adana Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı” 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. Maddesi uyarınca Bakanlık Makamının 16.09.2013 tarih ve 14398 sayılı Olur'u ile onaylanmıştır.

2025 yılı hedef alınarak hazırlanan 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı ana kararlarında Mersin İli, hizmetler ve sanayi sektörünün ön planda olacağı, ancak tarım ve sanayi sektörlerinin eşgüdümünün sağlanması yönünde tarımsal sanayinin destekleneceği bir il olarak belirlenmiştir. Mersin'in deniz turizmi potansiyelinin yanı sıra, kalkınmada önemli fırsatlar sunan kültür, inanç ve doğa turizmi potansiyelleri ile birlikte değerlendirileceği bir gelişim göstermesi desteklenmektedir.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 526 – Mersin ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	27	2	6	13	4	2	3	57
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	1	7	0	20	1	1	0	30

Çizelge 527 – Mersin ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
149	25	16	30	6	7	5	238

Çizelge 528 – Mersin ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
203	410	262	417	217	54	109	1.472

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 529 – Mersin ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları ((e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	10	46	56
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	15	64	79
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		5	5
TOPLAM	25	110	140

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 530 – Mersin ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Mersin ÇŞİM, 2019)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	35
Ani (plansız) denetimler	1.014
Genel toplam	1.049

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	4	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	33	0,00

Çizelge 531 – Mersin ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (E-Denetim, 2019)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	77.051	577.576	0	290.113	0	0	12.000	0	956.740
Uygulanan Ceza Sayısı	2	8	0	5	0	0	1	0	16

İlde, 2019 yılı itibarıyla BEKRA Bildirim Sitemine kayıtlı ve bildirim yapmış 20 adet üst seviye, 6 adet alt seviye ve 26 adet kapsam dışı tesis bulunmaktadır.

34. İSTANBUL

1. Hava Kalitesi

2019 yılında İstanbul'da konutlarda 4.307.588.160 Sm³, sanayide (serbest tüketici olarak) 1.990.352.294 Sm³ doğal gaz; evsel ısınmada 36.846 ton yerli kömür, sanayide de 33.956 ton yerli kömür, 77.352 ton ithal kömür kullanılmıştır. 2019 yılında İstanbul ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının aylara göre verileri Çizelge 532'de verilmektedir.

Çizelge 532 - İstanbul ilinde 2019 yılı Marmara Temiz Hava Merkezi istasyonları hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

BAŞAKŞEHİR	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	5,59	-	45,10	11	0,53	-	34,03	-	27,57	-			35,31	-
Şubat	4,95	-	44,85	9	0,50	-	32,63	-	25,98	-			47,25	-
Mart	6,28	-	51,71	13	0,50	-	30,33	-	29,14	-			60,04	-
Nisan	3,67	-	41,31	6	0,43	-	14,04	-	24,00	-			69,27	-
Mayıs	5,37	-	48,21	13	0,49	-	9,39	-	27,27	-			65,73	-
Haziran	2,54	-	36,01	0	0,45	-	7,18	-	14,60	-			70,23	-
Temmuz	2,87	-	33,90	1	0,44	-	7,50	-	16,88	-			72,10	-
Ağustos	2,60	-	37,59	1	0,49	-	4,99	-	11,48	-			73,51	-
Eylül	4,07	-	45,38	5	0,62	-	13,75	-	18,07	-			61,71	-
Ekim	4,72	-	43,33	6	0,50	-	19,63	-	17,07	-			50,28	-
Kasım	9,05	-	64,18	20	0,68	-	49,68	-	21,48	-			35,65	-
Aralık	8,65	-	45,65	13	0,74	-	32,85	-	18,91	-			28,87	-

ESENYURT	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	11,22	-	55,58	14	-	-	51,28	-	42,47	-			11,83	-
Şubat	7,84	-	65,41	11	-	-	49,73	-	37,66	-			12,08	-
Mart	6,28	-	71,00	24	-	-	49,65	-	39,04	-			12,88	-
Nisan	4,64	-	57,51	17	-	-	31,61	-	33,58	-			14,68	-
Mayıs	7,45	-	53,92	14	-	-	34,23	-	28,71	-			19,83	-
Haziran	9,79	-	56,42	15	-	-	18,52	-	22,84	-			42,73	-
Temmuz	11,36	-	48,51	9	-	-	19,72	-	21,88	-			38,63	-
Ağustos	8,58	-	46,70	10	-	-	13,50	-	17,18	-			40,98	-
Eylül	8,37	-	53,93	17	-	-	31,89	-	22,01	-			35,58	-
Ekim	5,41	-	63,72	24	-	-	33,29	-	25,20	-			22,98	-
Kasım	5,18	-	93,84	19	-	-	46,01	-	29,77	-			11,66	-
Aralık	4,24	-	63,86	16	-	-	45,80	-	20,53	-			8,64	-

KAĞITHANE	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	5,81	-	-	-	-	-	32,68	-	31,49	-			40,45	-
Şubat	4,95	-	-	-	-	-	33,38	-	25,44	-			43,62	-
Mart	6,42	-	-	-	-	-	37,53	-	27,84	-			52,39	-
Nisan	4,14	-	-	-	-	-	29,72	-	26,92	-			57,45	-
Mayıs	4,04	-	-	-	-	-	37,22	-	28,96	-			57,19	-
Haziran	2,43	-	-	-	-	-	22,20	-	16,46	-			69,97	-
Temmuz	2,33	-	-	-	-	-	10,06	-	12,01	-			71,64	-
Ağustos	2,77	-	-	-	-	-	9,71	-	8,19	-			76,02	-
Eylül	2,81	-	-	-	-	-	13,35	-	14,86	-			70,40	-
Ekim	3,47	-	-	-	-	-	22,18	-	11,85	-			57,42	-
Kasım	5,59	-	-	-	-	-	38,40	-	9,72	-			46,34	-
Aralık	8,64	-	-	-	-	-	39,19	-	9,54	-			43,69	-

Çizelge 532 - İstanbul ilinde 2019 yılı Marmara Temiz Hava Merkezi istasyonları hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (devam)

KANDİLLİ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	10,63	-	31,71	5	0,50	-	58,79	-	36,19	-			-	-
Şubat	11,56	-	36,03	9	0,51	-	58,78	-	36,46	-			-	-
Mart	15,04	-	40,81	6	0,52	-	59,44	-	44,20	-			-	-
Nisan	12,35	-	35,28	4	0,39	-	45,33	-	41,26	-			-	-
Mayıs	14,77	-	38,93	5	0,41	-	41,44	-	49,20	-			-	-
Haziran	8,16	-	32,40	0	0,37	-	32,40	-	34,97	-			-	-
Temmuz	11,33	-	22,46	0	0,42	-	41,33	-	23,63	-			-	-
Ağustos	6,68	-	25,17	0	0,42	-	30,93	-	21,48	-			-	-
Eylül	8,26	-	28,12	1	0,43	-	45,09	-	23,63	-			-	-
Ekim	10,05	-	30,46	1	0,45	-	54,66	-	27,76	-			-	-
Kasım	11,05	-	45,48	10	0,66	-	71,69	-	31,68	-			-	-
Aralık	9,74	-	38,37	6	0,78	-	60,03	-	29,85	-			-	-

MECİDİYEKÖY	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-	-	63,84	21	0,63	-	14,81	-	62,97	-			-	-
Şubat	-	-	71,55	17	0,64	-	20,09	-	64,94	-			-	-
Mart	-	-	77,33	27	0,81	-	19,54	-	75,65	-			-	-
Nisan	-	-	73,05	24	0,63	-	5,81	-	73,72	-			-	-
Mayıs	-	-	76,06	26	0,60	-	8,79	-	73,07	-			-	-
Haziran	-	-	60,63	24	0,66	-	5,50	-	61,51	-			-	-
Temmuz	-	-	50,58	14	0,73	-	5,90	-	65,80	-			-	-
Ağustos	-	-	47,32	10	0,78	-	4,27	-	56,50	-			-	-
Eylül	-	-	56,68	20	0,70	-	9,61	-	67,44	-			-	-
Ekim	-	-	57,41	22	0,69	-	11,48	-	65,06	-			-	-
Kasım	-	-	80,78	25	0,94	-	20,85	-	67,08	-			-	-
Aralık	-	-	54,50	12	0,95	-	28,54	-	55,48	-			-	-

SİLİVRİ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	3,64	-	24,70	1	-	-	12,78	-	25,69	-			41,33	-
Şubat	2,49	-	26,74	4	-	-	17,60	-	25,73	-			49,75	-
Mart	4,45	-	36,38	5	-	-	18,04	-	29,58	-			67,47	-
Nisan	2,90	-	32,28	4	-	-	10,72	-	24,00	-			84,85	-
Mayıs	5,23	-	28,98	0	-	-	14,23	-	21,57	-			72,17	-
Haziran	2,06	-	27,44	0	-	-	5,88	-	16,50	-			79,01	-
Temmuz	1,56	-	24,64	0	-	-	6,43	-	18,20	-			77,59	-
Ağustos	1,63	-	23,45	0	-	-	3,69	-	13,00	-			82,84	-
Eylül	3,03	-	22,44	0	-	-	12,93	-	18,33	-			74,35	-
Ekim	2,73	-	20,22	1	-	-	16,07	-	22,40	-			55,65	-
Kasım	4,90	-	32,33	4	-	-	34,25	-	26,64	-			47,79	-
Aralık	4,88	-	25,79	0	-	-	41,24	-	25,51	-			40,78	-

SULTANBEYLİ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	9,26	-	33,93	5	-	-	27,65	-	14,95	-			38,17	-
Şubat	7,34	-	39,34	9	-	-	26,72	-	13,80	-			49,46	-
Mart	8,70	-	40,81	7	-	-	29,32	-	12,92	-			62,69	-
Nisan	6,10	-	32,97	3	-	-	20,77	-	9,72	-			68,65	-
Mayıs	5,97	-	32,25	2	-	-	20,49	-	12,98	-			71,71	-
Haziran	3,87	-	25,98	0	-	-	11,94	-	5,86	-			79,96	-
Temmuz	3,62	-	19,00	0	-	-	13,21	-	6,77	-			80,41	-
Ağustos	3,05	-	20,48	0	-	-	7,09	-	5,06	-			84,71	-
Eylül	5,40	-	28,24	1	-	-	18,62	-	8,24	-			71,57	-
Ekim	5,29	-	28,10	1	-	-	22,31	-	6,43	-			56,01	-
Kasım	7,33	-	50,41	11	-	-	42,61	-	9,97	-			35,29	-
Aralık	9,96	-	49,77	15	-	-	29,12	-	6,76	-			25,88	-

Çizelge 532 - İstanbul ilinde 2019 yılı Marmara Temiz Hava Merkezi istasyonları hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (devam)

SULTANGAZI	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	3,97	-	41,95	9	-	-	1,83	-	36,11	-			29,49	-
Şubat	2,95	-	52,27	11	-	-	1,76	-	33,32	-			40,62	-
Mart	6,05	-	72,78	26	-	-	1,68	-	37,56	-			48,78	-
Nisan	3,38	-	63,91	21	-	-	0,91	-	32,97	-			55,41	-
Mayıs	4,90	-	58,90	20	-	-	0,86	-	36,53	-			52,94	-
Haziran	3,34	-	63,18	19	-	-	0,68	-	26,97	-			57,38	-
Temmuz	4,13	-	54,93	23	-	-	0,81	-	28,72	-			51,95	-
Ağustos	3,70	-	49,38	17	-	-	1,05	-	18,20	-			58,53	-
Eylül	3,07	-	59,13	24	-	-	1,22	-	25,37	-			48,90	-
Ekim	4,57	-	59,95	25	-	-	1,32	-	26,22	-			29,94	-
Kasım	3,55	-	67,21	19	-	-	6,42	-	29,68	-			15,51	-
Aralık	3,90	-	43,58	6	-	-	2,35	-	23,85	-			17,63	-

ŞİLE	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	5,63	-	20,39	1	-	-	53,31	-	7,17	-			59,73	-
Şubat	4,50	-	24,11	2	-	-	57,84	-	8,04	-			64,65	-
Mart	6,13	-	24,08	0	-	-	49,28	-	8,03	-			80,06	-
Nisan	2,13	-	25,68	2	-	-	28,76	-	5,12	-			83,71	-
Mayıs	2,84	-	25,37	0	-	-	29,12	-	8,83	-			84,29	-
Haziran	1,10	-	23,19	0	-	-	15,89	-	3,64	-			78,82	-
Temmuz	1,27	-	17,13	0	-	-	14,40	-	2,84	-			82,89	-
Ağustos	1,85	-	23,32	0	-	-	9,22	-	2,26	-			84,33	-
Eylül	1,39	-	25,72	0	-	-	25,82	-	4,17	-			79,97	-
Ekim	1,71	-	23,05	0	-	-	32,44	-	4,35	-			67,83	-
Kasım	12,75	-	38,38	6	-	-	73,21	-	9,77	-			53,70	-
Aralık	3,22	-	22,31	0	-	-	61,94	-	10,40	-			41,33	-

ŞİRİNEVLER	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	7,54	-	45,24	9	0,75	-	34,44	-	82,56	-			-	-
Şubat	7,74	-	52,18	8	0,81	-	42,22	-	90,20	-			-	-
Mart	8,53	-	50,53	12	0,87	-	54,24	-	91,61	-			-	-
Nisan	5,68	-	51,91	14	0,73	-	56,30	-	80,47	-			-	-
Mayıs	7,77	-	48,52	9	0,69	-	40,03	-	79,27	-			-	-
Haziran	5,05	-	42,51	5	0,71	-	41,21	-	56,42	-			-	-
Temmuz	5,36	-	31,39	0	0,72	-	40,37	-	54,82	-			-	-
Ağustos	4,14	-	29,21	0	0,79	-	37,09	-	42,38	-			-	-
Eylül	5,88	-	37,44	3	0,76	-	55,81	-	61,93	-			-	-
Ekim	6,89	-	43,36	6	0,87	-	63,93	-	67,29	-			-	-
Kasım	9,76	-	64,14	19	1,16	-	74,59	-	78,88	-			-	-
Aralık	9,08	-	47,09	14	1,27	-	70,72	-	66,21	-			-	-

ÜMRANİYE	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	8,41	-	31,15	1	0,65	-	36,13	-	51,88	-			-	-
Şubat	6,77	-	35,61	6	0,72	-	32,53	-	44,56	-			-	-
Mart	8,34	-	34,82	2	0,51	-	38,97	-	67,28	-			-	-
Nisan	5,34	-	33,04	3	0,47	-	42,17	-	77,96	-			-	-
Mayıs	5,80	-	30,75	1	0,51	-	59,76	-	70,46	-			-	-
Haziran	5,86	-	26,08	0	0,56	-	36,37	-	69,21	-			-	-
Temmuz	5,04	-	17,43	0	0,59	-	33,48	-	65,58	-			-	-
Ağustos	10,38	-	17,01	0	0,58	-	25,97	-	60,58	-			-	-
Eylül	5,22	-	22,15	0	0,64	-	37,31	-	72,43	-			-	-
Ekim	5,48	-	27,45	0	0,68	-	47,15	-	68,49	-			-	-
Kasım	6,16	-	40,42	9	0,80	-	83,09	-	68,46	-			-	-
Aralık	7,16	-	35,43	4	0,83	-	80,35	-	58,29	-			-	-

Çizelge 532 - İstanbul ilinde 2019 yılı Marmara Temiz Hava Merkezi istasyonları hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (devam)

ÜSKÜDAR	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-	-	33,13	6	0,62	-	3,79	-	36,11	-	-	-	-	-
Şubat	-	-	34,39	7	0,62	-	5,81	-	36,12	-	-	-	-	-
Mart	-	-	39,77	9	0,73	-	3,45	-	45,87	-	-	-	-	-
Nisan	-	-	35,09	4	0,64	-	2,21	-	47,41	-	-	-	-	-
Mayıs	-	-	36,36	5	0,69	-	1,94	-	54,31	-	-	-	-	-
Haziran	-	-	28,91	0	0,58	-	1,46	-	40,83	-	-	-	-	-
Temmuz	-	-	20,05	0	0,57	-	1,63	-	36,80	-	-	-	-	-
Ağustos	-	-	18,18	0	0,60	-	1,49	-	27,77	-	-	-	-	-
Eylül	-	-	23,20	1	0,61	-	2,32	-	31,74	-	-	-	-	-
Ekim	-	-	27,78	1	0,58	-	3,41	-	42,55	-	-	-	-	-
Kasım	-	-	47,72	12	0,89	-	3,54	-	56,25	-	-	-	-	-
Aralık	-	-	38,21	10	0,99	-	6,08	-	46,84	-	-	-	-	-

İlde yaşanan hava kirliliğinin azaltılmasına yönelik olarak hazırlan İstanbul İli Temiz Hava Eylem Planı (2014-2019) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından uygun görülerek 14.12.2015 tarihli ve 153 karar no'lu Mahalli Çevre Kurulunda görüşülmüş ve planın il genelinde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü kontrolünde ilgili kurum ve kuruluşlarca uygulanmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda çalışmalar devam etmektedir. 2020-2024 yılları için yeni plan çalışmalarına başlanmış ve yıl içinde ilde bulunan ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile çeşitli toplantılar gerçekleştirilmiştir.

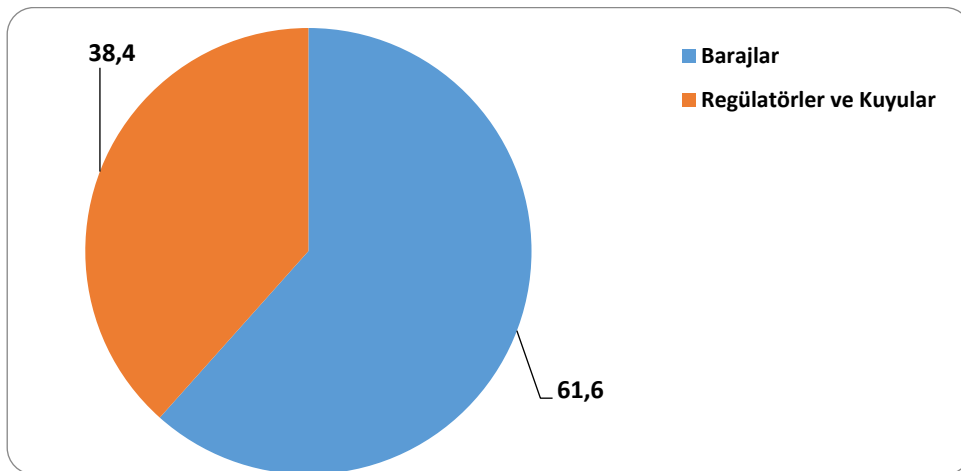
Çizelge 533 - İstanbul ilinde 2019 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri (İstanbul ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Atık Geri Kazanım ve Bertaraf Tesisleri	1	1
Çimento	1	3
Doğalgaz Çevrim ve Termik Santraller	3	11
Kireç Fabrikaları	1	2
TOPLAM	6	17

İstanbul ilinde 2019 yılı itibariyle toplam 76 adet işletmeye Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi verilmiş olup, 2019 yılında 2.518.520 araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

2019 yılında şehre toplam verilen suyun %61,6'ü barajlardan, %38,4'si regülatörlerden ve kuyulardan karşılanmıştır. İstanbul sınırları içinde bulunan çok sayıda akarsu ve dere, içme suyu amaçlı olarak yararlanılan belli başlı 7 adet su toplama havzasını beslemektedir. Bu havzalar Anadolu Yakası'nda Ömerli, Elmalı ve Darlık Barajları; Avrupa Yakası'nda ise Alibey, Terkos, Sazlıdere ve Büyükçekmece Barajlarıdır.

Grafik 74 - İstanbul ilinde 2020 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (İSKİ, 2020)

Çizelge 534 - İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

Tesisin Adı	Hizmete Giriş Yılı	Verim (milyon m ³ /yıl)
Elmalı I ve II Barajları	1893 – 1950	15
Terkos Barajı	1883	142
Alibeyköy Barajı	1972	36
Ömerli Barajı	1972	220
Darlık Barajı	1989	97
Büyükçekmece Barajı	1989	100
Yeşilvadi Regülatörü	1992	5
Istrancalar (Düzdere, Kuzuludere, Büyükdere, Sultanbahçedere, Elmalıdere)	1995-1997	75,2
Kuyular	1996-2007	25,7
Kazandere Barajı	1997	100
Sazlıdere Barajı	1998	55
Pabuçdere Barajı	2000	60
Yeşilçay Regülatörü	2004	145
Melen Regülatörü I	2007	268
Melen Regülatörü II	2014	307
Bentler	1620-1839	2,5
Genel Toplam		1.653,4

Çizelge 535 - İstanbul'un mevcut içme suyu arıtma tesisleri

Tesisin Adı	Hizmete Giriş Yılı	Kapasite (m ³ /gün)	
Ömerli	Orhaniye	1978	550.000
	Osmaniye	1986	200.000
	Muradiye	1995	300.000
	Emirli	2001	500.000
Kâğıthane	Çelebi Mehmet	1978	400.000
	Yıldırım Bayezid	1956	300.000
Büyükçekmece	Büyükçekmece	1989	400.000
Elmalı	Elmalı	1956	40.000
İkitelli	Fatih Sultan Mehmet	1998	400.000
	II.Bayezid	2003	400.000
Taşoluk		2005	50.000
Cumhuriyet		2013	720.000
Çatalca İhsaniye		2018	11.000
Silivri Hallaçlı		2018	22.000
Diğer	Şile, Ağva, Bıçkıdere, Haciosman, Yalıköy, Danamandıra, Esenceli		59.220
Toplam			4.352.220

Çizelge 536 - Planlanan İçmesuyu Arıtma Tesisleri

S.N	Tesis Adı	Kapasite (m ³ /gün)
1	Cumhuriyet İçmesuyu Arıtma Tesisi 2.Kademe	1.150.000
2	İkitelli İçmesuyu Arıtma Tesisi 3.Kademe	400.000
3	Silivri Danamandıra İçmesuyu Arıtma Tesisi	17.000
4	Ambarlı Denizsuyu Tuzsuzlaştırma Tesisi	50.000
5	Ömerli (Emirli) İçme Suyu Arıtma Tesisi III.Kademe	500.000

İSKİ, İstanbul il sınırları içinde yer alan 39 ilçedeki nüfusun tamamına yakınına 16.461 km uzunluğunda atık su şebekesi ve 1.197 km uzunluğunda atık su kolektör hattı ile hizmet vermektedir. İstanbul'da mevcut 87 adet atık su arıtma tesisi ile atık suların % 99'si arıtılmaktadır.

2019 yılında 400 m³/gün kapasiteli Silivri Büyükkılınçlı Paket Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi hizmete alınmıştır.

İlde İSKİ Genel Müdürlüğü tarafından kurulmuş/işletilmekte olan çok sayıda kentsel atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Bunlardan 16 adet kentsel atıksu arıtma tesisinde 16 SAİS kabini, İstanbul Havalimanı İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisinde 1 adet SAİS kabini, EÜAŞ İstanbul Doğalgaz Santralleri İşletme Müdürlüğünde soğutma suyu için kurulmuş olan 2 adet SAİS kabini bulunmaktadır.

Çizelge 537 - İstanbul ili Avrupa ve Asya yakasında mevcut kentsel atıksu arıtma tesisleri (İSKİ, 2019)

	Tesis Adı	Hizmete Giriş Tarihi	Kapasite (m ³ /gün)	Ortalama Debi Miktarı (m ³ /gün)	Toplam Debi Miktarı (m ³ /yıl)	
Avrupa Bölgesi	1	Ambarlı İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2012	400.000	360.083	131.430.406
	2	Ataköy İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2010 - 2018	600.000	393.897	143.772.232
	3	Arnavutköy Terkos İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2000	1.730	1.436	524.160
	4	Çanta İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	52.000	13.390	4.887.513
	5	Silivri İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	36.500	21.233	7.749.895
	6	Büyüçekmece İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	132.500	78.752	28.744.425
	7	Selimpaşa İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	70.000	37.134	13.553.975
	8	Silivri Gümüşyaka Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2007	3.300	3.147	1.148.648
	9	Çatalca Akalan Biyolojik Paket Atıksu Arıtma Tesisi	2018	400	241	87.976
	10	Çatalca Belgrat Biyolojik Paket Atıksu Arıtma Tesisi	2008	120	94	34.268
	11	Çatalca Kestanelik Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2010	500	584	213.069
	12	Çatalca Örcünlü Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2010	250	196	71.574
	13	Çatalca Yazlık Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2012	250	288	105.254
	14	Çatalca Subaşı Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2012	500	881	321.688
	15	Çatalca Çanakça Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2010	500	611	223.017
	16	Çatalca İzzettin Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2010	500	485	177.098
	17	Çatalca Oklalı Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2011	500	341	124.427
	18	Arnavutköy Boyalık Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2011	250	343	125.217
	19	Çatalca İhsaniye Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2011	500	447	163.032
	20	Çatalca Başakköy Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2010	250	165	60.389
	21	Silivri Beyciler Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2013	1.000	778	284.082
	22	Çatalca Binkılıç Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2014	1.000	1.240	452.684
	23	Çatalca Çiftlik Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2014	1.000	533	194.699
	24	Arnavutköy Karaburun Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2014	2.000	1.540	562.035
	25	Çatalca Karaca Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2014	1.000	683	249.150
	26	Çatalca Yalı Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2014	1.000	991	361.548
	27	Silivri Değirmenköy Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2014	2.000	2.174	793.505
	28	Silivri Sayalar Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2014	500	260	94.998
	29	Silivri Çayırdere Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2014	500	321	117.090
	30	Çatalca Hallaçlı Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2014	500	720	262.732
	31	Silivri Büyükçavuşlu Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2018	1.000	652	237.889
	32	Silivri Kadıköy Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2018	800	447	163.274
	33	Silivri Danamandıra Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2014	500	663	241.834
	34	Çatalca Aydınlar Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2014	500	648	236.669
	35	Çatalca Gümüşpınar Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2014	500	382	139.297
	36	Çatalca Karamandere Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2014	500	274	100.086
	37	Sarıyer Zekeriyaköy Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	4.000	1.330	485.554
	38	Çatalca Çakıl Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	1.000	771	281.255
	39	Çatalca İnceğiz Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	1.000	1.126	410.864
	40	Arnavutköy Dursunköy Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	500	212	77.416
	41	Çatlaca Dağyenice Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	500	519	189.349
	42	Çatalca Hisarbeyli Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	500	165	60.395
	43	Çatalca Örencik Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	500	445	162.585
	44	Çatalca Gökçeali Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	500	761	277.788
	45	Çatalca Elbasan Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	500	433	157.902
	46	Çatalca Ovayenice Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	500	124	45.300
	47	Arnavutköy Yassören Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2018	250	209	76.181

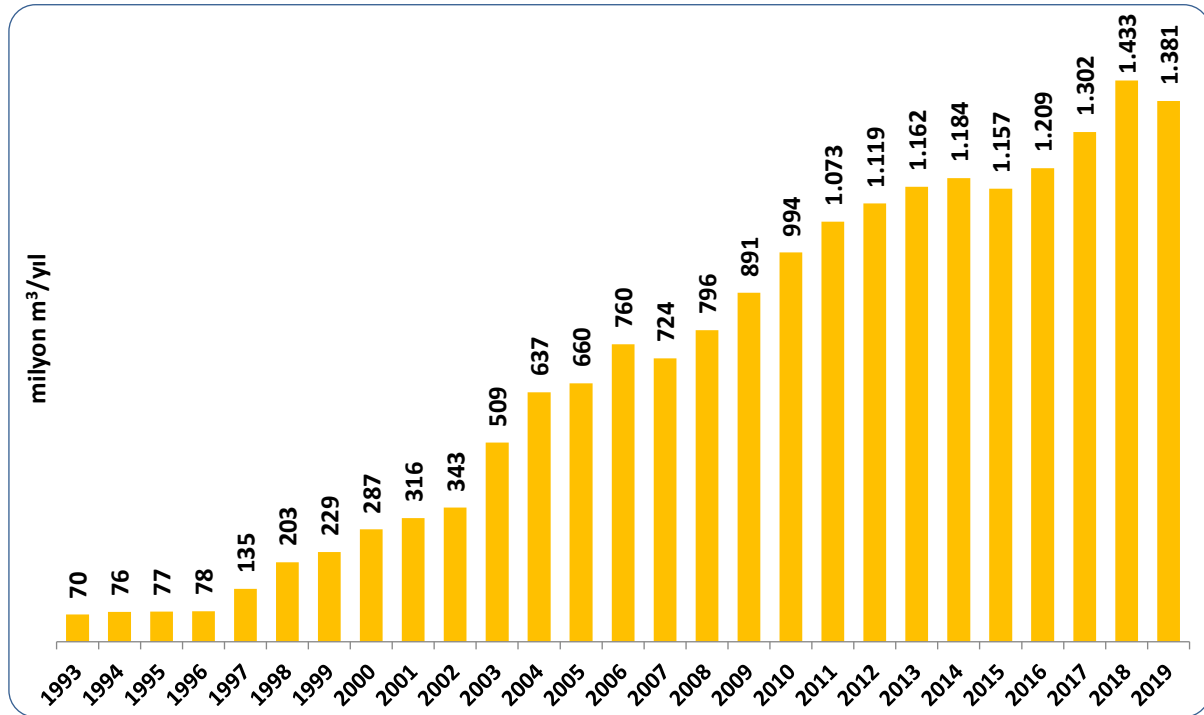
Çizelge 537 - İstanbul ili Avrupa ve Asya yakasında mevcut kentsel atıksu arıtma tesisleri (İSKİ, 2019) (devam)

Tesis Adı		Hizmete Giriş Tarihi	Kapasite (m ³ /gün)	Ortalama Debi Miktarı (m ³ /gün)	Toplam Debi Miktarı (m ³ /yıl)	
48	Arnavutköy Baklalı Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2018	250	233	84.965	
49	Silivri Akören Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2016	500	799	291.689	
50	Silivri Cezaevi Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2018	6.000	3.047	1.112.310	
51	Eyüpsultan Akpınar Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2018	250	321	117.172	
52	Yenikapı Atıksu Ön Arıtma Tesisi	1988	864.000	652.659	238.220.411	
53	Baltalimanı Atıksu Ön Arıtma Tesisi	1997	625.000	514.647	187.846.059	
54	Küçükçekmece Atıksu Ön Arıtma Tesisi	2003	354.000	280.999	102.564.752	
55	Büyükkılıncı Paket Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2019	400	276	100.779	
Avrupa Yakası Toplam			3.175.000	2.385.130	870.572.560	
Asya Bölgesi	56	Tuzla İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	1998-2009	250.000	323.501	118.077.695
	57	Paşaköy İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2000-2009	200.000	165.215	60.303.297
	58	Şile Geredeli Köyü Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2013	250	527	192.299
	59	Şile Kabakoz Köyü Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2013	250	682	249.007
	60	Şile Sofular Köyü Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2013	250	291	106.350
	61	Şile Alacalı Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	2013	250	347	126.809
	62	Şile Doğancı Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	2013	500	414	151.251
	63	Şile Kurnaköy Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	2013	250	567	206.790
	64	Beykoz Cumhuriyet Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	2013	500	475	173.235
	65	Şile Üvezli Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	2013	250	446	162.945
	66	Şile Satmazlı Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	2013	500	407	148.706
	67	Şile Şuayipli Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	2013	250	210	76.764
	68	Şile Değirmençayırı Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	2013	250	478	174.601
	69	Çekmeköy Ömerli Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2008	500	367	133.883
	70	Şile Ağva Menbran İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2010 - 2018	4.000	2.676	976.867
	71	Şile Kömürlük Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2008	125	284	103.552
	72	Şile Sahilköy Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2011	500	718	261.915
	73	Şile İmrenli Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2012	250	265	96.753
	74	Şile Karakiraz Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2012	250	395	144.220
	75	Çekmeköy Koçullu Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2012	500	512	186.860
76	Şile Kervansaray Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2012	500	1.378	502.867	
77	Şile Yeniköy Biyolojik Paket Atıksu Arıtma Tesisi	2008	200	182	66.441	
78	Beykoz Öğümce Biyolojik Paket Atıksu Arıtma Tesisi	2010	200	143	52.041	
79	Şile Oruçoğlu Bitkisel Atıksu Arıtma Tesisi	2009	125	168	61.340	
80	Çekmeköy Hüseyinli Köyü Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2013	2.000	0	0	
81	Çekmeköy Reşadiye Köyü Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	2013	2.000	0	0	
82	Beykoz Poyraz Köy Biyolojik Paket Atıksu Arıtma Tesisi	2017	250	373	136.132	
83	Küçüksu Atıksu Ön Arıtma Tesisi	2004	640.000	249.544	91.083.394	
84	Şile Kumbaba Atıksu Ön Arıtma Tesisi	2008	46.000	17.994	6.567.727	
85	Kadıköy Atıksu Ön Arıtma Tesisi	2003	833.000	524.876	191.579.888	
86	Üsküdar Atıksu Ön Arıtma Tesisi	1992	77.760	32.635	11.911.912	
87	Paşabahçe Atıksu Ön Arıtma Tesisi	2009	575.000	73.158	26.702.666	
Asya Yakası Toplam			2.636.660	1.399.228	510.718.208	
Genel Toplam			5.811.660	3.784.358	1.381.290.768	

Paşaköy, Tuzla, Ataköy ve Ambarlı İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesislerinde kurulan dezenfeksiyon ünitesinden geçen atıksular geri kazanılarak peyzaj, proses ve soğutma suyu olarak kullanılmaktadır. 2019 yılında toplam 25.376.863 m³/yıl geri dönüşüm suyu kazanılmıştır. (İSKİ, 2019)

Çizelge 538 - Atık Su Arıtma Tesislerinin arıtma türlerine göre debisi ve sayıları (İSKİ, 2020)

Tesis Türü	2018		2019	
	Sayısı (Adet)	Debi (m ³ /yıl)	Sayısı (Adet)	Debi (m ³ /yıl)
İleri Biyolojik	10	529.321.729	10	510.020.465
Biyolojik	68	15.283.649	69	14.793.494
Ön Arıtma	8	888.760.697	8	856.476.809
Toplam	86	1.433.366.075	87	1.381.290.768

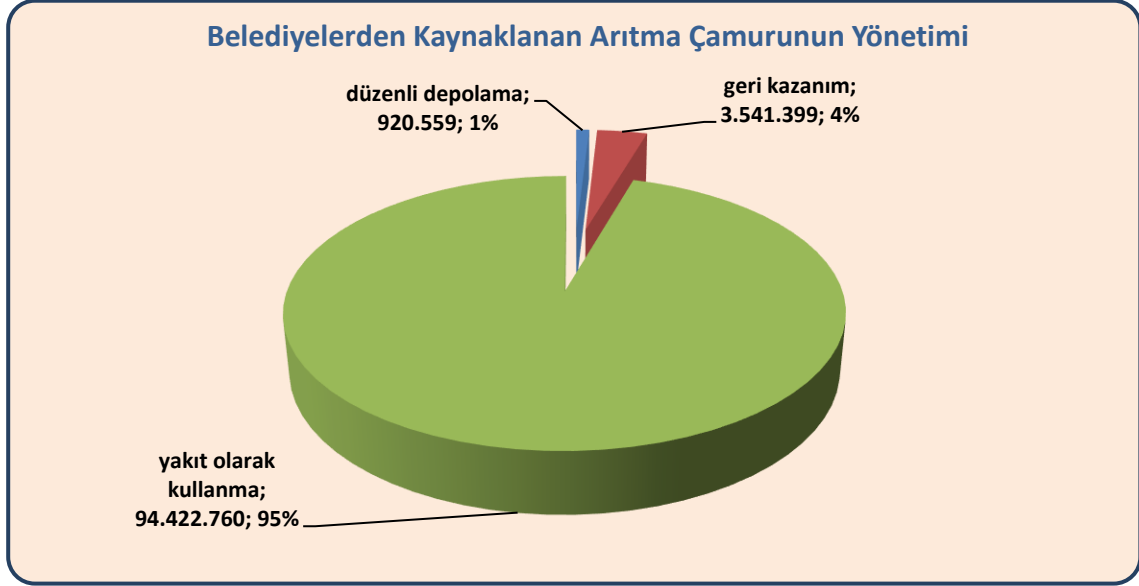
Grafik 75 - Yıllara göre arıtılan atık su miktarları (milyon m³/yıl)

Çizelge 539 - İstanbul İlinde 2019 yılı OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Çevre Denetim Şb.Md., 2019)

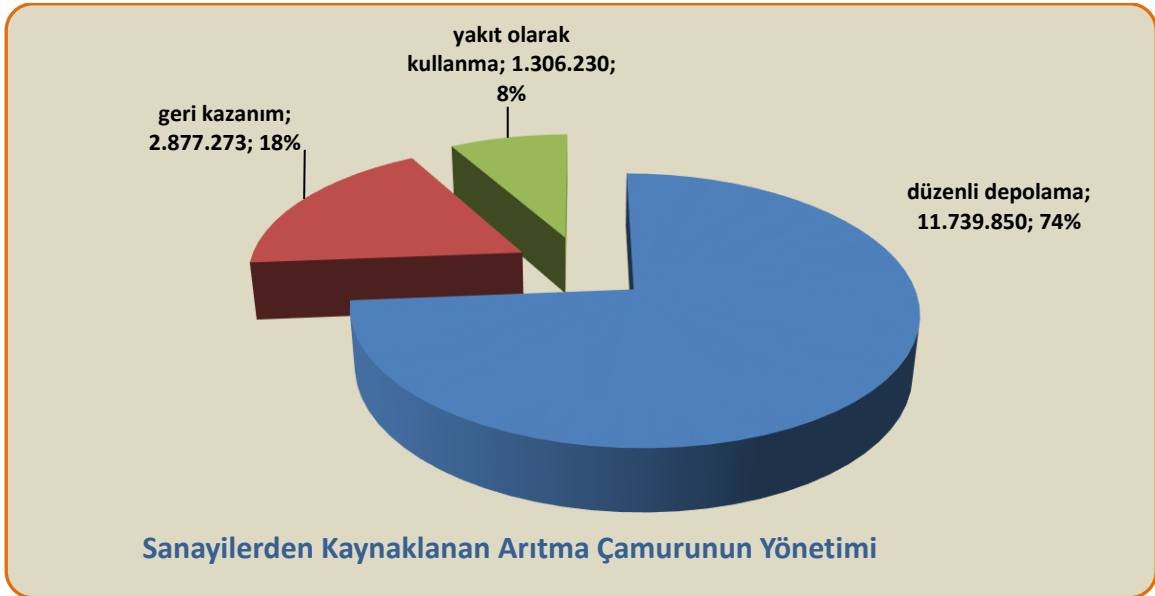
OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
İstanbul Tuzla OSB	Faaliyette	3.000	Yok	Kimyasal-Biyolojik	463,980 ton
Deri OSB	Faaliyette	36.000	Yok	Biyolojik	996,225 ton
Beylikdüzü OSB (Birlik ve Bakır Sanayi sitesi)	Faaliyette		Yok	Kimyasal-Biyolojik	2018 atık beyanı yok
İkitelli OSB (Galvano Teknik Sanayi Sitesi)	Faaliyette	1.000	Yok	Kimyasal	2018 atık beyanı yok

Asya Bölgesinde 2.452 adet firmadan EAS (Endüstriyel Atık Su) kaynaklanmaktadır. Asya Bölgesindeki toplam endüstriyel atık su debisi yaklaşık 33.418 m³/gün'dür. EAS kaynaklanan işletmelerden 235 tanesinde arıtma tesisi (ortak arıtmalar hariç) mevcut olup, 32 işletmeden atık suları için önlem almaları talep edilmiştir. Yönetmelik gereği arıtma tesisi gerekmeyen işletme sayısı 1.636 olup, 345 işletme tesis içi önleme sahiptir. 203 işletme atık suyunu taşıttırmaktadır.

Avrupa Bölgesinde 4.344 adet firmadan EAS (endüstriyel atık su) kaynaklanmaktadır. Avrupa Bölgesindeki toplam endüstriyel atık su debisi yaklaşık 28.789 m³/gündür. EAS kaynaklanan işletmelerden 929 tanesinde arıtma tesisi (ortak arıtmalar hariç) mevcut olup, 46 işletmeden atık suları için önlem almaları talep edilmiştir. Yönetmelik gereği arıtma tesisi gerekmeyen işletme sayısı 2.681 olup, 475 işletme tesis içi önleme sahiptir. 213 işletme atık suyunu taşıttırmaktadır.

Grafik 76 - İstanbul ilinde 2019 yılında belediyelerden kaynaklanan arıtma çamurunun yönetimi (İstanbul ÇŞİM, 2020)

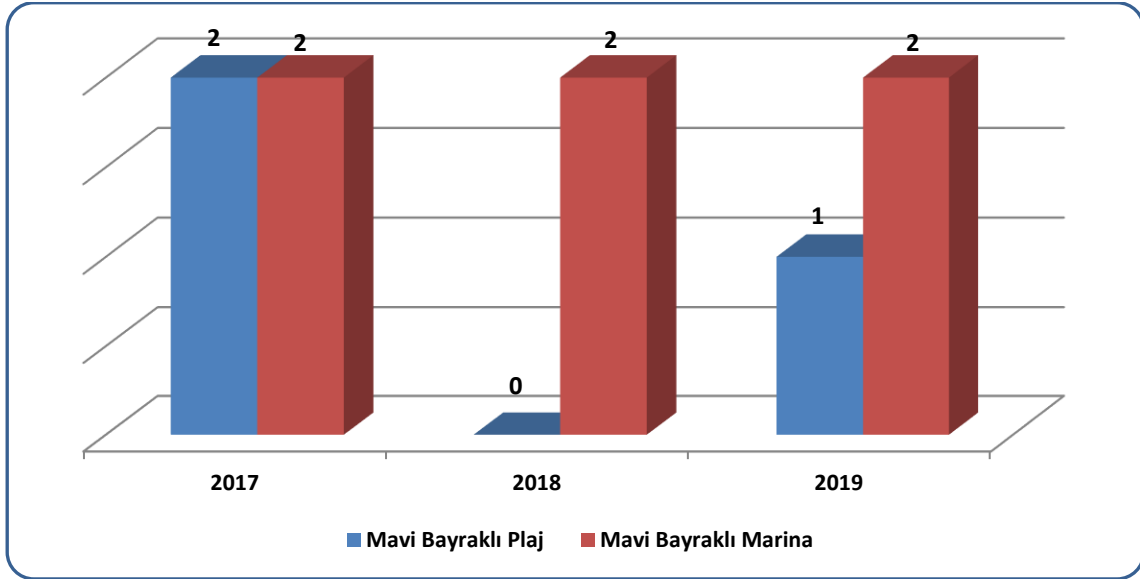

Grafik 77 - İstanbul ilinde 2019 yılında sanayiden kaynaklanan arıtma çamurunun yönetimi (İstanbul ÇŞİM, 2020)

2019 yılı itibariyle ilde Ataköy Marina-Bakırköy ve West İstanbul Marina-Büyükçekmece olmak üzere 2 adet mavi bayraklı marina, 1 adet de mavi bayraklı plaj bulunmaktadır (mavibayrak.org.tr, 2019).

Çizelge 540 - İstanbul ili kıyı su kütlelerinin 2018 yılı ekolojik kalite değerlendirmesi (sim.csb.gov.tr, 2019)

	Ortak Değerlendirme				
	2018	2017	2016	2015	2014
MRM 10: BC1, MD3, MD54 (Silivri, M. Ereğlisi)	Zayıf	Orta	Orta	Orta	Orta
MRM 11: KC1, YK1 (B. Çekmece)	Kötü		Kötü	Zayıf	Kötü
MRM 13: B2, M8, M1A, M3 (Yenikapı)	Orta	Orta	Orta	Orta	Zayıf
MRM 14: MDADA2, MDADA3, YSA, YSA1, YSA2, MDNEA (Kadıköy)	Zayıf	Orta	Orta	Orta	Orta
MRM 15: MY1, MY2, M11 (Tuzla)	Zayıf	Zayıf	Zayıf	Zayıf	Orta
KAR01_1: TRK1, TRK4, KO (Kilyos)	Orta	İyi	İyi	Orta	İyi
KAR01_2: TRK7, TRK8 (Şile)	İyi	İyi	Çok iyi	Çok iyi	İyi

Grafik 78 – İstanbul ilinde 2019 yılı itibariyle plajların durumu, mavi bayrak almış plaj ve marinaların sayısı (mavibayrak.org.tr, 2020)

Çizelge 541 – İstanbul ilinde 2020 yılı itibariyle acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı

Şehir	Acil Müdahale Planı Hazırlaması Gereken Kıyı Tesis Adedi	Onaylı Plana Sahip Kıyı Tesis Adedi
İstanbul	-	14

Çizelge 542 - İstanbul ilinde 2020 yılı itibariyle Atık Kabul Tesisleri ve Atık Alma Gemileri

Şehir	Lisanslı Atık Alım Gemisi Adedi	Alabileceği atıklar	Toplam Kapasite (m ³)
İstanbul	9	Sintine	1.115
		Slaç	1.036
		Atık Yağ	751
		Slop	1.312
		Pissu	812
		Çöp	289

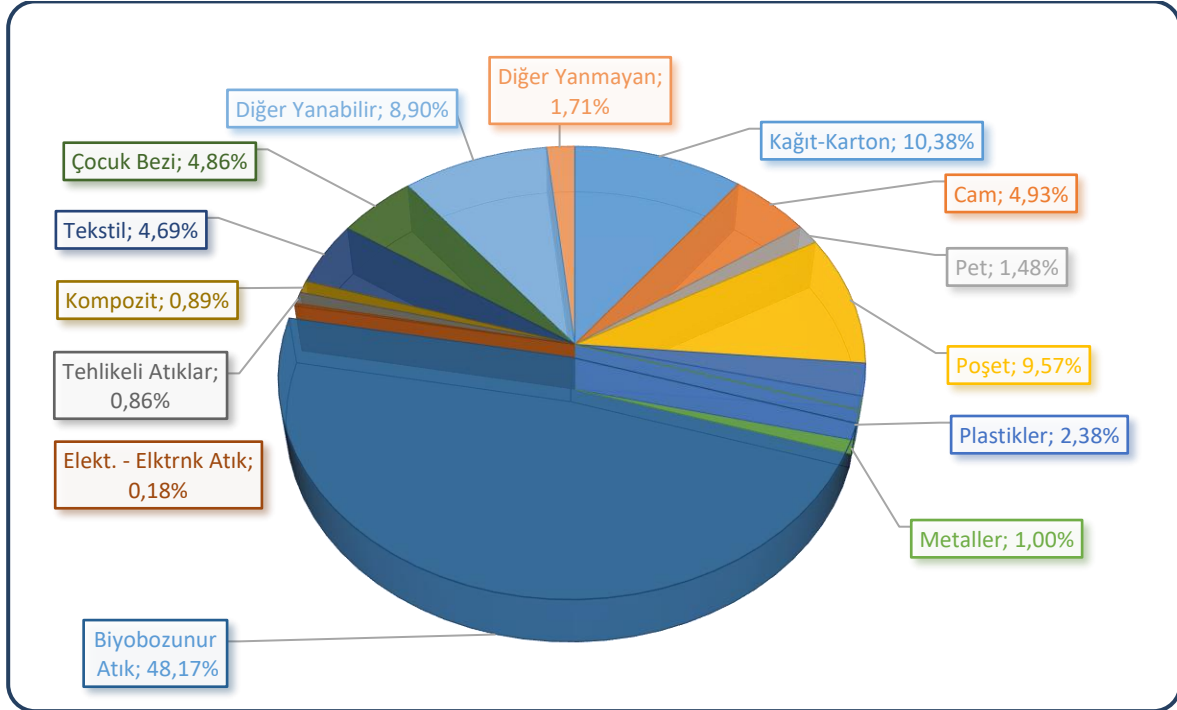
Şehir	Lisanslandırma İşlemi Devam Eden Atık Alım Gemisi Adedi	Alabileceği atıklar	Toplam Kapasite
İstanbul	1	Sintine	661,400
		Slaç	665,920
		Atık Yağ	550,340
		Slop	662,640
		Pissu	693,680

Lisanslı Atık Kabul Tesisi	Alabileceği Atıklar
Haydarpaşa Atık Kabul Tesisi	130204* Mineral esaslı klor içeren motor, şanzıman ve yağlama yağları 130205* Mineral esaslı klor içermeyen motor, şanzıman ve yağlama yağları 130206* Sentetik motor, şanzıman ve yağlama yağları 130208* Diğer motor, şanzıman ve yağlama yağları 130403* Diğer denizcilik seyrüseferinden kaynaklanan sintine yağları 130701* Fuel-oil ve mazot 130702* Benzin 130703* Diğer Yakıtlar (Karışımlar dahil) 160708* Yağ içeren atıklar

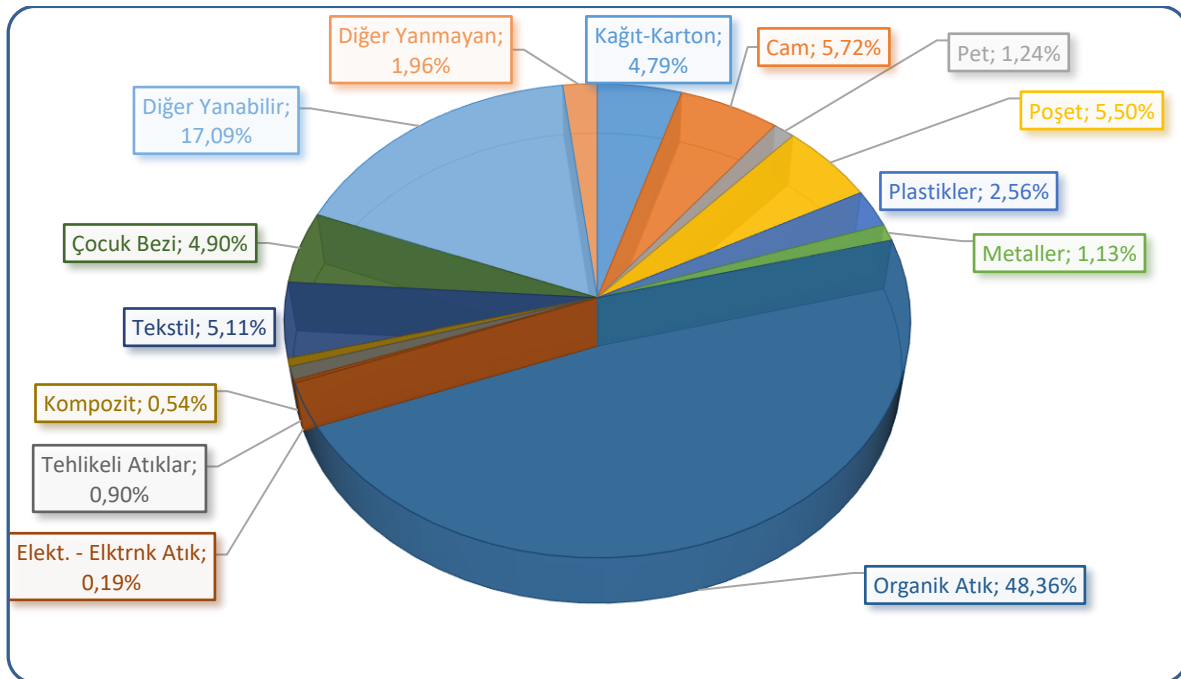
3. Atık

İlçe belediyeleri tarafından toplanarak İstanbul genelinde bulunan 8 adet katı atık transfer istasyonlarına getirilen evsel atıkların düzenli depolama alanlarına taşınması ve bertaraf çalışmaları kapsamında 2019 sonu itibariyle günlük ortalama 12.820 ton katı atık taşınmıştır. Bu miktarın günlük yaklaşık 12.392 tonu katı atık transfer istasyonları üzerinden düzenli depolama alanlarına, 428 tonu ise katı atık

transfer istasyonları üzerinden bertaraf sahalarındaki geri kazanım tesislerine taşınmıştır. İstanbul genelinde ilçe belediyeleri tarafından toplanarak katı atık transfer istasyonlarına veya doğrudan düzenli depolama sahalarına getirilen evsel atıkların 2019 yılındaki miktarı toplam 6 milyon 136 bin 665 ton'dur.

Grafik 79 - İstanbul ilinde katı atık kompozisyonu (kış sezonu) (İBB, 2017)

Grafik 80 - İstanbul ilinde katı atık kompozisyonu (Yaz sezonu) (İBB, 2017)

2019 yılında Kemerburgaz Geri Kazanım ve Kompost Tesisine günlük ortalama 305 ton atık ve Şile-Kömürçüoda Entegre Mekanik Biyolojik İşlem ve Geri Kazanım Tesisine günlük 478 ton atık kabul edilmiştir. Kemerburgaz Geri Kazanım ve Kompost Tesisinde 2019 yılında toplam **16.503 ton kompost** üretilmiştir. Şile-Kömürçüoda Entegre Mekanik Biyolojik İşlem ve Geri Kazanım Tesisinde ise 2019 yılında toplam **26.417 ton ATY** üretilmiştir. Her iki tesiste toplam **8.832 ton malzeme (Geri Dönüştürülebilir Malzeme)** geri kazanılmıştır.

İstanbul geneli için İBB tarafından yapılan son atık karakterizasyon çalışması 2017 yılında yürütülmüş olup veriler 2019 yılı için de geçerlidir. Ayrıca 2020 yılında yeni bir atık karakterizasyon çalışması yapılması planlanmıştır.

Çizelge 543 - 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi

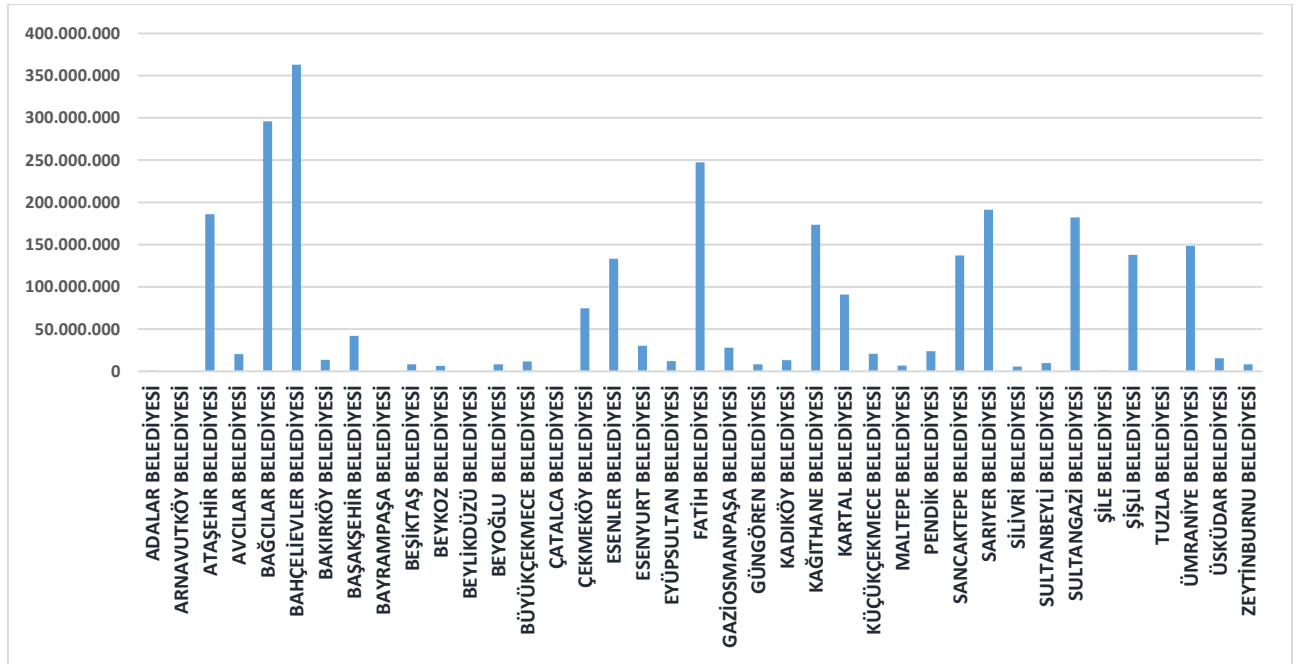
Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı İl Geneli (Toplam)	~2.246.615	26.237.990			13

Çizelge 544 - İstanbul 'da 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (İstanbul Çevre Ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	6.387	1.262.243
Öğrenci	4.344	1.622.060

Çizelge 545 - İstanbul'da 2019 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri (İstanbul Çevre Ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/ OSB/Üniversite/ Site/havaalanı	İlçesi
1. Sınıf AGM	Beylikdüzü Belediyesi	Beylikdüzü
1. Sınıf AGM	Avcılar Belediyesi	Avcılar
1. Sınıf AGM	Pendik Belediyesi	Pendik
1. Sınıf AGM	Başakşehir Belediyesi	Başakşehir
2. Sınıf AGM	Kozyatağı Gayrimenkul Yat İnş Tur San Ve Tic Aş (Avm)	Kadıköy
2. Sınıf AGM	Tarabya Gayrimenkul Yat. İnş. Turz. San Ve Tic. A.Ş. (Avm)	Maltepe
2. Sınıf AGM	Feriköy Gayrimenkul Yatırım İnşaat Turizm Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi(Avm)	Ataşehir
Mobil Atık Getirme Merkezi	Çekmeköy Belediyesi	Çekmeköy
Mobil Atık Getirme Merkezi	Beykoz Belediyesi	Beykoz
Mobil Atık Getirme Merkezi	Şile Belediyesi	Şile
Mobil Atık Getirme Merkezi	Beyoğlu Belediyesi	Beyoğlu
Mobil Atık Getirme Merkezi	Fatih Belediyesi	Fatih
Mobil Atık Getirme Merkezi	Şişli Belediyesi	Şişli
Mobil Atık Getirme Merkezi	Üsküdar Belediyesi	Üsküdar
Mobil Atık Getirme Merkezi	Ataşehir Belediyesi	Ataşehir
Mobil Atık Getirme Merkezi	Sultangazi Belediyesi	Sultangazi

Grafik 81 - İstanbul'da 2019 yılında bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (39 İlçe Belediyesi Verileri, 2019)

Çizelge 546 - İstanbul'da 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (İstanbul Çevre Ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	39	39	100%
Belediye Hizmet Binası	64	64	100%
Okul	7.476	7.476	100%
Kurum/kuruluş	6.387	6.387	100%
AVM	117	41	35%
Otel	581	131	23%
Hastane	1.762	1.762	100%
Sanayi (EK1 ve EK2 Listesinde yer alan)		161	
Diğer		1.517	

Çizelge 547 - 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2019-2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
4.153	452	2.561

Çizelge 548 - İstanbul ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı (Ambalaj Bilgi Sistemi, 2019)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	7.966
Ambalaj Üreticisi Sayısı	871
Tedarikçi Sayısı	681

İlde ambalaj atıkları geri kazanım ve/veya ambalaj atığı toplama ve ayırma konulu Çevre İzin ve Lisans belgesine sahip tesis sayısı 123, ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı 207'dir. 2019 yılı itibariye İstanbul'da onaylı 29 belediyenin Ambalaj Atık Yönetim Planı bulunmaktadır.

Atık Yönetim Uygulamasına göre 2018 yılında İstanbul ilinde faaliyet gösteren tesislerden kaynaklanan toplam kayıtlı tehlikeli atık miktarı 182.066,2 tondur. Bu atıkların 38.362,47 tonu bertaraf edilmiş, 138.313,18 tonu geri kazanılmış, 3.339,71 tonu ihraç edilmiş, 2.050,84 tonu da lisanslı firma stoğunda bulunmaktadır.

İstanbul'da 2018'de Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 4.910 ton atık motor yağı, 2.767 ton atık endüstriyel toplanmıştır. Atık madeni yağın 4.269,82 tonu geri kazanılmış, 14,81 tonu bertaraf edilmiş, 4.583,13.367,79 tonu ihraç edilmiş, 22,97 tonu da stokta bulunmaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında ilde 10.317,74 ton atık akü, 701 kg atık pil toplanmıştır.

İstanbul'da Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında 3.2177 ton kullanılmış kızartmalık yağ ve 17,64 ton kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği kapsamında MoTAT kayıtlarına göre il sınırları içerisinde 2018 yılında toplam 1.337,14 ton ÖTL oluşmuştur. Bu lastiklerin 123,91 tonu il sınırları içerisinde bulunan Geri Kazanım tesisleri tarafından, 1,537 tonu ise il sınırlarımız içerisinde bulunan Geçici Depolama Alanı tarafından toplanmış olup 2,908 ton ÖTL ise işletmelerin stoklarında görülmektedir. İlde Çevre İzin ve Lisansı kapsamında ÖTL'yi ek yakıt olarak kullanan tek Çimento Fabrikası 2018 yılında atığının tamamını yurtdışından toplamıştır. Ayrıca 2018 yılı için ÖTL toplama ve taşıma işlerini yürütmek üzere İlde LASDER tarafından yetkilendirilmiş olan 9 adet firma bulunmaktadır.

2019 yılı itibarıyla il sınırları içerisinde 18 adet Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme tesisi bulunmaktadır. İl genelinde 2019 yılında 3.682,1 ton atık elektrikli ve elektronik eşya toplanmıştır.

Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında İlde 9 adet tesise ÖTA Teslim Yeri izni, 9 tesise ise ÖTA Geçici Depolama lisansı verilmiş olup İlde ÖTA İşleme Tesisi ise bulunmamaktadır.

Çizelge 549 - İstanbul ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (İstanbul ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	330
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	89
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	462
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	18
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Eyüp ilçesinde Odayeri Düzenli Depolama Alanı içerisinde yer alan 24 ton/gün kapasiteli bir adet tıbbi atık yakma tesisi ve 100 ton/gün kapasiteli bir adet sterilizasyon tesisi bulunmaktadır. 2019 yılında 28.177 ton tıbbi atık 42 adet lisanslı araçla toplanarak bertaraf edilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İstanbul il sınırı içinde doğal olarak yetişen 270 bitki türü "Türkiye'nin Tehlike Altındaki Nadir ve Endemik Bitkiler Listesi"nde yer almaktadır. Bunlar arasında 40 türün dünya üzerindeki en zengin popülasyonlarının İstanbul'da bulunduğu belirlenmiştir. Yaklaşık 2.500 civarında doğal bitki türüne sahip İstanbul bu özelliği ile Hollanda, İngiltere ve Polonya gibi Avrupa ülkelerini geride bırakmaktadır. Bu aynı zamanda ülkemizde doğal olarak yetişen on binden fazla bitkinin, yaklaşık 1/4'ünü İstanbul'da görebileceğimiz manasına gelir ki daha önemlisi; bu bitkilerden bazıları endemiktir, yani tüm dünya üzerinde sadece İstanbul'da yaşamaktadır. Küresel ölçekte nesli tehlike altında olan endemik bitkilerden bazılarıdır. Bazılarının yaşam alanları son derece daralmış ve hatta nesli tehlike altındadır.

Avrupa ölçeğinde nesli tehlike altında olan İstanbul'un endemik bitkileri şunlardır.

- 1-Kayışdağı soğanı (*Allium peroninianum*),
- 2-Ümraniye çiğdemi (*Crocus pestalozzae*),
- 3-*Crocus flavus* subsp. *dissectus*,
- 4-Yarımburgaz hardalı (*Erysimum degenianum*),
- 5-*Erysimum aznavourii*, *E. sorgerae*,
- 6- İstanbul binbirdelikotu (*Hypericum avicularifolium* subsp. *byzantinum*)
- 7-İstanbul nazendesisi (*Lathyrus undulatus*),
- 8-Trakya karahindibası (*Taraxacum pseudobrachyglossum*).

Doğal Hayatı Koruma Derneği ve İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmasötik Botanik Anabilim Dalı'nda yapılan floristik çalışmalara dayanarak İstanbul il sınırları içinde 7 önemli bitki alanı belirlenmiştir.

457 kuş türünün bulunduğu ülkemizde göçmen kuşların göç yollarından 2'si ülkemiz üzerinden geçmekte, göç yollarından biri Trakya ve İstanbul Boğazı üzerinden geçerek Boğaziçi göç rotası 250.000'in üzerinde leyleğin geçişine sahne olmaktadır. İstanbul Boğazı'nda ilkbahar göçü Sarıyer sirtlarından, sonbahar döneminde ise Toygar Tepe ve Çamlıca Tepelerinden rahatça izlenebilmektedir. Her yıl 300.000' ün üzerinde leylek ve en azından 150.000 yırtıcı kuş bu göç yolunu kullanarak Avrupa ve Afrika arasında hareket ederler. Yırtıcı kuşların başında şahin (*Buteo buteo*), arı şahini (*Pernis apivorus*), küçük orman kartalı (*Aquila pomarina*) ve atmaca (*Accipiter nisus*) bulunmaktadır.

Çizelge 550 - İstanbul'da bulunan önemli bitki alanları

	Önemli Bitki Alanları	Tehlikede Kabul Edilen
1	Terkos Kasatura Kıyıları	73 (13 endemik)
2	Ağaçlı Kumulları	14 (7 endemik)
3	Kilyos Kumulları	15 (6 endemik)
4	Batı İstanbul Meraları	19 (7 endemik)
5	Kuzey Boğaziçi	36 (15 endemik)
6	Sahilköy-Şile	13 (6 endemik)
7	Ömerli Havzası	37 (10 endemik)

Çizelge 551 - İstanbul'da bulunan önemli kuş alanları

İstanbul'un Önemli Kuş Alanları	Maksimum Kuş sayıları
Büyükçekmece Gölü (Baraj Gölü)	16.416 Kışlayan Su Kuşu
Küçükçekmece Gölü (Kıyı Lagünü)	22.022 Kışlayan Su Kuşu
Şile Adaları (Kayalık Kıyı Adaları)	308 Çift Üreme-Konaklama
Boğaziçi (Göç Geçidi-Orman)	Göç dönemlerinde sayıları değişmektedir

İl sınırları içerisinde 1 adet tabiatı koruma alanı, 26 adet tabiat parkı, 2 adet Yaban Hayatı Geliştirme sahası (YHGS) bulunmaktadır.

Çizelge 552 - İstanbul'daki tabiat parkları

Adı	Alanı (hektar)	
1	Türkmenbaşı	5,60
2	Polonezköy	3.004,00
3	Fatih Ormanı (Parkorman)	152,4
4	Mehmet Akif Ersoy	23,10
5	Kömürcübent	2,90
6	Marmaracık	337,05
7	Kirazlıbent	19,14
8	F. Rifki Atay	20,00
9	Bentler	20,00
10	Neşetsuyu	67,47
11	İrmak	10,00
12	Fatih Çeşmesi	29,50
13	Ayvat Bendi	50,00
14	Göktürk Göleti	111,85
15	Büyükada	4,45
16	Değirmenburnu	12,28
17	Dilburnu	6,88
18	Mihrabat	20,08
19	Elmasburnu	13,34
20	Şamlar	337,05
21	Avcıkoru	648,72
22	Fatih Sultan Mehmet	145,09
23	Çilingöz	17,75
24	Hacetderesi	16,00
25	Göztepe	59,00
26	Namandıra	381,00

Çizelge 553 - İstanbul ilinde bulunan Tabiat Anıtı

(<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Belgeler/Korunan%20Alanlar%20Listesi/3-TAB%C4%B0AT%20ANITLARI.pdf>, 2020)

Tabiat Anıtının Adı	Bulunduğu İl	Alanı (ha)	İlan Tarihi	Doğal Sit Durumu
Subaşı Havuzlar	İstanbul	0.25	07.02.1995	Yok

Beykoz Gökmarlık Tabiatı Koruma Alanı: Saha Tabiatı Koruma Alanı olup, İstanbul ilinde Gökmarlık doğal olarak bulunduğu tek sahadır. Alt tabakada yabancı fındık, ateş dikenini, süpürge çalısı, karayemiş bulunmaktadır. Fauna olarak kanatlılardan Florya, iskete, kanarya, karatavuk, arıkuşu, ibibik bulunmaktadır. Tırnaklılardan ise kirpi, yaban domuzu, çakal, sincap gibi türler bulunmaktadır.

Çizelge 554 - İstanbul'daki yaban hayatı geliştirme sahaları

	Adı	Alanı (hektar)
1	Feneryolu	1.440
2	Çilingöz	35.400

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 555 - İstanbul ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)

İSTANBUL	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	27.351	1,36	30.681,52	1,52	35.232,09	1,75	37.600,15	1,86
2) Tarımsal Alanlar	504.941,36	25,03	513.262,4	25,44	512.116,96	25,38	510.471,41	25,3
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	1.476.722,17	73,19	1.464.774,08	72,6	1.460.316,48	72,38	1.458.646,42	72,3
4) Sulak Alanlar	1.868,66	0,09	1.488,35	0,07	1.541,26	0,08	1.541,26	0,08
5) Su Yapıları	6.652,7	0,33	7.392,08	0,37	8.391,65	0,42	9.339,18	0,46
TOPLAM	2.017.535,89	100	2.017.598,43	100	2.017.598,44	100,01	2.017.598,42	100

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu kapsamında 05.12.2007 tarihli ve S/162 sayılı Başkanlık Olur'u ile İstanbul il bütünü için hazırlanan 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı, Büyükşehir Belediye Meclisinin 13.02.2009 tarih ve 103 sayılı Kararı ile uygun bulunmuştur. Plan, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı'nca 15.06.2009 tarihinde onaylanmış olup; 17.07.2009-17.08.2009 tarihleri arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Harita Müdürlüğü tarafından askıya çıkartılmıştır. Plana yasal askı süresi içinde 790 şahıs, 299 kurum ve kuruluş tarafından itiraz edilmiştir. Söz konusu itirazlar değerlendirilerek karar alınmak üzere Büyükşehir Belediye Meclisine iletilmiş olup itiraz konularından bazıları Meclis Kararınca uygun görülen değişiklikler plan paftası ve plan uygulama hükümlerine işlenmiştir. Planlama alanı sınırı içinde; 15.06.2009 onanlı 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planında; Meskun Alanlar, Gelişme Alanı, Eğitim Bilişim ve Teknoloji Alanı (EBT), Askeri Alanlar, Kentsel ve Bölgesel Ölçekte Yeşil ve Spor Alanı, Üniversite Alanı, Tarımsal Niteliği Korunacak Alan, Mera Alanları, Orman Alanları, Gelişimi ve Yoğunluğu Denetim Altında Tutulacak Alanlar, Kıyı Rehabilit Alanı, Plaj Kumsal ve Kıyı Alanı, Baraj ve Gölet Alanları yer almaktadır. Ayrıca revizyon planlama sınırının kuzey bölümünde 15.06.2009 onanlı Çevre Düzeni Planında TD (Doğa Odaklı Turizm Alanı), ETA (Ekolojik Tarım Alanı) ve TE (Ekolojik Turizm Alanı) fonksiyonları bulunmaktadır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 556 - İstanbul ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	11	9	57	2	49	13	25	166
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	5	2	3	0	14	6	1	27
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 557 - İstanbul ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
143	280	9.419	415	1.477	339	890	12.963

Çizelge 558 - İstanbul ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
12	4	4	0	1	5	5	31

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 559 – İstanbul ilinde 2019 yılında ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (EÇBS Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	85	303	388
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	75	394	469
Çevre İzni Muafiyet Sayısı			1.272
TOPLAM	160	697	2.129

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 560 – İstanbul ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	150
Ani (plansız) denetimler	5.410
Genel toplam	5.560

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	87	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	292	36.095,00

Çizelge 561 - İstanbul ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	1.938.471	797.134	18.037	4.069.367	433.140	4.392.096,94	531.443,70	12.179.689,64
Uygulanan Ceza Sayısı	42	9	1	53	6	33	31	175

2019 yılında gerçekleştirilen denetimler kapsamında uygulanan toplam 25 adet faaliyet durdurma kararı bulunmaktadır. Bunların 12 adedine ayrıca İdari Para Cezası uygulanmıştır. Faaliyet durdurma kararı verilen sektörler sayıları ile birlikte sırasıyla; 17 adet atık bertaraf ve geri dönüşüm sektörü, 5 adet metal sektörü, 2 adet tekstil sektörü ve 1 adet enerji sektörüdür. Söz konusu sektörlerle ait faaliyet durdurma kararının verilmesinin temel nedeni ÇED Görüşü ve/veya Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi almadan faaliyet göstermeleridir.

2019 yılı itibarıyla Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında İstanbul ilinde 418'i alt seviye, 382'i de üst seviye olmak üzere toplam 800 BEKRA kuruluşu bulunmaktadır. BEKRA Bildirim Sistemine giriş yapan kuruluşlar tarafından 1(bir) adet Acil Durum Eylem Planı yüklenmiştir.

35. İZMİR

1. Hava Kalitesi

İzmir’de 2019’de konutlarda 556.068.835 m³, sanayide ise elektrik üretimi için 449.124.684, proses amaçlı 2.748.541.135 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2019 yılında İzmir ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 562’de verilmektedir.

Çizelge 562 - İzmir ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

ALSANCAK	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	13	0	25	0		-						-	-	-
Şubat	12	0	32	0		-						-	-	-
Mart	11	0	28	0		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	11	0	25	0		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	10	0	30	0		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	11	0	32	0		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	12	0	31	0		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	13	0	25	0		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	14	0	25	0		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	14	0	38	0		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	13	0	43	0		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	13	0	35	0		-	-	-	-	-	-	-	-	-

BAYRAKLI	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	7	0	55	VAR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	6	0	54	VAR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	6	0	42	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	7	0	33	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	8	0	35	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	5	0	41	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	18	0	37	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	7	0	37	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	7	0	39	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	10	0	56	VAR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	11	0	58	VAR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	10	0	50	VAR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

BORNOVA	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	11	0	40	0								-	-	-
Şubat	9	0	41	0								-	-	-
Mart	8	0	41	VAR								-	-	-
Nisan	5	0	34	VAR								-	-	-
Mayıs	5	0	25	0								-	-	-
Haziran	7	0	23	0								-	-	-
Temmuz	8	0	35	0								-	-	-
Ağustos	9	0	42	0								-	-	-
Eylül	10	0	47	0								-	-	-
Ekim	11	0	64	VAR								-	-	-
Kasım	11	0	62	VAR								-	-	-
Aralık	7	0	44	0								-	-	-

ÇİĞLİ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	15	0	45	0								-	-	-
Şubat	11	0	41	0								-	-	-
Mart	9	0	28	0								-	-	-
Nisan	7	0	24	0								-	-	-
Mayıs	9	0	23	0								-	-	-
Haziran	7	0	26	0								-	-	-
Temmuz	10	0	27	0								-	-	-
Ağustos	14	0	28	0								-	-	-
Eylül	17	0	28	0								-	-	-
Ekim	17	0	40	0								-	-	-
Kasım	16	0	37	0								-	-	-
Aralık	29	0	43	0								-	-	-

Çizelge 562- İzmir ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (devam)

GÜZELYALI	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	14	0	47	0								-	-	-
Şubat	14	0	47	0								-	-	-
Mart	12	0	36	0								-	-	-
Nisan	7	0	34	0								-	-	-
Mayıs	9	0	33	0								-	-	-
Haziran	8	0	36	0								-	-	-
Temmuz	22	0	37	0								-	-	-
Ağustos	11	0	36	0								-	-	-
Eylül	16	0	36	0								-	-	-
Ekim	11	0	49	0								-	-	-
Kasım	10	0	35	0								-	-	-
Aralık	6	0	57	VAR								-	-	-

KARŞIYAKA	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	19	0	21	0										-
Şubat	14	0	30	0										-
Mart	9	0	19	0										-
Nisan	9	0	16	0										-
Mayıs	15	0	20	0										-
Haziran	9	0	22	0										-
Temmuz	10	0	22	0										-
Ağustos	10	0	21	0										-
Eylül	10	0	22	0										-
Ekim	9	0	32	0										-
Kasım	10	0	48	0										-
Aralık	11	0	43	0										-

ŞİRİNYER	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	6	0	38	VAR								-	-	-
Şubat	7	0	44	0								-	-	-
Mart	8	0	32	0								-	-	-
Nisan	7	0	27	0								-	-	-
Mayıs	8	0	24	0								-	-	-
Haziran	8	0	28	0								-	-	-
Temmuz	8	0	28	0								-	-	-
Ağustos	8	0	29	0								-	-	-
Eylül	8	0	27	0								-	-	-
Ekim	9	0	41	0								-	-	-
Kasım	9	0	35	0								-	-	-
Aralık	13	0	25	0								-	-	-

Çizelge 563 - İzmir ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (İzmir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	3	6
Demir - Çelik Ve Metalurji Fabrikaları	4	9
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	3	11
Petrol Ve Petrokimya Tesisleri	1	9
TOPLAM	11	35

İzmir ilinde 45 adet emisyon ölçüm yetki belgesi düzenlenmiş firma bulunmaktadır ve 521.707 adet araç egzoz emisyon ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İzmir'de yüzeysel su kaynaklarından ve yeraltı su kaynaklarından içme kullanma suyu temin edilmektedir. Yüzeysel su kaynaklarından temin edilen su, konvansiyonel ve/veya fiziksel içme suyu arıtma tesislerinde arıtılarak İzmir kentine verilmektedir. Benzer şekilde derin kuyulardan çekilen ham sudan arsenik giderimi (arıtımı) yapılarak İzmir kentine verilmektedir.

Çizelge 564 - İzmir ilinde içme suyu temin edilen kaynaklar, mevcut durumları ve potansiyelleri (İZSU, 2019)

Kaynağın İsmi	Mevcut Durumu	Potansiyeli (hm ³ /yıl)
Sarıköz Derinkuyuları	38 Adet Kuyu Aktif	45
Göksu Derinkuyuları	22 Adet Kuyu Aktif	63
Menemen ve Çavuşköy Derinkuyuları	30 Adet Kuyu Aktif	25
Halkapınar Derinkuyuları	19 Adet Kuyu Aktif	45
Pınarbaşı Derinkuyuları	2 Adet Kuyu Aktif	2
Buca Derinkuyuları	3 Adet Kuyu Aktif	1
Balçova Barajı	Aktif	Tam dolu hal: 7,62
Gördes Barajı	Aktif	Tam dolu hal: 457,50
Tahtalı Barajı	Aktif	Tam dolu hal: 287,05

Çizelge 565 - İzmir ilinde 2019 yılı itibarıyla kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2019)

Bulunduğu İlçe		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite m ³ /gün	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı m ³ /gün	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
Balçova	Çiğli AAT				İleri	604.800	544.678	78.086	59,27
Bayraklı								314.008	
Bornova								438.549	
Buca								482.337	
Çiğli								188.588	
Gaziemir								132.566	
Karabağlar								480.253	
Karşıyaka								340.356	
Konak								370.662	
Narlıdere								64.800	
Aliağa	Aliağa AAT	X			İleri	21.600	13.956	80.038	8,83
	Hacıömerli AAT	X			Biyolojik	250	25	752	*
Foça	Yeniçoça AAT				İleri	10.000	4.504	24.500	0,57
	Foça AAT	X			İleri	9.763	4.475	22.210	2,65
	Bağarası AAT	X			Biyolojik	2.100	540	2.458	*
	Kozbeyli AAT	X			Biyolojik	500	500	627	*
Menemen	Menemen AAT	X			Fiziksel + İleri	21.600	12.341	149.568	7,47
	Çukurköy AAT	X				250	188	478	-
	Villakent Doğu AAT	X			Biyolojik	250	**	1.343	**
	Villakent Batı AAT	X			Biyolojik	250	**		**
Kemalpaşa	Kemalpaşa AAT	X			İleri	12.960	8.741	83.225	14,23
	Halilbeyli AAT	X			Biyolojik	100	303	1.781	*
Buca	Kaynaklar AAT	X			Biyolojik	2.450	498	1.248	*
Bergama	Bergama AAT	X			İleri	14.304	5.158	74.694	1,72
	Dağistan Köyü AAT	X			Biyolojik	100	100	197	-
	Aşağıkırklar Köyü AAT	X			Biyolojik	200	200	558	-
	Süleymanlı AAT	X			Biyolojik		100	135	-
	Terzihaliller AAT	X			Biyolojik	100	0	296	-
	Karveliler AAT	X			Biyolojik	300	301	654	-
Dikili	Çandarlı AAT	X			İleri	15.204	3.262	6.272	*
	Bademli AAT	X			Biyolojik	450	450	5.987	-
	Sihler Köyü AAT	X			Biyolojik	1.000	1.000	2.947	-
Balçova	Teleferik AAT	X			Biyolojik	120	60	279	-
Güzelbahçe	Güneybatı AAT	X			İleri	21.600	19.617	29.835	5,37
Urla	Urla AAT	X			İleri	21.600	13.569	62.439	13,14
	İYTE AAT	X			İleri	2.250	885		-
Seferihisar	Seferihisar AAT	X			İleri	250	8.981	33.634	6,02
	Doğanbey AAT	X			İleri	10.800	10.326	54.216	0,03
	Gödençe AAT	X			Biyolojik	25.000	103	295	-

Çizelge 565 – İzmir ilinde 2019 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2019) (devam)

Bulunduğu İlçe		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite m ³ /gün	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /gün)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
Menderes	Özdere AAT	X			İleri	1.800	4.074	26.644	0,17
	Havza AAT	X			İleri	25.000	15.310	18.202	4,07
	Gümlüdü AAT	X			Biyolojik	21.600	1.051	75.495	*
Torbalı	Torbalı AAT	X			İleri	6.912	17.901	153.041	11,75
	Ayrancılar AAT	X			İleri	21.600	7.512	37.288	2,81
	Çakırbeyli AAT	X			Fiziksel	200	127	523	-
	Korucuk AAT	X			Fiziksel	200	189	781	-
Selçuk	Selçuk AAT	X			Fiziksel	10.200	8.199	31.546	--
	Çamlık AAT	X			Biyolojik	225	375	923	-
	Gökçealan AAT	X			Biyolojik	300	399	952	-
	Şirince Köyü AAT	X			Biyolojik	200	437	492	-
Bayındır	Bayındır AAT	X			İleri	6.912	3.652	22.796	2,82
	Hasköy AAT				İleri	2.000	991	4.078	0,62
	Zeytinova AAT	X			Biyolojik	500	242	1.325	*
	Yusuflu Köyü AAT	X			Biyolojik	100	0	824	**
Çeşme	Çeşme AAT	X			İleri	21.900	14.692	46.308	3,83
	Reisdere AAT	X			Biyolojik	150	300	1.455	*
Karaburun	Bodrum AAT	X			Biyolojik	300	300	7.927	-
	Kuyucak AAT	X			Biyolojik	300	300		-
	Eğlenhoca Köyü AAT	X			Biyolojik	300	300	406	-
	Kösedere Köyü AAT	X			Biyolojik	300	300	376	-
	İncecik Köyü AAT	X			Biyolojik	100	100	155	-
	Sarpıcık köyü AAT	X			Biyolojik	100	100	102	-
	Saip Köyü AAT	X			Biyolojik	100	100	197	-
	Ambarseki Köyü AAT	X			Biyolojik	100	100	186	-
	Hasseki Köyü AAT	X			Biyolojik	100	100	123	-
	Yaylaköy Köyü AAT	X			Biyolojik	100	100	103	-
Ödemiş	Ödemiş AAT	X			İleri	15.765	12.623	101.768	1,99
	İlkkurşun Köyü AAT	X			Biyolojik	100	96	211	-
	Hamamköy AAT				Biyolojik	150	96	605	-
	Kızılcaavlu AAT	X			Biyolojik	100	96	358	-
Kiraz	Kiraz AAT	X			Biyolojik	2.000	2.000	43.845	-
	Yenişehir Köyü AAT	X			Fiziksel	350	334	467	-
Tire	Kırtepe Köyü AAT	X			Fiziksel	250	238	508	-

TUIK verilerine göre İzmir ilinde 2018 yılı atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediyelerin nüfusuna oranı %100'dür. İlde bulunan en büyük atıksu arıtma tesisi olan Çiğli Atıksu Arıtma Tesisi, İzmir Körfezi'nin atıksu kirliliğinden kurtarılması amacı ile "Büyük Kanal Projesi" kapsamında inşa edilmiştir. İzmir Körfezi boyunca inşa edilen ana kuşaklama kanalı ve buna bağlı kollektörler aracılığıyla toplanan atıksu Gümrük, Bayraklı, Karşıyaka, Çiğli Pompa İstasyonlarından pompalanarak Çiğli Atıksu Arıtma Tesisine iletilmektedir. Arıtma Tesisi prosesi, biyolojik olarak fosfor ve azot gideren ve daha kaliteli çıkış suyu elde edilebilen "İleri biyolojik arıtma" yöntemine göre tasarlanmış ve 604.800 m³/gün kapasitelidir. Arıtma tesisinden çıkan arıtılmış su 8 m genişliğinde 2 m yüksekliğinde ve 2,5 km uzunluğundaki betonarme açık kanal ile denize (İzmir Körfezi) deşarj edilmektedir.

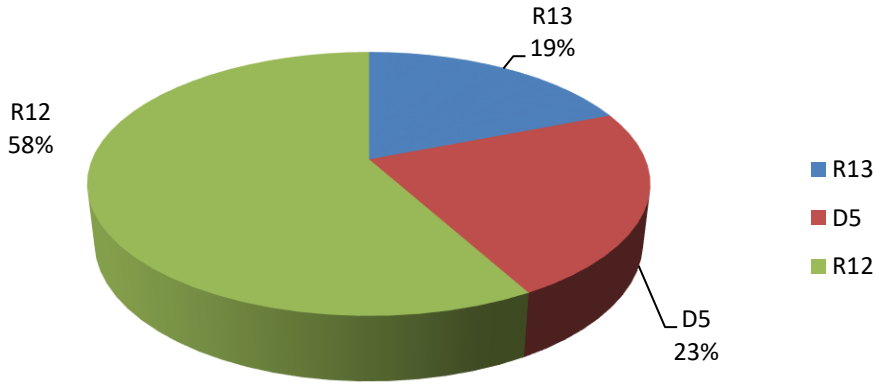
Yine İzmir Büyük Kanal Projesi kapsamında inşa edilen 2. atıksu arıtma tesisi olan Güneybatı Atıksu Arıtma Tesisi, Güzelbahçe kentsel alanı ile Narlıdere Askeri Birlik Alanı'nda yaşayacak 100.000 kişinin atıksuyunu arıtacak şekilde tasarlanmış ve inşa edilmiştir. 2001 yılında işletmeye alınan tesis 21.600 m³/gün kapasitede olup, 2018 yılında 7.963.699 m³ atıksu arıtılmıştır. Güneybatı Atıksu Arıtma Tesisi'nde arıtılan atıksular 600 m uzunluğunda bir deniz deşarj hattı ile İzmir Körfezi'nin orta körfez bölümünde 25 m derine deşarj edilmektedir.

Bunun dışında Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile ildeki 30 ilçe, İzmir Büyükşehir Belediyesine bağlanmış olup, İZSU Genel Müdürlüğü'nce il genelinde 61 adet atıksu arıtma tesisi işletilmektedir.

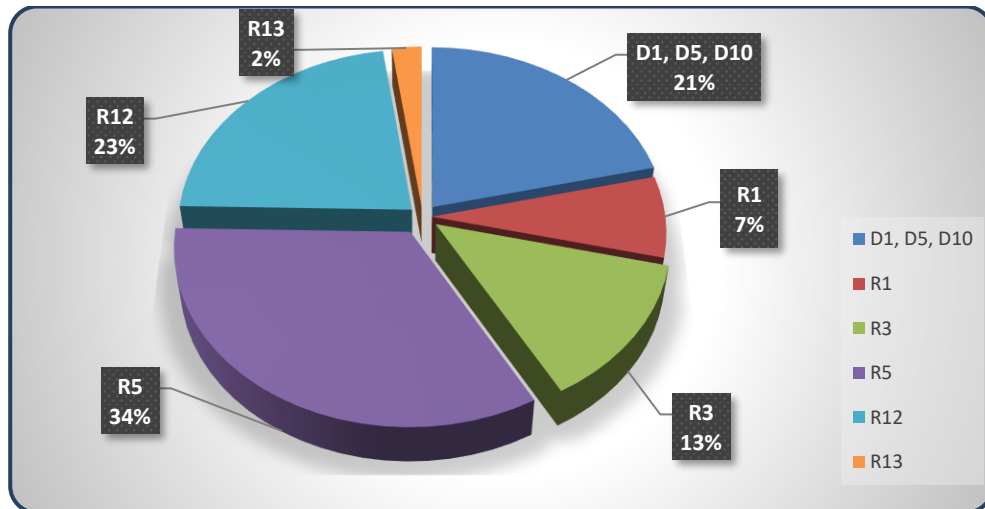
Çizelge 566 - İzmir ilinde OSB'lerde olan atıksu arıtma tesislerinin durumu (İzmir ÇŞİM, 2018)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
İZMİR - ATATÜRK (I+II) ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ	Faaliyette	21.000	Var	Fiziksel+Kimyasal+ Biyolojik	7,18
İZMİR KEMALPAŞA ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ (KOSBİ)	Faaliyette	20.000	Var	Fiziksel+Kimyasal+ Biyolojik	12,01
İZMİR- PANCAR ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ	Faaliyette	500	Yok	Membran biyoreaktör sistemli	0,31
İZMİR-ÖDEMİŞ ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ	Faal değil	-	Yok	Yok (fosseptik)	
İZMİR-ALİAĞA KİMYA İHTİSAS	Faaliyette	3.500	Yok	Fiziksel+Kimyasal+ Biyolojik	1,34
İZMİR-BAYOSB (Bağyurdu)	Faaliyette	x	Yok	Yok (fosseptik)	
İZMİR-BERGAMA (BOSBİ)	Faaliyette	x	Yok	Yok (fosseptik)	
İZMİR-BUCA (EGE GİYİM)	Faaliyette	-	Yok	Belediye kanalizasyonuna bağlı	
İZMİR-İTOB	Faaliyette	8.000	Yok	İleri biyolojik	0,4
İZMİR-KINIK	Faal değil	-	Yok	Yok (fosseptik)	
İZMİR-MENEMEN PLASTİK İHTİSAS	Faaliyette	1.500	Yok	Yok (inşaat aşamasında)	0,16
İZMİR-TİRE	Faaliyette	2.000	Yok	Fiziksel+Kimyasal+ Biyolojik	0,42
İZMİR-TORBALI I	FAAL	-	Yok	Yok (fosseptik)	

BELEDİYELERDEN KAYNAKLI ARITMA ÇAMURUNUN YÖNETİMİ

Grafik 82 - İzmir ilinde 2019 yılında belediyelerden kaynaklanan arıtma çamurunun yönetimi (ABS, 2019)

Grafik 83 - İzmir ilinde 2019 yılında sanayiden kaynaklanan arıtma çamurunun yönetimi (ABS, 2019)

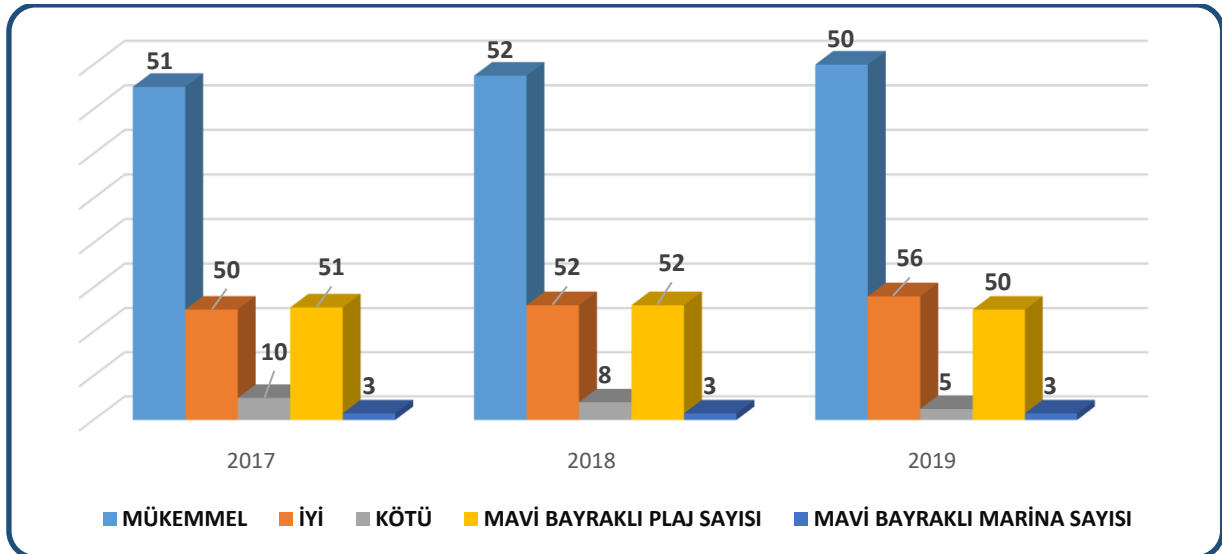
Çizelge 567 – İzmir ili kıyı su kütlelerinin ekolojik kalite değerlendirilmesi (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	Ortak Değerlendirme				
	2018	2017	2016	2015	2014
EGE07_1: KMRSW1, KMRSW2, KUSSW1, KUSSW2	İyi	İyi	Zayıf	Orta	Orta
EGE07_2: SIBSW1, SIBSWR	Çok İyi	Çok İyi	İyi	Çok İyi	Çok İyi
EGE08: ILBSW1, ILBSWR	Çok İyi	İyi	Orta	Orta	Orta
EGE09_1: CESSW1, CESSWR	Çok İyi	Çok İyi	Orta	İyi	İyi
EGE09_2: GEDSW1, GEDSW2, IZM1S(IZMSW3), IZMSWR, IZM2S(IZMSW2)	Zayıf	Zayıf	Orta	Orta	İyi
EGE10: IZM3S(IZMSW1)	Kötü	Kötü	Kötü	Kötü	Kötü
EGE11: FOCASW1	İyi	İyi	Orta	Çok İyi	Orta
EGE12: ALISW1, ALISW2, ALISWR, BARSW1, BARSW2, CABSW1, CABSWR, DDNEM	İyi	Çok İyi	Orta	İyi	Orta
EGE13_1: DIBSW1, DIBSWR, AYWVSW1, AYWVSW2, SRMSW1	İyi	Çok İyi	İyi	İyi	İyi

2018 yılına ait sınıflandırma: Ege denizinde 16 SYB bulunmakta olup, 1 SYB'nin kalitesi "kötü" (EGE 10: İzmir İç Körfezi), 2 SYB'nin kalitesi "zayıf" (EGE 05-1: Güllük Körfezi iç kısım, EGE 09-2: İzmir Orta Körfezi) ve 8 SYB'nin (EGE 03: Gökova Körfezi, EGE 06: B. Menderes Ağızı, EGE07-1: K. Menderes Ağızı, EGE 11: Foça, EGE 12: Bakırçay ağızı, Çandarlı Körfezi, Aliğa Körfezi, Nemrut Körfezi; EGE 13-1: Edremit Körfezi, Ege 13-2: Dikili Körfezi, EGE 15: Çanakkale boğazı güney, Bozcaada; EGE16-1: Gökçeada) kalitesi ise "iyi"dir. "Çok iyi" kalitede olan diğer SYB'ler ise EGE 20, EGE 21, EGE 22 (Köyceğiz, Marmaris), EGE 01, EGE 02, EGE 04 (Bozburun, Datça, Gökova Körfezi), EGE05-2 (Güllük Körfezi, Yalıkavak, Turgutreis), EGE 7-2 (Kuşadası), EGE 08 (Ildır Körfezi), EGE 9-1 (Çeşme), EGE 14 (Bozcaada)dir.

Gemilerden Atık Alınması ve Atıkların Kontrolü Yönetmeliği uyarınca, 23 adet kıyı tesisinde deniz araçlarına atık alım hizmeti verilmektedir. Bu tesislerin, 22 tanesine "Atık Kabul Tesisi Onay Belgesi" verilmiş olup; 1 tanesine ise muafiyet verilmiştir.

İlde su ürünleri yetiştiriciliği yapılan 10 adet potansiyel alan ile bulunmaktadır. Diğer yandan yapılan ek protokol ile yetiştiricilik yapılan Ildırı Koyu ve Gerence Körfezi de bulunmaktadır. Alanların tamamı Dikili, Urla, Karaburun ilçeleri sınırlarında yer almakta olup levrek, çipura, orkinos ve yeni türlerin yetiştiriciliği yapılmaktadır. İzmir ili kıyılarında faaliyet halinde olan 66 adet balık çiftliği, 1 adet akivades, 6 adet midye çiftliği bulunmaktadır. İlde bulunan 300 ton/yıl kapasiteli 1 adet akivades çiftliği İnciraltı-Balçova'da, ildeki midye çiftlikleri ise 1 adet 300 ton/yıl proje kapasitesi ile Çandarlı Körfezi'nde, 5 adet tesis ise 2230 ton/yıl proje kapasitesi Gülbahçe Körfezi'nde bulunmaktadır. İzmir ili sınırları içinde proje kapasiteleri deniz balıkları için 88.340 ton/yıl, orkinos için 6.340 ton/yıl, akivades için 300 ton/yıl, midye için 5.780 ton/yıldır.

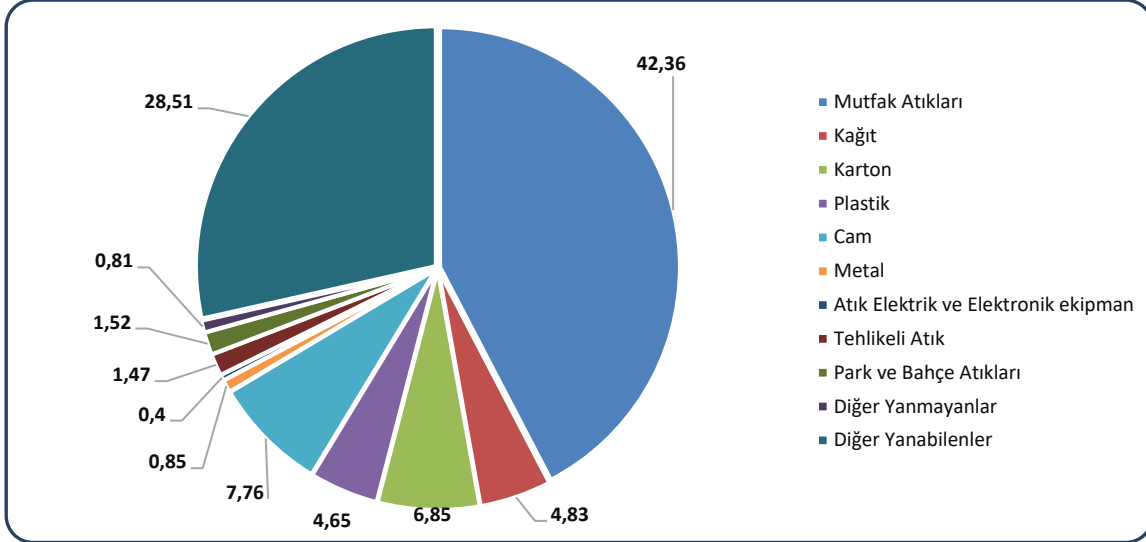
Grafik 84 – İzmir ilinde 2019 yılı itibariyle plajların durumu, mavi bayrak almış plaj ve marinaların sayısı (mavibayrak.org.tr, 2020)

3. Atık

İzmir ilinde Harmandalı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi ve Bergama Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi olmak üzere iki adet II. sınıf düzenli depolama tesisi bulunmaktadır. 2019 yılı verilerine göre; İzmir'in ilçelerinden Bergama Katı Atık Düzenli Depolama Sahasına kış döneminde 148 ton/gün ve yaz döneminde 190

ton/gün, Harmandalı Katı Atık Düzenli Depolama Sahasına kış döneminde 4.476 ton/gün ve yaz döneminde 5129 ton/gün, düzensiz döküm sahalarına ise yaklaşık 380 ton/gün evsel katı atık gönderilmektedir.

Evsel atıkların değerlendirileceği sürdürülebilir atık yönetimi amacıyla Harmandalı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinin rehabilitasyonu ve projenin bir parçası olarak depo gazından elektrik enerjisi üretilmesi planlanmış, rehabilitasyon projesi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Bu kapsamda deponi gazından elektrik enerjisi üretim tesisi 2019 yılı içerisinde faaliyete başlamıştır.

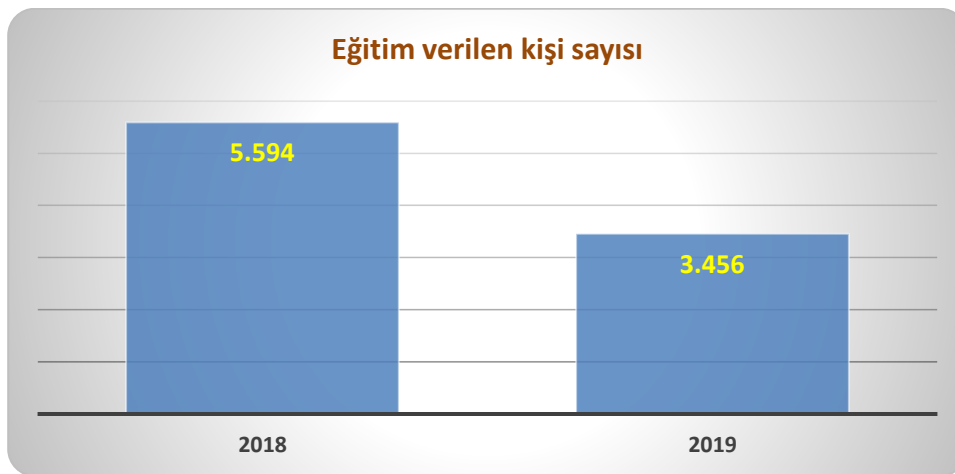

Grafik 85 - İzmir ilinde katı atık kompozisyonu (İBB, 2019)

İzmir ilinde 2019 yılında faaliyet gösteren 12 adet tesis, Hafriyat Toprağı Sahası (3 adet İzbeton A.Ş., 2 adedi ilçe belediyesi, 4 adedi özel firma tarafından işletilmekte) ve 3 adet inşaat/Yıkıntı Atığı Geri Kazanım Tesisi faaliyet göstermektedir. 2019 yılına ait ilde toplanan ve geri kazanılan hafriyat toprağı ile inşaat/yıkıntı atıklarına ilişkin İzbeton AŞ'den alınan verilere göre; Menemen İlçesi, Koyundere Ek Sahasında 241.667,45 ton, Güzelbahçe İlçesi, Yelki Çalıcısı'nda bulunan sahaya 1.178.301,57 ton, Bornova İlçesi Berber Salih Tepesi'nde bulunan sahaya 220.148,41 ton hafriyat toprağı depolanmıştır. Güzelbahçe ilçesi verilere göre; sahaya 333.562 ton hafriyat toprağı ve inşaat/yıkıntı atığı kabul edilmiş, 155.849 ton satış gerçekleştirilmiş ve 178.053 ton hafriyat toprağı ve inşaat/yıkıntı atığı bir sonraki yıla devretmiştir. Aliağa ilçesi verilere göre; sahaya 19.823.354,35 kg hafriyat toprağı ve 38.503.400,00 kg inşaat/yıkıntı atığı kabul edilmiştir.

Çizelge 568 - İzmir ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (İzmir ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	14	3.356
Öğrenci	1	100

Grafik 86 - İzmir ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Çizelge 569 - İzmir ilinde 2019 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri (İzmir ÇŞİM, 2020)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/ OSB/Üniversite/ Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1. Sınıf AGM	Bornova Belediye	Bornova	13	13
1. Sınıf AGM	Konak Belediye	Konak	13	13
1. Sınıf AGM	Karşıyaka Belediye	Karşıyaka	13	13
2. Sınıf AGM	Nokta Bornova AVM	Bayraklı	7	7

Çizelge 570 - İzmir ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (ECBS, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	TÜM İLÇELER	93.861.872
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		31.125.660
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		12.135.465
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		19.020.594
Pil(16 06 01*)		1.079.362
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		165.345
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		151.065
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)		25.503
TOPLAM		328.749.866

Çizelge 571 - İzmir ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (ECBS, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Geneli	-	2.436	-
Belediye Hizmet Binası	144	106	73,61
Okul	2.783	1.003	36,040
Kurum/kuruluş	-	721	-
AVM	16	2	12,5
Otel	309	23	7,44
Hastane	188	57	30,319
Sanayi	5.623	1.795	41,56
Diğer	-	-	-

Çizelge 572 - İzmir ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (ÇŞİM, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
117	27	141

İlde kayıt altına alınan ambalaj üreticisi sayısı 2019 yılı itibari ile 263, piyasaya süren işletme sayısı 1.971 ve tedarikçi sayısı ise 19'dir. İzmir'de Belediye İlçe Başkanlıklarına ait 28 onaylı Ambalaj Atık Yönetim Plan bulunmaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında İzmir'de toplandığı beyan edilen tehlikeli atığın 138.390 tonu geri kazanılmış, 22.506 tonu bertaraf edilmiş, 518 tonu ihraç edilmiş ve 1.132 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018 yılında İzmir'de 1.333 ton atık motor yağı, 3.379 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır. 2018 yılında İzmir'de toplanan atık madeni yağın 4.189,75 tonu geri kazanılmış, 3,34 tonu bertarafa edilmiş, 518 tonu ihraç edilmiş, 99,58 tonu da stokta bulunmaktadır.

İlde atık akümülatör geri kazanımı amacıyla Çevre İzin ve Lisansı almış toplam 3 (üç) adet atık akümülatör geri kazanım tesisi bulunmakta olup, İzmir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından izin verilen atık akümülatör geçici depolama tesisi bulunmamaktadır. Atık yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında 964,32 ton atık akü, 2.11 ton atık pil toplanmıştır. İlde atık pil geri kazanım tesisi bulunmamaktadır.

İzmir'de 2018'de 751,08 ton kullanılmış kızartmalık yağ, 2,45 ton da kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır. İlde 4 adet Çevre ve İzin Lisansı alan bitkisel atık yağ ara depolama tesisi ile 1 adet Çevre İzin ve Lisansı alan bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi bulunmaktadır.

İlde ayrıca, ek yakıt olarak kullanabilmek üzere kabul edilen atıklar arasında ÖTL'nin de yer aldığı 3 adet çevre lisanslı tesisle birlikte, 1 (bir) adet Geçici Faaliyet Belgesi ve 3 (üç) adet Çevre Lisanslı toplam 4 (dört) adet ÖTL geri kazanım tesisi bulunmaktadır. 3 (üç) adet ise ÖTL geçici depolama tesisi bulunmaktadır. 2018'de İzmir'de 1.218 ton ömrünü tamamlamış lastik geri kazanım tesisine, 15 tonu da çimento fabrikasına ek yakıt olarak kullanılmak üzere gönderilmiştir.

İzmir ilinde Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi bulunmamaktadır. Atık Beyan Sisteminde 2019 yılında İzmir ilinde sanayi tesislerinden toplanan atık elektrikli ve elektronik eşya miktarı 2.948.920 kg'dır.

Çizelge 573- İzmir ilinde 2019 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri üretim kapasiteleri, cüruf ve bertaraf yöntemi (Atık Beyan Sistemi, Kütle Denge Sistemi, 2020)

Tesis Adı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
EGE ÇELİK	389.103.760	7.164	YAN ÜRÜN OLARAK DOLGU
EGE DEMİR	0	0	-
İZMİR DEMİR ÇELİK	1.392.775.123	244.164	R4
ÇEBİTAŞ DEMİR ÇEL.	130.112.400	20.733	GERİ KAZANIM
HABAŞ	4.843.907.487	815.942	R12
SİDEMİR	-	-	-
TOPLAM	6.755.898.770	1.088.003	

Çizelge 574 - İzmir ilinde 2019 yılı termik santrallerde kullanılan kömür miktarı ve oluşan cüruf-uçucu kül miktarı (İZDEMİR Enerji, 2020)

Tesis Adı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
İzdemir Enerji Elektrik Üretim A.Ş.	948 055	488,559	R5
TOPLAM			

İzmir ilinde ortaya çıkan tıbbi atıklar ilde bertaraf tesisi kuruluncaya kadar en yakın il olan Manisa'da bulunan tıbbi atık sterilizasyon tesisinde Manisa Belediyesi ile imzalanan Tıbbi Atık Ortak Hizmet Protokolü kapsamında gerçekleştirilmektedir. 2018 yılı içerisinde ilde 7.424 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Çizelge 575 - İzmir ilinde 2019 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı (İzmir ÇŞİM, 2020)

Tesis Adı	İşlenen Cevherin Adı	Atık Miktarı (ton/yıl)		Zenginleştirme Atığı		
		Zenginleştirme Atığı	Pasa Atığı	Bertaraf Yöntemi	Karakterizasyonu	Tesis Sınıfı
Koza Altın İşletmeleri A.Ş.	Altın-Gümüş		440,127	II. Sınıf D5 (Düzenli Depolama)		
Eti Bakır A.Ş. – Halıköy İşletmesi	Antimuan		141040	I. Sınıf D5 (Düzenli Depolama)		
TÜPRAG METAL MADENCİLİK SANAYİ VE TİC. A.Ş.	ALTIN		280694	II. Sınıf D5 (Düzenli Depolama)		
ONUR HAF. NAK. MAD. LTD. ŞTİ.	DEKORATİF TAŞ (2-B)		72000	II. Sınıf D5 (Düzenli Depolama)		
SERCAN SUNAY MAD. DAN. SAN. VE TİC. A.Ş.	KALKER (2-A)		15840	II. Sınıf D5 (Düzenli Depolama)		
CYS YAPI İNŞ. MAD. SAN. VE TİC. A.Ş.	KALKER (2-A)		150000	II. Sınıf D5 (Düzenli Depolama)		

Çizelge 576 - İzmir ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (İzmir ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	108
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	39
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	4
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	176
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	6

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Literatür verilerine göre İzmir ilinde 23 familyadan 54 küçük ve büyük memeli hayvan türünün yayılış gösteriyor olması muhtemeldir. IUCN verilerine göre bu türlerden 2 tanesi (*Myomimus roachi* ve *Rhinolophus mehelyi*) hassas/zarar görebilir (VU- Vulnerable), 4 tanesi (*Eliomys quercinus*, *Rhinolophus euryale*, *Lutra lutra* ve *Hyaena hyaena*) tehdit altına girebilir (NT-Near Threatened), 1 tanesi (*Nannospalax xhantodon*) yetersiz

veri (DD-Data Deficient) ve 1 tanesi de (*Monachus monachus*) tehdit altında (EN-Endangered) kategorisinde yer almaktadır. İzmir ilinde kuşlar için literatürde 51 familyaya ait 277 tür bulunmaktadır. Literatür verilerine göre İzmir ilinde 3 kaplumbağa, 14 kertenkele ve 15 yılan olmak üzere toplam 32 sürüngen türü yayılış göstermektedir. İzmir'de literatürde 8 çift yaşar türünden 1 tanesi Bern Ek-2 listesinde, 7 tanesi de IUCN Red List kategorilerinden LC (en az endişe verici) kategorisinde yer almaktadır.

2019 yılı sonu itibarıyla İzmir il sınırları içerisinde milli park bulunmamakta olup, 8 adet Tabiat Parkı bulunmaktadır.

Meryemana Tabiat Parkı: Selçuk sınırları içinde kalan Meryem Ana Tabiat Parkı 362,97 ha büyüklükte olup, 22.04.2008 tarihinde Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. İzmir'e 82 km, Selçuk'a 6 km mesafededir. Ulaşım özel araçlar ve tur otobüsleri ile sağlanmaktadır. Saha sınırları içerisinde Ortaburun, Kapılıdağ, Dede tepeleri mevcuttur. Alan iki vadiden oluşmaktadır. Kızılçam, sandal, kermes meşesi, yabani zeytin, funda, orman sarmaşığı, keçi boynuzu, sığır kuyruğu alanın florasını oluşturmaktadır. Kurt, çakal, şahin, karatavuk, baykuş alanda bulunan fauna türleridir. Sahanın tamamı ormanlık alandan oluşmaktadır. Meryemana ve çevresinin taşıdığı doğal ve kültürel kaynak değerleri ile doğa turizmi (foto safari, trekking, dağcılık) ve bilimsel araştırmalar için tercih edilen alanlardandır.

Çiçekli Tabiat Parkı: İzmir ili, Bornova ilçesi, Çiçekli mevkiinde bulunmaktadır. 2011 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiş olup İzmir'e uzaklığı 20 km'dir. Elektrik içme ve kullanma suyu mevcuttur. 20,91 ha'lık bir alanda kurulmuştur.

Efeoğlu Tabiat Parkı: 2011 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiş olup İzmir'e uzaklığı 22 km'dir. Kızılçam ağaçları ile kaplı sahadır. Elektrik içme ve kullanma suyu mevcuttur. 22,67 ha'lık bir alanda kurulmuştur.

Ekmeksiz Plajı Tabiat Parkı: İzmir ili, Seferihisar ilçesi, Sığacık mevkiinde bulunmaktadır. 2011 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiş alanın İzmir'e uzaklığı 52 km'dir. Elektrik içme ve kullanma suyu mevcuttur. 10,15 ha'lık bir alanda kurulmuştur.

Gümüldür Tabiat Parkı: İzmir ili, Menderes ilçesi, Gümüldür mevkiinde bulunmaktadır. 2011 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiş alanın İzmir'e uzaklığı 75 km'dir. Elektrik içme ve kullanma suyu mevcuttur. 7,40 ha'lık bir alanda kurulmuştur.

Karagöl Tabiat Parkı: İzmir ili, Karşıyaka ilçesi, Yamanlar Dağı mevkiinde bulunmaktadır. 2011 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiş alanın İzmir'e uzaklığı 26 km'dir. Elektrik içme ve kullanma suyu mevcuttur. 18,92 ha'lık bir alanda kurulmuştur.

Tanay Tabiat Parkı: İzmir ili, Çeşme ilçesi, Ilıca mevkiinde bulunmaktadır. 2011 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiş alanın İzmir'e uzaklığı 70 km'dir. Elektrik içme ve kullanma suyu mevcuttur. 30,30 ha'lık bir alanda kurulmuştur.

Yamanlar Dağı Tabiat Parkı: 2011 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiş alan Yamanlar Dağı Tabiat Parkı Karşıyaka ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Alanı 39,71 ha olup, bu alanda daha önce Sağlık Bakanlığı tarafından Sanatoryum olarak kullanılan bir adet otel binası ile bungalovlar bulunmaktadır.

İlde 1 adet RAMSAR sulak alanı, 1 adet ulusal sulak alan bulunmaktadır.

Gediz Deltası Sulak Alanı: Gediz Deltası Sulak Alanı, Menemen, Çiğli ilçeleri sınırları içinde olup İzmir Körfezi'nin 25 km kuzey batısında yer almaktadır. Gediz Nehrinin eskiden döküldüğü yerde, tuzcul ve tatlı su ekosistemleri, koylar, tuzlalar ve lagünler(dalyan)'den oluşan 14.900 ha'lık bir sulak alandır. Saha 1998 yılında Çevre Bakanlığı tarafından Ramsar Sözleşmesi listesine dahil edilmiştir. Delta pek çok kuş türü açısından uluslararası öneme sahiptir. Delta'nın sembol kuşu olan Flamingo Türkiye'de sadece Tuz Gölü ve Gediz Deltası'nda üremektedir ve kış popülasyonu 30.000-40.000 birey arasındadır. Alanda bu zamana kadar 291 farklı kuş türü gözlemlenmiştir. Bu kuşlardan; Tepeli Pelikan, Bozkır Delicesi, Sibiryazı Kazı ve Boz Kirazkuşu türleri nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan kuş türleridir. Kış aylarında ördek türleri de dahil olmak üzere alanda kışlayan su kuşlarının sayısı ortalama 70.000-80.000 arasındadır. Gediz Deltası kuşlar dışında Çakal, Tilki, Yaban Domuzu, Yaban Kedisi, Saz Kedisi, Yaban Tavşanı, Kaya Sansarı, Gelincik, Porsuk gibi memeli hayvanlar ile 28 sürüngen, 5 kurbağa türü, tatlı ve tuzlu su balıkları, omurgasızlar ve 300 kadar bitki türü yaşamını devam ettirmektedir. Deltada 2012 yılında 6.440 m² lik yüzölçümüyle dünyanın en büyük yapay flamingo üreme adasının yapımı gerçekleştirilmiştir. 2015 yılı itibarıyla adada 15.000 çift flamingo yuva yapmıştır. İzmir İli Gediz Deltası tuzlu ve sazlıklar bölgesini kapsayan çalışmalarda 60 familyaya ait 206 cins ve 308 takson saptanmıştır. Bu bitki türlerinden üç tanesi (*Campanula lyrata Lam. subsp. Lyrata*, *Dianthus elegans d'Urv. var. cous (Boiss.) Reeve*, *Stachys cretica L. subsp. smyrnaea Rech. fil.*) endemiktir. Gediz Deltası'nın güney kısımlarında önemli bir alan kaplayan Süpürge otu (*Limonium sieberi*) bitkisinin oluşturduğu habitatlar, Avrupa Birliği Habitat Yönetmeliği altında öncelikli korunması gereken bir habitat tipidir.

İzmir Kuş Cenneti sahasında; tuzlu su ekosistemi (Dalyanlar ve Çamaltı Tuzlası havuzları), tatlı su ekosistemi (sazlıklar), otlak sahaları ve tepelik kısımlar olmak üzere 4 tip ekosistem bulunmakta, ayrıca tatlı ve tuzlu suların geçiş yaptığı kısımlarda da acı su ekosistemine de rastlanmaktadır. Yapılan gözlemlerle sahada

289 kuş türü ile 315 bitki türü gözlemlenmiştir. En fazla görülen türler; Flamingo, Deniz Kırlangıcı (Sumru), Gümüşü Martı, Akça Cılıbit, Akdeniz Martısı, Cüce Karabatak, Yeşilbaş Ördek, Angit, Tepeli Pelikan, Hazar Deniz Kırlangıcı, Karagagalı Sumru, Bataklık Kırlangıcı, Kocagöz, Küçük Beyaz Balıkçıl, Poyraz Kuşu, Uzunbacak ve Sakarmeke. Bu kadar kuş türünün bulunduğu İzmir Kuş Cenneti'nde Çakal, Tilki, Tavşan, Yaban Domuzu, Gelincik, Kirpi, Yılan, Saz Kedisi gibi birçok hayvan da yaşamaktadır.

İzmir ilinde 2 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (YHGS) bulunmaktadır. Bunlar, Gebekirse YHGS ve Bayındır Ovacık YHGS'dir.

Gebekirse Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Selçuk ilçesi, Zeytinköy mevkiinde 31.12.1984 yılında 1.000 ha'lık alanda Gebekirse Gölü Yaban Hayatı Koruma Sahası olarak ilan edilmiştir. 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu çerçevesinde 13.09.2006 tarihli ve 2006/10966 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla 839,2 ha olarak Gebekirse Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak ilan edilmiş olup, gölün alanı 56 ha'dır. Saha kuş türleri açısından önemli bir yerdir.

Bayındır Ovacık Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Bayındır ilçesi, Ovacık, Hisarlık, Kızıloba ve Sarıyurt köylerini kapsamaktadır.1982 yılında 8.062 ha olarak karacaların doğal yaşam alanı olduğu için ilan edilmiştir. 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu çerçevesinde 13.09.2006 tarihli ve 2006/10966 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla 5.785 ha alana sahip Bayındır Ovacık Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak ilan edilmiştir. Alanın hızlı alan değerlendirmesi yapılmış akabinde Yönetim Planı yapılarak 2012 yılında onaylanarak hizmete girmiştir.

İzmir ili sınırları içinde yaş, çap ve boy bakımından oldukça büyük, tarihi değeri olan 10 adet ağaç tabiat anıtı olarak korunmaktadır.

Çizelge 577 - İzmir İli Tabiat Anıtları (Tarım ve Orman Bakanlığı 4.Bölge Müdürlüğü, 2019)

SIRA NO	ADI	ALANI (m ²)	MEVKİİ
1	Ovacık Yaylası Anadolu Kestanesi	2.500	Bayındır-Ovacık Köyü
2	Anadolu Kestanesi	2.500	Ödemiş-Gölcük Yaylası
3	Dede Menengici	3.000	Menemen – Çaltı Köyü
4	Kadınlar Kuyusu Koca Menengici	2.500	Foça-Bağarası Köyü
5	Kunduracı Çınarı	1.500	Buca-Kaynaklar Köyü
6	Taşdede Pırnal Meşesi	1.500	Dikili-Taşdede Mevkii
7	Teos Menengici	1.500	Seferihisar-Teos Mevkii
8	Yarendede Çamı	2.500	Güzelbahçe-Yarendede Mevkii
9	Yemişçi Çınarı	2.500	Güzelbahçe-Yemişçi Çiftliği
10	Yemişçi Fıstık Çamı	2.500	Güzelbahçe-Yemişçi Mevkii

İzmir İli sınırları içerisinde anıt ağaç olarak tescillenen 41 adet ağaç mevcuttur. Bunlardan bazıları Efemçukuru-Karaçamları, Ortaklar-Buruncuk Meşesi, Bornova-Pınarbaşı Çınarları, Kuşçular-Koca Mengeci, Urla-Kuşçular Çınarı, Ödemiş-Birgi Servileri, Tire-Çeştimen Kavağı (Çınarı), Ovacık Kestaneleridir. Bu ağaçlardan birçoğunun folklorik, mistik ve mitolojik özellikleri bulunur.

Nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan Akdeniz Foku'nun üreme ve yavrulama alanı olarak hayati öneme sahip olan Orak Adası Siren Kayalıklarının yerleşim ve deniz kirliliği, tehdidi ile karşı karşıya olması nedenleriyle Foça 22.10.1990 tarih ve 90/1117 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile "Özel Çevre Koruma Bölgesi" olarak tespit ve ilan edilmiştir.

Foça yarımadası küçüklü büyüklü koylarla kaplı bir sahile sahiptir. Bu koylar mavi ile yeşilin iç içe olduğu doğal bir güzellik sergilemektedir. Tarihi, kültürel zenginliğin mitolojideki yeri bakımından önemli olan arkeolojik doğa ve mimari değerlerin bir bütün olarak yer aldığı Foça, arkeolojik, doğal ve kentsel sit alanları bulunması nedeniyle birçok kıyı yerleşim birimine göre daha az yapılaşma gösteren ve nispeten bozulmamış bir yerleşim merkezidir. Kentin doğusunda yer alan alanların büyük bir bölümü zeytinliklerden oluşmaktadır ve bu alanların büyük bir kısmı da I. ve II. derece doğal sit alanı olarak belirlenmiş alanlardır.

Foça Özel Çevre Koruma Bölgesi 1991 yılında mülga Çevre Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde Türkiye Ulusal Fok Komitesi tarafından Akdeniz foklarının korunması için pilot proje bölgesi olarak seçilmiştir. Özel Çevre Koruma Kurumunca bölgede yürütülen izleme çalışmaları neticesinde "korumanın" daha etkin gerçekleştirilmesi için söz konusu pilot bölgenin tamamının tek bir koruma alanı olarak yönetilmesi amacıyla Foça Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin sınırlarının revize edilerek genişletilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bunun üzerine mülga Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 18/4/2007 tarihli 2247 sayılı yazısı ile, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 9. Maddesine istinaden, Bakanlar Kurulunca 21/5/2007 tarihinde alınan karar gereği Foça Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin sınırları genişletilmiştir.

İlan Tarihi	Alanı (km ²)	Nüfus (Kişi)	Türkiye Yüzdesi
22.10.1990/90/1117 21.05.2007 tarih ve 2007/12212 sayılı/ (İlave Alan)	71,44 km ²	14.604	% 0,009

Bölgenin taşıdığı önemin büyük bir bölümü binlerce yıldır burada yaşayan ve hatta ilçeye adını veren Akdeniz fokundan (*Monachus monachus*) kaynaklanmaktadır. Akdeniz Foku bugün dünya üzerinde yaklaşık 400 adet kalmış olup nesli tehlike altında olan türler arasına girmektedir. Foça'daki Orak Adasının batı kıyısını oluşturan Siren Kayalıkları fokların üremek ve yavrulamak amacıyla kullandıkları mağaralar açısından hayati öneme sahiptir.

Karaburun-İldır Körfezi Özel Çevre Koruma Bölgesi: Karaburun-İldır Körfezi Özel Çevre Koruma Bölgesi, İzmir ili, Karaburun Yarım Adası, İldır Körfezi denizel alanı ve adaları kapsamaktadır. Alanda, 15 adet endemik, 4 adet nadir ve CITES kapsamında 5 adet bitki türü tespit edilmiştir. Yine bu türlere ve bu türlerin dışında olmasına karşın IUCN (International Union for Conservation of Nature; Uluslararası Doğayı Koruma Birliği) kategorisinde bulunan 21 adet bitki türü belirlenmiştir. Yarımada florasında, 76 tür tıbbi, 38 tür arıcılık, 30 tür gıda, 39 tür ticari, 34 tür peyzaj ve 19 tür yem değerine sahip ve ekonomik değeri olan bitki türleri tespit edilmiştir. Karaburun Yarımadası'nda Bozdağ kütlesi ve ormanlarla kaplı alanlar, yaban hayatı açısından zengin alanlardır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 578 - İzmir ili arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)

İZMİR	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	51.695,95	4,35	60.302,80	5,07	63.326,44	5,32	66.091,01	5,56
2) Tarımsal Alanlar	480.367,00	40,39	479.187,30	40,28	476.338,20	40,04	475.894,60	40,01
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	644.115,90	54,15	636.549,00	53,51	635.527,30	53,43	633.094,70	53,22
4) Sulak Alanlar	6.301,81	0,53	6.467,98	0,54	6.149,23	0,52	6.149,23	0,52
5) Su Yapıları	6.950,45	0,58	7.049,23	0,59	8.215,16	0,69	8.326,80	0,7
TOPLAM	1.189.431,11		1.189.556,31		1.189.556,33		1.189.556,34	

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 16.11.2015 tarihinde onaylanan, İzmir-Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, İzmir il sınırları içerisinde yapılan değişiklikler kapsamında, Bakanlığımızın (Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü) 11.10.2018 tarihli ve E.180690 sayılı yazısı ile 10.10.2018 tarihinde yeniden onaylanmış ve 23/10/2018-21/11/2018 tarihleri arasında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından askıya çıkarılmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 579 - İzmir ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (İzmir ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	11	4	15	21	21	6	5	83
ÇED Gereklidir	11	0	0	1	0	0	0	12
ÇED Olumlu Kararı	3	4	0	5	5	2	0	19
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 580 - İzmir ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Şubat 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
16	1	0	5	2	0	0	24

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 581 - İzmir ilinde 2019 yılında ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	68	333	401
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	54	296	350
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		315	315
TOPLAM			

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 582 - İzmir ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	958
Ani (plansız) denetimler	3.474
Genel toplam	4.432

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	11	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	1.861	0,00

Çizelge 583- İzmir ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	640.118	2.538.195	781.651	5.176.961	0	520.085	24.403	10.260.435
Uygulanan Ceza Sayısı	10	34	3	24	0	20	2	119

2019 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında İzmir ilinde 34'ü alt seviye, 39'u da üst seviye olmak üzere toplam 73 BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

36. KARS

1. Hava Kalitesi

2019 yılında Kars ilinde konutlarda doğal gaz kullanımı 59.895.389,49 m³ dür. 2019 yılında Kars ilinde bulunan ısınma ve trafik Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 584'de verilmektedir.

Çizelge 584 - Kars ilinde 2019 yılında hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

Isınma	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	37,65	0	77,55	24	1.203,04		13,18		42,90		56,08		15,60	
Şubat	24,40	0	54,41	19	663,10		7,69		33,17		40,85		-	
Mart	12,43	0	36,14	5	549,65		4,66		22,82		27,48		-	
Nisan	7,83	0	34,95	3	486,92		4,02		18,40		22,42		-	
Mayıs	-	-	31,23	0	-		3,45		15,88		19,34		-	
Haziran	-	-	25,97	0	-		2,66		12,33		14,99		-	
Temmuz	4,07	0	29,94	2	224,16		2,95		10,67		13,62		-	
Ağustos	3,17	0	31,96	1	292,46		3,03		11,47		14,50		43,17	
Eylül	3,14	0	24,58	0	298,95		5,08		15,28		20,37		31,68	
Ekim	7,46	0	46,86	12	363,33		9,65		22,25		31,91		22,08	
Kasım	23,46	0	88,76	25	659,41		17,79		33,82		51,60		15,31	
Aralık	18,96	0	58,05	21	630,72		14,14		32,41		46,55		15,71	

Trafik			PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak			87,38	20	1.220,94		28,34		56,47		84,84			
Şubat			-	-	864,60		21,39		44,42		65,82			
Mart			-	-	674,03		14,47		31,68		46,15			
Nisan			-	-	606,02		12,97		26,71		39,67			
Mayıs			-	-	422,86		10,64		24,14		34,74			
Haziran			-	-	340,98		12,03		20,32		32,35			
Temmuz			57,73	13	384,46		9,56		17,20		26,76			
Ağustos			55,51	16	289,38		10,97		18,35		29,32			
Eylül			46,53	13	283,66		13,82		22,12		35,94			
Ekim			61,25	22	412,55		23,36		31,89		55,24			
Kasım			91,96	25	749,29		41,96		43,95		85,91			
Aralık			57,15	15	876,21		33,45		42,05		75,51			

Kars ilinde 2019 yılında 20.431 adet araç egzoz emisyon ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

DSİ 24. Bölge Müdürlüğüne Kars ili merkezinin içme suyu ihtiyacını karşılamak amacıyla 2004 yılında Kars Acil İçmesuyu Projesi (Çerme Kaynağı) ve 2012 yılında Kars İçmesuyu Projesi tamamlanarak protokol ile Kars Belediyesine devredilmiştir. Bu projeler ile Çerme Kaynaklarından yıllık 9,46 hm³/yıl ve Selim (Bayburt) Barajı ile Kars İçmesuyu Arıtma Tesisinden yıllık 8,03 hm³ olmak üzere toplam 17,49 hm³/yıl su tahsisi yapılmıştır. Ayrıca Kars Belediyesine ait yer altı kuyuları ve Borluk kaynaklarından da şehre su verilmektedir.

Çizelge 585 - Kars ilinde 2018 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Kars Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Yerleşim Yerinin Adı		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Merkez İlçe			X	-	-	-	-	
İçmeler	Sarıkamış	X			Fiziksel Biyolojik	-	0,04	15.000	0,003

TÜİK 2018 verilerine göre il genelinde 9 Belediye tarafından toplam 136.818 kişiye içme ve kullanma suyu hizmeti verilmektedir. Bu sayı kars nüfusunun %98'ine tekabül etmektedir. Dağıtılan toplam su miktarı 2018 yılında 16.440.652 m³tür.

Yeraltı suyu kullanım amaçları; içme ve kullanma suyu, sanayi suyu, zirai sulama, hayvansal sulamadır. Kars merkezde yeraltı suyu tahsis miktarı 40,76 hm³/yıl'dır. İlçelere yeraltı suyu tahsis miktarı toplamda 6,6 hm³/yıldır.

2019 yılında Kars ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı %95'dir. Kars OSB proje onay aşamasındadır.

3. Atık

İlde katı atık düzenli depolama tesisi bulunmamaktadır. Düzensiz depolama yapılmaktadır.

Çizelge 586 – Kars ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Kars Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	4	635
Öğrenci	5	524
Personel	20	1893

Çizelge 587 – Kars ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Kars ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

2018 yılında tehlikeli atığın 289.177 tonu tehlikeli atık geri kazanılmış, 232.463 tonu bertaraf edilmiş ve 5.306 tonu firmalar bünyesinde stok halde tutulmuştur.

2018 yılında Kars ilinde 28,917 ton atık motor yağı, 26,650 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır. Toplanan bu atık yağın 55,567 tonu geri kazanıma gönderilmiştir.

İlde 2018 yılında 18.755 ton atık akü toplanmıştır. 5,255 ton kullanılmış kızartmalık yağ, 0,596 ton kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır. 2018 yılında 71,400 ton ÖTL geri kazanım tesisine gönderilmiştir.

2019 yılında merkez ilçede 214,022 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Kars İli büyük oranda İran-Turan flora bölgesi etkisi altında kalıyor olsa da kuzeyde Avrupa-Sibirya bölgesi, güneyde ise Iğdır'a yakın çevrelerde Akdeniz flora bölgesi ile çevrelenmiştir. Özellikle Aras nehri boyunca uzanan vadilerde Akdeniz elementi bitkileri gözlenmektedir. Böylelikle bu 3 floristik bölgeyi içinde bulunduran Kars, flora açısından çeşitlilik göstermektedir. Ayrıca Kafkasya topraklarında yer bu ilde bu Kafkas bitki örtüsü de görülür.

Sarıkamış Allahuekber Dağları Milli Parkı: Allahuekber Dağları Milli Parkı, Doğu Anadolu Bölgesi, Erzurum ili ile Kars'ın Sarıkamış ilçesi sınırları arasında yer almaktadır. Kars'a 50 km mesafededir. Sarıkamış Ormanları ile Allahuekber Dağlarını kapsayan 22.520 ha büyüklüğündeki alan 19.11.2004 tarih ve 25618 sayılı resmi Gazete'de yayınlanarak Sarıkamış Allahuekber Dağları Milli Parkı olarak ilan edilmiştir.

Soğuksu Tabiat Parkı: Kars ili, Sarıkamış ilçesi mülki hudutları içerisinde bulunan alan 11,1 hektarlık alana sahiptir. Kars İl Merkezine 53 km, Sarıkamış İlçesine 3 km, Selim İlçesine 24 km, Horasan İlçesine 67 km, Erzurum İline yaklaşık 150 km mesafede yer almaktadır.

Kuyucuk Gölü Ramsar Alanı: 416 ha alanı kaplayan alan, denizden 1.627 m yükseklikte olup derinliği 13 m dir. 16.10.2015 tarihinde "Yaban Hayatı Geliştirme Sahası" olarak, 28.08.2009 tarihinde de Ramsar alanı olarak ilan edilmiştir. Yapılan literatür çalışmalarında Kuyucuk Gölü'nde 7 nesli tehlike altında ve 9 nesli tehlike altına girmeye yakın kuş türü gözlemlenmektedir.

İlde Sarıkamış Ormanları (1.Derece Doğal Sit Alanı) bulunmaktadır.

Kars ilinde iki tane Ulusal Öneme Haiz Sulak Alanları (Aygır Gölü ve Çalı Gölü) bulunmaktadır. 1.034 ha büyüklüğe sahip **Aygır Gölü'**nde 5 balık türü, 2 tür çift yaşamlılar, 13 tür sürüngen, 76 tür kuş ve 9 tür memeli

tespit edilmiştir. Alanın en önemli kuş türü kadife ördektir. 233 bitki türü tespit edilmiş olup bunlardan 7 türü endemiktir. **Çalı Gölü** ise 391 ha büyüklüğünde olup, 2 amfibi, 6 sürüngen, 114 kuş ve 13 memeli hayvan türü bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

İlin içerisinde yer aldığı, 1/100.000 ölçekli Ardahan-Kars-Iğdır-Ağrı Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 02.04.2012 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiş olup; en son 06.07.2017 tarihinde revize edilerek Bakanlığımızca yeniden onaylanmıştır. Bu plan; Ardahan, Kars, Iğdır, Ağrı illeri il sınırlarının bütününe kapsamakta olup; onama sınırları içinde planın amacına yönelik planlama hedeflerini, ilkelerini, mekânsal kararları, politika ve stratejilerini kapsamaktadır. Hazırlanan bu Çevre Düzeni Planı ile sosyal, ekonomik, demografik gelişim ve çevresel koruma-kullanma hedef ve politikaları çerçevesinde 2040 yılı projeksiyonu hedef alınmıştır.

Çizelge 588 - Kars ilinin arazi kullanım durumu (https://corinecbs.tarimorman.gov.tr, 2020)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	9.763,12	0,96	10.296,61	1,02	12.258,83	1,20	12.666,09	1,24	16.057,19	1,57
2) Tarımsal Alanlar	569.974,83	56,31	570.019,7	56,32	588.759,44	57,74	588.758,04	57,74	598.357,92	58,69
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	422.649,36	41,76	422.074,53	41,70	408.160,44	40,03	407.652,12	39,98	394.547,65	38,7
4) Sulak Alanlar	1.864,35	0,18	1.864,35	0,18	1.403,07	0,14	1.609,42	0,16	1.703,42	0,17
5) Su Yapıları	7.879,98	0,78	7.876,95	0,78	9.107,11	0,89	9.003,22	0,88	8.887,05	0,87
TOPLAM	1.012.131,64		1.012.132,14		1.019.688,89		1.019.688,89		1.019.553,89	

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 589 - Kars ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kars ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	7	0	1	0	0	0	1	9
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 590- Kars ilinde 2019 yılında ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Kars ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	9	9
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	0	9	9
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		5	5
TOPLAM	0	18	23

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 591 - Kars ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kars ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	4
Ani (plansız) denetimler	142
Genel Toplam	146

Çizelge 591 - Kars ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kars ÇŞİM, 2020) (devam)

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	23	1.206,00
	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	9	0

Çizelge 592 - Kars ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kars ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Egzoz	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	72.197	218.385	12.558	94.873	32.466	0	9.866,66	1.237	441.582,66
Uygulanan Ceza Sayısı	1	4	7	17	21	0	1	1	52

2019 yılı boyunca yapılan denetimler sonucunda ÇED ve Çevre İzinleri Yükümlülük ihlalleri tespit edilen 5 tesiste faaliyet durdurma kararları verilmiştir.

37. KASTAMONU

1. Hava Kalitesi

Kastamonu'da 2019 yılında kullanılan doğal gaz miktarı konutlarda 74.980.962 m³, sanayide de ise 11.833.664 m³'tür. 2019 yılında Kastamonu ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 593'de verilmektedir.

Çizelge 593 - Kastamonu ilinde 2019 yılında hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	5	-	67	8	1121	-			38	2				
Şubat	5	-	44	4	795	-			28	1				
Mart	5	-	45	8	563	-			29	1				
Nisan	8	-	46	2	508	-			28	-				
Mayıs	4	-	58	4	447	-			26	-				
Haziran	3	-	43	1	375	-			20	-				
Temmuz	3	-	40	-	317	-			21	-				
Ağustos	4	-	48	3	328	-			24	-				
Eylül	4	-	54	8	384	-			27	1				
Ekim	7	-	58	9	622	-			34	2				
Kasım	11	-	83	11	1005	-			45	2				
Aralık	10	-	65	3	1040	-			37	1				

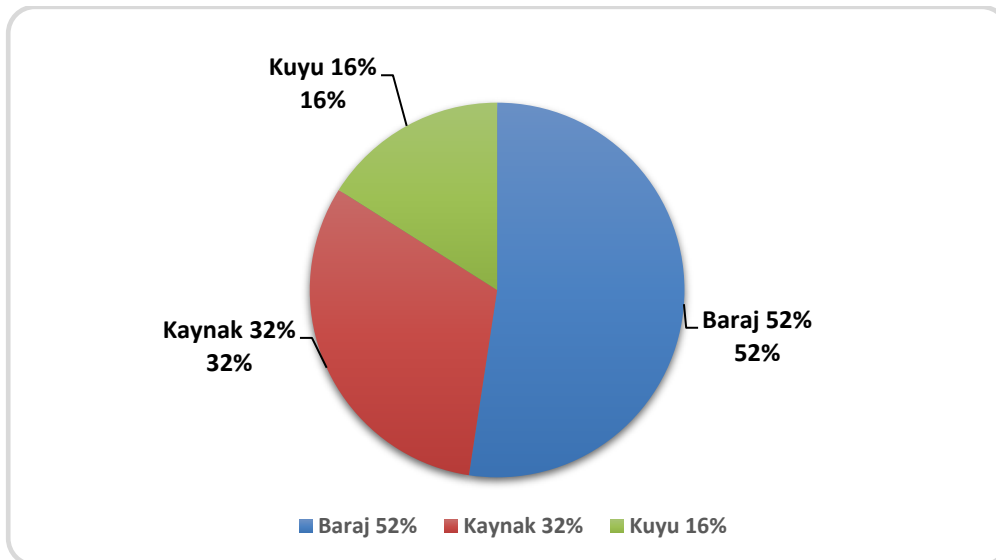
Çizelge 594 - Kastamonu ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Kastamonu ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri	1	3
Şeker Fabrikaları	1	2
TOPLAM	2	5

Kastamonu ilinde egzoz gazı emisyon ölçümleri yetkilendirilmiş olan 1 (bir) adedi mobil olmak üzere, toplam 9 adet Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm İstasyonu tarafından gerçekleştirilmektedir. 2019 yılı içinde egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı 45.909 adettir.

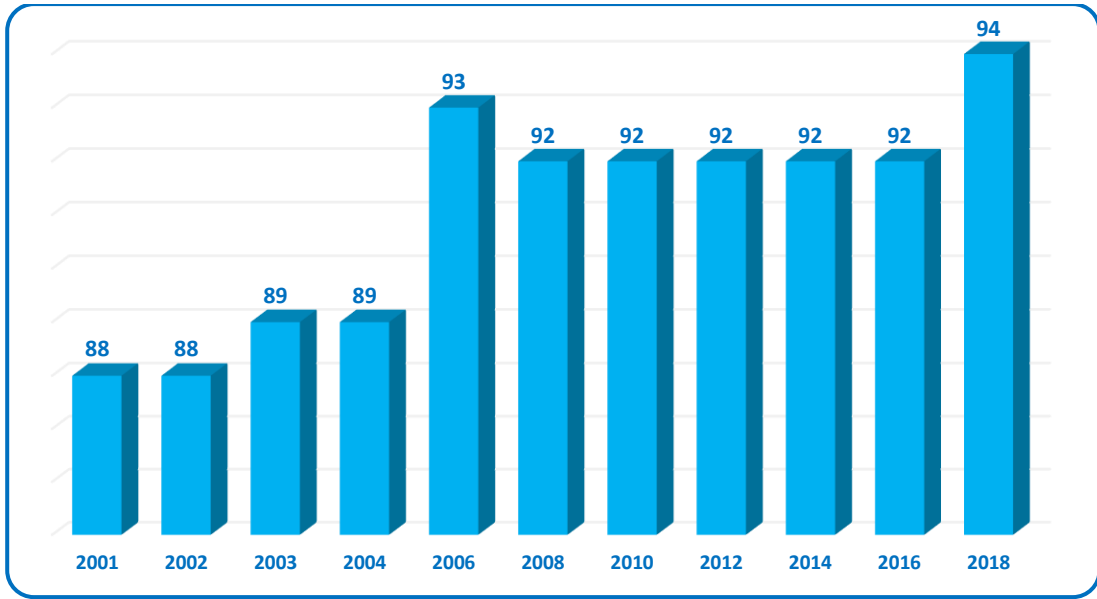
2. Su ve Atık Su Yönetimi

Kastamonu İl Merkezinde içme ve kullanma suyu ihtiyacını iki temel kaynaktan sağlamaktadır. Bunlardan yüzey suyu olan kaynak merkeze yaklaşık 6 kilometre mesafede yer alan Karaçomak Barajıdır. İl Merkezinin su ihtiyacını karşılayan ikinci önemli kaynak Gürleyik kaynağıdır. Kentin güneyindeki dağlarda yer almaktadır.

Grafik 87 - Kastamonu ilinde 2019 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (TUİK, 2019)

İlde Merkez Belediyesinde 1 adet içme suyu arıtma tesisi mevcuttur. 19 İlçe Belediyesinde İçme Suyu Arıtma Tesisi bulunmamaktadır.

Grafik 88 - Kastamonu ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TUİK, 2019)

Çizelge 595 - Kastamonu ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Kastamonu ÇŞİM, 2018)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Kastamonu		X						
İlçeler	Abana			X					
	Ağlı		X		Biyolojik				
	Araç			X					
	Azdavay		X		Biyolojik	300		İşletmeye alınmadı	
	Bozkurt		X						
	Cide	X			Derin Deniz Deşarjı	3.107,70	0,035	6.500	
	Çatalzeytin			X					
	Daday			X					
	Devrekani			X					
	Doğanyurt			X					
	Hanönü			X					
	İhsangazi	X			Doğal Arıtma				
	İnebolu	X			Biyolojik	100	0,0006	500	1
	Küre			X					
	Pınarbaşı	X			Biyolojik	3.000	0,0034	2.435	0,03
	Seydiler			X					
Şenpazar		X							
Taşköprü	X			Biyolojik	3.366,5	0,04	23.110	0,8	
Tosya	X			Biyolojik	3.500	0,041	35.000	0,25	

Çizelge 596 – Kastamonu ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Kastamonu Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi		34
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi		1
Diğer		

Kastamonu ilinde Mavi Bayrak Almış Plaj ve Marina bulunmamaktadır. 11 Plajda Yüzme Suyu Kalitesi (İyi) kategorisindedir.

Çizelge 597 - Kastamonu ili kıyılarında Cide ve İnebolu Su Yönetim Birimleri (Kastamonu ÇŞİM, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020)

Su Yönetim Birimi Kodu	Su Yönetim Birimi Kapsadığı Alan	Ekolojik Kalite Durumu		
		2017	2018	2019
KAR05	Cide	İyi kalite	İyi Kalite	İyi kalite
KAR05	İnebolu	İyi kalite	İyi Kalite	İyi kalite

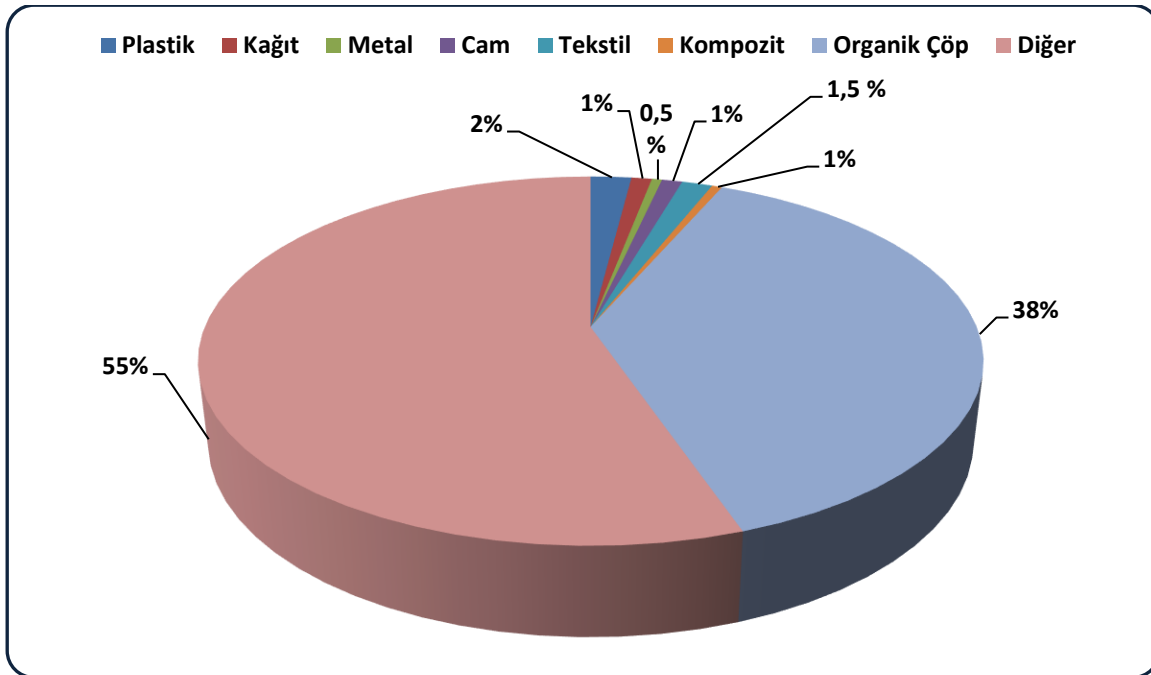
Çizelge 598 – Kastamonu ilinde 2019 yılı itibariyle acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı (Kastamonu Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Şehir	Acil Müdahale Planı Hazırlaması Gereken Kıyı Tesis Adedi	Onaylı Plana Sahip Kıyı Tesis Adedi
Kastamonu	2	1

Kastamonu'nun İnebolu ilçesinde gemiler için 1 adet Atık Kabul Tesisi bulunmaktadır. Atık yönetim planı Bakanlığımızca onaylanmış ve planda belirtilen atık kodlarında atık kabulü yapılmaktadır. İlde Lisans Almış Atık Alma gemisi bulunmamaktadır.

3. Atık

İlde Devrekani İlçesi, Sarıyonca Köyü Mevkiinde 02.11.2011 tarih ve 1793 Karar No ile Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı verilen 19.04.2006 tarih ve 2006/10376 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan ve KASMİB (Kastamonu Mahalli İdareler Birliği) tarafından yapılan 30,12 hektarlık alanda "2. Sınıf Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi" kurulmuştur. Kastamonu ili katı atık bertaraf tesis ve aktarma istasyonları yapım işi 2011 yılında başlamış olup, tesis 2015 yılında faaliyete geçmiştir.

Grafik 89 - Kastamonu ilinde 2019 yılı itibariyle Katı Atık Kompozisyonu (KASMİB, 2020)

Kastamonu İli genelinde Tosya, Taşköprü, İnebolu, Cide, Azdavay ve Araç ilçelerinde olmak üzere 6 adet aktarma istasyonu bulunmaktadır. Ayrıca yapımı tamamlanan Çatalzeytin Aktarma İstasyonu da 2020 yılında faaliyete geçecektir.

Kastamonu ili genelinde 2019 yılında Katı Atık Bertaraf Tesisinde 80.367,40 ton atık bertaraf edilmiştir.

Düzenli depolama sahasında çöpün çürümesiyle açığa çıkan metan gazı borular ile toplanarak Çöp Gazından Elektrik Enerjisi Üretim (LFG) Tesisinde elektrik enerjine çevrilir. 2018 yılında faaliyete geçen tesisin kurulu gücü saatte 1,56 Megawatt olup, ortalama 1.000 kilowatt/saat elektrik enerjisi üretilmektedir.

Çizelge 599 - 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi (İlçe Belediyeleri, 2020)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
Araç Belediyesi	500	3.000	-	-	1
Devrekani Belediyesi	250	520	-	-	2
Kastamonu Belediyesi	15.000	110.000	-	-	2
Pınarbaşı Belediyesi	150	100	-	-	-
Taşköprü Belediyesi	200	10000	-	-	1
İl Geneli (Toplam)	16.100	123.620	-	-	6

Çizelge 600 - Kastamonu ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Kastamonu Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	7	500
Öğrenci	20	3.460

Çizelge 601 - Kastamonu ilinde 2019 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri (Kastamonu Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/ OSB/Üniversite/ Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1. Sınıf AGM	Kastamonu Belediyesi	Merkez	42	13
2. Sınıf AGM AVM	-		
3. Sınıf AGMOSB, Üniversite, Site, havaalanı	-		
Mobil Atık Getirme MerkeziBelediye	-		

Çizelge 602 - Kastamonu ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Kastamonu Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)		809.624
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		26.631
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		1.059
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		8.568
Pil(16 06 01*)		225.331
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		980
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		878
TOPLAM		1.073.071

Çizelge 603 - Kastamonu ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Kastamonu Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Geneli			
Belediye Hizmet Binası		11	
Okul		432	
Kurum/kuruluş		20	
AVM		1	
Otel		-	
Hastane		9	
Sanayi		19	
Diğer			

Kastamonu Mahalli İdareler Birliği Müdürlüğü tarafından ildeki Belediyelerin ambalaj atığı yönetim planı hazırlanmış ve 19.09.2018 tarihinde onaylanmıştır.

İlde ambalaj atıkları toplama ve ayırma konusunda faaliyet gösteren 2 adet lisanslı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi bulunmaktadır. Ayrıca ilgili yönetmelik kapsamında Çevre ve Şehircilik Bakanlığının online atık ambalaj sisteminde 2019 yılı itibari ile kayıtlı 100 adet piyasaya süren, 11 adet tedarikçi, 2 adet ambalaj üreticisi firma bulunmaktadır.

2018 yılında Kastamonu'da 33.147,53 ton oluşan tehlikeli atığın 20.170,42 tonu geri kazanılmış, 2.965,8 tonu bertaraf edilmiş, 10.006,08 tonu stok olarak tutulmakta ve 5,24 tonu da ihracat edilmiştir.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Kastamonu ilinde 240,53 ton atık endüstriyel yağ, 28,99 ton atık motor yağı toplanmıştır. Atık madeni yağın 255,54 tonu geri kazanılmış, 8,75 tonu bertaraf edilmiş, 5,24 tonu ihraç edilmiş ve 1,1 tonu da stokta bulunmaktadır.

Kastamonu ilinde 2018 yılında 142,77 ton atık akü, 8,74 ton kullanılmış kızzartmalık yağ toplanmıştır.

Kastamonu'da 2018 yılında 3,2 ton ÖTL geri kazanılmıştır. Kastamonu ilinde 5 adet ÖTA Teslim Yeri bulunmaktadır.

Çizelge 604 - Kastamonu ilinde 2019 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı (Kastamonu Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

İşlenen Cevherin Adı	Toplam Tesis Sayısı	Zenginleştirme Atığı Miktarı (ton/yıl)	Kategori A Tesis Sayısı	Kategori B Tesis Sayısı
Bakır	2	5.008.731	2	1

Çizelge 605 - 2019 yılı itibariyle Kastamonu ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Kastamonu ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	2

İlde Kastamonu Mahalli İdareler Birliği'nce 25.04.2011 tarihinde tıbbi atıkların toplanması, taşınması amacıyla sterilizasyon tesisi inşa edilmiş ve özel bir firma tarafından işletilmeye başlanmıştır. İlde bulunan sağlık kuruluşlarından 2019 yılında 451,56 ton tıbbi atık toplanarak bertaraf edilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl sınırları içerisinde 2 adet milli park (Ilgaz Dağı Milli Parkı ve Küre Dağları Milli Parkı), 3 adet tabiat parkı (Şerifebacı Tabiat Parkı, Dipsizgöl Tabiat Parkı ve Yeşilyuva Tabiat Parkı), 4 adet tabiat anıtı (Araç Türbe Çamı Tabiat Anıtı, Beldeğirmeni Köyü Çınar Ağacı Tabiat Anıtı, Oniki Kardeşler Tabiat Anıtı, Erenler Çamı Tabiat Anıtı) ve 4 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (Azdavay Kartdağ YHGS, Ilgazdağı YHGS, Taşköprü Elekdığı YHGS, Tosya Gavurdağı YHGS) bulunmaktadır.

Ilgaz Dağı Milli Parkı: (1.088 ha) Batı Karadeniz Bölgesi'nde, Çankırı ve Kastamonu illeri sınırları içinde yer almaktadır. 1976 yılında ilan edilmiştir. İğne yapraklı ağaçların hâkim olduğu bir orman örtüsüne sahiptir. Karaçam, sarıçam ve göknar yaygın ağaç türleridir. Açık alanlarda ardıçlar da görülmektedir. Az sayıda olmakla birlikte ayı, kurt tilki, geyik, karaca ve yaban domuzu görülmektedir. Alan, giderek gelişen bir kış sporları merkezi haline almaktadır.

Küre Dağları Milli Parkı: (37.172 ha) Batı Karadeniz Bölgesi'nde Kastamonu ve Bartın illeri sınırları içinde yer almaktadır. Milli parkın kaynak değerlerini Valla Kanyonu, Ilgarini Mağarası gibi jeolojik oluşumlar, Ilica Şelalesi gibi doğal güzellikler ve zengin bir flora ve fauna ile otantik, folklorik kültür zenginlikleri oluşturmaktadır. Milli park ülkemizin doğal değerlerinin fazla tahrip görmediği alanlardan biridir. Milli Parkın önemi, özellikle sahip olduğu ekosistem ve habitat çeşitliliğinden ileri gelmektedir. Ana ekosistem tipleri, doğal orman ekosistemleri, bozuk orman ekosistemleri, geleneksel tarım ekosistemleri ve akarsu ekosistemlerini; mikro-ekosistemler ise örneğin kanyon ekosistemleri ve orman içi çayır ekosistemlerini içermektedir. Bu ekosistemler içerisinde, 675 bitki türünün varlığı bilinmekle birlikte gerçek sayının çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye'nin 132 memeli türünden 40'ı bölgede yaşamaktadır. Bu türler,

vaşak, susamuru, geyik ve karaca gibi tehlike altındaki hayvanları da içermektedir. Alanda ayrıca, 38 familyaya mensup ve 46'sı tehdit altında olan 129 kuş türü kaydedilmiştir.

Fotoğraf 38 – Dianthus armeria (tüylü karanfil) genel görünümü (Foto: B.BANİ)

Şerifebacı Tabiat Parkı 11.07.2011 yılında tescil edilmiş, büyüklüğü 10 ha'dır; **Yeşilyuva Tabiat Parkı** 11.07.2011 yılında tescil edilmiş büyüklüğü 5 ha'dır; **Dipsizgöl Tabiat Parkı** 11.07.2011 yılında tescil edilmiş büyüklüğü 5 ha'dır.

Kastamonu il sınırları içindeki 1. Derece Doğal Sit Alanları; Cide Kalafat Köyü Gideros Mevkii, Aldükkadir Köyü Balönü Mağarası, İnebolu Çamlıca Köyü Geriş Tepesi, 3 farklı alan, Çatalzeytin Ginolu Köyü, Taşköprü Zimbılı Tepe olarak belirlenmiştir.

Çizelge 606 – Kastamonu ilinde bulunan doğal sit alanları

	DOĞAL SİT ALANLARI	DOĞAL SİT DERECE	KARAR TARİHİ	KARAR NO
1	Cide Gideros Koyu	1.	21.07.1992	2523
2	Cide Balönü Mağarası	1.	24.07.2003	8676
3	İnebolu Geriş Tepesi	1.	28.01.1992	2191
4	İnebolu 3 Farklı Alan	1.	21.12.1993	3348
5	Çatalzeytin Ginolu Köyü	1.	17.12.1991	2122
6	Taşköprü Zimbillitepe	1.	08.01.1991	2010

İl sınırları içinde 58 adet tescilli anıt ağaç bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 607 – Kastamonu ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

KASTAMONU	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	3.396,25	0,26	4.667,11	0,36	5.310,94	0,41	6.162,31	0,47
2) Tarımsal Alanlar	354.640,64	27,15	367.682,79	28,15	374.908,29	28,70	374.623,63	28,68
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	947.152,14	72,52	932.282,77	71,38	924.126,83	70,75	923.503,73	70,71
4) Sulak Alanlar	0	0	0	0	0	0	0	0
5) Su Yapıları	929,99	0,07	1.486,35	0,11	1.722,96	0,14	1.829,35	0,14

Sinop-Kastamonu-Çankırı Planlama Bölgesine ait 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 13.07.2007 tarihinde onaylanmış 23/01/2008 tarihinde askı sonrası onayı yapılmıştır. Daha sonraki tarihlerde Çevre Düzeni Planı üzerinde değişiklikler yapılmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 608 – Kastamonu ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım- Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım- Kıyı	Turizm- Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	13	0	1	2	0	2	0	18
ÇED Gereklidir	7	0	0	0	0	0	0	7
ÇED Olumlu Kararı	1	2	0	0	0	0	0	3
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 609 – Kastamonu ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 06/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
189	143	7	197	19	43	34	632

Çizelge 610 – Kastamonu ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 06/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
23	1	5	1	1	0	0	31

7. Çevre İzin Ve Lisans İşlemleri

Çizelge 611 – Kastamonu ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Kastamonu ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	3	12	15
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	2	21	23
Çevre İzin Muafiyet Sayısı		10	10
TOPLAM	5	43	48

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 612- Kastamonu ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kastamonu ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	35
Ani (plansız) denetimler	302
Genel Toplam	337

Çizelge 612 – Kastamonu ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kastamonu ÇŞİM, 2020) (devam)

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	4	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	21	0,00

Çizelge 613 – Kastamonu ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kastamonu ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	202.745	58.351	150.370	60.607	0	0	277.176	74725	824.334
Uygulanan Ceza Sayısı	3	1	23	5	0	0	9	8	49

Kastamonu ili sınırları içerisinde 2019 yılında Çevre Kanunu uyarınca Kastamonu Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından durdurma cezası uygulanmamıştır.

2019 yılı itibariyle Kastamonu'da Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 2 adet üst seviye, 1 adet de alt seviye tesis bulunmaktadır.

38. KAYSERİ

1. Hava Kalitesi

Kayseri’de 2019’da toplam olarak konutlarda 108.000 ton kömür kullanımı gerçekleşmiştir. 2019 yılında Kayseri ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 614’de verilmektedir.

Çizelge 614 - Kayseri ilinde 2019 yılında hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

OSB	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	14		69	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	10		47	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	8		41	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	6		38	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	6		57	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	5		36	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	4		46	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	3		47	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	8		53	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	19		87	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	34		177	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	24		107	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Trafik	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak			73	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat			49	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart			34	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan			30	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs			40	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran			34	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz			32	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos			34	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül			34	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim			49	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım			103	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık			77	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Hürriyet	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	39		20	7	1044				113			-	-	-
Şubat	88		16	22	795				137			-	-	-
Mart	63		10	17	590				111			-	-	-
Nisan	45		9	10	413				118			-	-	-
Mayıs	54		8	13	365				98			-	-	-
Haziran	48		6	6	266				83			-	-	-
Temmuz	25		4	2	354				36			-	-	-
Ağustos	31		3	2	447				35			-	-	-
Eylül	36		3	5	648				56			-	-	-
Ekim	59		9	20	1027				64			-	-	-
Kasım	120		16	28	2114				22			-	-	-
Aralık	78		15	17	1553				57			-	-	-

Çizelge 615 - Kayseri ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Kayseri ÇŞİM, 2020)

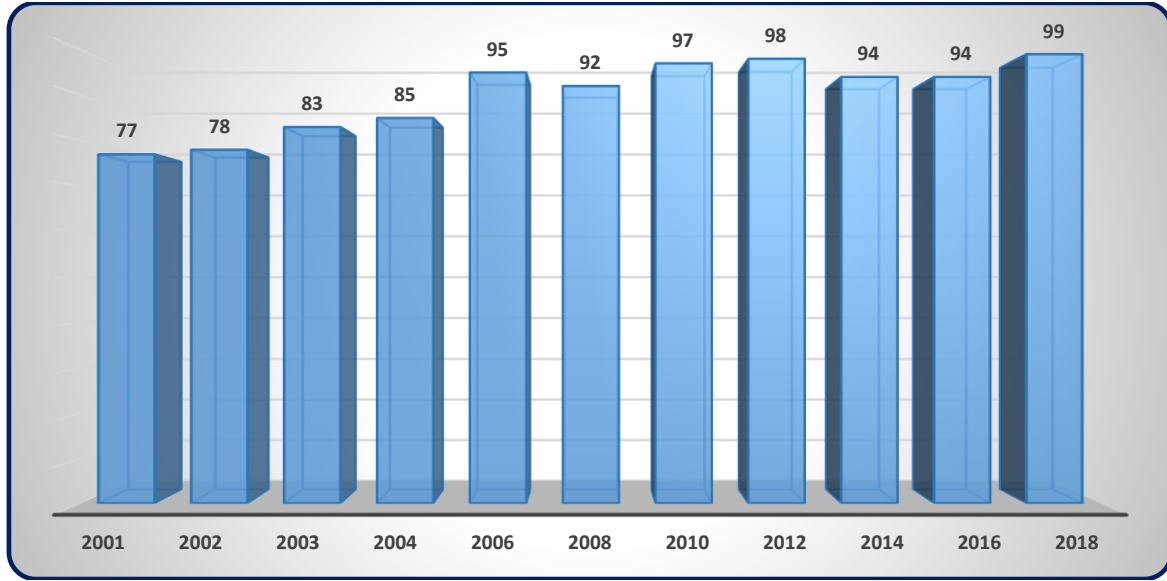
SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimsa Çimento A.Ş. Kayseri	1	1
Kayseri Şeker Fabrikası A.Ş.	1	3
TOPLAM	2	4

Kayseri’de motorlu araçlarla ilgili egzoz emisyon ölçümü yapmak üzere toplam 38 adet yetkili egzoz ölçüm istasyonu bulunmaktadır. Bu istasyonlarda, 2019 yılında 177.153 adet araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet veren belediye 16 ve bu kapsamda hizmet alan nüfus 1.407.409’dur. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus miktarı %100’dür. İlin mevcut su

ihtiyacı 87,00 hm³/yıl olup, tamamına yakını yeraltı suyundan karşılanmaktadır. 2050 yılı ihtiyacı 253,23 hm³/yıl olarak öngörülmüştür. İlde içmesuyu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Grafik 90 - Kayseri ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TUİK, 2019)

Kayseri ili sınırları içerisinde 5'i merkez ilçe olmak üzere toplamda 16 ilçe bulunmaktadır. Merkezde bulunan 5 ilçeye hizmet eden İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisinin yanı sıra bu ilçelerde bulunan 4 farklı bölgede de 4 adet küçük ölçekli Atıksu Arıtma Tesisi vardır. 11 dış ilçenin dördünde Atıksu Arıtma Tesisinin işletilmesine devam edilmektedir. 2 dış ilçe merkezinde Atıksu Arıtma Tesisi inşaatı devam etmekle birlikte 5 dış ilçe merkezi için Atıksu Arıtma Tesisi proje yapım işleri devam etmektedir. Diğer taraftan 11 dış ilçenin çeşitli mahallelerinde 62 adet doğal arıtma tesisi vardır. Devreye girecek 5 yeni atıksu arıtma tesisi ile toplam atık suyun %100'sinin arıtmaya tabi tutulması planlanmaktadır.

Çizelge 616 - Kayseri ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Kayseri ÇŞİM, İller Bankası Kayseri Bölge Müdürlüğü, KASKİ, 2019)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Melikgazi	X		İleri	110.000	1,8	1.094.609	105.000	
	Kocasinan								
	Talas								
	Hacılar								
	İncesu								
İlçeler	Akkışla		X						
	Bünyan		X						
	Develi	X			İleri	9.030	0,069	40.753	395
	Felahiye		X						
	Özvatan		X						
	Pınarbaşı	X			İleri	1.622	0,026	9.032	120
	Sarıoğlan	X			Biyolik	500	0,004	2.975	2
	Sarız		X						
	Tomarza		X		Biyolik	1.036	0,015	9.055	200
	Yahyalı	X			İleri	3.921	0,050	22.498	200
	Yeşilhisar	X			Biyolik	1.680	0,020	8.905	100

Çizelge 617 – 2019 yılı itibariyle Kayseri ilinde OSB'lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin durumu (Kayseri Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

OSB/Serbest Bölge/Sanayi Sitesi Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
Kayseri 1. OSB	Var	25.000	Var	İleri Biyolojik	100
Serbest Bölge -1	Var	3.200	Yok	Biyolojik	1
Serbest Bölge -2	Var	1.000	Yok	Biyolojik	1
Mimarsinan OSB	Var	6.000	Yok	İleri Biyolojik	5
İncesu OSB	Var	500	Yok	Biyolojik	1

22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında SAİS sistemi; İl Merkezine hizmet veren Kayseri İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi ve Kayseri Organize Sanayi Bölgesinde mevcuttur.

Çizelge 618 – Kayseri ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Kayseri ÇŞİM, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	6	6
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer	-	-

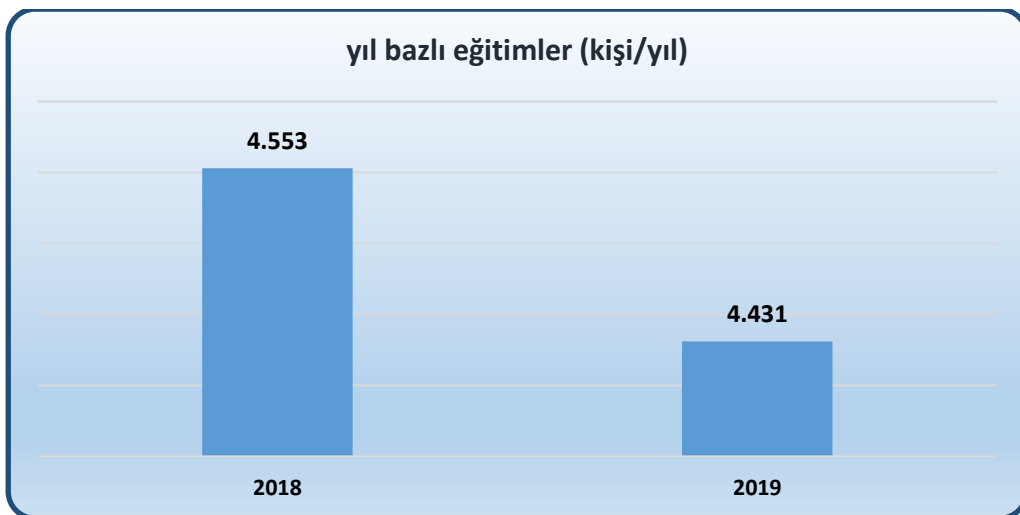
3. Atık

Dünya Bankası finansmanlı Belediye hizmetleri İl Projesi kapsamında İller Bankası A.Ş. koordinasyonunda yürütülen Kayseri Katı Atık Düzenli Depolama ve Pilot Kompost Tesisi inşaatı 29.05.2015 tarihinde tamamlanmıştır. 16.11.2015 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğünden II. Sınıf Düzenli Depolama Tesisi Onay Belgesi alınarak, 30.11.2015 tarihinde tesiste atık kabulüne başlanmıştır.

18.03.2004 Tarih ve 25406 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanarak Yürürlüğe Giren “*Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği*” kapsamında bölgesel yer belirleme çalışmaları devam etmektedir.

Çizelge 619 – Kayseri ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Kayseri ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	7	455
Öğrenci	27	3.976

Grafik 91 – Kayseri ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Kayseri ÇŞİM, 2020)

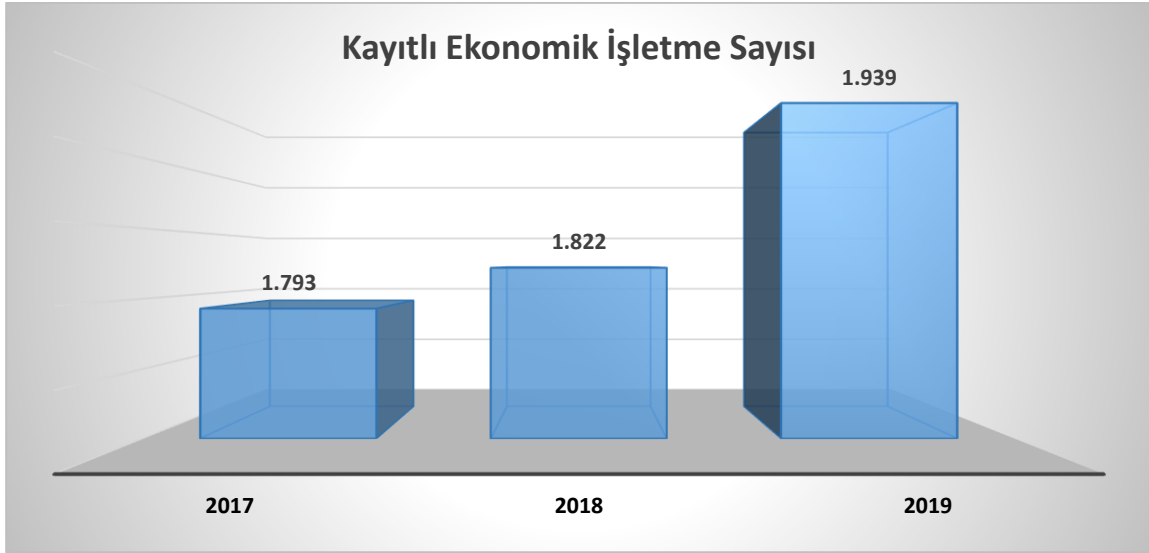
Çizelge 620 - Kayseri ilinde Sıfır Atık Sistemini Uygulayan Kurum/Kuruluş (Kayseri ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayısı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	16	0	0
Belediye Hizmet Binası	17	2	12
Okul	940	11	1,2
Kamu Kurum/kuruluş	99	14	14
AVM	6	0	0
Otel	12	0	0
Hastane	10	2	20
Sanayi	15	0	0
Diğer			

Çizelge 621 - Kayseri ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Kayseri ÇŞİM, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
2.932	-	-

İlde 2019 yılı itibariyle kayıtlı piyasaya süren işletme sayısı 1.661, ambalaj üreticisi sayısı 106, tedarikçi sayısı 172 olmuştur. 9 belediye başkanlığının onaylı Ambalaj Atık Yönetim Planı bulunmaktadır.

Grafik 92 - Yıl bazında Kayseri ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı (Kayseri ÇŞİM, 2020)

Atık Yönetim Uygulaması verileri Mayıs 2018'de Kayseri'de oluşan tehlikeli atığın 1.913,75 tonu bertaraf edilmiş, 9.878,07 tonu geri kazanılmış, 92,01 tonu ihraç edilmiş 59,24 tonu da stokta bulunduğu beyan edilmiştir.

İlde 2018 yılında 266,57 ton atık motor yağı, 310,66 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır. Toplanan atık madeni yağın 445,82 tonu geri kazanılmış, 39,4 tonu bertaraf edilmiş, 92 tonu ihraç edilmiş, 8,06 tonu da stokta bulunmaktadır.

Çizelge 622 - Kayseri ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Kayseri Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	49
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı (Geçici Depolama)	2
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	78
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	1

Kayseri ilinde 2018 yılında 877,94 ton atık akü, 2,2 ton atık pil toplanmıştır.

2018 yılında ilde 103 ton atık kullanılmış kızartmalık yağ ve 250 kg kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

2018 yılında 479,46 ton Ömrünü Tamamlamış Lastik geri kazanılmış ve/veya atık yakma tesisine gönderilmiştir. İlde 2018 yılında 211 ton atık elektrikli ve elektronik eşya toplanmıştır.

Kayseri’de tıbbi atıklar sterilize edildikten sonra katı atık deponi sahasında bertaraf edilmektedir. 2019 yılında Kayseri’de 1.625,24 ton tıbbi atık toplanarak bertaraf edilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Erciyes Dağında 1996-2002 yılları arasında toplanan 2554 bitki örneğinin değerlendirmesi sonucu 89 familya ve 433 cinse ait 1.170 (1.116 tür, 31 alttür, 23 varyete) tür ve tür altı takson tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 11’i eğreltiler, 12’i açık tohumlular, 1.147’si kapalı tohumlular (979’u çift çenekliler, 168’i tek çenekliler) alt bölümlerine dahildir. Bu taksonlardan 36 tanesi kültür bitkisidir. İhtiva ettikleri tür ve tür altı takson sayısı bakımından büyük familyalar, Asteraceae(137), Fabaceae (116) ve poaceae (88) dir. En çok türle temsil edilen cinsler ise Astragalus (40), Silene (22) ve Veronica (19)’dir. Bitki coğrafyası elemanlarının dağılımı ise: İran-Turan 347(%29,7), Akdeniz 79 (%6,8), Avrupa-Sibirya 69 (%5,9) ve diğerleri 675 (%57,6)’dir. Alandaki endemik tür sayısı 194 (%17,2) olup 10’u Erciyes Dağı’na özgüdür.

Kayseri’ye ait endemik bitkilerden bazıları;

CR (Critically Endangered) Çok Tehlikede Olanlar: Fam. Boraginaceae(Hodangiller) Tür. Onosma Tschichatschevii, Fam. Gramineae (Buğdaygiller) Tür. Puccinella bulbosa subsp. Caesarea Fam. Labitatae (Ballıbabagiller) Thymus (kekik) Tür. Thymus pentinatus var. Pallasicus, Fam. Leguminosea (baklagiller) Tür. Astragalus (geven) Astragalus Cicerellus Fam. Scrophulariaceae Verbascum (sığır kuyruğu) Tür. Verbascum subserratum.

ER (Endangered) Tehlikede Olanlar: Fam. Boraginaceae (Hodangiller) Tür. Myosotis (unutma Beni) Myosotis gunneri, Far. Caryophyllaceae (Karanfilgiller) Tür. Silene Balansae, Silene caryophylloides subsp. Binbogaense Fam. Compositae (Papatyagiller) Tür. Centurea (Peygamber çiçeği, gelin düğmesi), Centurea amaena, Centurea pergamacea, senecio (Kanarya otu) Senecio inops Fam. Cruciferae (Hardalgiller) Tür. Isatis (Çivit otu), Isatis Huber-morathii, Fam. Illecebraceae Tür. Paronychia Kayseriana Leguminosea (Baklagiller) Tür. Astragalus (Geven) Astragalus argaeus, Astragalus bakirdaghensis, Astragalus yuralicus, Hedysarum laxum, Vicia canescens subsp. Argaea Fam. Liliaceae (Zambakgiller) Tür. Muscari (Arap otu) Muscari mcbeathianum, Fam. Rosaceae (Gülgiller) Tür. Cerasus incana var. Velutina Fam. Scrophulariaceae (Siraca otgiller) Tür. Veronika (Yavşanotgiller) Veronika gentiaonides subsp. Glacialis var. Alpina Fam. Campanulaceae (Çan çiçeğigiller) Tür. Asyneuma trichostegium, Fam. Compositae (Papatyagiller) Tür. Hieracium argaeus, Hieracium subvandasii, Fam. Labitatae(Ballıbabagiller) Tür. Marrubium depauperatum, Salvia (Adaçayı), Salvia freyriana, Fam. Leguminosea(Baklagiller) Astragalus, Astragalus leptothamnus, Fam. Plumbaginaceae (Dişotgiller) Tür. Limonium (Kuduzotu), Limonium pycnanthum, Fam. Polygonaceae (Çobandeğneğigiller) Tür. Polygonum cappadocicum, Fam. Rosaceae (Gülgiller) Potentilla balansae.

İl sınırları içerisinde 31.358 ha büyüklüğünde Aladağlar Milli Parkı, 24.523 ha büyüklüğünde aynı zamanda Ramsar Alanı olan Sultan Sazlığı Milli Parkı, 7.567 ha büyüklüğünde Aladağlar Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, 17 ha büyüklüğünde Derebağ Şelalesi Tabiat Parkı, 15.600 ha büyüklüğünde Hürmetçi Sazlığı Sulak Alanı ve 2.900 ha büyüklüğünde Tuzla (Palas) Sulak Alanı olmak üzere toplam 81.965,5 ha büyüklüğünde korunan alan bulunmaktadır. Korunan alanların il yüzölçümüne oranı %4,8 dir. Ayrıca il sınırları içerisinde yer alan 3 tane sulak alanın 2 tanesi uluslararası öneme sahip sulak alan konumundadır. İlde bulunan korunan alanlar en önemli biyolojik çeşitlilik rezervleridir.

Aladağlar Milli Parkı, derin vadileri, eşsiz zirveleri, dik ve sarp buzul kayalıkları, mağaraları, görkemli kanyonları, yüksek platoları, doğal manzarası, yaban hayatı, yaylaları ile alpin bitki kuşağı içinde kalan Aladağlar, bitki türleri bakımından zengin ve ilgi çeken bir yöredir.

Sultan Sazlığı Sulak Alanı, Step ekosistemi içerisinde tatlı ve tuzlu su ekosistemini bir arada sahip olması nedeniyle Temsilci Veya Nadir Sulak Alanlar için belirtilen kriterlere, kayda değer miktarda nadir, nesli tehlikeye düşebilir veya tehlike altındaki bitki ve hayvan türlerine barındırması; sahip olduğu flora ve fauna özellikleri ile step ekosistemi içerisindeki bu sulak alanın ekolojik ve genetik çeşitliliğini sürdürebilecek değere sahip olması; endemik bitki ve hayvan türlerini barındırması nedeniyle Bitki ve Hayvanlar Temelinde Getirilen Genel Kriterlere, 20.000 ‘nin üzerinde su kuşunu düzenli olarak barındırması ve popülasyonları hakkında veri edinmenin mümkün olması nedeniyle de Su Kuşları Temelinde Getirilen Özel Kriterlere uyması nedeniyle Sultansazlığı RAMSAR Sözleşmesi kapsamında Uluslararası Öneme Sahip Bir Sulak Alandır.

Tespit edilen 48 endemik tür içerisinde yer alan Puccinellia bulbosa (Grossh.) subsp. Caesaria Kit Tan türünün ise dünyadaki tek yayılış alanının Sultansazlığı olması bu alanın önemini daha da artırmaktadır.

Sultansazlığı, her yıl Afrika-Avrupa-Asya arasında göç eden göçmen kuşlar tarafından kullanılan ve ülkemizden geçen iki önemli ana kuş göç yolunun kesişim noktasında bulunmasının yanında sahip olduğu ekosistem çeşitliliği ile kuşlar için farklı kuluçka, beslenme, üreme, konaklama ve sığınma yeri sağlamaktadır.

Aynı zamanda milli park da olan sulak alanda Avrupa’da turna, flamingo, akbalıkcıl, kaşıkçı kuşlarının bir arada kuluçkaya yattığı tek alan oluşu kaynak değerlerini oluşturmaktadır. Milli Parkta, 21 memeli türü, 10 sürüngen türü, 3 İki yaşamlılar türü, 119 böcek türü, 22 omurgasızlar türü, 7 balık türü ve 27 fitoplankton, 43 zooplanktonik türü tespit edilmiştir.

Afrika, Asya ve Avrupa kuş göç yollarının üzerinde önemli bir yeri olan **Hürmetçi Sazlığı** başta kuşlar olmak üzere yaban hayatı için önem taşımaktadır. Hürmetçi Sazlığı Avrupa, Asya ve Afrika kuş göç yolu üzerinde bulunmasından dolayı da dünya ölçeğinde küresel öneme sahiptir. BirdLife International tarafından “Avrupa Ölçeğinde Korumada Öncelikli Kuşlar” sınıflandırılmasına ve IUCN “Red Data Book”’a göre nesli tehlike altında olan türler arasında bulunan toy, turna, kara leylek, angıt, kaşıkçı, bıyıklı sumru, mahmuzlu ve sürmeli kızkuşu türlerinden bir kısmı bölgede göç döneminde görülmekte, bir kısmı ise bölgede üremektedir. Hürmetçi Sazlığı, Türkiye’nin Önemli Doğa Alanları listesinde yer almaktadır. Yaban hayatı açısından ise; yıldı atı, gelengi, kurt, tilki, porsuk, gelincik, kır tavşanı gibi memelilerin bölgede üremesi ve barınması bölgenin önemini daha da artırmaktadır.

Ayrıca Kayseri’nin 40 km kuzeydoğusunda bulunan **Tuzla (Palas) Gölü Sulak Alanı**, nesli tehlike altında bulunan toy, büyük cılibıt, angıt, mahmuzlu kızkuşu, küçük kerkenez gibi kuş türlerini barındırmaktadır. Alanda sulama kanallarıyla oluşturulan su birikintileri zamanla bölgenin en önemli ekosistemlerinden birini oluşturan yertaş ve körpınar sazlıklarını oluşturmuştur. Çeltikçi, Gri balıkcıl, erguvani balıkçılar bu sazlıklarda üreyen ve barınan önemli kuş türleri arasındadır. Tuzla Gölü İç Anadolu’da insanoğlunun olumsuz etkilerinden kısmen kurtulmayı başaran tek tuz gölüdür.

Aladağlar Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, 7.567 ha büyüklüğündedir. Yaban keçisi, ur keklığı, kınalı keklık, kartal, vaşak gibi fauna türlerinin olması, 1.600 metreden 3.700 metreye kadar yükselti farkının olması nedeniyle birçok bitki türünü barındırması ile önemli bir korunan alandır.

Çizelge 623 – Kayseri ilinde bulunan doğal sit alanları

SIRA NO	ADI	YERİ	GRUP	TÜR	TESCİL TARİHİ
1	Soğanlı Siti	Soğanlı Köyü/ Yeşilhisar	I.Der. Doğal II. Der. Arkeolojik	Doğal Arkeolojik Sit	08.04.1977 05.08.1988 16.03.1995 26.02.2009
2	Kaya Kilise ve Mağaralar (Kestel Siti)	Keşlik Köyü /Yeşilhisar	Doğal ve Kültürel Sit		20.04.1988 25.06.1996
3	Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı	Erdemli K./Yeşilhisar	I. Derece Doğal ve Ark. Sit		29.09.1989 30.03.2011
4	Talas Doğal Sit Alanı	Talas	II. Derece Doğal Sit Alanı	Doğal Sit	30.03.1990 22.09.1990
5	Kapuzbaşı Şelaleleri	Küçükçınar Köyü- Ensamin Tepesi /Yahyalı	I. ve II. Derece Doğal	Doğal Sit	23.09.1990
6	Tuzla (Palas) Gölü	Sarıoğlan /Bünyan	I.Derece Doğal Sit	Göl	26.06.1993 26.02.2009
7	Sultan Sazlığı	Yeşilhisar-Develi	I.ve III. Derece Doğal Sit	Sazlık	26.06.1993 25.09.2003
8	Tavlusun Doğal Sit Alanı	Tavlusun- Germir/Melikgazi	II. Derece Doğal Sit Alanı	Doğal Sit	24.12.1993
9	Engir Gölü	Kocasinan	I. ve III. Derece Doğal Sit	Göl	22.09.1995 12.01.1996
10	Zamantı Irmağı Kaynağı Doğal Sit Alanı	Örenşehir Nahiyesi Şerefiye Köyü / Pınarbaşı	I. Derece Doğal Sit	İrmak Kaynağı	29.04.2009
11	Alaattin Keykubat Gölü (Şeker Gölü)	Şeker Mahallesi / Kocasinan	II. Derece Doğal Sit	Göl	26.02.2010 28.01.2011

Derebağ Şelalesi Tabiat Parkı 17,00 ha’lık bir alanı kaplamaktadır. Saha üç tarafı dağlarla çevrili bir vadi içerisinde yer almaktadır. Sınırları ormanlık ve sarp kayalık araziyle çevrilidir. Tabiat parkı; Kayseri’nin güneyinde kurulmuş olan Yahyalı ilçesinin Derebağ Kasabası Çağlayan Mahallesinde bulunmaktadır Orta Toroslar’ın Orta Anadolu’ya uzandığı mevkide bulunan Derebağ Kasabası’nın üç tarafı dağlarla çevrilidir. Bu yönü ile Derebağ Kasabası, Akdeniz bölgesinin bittiği İç Anadolu Bölgesinin başladığı yerlerden birisidir. Tabiat parkı yeri mevki olarak Yahyalı ilçesinin 10 km güneybatısında yer almaktadır. Saha üç tarafı dağlarla çevrili bir vadi içerisinde yer almaktadır. Sınırları ormanlık ve sarp kayalık araziyle çevrilidir. Aladağlar’da oluşan kar

suları, mesire yerinin güneyinde sarp kayalıklardaki iki mağara içinden çıkan ve 30 m yükseklikten şelale şeklinde dökülen temiz ve berrak kaynak sularına dönüşmektedir. Şelaleden alınan kaynak suları çevre yerleşimlerde içme, kullanma ve sulama suyu olarak temin edilmekte olup, önemli bir su kaynağıdır.

Kayseri ilinde 11 adet tescilli doğal sit ve 17 adet tescilli anıt ağaç bulunmaktadır.

Çizelge 624 - Kayseri ilinde bulunan tescilli ağaçlar

SIRA NO	ADI	YERİ-ADRESİ	GRUP	ÖZGÜN KULLANIMI	TESCİL TARİHİ
1	Çınar Ağacı (1)	Hisarcık Kasabası Meydan /Melikgazi	Doğal Varlık	Ağaç	08.01.1988 25.11.2010
2	Çınar Ağacı (2)	Hisarcık Kasabası Meydan /Melikgazi	Doğal Varlık	Ağaç	08.01.1988 25.11.2010
3	Çınar Ağacı (3) (Balaban Çınarı)	Hisarcık Kasabası Meydan /Melikgazi	Doğal Varlık	Ağaç	08.01.1988 21.11.2007 25.11.2010
4	Çınar Ağacı	Serçeönü Mah./Kocasinan	Doğal Varlık	Ağaç	31.01.2001
5	Peribacası	Soğanlı Köyü Sıktaş Mevkii/Yeşilhisar	Doğal Varlık	...	26.04.2002
6	Çınar Ağacı (1)	İbrahimağa Mah. Elbiz Parki İçerisinde / Develi	Doğal Varlık	Ağaç	12.12.2003
7	Çınar Ağacı (2)	İbrahimağa Mah. Elbiz Parki İçerisinde / Develi	Doğal Varlık	Ağaç	12.12.2003
8	Çınar Ağacı	Park Caddesi Düvenönü Mevkii (Orta Refüj üzerinde)/ Melikgazi-Kocasinan	Doğal Varlık	Ağaç	01.10.2004
9	Cumhuriyet Meydanı Çınarı	Cumhuriyet Mahallesi Cumhuriyet Meydanı / Melikgazi	Doğal Varlık	Ağaç	31.10.2008
10	Çınar Ağacı	Aşağı Everek Mah./ Develi (Surp Toros Kilisesinin-Fatih Camii- Batısında)	Doğal Varlık	Ağaç	27.11.2008
11	Kayseri Lisesi Çınarları (3 adet)	Tacettinveli Mah. Kıcıkapı (Kayseri Lisesinin Kuzeyinde)	Doğal Varlık	Ağaç	29.01.2009
12	Çınar Ağacı	Şeker Mahallesi Alaattin Keykubat (Şeker) Gölünün Batısı / Kocasinan	Doğal Varlık	Ağaç	30.04.2009 28.01.2011
13	Çınar Ağacı	Yukarı Talas Mahalle / Talas	Doğal Varlık	Ağaç	21.01.2010
14	Meşe Ağacı	Yukarı Talas Mahalle / Talas	Doğal Varlık	Ağaç	21.01.2010
15	Çınar Ağacı	Yukarı Talas Mahalle / Talas	Doğal Varlık	Ağaç	21.01.2010
16	Meşe Ağacı	Yukarı Talas Mahalle / Talas	Doğal Varlık	Ağaç	24.03.2010
17	Çınar Ağacı (2 adet)	Güney Şelale Mevkii /Bozarmut Deresi / Yahyalı	Doğal Varlık	Ağaç	23.02.2011

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 625 - Kayseri ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

KAYSERİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1)Yapay Alanlar	22.695,60	1,34	23.953,40	1,41	27.766,91	1,64	29.979,52	1,77
2)Tarımsal Alanlar	839.409,88	49,47	847.415,39	49,95	871.806,52	51,38	869.061,58	51,22
3)Orman ve Yarı Doğal Alanlar	812.611,22	47,89	780.237,00	45,99	752.128,83	44,33	751.221,04	44,28
4)Sulak Alanlar	12.168,87	0,72	27.249,95	1,61	26.359,93	1,55	26.260,55	1,55
5)Su Yapıları	9.780,99	0,58	17.810,83	1,05	18.604,38	1,10	20.143,87	1,19
TOPLAM	1.696.666,56	100,00	1.696.666,57	100,01	1696.666,57	100,00	1.696.666,56	100,01

Yozgat Sivas Kayseri Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ilk olarak 07.09.2012 tarihinde onaylanmış olup son haline 29.05.2020 tarihinde 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. maddesi uyarınca Bakanlık Makamı'nın Olur'u ulaştıdır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 626 - Kayseri ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kayseri ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	19	0	12	0	1	0	3	35
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	2	0	1	0	0	2	0	5
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 627 - Kayseri ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 06/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
85	630	1351	360	256	38	34	2754

Çizelge 628 - Kayseri ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 06/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
6	2	2	1	1	1	0	13

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 629 - Kayseri ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	11	65	76
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	10	73	83
Çevre İzni Muafiyet Sayısı			122
TOPLAM	20	138	281

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 630 - Kayseri ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kayseri ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	162
Ani (plansız) denetimler	1.206
Genel Toplam	1.368

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	18	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	8	0,00

Çizelge 631 - Kayseri ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kayseri ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	240,44	65.230	72.197	505.953	0	154.647	181.721,8	552.922	1.532.911,24
Uygulanan Ceza Sayısı	1	4	1	7	0	55	14	29	111

2019 yılı içerisinde toplam 8 adet tesis için ÇED Yönetmeliği kapsamında Durdurma/kapatma kararı verilmiştir. Bu tesislerden 5 tanesi sanayi, 2 tanesi madencilik, 1 tanesi geri kazanım/dönüşüm sektöründe faaliyet göstermektedir.

2019 yılı itibarıyla Kayseri ilinde 4 adet alt seviye ve 5 adet üst seviye olmak üzere toplam 9 adet BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

39. KIRKLARELİ

1. Hava Kalitesi

Kırklareli’nde 2019’da konutlarda 104.030,654 m³ ve sanayide ise 105.744,056 m³ doğal gaz kullanılmıştır.

İlde 4 adet (Merkez, Lüleburgaz, Vize, İğneada) hava kalitesi izleme İstasyonu bulunmakta olup;

Merkez İlçesi Hava Kalitesi İzleme İstasyonunda; PM₁₀, SO₂

Lüleburgaz İlçesi Hava Kalitesi İzleme İstasyonunda; PM₁₀, SO₂, NO, NO₂

Vize İlçesi Hava Kalitesi İzleme İstasyonunda; PM₁₀, SO₂, NO, NO₂, NO_x

İğneada Beldesi Hava Kalitesi İzleme İstasyonunda; PM₁₀, SO₂, NO, NO₂, NO_x, NO₃ parametreleri ölçülmektedir.

İlde 2019 yılında hava kirletici gazların ortalama konsantrasyonları ve sınır değerin aşıldığı ay sayıları verileri Çizelge 632’de verilmektedir

Çizelge 632 – Kırklareli ilinde 2019 yılında hava kirletici gazların ortalama konsantrasyonları

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	22,86		35,25		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	6,52		56,49		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	7,99		58,78		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	5,75		48,05		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	1,44		40,26		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	3,68		36,87		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	4,05		42,66		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	4,31		36,99		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	3,60		46,44		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	5,14		48,39		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	3,37		35,66		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	6,21		31,72		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Lüleburgaz	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	13,95		26,23		-	-	-	-	8,73		-	-	-	-
Şubat	16,23		47,23		-	-	-	-	10,54		-	-	-	-
Mart	13,76		46,14		-	-	-	-	10,15		-	-	-	-
Nisan	7,29		32,14		-	-	-	-	4,72		-	-	-	-
Mayıs	4,68		23,98		-	-	-	-	1,82		-	-	-	-
Haziran	1,91		22,83		-	-	-	-	0,85		-	-	-	-
Temmuz	3,18		22,49		-	-	-	-	0,84		-	-	-	-
Ağustos	3,21		21,47		-	-	-	-	0,97		-	-	-	-
Eylül	2,74		33,52		-	-	-	-	3,68		-	-	-	-
Ekim	5,86		29,50		-	-	-	-	4,72		-	-	-	-
Kasım	6,12		24,86		-	-	-	-	3,32		-	-	-	-
Aralık	12		23,25		-	-	-	-	2,76		-	-	-	-

İğneada-Limanköy	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	1,90		20,64		-	-	-	-	0,84		-	-	65,51	
Şubat	3,77		29,56		-	-	-	-	2,76		-	-	70,57	
Mart	1,84		32,09		-	-	-	-	1,84		-	-	86,22	
Nisan	1,27		36,75		-	-	-	-	0,66		-	-	99,16	
Mayıs	2,81		33,33		-	-	-	-	1,23		-	-	95,02	
Haziran	5,26		24,92		-	-	-	-	1,55		-	-	80,86	
Temmuz	2,71		19,06		-	-	-	-	0,87		-	-	101,64	
Ağustos	-		23,46		-	-	-	-	1,20		-	-	99,13	
Eylül	0		0		-	-	-	-	0		-	-	0	
Ekim	2,76		13,84		-	-	-	-	1,47		-	-	84,68	
Kasım	2,45		28		-	-	-	-	0,96		-	-	81,57	
Aralık	1,63		18,33		-	-	-	-	0,76		-	-	70,49	

Çizelge 632 - Kırklareli ilinde 2019 yılında hava kirletici gazların ortalama konsantrasyonları (devam)

Vize	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	5,69	-	13,64	-			2,66	-	4,60	-	7,27	-	28,03	-
Şubat	6,14	-	17,73	-			2,21	-	4,78	-	6,99	-	31,96	-
Mart	4,61	-	28,49	2			2,06	-	4,78	-	6,85	-	33,00	-
Nisan	4,47	-	19,90	-			2,09	-	5,18	-	7,82	-	37,55	-
Mayıs	4,33	-	34,19	1			4,84	-	5,27	-	10,12	-	35,74	-
Haziran	4,55	-	25,10	-			10,51	-	3,47	-	13,98	-	33,67	-
Temmuz	3,48	-	33,81	-			10,71	-	2,27	-	12,97	-	36,91	-
Ağustos	2,37	-	43,41	1			10,28	-	3,81	-	14,10	-	53,21	-
Eylül	2,57	-	29,96	-			10,51	-	1,38	-	11,89	-	34,65	-
Ekim	2,97	-	49,10	7			11,40	-	2,43	-	13,84	-	27,40	-
Kasım	3,17	-	31,76	2			11,88	-	2,49	-	14,38	-	23,58	-
Aralık	2,62	-	10,64	-			11,37	-	70,92	-	82,30	21	26,61	-

Kırklareli İlinde Egzoz Emisyon Ölçümü yapan, yetki belgesi verilmiş 7 adet Emisyon Ölçüm İstasyonu vardır. İl dahilinde 2019 yılında 43.564 adet egzoz emisyon ölçüm pulu verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Kırklareli ilinin içme ve kullanma suyu Kırklareli Barajından sağlanmaktadır. Barajdan temin edilen suyun %84'ü tarımsal amaçlı, %14'ü içme ve kullanım suyu, %2'de sanayi kullanım amaçlıdır. Şubat 2020 tarihi itibarı ile DSİ'den gelen doluluk oranı %41'dir.

İçme ve kullanma suyu şebekesinin hizmet verdiği belediye Kırklareli Belediyesidir. Buna bağlı olarak il nüfusunda 78.000 kişiye hizmet vermektedir. OSB'de yer alan tesisler Kırklareli Barajından kendi imkanları ile temin edilmektedir. İlde 22 ünitede 138 adet kuyu açılarak 45,53 hm³ su tahsisi ile 6.156 ha alan sulanmaktadır.

İçme Suyu arıtma tesisi mevcuttur.

Kırklareli barajı dışında kullanma suyu olarak gerektiğinde su şebekesine verilen ve kapasiteleri yaklaşık olarak 10 lt/sn olan su kuyuları bulunmaktadır.

Çizelge 633 - Kırklareli ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Artırılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Merkez (Kırklareli Belediyesi)	X			Fiziksel+ Biyolojik	16.324	7.000	77.226	
	İncece Belediyesi	X			Fiziksel+ Biyolojik	500	500	1.750	
	Kavaklı	X			Fiziksel+ Biyolojik	500	500	4.250	
	Üsküp Belediyesi	X			Fiziksel+ Biyolojik	600	600	2.194	Paket Arıtma Tesisi
İlçeler	Lüleburgaz	x			Fiziksel+ Biyolojik	30.000	20.000	117.075	
	L.Burgaz-Ahmetbey		Devreye alınma			600	500	3.908	
	L.Burgaz-B.Karıştıran	x			Fiziksel+ Biyolojik	1000	1.000	5.978	
	L.Burgaz-Evrensekiz	x			Fiziksel+ Biyolojik	1000	500	2.734	
	Babaeski	x			Fiziksel+ Biyolojik	8106	6.000	29.364	
	Babaeski-Alpullu		İnşaat		Fiziksel+ Biyolojik	500	-	2.286	
	B.eski-Büyükmandra	x			Fiziksel+ Biyolojik	500	500	3.404	Paket Arıtma Tesisi
	B.Eski-Karahalil		Devreye alınma		Fiziksel+ Biyolojik	350	-	1.431	
	Demirköy		Proje aşamasında		Biyolojik	-	-	3.399	
	Demirköy-İğneada	x			Biyolojik	331		2.179	
	İğneada-Liman	x	Atıl durumda		Biy. paket				

Çizelge 633 - Kırklareli ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devam)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Aritılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İğneada-Mert Gölü		Atıl Durumda		Biy. paket				
Pınarhisar	X			Fiziksel+ Biyolojik +İleri	3.150	1.800	10.816	
Pınarhisar-Kaynarca		İnşaat		Fiziksel+ Biyolojik	350		2.178	
Pehlivan köyü		İnşaat		Fiziksel+ Biyolojik	500			
Vize	X			Fiziksel+ Biyolojik +İleri	3.150	1.700	13.581	
Vize-Çakıllı		Proje		Fiziksel+ Biyoloji	250		2.021	

Çizelge 634 - Kırklareli ilinde OSB'de olan atıksu arıtma tesislerinin durumu

OSB Adı	Mevcut Durumu	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Kırklareli OSB	Faal	2.800	Endüstriyel	4,1
	Proje	2.200	Endüstriyel	-
	2. Etap Proje	13.800	Endüstriyel	-

3. Atık

Kırklareli Belediyesi Kırklareli Yerel Yönetimleri Katı Atık Tesisi Yapma ve İşletme Birliği için (KIR-KAB 1) 20.02.2009 tarihinde ruhsatlandırma çalışmalarına başlamıştır.

Kırklareli Belediye Başkanlığı tarafından Düzenli Atık Depolama Alanı Kırklareli Yerel Yönetimleri Katı Atık Tesisleri Yapma ve İşletme Birliğine (KIRK-KAB) devredilmiş olup, KIRK-KAP tarafından işletilen "Katı atık Düzenli Depolama Tesisi" projesinde depolamanın dört lot olarak planlandığı, birinci lot'un kapasitesini doldurmak üzere olduğu, ikinci lot üzerinden elektrik iletim hattı geçmesi nedeniyle bu lot'un iptal edilerek, üç ve dört nolu lotların birleştirilmek suretiyle ikinci lot olarak yapılmasının planlanmakta olup kapasite artışı için Bakanlığa müracaat edileceği, iptal edilecek ikinci lot alanının ise elektrik iletim hattından etkilenmeyecek kısmına 26.03.2010 tarihli ve 27533 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik" Geçici 1. Maddesi kapsamında biyobozunur atıkların azaltılması hususunda bir ön işlem tesisinin yapılması planlanmıştır.

KIRK-KAB-1'e (Kırklareli Yerel Yönetimleri Katı Atık Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği-1) ait Katı atık Düzenli Depolama Tesisi Birliğine Üye Belediyeler; Kırklareli, Babaeski, Kavaklı, Demirköy, İğneada, Kofçaz, Üsküp, Kıyıköy, İnece, Karahalil, Kaynarca, Sergen, Yenice, Alpulu, B.Mandra, Sinanlı Belediyeleri.

Çizelge 635 - Kırklareli ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Sıfıratıkbilgisistemi.csb.gov.tr, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	15	324
Öğrenci	154 OKUL	32.897

Çizelge 636 - Kırklareli ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (K.Ç.Ş.İ.M, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	10
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	4
Atık Yağ Geri Kazanım tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	14
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde sisteme kayıtlı 198 adet ekonomik işletme bulunmaktadır. Bununla birlikte 7 adet ambalaj üreticisi, 7 adet tedarikçi ve 9 adet toplama ayırma tesisi bulunmaktadır.

2018 yılı içerisinde 17.038.290 kg tehlikeli atık toplanmıştır.

2018 yılında Kırklareli ilinde 64.502 kg atık motor yağı, 85.471 kg atık endüstriyel yağ, 101.957 kg atık akümülatör, 46 kg atık pil toplanmıştır.

Kırklareli’nde 2019 yılında 310.193 kg tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Kırklareli ili sınırları dâhilinde 113 familyaya ait 581 cins, 1.581 tür, 363 alttür, 124 varyete olmak üzere toplam 1.669 doğal veya doğallaşmış takson bulunmaktadır. Ayrıca yapılan bu çalışmada bölgede yaygın olarak bahçe veya tarlalarda üretimi yapılan kültür bitkileri, süs amacıyla kullanılan taksonun kültür amacıyla kullanıldığı tespit edilmiştir.

İl sınırları içerisinde 1 adet milli park (İğneada Longoz Ormanları Milli Parkı) ve 1 adet tabiatı koruma alanı (Kasatura Körfezi Tabiatı Koruma Alanı) bulunmakta olup, bunlar sırasıyla 3.155 ha ve 329 ha büyüklüğündedir. İğneada Longoz Ormanları Milli Parkı uluslararası öneme sahip sulak alan konumundadır.

İğneada Longoz Ormanları Milli Parkı: 3.155 hektarlık Milli park alanı, İğneada beldesi sınırları içerisinde yer almaktadır. İğneada, Marmara Bölgesi, Kırklareli İli Demirköy İlçesine bağlı, Bulgaristan ile sınırı olan bir sahil kasabasıdır. Demirköy’e 25 km uzaklıktadır. Yıldız (Istranca) Dağlarından Karadeniz sahillerine doğru akan derelerin taşıdığı alüvyonların birikmesi ve mevsimsel olarak sular altında kalması sonucunda milli parktaki longoz ormanları oluşmuştur.

Karadeniz kıyısında Türkiye-Bulgaristan sınırında yer alan İğneada Longozu, mevsimsel su basar ormanları, bataklıkları, tatlı su gölleri ve kıyı kumullarını bir arada bulandıran ender ekosistemlerden biridir. Güneyinde ve batısında Yıldız (Istranca) Dağları bulunmaktadır.

Alanda zengin sucul bitki örtüsüne sahip beş göl bulunur. Erikli Gölü (43 ha), yaz aylarında denizle bağlantısı kesilen bir lagündür. Mert Gölü (266 ha) ise Çavuşdere’nin denize döküldüğü yerde oluşmuştur. Alanın en güneyinde bulunan Saka Gölü orman ve kumullar arasında bulunan 5 ha’lık küçük bir göldür. 19 ha’lık Hamam Gölü ve 10 ha’lık Pedina Gölü ise iç tarafta yer almaktadır.

Fotoğraf 39 - İğneada Longoz Ormanları Milli Parkı

Alan içerisindeki kıyı kumullarını İğneada fiziki olarak ikiye ayırır. Kuzeyde yer alan kıyı kumulları Erikli Gölü’nün doğu kısmından başlayarak İğneada’ya kadar uzanır. Güneyde yer alan kıyı kumulları ise Mert

Gölü'nü denize bağlayan kanal bölgesinden başlayarak Saka Gölü güneyine kadar uzanır ve yer yer genişliği 50-60 metreye kadar ulaşır.

Göl ve bataklık alanlarıyla deniz arasında bir bant oluşturan kıyı kumullarında ise alanın uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınan bitkileri yer almaktadır.

İğneada ve çevresi ülkemizde birbiriyle ekolojik olarak bağlı ekosistemler zincirini oluşturan ender yerlerdendir. Longoz ormanları ve yaprak döken karışık oldukça boylu ağaç türlerinden oluşan orman vejetasyon tiplerini bünyesinde barındırır. Kıyı kumulları, longoz ormanları ile birlikte İğneada'nın en hassas ekosistemlerini oluştururlar. Kıyı kumulu üzerinde zengin ve ilginç bitki türleri bulunur.

Yapılan çalışmalar neticesinde alanda, Balıklar(Alabalık, Gümüş balığı, Kefal), Kuşlar (Akkuyruklu kartal, Yeşil Ağaçkakan, Baykuş, Gri Balıkçıl, Guguk kuşu, Yalıçapkını, Kara Leylek, İbibik), Memeliler (Yaban Kedisi, Yaban Domuzu, Karaca, Kır Tavşanı, Yaban Tavşanı, Ağaç Sansarı, Porsuk, Kurt, Karaca, Tilki, Su Samuru, Sarı Boyunlu Orman Faresi, Gelincik, Büyükkulaklı yarası, Alacalı kokarca), Sürüngenler (Trakya tosağası, Pürtüklü semender, Oluklu kertenkele, Engerek Yılanı, Küpeli su yılanı) tespit edilmiştir.

Kavaklımeşe Korusu Tabiat Parkı 11.07.2011 tarihinde 35,55 ha alanda ilan edilmiştir. Saha Merkez İlçe, Kavaklı Beldesindedir. Günübürlük kullanım alanı özelliğinde olup şehir merkezine 12 km mesafede Kırklareli-Babaeski Yolu üzerindedir.

Sulak alanlar; Dupnisa Mağarası İlde yer alan önemli mağara ekosistemlerindedir. Ayrıca İğneada Longozu İğneada Longoz Ormanları Milli Parkı sınırları içerisinde bulunmaktadır. Burada zengin sucul bitki örtüsüne sahip beş göl bulunur. Bunlardan Hamam ve Pedina gölleri orman içi göllerdir. Erikli, Mert ve Saka gölleri ise lagün gölleri olup yılın belirli zamanlarında denizle birleşirler.

Dupnisa Mağarası ve İğneada Longozu sulak alan niteliği taşımakla birlikte Kırklareli İlinde tescil edilmiş sulak alan veya Ramsar alanı bulunmamaktadır.

İğneada'nın güneyinde yer alan **İğneada Langozu sulak alanı** Bulanık deresinin zamanla denizi doldurması ile meydana gelmiştir. Göl, sazlık ve ormanlık alanlarla birlikte yaklaşık 55 hektarlık bir alana sahiptir. Bu alan ilkbahar ve sonbahar sular altında kalmakta, Avrupa ve Türkiyede nadir bulunan subasar ormanlarını oluşturmaktadır. Bu nedenle de bu bölgeye Saka Longosu adı da verilmektedir.

Sulak alan niteliğinde olan **Dupnisa Mağarası** İlde yer alan önemli mağara ekosistemlerindedir. Dupnisa mağara sistemi, Yıldız (Istranca) Dağları'nın derin vadilerle yarıldığı Demirköy İlçesine bağlı Sarpdere Köyü'nün güneybatısında yer alır. Dupnisa mağara sisteminde 11 yarası türü ile 184 mağara omurgasının yaşaması önemli bir yer altı habitatı olduğunu göstermektedir. 2003 yılında ziyarete açılan, Türkiye mağara literatüründe en bilinen mağaralar arasında yer alan Dupnisa mağarasının içinde, sürekli akışa sahip yer altı nehri ve bu nehrin oluşturduğu, derinliği yer yer 2 metreye ulaşan göletler bulunmaktadır.

İlde bir adet tabiatı koruma alanı yer almakta olup, 18.04.1987 tarihinde "**Kırklareli-Kasatura Körfezi Tabiatı Koruma Alanı**" adıyla 329 ha alanda ilan edilmiştir. Vize İlçesine bağlı olarak Karadeniz kıyısında, Kiyıköy Beldesinde yer alan tabiatı koruma alanı, Trakya'nın tek doğal karaçam kaynağına sahip oluşu ile bir orman ekosistemi ve başta karaca olmak üzere çeşitli hayvan ve bitki türlerinin yaşadığı eşsiz bir tabiat parçası özelliği göstermektedir. Karaçam, Macar meşesi, sapsız meşe, saçlı meşe, doğu gürgeni, karagürgen, dişbudak, kayın, akçaağaç, ıhlamur, kızılbaş ağaçları, kızılağaç sahadaki başlıca ağaç türlerini oluşturur. Sahada; karaca, yaban domuzu, kurt, çakal, sansar, tilki, porsuk, tavşan bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 637 – Kırklareli ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	11.032,17	1,71	13.824,66	2,14	12.973,26	2,01	13.415,42	2,08	13.714,6	2,13
2) Tarımsal Alanlar	345.332,43	53,54	340.336,61	52,76	336.367,17	52,16	336.509,6	52,18	336.333,12	52,16
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	286.838,62	44,77	287.874,39	44,62	292.230,75	45,32	290.043,22	44,98	289.920,51	44,96
4) Sulak Alanlar	435,43	0,07	505,55	0,08	464,26	0,07	458,26	0,07	458,26	0,07
5) Su Yapıları	1.414,65	0,22	2.579,22	0,4	2.822,02	0,44	4.430,67	0,69	4.430,67	0,69
TOPLAM	645.053,3	100	645.120,43	100	644.857,46	100	644.857,17	100	644.857,17	100

24/08/2009 tarihinde onaylanan "Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı"nın askı sürecinde yapılan itiraz başvurularının incelenmesi sonucunda; "Plan Açıklama Raporu ve Plan Notlarında" uygun görülerek yapılan değişiklikler, 4856 sayılı Kanun'un 2 (h) ve 10 (c) maddeleri ile

2872/5491 sayılı Kanun'un 9 (b) maddesi ve 11.11.2008 tarih ve 27051 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik" in 9. maddesi uyarınca 01/07/2010 tarihinde onanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 638 – Kırklareli ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kırklareli ÇŞİM, 2020)

	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	10	2	3	6	2	0	1	24
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	9	1	1	0	0	0	0	12

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 639 – Kırklareli ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Kırklareli ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	10	26	36
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	11	22	33
Çevre İzni Muafiyet Sayısı			13
TOPLAM	21	48	82

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 640 – Kırklareli ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kırklareli ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	14
Ani (plansız) denetimler	203
Genel toplam	217

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 641 – Kırklareli ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kırklareli ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	327.413	50.975	531.878	0	0	95.854	18.037	1.006.120
Uygulanan Ceza Sayısı	0	4	1	6	0	0	6	1	17

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında ilde 3 adet üst seviye, 3 adet de alt seviye olmak üzere toplam 6 adet BEKRA Kuruluşu vardır.

40. KIRŞEHİR

1. Hava Kalitesi

2019'da ilde konutta 6.796 ton kömür kullanılmıştır. 2019 yılında Kırşehir'de konutlarda 57.965.018 m³, sanayide 13.786.155 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2019 yılında Kırşehir ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 642'de verilmektedir.

Çizelge 642 - Kırşehir ilinde 2019 yılında hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

Kırşehir	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	40,58		37,21		678,76		61,1		5,31	
Şubat	30,36		25,65		706,98		53,07		5,69	
Mart	20,44		18,14		582,72		39,65		4,49	
Nisan	13,04		18,33		507,08		32,22		4,71	
Mayıs	5,60		27,52		378,15		26,31		7,89	
Haziran	5,46		18,67		252,77		17,14		25,91	
Temmuz	7,21		19,67		178,29		15,97		94,55	
Ağustos	4,44		23,56		225,97		17,18		94,77	
Eylül	5,75		25,78		407,40		36,72		80,11	
Ekim	8,26		37,94		954,56		54,49		51,08	
Kasım	19,51		71,76		1875,44		119,61		22,43	
Aralık	44,44		23,49		1534,847		70,26		18,09	

İlde özellikle kış aylarında hava kirliliği sorununun en önemli sebebi hava sirkülasyonunun yeterli miktarda olmayışıdır. Hava kirliliği probleminde; kış sezonunun bazı günlerinde saatlik ölçüm sonuçlarının yüksek olduğu gün ve saatlerdeki meteorolojik verilerin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Kısaca; yüksek basınç şartlarının hakim olduğu günlerde, açık hava ve sakin rüzgar yer ve yere yakın yüzeyin, yukarıdaki yüzeyden daha soğuk olması sonucu oluşan ve meteorolojik bir olay olan inversiyonun (sıcaklık terselmesi) yaşandığı gün ve saatlerde hava kirliliği ölçüm değerlerinde doğal olarak bir artış yaşanmaktadır. Çünkü inversiyonlu günlerde hava kütlesi yukarı doğru değil daha soğuk ortam olan aşağı doğru hareket etme meylinde olup, bu durumda bacalardan çıkan emisyonların atmosfere dağılımını engellemekte ve emisyonların şehrin üzerinde kümelenmesine neden olmaktadır.

Çizelge 643 - Kırşehir ilinde 2019 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri (Kırşehir ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Lastik Üretim Tesisleri	1	1
TOPLAM	1	1

İlde Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ve ilgili Bakanlık Genelgesi çerçevesinde hazırlanmış olan 1 adet onaylanmış Temiz Hava Eylem Planı bulunmakta olup, ileri yıllar için 2. Temiz Hava Eylem Planı hazırlanma aşamasındadır.

Kırşehir'de Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi düzenlenen firma sayısı 7'dir. 2019 yılında Kırşehir'de egzoz emisyonu ölçümü yaptıran araç sayısı 13.779'dur.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Kırşehir İli, Merkez İlçe ve ilçelerde yer alan sanayi kuruluşları, tarım ve hayvancılık işletmeleri şebeke suyu ve/veya kuyu suyu kullanmaktadır.

Kırşehir ili merkez ilçesinin %100 ünde kanalizasyon sistemi mevcuttur. Akçakent, Akpınar, Çiçekdağı, Kaman ve Mucur ilçelerinin kanalizasyon şebekeleri mevcuttur.

İlde evsel nitelikli atıksuların arıtılması amacıyla Kırşehir Belediyesine ve Kaman ilçesi Belediyesine ait iki adet Atıksu Arıtma Tesisi bulunmaktadır. Kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün Kırşehir Atıksu Arıtma Tesisi'nde 22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir.

İl sınırları içerisinde yer alan Akçakent, Akpınar, Boztepe, Çiçekdağı ve Mucur İlçe Belediyelerinin atıksu arıtma tesisi inşası ile ilgili projelendirme çalışmaları ise devam etmektedir.

Çizelge 644 - İl genelinde yüzeysel su ve yeraltı su kaynakları kullanım durumu (Belediyeler, 2019)

S. No	İlçe Belediye Adı	İçme ve Kullanma Suyu Temini
1	Akçakent Belediyesi	Bilgi elde edilememiştir.
2	Akpınar Belediyesi	1- İlçenin su ihtiyacı 4 kuyudan sağlanmakta, 2- Günlük su miktarı 30 L/sn, 3- İçme suyu şebekesi belediyedeki nüfusu %100 kapsamaktadır. 4- İshale hattı 25.000 metredir. 5- Belediye sınırları içerisinde Sanayi tesisi bulunmamakta, kullanılan suyun tamamı evsel amaçlı kullanılmakta, 6- İçme Suyu Arıtma Tesisi bulunmamaktadır.
3	Boztepe Beledbnciyesi	Bilgi elde edilememiştir.
4	Çiçekdağı Belediyesi	1- Belediyeye ait 2 Adet Şebeke bulunduğu, 2- Salihin Deresi Şebekesi ile Çayır Evleri Şebekesinden suların temin edildiği, 3- Salihin Deresi Şebekesi debisi 6,5 lt/sn, Çayır Evleri Şebekesi debisi 16 L/sn, 4- Su kaynaklarında otomatik klorlama cihazları çalışır vaziyette bulunmaktadır. Cihazlar 220 watt elektrikle çalışan 0-100 debi ayarlı Lincer sistem saatte 2000 gr klor enjekte etme kapasiteli 12 bar basınca dayanıklı tam otomatik cihazlardır. 5- İlçede endüstriyel su kullanımı kapsamında şebeke ve kuyu suyu kullanılmaktadır. İçme Suyu Arıtma Tesisi bulunmamaktadır.
5	Kaman Belediyesi	1- İlçenin içme suyu ihtiyacı, dağdan 10 km mesafeden gelen kaynak suları ve derin kuyulardan terfi ile alınan kuyu suları ile karşılanmaktadır. 2- Demirli, Kuluncak ve Devederesi mevki su havzaları ile Kuluncak Derin Kuyu kaynaklarından içme suyu temin edilmektedir 3- İlçede 3 adet içme suyu şebekesi bulunmakta, 4- 21,861 nüfuslu ilçenin yaklaşık %99'u içme suyu şebekesi, %1'lik kalanı ise kuyu suyu kullanmaktadır. 5- İlçede yıllık ortalama 1 milyon m ³ su kullanılmaktadır. 6- Yeraltı su kaynaklarından temin edilen suyun; içme suyu, sanayi ve tarımda vb. kullanılan miktarlarına dair veriler bilinmemektedir. 7- İçme Suyu Arıtma Tesisi bulunmamaktadır.
6	Kırşehir Belediyesi	Bilgi elde edilememiştir.
7	Mucur Belediyesi	1- İlçede belediyeye ait 4 adet şebeke mevcut bulunmakta, 2- Karşıyaka Şebekesi: 87.965 m ³ /yıl, Alt Kademe şebeke: 5.906 m ³ /yıl, Çamlık şebeke: 103 m ³ /yıl, Şatıroğlu şebeke: 7.665 m ³ /yıl kapasitelerine sahiptir. 3- Mucur İlçesinde, su kaynaklarında otomatik klorlama cihazları çalışır vaziyette bulunmaktadır. Cihazlar 220 watt elektrikle çalışan 0-100 debi ayarlı Lincer sistem saatte 1.500 gr klor enjekte etme kapasiteli 12 bar basınca dayanıklı tam otomatik cihazlardır. 4- İçme Suyu Arıtma Tesisi bulunmamaktadır.

Kırşehir OSB bünyesinde oluşan atıksular Kırşehir Belediyesi kanalizasyon sistemine bağlı olup, son noktada belediyeye ait AAT'ne deşarj olmaktadır. OSB bünyesinde yer alan tesislerden münferit Atıksu Arıtma Tesisleri bulunanları mevcuttur.

Çizelge 645 - Kırşehir ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Kırşehir ÇŞİM, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	-	4
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer	-	-

Çizelge 646 - Kırşehir ilinde 2019 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Belediyeler, 2019)

Yerleşim Yerinin Adı		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (m ³ /gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Kırşehir	X			İleri	25.000	25,000	88.357	3.5
	Akçakent			X					
İlçeler	Akpınar			X					
	Boztepe			X					
	Çiçekdağı			X					
	Kaman	X			Fiziksel+ Biyolojik	3.630	3.630	37.223	
	Mucur			X					

3. Atık

Evsel nitelikli katı atıkların depolanması amacıyla Kırşehir Belediyesi ile Akpınar, Boztepe, Kaman ve Mucur İlçe Belediyelerinin ortaklaşa kurmuş oldukları Kırşehir Belediyeleri Su Hizmetleri Birliğince işletilecek olan Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde birliğe üye belediyelerin evsel nitelikli katı atıkları düzenli bir şekilde depolanması işlemi yapılarak katı atıkların bertarafının icra edileceği atık depolama sahası yapılmıştır. Halihazırda Düzenli Katı Atık Depolama Sahasında Kırşehir Belediyesine ait evsel nitelikli katı atıkları depolanmaktadır.

Birliğe üye diğer belediyelerin katı atık düzenli depolama sahasına olan uzaklıkları sebebiyle katı atıkların nakliyesi için ara transfer istasyonlarının kurulması gerekmektedir. Evsel nitelikli katı atıklarını düzenli depolama sahasına götüremeyen belediyeler, mevcut atık sahalarını kullanmaktadır.

Akçakent ve Çiçekdağı İlçe Belediyeleri evsel nitelikli katı atıklarının bertarafı için Yozgat İli Katı Atık Bertaraf tesisleri Birliğine (YOKAB) üye olmuş olup, ilçelerin depolama sahasına olan uzaklıkları sebebiyle evsel nitelikli katı atıkların bertarafı için mevcut atık depolama sahalarını kullanmaktadırlar.

Çizelge 647 - 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi (Belediyeler, 2020)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
Kırşehir	59845	59845	-	-	1
Kaman	9750	9750	-	-	1
*Akpınar	-	-	-	-	-
*Akçakent					
*Boztepe					
*Çiçekdağı					
*Mucur					

* İlgili kurumlardan bilgi elde edilememiştir.

Çizelge 648 - 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (<https://sifiratikbilgisistemi.csb.gov.tr/>, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Merkez	12.054
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Merkez	29.641
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)	Merkez	376.066
TOPLAM		417.761

2019 yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından verilen Sıfır Atık Projesi Eğitimi sonrasında ilde bulunan kamu kurum ve kuruluşlarınca odak noktaları belirlenmiş ve daha sonra bu odak noktaları kendi kurum veya kuruluşlarında 1.160 kişiye Sıfır Atık Projesi Eğitimi vermiştir.

İl sınırları içerisinde ambalaj atıklarının toplama işlemini yapan 1 adet lisanslı firma ve 3 adet de Geri Kazanım Tesisi bulunmakta olup, 2019 yılı itibarıyla piyasaya ambalaj ürünü süren Ambalaj Atık Beyan Sistemine dahil 36 firma bulunmaktadır. 2019 yılı itibarıyla Kırşehir Belediyesinin Ambalaj Atık Yönetim Planı bulunmaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Kırşehir’de tehlikeli atığın 902.775 kg’ı geri kazanılmış, 196.117 kg’ı bertaraf edilmiş, 4.616 kg’ı ihraç edilmiş ve 5.922 kg’ı da stoktaadır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre Kırşehir’de 2018 yılında 323,01 ton atık motor yağı ve 23,34 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır. Atık madeni yağın 341,32 tonu geri kazanılmış, 5,03 tonu ihraç edilmiş ve 0,17 tonu da stoktaadır

İlde 2018’de 8.187 kg atık akü toplanmıştır. 2018’de Kırşehir’de 10.556 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır. İl sınırları içerisinde lisanslı bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır.

Kırşehir ili sınırları içerisinde ömrünü tamamlamış araçların bertarafını gerçekleştiren 1 adet lisanslı firma bulunmaktadır. Tesiste geri kazılan ÖTL miktarı 482,3 ton olmuştur. 784,9 ton ÖTL çimento fabrikalarında ek yakıt olarak kullanılmıştır.

İl sınırları içerisinde ömrünü tamamlamış araçların bertarafını gerçekleştiren 1 adet lisanslı firma bulunmaktadır. 2019 yılında 293,21 ton ömrünü tamamlamış araç işlenmiştir.

Çizelge 649 – Kırşehir ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Kırşehir ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde bulunan sağlık kuruluşlarından 2019 yılında 195,30 ton tıbbi atık toplanarak Nevşehir’de bulunan sterilizasyon tesisine gönderilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlin asli orman türleri Meşe, Karaçam ve Diken Ardıç’dır. İlin en önemli fauna türleri olarak **Suda Yaşayanlar**; Siraz, Sazan, Kefal, Kadife, Çizgili Sazancık, Gümüş Kolyoz, Kara Burun, Bıyıklı Balık, Turna, Gümüş Balığı, Ak Balık, Yayın Balığı. **İkili Yaşamlılar**; Ova Kurbağası, Siğilli Kurbağa, Gece Kurbağası. **Sürüngenler**; Adi Tosbağa, Benekli Kaplumbağa, İri Yeşil Kertenkele, Kırmızı Yılan, Yarı Sucul Yılan, Su Yılanı, Avusturya Yılanı, Hazer Yılanı. **Kuşlar**; Küçük Ak Balıkçıl, Büyük Ak Balıkçıl, Gri Balıkçıl, Çeltikçi, Kaşıkçı, Su Tavuğu, Saksığan, Leylek, Angit, Suna, Çamurcun Ördek, Yeşilbaş Ördek, Alaca Baykuş, Saz Delicesi, Şahin, Kızıl Şahin, Kaya Kartalı, Kerkenez, Delice Doğan, Gökdoğan, Puhu, Kınalı Keklik, Çil Keklik, Bildircin, Sülün, Arı Kuşu, Tepeli Toygar, İs (Kır) Kırlangıcı, Ak Kuyruksallayan, Sarı Kuyruksallayan, Kızıl Gerdan, Kara Kızılkuşuk, Taşkuşu, Karatavuk, Öter Ardıç, Ökse Ardıç, Kamış Bülbülü, Söğüt Bülbülü, Küçük Akgerdan, Çizgili Ötleğen, Ak Mukallit, Büyük Baştankara, Mavi Baştankara, Sivacı Kuşu, Kaya Sivacısı, Kızılısırtlı Örümcek Kuşu, Alakarga, Kuzgun, Sığırcık, Ağaç Serçesi, Tarla Çintesi, Karabaşlı Çinte, Kiraz Kuşu. **Memeliler**; Tarla Faresi, Orman Faresi, Tavşan, Çakal, Kurt, Tilki, Su Samuru, Kaya Sansarı, Porsuk, Gelincik, Domuz. **Böcekler**; Mermer Zıpızıpı, Kara Zıpızıpı, Kızıl Zıpızıpı, Acem Zıpızıpı, Siyah Antenli Zıpızıpı, Sarı Antenli Zıpızıpı, Erik Kırlangıç Kuyruğu, Kırlangıç Kuyruk, Step Fisto Kelebeği, Turuncu Süslü Kelebek, Gruner’in Turuncu Süslü Kelebeği, Alıç Kelebeği, Sarı Azamet, Yeşil Benekli Beyaz, Doğu Enfistonyası, Orak Kanat, Doğulu Narin Orman Beyazı, Orman Beyazı, Büyük Beyaz Melek, Küçük Beyaz, Benekli Melek, Yeni Benekli Melek, Agleis, Niyobe, Bahadır, İspanyol Kraliçesi, Akdeniz Hanımeli Kelebeği, Benekli İparhan, Karaağaç Nimfalisi, Atalanta, Boyalı Güzel, Bozkır Cadısı, Kızıl Cadı, Cadı, Küçük Zıpızıpı Perisi, İskoç Güzel Esmeri, Kaya Esmeri, Büyük Kara Melek, Anadolu Kızıl Meleş, Esmer Peri, Esmer Boncuk, Küçük Esmer Boncuk, Çayır Esmeri, Anadolu Melikesi, Step, Yalancı Cadısı, Zümrüt, Mücevher Kelebeği, Lampides, Benekli Bakır Kelebeği, Küçük Ateş Böceği, İslı Bakır Güzeli, Gümüş Lekeli Esmer Göz, Çok Gözlü Gümüş Mavi, Çok Gözlü Esmer, Anormal Çok Gözlü, Ripart’ın Anormal Çok Gözlüsü, Çok Gözlü Anadolu Beyazı, Çok Gözlü Amasya Esmeri, Çok Gözlü Mavi, Büyük Sevbeni, Çok Gözlü Dafnis, Çok Gözlü Menekşe Mavis, Bantlı Kız Böceği, Geniş Cüsseli Yusufcuk, Güneylı Yusufcuk, Kara Kuyruklu Yusufcuk, Kızıl Yusufcuk türlerinin de en önemli fauna türleri olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. İlin Merkez ilçe, Mucur, Akçakent ve Çiçekdağı ilçelerinde biyolojik çeşitlilik daha fazladır.

Kocabey Kavak Plantasyon Sahası'nda IUCN kategorilerine göre 5 bitkinin yakın ya da uzak gelecekte neslinin zarar görebileceği tespit edilmiştir. Bu bitkilerin isimleri ve IUCN tehlike kategorileri verilmiştir.

İlde Milli Park bulunmamaktadır.

Seyfe Gölü Tabiat Koruma Alanı: Kırşehir ili Mucur ilçesi hudutları dahilinde yer alan Seyfe Gölü Tabiatı Koruma Alanı, bölgenin sahip olduğu doğal ve ekolojik değerlerini, kirlenme ve bozulmaya karşı koruyarak gelecek nesillere aktarılmasının güven altına alabilmek amacıyla göl ve çevresinde 10.700 Ha'lık saha Bakanlar Kurulu'nca 26/08/1990 tarihinde "Tabiatı Koruma Alanı" olarak kararlaştırılmış ve 20 Ekim 1990 tarih ve 20671 sayılı Resmi Gazete'de ilan edilmiştir.

Seyfe Gölü Sulak Alanı: Seyfe gölü Mucur ilçesi sınırlarında yer almaktadır ve 10.700 hektarlık alanı kaplamaktadır. T.C. Hükümeti tarafından sulak alanların dünya çapında korunması ve akılcı kullanılmasını geliştirmek için Ramsar (İran) Kentinde 1971 yılında imzalanan "Uluslararası Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi" kapsamında oluşturulan Uluslararası öneme haiz sulak alanlar listesine 1994 yılında dahil edilmiştir. İç Anadolu Bölgesinde 4 adet Ramsar statüsünde alandan biridir.

Kırşehir Seyfe Gölü Sulak Alan Yönetim Planı ve Ulusal Sulak Alan Teknik Komisyonu tarafından 2-3 Ekim 2010 tarihinde belirlenen Kırşehir-Seyfe Gölü Sulak Alan Koruma Bölgeleri onaylanmış ve Yönetim Planı ile Koruma Bölgesi sınırları bir bütün olarak kabul edilmiştir. (Kırşehir Orman ve Su İşleri Müdürlüğü, 2018)

Hem Ramsar Sözleşmesi kapsamında olan ve hem de Tabiatı Koruma alanı statüsüne sahip olan Seyfe Gölü'nde Flamingo başta olmak üzere 167 kuş türünün yaşadığı tespit edilmiştir. Göldeki başlıca önemli türler Flamingo, Gri Balıkçıl, Angıt, Suna, Boz Ördek, Elmabaş, Yeşilbaş, Macar Ördeği, Kalkuyruk, Turna Toy, Kılıç Gaga, İnce Gagalı Martı, Gülen Sumru, Bataklık Kırlangıcı, Akgerdan Yağmurcun, Büyük Yağmurcun, Mahmuzlu Kızkuşu, Kızkuşu, Kızılback'tır.

Fotoğraf 40 – Seyfe Gölü (mülga Kırşehir Orman ve Su İşleri Şube Müdürlüğü)

Aşıkpaşa Tabiat Parkı: Kırşehir ili Merkez İlçesi Aşıkpaşa Mahallesinde bulunan 311 ada 202 parsel nolu ve 1.308.695,00 m² alan 06.01.2010 tarihinde 40-8 sayılı Bakan Oluru ile Aşıkpaşa Tabiat Parkı olarak ilan edilmiş, Uzun Devreli Gelişim Planı da 26.04.2010 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Uzun Devreli Gelişim Planı hükümleri çerçevesinde yapılan İmar Planı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıkları Koruma Genel Müdürlüğü'nün 08.03.2012 tarih ve 1687 sayılı olurları ile onaylanmıştır. Ayrıca, Peyzaj projesi 2012 yılında tamamlanarak onaylanmıştır (mülga Kırşehir Orman ve Su İşleri Müdürlüğü, 2018).

5. Arazi Kullanımı

Kırşehir-Neveşehir-Niğde-Aksaray Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ile 2025 yılı hedef alınarak planlama bölgesinde sürdürülebilir kalkınma ilkesi çerçevesinde, yaşanabilir bir çevre yaratılması; sosyal, kültürel ve tarihsel kimliğin korunması, çevre ve kalkınma politikaları kapsamında sektörel gelişme hedeflerine uygun olarak belirlenen planlama ilkeleri doğrultusunda sağlıklı gelişmenin ve büyümenin sağlanması amacıyla 29.02.2008 tarihinde onaylanmıştır. Çevre Düzeni Planı Kırşehir merkez ve ilçede yer alan 30 belediyenin tamamını kapsamaktadır. Çevre Düzeni Planı'nın J33, L32, M32 nolu paftalarında değişiklik yapılmış ve 24.06.2011 tarihinde onaylanmıştır.

Çizelge 650 – Kırşehir ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

KIRŞEHİR	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	101.50,33	1,54	11.303,28	1,72	11.776,54	1,79	12.056,21	1,83
2) Tarımsal Alanlar	462.869,7	70,37	470.837,17	71,59	472.013,73	71,76	472.018,23	71,76
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	166.807,54	25,36	156.274,1	23,76	152.619,59	23,2	152.319,15	23,16
4) Sulak Alanlar	4.730,66	0,72	5.925,7	0,9	6.061,64	0,92	6.062,99	0,92
5) Su Yapıları	13.172,88	2	13.390,87	2,04	15.259,62	2,32	15.274,55	2,32
TOPLAM	657.731,11	99,99	657.731,12	100,01	657.731,12	99,99	657.731,13	99,99

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 651 – Kırşehir ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda-Hayvancılık	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	17	0	1	3	2	0	1	24
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	3	0	0	1	1	0	0	5
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 652- Kırşehir ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 06/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda-Hayvancılık	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
17	174	70	413	52	3	7	736

Çizelge 653 – Kırşehir ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 06/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda-Hayvancılık	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
11	1	0	1	2	0	0	15

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 654 – Kırşehir ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2019)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	9	10
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	0	8	8
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		5	5
TOPLAM	4	18	23

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 655- Kırşehir ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kırşehir ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	170
Genel Toplam	175

Çizelge 655 - Kırşehir ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kırşehir ÇŞİM, 2020) (devam)

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	3	0,00
	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	14	0,00

Çizelge 656 - Kırşehir ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	94.465,24	0	6.314	1.148	0	0	60.150	0	162.077,24
Uygulanan Ceza Sayısı	14	0	5	3	0	0	2	0	24

İlde 2019 yılı içerisinde faaliyeti durdurma/kapatma kararı verilen herhangi bir tesis bulunmamaktadır.

2019 yılı itibarıyla ilde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Kırşehir ilinde 1 adet alt seviye BEKRA kuruluşu vardır.

41. KOCAELİ

1. Hava Kalitesi

Kocaeli ilinde 2019 yılında konutlarda 316.927.514 m³, sanayide 2.164.320.800 m³ doğal gaz; sanayide 841.030 ton taşkömürü, 63.769, 380.619 ton petrol koku kullanılmıştır.

Kocaeli ili Dilovası ve İzmit ilçelerinde Ulusal Hava Kalitesi İzleme ağına bağlı 3 adet, İzmit, Alikahya, Gölcük, Kandıra, Körfez, Gebze ve Yeniköy de Marmara Temiz Hava Merkezine bağlı 8 adet, İMES Organize San Bölgesinde Tesis eki alanı kapsamında 2 adet toplamda 13 adet istasyon bulunmaktadır. 2019 yılında Kocaeli ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının aylara göre verileri Çizelge 657'de verilmektedir.

Çizelge 657 – Kocaeli ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

İzmit	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	10	-	61,32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	8,65	-	51,56	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	8,41	-	53,30	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	15,5	-	43,00	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	16	-	52,59	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	10	-	49,88	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	2	-	40,78	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	12	-	41,96	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	27	-	45,00	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	5	-	55,52	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	73	4	55,97	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	9	-	34,56	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Dilovası	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	21,79	-	51,77	-	-	-	-	-	16,59	-	-	-	-	-
Şubat	13,82	-	55,15	5	-	-	-	-	19,48	-	-	-	-	-
Mart	13,45	-	61,34	4	-	-	-	-	23,60	-	-	-	-	-
Nisan	11,26	-	46,43	2	-	-	-	-	24,20	-	-	-	-	-
Mayıs	11,61	-	35,89	2	-	-	-	-	26,19	-	-	-	-	-
Haziran	4,30	-	31,52	2	-	-	-	-	10,05	-	-	-	-	-
Temmuz	12,85	-	22,11	3	-	-	-	-	10,55	-	-	-	-	-
Ağustos	22,68	-	-	-	-	-	-	-	9,69	-	-	-	-	-
Eylül	14,17	-	-	-	-	-	-	-	16,28	-	-	-	-	-
Ekim	16,24	-	-	-	-	-	-	-	20,19	-	-	-	-	-
Kasım	39,44	1	-	-	-	-	-	-	43,12	-	-	-	-	-
Aralık	41,03	1	47,42	7	-	-	-	-	35,09	-	-	-	-	-

Dilovası OSB	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	10,25	-	12,25	-	-	-	-	-	105,33	4	-	-	-	-
Şubat	11,48	-	19,44	-	-	-	-	-	106,12	1	-	-	-	-
Mart	7,88	-	43,94	-	-	-	-	-	95,08	1	-	-	-	-
Nisan	2,62	-	30,38	-	-	-	-	-	39,19	2	-	-	-	-
Mayıs	13,87	-	43,55	-	-	-	-	-	20,36	-	-	-	-	-
Haziran	14,70	-	38,51	-	-	-	-	-	19,74	-	-	-	-	-
Temmuz	7,56	-	28,17	-	-	-	-	-	39,12	-	-	-	-	-
Ağustos	0,87	-	22,06	-	-	-	-	-	31,51	-	-	-	-	-
Eylül	7,71	-	25,37	-	-	-	-	-	33,06	-	-	-	-	-
Ekim	14,60	-	39,12	-	-	-	-	-	65,46	1	-	-	-	-
Kasım	27,96	-	60,49	-	-	-	-	-	128,07	3	-	-	-	-
Aralık	36,17	-	65,23	-	-	-	-	-	112,35	-	-	-	-	-

Çizelge 657 - Kocaeli ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (devam)

İzmit Trafik	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak			59,78	4					50,47	-				
Şubat			57,36	5					49,06	-				
Mart			60,57	5					52,43	-				
Nisan			50,97	3					47,63	-				
Mayıs			51,77	1					51,98	-				
Haziran			38,26	1					37,54	-				
Temmuz			28,90	-					35,61	--				
Ağustos			28,30	-					31,51	-				
Eylül			33,51	-					39,31	-				
Ekim			40,24	-					38,96	-				
Kasım			63,62	9					54,64	-				
Aralık			64,71	2					47,98	-				

Alikahya	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	13,55	-	49,25	-					35,26	-				
Şubat	8,57	-	45,66	2					27,81	-				
Mart	6,68	-	57,18	-					27,19	-				
Nisan	19,60	-	47,46	1					21,65	-				
Mayıs	19,05	-	55,08	-					29,27	-				
Haziran	7,71	-	40,41	1					15,93	-				
Temmuz	3,32	-	28,93	-					16,03	--				
Ağustos	8,19	--	33,45	-					14,03	-				
Eylül	10,46	-	41,24	-					16,04	-				
Ekim	4,14	-	50,63	1					17,04	-				
Kasım	12,43	-	64,31	-					26,45	-				
Aralık	10,27	-	50,28	3					23,04	-				

Gölcük	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	12,91	-	37,11						28,61	-				
Şubat	6,39	-	37,85						26,96	-				
Mart	7,97	-	43,24						32,64	-				
Nisan	10,15	-	46,49						28,50	-				
Mayıs	9,50	-	36,98						25,40	--				
Haziran	3,60	-	30,21						19,44	-				
Temmuz	1,80	-	22,02						12,45	-				
Ağustos	6,18	-	22,94						14,29	-				
Eylül	9,78	-	26,84						18,60	-				
Ekim	4,01	-	34,50						19,74	--				
Kasım	19,29	-	47,30						38,26	-				
Aralık	16,24	-	36,07						36,37	-				

Kandıra	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak			19,37	-					6,42	-				
Şubat			23,36	-					5,01	-				
Mart			21,75	-					4,16	-				
Nisan			25,36	-					3,64	-				
Mayıs			24,41	-					8,60	-				
Haziran			21,05	-					3,18	-				
Temmuz			14,35	-					1,57	-				
Ağustos			13,41	-					2,78	-				
Eylül			11,30	-					4,54	-				
Ekim			21,96	-					2,98	-				
Kasım			36,10	-					6,47	-				
Aralık			19,16	-					7,09	-				

Çizelge 657 - Kocaeli ilinde 2018 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (devam)

Körfez	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	6,92	-	42,34	-					26,92	-				
Şubat	9,25	-	43,13	-					30,01	-				
Mart	13,35	-	49,38	1					37,80	-				
Nisan	18,75	-	47,21	-					36,17	-				
Mayıs	22,52	-	47,10	-					38,03	-				
Haziran	10,51	-	37,94	1					24,03	-				
Temmuz	2,47	-	31,93	1					24,49	--				
Ağustos	4,24	-	35,87	-					24,67	-				
Eylül	7,83	-	36,67	1					32,29	-				
Ekim	4,36	-	43,31	-					31,71	-				
Kasım	13,21	-	59,71	2					48,16	-				
Aralık	23,92	-	42,86	3					41,93	-				

Yeniköy	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	8,62	-	34,21	-					29,72	-				
Şubat	5,90	-	39,05	1					33,02	-				
Mart	5,02	-	44,89	1					35,83	-				
Nisan	9,25	-	40,11	-					31,82	-				
Mayıs	11,66	-	36,36	-					25,26	-				
Haziran	11,41	-	28,06	-					17,59	-				
Temmuz	1,33	--	23,75	-					18,29	-				
Ağustos	6,69	-	24,38	-					16,79	-				
Eylül	15,40	-	27,58	-					24,13	--				
Ekim	3,11	-	36,50	-					26,07	-				
Kasım	21,72	-	51,51	5					41,79	-				
Aralık	10,61	-	35,04	-					41,36	-				

Kocaeli Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından "2013/37 sayılı Hava Kalitesinin Değerlendirme ve Yönetimi Genelgesi" eki olan EK-III'e göre yüksek kirlilik potansiyeli olan Kocaeli ili için Temiz Hava Eylem Planı hazırlanmıştır.

Çizelge 658 - Kocaeli'de sürekli emisyon ölçüm sistemleri bulunan tesis ve baca sayısı (Kocaeli ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri	3	33
Atık Geri Kazanım Ve Bertaraf Tesisleri	4	6
Cam Üretim Fabrikaları	1	2
Çimento	2	6
Demir - Çelik Ve Metalurji Fabrikaları	4	7
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	5	9
Gübre Fabrikaları	2	6
Kimya Fabrikaları	3	3
Kireç Fabrikaları	2	3
Otomotiv	4	6
Petrol Ve Petrokimya Tesisleri	1	17
TOPLAM	31	98

Kocaeli ilinde 2019 yılı itibarıyla egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi almış olan toplam 40 işletme bulunmakta olup 2019 yılında 234.162 adet egzoz emisyon ölçümü yaptıran araç olmuştur.

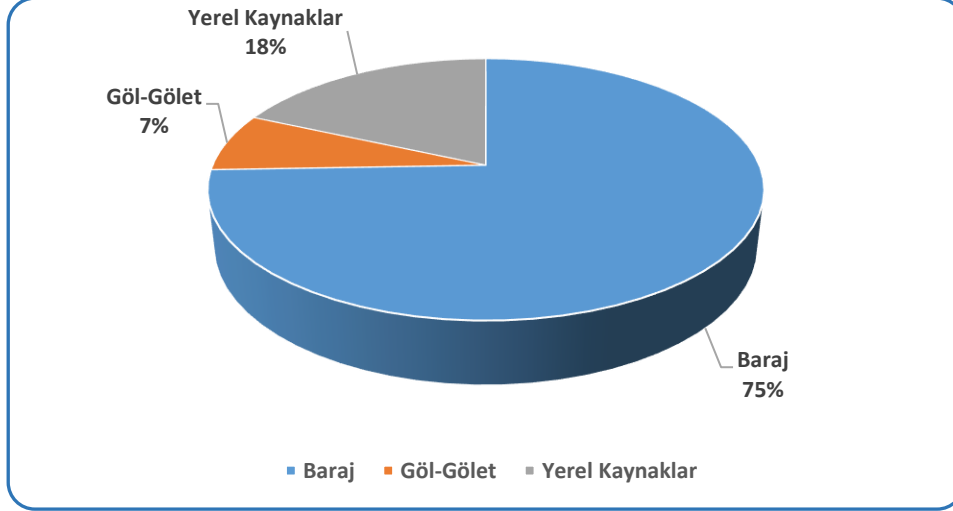
2. Su ve Atık Su Yönetimi

Kocaeli ilinin su ihtiyacının karşılanması için aşağıda Çizelge 431'de belirtilmiş olan su kaynaklarından elde edilen sular arıtılarak şehre verilmektedir.

2019 yılı içerisinde Yuvacık barajından 117.926.961 m³ ve yerel kaynaklardan 29.848.706 m³, Namazgah Barajı ve Hira Kaynağından 5.432.026 m³ Sapanca Gölünden 10.096.300 m³ Denizli Göletinden 1.880.982 m³ Avluburun Kaynağı 544.614 m³ olmak üzere 165.729.589 m³ su temin edilmiştir. 2019 yılında barajlarda ve göletlerde yeterli su kaynağı bulunduğundan dolayı idare yeraltı su kaynaklarından (derin kuyulardan) içme suyu teminine gereksinim duymamıştır.

Çizelge 659 - Kocaeli ilinin su ihtiyacının karşılanmasında kullanılan kaynaklar

Yuvacık Barajı	120.000.000 (m ³ /yıl)
Sapanca Gölü	30.000.000 (m ³ /yıl)
Mahalli Kaynaklar	25.000.000 (m ³ /yıl)
Kandıra Namazgah Barajı	50.000.000 (m ³ /yıl)
Kuyular	20.000.000 (m ³ /yıl)
TOPLAM	245.000.000 (m³/yıl)

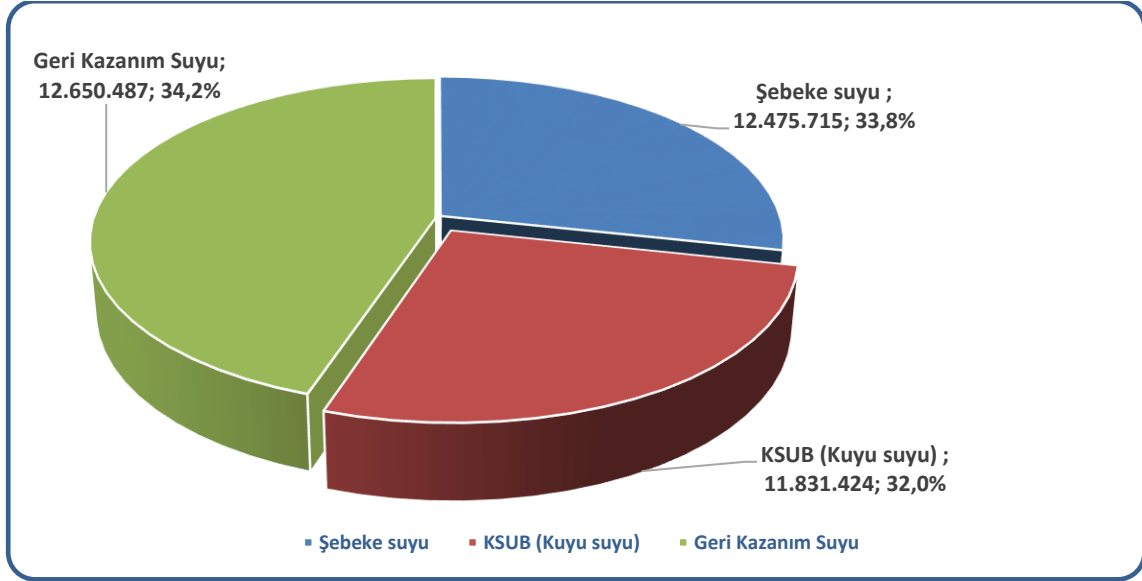
Grafik 93 - Kocaeli ilinde 2019 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (İSU Genel Müdürlüğü, 2020)

Kocaeli il sınırları içerisinde bulunan ilçelerdeki nüfusun tamamına içme suyu ve kullanma suyu hizmeti İSU Genel Müdürlüğü tarafından verilmektedir. Kocaeli ilinde Yuvacık Barajı İçme Suyu Arıtma Tesisi hariç, İSU Genel Müdürlüğüne bağlı ve kurum tarafından işletilmekte olan 3 adet büyük ve 9 adet modüler kapasiteye sahip toplam 12 adet içme suyu arıtma tesisi mevcuttur.

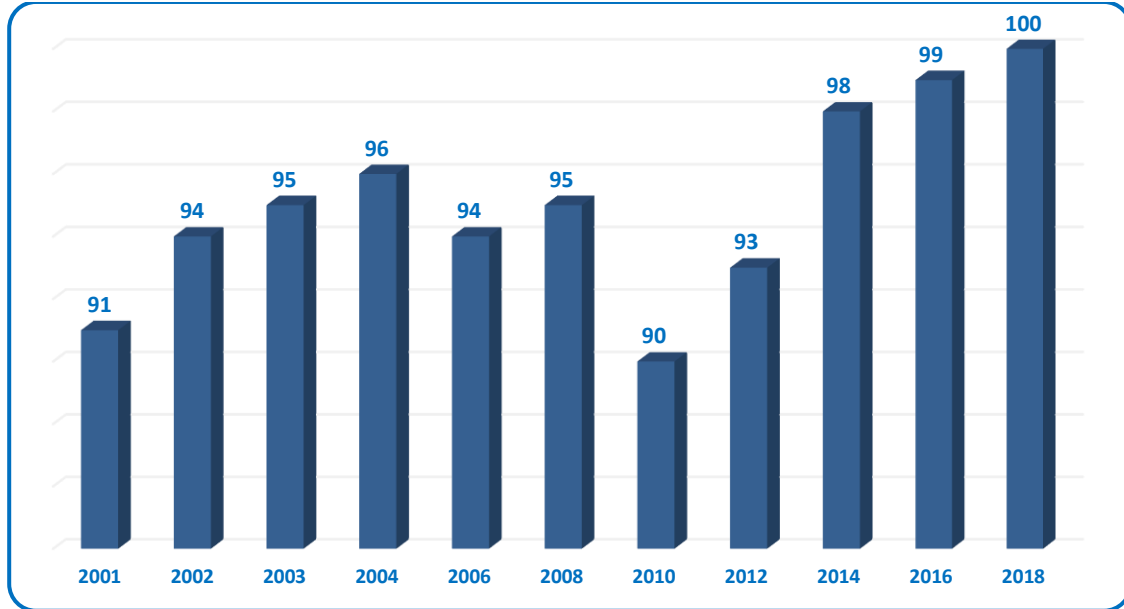
Çizelge 660 - İSU Genel Müdürlüğü tarafından işletilen içme suyu arıtma tesisleri

İşletilen İçme Suyu Arıtma Tesisleri	Kapasite (m ³ /gün)
Yuvacık Barajı*	480.000
Kandıra Dudutepe	30.000
Kartepe Avluburun	22.500
Gebze Denizli Göleti	15.000
Kartepe Suadiye	4.800
Kartepe Maşukiye	4.800
Gölcük Değirmendere	4.800
Gölcük Siretiye	4.800
Gölcük Şevketiye	4.800
Körfez Duraklı	4.320
Körfez Alihocalar	2.400
Karamürsel Osmaniye	2.400
Karamürsel Semetler	2.400
Derince Kaşıkçı	1.200

*İzmit Su A.Ş. tarafından işletilmektedir.

Grafik 94 - Kocaeli ilinde 2019 yılında endüstrinin kullandığı suyun kaynaklara göre dağılımı (m³) (İSU Genel Müdürlüğü, 2020)

Grafik 95 - Kocaeli ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Kocaeli il sınırları içerisinde bulunan tüm ilçelerin içmesuyu ve kanalizasyon hizmeti İSU Genel Müdürlüğü tarafından verilmektedir. İl nüfusunun büyük kısmı İzmit Körfezinin etrafında ve az bir kısmı da iç kısımlara doğru yerleşmiştir. Körfezin etrafında yaşayan halkın atıksuları kollektör hatları ile toplanarak Atıksu terfi merkezleri ile Biyolojik Atıksu Arıtma Tesislerine gönderilmekte ve buralarda arıtılarak alıcı ortama (deniz, dere vs.) verilmektedir. Atıksu arıtma tesisine atıksuları ulaştırılmayan bölgelerde ise Modüler atıksu arıtma tesisleri kurularak civardaki atıksular kanalizasyon hattı ile toplanmakta ve ayrıca foseptik kullanan abonelerin atıksuları da vidanjörlerle modüler atıksu arıtma tesislerine taşınarak buralarda arıtılmakta ve arıtılan atıksu alıcı ortamlara (dere vs) verilmektedir.

Çizelge 661 – Kocaeli ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Atıksu Arıtma Tesisinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	SAİS Kabini Durumu	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
42 EVLER A.A.T.	X			Biyolojik	42.000	25.782	VAR	9,4
AKMEŞE M.A.A.T.	X			Biyolojik	300	300	VAR	0,84
BAĞIRGANLI M.A.A.T.	X			Biyolojik	600	316	VAR	1,6
DİLOVASI A.A.T.		x		İleri	40.000	13.441	VAR	10,8
ÇAVUŞLU (KARAGÖLLÜ) M.A.A.T.	X			Biyolojik	600	279	VAR	0,3
GEBZE A.A.T.	X			İleri	144.000	97.771	VAR	84.647
HAKKANIYE (KULMAHMUT) M.A.A.T.	X			Biyolojik	300	172	VAR	0,7
KARAMÜRSEL A.A.T.	X			Biyolojik	29.112	15.013	VAR	3,2
KÖRFEZ A.A.T.	X			Biyolojik	90.624	62.663	VAR	35
KULLAR A.A.T.	X			İleri	166.450	74.379	VAR	18
PLAJYOLU A.A.T.	X			İleri	99.120	65.361	VAR	44.498
VALİDEKÖPRÜ M.A.A.T.	X			Biyolojik	240	107	VAR	0,03
YENİKÖY A.A.T.	X			Biyolojik	81.000	57.863	VAR	22
KANDIRA MERKEZ A.A.T.	X			İleri	6.000	5.101	VAR	1,9
KANDIRA-CEBECİ A.A.T.	X			İleri	9.000	3.534	VAR	554
TAVŞANCIL M.A.A.T.	X			Biyolojik	1.000	227	VAR	2,2
UMUTTEPE M.A.A.T.	X			Biyolojik	1.000	338	YOK	1,7
CUMAKÖY M.A.A.T.	X			Biyolojik	1.000	357	YOK	1,8
SUCUALI M.A.A.T.		X		Biyolojik	600	423	YOK	2,9
SEYREK M.A.A.T.		X		Biyolojik	400	370	YOK	0,2
SARISU M.A.A.T.		X		Biyolojik	400	200	YOK	-
BALÇIK DOĞAL A.A.T.	X			Biyolojik	400	0	YOK	-

22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında 42 Evler, Akmeşe, Bağrganlı, Dilovası, Çavuşlu-Karagöllü, Gebze, Hakkaniye-Kulmahmut, Karamürsel, Körfez, Kullar, Plajyolu, Valideköprü, Yeniköy, Kandira-Merkez, Kandira-Cebeci, Tavşancıl Atıksu Arıtma Tesislerinde SAS Kabini bulunmaktadır.

Çizelge 662 – Kocaeli’nde mevcut OSB atıksu arıtma tesisleri (Kocaeli Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/yıl)
Asım Kibar Organize Sanayi Bölgesi	Faal	4.000	Fiziksel+Kimyasal+Biyolojik	415,8
Dilovası Organize Sanayi Bölgesi	Faal	11.000	Fiziksel+Kimyasal+Biyolojik	1.349,27
Gebze V (Kimya) İhtisas Organize Sanayi Bölgesi	Faal	1.500	Fiziksel+Kimyasal+Biyolojik	215,04
TOSB Otomotiv Yan Sanayi İhtisas Organize Sanayi Bölgesi	Faal	4.400	Fiziksel+Kimyasal+Biyolojik	708
Gebze Plastikçiler Organize Sanayi Bölgesi	Faal	1.500	Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi (Kesikli Sistem)	103,76
Gebze VI (İMES) Organize Sanayi Bölgesi 1. ATT	Faal	360	Fiziksel+Kimyasal + Biyolojik (İleri Arıtma)	54,05
Gebze VI (İMES) Organize Sanayi Bölgesi 2. ATT	Faal	150	Fiziksel + Biyolojik (İleri Arıtma)	33,33
Gebze VI (İMES) Organize Sanayi Bölgesi Nihai ATT	Faal	900	Fiziksel+Kimyasal+Biyolojik (İleri Arıtma)	-
Gebze Güzeller Organize Sanayi Bölgesi	Faal	2.000	Evsel ve Endüstriyel	147,81
Gebze Kömürçüler Organize Sanayi Bölgesi	Faal	Evsel: 200 Endüstriyel: 7.596	Evsel ve Endüstriyel	- 10
Gebze Organize Sanayi Bölgesi	Faal	6.400	Fiziksel+Kimyasal+ Biyolojik + Çamur Kurutma	-
Makine İhtisas OSB	İnşaat	2.000	Fiziksel+Kimyasal+ Biyolojik	154,26

Dilovası OSB'de 22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında SAİS kabini bulunmaktadır.

Çizelge 663 - İSU Genel Müdürlüğü Geri Kazanım Suyu Tesisleri

Atık Su Arıtma Tesis Adı	Tesis Kapasitesi (m ³ /gün)	Geri Kazanım Suyu Kapasitesi (m ³ /yıl)	Kullanım Alanları
Gebze	144.000	438.000	Saha İçi Kullanımı, Yeşil Alan Sulaması
Kandıra Merkez	6.000	2.190.000	Yeşil Alan Sulaması
Kandıra Cebeci	9.000	3.285.000	Yeşil Alan Sulaması
İzmit Plajyolu	99.120	3.650.000	Sanayide Kullanım, Saha İçi Kullanım, Yeşil Alan Sulaması, Tesis İçi Proses Kullanım Suyu
Başiskele Kullar	166.450	6.205.000	Sanayide Kullanım, Saha İçi Kullanım, Yeşil Alan Sulaması, Tesis İçi Proses Kullanım Suyu
Körfez	90.624	16.425.000	Sanayide Kullanım, Saha İçi Kullanım, Yeşil Alan Sulaması, Tesis İçi Proses Kullanım Suyu
Dilovası	40.000	7.300.000	Sanayide Kullanım, Saha İçi Kullanım, Yeşil Alan Sulaması, Tesis İçi Proses Kullanım Suyu
Umuttepe	1.000	365.000	Saha İçi Kullanımı, Yeşil Alan Sulaması
Cumaköy	1.000	365.000	Saha İçi Kullanımı, Yeşil Alan Sulaması
Sucuali	600	219.000	Saha İçi Kullanımı, Yeşil Alan Sulaması
Seyrek	600	219.000	Saha İçi Kullanımı, Yeşil Alan Sulaması
TOPLAM	558.394	40.661.000	

Çizelge 664 - Kocaeli ili kıyılarında Su Yönetim Birimleri (Sürekli İzleme Merkezi <https://sim.csb.gov.tr/>, 2020)

Su Yönetim Birimi Kodu	Su Yönetim Birimi Kapsadığı Alan	Ekolojik Kalite Durumu		
		2017	2018	2019
MAR_16	İzmit Körfezi (İç)	Zayıf	Kötü	-
MAR_17	İzmit Körfez. (Orta ve Dış)	Zayıf	Zayıf	-
KRD_1_2	Karadeniz (Kandıra)	İyi	İyi	-

Kocaeli ilinde 21 adet yüzme alanı bulunmakta olup 2019 yılı itibarıyla su kalitesi değerleri incelendiğinde 11'i A sınıfı, 10'u ise B sınıfı olarak belirlenmiştir. İlde 6 mavi bayraklı plaj bulunmaktadır. İlde Mavi bayrak almış marina bulunmamaktadır.

Çizelge 665 - Kocaeli ilinde 2019 yılı itibarıyla acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı (Kocaeli İl Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Şehir	Acil Müdahale Planı Hazırlaması Gerekli Kıyı Tesis Adedi	Onaylı Plana Sahip Kıyı Tesis Adedi
Kocaeli	0	32*

*İlde bitişik veya yakın bazı kıyı tesislerin Bakanlıkça onaylı ortak Kıyı Tesis Risk Değerlendirmesi ve Acil Müdahale Planı mevcuttur.

Çizelge 666 - Kocaeli ilinde 2019 yılı itibarıyla arıtdıktan sonra bertaraf edilen atıksu durumu (İSU Genel Müdürlüğü, 2020)

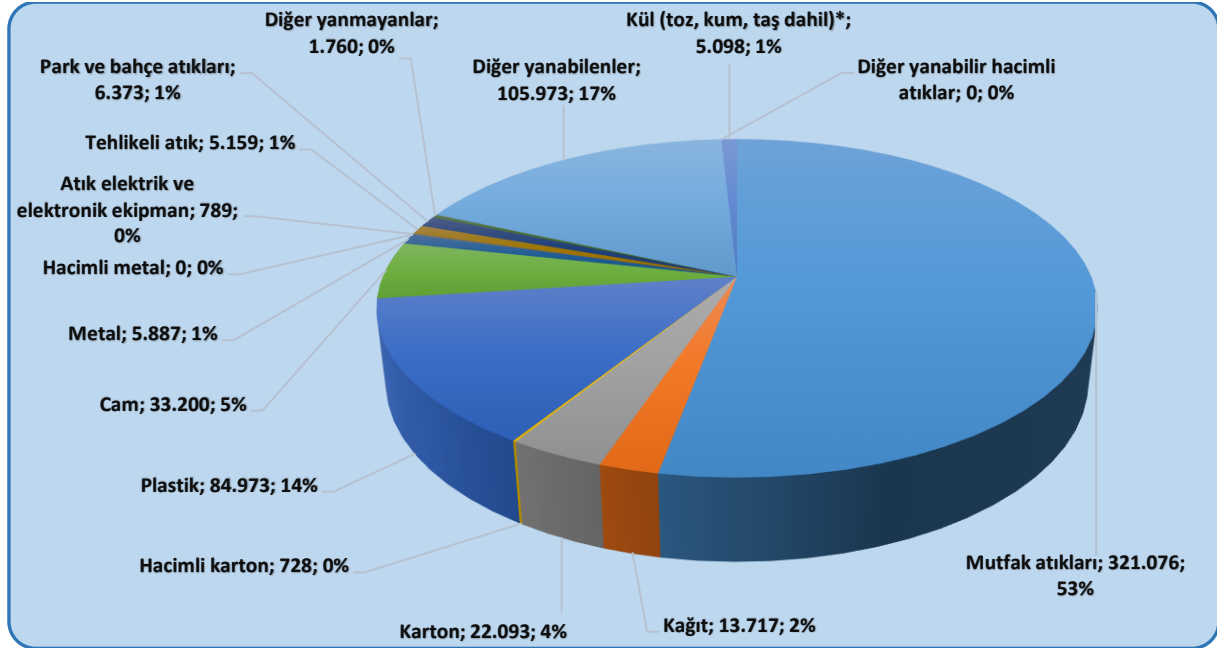
ARITILDIKTAN SONRA BERTARAF EDİLEN ATIKSU DURUMU							
Alıcı Ortama Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kanalizasyona Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kentsel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Tarımsal Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Endüstriyel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Çevresel/Ekolojik Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Başka Bir Tesise Su Kaynağı (m ³ /yıl)	TOPLAM (m ³ /yıl)
146.878.013	-	-	-	12.650.487	39.062	-	159.567.562

Çizelge 667 - İl genelinde rekreasyonel (park ve yeşil alan) amaçlı kullanılan içme suyu şebekesi ve geri kazanım suyu miktarları

Suyun Kaynağı	Kullanım miktarı (m ³)
Şebeke Suyu	4.735.430
Geri Kazanım Suyu	39.062

3. Atık

Kocaeli ili genelinde oluşan ortalama 1.660 ton/gün belediye atığı Solaklar Mevkii (İzmit) bulunan "Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi"ne, mer-i mevzuatta belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bertaraf edilmektedir.

Grafik 96 - Kocaeli ili katı atık kompozisyonu (Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı, 2020)

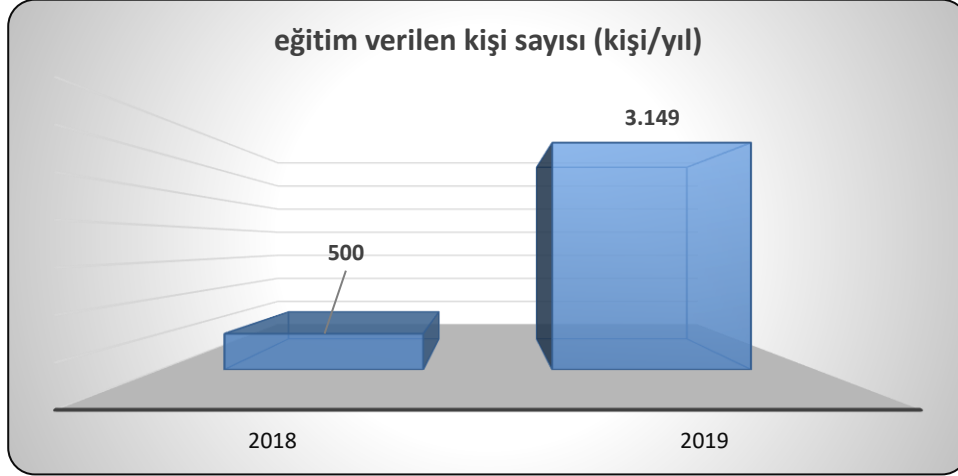
İl sınırlarında 2019 yılı içerisinde 3 adet hafriyat dolgu sahası faaliyete açılmıştır. İl sınırlarında 2019 yılı itibarı ile 15 adet hafriyat dolgu sahası faaliyete devam etmektedir.

Çizelge 668 - Kocaeli ilinde faaliyeti devam eden hafriyat depolama sahaları (Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı, 2019)

Sıra No	İlçe	Alanın Adı	Kapasite m ³
1	Gebze	Pelitli (Kırmataş) Rehabilitiye Hazırlık Maksatlı Dolgu Alanı	10.152.195
2	Gebze	Kirazpınar Far Rehabilitiye Hazırlık Maksatlı Dolgu Alanı	1.374.553
3	Gebze	Gebze Tavşanlı Polyak Kömür Rehabilitiye Hazırlık Maksatlı	800.000
4	İzmit	Sepetçiler Kazı Faz. Dol. Alanı	253.317
5	İzmit	Alikahya Reh. Haz. Mak. Dol. Alanı	304.638
6	İzmit	Bayraktar Rehabilitiye Hazırlık Maksatlı Dolgu Alanı	95.596
7	İzmit	Bayraktar Kazı Fazlası Dolgu Alanı 1-2	72.782
8	İzmit	Arızlı Rehabilitiye Hazırlık Maksatlı Dolgu Alanı	133.319
9	Başiskele	Paşadağ Özel Orman Kazı Fazlası	77.787
10	Körfez	Yavuz Sultan Selim Rehabilitiye Hazırlık Maksatlı Dolgu Alanı	2.101.671
11	Körfez	Hereke Rehabilitiye Hazırlık Maksatlı Dolgu Alanı	111.959
12	Kartepe	Eşme Ahmediye Kazı Fazlası Dolgu Alanı	158.573
13	Karamürsel	Dereköy Rehabilitiye Hazırlık Maksatlı Dolgu Alanı	55.106
14	Gölcük	Hisareyn Kazı Fazlası Dolgu Alanı	209.002
15	Gölcük	Arslanlar Rehabilitiye Hazırlık Maksatlı Dolgu Alanı	335.576

Çizelge 669 - Kocaeli ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Kocaeli Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

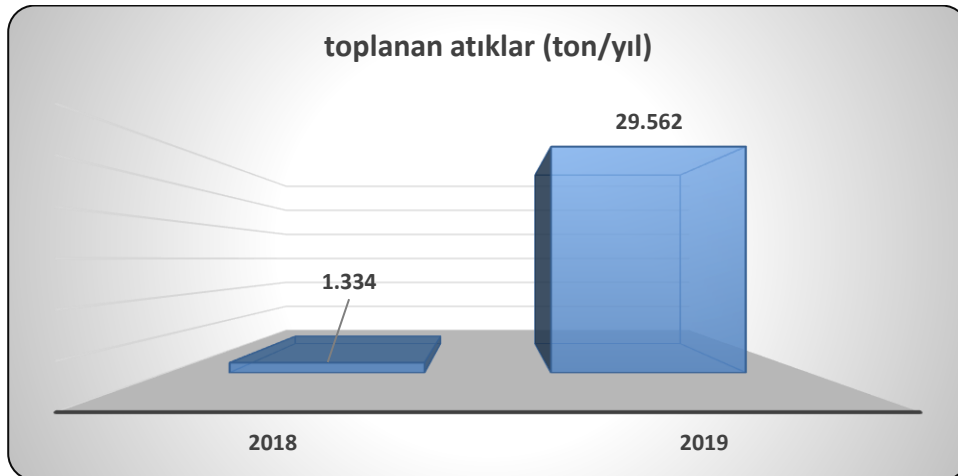
Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	20	1.921
Öğrenci	21	3.149

Grafik 97 - Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Kocaeli Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 670 - Kocaeli ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Kocaeli Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Kocaeli il geneli	11.907.000
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Kocaeli il geneli	7.972.000
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	Kocaeli il geneli	5.668.000
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	Kocaeli il geneli	4.015.000
TOPLAM		29.562.000

Grafik 98 - Kocaeli ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Kocaeli Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 671 - Kocaeli ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Kocaeli Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	13	13	100
Belediye Hizmet Binası	193	193	100
Okul	1.257	1.257	0
Kurum/kuruluş	65	65	100
AVM	11	11	100
OSB	12	12	100
Liman	35	35	100
Hastane	27	27	100
Sanayi	-	-	
Diğer	-	-	

Çizelge 672 - Kocaeli ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Kocaeli Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanlığı, İlçe Belediye Başkanlıkları, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
5.730	1.507	295

Kocaeli’nde “Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında ilde kayıtlı ekonomik işletme sayısı 1.382 olup, ildeki kayıtlı ekonomik işletmelerin 1.145’i piyasaya süren işletmelerden, 139’sı ambalaj üreticisinden ve 98’i tedarikçi firmalardan oluşmaktadır. İlde 12 ilçe belediyesinin onaylı Ambalaj Atık Yönetim Planı bulunmaktadır.

Kocaeli ilinde 2018 yılında Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre oluşan tehlikeli atığın 163.018,47 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 18.221,65 tonu bertaraf edilmiş, 497,59 tonu ihraç edilmiş ve 282,4 tonu da stokta bulunmaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre Kocaeli ilinde 2018 yılında 710,92 ton atık motor yağı, 6.295,79 ton da atık endüstriyel yağ toplanmıştır. Toplanan atık madeni yağın 6.237,72 tonu geri kazanıma, 272,15 tonu bertarafa gönderilmiş, 41,24 tonu stokta bulunmakta ve 496,84 tonu da ihraç edilmiştir.

2018 yılı itibariyle Kocaeli’nde 577,09 kg atık akü, 752 kg atık pil toplanmıştır. 2018 yılında ilde 674,81 ton kullanılmış kızartmalık yağ ve 237,61 ton kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

Kocaeli’nde 2018 yılında toplam 3.628,7 ton ÖTL ek yakıt olarak kullanılmıştır.

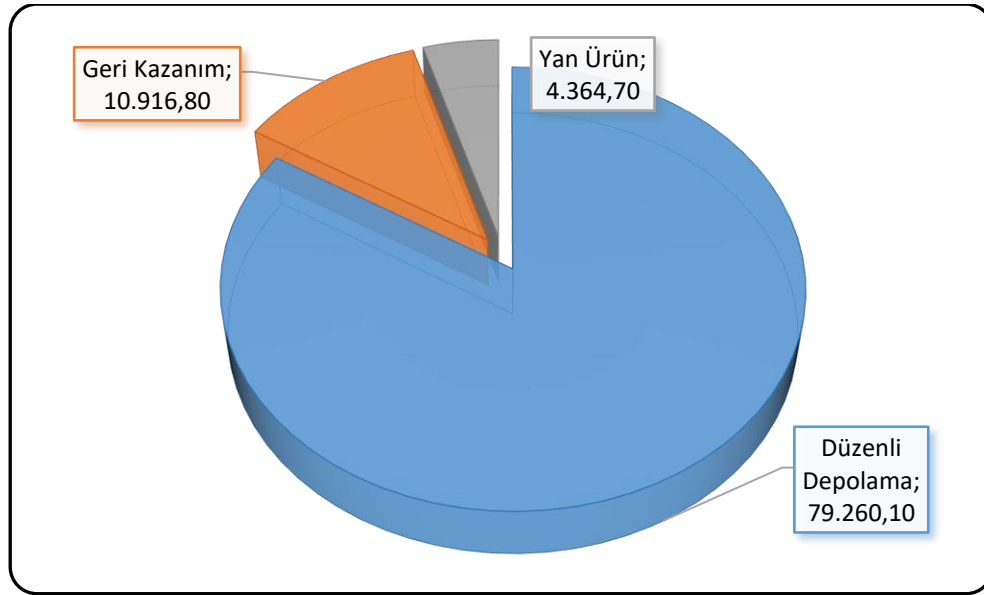
İlde 2019 yılı itibarıyla 14 adet Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme tesisi bulunmaktadır. Atık Beyan Sistemi verilerine göre 2019 yılında Kocaeli ilinde sanayi tesislerinden toplanan Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya miktarı 1.328,00 ton’dur.

Çizelge 673- Kocaeli ilinde 2019 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri üretim kapasiteleri, cüruf ve bertaraf yöntemi (Kocaeli ÇŞİM, 2020)

Tesis Adı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
Çolakoğlu Metalurji A.Ş.	302.9621,0	457.105,95	R4, D1
Kroman Çelik San. A.Ş.	1.381.336,58	219.558,1	R4, D1
Diler Demir Çelik End. Ve Tic. A.Ş.	1.058.917,5	201.039,7	R4
Siddik Kardeşler Haddecilik San. ve Tic. Ltd. Şti.	3.189.66,7	50.698,5	R12, R4
TOPLAM	5.788.841,78	928.402,25	

Çizelge 674 - Kocaeli’nde 2019 yılında termik santrallerde kullanılan kömür miktarı ve oluşan cüruf-uçucu kül miktarı (Çolakoğlu Metalurji A.Ş., 2020)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf-Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)
Çolakoğlu Metalurji A.Ş. OP2 Enerji Santrali	433.951,150	94.541,750

Grafik 99 - Kocaeli ilinde 2019 yılı kül atıklarının yönetimi (Kocaeli Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 675 - Kocaeli ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Kocaeli ÇŞİM, 2019)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	88
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	37
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	155
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	14
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

2019 yılında Kocaeli'nde toplam 2.337 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Kocaeli, üç iklim kuşağını barındırmakta olup, kuzeyden güneye inildikçe Karadeniz'e (Avrupa-Sibirya) özgü bitki toplulukları, Kara (İran-Turan) bitkileri ve Akdeniz bitkileri ile buluşmaya başlar. Bu şekilde, bölgenin biyolojik çeşitliliği daha da zenginleşmektedir. Literatüre göre Kocaeli'nde 1.397 bitki taksonu kayıt edilmiştir. Bu taksonların 12 tanesi il bazında Kocaeli olarak gösterilmiş olmalarına rağmen gerçekte İstanbul, Sakarya ve Yalova sınırlarından toplanmıştır. Dolayısıyla literatürde Kocaeli'ndeki bitki taksonu 1.385'dir.

Kocaeli ilinin korunan alanları toplamı 48.821,78 dekar olup, il yüzölçümünün %1,34'ünü oluşturmaktadır. İl sınırları içerisinde toplam 8 adet tabiat parkı, 1 sulak alan ve 1 yaban hayatı geliştirme sahası bulunmaktadır.

Ballıkayalar Tabiat Parkı: Kocaeli ili Gebze ilçesi sınırları içerisinde yer alan Ballıkayalar Tabiat Parkı 6 Eylül 1995 tarih ve 22396 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 21 Temmuz 1995 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Alanın büyüklüğü 1.603 ha'dır. Ballıkayalar Vadisi; uzunluğu 1,5 km genişliği 40-80 m arasında değişen kanyon görünümü kireç taşlarının erimesi sonucu gelişen özgün yer şekilleri ile karstik dar ve derin kazılmış bir 'Boğaz'dır. Ballıkayalar Tabiat Parkı'nın 1/25.000 ölçekli Uzun Devreli Gelişme Planı yapılmıştır. Tabiat Parkı'nın florası, Avrupa-Sibirya ve Akdeniz elemanlarının ilginç bir karışımını yansıtmaktadır. Söz konusu tabiat parkında 79 familyaya ait 315 cins ve bu cinslere toplam 531 takson tespit edilmiştir. Bu taksonlarda 109'u (%20,5) Akdeniz fitocoğrafya bölgesinin, 44'ü (%8,3) Doğu Akdeniz fitocoğrafya bölgesinin, 58'i (%10,9) Avrupa-Sibirya fitocoğrafya Bölgesinin, 5'i (%0,9) İran-Turan fitocoğrafya bölgesinin ve 3'ü (0,6) ise Öksin elementidir. Geri kalan 312 takson (58,8) ise çok bölgesel ya da herhangi bir fitocoğrafya bölgesine ait değildir.

Beşkayalar Tabiat Parkı: Kocaeli İli Başiskele İlçesi sınırları içerisinde yer alan Beşkayalar Tabiat Parkı 27 Şubat 1998 tarih ve 1920 sayılı Bakan Oluru ile Milli Parklar Kanunu'nun 3.Maddesi uyarınca Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Alanın büyüklüğü 1.099 ha'dır. Yörede; karaçam, porsuk, göknar, kayın, meşe, gürgen, akçağaç, karaağaç, ıhlamur, kestane, dişbudak, kavak, papaz külâhı, çınar, fındık, kızılâğaç, çitlembik, üvez,

kızılçık, karayemiş, mürver türleri, ormangülü, yabancı elma, yabancı erik, yabancı kiraz, orman sarmaşığı, smilax, böğürtlen, güzel avrat otu, dul avrat otu, öküz gözü, sığır kuyruğu, çançıçeği, kabalak, geyik dili, sütleğen, nane, civan perçemi, sedum, menekşe, sinir otu, ısırğan, yabancı çilek, kantoran türü flora ile karşılaşmaktadır. Beşkayalar Tabiat Parkı'nın 1/25.000 ölçekli Uzun Devreli Gelişme Planı yapılmıştır.

Kuzuyayla Tabiat Parkı: Kocaeli İli Kartepe İlçesi sınırları içerisinde yer alan Kuzuyayla Tabiat Parkı 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı Bakanlar Kurulu Oluru ile tabiat parkı olarak ilan edilmiştir. Alanın büyüklüğü 109,7 ha'dır. Burada ağaç, ağaçcık ve otsu bitkilerde oluşan vejetasyon sayısı fazladır. Yörede; karaçam, göknar, kayın, meşe, gürgen, akçaağaç, kestane, çınar, eğrelti, defne, orman sarmaşığı, ayı üzümü, böğürtlen, türü flora bulunmaktadır. Düşük rakımlı yerlerde kestane ve meşe türleri karışım yapmaktadır. Çoğunlukla saf kayın ormanı mevcuttur. Tabiat Parkı'na ait Gelişme Planı mevcuttur.

Suadiye Tabiat Parkı: Kocaeli İli Kartepe İlçesi sınırları içerisinde yer alan Suadiye Tabiat Parkı 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı Bakanlar Kurulu Oluru ile tabiat parkı olarak ilan edilmiştir. Alanın büyüklüğü 36,98 ha'dır. Karaçam, göknar, kayın, kestane, gürgen, meşe, çınar, böğürtlen, defne florası dikkat çekmektedir. Çoğunlukla saf kayın ormanı mevcuttur. Düşük rakımlı yerlerde kestane ve meşe türleri karışım yapmaktadır. Tabiat Parkı'na ait Gelişme Planı mevcuttur.

Uzuntarla Tabiat Parkı: Kocaeli İli Kartepe İlçesi sınırları içerisinde yer alan Uzuntarla Tabiat Parkı, Bakanlık Makamının 11.07.2011 tarih 903 sayılı Olur'ları ile "mesire yeri" statüsü iptal edilerek 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 3. maddesine göre "tabiat parkı" olarak ilan edilmiştir. 35,2 ha olan alan büyüklüğü 11/07/2013 tarih ve 1518 sayılı Bakanlık oluru ile alanı 189,8 ha olmuştur. Saha geneli, boylu, çok sık ve ince çaplı meşe ağaçları ile kaplıdır. Üst tabakada meşe (*Quercus pedunculata* ve *Q.sessiliflora*), gürgen (*Carpinus betulus*), kayın (*Fagus orientalis*) ağaçlarından oluşan bu meşcerede asli tür meşedir. Alt tabakada, kocayemiş (*Arbutusunedo*), funda (*Ericaarborea*), yemişen (*Crateegusspp.*), muşmula (*Mespilusgermenica*), böğürtlen (*Rubus fruticosus*), kızılçık (*Cornusmas*) ve değişik çayır otları mevcuttur. Gelişme Planı mevcuttur.

Gaziler Dağı Tabiat Parkı: Kocaeli ili Gebze ilçesi sınırları içerisinde yer alan Gaziler Dağı Tabiat Parkı 25 Temmuz 2013 tarih ve 1601 sayılı Bakan Oluru ile Milli Parklar Kanununun 3. maddesi uyarınca Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. 104 ha büyüklüğünde bir alanı kaplamaktadır. Gelişme planı mevcuttur.

Uzunkum Tabiat Parkı: Parkı 02.12.2014 tarih ve 1996 sayılı Bakanlık Oluru ile Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Uzunkum Tabiat Parkı 235 hektar büyüklüğe sahiptir. Alanda Kum zambağı, Andız, ardıç, pelit, defne, dişbudak, sedir, kuşburnu, gürgen, şimşir, kızılçık kirazi, tırşık, sütleğen otu, erguvan, develik, basur otu, çöl menekşesi, çiğdem, karakılıç, yosun türleri, çakır diken, üçgül, kender gözlemlenmiştir. Gelişme Planı mevcuttur.

Eriklitepe Tabiat Parkı: Kocaeli ili Gölcük ilçesi sınırları içerisinde yer alan Eriklitepe Tabiat Parkı 11/07/2011 tarih ve 903 sayılı Bakanlar Kurulu Oluru ile tabiat parkı olarak ilan edilmiştir. 33,32 Ha olan Eriklitepe Tabiat Parkı'nın alan büyüklüğü, Bakanlık Makamının 27/05/2013 tarih ve 1172 sayılı olurları ile 33,32 ha'dan 63 ha'a çıkarılmıştır. Burada ağaç, ağaçcık ve otsu bitkilerden oluşan vejetasyon sayısı çok fazladır. Yörede kayın, ardıç, kocayemiş, böğürtlen, laden, çayırotları türü flora bulunmaktadır. Saf kayın ormanları ile çevrilmiş alanlara gelindiğinde temiz havanın ve vahşi doğanın birbiriyle kaynaştığı görülür. Gelişme Planı mevcuttur.

Seyrek Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Seyrek Yaban Hayatı Geliştirme Sahası Kandıra İlçesi sınırlarında Çalköy, Doğanlı, Kefken arasında Karadeniz kıyısında bulunmaktadır. 1.019 Ha büyüklüğünde bir alanı kaplamaktadır. Yönetim ve Gelişme Planı mevcuttur. 2017 yılında alana Kuş Gözlem Kulesi yapılmıştır. Ayrıca, 2018 yılında kuş gözlem kulesinin çevre düzenlemesi yapılmıştır.

Kocaeli ilinde 69 arkeolojik sit alanı, 9 kentsel sit alanı ve 1 tarihi sit alanı olmak üzere 79 sit alanı bulunmaktadır.

Kocaeli sınırları içerisinde; Başiskele İlçesi, Çuhane Caddesinde 69, Körfez İlçesi, Yarımca Mahallesinde 2, Hereke Mahallesinde 129, Dilovası İlçesi, Çerkeşli Mahallesinde 2, Gebze İlçesi, Merkez Mahallesinde 5, Kirazlıpınar Mahallesinde 3, Balçık Mahallesinde 2, Gölcük İlçesi, Değirmendere Mahallesinde 31, Saraylı Mahallesinde 1, Kartepe İlçesi, Çuhana Caddesinde 42, Uzunbey Mahallesinde 1, Karamürsel İlçesi, Ereğli Mahallesinde 5, Yalakdere Mahallesinde 3, Kızderbent Mevkiinde 1, Darıca İlçesinde 2, Kandıra İlçesinde 2 olmak üzere toplamda 300 adet anıt ağaç bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Kocaeli ilinin tamamında hazırlanan 1/50.000 ölçekli Çevre Düzeni Planının sayısallaştırmak suretiyle veri tabanına aktarılmasına ilişkin İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığınca hazırlanan 1/50.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı değişiklik teklifi Kocaeli Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 15.12.2011 tarih ve 704 sayılı kararı ile onaylanmış olup, bu tarihten sonra il genelinde bütüncül bir çevre düzeni planı revizyonu yapılmamıştır.

Çizelge 676- Kocaeli ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

KOCAELİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	26.722,16	7,86	26.778,59	7,89	28.662,06	8,45	30.309,62	8,92
2) Tarımsal Alanlar	143.559,76	42,25	157.079,55	46,3	155.530,22	45,84	160.617,44	47,29
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	168.526,90	49,6	153.535,26	45,25	153.157,98	45,14	146.244,24	43,06
4) Sulak Alanlar	0,00	0	210,41	0,06	210,41	0,06	197,44	0,06
5) Su Yapıları	968,03	0,28	1.669,68	0,49	1.758,05	0,52	2.286,86	0,67
TOPLAM	339.776,85	100	339.273,49	100	339.318,72	100	339.655,60	100

Çizelge 677 - 1/50.000 ölçekli çevre düzeni planı meclis karar tarih ve sayıları

1/50000 Ölçekli Kocaeli 2025 Çevre Düzeni Planı	14-07-2006/488
1/50000 Ölçekli Kocaeli 2025 Çevre Düzeni Planı İtirazlar	14-11-2006/696
1/50 000 ölçekli Kocaeli 2025 Çevre Düzeni Planı ve Plan Hükümü değişiklik teklifi	14-05-2007/376
1/50 000 ölçekli Kocaeli 2025 Çevre Düzeni Planı ve Plan Hükümü değişikliğine yapılan itirazlar	18-05-2007/379
1/50000 ölçekli Kocaeli 2025 Çevre Düzeni Planı ve Plan hükümü değişiklik teklifi	17-07-2009/366
Kocaeli ilinin tamamında hazırlanan 1/50.000 ölçekli Çevre Düzeni Planının sayısallaştırmak suretiyle veri tabanına aktarılmasına ilişkin İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığınca hazırlanan 1/50.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı değişiklik teklifi	15-12-2011/704

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 678 - Kocaeli ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım- Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım- Kıyı	Turizm- Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	2	1	17	1	17	1	3	42
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	4	0	1	3	1	9
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 679 - Kocaeli ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda- Hayvancılık	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı- Su	Turizm-Konut- Eğitim	TOPLAM
82	55	2.262	172	757	71	85	3.484

Çizelge 680 - Kocaeli ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda- Hayvancılık	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
25	6	10	3	32	4	2	82

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 681 - Kocaeli ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	20	111	131
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	72	273	345
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		221	221
TOPLAM	92	384	697

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 682 – Kocaeli ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	254
Ani (plansız) denetimler	2.531
Genel toplam	2.785

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	41	86.604,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	96	0,00

Çizelge 683 – Kocaeli ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	144.394	1.430.094	0	2.646.905	86.604	0	568.469,28	18.037	4.894.503,28
Uygulanan Ceza Sayısı	2	17	0	7	14	0	11	1	52

Kocaeli ilinde 2019 yılında Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğine aykırı faaliyet gösteren işletmelerden 7 adet tesisin faaliyeti durdurulmuştur.

2019 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Kocaeli ilinde 54'ü alt seviye, 58'ü de üst seviye olmak üzere toplam 112 BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

42. KONYA

1. Hava Kalitesi

2019 yılında Konya ilinde konutlarda 404.602.159 m³ doğal gaz; sanayide 82.145 ton ithal kömür, 663.702 ton yerli kömür ve 66.641 ton petrokok kullanılmıştır. 2019 yılında Konya ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının aylara göre verileri Çizelge 684'de verilmektedir.

Çizelge 684 - Konya ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerini aşıldığı gün sayıları

SELÇUKLU	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	12,39	-	44,76	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	13,86	-	44,99	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	13,12	-	28,27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	8,71	-	40,71	7	0,412	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	7,15	-	37,86	2	0,460	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	6,56	-	51,69	13	0,570	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	8,20	-	61,64	19	0,650	-	43,9	-	46,12	-	90,09	-	35,76	-
Kasım	13,12	-	105,03	26	1,405	-	128,77	-	66,41	-	195,18	-	-	-
Aralık	14,19	-	64,63	14	1,143	-	77,85	-	48,73	-	126,57	-	18,45	-

(Güney İç Anadolu Temiz Hava Merkezi Müdürlüğü, 2020)

MERAM	SO ₂	AG	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-	3	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	23,63	-	37,94	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	13,96	-	33,35	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	8,46	-	30,59	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	7,15	-	23,12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	8,97	-	13,75	-	0,893	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	6,01	-	15,12	-	0,946	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	4,56	-	28,22	6	0,981	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	-	-	29,85	2	1,062	-	31,21	-	53,52	-	84,72	-	-	-
Kasım	-	-	65,47	15	2,202	1	86,69	-	70,83	-	157,52	-	-	-
Aralık	23,42	-	95,93	19	2,333	1	-	-	-	-	-	-	-	-

(Güney İç Anadolu Temiz Hava Merkezi Müdürlüğü, 2020)

KARATAY	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	15	-	64	14	1146	-	16	-	54	-	70	-	34	-
Şubat	10	-	59	10	1196	-	29	-	49	-	78	-	27	-
Mart	9	-	43	11	753	-	12	-	39	-	51	-	-	-
Nisan	8	-	37	6	546	-	6	-	36	-	43	-	-	-
Mayıs	8	-	37	7	317	-	5	-	32	-	36	-	-	-
Haziran	6	-	28	1	269	-	2	-	31	-	33	-	-	-
Temmuz	9	-	30	1	349	-	53	-	102	-	155	-	26	-
Ağustos	8	-	35	3	372	-	9	-	12	-	21	-	23	-
Eylül	7	-	36	4	436	-	10	-	8	-	18	-	23	-
Ekim	7	-	45	9	534	-	10	-	8	-	15	-	19	-
Kasım	10	-	89	26	1979	-	26	-	10	-	29	-	10	-
Aralık	13	-	57	14	1448	-	44	-	31	-	76	-	13	-

(Konya Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı, 2020)

Çizelge 684 - Konya ilinde 2018 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerini aşıldığı gün sayıları (Konya Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı, 2019) (devam)

SELÇUKLU-2	SO2	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO2	AGS*	NOX	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	9	-	50	14	1042	-	28	-	63	-	91	-	31	-
Şubat	8	-	40	10	874	-	28	-	55	-	83	-	22	-
Mart	7	-	34	7	541	-	12	-	43	-	54	-	15	-
Nisan	6	-	31	3	417	-	4	-	45	-	49	-	12	-
Mayıs	5	-	34	3	328	-	-	-	-	-	-	-	15	-
Haziran	5	-	28	-	357	-	-	-	-	-	-	-	22	-
Temmuz	6	-	28	1	391	-	4	-	30	-	33	-	39	-
Ağustos	6	-	29	2	488	-	7	-	32	-	38	-	40	-
Eylül	6	-	35	4	424	-	19	-	47	-	65	-	27	-
Ekim	7	-	40	7	503	-	37	-	60	-	97	-	21	-
Kasım	11	-	76	23	1349	-	118	-	82	-	200	-	11	-
Aralık	15	-	46	10	1283	-	83	-	63	-	146	-	6	-

SELÇUKLU-3	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	6	-	73	17	895	-	6	-	79	-	83	-	30	-
Şubat	3	-	46	10	565	-	4	-	66	-	70	-	36	-
Mart	3	-	38	7	425	-	1	-	53	-	54	-	40	-
Nisan	2	-	43	9	392	-	1	-	48	-	48	-	35	-
Mayıs	2	-	35	3	275	-	2	-	34	-	37	-	33	-
Haziran	1	-	-	-	268	-	1	-	30	-	30	-	38	-
Temmuz	2	-	24	-	306	-	1	-	27	-	28	-	37	-
Ağustos	2	-	22	-	357	-	-	-	-	-	-	-	12	-
Eylül	2	-	27	-	412	-	-	-	-	-	-	-	15	-
Ekim	7	-	34	4	438	-	-	-	-	-	-	-	35	-
Kasım	9	-	66	18	934	-	-	-	-	-	-	-	17	-
Aralık	3	-	79	16	1057	-	12	-	26	-	33	-	16	-

İl Mahalli Çevre Kurulu Kararı (2012) ile uygulama süreci başlatılan Konya Hava Kalitesi Eylem Planları (2013-2019);

- Merkezi sistem katı yakıtla ısınan binalarda kömür kullanımının sonlandırılması,
- Kamu kurum ve kuruluşlarında kömür kullanımının sonlandırılması,
- Bireysel ısınmada kömür kullanımının azaltılması ve alternatif temiz yakıt kullanımının teşvik edilmesi,
- Binalarda enerji tasarrufu için standartlara uygun ısı yalıtımı yapımının teşvik edilerek yaygınlaştırılması,
- Sanayi sitelerinde atıkların yakıt olarak kullanılmasının önlenmesi için toplama sistemlerinin oluşturulması,
- Ekmek/etliemek fırınlarında odun ve türevi atıkların yakıt olarak kullanımının önlenmesi ve baca filtre teknolojilerinin yenilenmesi,
- Aykent ayakkabıcılar sanayi sitesinde merkezi ısınma sisteminin kurulması,
- Süt üretim tesislerinin üretim ve ısınmada kömür kullanımının sonlandırılması – filtre teknolojilerinin yenilenmesi,
- Dökümcüler sanayinde yer alan işletmelerde kömür kullanımının sonlandırılması,
- Hazır beton tesislerinin kapalı sistem üretime geçmesi,
- Kömür üretim tesislerinin kapalı sistem üretime geçmesi,
- Taş ocaklarından kaynaklanan emisyonların %50 oranında azaltımının sağlanması,
- Kimya sektöründe proseten kaynaklanan emisyonların azaltımının sağlanması,
- Çimento fabrikasından kaynaklanan nox emisyonlarının azaltımının sağlanması,
- Trafikte seyreden araçlar için anlık egzoz emisyon denetimlerinin yapılması,
- 10 numara yağın araçlarda kullanımının engellenmesi,
- Toplu ulaşımın teşviki, yaygınlaştırılması ve Alaattin Bulvarı-yeni adliye sarayı arası tramvay hattının faaliyete geçmesi ile trafik emisyonlarının azaltılması,
- Bisiklet kullanımının, güvenli ulaşım için oluşturulan 196 km'lik bisiklet yol ağının kullanımı ile teşviki ve bisiklet yol ağının genişletilmesi,
- Yeni çevre yolu yapımının tamamlanması ile şehir içi trafik emisyonlarının azaltılması,
- Hava kalitesi izleme istasyonlarında ölçüm parametrelerinin artırılması ve meteorolojik sensörlerin kurulması,

olarak ısınma, trafik ve sanayi kaynaklı kirletici emisyonların azaltımı ve önlenmesini içeren 20 farklı eylem planından oluşmaktadır. 2020-2024 Yıllarını kapsayacak Temiz Hava Eylem Planı Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanmış, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ve Güney İç Anadolu Temiz Hava Merkezi Müdürlüğü'nün katkılarıyla son halini almıştır. Bakanlık onayı alınmış olup Mahalli Çevre Kurulunda görüşülerek karara bağlanacaktır.

Çizelge 685 - Konya ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Konya ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	2
Demir - Çelik Ve Metalurji Fabrikaları	1	3
Kimya Fabrikaları	1	1
Şeker Fabrikaları	4	6
TOPLAM	7	12

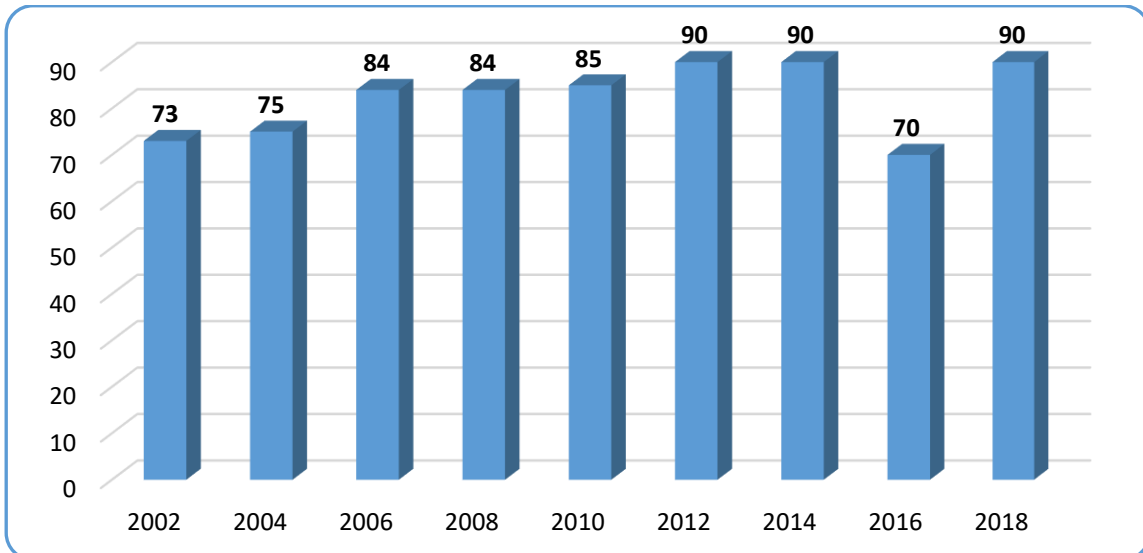
2018 yılı itibarıyla Konya ilinde 61 adet sabit ve 2 adet mobil egzoz emisyon istasyonu faaliyette göstermiş olup, ilde 294.399 adet aracın egzoz emisyon ölçümleri yapılmıştır. 2019 yılı içerisinde toplam 12.449.951,00 TL egzoz emisyon kotası satılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Konya ilinde su iki kaynaktan sağlanmaktadır: yüzeysel su kaynağı (Altınapa Baraj Gölü ve Bağbaşı Barajı) ve yeraltı suları (Kuyular) dır. 2019 yılı itibarı ile yeraltı su kaynakları olarak kullanılan kuyulardan 14.736.754 m³ su temin edilmiştir. Konya ilinde, Kentsel su ihtiyacı için kaynak olarak kullanılan Bağbaşı ve Altınapa Barajlarından alınan su ile bölgedeki Seçme İçme Suyu Arıtma Tesisi ve Akyokuş İçme Suyu Arıtma Tesisleri beslenerek, bu tesislerde ileri teknoloji ekipmanlar ile arıtma işlemleri gerçekleştirilerek uluslararası kalite standartlarına uygun içme ve kullanma suyunun sağlıklı ve kesintisiz olarak halkın kullanımına sunulması sağlanmaktadır.

Seçme İçme Suyu Arıtma Tesisi: 366.850 m³/gün (4,3 m³/s) kapasiteli İçme Suyu Arıtma Tesisi fiziksel ve kimyasal arıtımının gerçekleştirildiği konvansiyonel bir tesistir. 2019 yılı itibarı ile Bağbaşı Barajını kaynak olarak kullanmakta olan Seçme İçme Suyu Arıtma Tesisinden, toplamda 86.525.514 m³ su arıtılarak Konya ili ve İçeri Çumra ilçesinin içme suyu ihtiyacı kesintisiz bir şekilde karşılanmıştır.

Akyokuş İçme Suyu Arıtma Tesisi: 104.000 m³/gün (1,2 m³/s) kapasiteli İçme Suyu Arıtma Tesisi fiziksel ve kimyasal arıtımının gerçekleştirildiği konvansiyonel bir tesistir. Altınapa Baraj Gölünü kaynak olarak kullanan Akyokuş İçme Suyu Arıtma Tesisi ise, 2019 yılında toplamda 13.025.914 m³ su arıtılarak Konya ili Merkez, Akyokuş ve Dedekorkut mevkii sağlıklı su ihtiyaçlarını karşılamıştır.

Grafik 100 - 2019 yılında Konya ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2020)

Çizelge 686 - Konya ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (KOSKİ, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamuru Miktarı (ton/yıl)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Konya	X			İleri	200.000	1,95	1.269.248	44.530
İlçeler	Akören/Merkez	X			Doğal	624		2.724	X
	Akşehir/Merkez	X			İleri	15.102		65.919	250
	Altınekin/Merkez	X			Doğal	250		3.126	X
	Beşehir/Merkez	X			Biyolojik	11.000		42.037	15
	Bozkır/Merkez	X			Biyolojik	3.307		10.751	5
	Cihanbeyli/Günyüzü	X			Doğal	200		1.866	X
	Çeltik/Gökpınar	X			Biyolojik	1.000		3.086	1
	Derebucak/Çamlık	X			Biyolojik	300		1.074	2
	Ereğli/Merkez	X			Doğal	30.590		107.022	X
	Güneysınır/Merkez	X			Doğal	2.096		6.017	X
	İlgin/Kapaklı	X			Doğal	150		302	X
	İlgin/Bulcuk	X			Doğal	75		386	X
	İlgin/Avdan	X			Doğal	75		245	X
	İlgin/Çobankaya	X			Doğal	75		198	X
	İlgin/Büyükoba	X			Doğal	75		342	X
	Kadınhanı/Merkez	X			Doğal	4.009		12.820	X
	Kadınhanı/Kökez	X			Doğal	166		414	X
	Kadınhanı/Çavdar	X			Doğal	18		182	X
	Kadınhanı/Meydanlı	X			Doğal	150		714	X
	Kulu/Merkez	X			İleri	15.000	0,07	23.401	300
	Kulu/Zincirlikuyu	X			Doğal	210		1.998	X
	Selçuklu/Başarakavak	X			İleri	300		1.456	7
	Selçuklu/Tepekent	X			İleri	300		4.196	6
	Selçuklu/Yükselen	X			Doğal	65		416	X
	Seydişehir/Merkez		X		İleri	5.952		44.193	X
	Seydişehir/Gökçeşhüyük	X			Doğal	150		336	X
	Seydişehir/Kuran	X			Doğal	75		477	X
	Tuzlukçu/Merkez	X			Biyolojik	547		3.905	2
	Yunak/Merkez	X			İleri	2.000		8.359	3
	Seydişehir/Ortakaraören	X			İleri	1.000		8.027	3
	Ereğli/Zengen	X			Biyolojik	400		1.832	X
	Sarayönü/Merkez	X			İleri	3.500		19.634	5
Hüyük/Merkez		X		İleri	1.000		6.425	2	
Derbent/Merkez	X			İleri	400		2.199	2	

Çizelge 687 – Konya ilinde OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Konya Organize Sanayi (KOS) Bölge Müdürlüğü, 2017)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
(KOS) KONYA Organize Sanayi Bölgesi	AAT İşletmede	7.000	Evsel ve Endüstriyel AAT (Fiziksel, Kimyasal, Kimyasal ve İleri Arıtım Üniteleri)	1,52 Lisanslı atık bertaraf firmasına gönderilmektedir. Çamur bertaraf proje çalışmaları devam etmektedir. Atık Kodu:19 08 14

Çizelge 688– Konya ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı* (Çevre Yönetimi ve Denetimden Sorumlu Şube Müdürlüğü, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT’si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	27	27
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer**	4	4

*Atıksularını alıcı ortama veren ve atıksu konulu çevre izni bulunan, eçbs’de kayıtlı atıksu arıtma tesisleri.

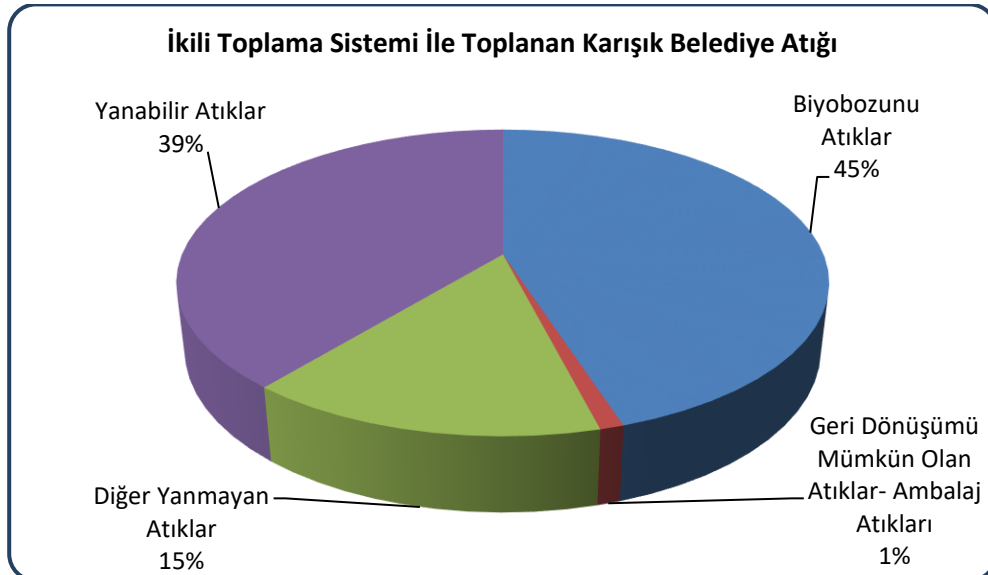
**Sanayi tesisi sınıfında olmayıp, münferit arıtması olan tesisler

3. Atık

Konya ili katı atık yönetimi çalışmaları Atık Yönetimi Yönetmeliği çerçevesinde ulusal ve uluslararası boyutta devam etmektedir. Kentimizde Selçuklu, Meram, Karatay ve Çumra İlçe Belediyelerince toplanan katı atıklar Büyükşehir Belediyesi tarafından Kaşınhanı mevkiinde bulunan Konya Katı Atık Düzenli Depolama Sahasında depolanmaktadır. Günlük ortalama 1.455 ton olmak üzere 2019 yılında sahada toplam 531.083 ton katı atık bertaraf edilmiştir. 2019 yılında ilçe belediyelerince küller ayrı toplanmaya başlanmıştır.

Cihanbeyli Katı Atık Düzenli Depolama Sahası: Cihanbeyli-Kulu-Altınekin ilçelerinin katı atıklarının depolandığı düzenli depolama sahası Cihanbeyli-Konya Karayolu’ndan yaklaşık olarak 4 km. mesafede konumlanmıştır. Saha Cihanbeyli İlçe merkezinin güney batısında bulunmakta ve merkeze uzaklığı yaklaşık olarak 6,5 km’ dir. Saha ilk olarak 2008 yılında işletmeye açılmıştır.

Akşehir Katı Atık Düzenli Depolama Sahası: Saha Akşehir merkezine 5 km uzaklıkta olup Kozağaç yolu mevkiinde yer almaktadır. Sahada 1. Lot 44.285 m², 2.lot 43.878 m², depolama kapasitesi 543.318 m³ ve kullanım ömrü 20 yıldır. Saha 2012 yılında işletmeye alınmıştır. İşletme ve çöp gazından elektrik enerjisi üretimi konusunda ihaleleri Cihanbeyli Katı Atık Düzenli Depolama Sahası ile birlikte gerçekleştirilmiştir.

Grafik 101 – Konya ilinde 2019 yılı itibariyle ikili toplama sistemi ile toplanan karışık belediye atığı (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2020)

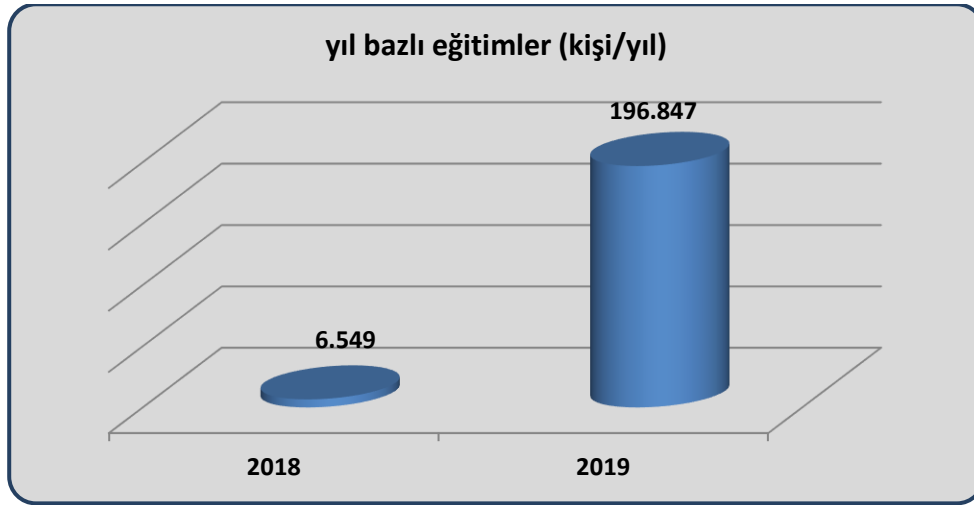
Konya Kenti katı atıklarının depolandığı Aslım Mevkiinde bulunan 2004 yılından bu yana kullanılan 20 hektarlık sahada meydana gelen depo gazlarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. 01.10.2011 tarihi itibariyle enerji üretim tesisi faaliyete geçmiştir. Tesis saatte **5,6 megawatt** kurulum gücüne sahip olup, 2018 yılına kadar tam kapasite ile çalışmıştır. Sahaya çöp alımı Mayıs-2017’de sonlandırıldığı için halihazırda saatte **2,8 megawatt**

kapasite ile enerji üretilmektedir. 2019 yılında, Aslım Metan Gazından Enerji Üretim Tesisinde **20.294.011,00 kilowatt** elektrik üretilmiştir.

Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından hafriyat toprağı ve inşaat/yıkıntı atıklarının kontrolü “2872 sayılı Çevre Kanunu ve Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğı” kapsamında gerçekleştirilmektedir. 2019 yılında Depolama Alanı’nda 528.612,65 ton hafriyat toprağı/inşaat yıkıntı atığı depolanmıştır. Kıрма eleme tesisinde 13.331,42 ton inşaat ve yıkıntı atığı geri dönüştürülerek ekonomiye kazandırılmıştır.

Çizelge 689 - Konya ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (<https://sifiratikbilgisistemi.csb.gov.tr/>, 2020)

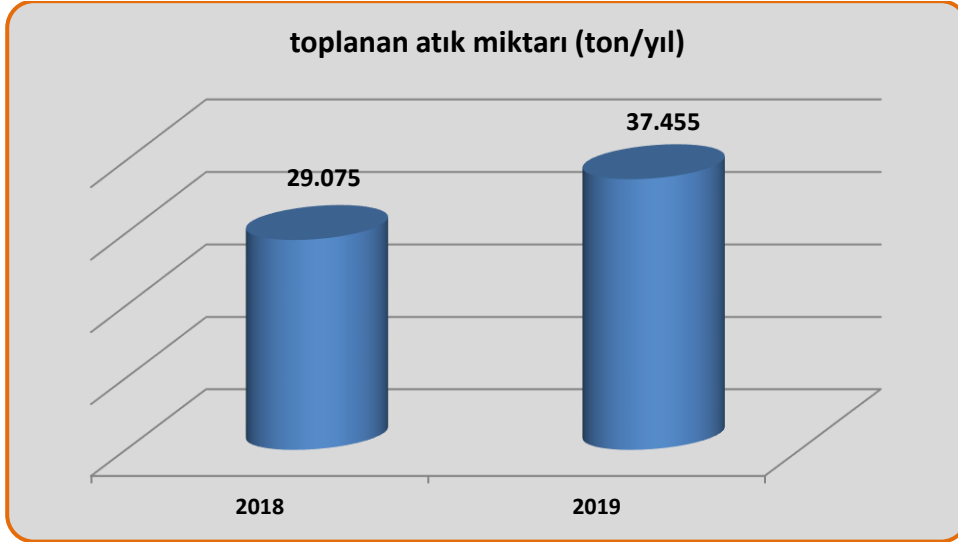
Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	42	4.273
Öğrenci	612	192.574

Grafik 102 - Konya ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (<https://sifiratikbilgisistemi.csb.gov.tr/>, 2020)

Çizelge 690 - Konya ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (<http://motatkds.cevre.gov.tr>, 2019)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)		18.117.242
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		698.471
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		362.565
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		446.972
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)		25
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)		254.840
Pil(16 06 01*)		100.888
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)		1
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)		1.124
Aydınlatma (20 01 21*)		2.542
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		27.825
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)		264
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		28.225
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)		99.780
Organik atık		1.913.447
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)		15.400.257
TOPLAM		37.454.468

Grafik 103 - Konya ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (<https://sifiratikbilgisistemi.csb.gov.tr/>, 2020)

Çizelge 691 - Konya ilinde 2019 yılı itibarıyla sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (<https://sifiratikbilgisistemi.csb.gov.tr/>, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	32	32	100
Belediye Hizmet Binası	50	32	100
Okul	1795	1.704	86
Kurum/kuruluş	517	472	91
AVM	8	8	100
Otel	45	45	100
Hastane	15	74	100
Sanayi	4500	24	0,5
Diğer			

Çizelge 692 - Konya ilinde 2019 yılı itibarıyla sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (<https://sifiratikbilgisistemi.csb.gov.tr/>, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
20.000	53	553

Çizelge 693 - Konya ilinde 2019 yılı itibarıyla sıfır atık yönetimi kapsamında kompost üretimi bilgileri (<https://sifiratikbilgisistemi.csb.gov.tr/>, 2020)

	Kompost Tesisi Sayısı	Toplam Kapasitesi	Yıllık Üretilen Kompost Miktarı (kg)
Belediye Genel	2	42.200	7.500.100
Kurum/Kuruluşlar	5	17	4.520

Konya ilinde 9 adet kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi, 37 adet de ambalaj atığı geri kazanım tesisi bulunmaktadır. 26 adet ilçe belediyesinin Ambalaj Atık Yönetim Planı onaylanmıştır.

Çizelge 694 - 2019 yılında Konya ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı (Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	1.141
Ambalaj Üreticisi Sayısı	143
Tedarikçi Sayısı	72

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Konya ilinde tehlikeli atığın 35.058,04 tonu geri kazanılmış, 2.747,02 tonu bertaraf edilmiş, 155,12 tonu ihraç edilmiş, 158,56 tonu stokta stokta bulunmaktadır.

İlde 2018 yılında 603,63 ton atık endüstriyel yağ ve 402,5 ton atık motor yağı toplanmıştır. Toplanan atık madeni yağın 853,09 tonu geri kazanılmış, 0,13 tonu bertaraf edilmiş, 152,92 tonu ihraç edilmiş ve 14,5 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018 yılında Konya'da 310,39 ton atık akümülatör, 11,5 ton atık pil toplanmıştır.

İlde 2 adet bitkisel atık yağ ara depolama tesisi bulunmakta olup, geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. 2018 yılında yaklaşık olarak 241,95 ton kullanılmış kızartmalık yağ, 348 kg kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

2018 yılında 7.930,5 ton ömrünü tamamlamış lastik geri kazanıma gönderilmiş, 31.677 ton ömrünü tamamlamış lastik de çimento fabrikasında bertaraf edilmiştir.

Konya'da 2019'da 100,92 ton atık elektrikli ve elektronik eşya toplanmıştır. Konya'da atık elektrikli ve elektronik eşya işleyen tesis sayısı 2'dir.

Çizelge 695 - Konya ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Konya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	3
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	46
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	15
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Ara Depolama Tesisi Sayısı	2
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	85
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	2
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı – Katagori B	1

2019 yılında toplam 2.414 ton tıbbi atık toplanarak sterilizasyon işlemine tabi tutulmuş ve sterilizasyon sonucu açığa çıkan 2.274 ton steril atık Kaşınhanı Katı Atık Depolama Sahasında bertaraf edilmiştir.

Çizelge 696 - Konya ilinde 2019 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı (Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü, 2020)

İşlenen Cevherin Adı	Toplam Tesis Sayısı	Zenginleştirme Atığı Miktarı (ton/yıl)	Kategori A Tesis Sayısı	Kategori B Tesis Sayısı
Kalker	1	5.789	-	1

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Konya ilinde 2.780 bitki türü ve tür altı taksonu tespit edilmiştir. Bunun 13 tanesi *Spermatophyta* (tohumlu bitkiler) 14 tanesi *Gymnospermae*(açık tohumlu), 2.561 tanesi *Angiospermae*(kapalı tohumlu) bunun da 2.144 tanesi *Dicotyledonae*(çift çenekli), 317 tanesi *Monocotyledonae*(tek çenekli)'dir. Toplam familya sayısı 111, cins sayısı 673'tür. Endemik tür sayısı 637 olup bunun 118'i lokal endemiktir (Konya İli Karasal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İşi Sonuç Raporu 2019).

Konya ilinin kuş faunasını belirlemek üzere yapılan literatür çalışmaları sonucunda 298 türün kaydına ulaşılmıştır. Proje kapsamında yapılan ornitolojik gözlemler neticesinde 292 kuş türü tespit edilmiş olup literatür çalışmalarında belirlenen 6 türe arazi çalışmalarında rastlanmamıştır. Konya ilinde sürüngen türlerinin teşkil ettiği biyolojik çeşitliliğin saptanması amacıyla yapılan arazi çalışmaları sonucunda 11 familya 33 (1 Su Kaplumbağası, 1 Kara Kaplumbağası, 15 Kertenkele ve 14 Yılan) sürüngen türleri tespit edilmiştir. Bu türlerden *Anatolacerta danfordi* (Toros Kertenkelesi) türü Türkiye için endemik bir türdür. Konya İli için yeni olabilecek tür *Pseudopus apodus* (Oluklu Kertenkele) türüdür. Konya'da amfibiler türlerinin teşkil ettiği biyolojik çeşitliliğin saptanması amacıyla yapılan arazi çalışmaları sonucunda 4 familyada 7 amfibi taksonu tespit edilmiştir. 1 endemiktir. Anadolu'daki tür sayısına oranı %24'tür. Bu türlerden *Pelophylax caralitanus* (Beyşehir Kurbağası) endemiktir. Konya ilinde yapılan arazi çalışmaları sonucundan memeli türleri doğrudan veya dolaylı metotlarla tespit edilmiştir. Arazi çalışmaları sonucunda Konya ilinde *Euplityphla*, *Chiroptera* (yarasa), *Logomorpha* (tavşanımsılar), *Rodentia* (kemiriciler), *Carnivora* (etçil) ve *Artiodactyla* (çift toynaklılar) ordolarına mensup 21 familya 65 taksonu tespit edilmiştir. 4 tanesi endemiktir. Konya ilinde yapılan arazi çalışmaları sonucu akarsu göl ve göletlerde toplam 11 familya 36 balık taksonu tespit edilmiştir. Bunlardan 21 tanesi endemiktir, 1 tanesi CR kategorisindedir.

Konya-Karaman sit alanı sınırları içerisinde 61 adet doğal sit alanı, 196 adet ağaç tescil edilmiş olup 30 adedinin tescilli çeşitli sebeplerle kaldırılmıştır. Aynı zamanda 26 adet mağara bulunmakta olup, söz konusu alanlarla ilgili çalışmalar Konya Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu tarafından yürütülmektedir.

Beyşehir Gölü Milli Parkı	
Yeri	Konya ili Beyşehir ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. 37 45' K, 31 36' D Konya'nın batısında Bozkır ve Seydişehir Havzaları arasında yer alır. Türkiye'nin üçüncü büyük gölüdür. Batıda Dede Dağları, Kuzey ve kuzeybatıda Sultan dağları ile çevrilidir.
Ulaşım	Milli Park alanına Konya-Beyşehir bağlantısını sağlayan 238 nolu Devlet Karayolu ile ulaşılmaktadır. Saha, Konya'ya 94 km, Isparta'ya 105 km mesafededir.
Alanı	88.750 ha
Toplam Alan	887,5 km ²
Kara Yüzeyi	231,5 km ²
Su Yüzeyi	656 km ²
Kıyı Uzunluğu	0,5-4 m
Alanın Açıklamalı Tanımı	Üstün peyzaj güzellikleri ile Konya İli Beyşehir ilçesi sınırları içerisinde bulunan bir Milli Parkımızdır. 11.01.1993 yılında Milli Park olarak ilan edilmiştir. Beyşehir Gölü Milli Parkı içinde irili ufaklı 33 adet ada bulunmaktadır.
Özelliği	Ülkemizin üçüncü büyük gölü olan Beyşehir Gölünün jeomorfolojik yapısı karstik arazi şekillerinden, çok sayıda düden ve dolinlerin birleşmesi sonucu oluşan polye karakterindedir. Yörenin genel jeolojik yapısını teşkil eden kalkerlerin, suların kimyasal reaksiyonu sonucu ezilmesi, bu karstik yer şekillerinin kalıntıları olan ve yükseklikleri 20-50 m arasında değişen çok sayıda ada bulunmaktadır. Bölgede kuluçkaya yatan kuş türleri; tepelikutan (83 çift), gece balıkcılı (16 çift), karabatak (50 çift), küçük karabatak, sumru vb. bölgede çok sayıda su kuşu kışı geçirmektedir. Karaboyunlu, batağan, büyük akbalıkcıl, fiyo ve sakarmek önemli örneklerdir. Göl suyu alkalın özelliindedir. Sazan, alabalık, çiçek balığı, gövce, sarıbalık ve tatlı su levreği gibi türler, su kaplumbağası ve yılanlar gölün faunasını oluşturmaktadır. Göl içerisindeki irili ufaklı adalar, su kuşlarının yuvalanmaları ve kuluçkalanmaları açısından önem teşkil ederler. Adalar dalğıc türleri, kuğular, karabataklar, bazı balıkcıl türleri ve ördekler için kışlama ve kuluçka alanlarıdır. Ayrıca kurbağa türleri, su yılanları ve su kaplumbağaları göl faunasını oluşturmaktadır Milli parkın orman formasyonu ardıç, karaçam, göknar, sedir ve meşe türleri oluşturmakta ağaçlar yer yer göl kenarına kadar uzanarak Beyşehir Gölünün koylarını ve körfezlerini görsel açıdan eşsiz manzara güzelliklerini kavuştururlar. Hitit, Frig, Lidya, Pers, Roma ve Bizans egemenliği altında kalan yine 1076'da Konya'da Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurulmasıyla Türk egemenliğine girmiştir. Yenişarbademli yakınlarında, göl kenarında ve 3 km kadar açıktaki Kızkalesi adacığı üzerindeki kalıntılar, Kubadabad Sarayı Harabeleri Selçuk Döneminin eserleridir.

Kocakoru Ormanı Tabiat Parkı	
Yeri	İç Anadolu Bölgesi'nde, Konya ili, Ereğli ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır.
Ulaşım	Konya ili, Seydişehir ilçesi, Taraşçı belediyesi hudutları dahilinde yer alan saha, Taraşçı Belediyesinin batısında bulunmaktadır.
Özelliği	Taraşçı ve civarı genel olarak bozkır ormanı dediğimiz, Torosların kuzeye bakan eteklerinde bulunan ve iklimsel faktörlere göre iç kısımlara kadar uzanan bir vejetasyon yapısına sahiptir. Anadolu karaçamı (Pinus nigra ssp. pallasiana) ve Toros Göknarı (Abies cilicica ssp. isaurica) ile birlikte bazı meşe ve ardıç türleri buradaki ekosistemin en belirleyici türleridir. Bulunduğu bölgenin iklim koşulları (düşük nem oranı ve yağış miktarı) gözönünde bulundurulduğunda bozkır ormanlarının hassas bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Taraşçı ve civarındaki ormanların büyük kısmı gerek işletim gerekse yerel nüfusun kullanım baskısı yüzünden ekolojik karakterini ve çeşitliliğini kaybetmiş durumdadır. Bölgede, tüm bu etkilerden belli oranda uzak kalabilmiş ve doğal orman parçası özelliği taşıyan tek saha burasıdır. Bölge floristik açıdan oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Odunsu tür zenginliği ise özellikle üzerinde durulacak niteliktedir. Ayrıca bu bölge önemli bir doğa adası konumundadır. Bu sahanın korunması ile sadece küçük bir bölgenin korunması değil, aynı zamanda bu özelliğe sahip başka ekosistemlerinde korunmuş olması sağlanacaktır. Sahada gününbirlik kullanıma uygun olan ve halen düzensiz bir şekilde kullanılan Küçük Oluk, Gudal ve Hacıhasan Oluğu olarak adlandırılan üç adet açıklık mevcuttur. Taraşçı Belediyesi civarındaki ormanların büyük bir kısmı gerek işletim gerekse yerel nüfusun kullanım baskısı yüzünden ekolojik karakterini ve çeşitliliğini kaybetmiş durumdadır. Bölgede tüm bu etkinliklerden belli oranda uzak kalabilmiş, doğal orman parçası özelliği taşıyan tek saha burasıdır. Civardaki bozulmuş doğal yapının zaman içerisinde kendini toparlaması ve rehabilite olması açısından, kaynak olarak kullanılabilir eş özellikteki alanların bulunması oldukça önem arz etmekte ve doğal yapısı bozulmamış adacıkların bu yapı içerisinde korunuyor olması çalışmalarında oldukça önemli bir ölçüt olmaktadır. 329-5 hektarlık kesim 1998 yılında Tabiat Parkı olarak ayrılmıştır.

Akyokuş Tabiat Parkı: Konya ilinin Meram ilçesinde bulunmaktadır. 2011 yılında (11.07.2011) sahanın statüsü tabiat parkına dönüştürülmüş olup 21,60 alana sahiptir.

Yakamanastır Tabiat Parkı: Konya ilinin Beyşehir ilçesinde bulunmaktadır. 2011 yılında (11.07.2011) sahanın statüsü tabiat parkına dönüştürülmüş olup 88,50 alana sahiptir.

Taraşçı Kocakoru Tabiat Parkı	
Alanı	329,5 ha
Toplam Alanı	3.295.000 m ²
Alanın Açıklamalı Tanımı	Konya ili Seydişehir İlçesi Taraşçı Belediyesi hudutları dahilinde yer alan Kocakoru Tabiat Parkı 07.08.1998 tarih ve 594 sayılı Milli Parklar ve Av Yaban Hayatı genel Müdürlüğüne tescil edilmiştir. Floristik açıdan zengin olup manzara bütünlüğü içerisinde bölge halkının dinlenme ve eğlenmesine imkan sağlayan bir tabiat parçasıdır. 329,5 hektarlık bir alandır. Taraşçı ve civarı genel olarak bozkır ormanı dediğimiz torosların kuzeye bakan eteklerinde bulunan ve iklimsel faktörlere göre iç kısımlara kadar uzanan bir vejetasyon yapısına sahiptir. Anadolu karaçamı, toros göknarı ile birlikte bazı meşe ve ardıç türleri buradaki ekosistemin en belirleyici türleridir.
Görülebilecek Yerler	Üstün değerdeki peyzaj güzellikleri, göçmen kuşlar için iyi bir barınak olması, Potansiyel göl sularına dayalı su sporlarına elverişli göl kıyılarının bulunması ile Selçuklu Dönemine ait kültürel kaynaklar, Milli Parkın özelliğini oluşturmada ve görülmeye değer niteliktedir.
Mevcut Hizmetler ve Konaklama	Milli Parkın yoğun ziyaretli dönemi mayıs-ekim aylarıdır. Ziyaretçiler için gününbirlik ve kamp yapma imkanlarını sunmaktadır. Çadır ve karavanla Milli Park yetkililerinin kontrolünde ve göstereceği yerlerde kamp yapılabilir. Ayrıca Beyşehir ilçesi de konaklama için uygundur.

17/05/1994 Tarih ve 21937 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanarak Yürürlüğe Giren “Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi” (RAMSAR Sözleşmesi) Uyarınca Koruma Altına Alınmış Alanlar aşağıda verilmektedir.

Meke Maarı Ramsar Alanı	
Coğrafi Konum	37° 41' K, 33° 39' D
Alanı	493 ha
Yasal Konumu	Sulak alanların korunmasına yönelik "Ramsar Sözleşmesi" dünya çapında önemli olan sulak alanlar anlaşması, uluslararası bir anlaşma mahiyetinde olup sulak alanların korunması bakımından uluslararası anlaşma için temel oluşturur. Aynı zamanda 2873 sayılı Milli Parklar kanunu gereği Tabiat Anıtı olarak belirlenmiştir.
Ulaşım	Meke Maarı sulak alanı E-23 Karayolu güzergahı üzerinde bulunmaktadır.
Deniz Özellikleri	Göl çok sığ olup (En derin yeri 1,5 metreyi geçmez) sularının tuz oranı çok yüksektir (suyun yoğunluğu 1.225 cm ³ /gr'dır, tuz oranı ise %32'dir. Bir litresinde 10,4 gr Na, 3,9 gr K, 0,3 gr Ca, 120 gr Mg, 200 gr SO, 188 gr Cl bulunur.)
Flora ve Fauna	Suları tuzlu, volkanik göllerdir. Krater gölü tüm özellikleriyle çanak şeklinde tipik bir krater gölüdür. 1-2 km kadar güneyde yer alan Meke Tuzlası ise yuvarlak bir göl olup ortasında volkanik küllerden oluşan bir tepe bulunur. Göl kıyılarında seyrek sazlar ve tuzcul su bitkileri vardır. Volkanik küllerin ışığı fazla emmesinden dolayı göller ve çevresindeki mikro-klima genel olarak bölgeden daha sıcaktır. Bu yüzden göl çevresinde daha sıcak bölgelerde yaygın sürüngenlerden Bozkır keleri, dikenli keler ve tıknaz kertenkele bulunur. Karapınar Belediyesi'nin bölgeden volkanik kül taşıması çevrenin doğal yapısını etkilemektedir. Bölge ornitolojik olarak fazla tür barındırmasa da ilginç kuş türlerinin varlığı belirlenmiştir. Örneğin; Bozkaz, angıt, suna, Mısır akbabası, kızılşahin, kaya kartalı, uludoğan, uzunbacak, puhu gibi kuş türleri belirlenmiştir.

Kızören Obruğu Ramsar Alanı	
Coğrafi Konum	38° 11'K, 33° 11'D
Alanı	127 ha
Yasal Konumu	Sulak alanların korunmasına yönelik "Ramsar Sözleşmesi" dünya çapında önemli olan sulak alanlar konversiyonu, uluslararası bir anlaşma mahiyetinde olup sulak alanların korunması bakımından uluslararası anlaşma için temel oluşturur.
Ulaşım	Kızören obruğu sulak alanı Konya Aksaray Karayolu güzergahı üzerinde 70. kmde obruk köyü sınırları içinde bulunmaktadır.

Akşehir Gölü	
Coğrafi Konum	Afyon-K 26 Ilgın K27, Afyon-126-Ilgın L27 / 38° 30' K, 31° 28' D
Alanı	35.300 hektar
Toplam Alan	353 km ²
Kıyı Yüksekliği	0,5 - 1 m
Alanın Açıklamalı Tanımı	Akşehir Gölü, Akşehir ovası'nın kuzeyinde, Sultan Dağları'nın kuzeydoğu kenarı ve Emir Dağları arasında yer alır. Suları tatlı organik maddelerce zengin ötrofik bir göldür. Gölde saz, nilüfer bulunur. Göl güneydeki dereler ve Eber Gölü ile aradaki kanaldan beslenir. Gölde balıkçılık yapılmaktadır. Akşehir ilçesi atık sularının göle verilmesi çeşitli fabrikaların atıklarının Eber Gölü aracılığı ile göle gelmesi gölün kirlenmesine neden olmaktadır. Yörede saz kesimi yaygındır. Kuluçka zamanında da devam eden kesimler ve yumurtaların toplanması ile bölgede kuş türlerinin azalmasına neden olmuştur. Bölgede kuluçkaya yatan türler, kızılbaşak, sumru vb. dir. Akşehir Gölü Sulak Alan Yönetim planı 2008 yılı Nisan ayında Ulusal Sulak alan Komisyonunda görüşülerek onaylanmış fakat Akşehir gölüde yaz aylarında tamamen kurumakta kış aylarında küçük bir alanda su kalmaktadır.

Ayrıca Akşehir-Eber Gölleri Ulusal Öneme Haiz Sulak Alanı 19.04.2017, Samsam Gölü mahalli öneme haiz sulak alan olarak Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından 23.02.2016 tarihinde onaylanmıştır. Akşehir Eber Gölleri yönetim planı hazırlanarak uygulamaya konulmuştur.

Konya ilinde Akgöl (Ereğli Sazlığı) (6,680.41 ha) 01.04.1995 tarihinde Tabiatı Koruma Alanı ilan edilmiştir.

Ereğli Sazlıkları (Akgöl) Tabiatı Koruma Alanı	
Coğrafi Konum	37° 30' Kuzey / 33° 44' Doğu
Alan	5.900 hektar (Su düzeyine bağlı olarak çok büyük değişiklikler göstermektedir.)
Toplam Alan	59 + 15= 74 km ² (Göl alanı+Koruma Zonu)
Kara Yüzeyi	15 km ²
Su Yüzeyi	59 km ²
Kıyı Yüksekliği	0,5-1,0 m
Alanın Açıklamalı Tanımı	<p>Akgöl Tabiatı Koruma Alanı Karaman ili Ayrancı ilçesi ve Konya ili Ereğli, Karapınar ilçeleri sınırları içerisinde bulunmaktadır. Saha 1995 yılında Tabiatı Koruma alanı olarak ilan edilmiş olup 7.400 hektarlık bir alanı kaplamaktadır.</p> <p>Ereğli sazlıkları, Ereğli'den 38 km batıda geniş bir alanda yer alır. 1960 yılından sonra saz ve kamışlar fazla su altında kalarak yok olmuşlardır. Eskiden bölgeyi besleyen İvriz Çayı, İvriz Barajının yapılması ile artık gölü besleyememektedir.</p> <p>Ereğli sazlıkları, bugün geniş açık aynalardan, sazlık, kamışlık alanlardan irili ufaklı çok sayıda kum ve çamur adalardan oluşmaktadır. Bölgenin batısı çevre köylülerince Akgöl olarak adlandırılmıştır. Sazlıkların güneyinde aradaki doğal bir setle ayrılan karstik düden gölü yer alır. Çevresi Alpin bitki örtüsünün hakim olduğu kayalıklarla çevrilidir. Bu özelliği ile step alanlarda görülmeyen birçok kuş türü bu bölgede bulunmaktadır. Bölgede hayvancılık yapılmaktadır. Sazlıklar ünlü bir av bölgesidir. Ereğli Sazlıkları çevredeki çok geniş alüvyonlu ovayla sınırlanmıştır. Ovanın bir bölümünde tarım yapılmakta, bir bölümü ise Artemisia stebidir.</p> <p>Ornitolojik açıdan son derece zengin olan Ereğli Sazlıklarında şimdiye kadar 200 den fazla kuş türünün varlığı gözlenmiştir. Ayrıca gölde su yılanı ve su kaplumbağaları türleri bulunmaktadır. Başlıca kuş türleri; Batağan, karabatak, tepeli kutan, balaban, balıkcıl, çetیکçi, kaşıkçı, filamingo, kuğu, boz kaz, angut, suna, dikkuyruk, mısır akbabası, yılan kartalı, saz delicesi, turna, uzun bacak, kız kuşu, çılıbık, martı ve sumrudur bu türler bölgede kuluçkaya yatarlarken son yıllarda yaşanan kuraklık ve yanlış uygulamalar nedeniyle gölü besleyen kaynak kalmadığı için kurumuştur.</p>

Fotoğraf 41 - Konya İli, Karatay İlçesi, Obruk Gölü Doğal Sit Alanı (Tabiat Varlıklarını Koruma İşlerinden Sorumlu Şube Müdürlüğü, 2019)

Tuz Gölü – Özel Çevre Koruma Bölgesi	
Coğrafik Konum	38° 43'K, 33° 22'D
Alanı	110.000 hektar (Sadece göl alanı)
Alanın Açıklamalı Tanımı	Ankara'nın güneydoğusunda yer alan Tuz Gölü, Türkiye'nin ikinci büyük gölüdür. Batı ve güneyinde Cihanbeyli Yaylası, Akşehir ovası, doğu ve kuzeydoğu kesimleri Hirfanlı Barajı ve dağlarla çevrilidir. Kuzeyde Paşadağ eteğinde oldukça dar olan, güneye gidildikçe genişleyen bir ovanın zeminini kaplar. Denizden yüksekliği 940 m, uzunluğu 80-100 km, eni 20-25 km kapladığı alan ise 110.000 hektardır. Çok tuzlu olan suyu yaz aylarında kurur. Bundan sonra gölün yüzeyinde 5-10 cm'den 5-10 m'ye kadar ulaşan tuz tabakaları oluşur. Burada yılda ortalama 120 ile 150 bin ton arasında tuz elde edilir. Gölü besleyen sular doğudan, Şereflikoçhisar'dan geçen Peçenek suyu, güneyde Eski'den göle giren Bağlıca ve Kırkdelik Suları ile Eşmekaya Kaynakları, güneybatıda tersalan çayı ile batıda Cihanbeyli'den gelen İnsuyu'dur. Melendiz Dağı'ndan inen Mamasın Çayı barajla tutulduktan sonra akan kısmı Aksaray yakınındaki bataklıklarda kaybolur. Tuz Gölü, Konya Ovası ve Aslım Bataklığı'nın drenaj edilen suları ile Konya'nın atık sularını tutmaktadır.
Yasal Konumu	Sulak alanların korunmasına yönelik "Ramsar Sözleşmesi" dünya çapında önemli olan sulak alanlar anlaşması, uluslararası bir anlaşma mahiyetinde olup sulak alanların korunması bakımından uluslararası antlaşma için temel oluşturur.
Deniz Özellikleri	Tuz Gölü'nün meydana gelmesi tektoniktir. Göl çok sığ olup (En derin yeri 1,5 metreyi geçmez) sularının tuz oranı çok yüksektir (suyun yoğunluğu 1,225 cm ³ /gr'dır, tuz oranı ise %32'dir. Bir litresinde 10,4 gr Na, 3,9 gr K, 0,3 gr Ca, 120 gr Mg, 200 gr SO, 188 gr Cl bulunur). Sularının çok tuzlu olması nedeniyle gölde hiçbir canlı organizma yaşamamaktadır. Tuz Gölü kapalı bir havzada yer alır. Bu havza ve özellikle Tuz Gölü çevresi, Türkiye'nin en az yağış alan bölgesidir (yıllık 40 mm).
Flora ve Fauna	Tuz Gölü'nde tuz konsantrasyonu fazla olduğundan suda yaşayan bitkilere rastlanmaz. Göl çevresinde küçük çalılıklar ve tuzcul çayırlar yer alır. Çayırlar genellikle su altındadır. Gölü çevreleyen alanlarda rastlanan artemisia, frangans, poabulbosa, hordeum sp, Alyssum, capestre, medicago turbinata, anthreum sp, allium sp'dir. Kurak, çorak bitkisz bu alanlar birçok canlı için yaşamaya elverişlidir. Tuz Gölü kışın kapladığı geniş alanı ile su kuşları için önemli bir kışlama bölgesidir. Uluslararası kriterlere göre A sınıfına giren bir sulak alandır. Kış aylarında çok sayıda sakarca kazı, gölde barınır ve çevredeki tahıl ekili alanlardan beslenir. İlkbaharda göl içinde oluşan adalarda ve göl kıyısındaki bataklıklarda suna, angit, çamurcu, kılıçgaga, martı, gümüş martı, bataklık kırlangıcı kuluçkaya yatan türlerdendir. Gölün ornitolojik önemi yurdumuzda en büyük flamingo kolonisinin kuluçka alanı oluşudur. Tuz Gölü'nün orta kısmında tuz tabakası arasında iki büyük kolonide 10.000 çiftten fazla flamingonun yuvalandığı ve kuluçkaya yattığı 1978 yılında havadan fotoğraflanılarak belirlenmiştir.
Alanın Kullanım Amaçları	Göl Türkiye'nin tuz ihtiyacının % 64,68'ini karşılamaktadır.
Bölgedeki Mevcut Sorunlar	Konya ve yakın çevresinde giderek artan nüfus, çevre faktörü dikkate alınmadan kurulan sanayi tesisleri ile kanalizasyon atıklarının doğrudan Tuz Gölü'ne boşaltılması, gölün geleceğini tehdit eden ana unsurlardır. Konya Ovası'nda yeterli olmayan sulama alanlarında biriken ve tuzlanmaya neden olan fazla suların uzaklaştırılması için D.S.İ. ve I.E.C.O. (International Engineering Company) birlikte yaptığı araştırmalar sonucunda bu biriken suların Tuz Gölü'ne aktarılmasına karar verilmiştir. Konya ovasındaki fazla ve atık suları toplamak üzere 1974 yılında drenaj amacıyla yapılan kanala Konya'nın evsel ve endüstriyel atıkları hiçbir arıtma işlemine tabi tutulmadan verilmiş ve hala verilmektedir. Ana tahliye kanalına verilen Konya'nın atık su debisi 1.150 lt/sn dir. Evsel ve sanayi atıklarının oluşturduğu atıklar Konya şehir merkezi çıkışından itibaren insan sağlığını tehdit etmektedir. Ayrıca suların aktığı kanalın toprak zeminli olması nedeniyle sıvı atıkların bir bölümünün süzülerek yüzeye çok yakın olan yeraltı sularına ulaşması mümkün görülmektedir. Ana tahliye kanalı üzerinde seçilen istasyonlardan alınan numuneler üzerinde gerekli analizler yapılmış, kirletici parametrelerin kanalın göle en çok su taşıdığı yağışlı ve az yağışlı kış, ilkbahar mevsimlerinde konsantrasyonu olduğu anlaşılmıştır. Gölün kirliliğine neden olan parametrelerin deterjan, azot, yağ ve gres organik madde, serbest kükürt, nitrat, florür ve civa olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu parametrelerin belli bir konsantrasyona ulaşması halinde Tuz Gölü bir daha geriye dönülmeyecek şekilde kirlenmiş olacaktır.

Fosil Ardıç (Tabiat Anıtı)	
Yeri	Konya, Çumra İlçesi, Dinek Beldesi
Özelliği	500 yaşında, 4,5 m çevre genişliğine sahip ardıç ağacı.
Tesis Tarihi	27.09.1994

Titrek Kavak (Tabiat Anıtı)	
Yeri	Konya Beyşehir ilçesi Yaka Manastır Mesire Yeri içerisinde
Özelliği	100 yaşında, 25 m boyunda 2,5 m çap ve 8 m çevre genişliğinde kavak ağacı.
Tesis Tarihi	27.09.1994

Ağılı Ardıç (Tabiat Anıtı)	
Yeri	Konya, Taşkent ilçesi, Balçılar Köyü
Kaynak Değeri	Ardıç ağacının (Juniperus foetidissima) 1.000 yaşlarında, 12 metre boy, 4 metre çap ve 12 metre çevre genişliğine sahip olması. Konya ili Taşkent ilçesi Balçılar Beldesi'ne 10 km mesafede 1.000 yaşlarında yağ ardıç 2002 yılında tescil edilmiştir.
Tesis Tarihi	16.10.2002

Meke Gölü (Tabiat Anıtı)	
Yeri	Konya
Özellği	Maar adı verilen bir volkanik patlamayla meydana gelen çukurda oluşan göl.
Tesis Tarihi	03.08.2000

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 697 - Konya ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbst.tarimorman.gov.tr>, 2020)

KONYA	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2028	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	81.404,85	1.99	78.450,64	1.92	84.065,50	2.06	88.090,01	2.16
2) Tarımsal Alanlar	2.399.257,91	58.78	2.411.579,99	59.09	2443.491,68	59.87	2.442.323,93	59.84
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	1.435.269,24	35.17	1.374.477,84	33.68	1339.989,05	32.83	1.336.672,39	32.75
4) Sulak Alanlar	36.156,00	0.89	84.388,89	2.07	81.708,85	2.00	81.792,90	2.00
5) Su Yapıları	129.402,98	3.17	132.593,63	3.25	132.235,91	3.24	132.611,76	3.25
TOPLAM	4.081.490,3	100	4.081.490,99	100	4.081.490,99	100	4.081.490,99	100

Konya-Karaman Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Bakanlık Makamının 16.09.2013 tarih ve 14278 sayılı Olur'u ile onaylanmıştır. Söz konusu planda Bakanlık Makamının 16.07.2014 tarih ve 11671 sayılı Olur'u ile değişiklikler yapılmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 698 - Konya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	69	4	40	4	8	0	7	132
ÇED Gereklidir	0	0	0	1	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	4	3	0	3	1	1	0	12
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 699 - Konya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; verinin alındığı 03/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
267	1.281	1.579	497	253	35	97	3.799

Çizelge 700 - Konya ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; verinin alındığı 03/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
49	11	8	6	12	0	1	87

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 701 - Konya ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	18	112	130
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	27	137	164
Çevre İzin Muafiyet Sayısı		108	108
TOPLAM	45	249	402

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 702 – Konya ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	126
Ani (plansız) denetimler	1.503
Genel Toplam	1.629

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	88	3.092,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	6.898	30.020,00

Çizelge 703 – Konya ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	58.351	0	144.394	977.285	50.064	379.448,18	122.204	1.731.746
Uygulanan Ceza Sayısı	1	0	2	6	39	25	51	124

2019 yılında yapılan denetimler sonucu 3 adet tesisi ÇED Yönetmeliği kapsamında faaliyeti durdurma, 1 adet tesis/işletme de Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği kapsamında faaliyeti durdurma cezası uygulanmıştır.

Konya ilinde 2019 yılı itibariyle “Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik” kapsamında 5 adet alt seviye ve 7 adet üst seviye olmak üzere toplam 12 adet BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

43. KÜTAHYA

1. Hava Kalitesi

İlde doğalgaz kullanımı 2019 yılında OSB'lerde 129.636.820 diğer sanayi tesislerinde 321.305.000 m³, konutlarda ise 143.013.789 Sm³/yıl olarak tespit edilmiştir.

2019 yılında Kütahya ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 705'de verilmektedir.

Çizelge 704 - Kütahya ilinde 2019 yılında hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler (havaizleme.gov.tr, 2019)

İstasyon Adı	Koordinatı	Kaynak Tipi	Ölçülen Parametreler
Atatürk Bulvarı	39.423550,29.988812	Trafik	PM10, PM2.5, SO ₂ , NO _x , NO ₂ , NO ve CO
Haymeana Caddesi	39.41196,30.00848	Isınma	PM10, PM2.5, SO ₂ , NO _x , NO ₂ , NO, CO ve O ₃
Kentpark	39.428042,29.969711	Isınma, Sanayi	PM10, PM2.5, SO ₂ , NO _x , NO ₂ , NO, CO ve O ₃
Tavşanlı	39.542147,29.492406	Isınma, Sanayi	PM10, PM2.5, SO ₂ , NO _x , NO ₂ , NO ve CO
Çelikler Seyitömer E.Ü.A.Ş. Termik Santrali	39.363310,29.532280	Sanayi	PM10, PM2.5, SO ₂ , NO _x
Çelikler Seyitömer E.Ü.A.Ş. Termik Santrali	39.311440,29.513940	Sanayi	PM10, SO ₂ , NO _x
Çelikler Orhaneli Tunçbilek E.Ü.A.Ş. Termik Santrali	39.373970,29.284574	Sanayi	PM10, SO ₂ , NO _x
Çelikler Orhaneli Tunçbilek E.Ü.A.Ş. Termik Santrali	39.382020,29.284260	Sanayi	PM10, SO ₂ , NO _x

Çizelge 705 - Kütahya ilinde 2019 yılında hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	39	24	64	17	930	0	25	-	41	12	65	28	15	-
Şubat	34	21	76	14	996	0	24	-	32	8	56	12	12	-
Mart	30	15	64	15	878	0	12	-	30	5	42	17	8	-
Nisan	27	0	61	15	849	0	10	-	32	4	42	20	5	-
Mayıs	10	0	51	13	505	0	7	-	26	0	34	21	7	-
Haziran	-	0	42	1	387	0	4	-	21	0	25	6	30	-
Temmuz	8	0	40	5	453	0	5	-	22	0	27	8	86	-
Ağustos	7	0	42	8	361	0	4	-	23	0	27	9	84	-
Eylül	9	0	47	11	420	0	7	-	26	3	33	17	70	-
Ekim	17	9	62	20	679	0	20	-	37	11	57	29	37	-
Kasım	30	21	95	25	1084	0	37	-	44	17	81	29	22	-
Aralık	26	17	70	18	942	0	27	-	36	11	63	24	14	-

Çizelge 706 - Kütahya ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Kütahya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	3	8
Gübre Fabrikaları	1	1
Kireç Fabrikaları	1	1
Şeker Fabrikaları	1	1
TOPLAM	7	12

İl Sınırları içerisinde Trafikte Seyreden Motorlu Kara Taşıtlarından Kaynaklanan Egzoz Gazı Emisyonlarının Kontrolüne Dair Yönetmelik Kapsamında, 2019 yılı sonu itibarı ile 81.764 adet araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Şehrin su ihtiyacı Gelinkaya, Porsuk, Aksu ve Kundukviran doğal su kaynaklarından ve çeşitli kuyulardan çekilen su ile karşılanmaktadır. Kullanılan suyun tamamı evsel amaçlı tüketim olup, sanayi amaçlı su tüketimi bulunmamaktadır. Gelinkaya 350 lt/s, Porsuk 130 lt/s, Aksu 35 lt/s, Kundukviran 30 lt/s kaynaklardan su sağlanmıştır. Aksu ve Kundukviran Kaynaklarındaki kapasitenin tamamı kullanılmaktadır. 2019 yılında; Kütahya Merkez'de toplam 17.709.514,00 m³ su kullanılmıştır. Kütahya Belediyesine bağlı tüm mahallelere, su temin hizmeti verilmektedir. İçme suyu arıtma tesisimiz bulunmamaktadır. Kütahya ilinde 2018 yılı kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı % 97, 2018 yılı atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı ise % 83,6 dir.

Çizelge 707 – Kütahya ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Kütahya Belediyeleri, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşam	Yok						
İl Merkezi	Merkez	X			Fiziksel, Biyolojik, İleri	97.705	17.780.470	266.784	80
	Merkez İlica	X			Biyolojik	800	292.000	4.000	-
	Çelikler Seyitömer	X			İleri	9.600			96
	Çelikler Seyitömer	X			Biyolojik	200			0,024
İçmeler	Altıntaş			X					
	Simav	X			Biyolojik	5.400	62,5 lt/sn	26.070	
	Tavşanlı	X			Biyolojik İleri	9.900	9.900 t/gün	72.000	2
	Çelikler Tunçbilek	X			Fiziksel	7.440			270
	Gediz	X			Biyolojik	8.000		23.082	
	Domanıç	X			Fiziksel Biyolojik	10.000 Kişi		4.477	
	Tunçbilek	X			Biyolojik	5.542		5.531	
	Şaphane	X			Fiziksel	2.500		3.031	

Atıksu arıtma tesislerinde, arıtma işlemi sırasında çıkan çamur, arıtma tesisleri için büyük sorun olmaktadır. Arıtma tesisi çıkış suyu kalitesini arttırmak ve çamur sorununu çözebilmek amacıyla; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı AB Katılım Öncesi (IPA) hibe yardım programından yararlanılmıştır. İnşaatı tamamlanan atıksu arıtma tesisimizin kesin kabulü 27 Aralık 2018 tarihinde yapılmıştır.

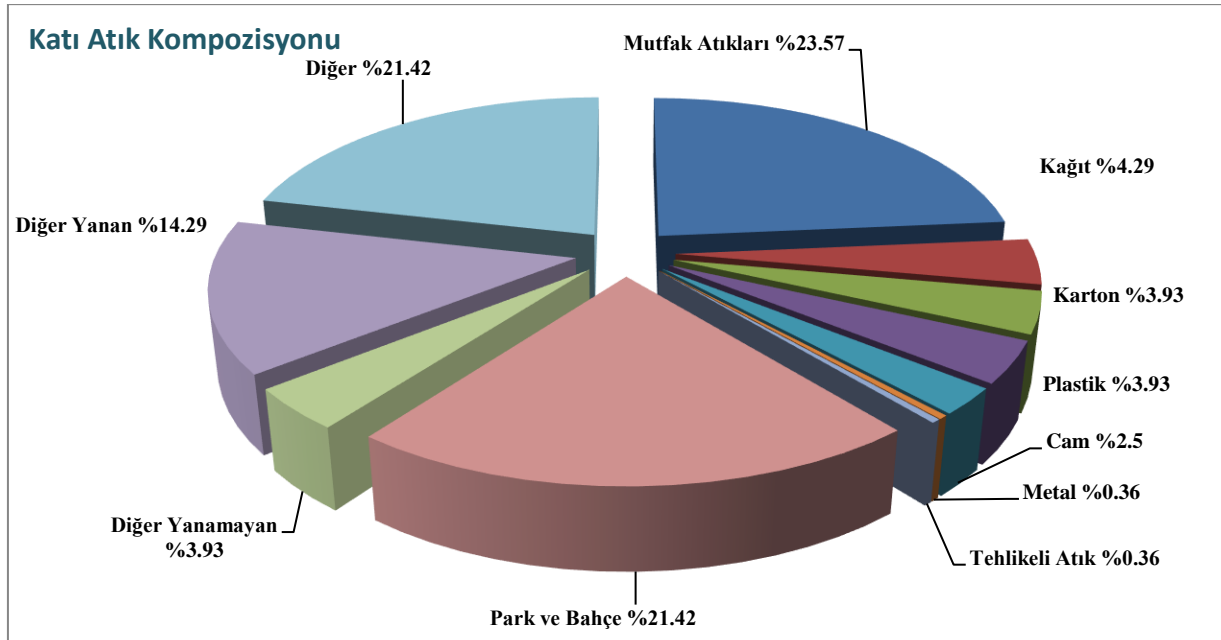
Çizelge 708 – Kütahya ilinde 2019 Yılı OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Kütahya ÇŞİM, 2020)

OSB Adı	Mevcut	Kapasitesi	SAİS Kabini	AAT Türü	AAT Çamuru	Deşarj Ortamı
1.OSB	FAAL	5000	YOK	Fiziksel-	110	PORSUK ÇAYI
2.OSB	FAAL	2500	YOK	Biyolojik-	1800	PORSUK ÇAYI
GEDİZ OSB	YOK	250-300	YOK	-	-	TERFİ POMPASI İLE GEDİZ ATIKSU ARITMA TESİSİNE
TAVŞANLI	PROJE	YOK	YOK	Biyolojik- Kimyasal-	YOK	SANAYİ BAKANLIĞI HİBESİ PROJE AŞAMASINDA
ALTINTAŞ ZAFER	PLANLAMA	-	-	-	-	OSB KURULUŞ AŞAMASINDADIR.
Çelikler Seyitömer Elektrik Üretim A.Ş	FAAL	9600	YOK	Endüstriyel (Çöktürme)	96	YOK
Çelikler Seyitömer Elektrik Üretim A.Ş	FAAL	200	YOK	Biyolojik (Paket)	0,024	YOK

3. Atık

Kütahya İli 2. Sınıf Düzenli Depolama Tesisi Perli Mahallesi Şabanözü Mevkii (İnköy mahallesi Perli Yolu Cad.) Kütahya adresinde bulunmaktadır. Düzenli Depolama Tesisinde oluşan atık sular sızıntı suyu havuzunda biriktirilip pompalar vasıtası ile Kütahya Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisine gönderilmektedir.

İl bazında 2019 yılı itibarıyla faaliyet gösteren 17 adet Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi, 218 adet kayıtlı ekonomik işletme mevcuttur.

Grafik 104 - Kütahya ilinde katı atık kompozisyonu (KÜKAB 2019)

Çizelge 709 - Kütahya'da 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Kütahya ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	25	1.215
Öğrenci	45	2.836

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre ilde bulunan tesislerden 2018 yılında 12,27 ton atık endüstriyel yağ, 1,23 ton atık motor yağı toplanmıştır. 2018 yılında atık madeni yağın 12,53 tonu geri kazanılmış, 0,96 tonu ihraç edilmiş ve 0,05 tonu da lisanslı tesis stoğunda bulunmaktadır.

2018 yılında 25,54 ton atık akü toplanmış ve aynı miktarda geri kazanım sağlanmıştır.

Kütahya'da 2018 yılında ömrünü tamamlamış lastiklerin 102,3 tonu lisanslı geri kazanım tesislerine gönderilmiş, 800 tonu da çimento fabrikalarına ek yakıt olarak gönderilmiştir. Aynı yıl 33,44 ton atık elektrikli ve elektronik eşya toplanmıştır.

Çizelge 710 - Kütahya ilinde 2019 yılında kullanılan kömür, oluşan cüruf ve uçucu kül miktarı (Kütahya İlindeki Termik Santraller, 2020)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf (ton/yıl)
Çelikler Seyitömer Elektrik Üretim A.Ş.	6.453.170,00	1.693.957,00	564.652,00
Polat 1 Termik Santrali	132.759,00	9.221,12	7.906,54
Tunçbilek Termik Santrali	2.092.955,00		1.093.734,00
TOPLAM	8.678.884,00	1.701.178,12	1.666.292,54

Çizelge 711 - Kütahya ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Kütahya ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	30
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	11
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	1
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

2019 yılında 408,548 ton tıbbi atık toplanmıştır. Toplanan atıklar sterilizasyon tesisine gönderilmektedir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Kütahya'nın durumu bitki çeşitliliği arasında ayrı bir özellik taşımaktadır. Kütahya'da 40 familyaya ait 285 civarında endemik tür mevcuttur. Bunlar arasında Pinus nigra subs. Pallastina var. Pyramidatave seneriana başta olmak üzere, Murat Dağı'nda yetişen 15 endemik tür olduğu bilinmektedir.

Kütahya yöresinde ortalama 1.500 civarında bitki türü tespit edilmiştir. Ayrıca Kütahya çevresinde 9'u meşe, 367'si karaçam, 102'si çınar, 3'ü söğüt, 16'sı kavak, 3'ü kestane, 13'ü ardıç ve 1'i ceviz olmak üzere 187 adet anıt ağaç tespit edilmiştir. Kütahya ilinde karaçam ormanları Yellice Dağı ile Gümüş Dağı eteklerinde yer alan platolardadır.

İl sınırları içerisinde 1 adet milli park (Başkomutan Tarihi Milli Parkı), 2 adet tabiatı koruma alanı (Vakıf Çamlığı, Kaşalıc), 2 adet tabiat parkı (Çamlıca ve Enne Barajı Tabiat Parkı) bulunmakta olup, bunlar sırasıyla Başkomutan Tarihi Milli Parkı 40.528 ha, Vakıf Çamlığı 685 ha ve Kaşalıc 134 ha, Çamlıca Tabiat parkı 35 ha, Enne Tabiat Parkı 47,2 ha büyüklüğündedir. Kütahya il sınırları içindeki tabiat anıtlarından bir örnek olarak Mızık Çamı (0,5 ha) verilebilir.

Ormanların alt kesimlerini kaplayan ağaç türü ise sırasıyla ardıç ve meşedir. En çok görülen meşe türleri saçlı meşe, mazi meşesi ve Lübnan meşesidir. Kütahya Merkez İlçede; 90 adet çınar, 25 adet sıra çınar, 3 adet servi, 3 adet kestane (1000 yıllık), 1 adet meşe ağacı koruma altına alınmıştır. Eski Gediz'de 14 çınar ağacı, Domaniç'te ise 1 adet beşik çam, 3 adet meşe ve çınar ağacı koruma altındadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 712 - Kütahya ilinde arazi kullanımı (<https://corinecsb.tarimorman.gov.tr>, 2020)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	18.904,09	1,62	21.785,17	1,87	22.120,98	1,9	23.179,02	1,99	25.542,15	2,19
2) Tarımsal Alanlar	457.216,69	39,29	450.217,19	38,68	478.368,29	41,1	500.602,3	43,01	499.764,15	42,94
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	685.710,2	58,92	688.702,15	59,18	661.072,71	56,8	637.328,43	54,76	635.674,41	54,62
4) Sulak Alanlar	442,11	0,04	1.158,05	0,1	183,66	0,02	177,62	0,02	177,62	0,02
5) Su Yapıları	1.565,79	0,13	1.976,32	0,17	2.093,23	0,18	2.551,5	0,22	2.680,55	0,23
TOPLAM	1.163.838,9	100	1.163.838,9	100	1.163.838,9	100	1.163.838,9	100	1.163.838,9	100

Manisa Kütahya İzmir çevre düzeni planı iptal edilmiştir.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 713 - Kütahya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kütahya ÇŞİM, 2019)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	43	0	7	3	5	3	1	41
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	5	0	0	0	1	0	2	6

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 714 - Kütahya ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Kütahya ÇŞİM, 2019)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	6	6
Çevre İzin/ Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	0	46	46
Muafiyet		87	87
TOPLAM	0	139	139

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 715- Kütahya ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kütahya ÇŞİM, 2019)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	70
Ani (plansız) denetimler	360
Genel Toplam	430

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	23	22.894,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	4	0,00

Çizelge 716 - Kütahya ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kütahya ÇŞİM, 2019)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer (Egzoz)	Diğer (Anız)	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	144.394	72.197	3.588	0	0	4.000	22.894	996	248.069
Uygulanan Ceza Sayısı	0	1	1	2	0	0	3	15	2	24

Kütahya ilinde 2019 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 11 adet alt seviye ve 4 adet de üst seviye olmak üzere 15 adet BEKRA tesisi bulunmaktadır. 2019 yılında ilde herhangi bir durdurma ve kapatma cezası verilmemiştir.

44. MALATYA

1. Hava Kalitesi

Malatya ilinde 2019 yılında sanayi tesislerinde 62.809.419 m³, konutlarda ise 166.844.220 m³ doğal gaz kullanılmıştır. İlde hava kirliliğine neden olan etkenlerden evsel ısınmadan kaynaklı hava kirliliği, ilde yakıt kullanımı olarak doğalgaza geçiş ile birlikte hissedilir oranda azalmıştır. İlde Bakanlığımız tarafından bir adet hava kirliliği ölçüm istasyonu kurulmuş ve ölçümler devam etmektedir. 2019 yılında Malatya ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 717’de verilmektedir.

Çizelge 717 – Malatya ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

ÇÖŞNÜK	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	11,80	0	72,46	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	9,07	0	57,74	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	6,51	0	29,70	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	3,85	0	25,94	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	3,63	0	53,29	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	6,38	0	54,15	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	15,80	0	45,69	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	16,29	0	53,43	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	16,46	0	44,51	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	9,76	0	66,88	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	15,15	0	100,13	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	14,06	0	94,52	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Çizelge 718 – Malatya ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Malatya ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Kireç Fabrikaları	1	1
Tekstil Fabrikaları	1	1
TOPLAM	2	2

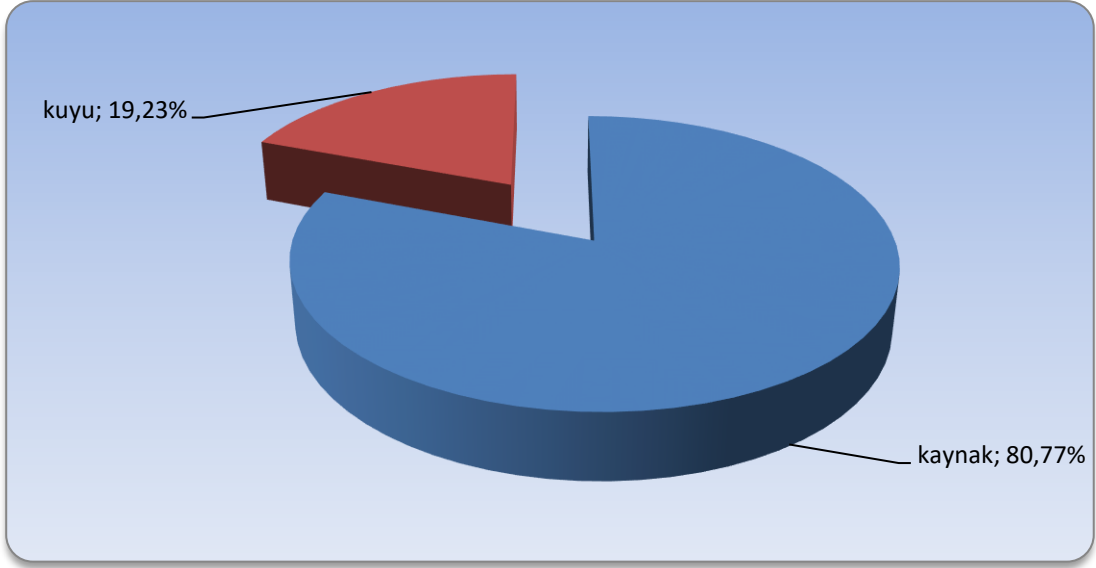
2019 yılı 1. Ve 2. Dönem Temiz Hava Eylem Planı Onaylanmıştır. Temiz Hava Eylem Planında yer alan Çevre Düzeni Planları ve İmar Planlarında Hava Kirliliğinin dikkate alınmasının sağlanması başlığı ile ilgili olarak çalışmalar tamamlanmakla birlikte revize talepleri değerlendirilmektedir. Bu kapsamda Büyükşehir Belediyesi ve Orman İşletme İl Müdürlüğü tarafından okul, ibadethane, mezarlık ve halka açık alanlarda ağaçlandırma çalışmaları sürdürülmektedir. Eylem planında yer alan diğer başlıklarla ilgili çalışmalar devam etmektedir.

İlde 11 sabit 1 mobil firmanın emisyon ölçüm yetkisi bulunmakta olup, 2019 yılında 75.999 araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

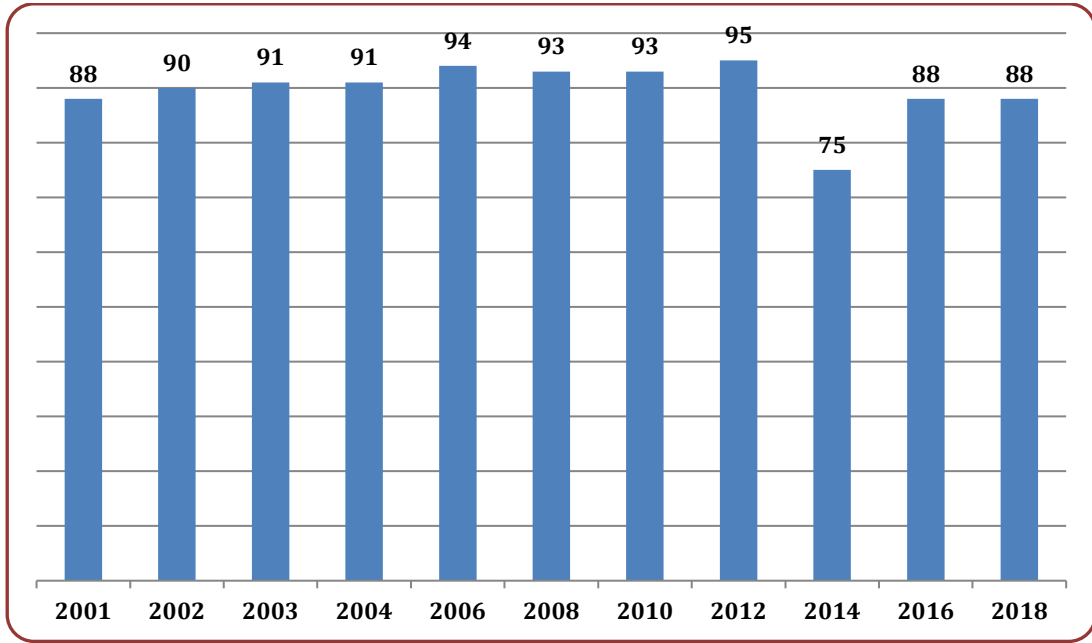
2. Su ve Atık Su Yönetimi

Malatya merkezi ve 10 belediyenin içme suyu ihtiyacı, Malatya’ya 22 km uzaklıktaki Gündüzbey-Pınarbaşı membasından temin edilmektedir. Gündüzbey Kozluk mevkiinde bulunan su kaynağı Malatya Belediyesi tarafından yaklaşık olarak 1935’den beri kullanılmaktadır. Kaptaj tesisimizde herhangi bir içme suyu arıtması yapılmadan sadece klorklama ile şehre su verilmektedir. Kaptaj tesislerinden çıkan temiz içmesuyu Gündüzbey, Yeşilyurt, Yakınca, Bostanbaşı, Malatya Merkez, Topsöğüt, Dilek, Hanımınçiftliği, Battalgazi, Hatunsuyu, Hasırcılar olmak üzere 2 ilçe ve 8 mahalleye ulaşmaktadır. Yaklaşık olarak 2.400 lt/sn debiye sahiptir. TÜİK verilerine göre ilde 2018 yılında 51.966.858 m³ su dağıtımı yapılmıştır. İlde 2018 yılında 797.036 kişiye içme suyu ve kullanma suyu hizmeti verilmiştir.

Şehrin kanalizasyon hatları şehir içinde kapalı boru sistemiyle toplanıp, doğu, batı ve merkez olmak üzere 3 adet kolektör hattına bağlanarak atık su arıtma tesisine deşarj edilmektedir.

Grafik 105 - Malatya ilinde 2018 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (TUİK, 2019)

Grafik 106 - Yıl bazında Malatya ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TUİK, 2020)

Çizelge 719 – Malatya ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (MASKİ, 2019)

Yerleşim Yerinin Adı		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (m ³ /gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Merkez	X			İleri	150.000		797.036	77
	Battalgazi	X			İleri	135.000		295.821	
	Yeşilyurt	X			İleri	135.000		304.839	
İlçeler	Akçadağ		X		Biyolojik	1.656		35.359	
	Arapgir		X		Biyolojik	3.105		10.868	
	Arguvan		X		Biyolojik	600		8.156	
	Doğanşehir		X		Biyolojik	2.760		39.454	
	Doğanyol		X		Biyolojik	600		4.420	
	Hekimhan (Güzelyurt)		X		Biyolojik	1.000	0,011	1.435	
	Hekimhan		X		Biyolojik	3.450		22.867	
	Kale		X		Biyolojik	6.100		1.076	
	Kuluncak		X		Biyolojik	8.384		994	
	Pütürge		X		Biyolojik	15.049		966	
	Yazihan (Durucasu)		X		Biyolojik	1.839		200	
	Yazihan		X		Biyolojik	16.673		1.242	
	Yeşilyurt (Fatih)	X				579	0,004	200	
	Yeşilyurt (Özal)	X				1.637	0,002	360	
	Darende	X				29.045	0,020	1.780	

Malatya Büyükşehir Belediyesi, Battalgazi ve Yeşilyurt Atık Su Arıtma Tesislerinde Sürekli Atıksu İzleme Sistemi (SAİS) cihazı takılıdır.

Çizelge 720 – Malatya ilinde 2019 yılı OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu

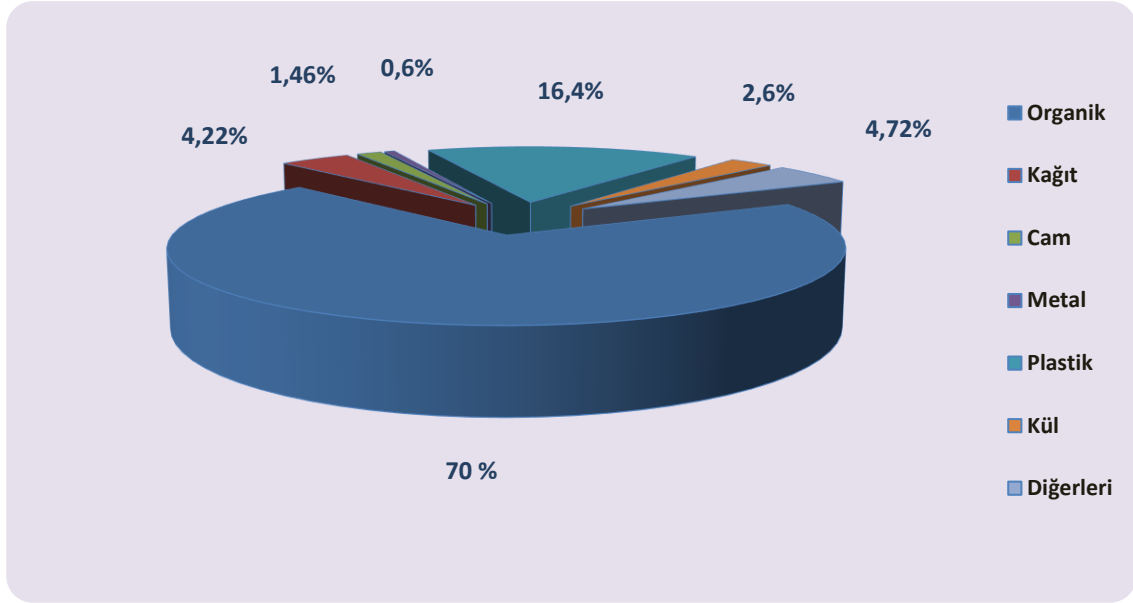
OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
2.OSB Müdürlüğü	Faaliyette	24.000	VAR	Fiziksel + Kimyasal + Biyolojik	20
Malatya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü Atıksu Arıtma Tesisi	Faaliyette	24.000	VAR	Fiziksel + Kimyasal + Biyolojik	10

İlde 2019 yılı itibariyle atıksu bilgi sistemine kayıtlı 243 tesis bulunmakta olup, bunların 13 tanesinde paket arıtma vardır.

3. Atık

Malatya ilinde Malatya Belediyeler Birliği tarafından 22.08.2011 tarihinde ihalesi yapılan Katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesisi 1.etap inşaatı tamamlanmıştır. Malatya-Elazığ yolu 25. km Kapıkaya Köyünün kuzeyinde bulunan 52,82 hektarlık bölgede bulunan tesisin 5 Haziran 2014 Dünya Çevre Gününde açılışı yapılmıştır. Bu tesiste çöp sızıntı suyu arıtma tesisi mevcut olup sızıntı sularının yer altı suyuna zarar vermemesi için gerekli tedbirler alınmıştır. İl geneli ortalama 655 ton katı atık toplanmaktadır.

Malatya Belediyesine ait düzensiz depolama sahasındaki birikmiş metan gazından elektrik enerjisi elde edilmek üzere Malatya Belediyesi tarafından 2013 yılı içerisinde yap-işlet modeliyle mevcut katı atık sahasındaki metan gazının kullanılarak elektrik enerjisi elde edilmesi ile birlikte aynı zamanda vahşi depolama alanının bertarafı sağlanmıştır. 2014 yılının ocak ayından itibaren elektrik üretimine başlanmıştır. 2 adet santral kurulu olup 2,2 MW elektrik enerjisi elde edilmektedir.

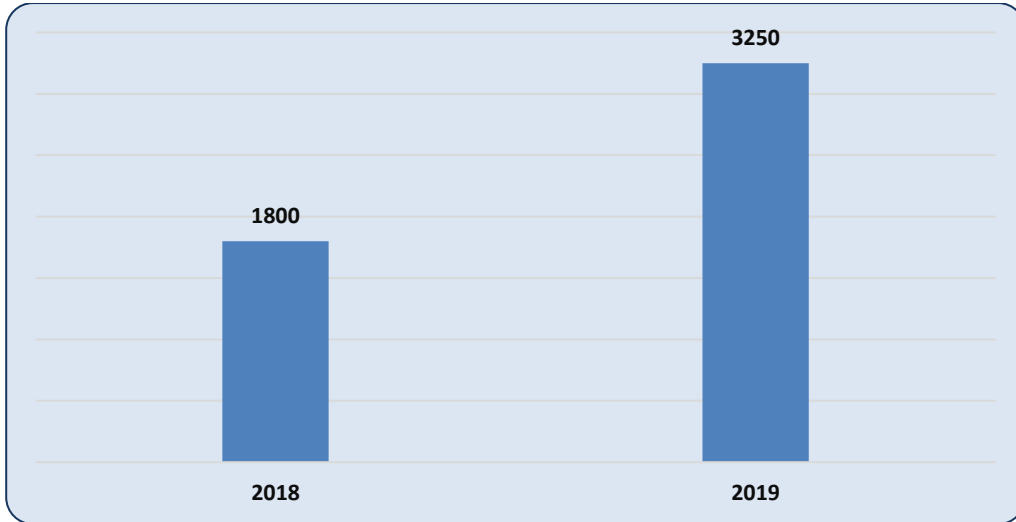

Grafik 107 - Malatya ilinde 2019 yılı atık kompozisyonu (Malatya Büyükşehir Belediyesi, 2020)

İlde hafriyat toprağı inşaat ve yıkıntı atıkları için mevcut katı atık sahasında yer belirlenmiş olup, buraya atıklar yönlendirilmektedir. 2019 yılında 743.430 ton hafriyat toprağı toplanmıştır.

Çizelge 721 - Malatya ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

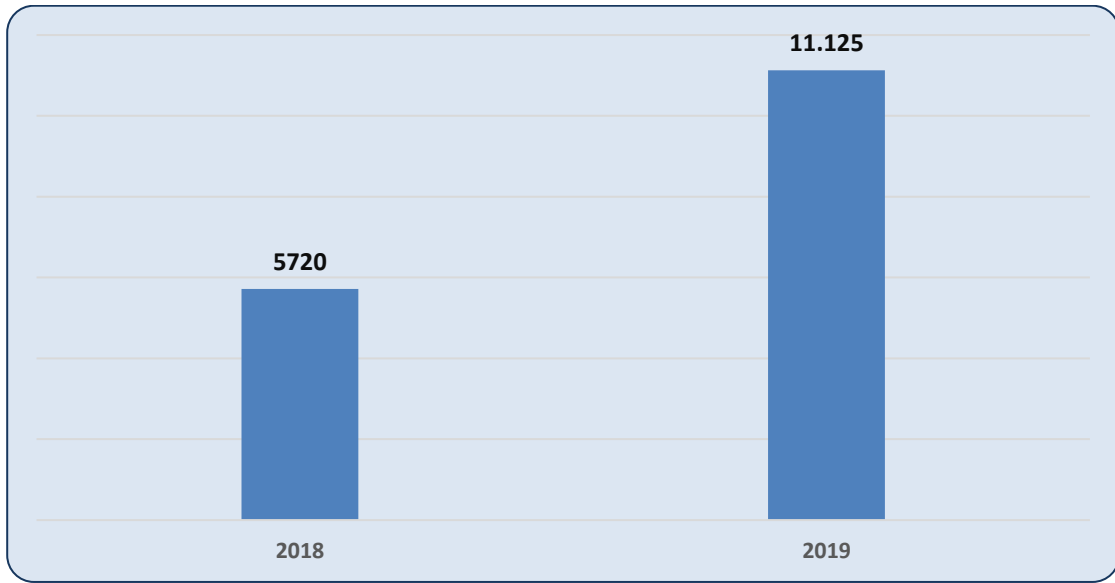
Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	2	1.250
Öğrenci	15	2.000

Grafik 108 - Malatya ilinde yıl bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Mayıs 2020)

Çizelge 722 - Malatya ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

	Yeşilyurt İlçesi (kg)	Battalgazi İlçesi (kg)	Akçadağ İlçesi (kg)	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	341.310	5.858.166	-	6.199.476
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	186.169	4.218.500	-	4.404.669
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	62.056	-	-	62.056
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	31.028	59.643	-	90.671
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)		86.893	-	86.893
Pil(16 06 01*)	1.930	815	-	2.745
Aydınlatma (20 01 21*)	10	-	-	10
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)	10.758	-	-	10.758
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	40.354	38.679	-	79.033
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)			496.770	496.770
TOPLAM	366.436	10.262.696	496.770	11.125.902

Grafik 109 - Malatya ilinde yıl bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Sıfır Atık Bilgi Sistemi, Mayıs 2020)

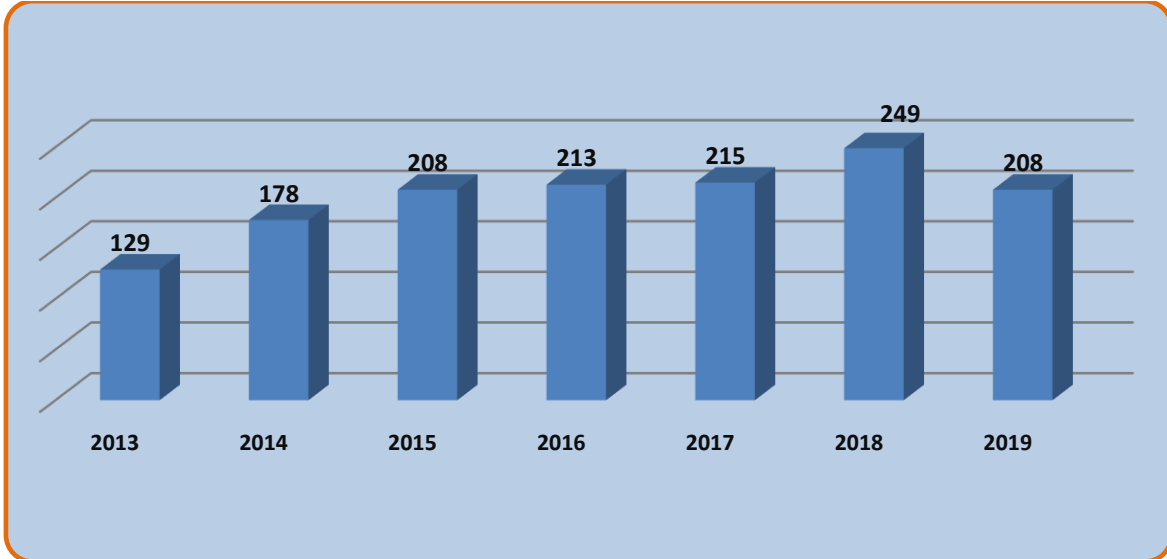
Çizelge 723 - Malatya ilinde 2019 yılı itibarıyla sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, Mayıs 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	13	4	30
Belediye Hizmet Binası	13	4	30
Okul	900	461	51
Kurum/kuruluş	660	125	19
AVM	2		
Otel	13		
Hastane	10	10	100
Sanayi	280	5	
Diğer			

Çizelge 724 - Malatya ilinde 2019 yılı itibarıyla sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
500	220	112

2019 yılında ilde 2 tane Ambalaj Atık Yönetim Planı onaylanmış belediye bulunmaktadır.

Grafik 110 – Malatya ilinde 2019 yılı kayıtlı ekonomik işletmeler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre Malatya ilinde, 2018 yılında tehlikeli atıkların 823,1 tonu geri kazanılmış, 1.421,2 tonu bertaraf edilmiş, 2,8 tonu ihraç edilmiş ve 32,2 tonu da stokta bulunmaktadır.

Malatya ilinde lisans almış atık yağ geri kazanım tesisi olarak 2 firma bulunmaktadır. 2018 yılında 12,5 ton atık endüstriyel yağ, 119,75 ton da atık motor yağı toplanmıştır. Toplanan atık madeni yağın 129,44 tonu geri kazanılmış, 2,81 tonu ihraç edilmiş, 1,1 tonu da stokta bulunmaktadır.

Malatya ilinde 2018 yılında 33.320 kg atık akümülatör, 4.850 kg atık pil toplanmıştır. İlde Atık akü Geri Kazanım Tesisi bulunmamaktadır.

İlde 1 firmaya bitkisel atık yağ konusunda geçici depolama izni verilmiştir. 2018 yılında 89.988 kg bitkisel atık yağ (kullanılmış kızartmalık yağ) toplanmıştır.

Çizelge 725 – Malatya ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Malatya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Malatya ilinde bir firma Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 2 tane geçici depolama alanı için gerekli izinleri almıştır. 2019 yılı itibarıyla Malatya’da 2 adet ÖTA teslim yeri vardır.

İlde Kasım 2011 de faaliyete geçen tıbbi atık sterilizasyon tesisi mevcuttur. 2019 yılında 1.221,8 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Malatya ili, nesli bölgesel ölçekte tehlike altında olan 9 kelebek türüne ev sahipliği yapar. Bu türlerden Malatya kelebeği {Polyommatus dama} nokta endemiği özelliğinde olup, bu yerin dünya üzerinde yaşamaya devam ettiği tek bölge kubbe dağıdır. Malatya ili kuşlar açısından da önemli bir bölge olup burada küçük kerkenez (Faico naumannii) ve küçük akbaba {Neophron percnopterus} üremektedir. Malatya aynı zamanda Türkiye’ye endemik yünlü yeduyurun {Dryomys laniger} Türkiye’deki yaşam alanlarından biridir. Malatya ili kubbe dağı benekli semenderin dar ve kopuk yayılışlı alttürü Neurergus strauchii barani için büyük önem taşımaktadır. Nesli dünya ölçeğinde tehlike altındaki bu gösterişli semender türü alandaki bayrak türlerden biridir.

2016-2018 yılları arasında Malatya ilinin flora ve faunasının tespiti, karasal ve iç su ekosistemleri ile biyoçeşitlilik çalışmaları ve envanterinin yapılması planlanmıştır. Projenin ihalesi yapılmıştır. Proje kapsamında

arazi ve literatür çalışmaları yüklenici firma tarafından yürütülmektedir. Malatya ili ve çevresi bitki coğrafyası bakımından karasal iklimin etkisi altındadır. Malatya ili ve çevresinde step ve ruderal vejetasyonu hakimdir. Step toplulukları sekonder bir vejetasyon niteliğinde olup, klimaks durumundaki orman vejetasyonunun antropojelik etkilerle tahribi sonucu meydana gelmiştir. Günümüze kadar yapılan çalışmaların değerlendirilmesi sonucu Malatya ilinde kayıtlı olan toplam 1.788 bitki taksonu bulunmaktadır. Bu türlerin 330 tanesi endemiktir. Endemizm oranı ise %18,30'dur.

Nemrut Dağı Milli Parkının (138.270 dekar) 7.700 dekarı Malatya ili sınırları içinde kalmaktadır.

Ozan Kanyonu

Hekimhan Geyik ve Dağ Keçisi Üretim Merkezi

Fotoğraf 42 - Malatya ilinden görüntüler

Beydağı Tabiat Parkı: Malatya İli Battalgazi İlçesi sınırlarında bulunan Beydağı Tabiat Parkı Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın 29.08.2014 tarih ve 1438 sayılı "OLUR"ları ile Milli Parklar Kanununun 3. maddesine istinaden Beydağı Tabiat Parkı olarak ilan ve tescil edilmiştir. Tabiat Parkı 735,6 dekar büyüklüğündedir. Arazi gözlem ve literatür çalışmaları sonucunda tohumlu bitkilerden 21 familyaya ait 36 cins ve bu cinslere ait toplam 38 adet farklı bitki taksonu belirlenmiştir. Tabiat Parkı ekolojik sınırları içerisinde toplam 33 adet memeli hayvanın varlığı belirlenmiştir.

Turgut Özal Tabiat Parkı: Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı (Doğa Koruma ve Milli Parklar) 15. Bölge Müdürlüğü, Malatya Şube Müdürlüğü sorumluluk alanında kalan Turgut Özal Tabiat Parkı Malatya şehir merkezine 3 km uzaklıkta, Orduzu Belde belediyesinin sınırları içerisinde kalmaktadır. 38,69 hektar büyüklüğündeki alan Bakanlar Kurulu'nun 16.11.2009 tarih ve 2009/15604 sayılı Kararı ile Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir.

Karakaya Baraj Gölü, Önemli Doğa Alanı (ÖDA) olarak belirlenmiştir (Eken, et al, 2006). Birçok kuş türünün yaşam alanı veya kışın konakladıkları bir bölgedir. Gece Balıkcılı (*Nycticorax nycticorax*) türünün Türkiye'deki bilinen en büyük kışlama popülasyonu bu bölge üzerindedir.

Çizelge 726 - Malatya ili sınırları içerisinde bulunan doğal sit alanları

İLÇE/KORUMA ALANI	ALAN (ha)
Darende/Günpınar Şelalesi Nitelikli Doğal Koruma Alanı	66,45
Darende/Tohma Çayı Vadisi, Somuncubaba Boğazı ile Doğal Akvaryum (Balıklı Göl) Kesin Korunacak Hassas Alan ve Nitelikli Doğal Koruma Alanı	37,27
Darende/Ayvalı Nitelikli Doğal Koruma Alanı	1.420,32
Arapgir/Kozluk Çayı Kanyonu Nitelikli Doğal Koruma Alanı ve Sürdürülebilir Koruma Ve Kontrollü Kullanım Alanı	5.470,44
Pütürge/Karadere (Haydaran Mevkii Nitelikli Doğal Koruma Alanı)	14,52
Doğanşehir/Erkenek Karanlıkdere Kanyonu Doğal Sit Alanı	55,01
Doğanşehir/Meled Deresi Vadisi Doğal sit alanı	7,6
Doğanşehir/Polat Sulu Mağara	
Darande/Akçadağ/Yazihan Tohma Çayı Ozan Kanyonu Kesin Korunacak Hassas Alan ve Nitelikli Doğal Koruma Alanı	1.898,89

Çizelge 727 - Malatya ili sınırları içerisinde bulunan anıt ağaçlar

Battalgazi/Orduzu Anıt Çınar Ağacı;
Yeşilyurt/Dilek Anıt Çınar Ağacı,
Yeşilyurt/Üçgöze Anıt Ardıç Ağacı;
Hekimhan/Dursunlu Anıt Ceviz Ağacı
Arapgir/Serge Anıt Çınar Ağacı;
Pütürge/Ormaniçi Anıt Çınar Ağacı;

İlde Yaban Hayatı Koruma Sahaları bulunmamakla birlikte 4 tane Yaban Hayvanı Yerleştirme sahası bulunmaktadır. Bunlar; Darende, Akçadağ, Battalgazi ve Arapgir yerleştirme sahalarıdır.

Ülkemizdeki nesli tehlike altında olan yaban hayvanlarının doğal ortamda üretilmesi amacıyla Hekimhan İlçesi Yağca Köyü sınırları içerisinde, 700 dekarlık alanda geyik ve dağ keçisi üretim merkezi kurulmuştur. Kafes tel ile çevrili bu alanda Yaban Koyunu, Ceylan, Karaca, Geyik ve Dağ Keçisi Üretim yapılmaktadır.

İlde İnönü Üniversitesi kampüs alanı içerisinde Kınalı Keklik Üretim merkezi bulunmaktadır. Üretim kapasitesi 10.000 adet kınalı kekliktir.

Yurdumuzda doğal ortamda yaşayan kanatlı, memeli ve sürüngen hayvan türlerinin tanıtım maksadı ile tahnitlerinin yapılarak sergilendiği Yaban Hayatı Tanıtım Merkezi bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı**Çizelge 728 - Malatya ilinin arazi kullanım durumu (<http://corine.ormansu.gov.tr>, 2020)**

MALATYA	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	7.901,03	0,62	9.564,01	0,77	10.600,45	0,86	11651,81	0,95
2) Tarımsal Alanlar	452.733,04	36,69	435.094,65	35,45	434.908,24	35,42	439840,52	35,81
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	756.391,68	61,28	766.298,04	62,43	765.448,04	62,35	758807,24	61,79
4) Sulak Alanlar	243,79	0,02	294,78	0,02	294,78	0,02	294,39	0,02
5) Su Yapıları	16.962,26	1,37	16.242,38	1,33	16.242,38	1,33	17523,99	1,43
TOPLAM	1.234.231,8	99,95	1.227.493,86	100	1.227.493,89	99,98	1.228.117,95	100

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 7. Maddesi uyarınca 02/04/2012 tarihinde onaylanan ve planlama bölgesindeki illerde 30 (Otuz) gün süre ile askıya çıkarılarak ilan edilen Yozgat-Sivas-Kayseri, Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli, Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgelerine ait 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planları, askı süreci içerisinde gelen itirazların incelenmesi ve değerlendirilmesi sonrasında 07/09/2012 tarihinde askı sonrası onay işlemleri gerçekleştirilmiştir.

Çevre Düzeni Planında 26.10.2015 tarihinde değişiklik yapılmıştır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca 02.02.2018 tarihinde onaylanan Malatya-Elazığ-Tunceli-Bingöl 1/100.000 ölçekli çevre düzeni plan değişikliği Malatya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünde askıya çıkarılmıştır.

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca **08/10/2019** tarihinde onaylanan Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği 15/10/2019 tarihinde Malatya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ilan panosunda 30 (otuz) gün süreyle Malatya Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nce askıya çıkarılmıştır.

6. ÇED İşlemleri**Çizelge 729 - Malatya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Malatya ÇŞİM, 2020)**

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	5	1	2	0	1	0	0	9
ÇED Gereklidir	4	0	0	0	0	0	0	4
ÇED Olumlu Kararı	7	4	0	1	2	1	-	15
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 730 - Malatya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Mayıs 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı-	Su	Turizm-Konut	TOPLAM
35	522	276	576	74	37	72	121	1.713

Çizelge 731 - Malatya ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Mayıs, 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
12	1	3	2	4	0	0	22

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 732 - Malatya ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	5	23	28
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	8	39	47
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		74	74
TOPLAM	13	136	149

8. Çevre Denetimleri Ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 733 - Malatya ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	25
Ani (plansız) denetimler	514
Genel Toplam	539

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	9	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	661	0,00

Çizelge 734 - Malatya ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	288.788,00	216.591,00	0	0	0	501.074,72	28.660,00	1.035.113,72
Uygulanan Ceza Sayısı	4	3	0	0	0	18	6	31

Malatya 2019 yılı itibari ile 9 firmaya faaliyeti durdurma idari yaptırımı uygulanmıştır.

Malatya ilinde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 4 adet alt seviye ve 2 adet de üst seviye olmak üzere 6 adet BEKRA tesisi bulunmaktadır. 540 firma kapsam dışıdır.

45. MANİSA

1. Hava Kalitesi

Manisa ilinde 2019 yılında kullanılan doğalgaz miktarı konutlarda 120.644.441 m³, sanayide ise 8.927.901m³tür. Manisa ilinde 2019 yılında 9.917.88 ton kömür sanayide kullanılmıştır. 2019 yılında Manisa ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 735'de verilmektedir.

Çizelge 735 - Manisa ilinde 2019 yılında hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	2468,6		575,25											
Şubat	1491,22		844,32											
Mart	1018,39		710,89											
Nisan	1087,93		763,20											
Mayıs	276,1		634,53											
Haziran	290,29		606,21											
Temmuz	320,47		607,55											
Ağustos	251,57		685,20											
Eylül	10945,04		643,47											
Ekim	13819,73		979,89											
Kasım	14845,08		1380,63											
Aralık	14743,48		1341,45											

SOMA	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	2468,6		575,25		14664,12		439,87		376,77		446,95			
Şubat	1491,22		844,32		10472,68		220,5		584,35		804,85			
Mart	1018,39		710,89		6669,88		111,93		484,35		595,32			
Nisan	1087,93		763,20		9041,9		112,46		648,59		761,02			
Mayıs	276,1		634,53		11124,57		51,49		203,35		244,32			
Haziran	290,29		606,21		14514,22		31,87		52,63		83,10			
Temmuz	320,47		607,55		11058,77		42,21		75,02		117,24			
Ağustos	251,57		685,20		12384,46		91,03		146,25		239,43			
Eylül	10945,04		643,47		10945,04		170,45		308,16		478,61			
Ekim	13819,73		979,89		13819,73		73,91		276,2		350,13			
Kasım	14845,08		1380,63		14845,08		243,81		473,39		717			
Aralık	14743,48		1341,45		14743,48		394,8		569,01		963,8			

2019 yılında 8 adet emisyon ölçüm yetki belgesi ve 210.250 adet egzoz emisyon ölçüm kontörü verilmiştir.

Çizelge 736 - Manisa ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Manisa ÇŞİM, 2020)

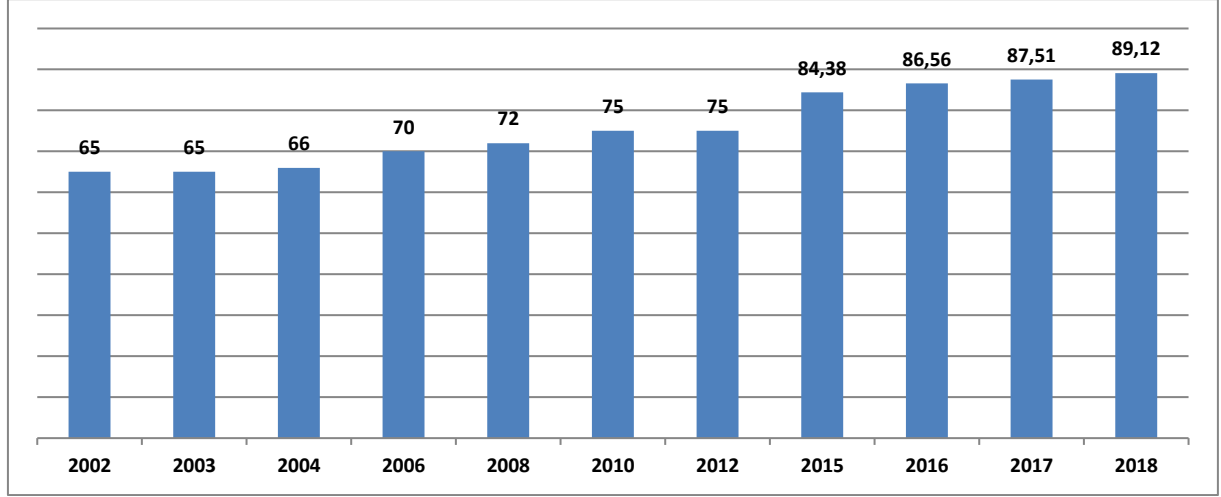
SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	1
Kağıt Fabrikaları	1	1
Kimya Fabrikaları	1	6
TOPLAM	3	8

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Manisa ilinde içme ve kullanma suyu 1.215 adet içme suyu sondaj kuyusu ve 166 adet kaynak suyu tesisinden elde edilmektedir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus 1.380.366'dır.

İl genelinde rekreasyonel su kullanan abone sayısı 2911 olup bunun 1960'ı bahçe, 902'si park ve 49 havuzdur. Yıllık rekreasyonel su kullanımını 439,549 m³ olup bunun 90,654 m³'ü bahçe sulamada, 347,807 m³'ü park sulamada ve 1,088 m³'ü havuzlarda kullanılmıştır

MASKİ 2018 verilerine göre Manisa'da kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı %89,12, atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı ise %75,2 olmuştur.

Grafik 111 - Manisa ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (MASKİ, 2019)

Çizelge 737 - Manisa ilinde 2018 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (MASKİ, 2019)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Merkez Arıtma		X	X			76.800	384.321	
İlçeler	Ahmetli	X			Fiziksel+ Biyolojik	1.992	0,023	10.000	330,89
	Akhisar	X			Fiziksel+ Biyolojik	15.999	0,185	119.000	2.284,61
	Alaşehir*	X	İnşaat aşamasında		Fiziksel+ Biyolojik	13.392	0,155	80.000	1.851
	Durasallı	X			Fiziksel+ Biyolojik	649	0,008	5.983	128,17
	Gelenbe	X			Fiziksel+ Biyolojik	499	0,006	1.688	107,27
	Gölmarmara	X			Fiziksel+ Biyolojik	2.088	0,024	10.000	313,85
	Gördes	X	Yüklenici firma tarafından işletilmektedir.		Fiziksel+ Biyolojik	900	0,01	12.500	149,46
	Karakurt	X			Fiziksel+ Biyolojik	499	0,06	1.864	114,57
	Karaoğlanlı	X			Fiziksel+ Biyolojik	300	0,003	1.902	90,33
	Kavaklıdere		İnşaat aşamasında		Fiziksel+ Biyolojik	500			
	Keçiliköy	X			Fiziksel+ Biyolojik	314	0,004	1.608	93,6
	Kırkağaç	X			Fiziksel+ Biyolojik	5.468	0,063	45.900	779,49
	Kula	X			Fiziksel+ Biyolojik	5.144,00	0,060	24.000	751,47
	Salihli	X			Fiziksel+ Biyolojik	20.352	0,236	120.000	2.725,80
	Saruhanlı	X			Fiziksel+ Biyolojik	3.000	0,035	25.000	482,27
Soma	X			Fiziksel+ Biyolojik	13.764	0,159	76.700	1.982,19	
Turgutlu	X	Yüklenici firma tarafından işletilmektedir.		Fiziksel+ Biyolojik	32.791	0,380	130.000	837,06	

*Alaşehir AAT hizmet vermekle birlikte arıtma kapasitesinin ve veriminin yetersiz kalması nedeniyle mevcut tesisin yanına yeni atıksu arıtma tesisi yapılmaktadır.

Çizelge 738 – Manisa ilinde 2019 yılı OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (OSB’ler, 2019)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
Manisa Organize Sanayi Bölgesi	Faal	21.500	Klasik Aktif Çamur	36,41
Muradiye Sanayi Böl.	AAT Yok			
Salihli OSB	Faal	8.000	Fiziksel + Kimyasal + Biyolojik	7
Akhisar OSB	Faal	2.000 ton/gün kapasiteli 1. Kısım işletilmektedir. 2. Kısımın işletmeye alınması için çalışmalar başlamıştır. 3 ay içinde ikinci 2.000 ton/günlük havalandırma havuzu işletmeye alınacaktır.	Uzun Havalandırmalı Aktif Çamur	2,69
Turgutlu OSB		Proje Aşamasında		
Manisa Dericiler	Çalışmıyor	3.000	Fiziksel + Kimyasal + Biyolojik	
Kula Dericiler	İşletmede		Fiziksel + Kimyasal + Biyolojik	
Salihli Dericiler	İşletmede		Fiziksel + Kimyasal + Biyolojik	
Demirci Halıcılar	İşletmede	100	Fiziksel + Kimyasal + Biyolojik	

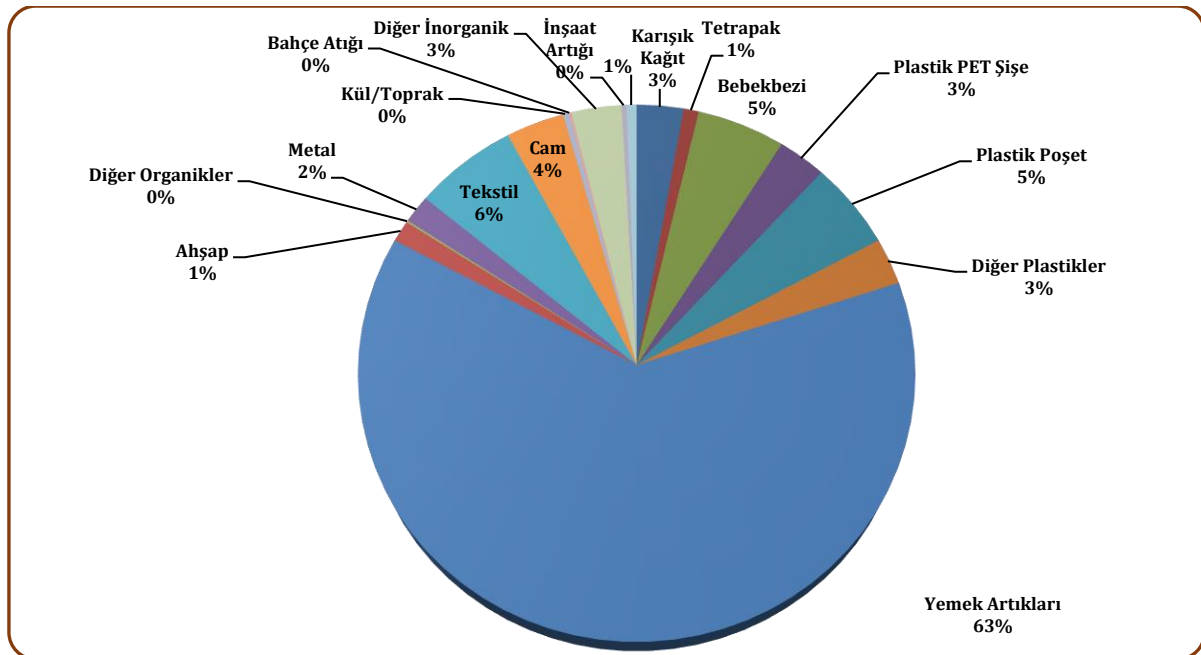
Manisa Organize Sanayi Bölgesi Atıksu Arıtma Tesisinde “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında SAİS Kabini bulunmaktadır.

Çizelge 739 – Manisa ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Manisa ÇŞİM, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT’si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisleri	775	143
Turizm Tesisleri veya Site Yönetimi	177	4
Diğer	-	-

3. Atık

Katı Atık Bertaraf Tesisi ve Düzenli Depolama Tesisi Yunusemre İlçesi Uzunburun Mahallesi Sarıçam mevkiinde bulunmaktadır. İşletme ömrü 25 yıl olarak tasarlanan Uzunburun Katı Atık Bertaraf ve Düzenli Depolama Tesisinin 17 ilçeye hizmet vermesi planlanmış ve tesisin günlük kapasitesi de 650 ton/gün olarak tasarlanmıştır.

Grafik 112 - Manisa ilinde katı atık kompozisyonu (Manisa Büyükşehir Belediyesi, 2019)

Manisa İlinde 81 adet vahşi depolama alanı bulunmaktadır. Bu vahşi depolamaların 6 tanesinden enerji üretilecek olup bunun 75 adedi 10 adet alana düşürülerek rehabilite edilecektir. Bu proje için ihaleye çıkmıştır.

2019 yılı Hafriyat Yönetim Sistemimizde yapılan çalışmalarda Manisa İlinin 9 ilçesinde (Akhisar, Ahmetli, Turgutlu, Soma, Kırkağaç, Yunusemre, Şehzadeler, Salihli, Gördes) inşaat/yıkıntı atıkları ve hafriyat depolama sahalarında Hafriyat Yönetim Sistemi aktif olarak çalışmaktadır. Ayrıca diğer ilçelerimizde saha belirleme çalışmalarımız belirlenmiş olup, resmi süreç devam etmektedir. Hafriyat Yönetim Sistemimizde 370 firma, 850 adet Hafriyat Toprağı, İnşaat/Yıkıntı Atığı Taşıma İzin Belgesi araç bulunmaktadır. Denetimlerin aktif olarak yapıldığı sistemimizde 1 İnşaat Mühendisi, 2 Çevre Mühendisi, 1 Harita Teknikeri, 13 Zabıta Memuru görev yapmaktadır. 2019 yılında 114 adet idari yaptırım uygulanmış olup, 303.317,21 TL tutarında cezai işlem tahakkuk edilmiştir. Manisa İli geneli Hafriyat Depolama Sahalarında toplam 800.000,00 m³ hafriyat toprağı, inşaat/yıkıntı atığı bertaraf edilmiş olup, kaçak dökümlerin temizlenmesi ve kazı dolgu işlemlerinin kontrol altına alınması ile Toplam 2.665.112,12 m³ hafriyat toprağı, inşaat/yıkıntı atığı bertaraf edilmiştir.

Çizelge 740 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Manisa ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	70	5.500
Öğrenci	20	750

Çizelge 741 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Manisa ÇŞİM, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)		1.721.122
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		228.624
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		95.646
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		1.228.125
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)		187.557
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)		28.880
Pil(16 06 01*)		50
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)		1.523
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)		14
Aydınlatma (20 01 21*)		464
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		223
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		7.010
Organik atık		159.371
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)		406.113
TOPLAM		4.064.722

Çizelge 742 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Manisa ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	18	8	
Belediye Hizmet Binası	18	8	
Okul	1.020	702	
Kurum/kuruluş	1.849	241	
AVM	8	3	
Otel		2	
Hastane		89	
Sanayi		15	
Diğer		60	

Çizelge 743 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Manisa ÇŞİM, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
1.800	177	3

Manisa'da 2019 yılı itibariyle 490 piyasaya süren, 47 ambalaj üreticisi, 55 tedarikçi bulunmaktadır. İlde 41 adet Ambalaj Atıkları Toplama-Ayırma, 57 adet Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi faaliyetine devam etmektedir. 16 belediyenin Ambalaj Atığı Yönetim Planı onaylanmıştır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre Manisa ilinde 2018 yılında tehlikeli atıkların 55.221,33 tonu geri kazanılmış, 2.448,88 tonu bertaraf edilmiş, 39,91 tonu ihraç edilmiş ve 65,2 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018 yılında Manisa ilinde 252,95 ton atık motor yağı, 1.292,52 ton atık endüstriyel yağ toplanmış, toplanan atık madeni yağın 1.476,61 tonu geri kazanılmış, 28,96 tonu bertaraf edilmiş, 39,9 tonu ihraç edilmiş ve 40,44 tonu lisanslı tesislerde stokta bulunmaktadır.

2018 yılında 1.233,47 ton atık akümülatör, 262 kg atık pil toplanmıştır.

Manisa'da 209,87 ton kullanılmış kızartmalık yağ, 5,62 ton kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır. 2018 yılında ilde toplanan ÖTL'nin 97.320 kg geri kazanılmıştır.

İlde 2019 yılı itibariyle Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 9 tesis Elektrikli ve Elektronik Atık İşleme lisansı almıştır. 2019 yılında Manisa'da toplanan AEEE miktarı 1.992,62 ton, işlenen AEEE miktarı 2.364,88 ton'dur.

İlin Soma ilçesinde 22x2=44 MW, 165X6=990 MW olup toplam 1.034 MW kurulu güce sahip, 8 üniteden oluşan; linyit kömürü ile çalışan termik santral mevcuttur. Yakılan kömürün küllerinin % 84'ü şehre 4 km uzaklıktaki Ayıtlı Kül Barajına, su ile karıştırılarak hidrolik olarak pompalarla atılmaktadır. Açığa çıkan küllerin bir miktarı (%16) çimento fabrikalarında kullanılmak üzere satılmaktadır.

Çizelge 744 - Manisa ilinde 2019 yılı termik santrallerde kullanılan kömür, oluşan cüruf ve uçucu kül miktarı (Soma Termik Santral Elektrik Üretim A.Ş./ Hidro-Gen A.Ş, 2020)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf (ton/yıl)
Soma Termik Santral Elektrik Üretim A.Ş.	7.298.578	1.765.352	1.176.901
Soma Kolin Termik Santrali	3.135.940	564.469,2	846.703,8
TOPLAM	10.434.518	2.329.794,2	2.023.604,8

Manisa OSB Merkezi Atıksu Arıtma Tesisi'nde 2019 yılında 14.163,34 ton arıtma çamuru elde edilmiş olup elde edilen çamurun tamamı lisanslı ara depolama tesisine gönderilmiştir. Akhisar OSB Merkezi Atıksu Arıtma Tesisi'nde 2018 yılında 1.103,86 ton arıtma çamuru elde edilmiş olup elde edilen çamurun tamamı lisanslı ara depolama tesisine gönderilmiştir. Salihli OSB Merkezi Atıksu Arıtma Tesisi'nde 2018 yılında 2.307,00 ton arıtma çamuru elde edilmiş olup elde edilen çamurun tamamı lisanslı ara depolama tesisine gönderilmiştir.

İlde tıbbi atık sterilizasyon tesisi kurulmuş ve faaliyete geçmiştir. 2019 yılında Manisa ili sınırları içinde toplanan tıbbi atık miktarı 1.732,81 ton'dur.

Çizelge 745 - Manisa ilinde 2019 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı (ÇŞİM,2020)

İşlenen Cevherin Adı	Toplam Tesis Sayısı	Zenginleştirme Atığı Miktarı (kg/yıl)	Kategori A Tesis Sayısı	Kategori B Tesis Sayısı
Nikel-Kobalt	1	524.145.230		

Çizelge 746 - Manisa ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Manisa ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	57
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	13
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	71
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	7
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	2

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Manisa ili flora-fauna yönünden zengin bir ildir. Ege Bölgesinin bu bölümünde topoğrafya şartları değişiklikler gösterir. Alt bölgelerde ova bitkileri, yukarı bölgelere doğru makiler ve alpin bitkileri görülmektedir.

2019 yılı sonu itibariyle il sınırları içerisinde 1 adet Milli Park (Spil Dağı Milli Parkı) 6.693,5 ha, 2 adet Tabiat Parkı (Mesir 12,1 ha ve Süreyya 4,85 ha), 1 adet Tabiat Anıtı (Kula Peri Bacaları 152 ha) bulunmaktadır.

Spil Dağı Milli Parkı: Yurdumuzun Ege Bölgesinde değişik jeolojik ve morfolojik bir yapıya sahip, flora bakımından birçok endemik bitki türlerini barındıran tarihi, arkeolojik ve mitolojik kalıntılara sahip, bilimsel araştırmalar yönünden olduğu kadar rekreasyon imkanları bakımından büyük değer taşıyan Spil Dağı;

22.04.1968 tarihinde Bakanlık oluru ile Milli Park olarak ilan edilmiş olup, Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar 4. Bölge Müdürlüğü Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü sorumluluğunda 6.694 ha büyüklüğünde bir Milli Parktır.

Arenaria sipylea (spil arenaryası), *Silene sipylea* (spil nakıl çiçeği), *Achillea nobilis* subsp. *sipylea* (spil civanperçemi), *Cirsium sipyleum* (spil diken), *Centaurea sipylea* (spil peygamber diken), *Origanum sipyleum* (spil mercanköşkü), *Tymus sipyleus* (spil kekiği) Spil Dağında ilk olarak tanımlanan ve Spil Dağı'nın ismi verilen endemik bitkilerdir. *Centaurea sipylea* (spil peygamberdiken), *Tragopogon subacaulis* (spil tekesakalı), *Alkanna areolata* var. *sublaevis* (spil havacıvası) dünyada sadece Spil Dağında bulunmaktadır. *Anemone coronaria* (dağ lalesi), *Tulipa orphanidea* (lale), *Tulipa sylvestris* (sarı lale), *Paeonia mascula* (şakayık) Spil Dağı Milli Parkında yetişen ve ekonomik önem arz eden bitkilerdir.

Fotoğraf 43 – Manisa Lalesi - *Tulipa Orphanidea*
(<https://www.turgutluyanki.com/bitki-cenneti/19955/>)

Mesir Tabiat Parkı: Manisa Merkezde bulunan alan 12,1 hektar olup 13.04.2008 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Şu anda ateşsiz piknik amaçlı kullanılan 5,00 hektarlık bölümünün 3 hektarı yerli bitki türleri ile arboretum şeklinde ağaçlandırılmış olup, bu bölümde yaklaşık 92 adet değişik bitki türü dikimi yapılmıştır. Geven, zakkum, kekik v.b. bitkileri bulunmaktadır. Alanda göçmen kuşlardan sığırcık ile birlikte diğer değişik kuş türleri bulunmaktadır. Görülen kuş türleri; serçe, karga, kırlangıç, arıkuşu, belli başlı türler arasındadır.

Süreyya Tabiat Parkı: Manisa Merkezde bulunan alan 4.85 hektar olup, 11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Alanın şu anda piknik amaçlı kullanılan bölümünün tamamı orman vasfında ve ağalık karakterizasyona sahiptir. Fıstık çamı, selvi ve çınar ağaçları ile kaplı olup yer yer zakkum çiçekleri mevcuttur.

Kula Peri Bacaları Tabiat Anıtı: (mülga) Orman ve Su İşleri Bakanlığı 21.12.2012 tarih ve 1956 sayılı Olur'ları ile "Kula Peri Bacaları Tabiat Anıtı" olarak tescil edilmiştir. Kula Merkeze 16 km uzaklıkta, Ankara-İzmir Ana Karayolu üzerinde Yurtbaşı Köyü (eski adı Davala) yakınındaki Burgaz Mevkii'nin de; Ana karayolu üzerinden Gediz 1 köprüsünü geçtikten yüz metre sonra sola kıvrılan yol ile başlayan toplam 152 ha alanı kapsamaktadır. Tabiat Anıtı ilan edilen alan içerisinde toplam 37,5 ha alan da Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.

İlde Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan olarak Gölmarmara Gölü (24.893 ha) bulunmaktadır.

Doğal Sit: Manisa ili merkez ve ilçelerinde toplam 9 adet doğal sit alanı bulunmakta, 3 adet doğal sit için de tespit çalışmaları devam etmektedir.

Merkezde; Toptepe, Mevlana Yolu ve Spil Dağı eteği, Ağlayan Kaya (Niobe), Demirci İlçesinde; Söğütçük Köyü, Salihli İlçesinde; Ormanlık Alanda fosil insan ayak izleri Gördes İlçesinde; fosil insan ayak izleri, Kula İlçesinde; Peribaca tipi doğal oluşumlar, Divlit Tepe civarı volkanik oluşumlar, Selendi İlçesinde; anıt görünümlü kaya

Anıt Ağaç: Manisa ili merkez ve ilçelerinde 77 alanda anıt ağaç bulunmakta, 2 adet anıt ağaç tescil işlemi devam etmektedir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 747 – Manisa ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)

MANISA	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	25.344,97	1,9	28.527,8	2,14	29.788,38	2,23	32.295,91	2,42
2) Tarımsal Alanlar	694.046,84	52,02	704.559,31	52,82	706.187,50	52,95	704.969,97	52,85
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	601.662,86	45,09	587.415,04	44,04	583.613,87	43,76	582.398,6	43,66
4) Sulak Alanlar	396,18	0,03	540,68	0,04	567,26	0,04	567,26	0,04
5) Su Yapıları	12.848,57	0,96	12.748,65	0,96	13.634,47	1,02	13.559,74	1,02
TOPLAM	1.334.299,42	100	1.333.791,48	100	1.333.791,48	100	1.333.791,48	100

İzmir-Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı 23/06/2014 tarih ve 9948 sayılı Bakanlık Olur'u ile onaylanmıştır.

23/06/2014 tarih ve 9948 sayılı Bakanlık Olur'u ile onaylanan İzmir-Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı askı sürecindeki itirazların değerlendirilmesi sonrasında 30.12.2014 tarih ve 21137 sayılı Bakanlık Makamı Olur'u ile onaylanmıştır.

Askı süreci içerisindeki itirazların değerlendirilmesi sonrasında yeniden düzenleme yapılan İzmir-Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı (J-17, J-18, K-17, K-18, K-20, L-16, L-17, L-18, L-19, L-20 paftaları ve plan hükümleri) 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca 16.11.2015 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 748 – Manisa ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Manisa ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	28	3	12	17	12	0	0	72
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	3	2	0	0	0	0	0	5
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 749– Manisa ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Kasım 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
103	646	645	467	440	48	175	2.524

Çizelge 750 – Manisa ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Kasım 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
28	2	2	4	7	0	2	45

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 751 – Manisa ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	9	48	57
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	17	102	119
Çevre İzni Muafiyet Sayısı			
TOPLAM	26	150	176

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 752 – Manisa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Manisa ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	413
Ani (plansız) denetimler	1.540
Genel Toplam	1.953

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	7	2.412,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 753 – Manisa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Manisa ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	109.391	329.094	0	1.191.356	0	14.578	291.226,68	122.849	2.058.494,68
Uygulanan Ceza Sayısı	44	4	0	3	0	1	9	4	65

İlde, 2019 yılında 7 adet firmaya faaliyet durdurma işlemi yapılmış olup kapatma kararı bulunmamaktadır.

Manisa ilinde 2019 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 9 adet alt seviye, 13 adet de üst seviye olmak üzere toplam 22 BEKRA tesisi bulunmaktadır.

46. KAHRAMANMARAŞ

1. Hava Kalitesi

2019 yılında Kahramanmaraş'ta konutlarda 137.650.190,64 sm³, resmi dairelerde 17.380.490,92 sm³ sanayide 150.042.727,99 sm³, ticarethanelerde 13.251.484,18 sm³ doğal gaz kullanılmıştır.

2019 yılında Kahramanmaraş ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 754'de verilmektedir.

Çizelge 754 - Kahramanmaraş ilinde 2019 yılında hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

Merkez	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	43	0	101	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	38	0	65	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	23	0	46	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	20	0	16	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	14	0	54	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	7	0	50	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	7	0	45	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	13	0	58	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	18	0	55	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	18	0	64	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	37	0	98	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	42	0	87	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Elbistan	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	14	0	161	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	13	0	123	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	14	0	73	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	10	0	56	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	6	0	39	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	5	0	16	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	7	0	28	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	10	0	39	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	6	0	66	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	7	0	96	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	16	0	139	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	14	0	163	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

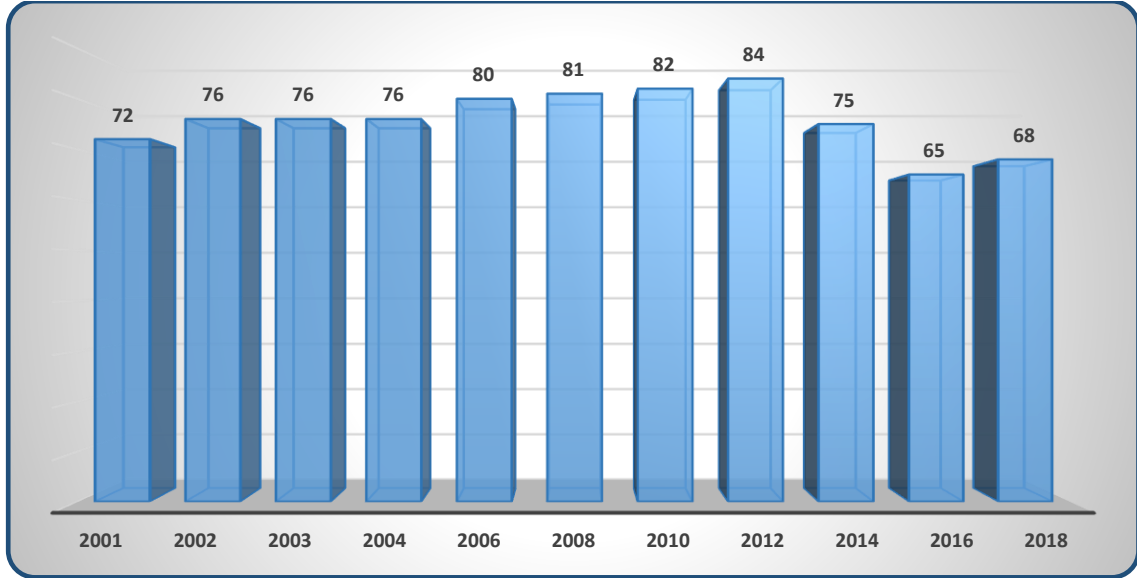
Çizelge 755 - Kahramanmaraş ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Kahramanmaraş ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	2	3
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	1	4
Kağıt Fabrikaları	2	2
Şeker Fabrikaları	1	1
TOPLAM	6	10

2019 yılında ilde egzoz gazı emisyon ölçüm yetki belgesi düzenlenen firma sayısı 16, egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı 124.703'tür.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İl merkezindeki yüzeysel su kaynaklarından biri debisi 550 lt/sn olan Pınarbaşı kaynakları ve debisi 1.600 lt/sn olan Karasu Kaynakları olmak üzere iki tanedir. Bunlar doğal kaynaklar olup bunlara ait içme suyu arıtım tesisleri bulunmamaktadır. Kaynaklar şehrin bütün ihtiyacını karşılamaktadır. Bu nedenle Ayvalı Barajı ve Arıtma Tesisi adındaki bir diğer yüzeysel su kaynağı da kullanılmamaktan dolayı zarar görmesin diye dönem dönem çalıştırılmakta fakat aktif olarak şehre verilmemektedir. Ayrıca, İl merkezinde yüzeysel su kaynaklarımız şehrin ihtiyacına cevap veremediğinden mevcut olan sondaj kuyularından 410 lt/s su şehir şebekesine verilmektedir.

Grafik 113 - Kahramanmaraş ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Çizelge 756 - Kahramanmaraş ilinde 2018 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (KASKİ, 2019)

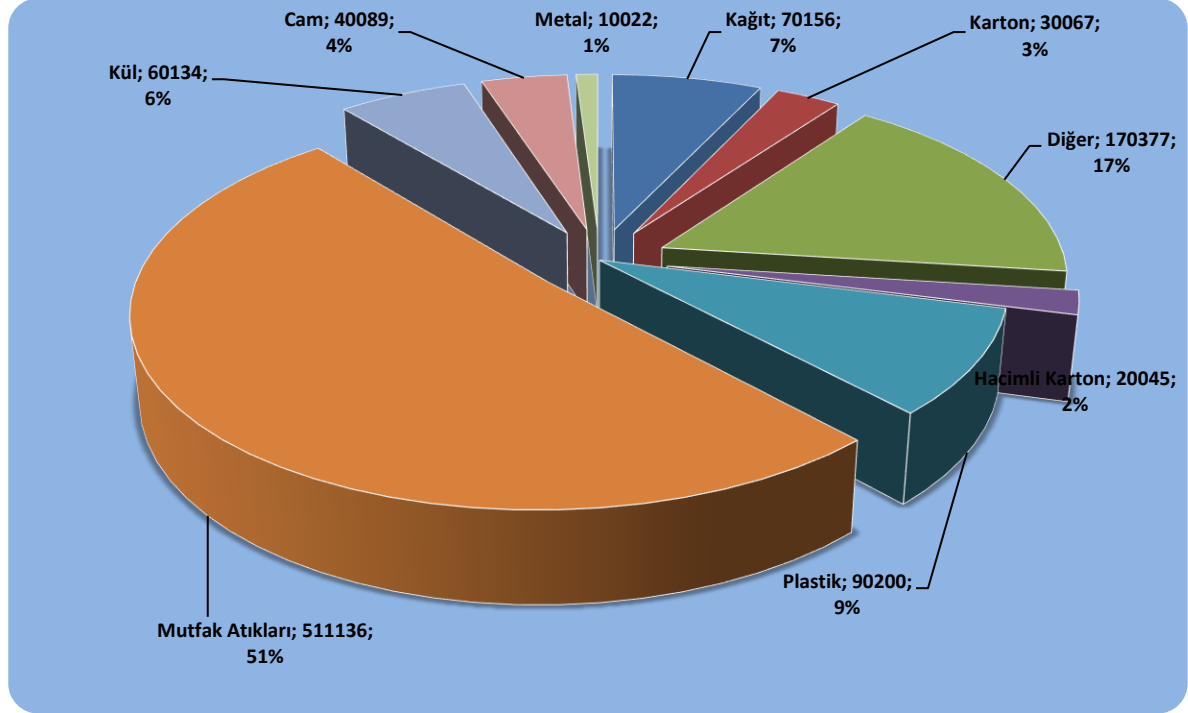
Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Artılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Dulkadiroğlu	X			İleri	111.000	1,2847	216.701	11,42
	Onikişubat	X			Fiziksel + Biyolojik +İleri	111.000	1,2847	357.870	11,42
İlçeler	Afşin	X			Fiziksel + Biyolojik	10.225	0,1183	82.662	0,5
	Andırın		Projesi onaylandı	X				35.943	
	Çağlayancerit		Proje onay aşamasında	X	Fiziksel + Biyolojik			25.276	
	Ekinözü		Projesi onaylandı	X	Fiziksel + Biyolojik			13.461	
	Elbistan		İhale değerlendirme aşamasında	X	Fiziksel + Biyolojik			140.493	
	Göksun		Projesi onay aşamasında	X	Fiziksel + Biyolojik			53.157	
	Nurhak		Projesi onaylandı	X	Fiziksel + Biyolojik			13.414	
	Pazarcık-Narlı	X			Fiziksel + Biyolojik	10.921	0,1264	68.843	0,7
	Türkoğlu	X			Fiziksel + Biyolojik	6.017	0,0696	67.886	0,15

Atıksu arıtma tesisi hizmeti veren 3 adet belediye bulunmakta olup, bunlar Afşin AAT, Pazarcık-Narlı AAT, Türkoğlu-Kılılı AAT 'dir. Büyükşehir merkez (Dulkadiroğlu ve Onikişubat İlçeleri) için işletmeye geçecek olan Kahramanmaraş Atıksu Arıtma Tesisi işletmeye alınmıştır. Elbistan Atıksu Arıtma Tesisi IPA II kapsamında ihale sürecindedir. Andırın, Ekinözü, Nurhak, Çağlayancerit ve Göksun ilçelerimiz ile Onikişubat-Tekir ve Onikişubat-İlca Mahallelerimize yapılması planlanan Atıksu Arıtma Tesisleri için proje yapım ihaleleri yapılmış projeler onay için İller Bankası Gaziantep Bölge Müdürlüğüne onay için sunulmuştur. Ayrıca Türkoğlu Şekeroba ve Beyoğlu AAT ile Afşin Arıtma AAT proje çalışmaları yüklenici firma tarafından devam etmektedir.

Dulkadiroğlu, Onikişubat, Afşin ve Pazarcık AAT'lerinde SAİS kabini bulunmaktadır.

3. Atık

Kahramanmaraş Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi çalışmalarına 22.09.2011 tarihinde başlanılmış olup yapımı tamamlanmıştır. Arazinin topografik yapısı da göz önünde bulundurularak 3 Lot olarak projelendirilmiştir. Söz konusu tesis Haziran 2013'te kullanıma açılmış olup günlük ortalama 500 ton atık bertaraf edilmektedir. Depolama yapılacak toplam alan 170.415 m² olup, depolama hacmi 3.600.000 m³'tür. Kuzey ilçelerine yönelik olarak Afşin ilçesinde bir adet düzenli depolama tesisi kurulmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Büyükşehir Belediyesinde günlük olarak toplanan ortalama katı atık miktarı yazın 628 kışın ise 620 tondur.

Grafik 114 - Kahramanmaraş ilinde katı atık kompozisyonu (K. Maraş Büyükşehir B.B., 2019)

Çizelge 757 - Kahramanmaraş ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Kahramanmaraş ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	-	2.404
Öğrenci	-	47.102

Çizelge 758 - Kahramanmaraş ilinde 2018 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Kahramanmaraş ÇŞİM, 2019)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	12	12	100
Belediye Hizmet Binası	12	12	100
Okul	999	372	37
Kurum/kuruluş	168	133	79
AVM	1	1	100
Otel	22	-	-
Hastane	19	19	100
Sanayi	-	-	-
Diğer	-	-	-

Çizelge 759 - Kahramanmaraş ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Kahramanmaraş ÇŞİM, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)	Tüm il	51.695.947,00
TOPLAM		51.695.947,00

Kahramanmaraş ilinde 2019 yılı itibarıyla ambalaj atıkları konusunda 3.213 kayıtlı ekonomik işletme bulunmaktadır.

Çizelge 760 – Kahramanmaraş ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Kahramanmaraş ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	4
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	39
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Kahramanmaraş'ta tehlikeli atığın 960 tonu geri kazanılmış, 8.145 tonu bertaraf edilmiş ve 4.179 tonu da stokta bekletilmiş ve 19 tonu ihraç edilmiştir.

2018 yılında Kahramanmaraş ilinde 55,482 ton atık motor yağı, 100,660 ton da atık endüstriyel yağ toplandığı beyan edilmiştir.

2018 yılında Kahramanmaraş ilinde 28.234 ton akü, 35 kg atık pil toplanmıştır. 2018'de Kahramanmaraş'ta 29,097 ton kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

Çizelge 761 – Kahramanmaraş ilinde 2019 Yılı Termik Santrallerde Kullanılan Kömür Miktarı ve Oluşan Cüruf-Uçucu Kül Miktarı (A ve B Termik Santral İşletme Müdürlüğü, 2020)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf (ton/yıl)
Afşin Elbistan Elk. Ür. Tic. A.Ş.(A Ünitesi)	6.809.807	1.348.341	149.815
Afşin-Elbistan B Termik Santrali İşletme Müdürlüğü	7.338.044	1.683.960	0
TOPLAM	14.147.851	3.031.301	149.815

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi olarak Tıbbi Atıkların toplanması, taşınması sterilize ve bertaraf edilmesi hizmetlerini tüm il genelinde yap-ışlet-devret usulü ile özel bir tıbbi atık sterilizasyon tesisinde bertaraf edilmektedir. 2019 yılı içerisinde Kahramanmaraş ilinde 1.070 ton tıbbi atık toplanarak ildeki sterilizasyon tesisine gönderilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl ormanlık alan olarak Türkiye'de 12. Sırada olup %36,4 'ü ormanlarla kaplıdır.

İl sınırları içerisinde 2 adet tabiat parkı (Kapıçam Tabiat Parkı ve Yavşan Tabiat Parkı) 1 adet Tabiatı Koruma Alanı (Körçoban Tabiatı Koruma Alanı) bulunmaktadır.

Kapıçam Tabiat Parkı: Alan büyüklüğü 180 ha'dır. Kahramanmaraş İli Akdeniz iklim alanı içerisinde kaldığından bölgede Lauretum (500-975 m) Pinus brutia, Olea oleastır orman zonu yer almaktadır. Kapıçam ormanları lauretum zonu içerisinde kalmakta olup asli ağaç türü kızılçamdır. Sahada 90-120 yaşlarında kızılçam vardır.

Botanik Bahçesi toplam 200 adet otsu ve odunsu bitkiyi bünyesinde barındırmakta ve bu sayı yapılan çalışmalarla her geçen gün artmaktadır. Ayrıca saha farklı yükseltileriyle doğal seyir teraslarına sahiptir.

Yavşan Tabiat Parkı: Alan büyüklüğü 359 ha'dır. Ömer VAROL tarafından yapılan doktora çalışmasında bölgede 67 familyaya ve 287 cinsde dağılmış 529 tür ve tür altı seviyede takson tespit edilmiştir. Tespit edilen bu 529 taksonun 65 tanesi endemiktir.

Körçoban Tabiat Koruma Alanı: Alan büyüklüğü 580 ha'dır. Alanda bulunan Toros göknarı (Abies cilicica), Lübnan sediri (Cedrus Libani) ve Toros karaçamı (Pinus nigra ssp.pollasiana) türlerinin yer yer saf yer yer karışık meşcereler oluşturması, aralarında anıt ağaç niteliği gösteren yaşlı ve boylu fertlerin bulunmasıyla nadir orman ekosistemi özelliği göstermesi nedeniyle koruma alanı ilan edilmiştir.

Hançer Deresi Yaban Hayatı Geliştirme Sahası 7.894 ha'dır.

Çizelge 762- İlde bulunan anıt ağaçlar

Sıra No	Türkçe Adı	Mahalli Adı	Tahmini Yaş (yıl)	Boy (m)	Gövde Çapı (d1.30, m)	Tepe Çapı (m)	Ağacın Anıtsal Durumu (ŞAD/AAD tür)	Bulunduğu Yer		Adana TVK Komisyon Tescil Tarih ve Karar No'su
								İlçe	Mahalle	
1	Doğu Çınar	Avcılar Ulu Çınarı	250	23	2,79	18,15	58>39	12 Şubat	Avcılar	17.06.2015 tarih ve 37 No'lu kararı
2	Doğu Çınarı	Kertmen Ulu Çınarı	345	29	2,68	22,75	63>39	12 Şubat	Kertmen	17.06.2015 tarih ve 38 No'lu kararı
3	Doğu Çınarı	Dadağlı Ulu Çınarı	460	18	2,06	19,30	45>39	12 Şubat	Dadağlı	17.06.2015 tarih ve 39 No'lu kararı
4-A	Doğu Çınarı	Kızfatma Çınarı	260	29	1,35	15,15	51>39	Çağlaya n cerit	Helete	29.01.2015 tarih ve 5 No'lu karar
4-B	Doğu Çınarı	Kızfatma Çınarı	285	21,5	1,59	23,75	45>39	Çağlaya n cerit	Helete	29.01.2015 tarih ve 5 No'lu karar
4-C	Doğu Çınarı	Kızfatma Çınarı	285	28	1,49	20,07	45>39	Çağlaya n cerit	Helete	29.01.2015 tarih ve 5 No'lu karar
5	Doğu Çınarı	Oynak Çınar	505	23	1,92	23,36	57>39	12 Şubat	Döngele	29.01.2015 tarih ve 6 No'lu karar
6	Doğu Çınarı	Suluyayla Ulu Çınarı	460	21	1,79	26,52	59>39	12 Şubat	Suluyay la	23.03.2016 tarih ve 5 No'lu karar
7	Doğu Çınarı	Ulutaş Çınarı	320	27	302	22	69	Dulkadir oğlu	Ayaklıcaoluk	23.03.2016 tarih ve 4 No'lu karar
8	Doğu Çınarı	Üngüt Çınarı	208	13	5,60	18,31	63>39	12 Şubat	Üngüt	25.07.2019 tarih ve 8 No'lu karar

İlde sulak alan olarak tescilli ve Ramsar Sözleşmesi ile koruma altına alınmış alan bulunmamaktadır. İl sınırları içerisinde Milli Park ve Tabiat Anıtı bulunmamaktadır.

İlde Döngel Mağarası ve Şelalesi ve Gümüşkaya Mağarası olmak üzere 2 adet tescilli yapılmış olan doğal sit alanı bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 763 – Kahramanmaraş ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

	1990		2000		2006		2012		2018	
	Alan (ha)	Yüzde (%)	Alan (ha)	Yüzde (%)	Alan (ha)	Yüzde (%)	Alan (ha)	Yüzde (%)	Alan (ha)	Yüzde (%)
Yapay Bölgeler (1)	10.287,61	0,71	12.743,46	0,88	17.701,81	1,22	22.059,41	1,52	23.135,37	1,59
Tarımsal Alanlar (2)	620.686,50	42,74	615.779,29	42,40	525.124,80	36,16	518.401,68	35,70	517.004,74	35,60
Orman ve Yarı Doğal Alanlar (3)	815.164,53	56,13	810.243,08	55,78	895.450,34	61,66	897.473,68	61,80	895.630,81	61,68
Sulak Alanlar (4)	1.127,17	0,08	1.015,90	0,07	828,03	0,06	828,03	0,06	828,03	0,06
Su Kütleleri (5)	5.000,24	0,34	12.569,64	0,87	13.068,10	0,90	13.410,27	0,92	15.574,12	1,07
TOPLAM	1.452.266,05	100,00	1.452.351,37	100,00	1.452.173,08	100,00	1.452.173,07	100,00	1.452.173,07	100,00

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 764 – Kahramanmaraş ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kahramanmaraş ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	26	1	6	5	3	1	0	42
ÇED Gereklidir	0	1	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	2	1	0	1	2	0	0	6

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 765 - Kahramanmaraş ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Kahramanmaraş ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	6	22	28
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	20	17	37
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	12	4	16
TOPLAM	38	43	81

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 766 - Kahramanmaraş ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kahramanmaraş ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	16
Plansız (ani+şikayet) denetimler	613
Genel toplam	629

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	47	0

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 767 - Kahramanmaraş ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kahramanmaraş ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	170.820	2.166.108	0	974.765	0	0	30.075	0	3.341.768
Uygulanan Ceza Sayısı	4	10	0	2	0	0	1	0	17

İlde 2019 yılında faaliyet veya tesislere durdurma/kapatma kararı verilmemiştir.

Kahramanmaraş ilinde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 6 adet alt seviye BEKRA kuruluşu vardır.

47. MARDİN

1. Hava Kalitesi

2019 yılında Mardin ilinde konutlarda 25.407,885 m³, sanayide ise 1.588.119,3 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2019 yılında Mardin ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 768'de verilmektedir.

Çizelge 768 - Mardin ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	29,03	0	61,67	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	20,81	0	2,92	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	----	---	2,94	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	----	---	4,14	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	10,84	0	10,06	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	8,24	0	73,36	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	8,06	0	51,53	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	7,63	0	62,60	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	12,54	0	56,70	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	15,39	0	42,23	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	17,20	0	50,60	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	16,10	0	39,92	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Çizelge 769 - Mardin ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri bulunan tesis ve baca sayısı (Mardin ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Asit Üretim Tesisleri	1	2
Atık Geri Kazanım Ve Bertaraf Tesisleri	1	1
Çimento	1	2
TOPLAM	3	5

İlde 2019 yılı sonu itibarıyla, 1 adedi mobil olmak üzere 13 adet yetki belgesi bulunan firma bulunmaktadır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

2018 yılında endüstriyel faaliyetler için temin edilen suyun %90'ı kuyulardan %10'luk kısmı da kaynaklardan elde edilmektedir. (Marsu Genel Müdürlüğü)

İlde içme suyu ihtiyacı olarak kaynak suları, yeraltı suları ve kısmen yüzeysel sulardan karşılanmaktadır.

2019 yılı sonuna kadar tahsis edilen toplam yeraltı suyu miktarı; içme-kullanma, Sanayi, Sulama için 481,14 hm³/yıldır.

Çizelge 770 - Mardin ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Mardin ÇŞİM, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite	Artılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi								
İlçeler	Kızıltepe	X		Fiziksel+ Biyolojik+ İleri	64.300	0,5787	380.000	4.300
	Yeşili				12.300	0,1157	70.000	1825

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözülmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

2018 yılı itibari ile kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı %75'dir. Belediye Başkanlıklarına ait iki adet atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Büyükşehir Belediye Başkanlığı yönetiminde Artuklu İlçesinde kurulan iki adet arıtma tesisi inşaatı tamamlanmış, deneme faaliyetlerinden bulunulmuş ancak çevre izin süreçleri devam etmektedir. Bu iki tesis Artuklu ve Kızıltepe İlçelerimizin atıksuyunun arıtımını gerçekleştirecektir.

Çizelgede bilgileri verilen bu arıtmalar, kurulu buldukları ilçelerde oluşan atıksuları arıtmaları yanında Artuklu İlçesinin de farklı iki bölgesinde oluşan atıksuları kendi bünyesinde toplamaktadır. Artuklu İlçesinin tarihi sit alanı yerleşim bölgesinin bir kısmını bünyesinde toplayan Yeşilli İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi ve Artuklu İlçesinin yeni yerleşim yeri (Yenişehir Bölgesi) ile eski yerleşim yeri tarihi kent bölgesinin diğer kısmında oluşan atıksular ise Kızıltepe İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi bünyesinde arıtılmaktadır.

Çizelge 771 - Mardin ilinde 2019 yılı OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Mardin Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Arıtma Çamuru Analizi	Arıtma Çamuru Yönetimi
Mardin Organize Sanayi Bölgesi	Faal	1.200	Endüstriyel (Fiziksel + Kimyasal+ Biyolojik)	0,8		

İlde Nusaybin İlçesinde Çağçağ Suyu üzerinde balık çiftlikleri bulunmaktadır. Bu çiftliklerde sadece tatlı su alabalığı yetiştirilmektedir. Benzer şekilde küçük kapasiteli olarak Savur Çayı üzerinde de balık yetiştiriciliği yapılmaktadır.

3. Atık

İlde Yeşilli İlçesi Zeytinli Köyü mevkiinde Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi bulunmaktadır. Tesiste sızıntı suyu toplama havuzu bulunmaktadır.

2019 yılında katı atık düzenli depolama tesisinde Artuklu, Kızıltepe, Nusaybin ve Yeşilli ilçelerinden gelen ve bertaraf edilen kayıtlı atık miktarı 137.880,00 ton/yıldır.

Kızıltepe, Nusaybin ve Artuklu ilçelerimizde katı atık transfer istasyonları bulunmakta ve faal olarak çalışmaktadır. Derik, Mazıdağı ve Savur ilçelerimizde katı atık transfer istasyonları yapımı bitirilmiş olup faaliyete alınacaktır. Midyat, Ömerli ve Dargeçit ilçelerimizde vahşi depolama yapılmakta olup katı atık transfer istasyonları yapılması için gerekli projelendirme ve fizibilite çalışmaları bitirilmiştir.

Çizelge 772 - Mardin ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Mardin Büyükşehir Belediyesi, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	45	4.372
Öğrenci	15	3.329

2019 yılı itibariyle ilde Ambalaj Atıkları Kontrolü Yönetmeliği kapsamında bulunan işletmelerden 104 adet piyasaya süren, 3 adet ambalaj üreticisi, 1 adet tedarikçi işletme sisteme kayıtlıdır.

Çizelge 773 - 2019 yılı itibariyle Mardin ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	1
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında oluşan tehlikeli atık miktarı 935.521 tondur.

İlde 8 araca atık yağ taşıma lisansı verilmiştir. 2018 yılında Atık Motor Yağları 15.476 kg/yıl ve Atık Endüstriyel Yağ Miktarı 13.430 kg/yıl olup, lisanslı geri kazanım firmalarınca bertaraf edilmektedir.

İki adet Geçici depolama alanında depolanan atık akümülatörler il sınırları dışında oluşan atık akümülatörlerdir. İlde oluşan atık akümülatör genellikle depozitolu olduğundan dolayı yetkili servislere verilmektedir. 2018 yılında ilde 3.360 kg atık akü toplanmıştır.

2018 yılında 8.090 ton ömrünü tamamlamış lastik geri kazanım tesisine gönderilmiştir. İlde lisansı bulunan 1 adet Ömrünü Tamamlamış Araç (ÖTA) İşleme Tesisi bulunmaktadır. İlde 1 adet atık elektrikli ve elektronik eşya işleyen tesis bulunmakta olup, 2019 yılında 21.525 kg atık elektrikli ve elektronik eşya toplanmıştır.

İlde tıbbi atık sterilizasyon tesisi bulunmamaktadır. Bu nedenle tıbbi atıklar Diyarbakır bulunan sterilizasyon tesisine gönderilmektedir. 2019 yılı içerisinde Mardin’de 482 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Mardin ili sınırları içinde 7 adet lokal endemik bitki türü vardır. İl sınırları içinde 14 adet memeli fauna türü, 99 adet kuş türü bulunmaktadır.

Çizelge 774 – Mardin İli Sınırları İçinde Var Olan Lokal Endemik Bitkiler (Orman ve Su İşleri Bakanlığı III. Bölge Müdürlüğü Mardin Şube Müdürlüğü, 2018)

<i>Allium armenioides</i>	Yabani soğan
<i>Centaurea davisii</i>	Peygamber Çiçeği
<i>Cicer reticulatum</i>	Yabani Nohut
<i>Fumaria boissieri</i>	Şahtere
<i>İrsis nectarifera var. mardinensis</i>	Süsen
<i>İsatis mardinensis</i>	Çivit Otu
<i>Stachys baytopiorum</i>	Karabaş

Fotoğraf 44 - Yerli adı ikşut olan küşküt otu

İlde Milli Park bulunmamaktadır. Ancak 2017 yılında İlde Derik İlçesi Küçükpınar Mahallesi GAP Mevkiinde 52,78 ha’lık alanda (GAP Şelalesi) Ülkemizin 233. Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir.

Derinsu Mağarası; eşsiz coğrafi ve tabii özellikleri, nadide doğal güzelliğinden dolayı Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 06.07.2010 tarih ve 3278 sayılı kararı ile Korunması Gerekli Tabiat Varlığı olarak ilan edilmiş ve mutlak koruma altına alınmıştır.

Mardin İli Midyat İlçesi Acırlı Beldesi Elet Mevkiinde bulunan Mağara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 21.11.1996 tarih ve 1980 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Kuşçu Kalderası; eşsiz coğrafi ve jeolojik özellikleri, ender görülen doğal güzelliğinden dolayı Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 29.04.2009 tarih ve 2183 sayılı kararı ile I. Derece Doğal Sit Alanı ilan edilmiş ve mutlak koruma altına alınmıştır.

Grekot Kalderası; “Korunması Gerekli Tabiat Varlığı” özelliği göstermesi nedeniyle, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun Tespit ve Tescil ile ilgili 7 maddesi uyarınca Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (mülga) tarafından 15.06.2010 tarih ve 3235 sayılı karar ile 1. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiş ve mutlak koruma altına alınmıştır.

Mardin İli sınırları içerisinde 14 adet tescil edilmiş Tabiat (Anıt Ağaç) Varlığı bulunmakta olup aşağı çizelgede bilgileri sunulmuştur.

Çizelge 775 – Mardin ilinin tabiat varlıkları durumu

Adı	İlçe	Köy-Mahalle	Cinsi	Adet
Mardin	Merkez	Firdevs Köşkü	Çınar	3
Mardin	Midyat	Acılı Beldesi Elet	Meşe Çitlembik	8
Mardin	Merkez	Zınnar mevkii	Doğu Çınarı	1
Mardin	Yeşilli	Kütüklü Mah.	Palamut Meşesi	1
Mardin	Dargeçit	Suçatı Mah.	Melengiç	1

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 776 – Mardin ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecsb.tarimorman.gov.tr>, 2020)

Arazi Sınıfı	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	6714,90	0,78	7540,14	0,87	9490,15	1,08	10294,89	1,17	12990,62	1,48
2) Tarımsal Alanlar	426660,16	49,36	425384,19	49,22	470218,73	53,63	470169,77	53,62	466624,54	53,16
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	430291,82	49,78	430601,42	49,82	396380,29	45,21	395717,52	45,13	397563,48	45,29
4) Sulak Alanlar	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0	0,00	48,63	0,01
5) Su Yapıları	663,05	0,08	804,21	0,09	718,43	0,08	625,42	0,07	609,44	0,07
TOPLAM	864329,93	100,00	864329,96	100,00	876807,60	100,00	876807,6	100,00	877836,71	100,00

Planlama bölgesi 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı kapsamında Mardin, Batman, Siirt, Şırnak ve Hakkari illerinin idari sınırlarını kapsayan plan onama sınırı içinde kalan alanın tamamıdır. Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 02/04/2012 tarihinde onaylanmıştır. Muhtelif tarihlerde plan değişiklikleri yapılmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 777 – Mardin ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Mardin ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	9	0	1	1	3	0	1	15
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	2	0	0	1	1	2	0	6

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 778 – Mardin ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (Mardin ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	3	12	15
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	1	12	13
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		14	14
TOPLAM	4	38	42

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 779 – Mardin ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Mardin ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (ani+plansız) denetimler	181
Genel Toplam	186

Çizelge 779 - Mardin ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Mardin ÇŞİM, 2020) (devam)

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	2	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 780- Mardin ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Mardin ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	0	0	0	52.100	0	52.100
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	0	0	0	3	0	3

Mardin ilinde tesislere faaliyeti durdurma/kapatma kararı yoktur.

Mardin ilinde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 3 adet alt seviye ve 2 adet üst seviye olmak üzere toplam 5 adet BEKRA tesisi bulunmaktadır.

48. MUĞLA

1. Hava Kalitesi

Muğla'da 2019 yılında konutlarda 18.247.748,45 sm³ doğalgaz kullanılmıştır.

İlde Menteşe, Ula ve Yatağan İlçelerine doğalgaz geçişi yapılmış olup süreç devam etmektedir. Bodrum, Datça (Merkez), Fethiye (Karaçulha, Ölüdeniz, Göcek), Köyceğiz (Merkez), Marmaris (Merkez, Armutalan, İçmeler, Beldibi), Ortaca (Dalyan) ve Ula (Akyaka) ilçelerinde katı yakıt, kömür yakma MÇK kararı ile yasaklanmıştır.

İl sınırları içerisinde 3 adet Termik Santral bulunmakta olup, tesislerde Sürekli Emisyon İzleme Sistemi bulunmaktadır.

Bir tanesi trafik istasyonu olmak üzere 6 adet daha hava kalitesi izleme istasyonu fiziksel olarak kurulmuş, cihazlar yerleştirilmiş olup, yazılım çalışmaları devam etmektedir. Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarından Muslihittin istasyonuna ait 2019 yılı aylara göre veriler Çizelge 781'de verilmektedir.

Çizelge 781 - Muğla ilinde 2018 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

Muslihittin Hava İzleme İstasyonu	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	24,22	2	38,93	6										
Şubat	33,27	4	65,52	18										
Mart	29,61	3	9,65	2										
Nisan	13,68		64,35	15										
Mayıs	15,31		56,30	19										
Haziran	10,35		29,46	6										
Temmuz	15,13		43,14	10										
Ağustos	12,66		47,65	16										
Eylül	9,09		37,18	12										
Ekim	13,07	1	50,44	17										
Kasım	13,41		61,31	18										
Aralık	31,34	4	49,9	13										

İlde Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünden Egzoz Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi almış 29 adet istasyon bulunmaktadır. Muğla ilinde 2019 yılı içerisinde 176.688 adet araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde su temini Mumcular İçmesuyu Arıtım Tesisi (İAT) Mumcular Barajından, Güvercinlik İAT Geyik Barajından, Marmaris İAT Marmaris Atatürk Barajından, Mumcular İAT'ye ait 12 adet derin sondaj kuyusundan, Güvercinlik İAT ye ait 6 adet Çamköy derin sondaj kuyularından ve Su ve Kanalizasyon Daire Başkanlığına ait Muğla genelindeki diğer derin sondaj kuyularından sağlanmaktadır.

Çizelge 782 - Muğla ilindeki 2001 yılı ve sonrası kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı ve bağlı nüfus, kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%) (Muğla Büyükşehir Belediyesi, 2020)

YILLAR	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2019
Atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun	36,7	37,7	42,5	60	55,3	77	77	77
Atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye sayısı	17	21	24	29	14	13	13	13
Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye	51	56	60	72	70	77	77	77
Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı	25	29	32	36	14	13	13	13

Çizelge 783 - Muğla ilinde 2018 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Muğla Büyükşehir Belediyesi, 2019)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Muğla-Menteşe	X			İleri	17.111	0,0907	100.000	3.660
	Menteşe				Fiziksel	0,10		700	
İlçeler	Ula	X			Biyolojik	4.500	0,0212	26.000	1.688
	Kavaklıdere	X			Fiziksel (Doğal)	0,15		1.000	
	Köyceğiz	X			Biyolojik	4.320	0,0521	12.500	623
	Marmaris	X			Biyolojik	50.625	0,5862	90.000	8.149
	Turunç	X			Biyolojik	2.000	0,0235	15.000	1.634
	Datça	X			Biyolojik	17.500	0,0343	60.000	857
	Ortaca	X			Biyolojik	8.640	0,1212	37.200	155
	Dalyan	X			Biyolojik	4.320	0,0371	25.000	481
	Dalaman				Biyolojik	9.000	0,1390	57.000	1.091
	Fethiye	X			İleri	25.000	0,3857	112.398	11.164
	Göcek	X			Biyolojik	4.500	0,0421	4.606	370
	Ölüdeniz	X			Biyolojik	3.500	0,0263	12.000	1.081
	Gümbet	X			Fiziksel+ Biyolojik	9.600	0,1097	48.000	3.595
	İçmeler	X			Fiziksel+ Biyolojik	10.000	0,0566	35.000	2.823
	Konack	X			Fiziksel+ Biyolojik+İleri	3.000	0,0292	15.000	667
	Bitez	X			Fiziksel+ Biyolojik	2.500	0,0277	12.500	562
	Gümüşlük	X			Fiziksel+ Biyolojik	2.500	0,0118	10.000	650
	Gölkümbükü	X			Fiziksel+ Biyolojik	3.000	0,0202	15.000	919
	Gündoğan 2	X			Paket Arıtma	1.800	0,0170	9.000	
	Gündoğan 1	X			Paket Arıtma	400	0,0075	2.500	
Ortakent	X			Paket Arıtma	1.000	0,0117	5.000		
Yalıkavak	X			Fiziksel+ Biyolojik	6.000	0,0442	30.000	623	
Mumcular	X			Fiziksel+ Biyolojik	500	0,0058	2.000	38	
Güvercinlik	X			Fiziksel+ Biyolojik	2.500	0,0151	10.000	135	
Turgutreis	X			Fiziksel+ Biyolojik + İleri		DDD (Derin Deniz Deşarjı)			
Milas	X			Fiziksel+ Biyolojik	10.800	0,1256	40.000	6.358	

İlde organize sanayi bölgesi bulunmamakta olup, endüstriyel nitelikli atık su arıtma tesisi bulunmamaktadır.

3. Atık

İl genelinde 6 adet II. Sınıf Düzenli Depolama Tesisinde Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığınca Atık Yönetimi Yönetmeliği 20 03 01- Karışık Belediye Atıkları sınıfında yer alan atıklar bertaraf edilmektedir. Bu kapsamında, Milas, Menteşe, Fethiye, Ortaca, Marmaris ve Datça İlçelerimizde bulunan 6 adet Düzenli

Depolama Tesisi ve Yatağan İlçemizde bulunan 1 adet Transfer İstasyonu ile il genelinde oluşan katı atıkların bertarafı sağlanmaktadır.

2019 yılında;

- Fethiye Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde, 112.543,68 ton/yıl,
- Ortaca Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde, 50.425,72 ton/yıl,
- Marmaris Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde, 82.381,94 ton/yıl,
- Datça Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde, 11.086,18 ton/yıl,
- Menteşe Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde, 67.675,87 ton/yıl
- Milas Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde, 46.736,36 ton/yıl atık bertaraf edilmiş olup,

Toplamda Muğla ili genelinde 380.849,75 ton/yıl atık Büyükşehir Belediyemizce bertaraf edilmiştir.

Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinden kaynaklanan sızıntı suları, sızıntı suyu havuzunda biriktirilmektedir. Geri devir pompaları ve geri devir hattı vasıtası ile sızıntı suyu, Katı Atık Düzenli Depolama Lotu üzerine gönderilmekte olup, sızıntı suyu buharlaştırma ve geri devir ettirmek sureti ile bertaraf ettirmektedir. (Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2020)

2019 yılı içerisinde toplam 889.812 m³ hafriyat atığı toplanmıştır. İl genelinde kaçak dökümlerin önlenmesi ve hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıklarının kontrol altına alınması amacıyla 2019 yılı içerisinde 254 adet araca Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları Taşıma İzin Belgesi düzenlenmiştir. 2019 yılı içerisinde Kurum ve Kuruluşların uygun görüşleri de alınarak 9 adet kalıcı/geçici depolama izin belgesi düzenlenmiştir.

İlde 2019 yılı itibarı ile 21 adet ambalaj üreticisi, 183 adet piyasaya süren, 4 adet ambalaj atığı toplama, ayırma ve taşıma lisanslı firma, 12 adet ambalaj atığı geri kazanım tesisi ve 5 adet tedarikçi bulunmaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Muğla ilinde oluşan tehlikeli atığın 37.329 tonu geri kazanılmış, 40.780 tonu bertaraf edilmiş, 65 tonu ihraç edilmiş ve 1.088.602 tonu da stoklanmıştır.

İlde 2018 yılında 264.429 kg atık motor yağı, 935.105 kg atık endüstriyel yağ toplanmıştır.

İlde 2018 yılında toplanan atık pil miktarı 1126 kg, atık akü miktarı 71.153 kg'dır.

İl merkezinde ve tüm ilçelerde tüm atık yağ çıkaran tesisler denetlenerek, firmaların ve işyerlerinin atık yağlarını Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünden alacakları Ulusal Atık Taşıma Formları ile Bakanlığımızın taşıma ve bertaraf için lisans verdiği yetkili firmalara teslim etmeleri tutanakla istenmiştir. Teslim edilen yağlara ait Ulusal Atık Taşıma Formları düzenli olarak Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne gönderilerek kayıtlara işlenmekte ve Bakanlığa bildirilmektedir. 2018 yılında toplanan bitkisel atık yağın 528.724 kg'ı kullanılmış kızartmalık yağ, 600 kg'ı ise kullanım ömrü dolmuş yağıdır.

İlde 2018 yılında, 14,500 ton ÖTL geri kazanılmış, 9,750 ton ise atık yakma tesisine gönderilmiştir. İl sınırları içerisinde AEEE işleyen, eldiye tarafından oluşturulan AEEE Getirme Merkezi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, 135,6 ton AEEE toplanmıştır.

Çizelge 784 - Muğla ilindeki termik santrallerde 2019 yılında kullanılan kömür miktarı ve oluşan cüruf-uçucu kül miktarı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf (ton/yıl)
Yatağan Termik Santrali	5.118.760	1.279.690	255.938
Yeniköy Termik Santrali	3.618.023	819.642	204.910
Kemerköy Termik Santrali	5.567.684	1.275.687	318.921
TOPLAM			

Çizelge 785 - Muğla ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Muğla ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	7
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	12
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	17
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İl genelinde yaklaşık olarak 364 adet sağlık kuruluşu bulunmakta olup, 25.01.2017 tarih ve 29959 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği hükümlerine göre sağlık merkezlerinden kaynaklanan tıbbi atıklar 3 adet lisanslı araç ile toplanarak Menteşe Katı Atık Düzenli

Depolama Tesisi içerisinde yer alan Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisine getirilmektedir. Tesise getirilen tıbbi atıkların sterilizasyon işlemi yapıldıktan sonra Mentеше Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde bertaraf işlemi sağlanmaktadır. 2019 yılında Muğla'da toplanan ve Mentеше Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinde sterilizasyonu gerçekleştirilerek bertaraf edilen tıbbi atık miktarı 1.026.707,568 kilogramdır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Muğla ilinde ormanlık alanın genel sahaya oran %68'dir. Bu oran Türkiye ortalamasının üstündedir. (Türkiye Ortalama Oranı %26,6) Muğla ilde orman varlığımızın %45 'i verimli, %23'ü ise verim gücü düşük ya da verimsiz alanlardır. Plan, program ve belirlenen hedefler çerçevesinde bozuk orman alanlarının verimli hale dönüştürülmesi çalışmaları devam etmektedir.

Köyceğiz Bölgesinde; Orman vejetasyonu, Maki ve Frigana vejetasyonu, Kumul vejetasyonu, Bataklık (Makrofitik) ve Segetal vejetasyon olmak üzere 5 farklı vejetasyon tipi tespit edilmiştir.

Dalaman ilçesi ilçe sınırları dâhilinde flora tipik Akdeniz florası olup, genelde Akdeniz maki florası ve alçak rakımlarda Kızılçam, yukarılara çıktıkça Karaçam ve Sedir asli türlerdir. Kızılçam türü 0-800 metre rakımlarda kapallık teşkil edecek şekilde ya da münferit olarak da bulunmaktadır. Yüksek rakımlarda 800-1500 metre arasında Karaçam ve sedir türleri toplu ve münferit olarak yayılmaktadır. Ayrıca 0-50 metre rakımda endemik bir tür olan Sığla ağacı toplu olarak taban arazilerde yayılış göstermektedir. Ayrıca Akdeniz maki elemanı olarak Meşe, defne, zeytin, harnup, boy ağacı, kara servi, sandal ağaçları da dağılık olarak maki formasyonunda yer almaktadır.

Fauna omurgasız ve omurgalı faunası olmak üzere iki bölümde oluşmaktadır. Dalaman ilçe sınırlarımızda ormanlık arazilerde fauna olarak en başta popülasyonu en yoğun olarak yaban domuzu görülmektedir. Ayrıca bunun yanında tavşan, güvercin, keklik, alakarga vb. türlere rastlanmaktadır.

İl sınırları içerisinde en önemli endemik flora örnek olarak; Sığla ağacı (Liquidambar orientalis), Datça Hurması ve Halep Çamı (Pinus halepensis) verilebilir. İlde genel olarak 6 adet endemik fauna mevcut olup en önemlileri; Akdeniz foku (Monachus monachus) ve Caretta caretta'dır.

Muğla ilinde bulunan bazı endemik bitkiler:

Endemik Bitkiler:	Yerel İsimleri:	IUCN Tehlike Kategorileri
Astragalus condensatus	Ledeb Sıkgeven	LR (lc)
Phlomis bourgaei Boiss	Çoban Çırası	LR (nt)
Lotus macrotrichus Boiss.	Koca Gazalotu	VU
Convolvulus galaticus Rostan ex Choisy	Boz Sarmaşık	LR (le)
Silene cariensis Bosis.	Muğla nakıl	LR (cd)
Crocus Cansellatus Herbert Subsp. Lycius	Garip Çiğdem	LR (nt)
Fritillaria bithynica Baker	Deli Lale	LR (cd)
Crocus fleiseheri Gay.	Taşlık Çiğdemi	LR (lc)
Stachys eretica L. Subs. Symrnaea Rech.	İzmir deliçayı	LR (lc)

Tabiatı Koruma Alanları:

Sırtlandığ Halep Çamı Tabiatı Koruma Alanı: Ülkemizde az rastlanan bir tür olan Halep Çamı (Pinus halepensis) Türkiye'deki iki tabii yayılış alanlarından birini teşkil eden nadir bir ekosistemi oluşturmaktadır. Muğla ili Milas ilçesinde bulunan tabiatı koruma alanı 760 ha'lık bir alanı kaplamaktadır. Tabiatı koruma alanı içerisinde Halep Çamı başta olmak üzere Kızılçam (Pinus brutia), Sakız Ağacı (Pistacia lamtiscus), Pırnal Meşesi (Quercus ilex), Yabani Zeytin (Olea oleaster), Akçameşe (Phillyea media), Defne (Laurus nobilis), Laden (Cistus sp.), Dağ Çileği (Arbutus endrachnea), Ardıc (Juniperus nana) ağaçları ve yaban hayvanlardan tilki, çakal, yaban domuzu, tavşan, kirpi, keklik, benekli su tavuğu, karatavuk bulunmaktadır.

Kartal Gölü Tabiatı Koruma Alanı: Köyceğiz ilçesi, Sandras Dağı'nda bulunan Kartal Gölü, 23.12.1994 tarihinde, Tabiatı Koruma Alanı olarak ilan edilmiştir. 1.343 ha'lık bir alana sahiptir.

Sulak Alanlar:

Köyceğiz Gölü: Köyceğiz Gölü, 8.000 ha'lık yüz ölçüme sahiptir. Göl; kanal, bataklık, sazlık, kumul ve subasar sığla ormanı gibi değişik ekosistemlerden oluşmuştur. Hafif tuzlu bir göldür. Başta Namnam Deresi olmak üzere çok sayıda dere, kaynak ve drenaj kanallarının taşıdığı sularla beslenir. Dalyanın en önemli özelliği nesli tehlike altındaki adı deniz kaplumbağalarının yumurtlama alanı olan kumsaldır. Yine tehlike altında olan yumuşak kabuklu Nil kaplumbağası, kumsalın göl tarafında yumurtlar. Alan, aralarında karabatak, küçük karabatak, Macar Ördeği ve Sakar Meke'nin de bulunduğu büyük sayıda kışlayan su kuşuna ev sahipliği yapmaktadır. Alan, 1988'de ilan edilen ve 1990 yılında sınırları genişletilen Köyceğiz Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi içerisinde yer almaktadır.

Metruk Tuzla ve Güllük Deltası: Muğla İli, Milas İlçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Sırtlandığı Halep Çamı Tabiatı Koruma Alanına komşu olan sulak alan havzası, Tuzla Gölü Sulak Alanı ve Güllük Dalyanı olmak üzere 1.180 ha alanı kapsamaktadır. Sulak alan, uluslararası öneme sahip sulak alanlarımızdan bir tanesidir. Tuzla ve Güllük 2001 yılında (IBA Important Bird Area) Önemli Kuş Alanı olarak tanınmıştır. Tuzla Gölü ve Güllük Dalyanı'nın hafif tuzlu acımsı suyu, kuşların yaşamsal besin kaynağı olan balık, deniz yosunları ve küçük canlıları barındırır. Tuzla ve Güllük, her yıl 2000 flamingoya ev sahipliği yapmaktadır.

Dalyan Sulak Alan Ekosistemi: Dalyan, Köyceğiz Gölü ile Akdeniz'i birleştiren ana kanal üzerinde bulunur. Dalyan Kanalinin denize ulaştığı yer olan İztuzu Plajı, deniz kaplumbağaları olan Caretta caretta'ların yumurtalarını bıraktıkları kumsallardan biridir. Kaunos Antik Kenti de Dalyan'da bulunmaktadır. Bitki varlığı açısından, fitoplanktonik organizmalara ait Bacillariophyta'dan 16 takson, Cyanophyta'dan 5, Chlorophyta'dan 1 ve Dinophyta'dan 4 takson olmak üzere toplam 21 takson tespit edilmiştir. Hayvan varlığı açısından, Dalyan Gölü'nde Mollusca/Gastropoda'ya ait 11, Diptera/Chironomidae'den 1 tür, Crustacea'dan 1 tür, Crustacea/Amphipoda'dan 2 ve Lamellibrachiata'dan 2 tür olmak üzere toplam 17 tür tespit edilmiştir. Sülüngür Gölünde, Mollusca Gastropoda'ya ait 11, Diptera/Chironomidae'den 1 tür, Insecta/Diptera'dan 1 tür, Crustacea'dan 2 tür, Crustacea/Amphipoda'dan 1 ve Lamellibrachiata'dan 2 tür olmak üzere toplam 18 tür tespit edilmiştir. Dalyan Kanalları ve Sülüngür Gölü, Köyceğiz-Dalyan Özel Çevre Koruma Alanı içerisinde kalmaktadır.

Çizelge 786 - Muğla'da özel çevre koruma bölgeleri (ÇŞİM,2020)

Bölgeler	İlan Tarihi	Nüfus	Kara Alan (ha)	Deniz Alan (ha)	Toplam (ha)	Kıyı (km)
Gökova	05.07.1988	8.780	27.755	81.935	109.690	193
Köyceğiz-Dalyan	05.07.1988	36.608	42.062	4.084	46.146	46
Fethiye-Göcek	05.07.1988	105.503	46.526	34.011	80.537	226
Datça-Bozburun	21.11.1990	26.324	70.705	73.663	144.368	417
Patara	18.01.1990		4.273	1.465	5.738	8
TOPLAM		177.215	191.321	195.158	386.479	890
ÖÇK BÖLGELERİNE GÖRE			(%)18 1.053.907	(%)69 282.456	(%)29 1.336.363	(%)76 1.177
MUĞLA İLİNE GÖRE		(%)22 802.208	(%)14 1.333.800			(%)78 1.124

Not: Patara ÖÇK bölgesinin hem Muğla hem de Antalya il sınırları içerisinde kalmaktadır. Sadece Muğla il sınırlarındaki değerler alınmıştır.

Çizelge 787 - Muğla'da korunan alanlar (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Koruma Statüsü	Alan (ha)	Adet
Özel Çevre Koruma Bölgeleri	380.741	5
Milli Parklar	49.184	10
Doğal SİT	----	167
Arkeolojik ve Doğal SİT	----	15
Kentsel ve Doğal SİT	----	3
Tarihi ve Doğal SİT	----	1
Kentsel-Arkeolojik-Doğal Sit	----	1
TOPLAM		212

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 788 - Muğla ili arazi kullanım durumu (https://corinecbs.tarimorman.gov.tr, 2020)

Arazi Sınıfı	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	18302,09	1,46	26588,88	2,12	28066,55	2,23	30258,53	2,41	31175,50	2,46
2) Tarımsal Alanlar	299785,23	23,85	294762,55	23,46	291292,66	23,17	290057,02	23,07	285264,43	22,55
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	922497,62	73,41	918903,93	73,12	924089,25	73,49	922325,25	73,35	928450,01	73,39
4) Sulak Alanlar	4478,80	0,36	4602,25	0,37	4278,69	0,34	4143,35	0,33	4138,92	0,33
5) Su Yapıları	11639,48	0,93	11845,64	0,94	9657,85	0,77	10702,65	0,85	16063,61	1,27
TOPLAM	1256703,22	100,00	1256703,25	100,00	1257385,00	100,00	1257486,8	100,00	1265092,47	100,00

"Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" mevcuttur.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 789 – Muğla ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Muğla ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	49	-	-	18	5	4	6	82
ÇED Olumlu Kararı	1	1	0	0	1	0	3	6

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 790 – Muğla ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Muğla ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	3	100	103
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	3	13	16
Çevre İzin Muafiyet Sayısı		17	17
TOPLAM	23	130	136

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 791 – Muğla ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Muğla ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	18
Ani (plansız) denetimler	590
Genel Toplam	608

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	8	2	3.092

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	35	0,00

Çizelge 792 – Muğla ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Muğla ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	168.436	1.686.067	505.379	1.208.039	0	0	10.600	377.045	3.955.566
Uygulanan Ceza Sayısı	4	33	6	9	0	0	1	15	68

İlde Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği yükümlülüğünü yerine getirmeden faaliyete geçen işletmeye faaliyet durdurma cezası, Çevre Kanununun 20. Maddesi gereğince uygulanmıştır. Bu tesisler turizm-konut ve tarım- gıda sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.

49. MUŞ

1. Hava Kalitesi

Muş ilinde 2019 yılında konutlarda 26.182.813,55 sm³, sanayide ise 4.529741,47 sm³ (gıda) 547.246 sm³ (asfalt) doğalgaz kullanılmıştır.

2019 yılında Muş ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 793'de verilmektedir.

Çizelge 793 - Muş ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	20,48		82,52	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	15,61		100,97	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	16,14		98,56	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	10,68		62,44	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	4,67		95,43	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	4,00		107,73	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	4,01		114,93	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	4,05		220,32	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	3,71		215,40	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	3,93		184,41	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	11,39		202,72	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	11,25		95,99	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

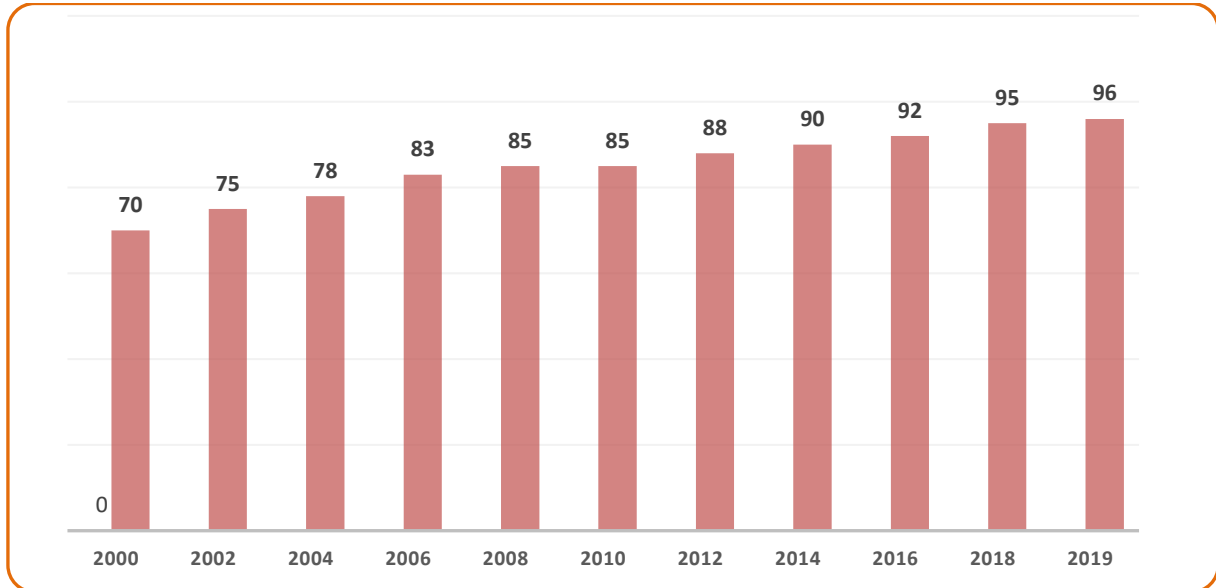
Çizelge 794 - Muş ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Muş ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	1
TOPLAM	1	1

İlde verilen emisyon ölçüm yetki belgesi 2 adettir. 2019 yılında Muş ilinde 20.499 egzoz ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İldeki Kızılizyaret Su Kaynağı, Kaniya Denge Su Kaynağı, Erikli Bağı (Kumluk) Su Kaynağı, 1 Nolu Su Terfi Merkezini besleyen 18 adet Sondaj Kuyusu olmak üzere dört farklı kaynaktan şehre su verilmektedir. Söz konusu kaynaklardan gelen suların hepsi evsel amaçlı kullanılmaktadır. İlde içme suyu arıtma tesisi mevcut değildir.

Grafik 115 - Muş ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2020)

İl Merkezinde Hizmet verilen nüfus 104.407 kişidir. İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen 6 adet il ve ilçe belediyesi bulunmaktadır. Nüfusun %96'sına kanalizasyon hizmeti verilmektedir. Kanalizasyon sistemi hizmetinden faydalanan nüfus sayısındaki oran her yıl artmaktadır.

Atıksu arıtma tesisi halen kurulamamıştır. Atıksu arıtma tesisi ile ilgili fizibilite çalışmaları ve arsa tahsis işlemleri devam etmektedir.

Çizelge 795 - Muş ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Muş Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Muş		X					
İlçeler	Hasköy		X					
	Korkut		X					
	Bulanık		X					
	Malazgirt		X					
	Varto		X					

3. Atık

İl merkezinde günde yaklaşık olarak 110 ton katı atık toplanmaktadır. Mücavir alan içerisinde katı atık toplanmayan bir yer yoktur. İlde katı atık düzenli depolama tesisi bulunmamaktadır. Katı atıklar Çöp Semitreylerler vasıtasıyla Bitlis Katı Atık düzenli depolama ve bertaraf tesisine taşınmaktadır. İldeki atık kompozisyonu da bilinmemektedir.

İlde katı atık düzenli depolama tesisi bulunmadığından Belediyemizin kurucu üyesi bulunduğu Muş Katı Atık Belediyeler Birliği (MUKAB) tarafından kurulmuş olan Katı Atık Aktarma İstasyonu aracılığıyla şehir içinde toplanan katı atıklar Bitlis Aktı Atık Düzenli Depolama Sahasına taşınmaktadır.

Ayrıca Muş Katı Atık Belediyeler Birliğince ihalesi yapılan ve temeli atılan Katı Atıktan Enerji Üretimi Entegre Tesisi Kurulması ve İşletilmesi işi faaliyete geçtikten sonra, atıklar İlde Korkut İlçesi Kümbet Mevkiinde kurulacak olan tesiste bertaraf edilecektir.

Hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları ile ilgili yapılan özel bir çalışma bulunmamaktadır.

Çizelge 796 - Muş ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Muş Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	6	540
Öğrenci		

Çizelge 797 - Muş ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Muş Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
4	4	

İlde kayıt altına alınan ambalaj üreticisi 1 adet bulunmaktadır. Kayıt altına alınan piyasaya süren işletme sayısı ise 28 adettir.

İlde tehlikeli atıklarla ilgili lisans almış tesis bulunmamaktadır. İlde 2018 yılında 692 ton tehlikeli atık geri kazanım tesislerine, 392 kg atık ise bertaraf tesislerine gönderilmiştir.

2018 yılında "Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği" çerçevesinde ilde 8,9 ton atık endüstriyel yağ ve 906 kg atık motor yağı toplanarak lisanslı geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

Muş ilinde 2018 yılında 6.028 kg atık akü ve 8 kg atık pil toplanmıştır. İlde 2,790 ton bitkisel atık yağ toplanmıştır. Bir adet Ömrünü Tamamlamış Araç Teslim Yeri bulunmaktadır.

Muş'ta "Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmelik" kapsamında, 2011 yılından itibaren ilde oluşan tıbbi atıklar düzenli olarak toplatılmaktadır. Muş Belediye Başkanlığına bağlı olarak yap-işlet-devret modeli ile bir sterilizasyon merkezi kurulmuştur. 2019 yılında 385 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Çizelge 798 - Muş ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Muş Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Muş ilinin bitki örtüsü tiplerini genel olarak step (bozkır) bitkileri, çayır otları ve meşe ormanları oluşturur. Soğanlı bitkiler sınıfından olan lale endemik türlerdendir.

İlde ormanlarda hakim ağaç türü meşedir. Tamamı Devlet Ormanıdır. Ormanlar meşe baltalığı olup %90 verimsiz meşe baltalığı ormanıdır. İl sınırları içerisinde yetişen ormanların ağaç türleri palamut meşesi, mazı meşesi, titrek kavak, doğu çınarı, ceviz, kızılğaç, diş budak, karaağaç ve söğüt türleridir. Ağaçcık cinsleri ise alıç, ahlat, sakız, yabancı elma ve kızılcağıdır.

İl sınırları içerisinde yer alan 6 adet sulak alandan (Büyük Hamurpet Gölü, Küçük Hamurpet Gölü, Haçlı Gölü, Kaz (Gaz) Gölü, Bulanık Şorgöl Sazlığı, Sazlıkbaşı (İron) Sazlığı) bir tanesi olan Sazlıkbaşı (İron) Sazlığı Uluslararası öneme sahip sulak alan konumundadır.

Muş ilinin merkez ilçesinde bulunan 80. Yıl Cumhuriyet Hatıra Ormanı Kent Ormanı statüsü iptal edilerek; 2873 sayılı Millî Parklar Kanunu'nun 3. maddesine göre, Bakanlık Makamı'nın 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı Olur'ları ile Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Bu alanla ilgili çalışmalar devam etmektedir.

Ulusal ve uluslararası alanda önemli tarihsel değerler içeren park alanı; mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığımızca; 17.03.2018 tarihli ve 30363 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2018/11366 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "Malazgirt Meydan Muharebesi Tarihi Millî Parkı" olarak ilan edilmiştir. Parkın bazı etaplarının tamamlanmasına rağmen, eksik kalan etaplarda halen çalışmalar devam etmektedir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 799 - Muş ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

MUŞ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	10.391,99	1,2	10.627,24	1,23	9.592,72	1,11	12.074,45	1,4	12.337,43	1,43
2) Tarımsal Alanlar	406.693,45	47,01	405.876,46	46,92	456.040,27	52,72	448.907,17	51,89	448.267,00	51,82
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	431.576,24	49,89	432.211,94	49,96	385.090,80	44,51	381.748,68	44,13	381.498,56	44,1
4) Sulak Alanlar	2.402,33	0,28	2.402,33	0,28	2.931,96	0,34	3.106,45	0,36	2.909,80	0,34
5) Su Yapıları	14.022,81	1,62	13.968,85	1,61	11.431,07	1,32	19.250,06	2,23	20.074,03	2,32
TOPLAM	865.086,82	100	865.086,82	100	865.086,82	100	864.571,84	100	865.086,82	100

Muş, Bitlis ve Van illerini kapsayan Çevre Düzeni Planı 01.04.2011 onaylanmıştır. Ayrıca 29.04.2016 ve 16.08.2016 tarihlerinde Çevre Düzeni Planında değişikliğe gidilmiştir. 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışması, belirlenen amaç doğrultusunda, planlama bölgesini oluşturan Muş, Bitlis ve Van illerinin bütününde, 2035 yılına yönelik olarak, planlama kararlarını doğrudan ya da dolaylı etkileyecek sorunların saptanması, yasal, doğal ve yapay eşiklerin belirlenmesi, koruma kararlarının ve sektörel gelişme önerilerinin, koruma-kullanma dengesi gözetilerek arazi kullanım kararlarına dönüştürülmesini kapsamaktadır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 800 - Muş ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Muş ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım- Gıda	Atık- Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm- Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	9	0	0	0	0	0	0	9
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	1	2	3

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 801 - Muş ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (Muş ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi		3	3
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi		5	5
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	2		2
TOPLAM		10	10

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 802- Muş ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Muş ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	36
Genel Toplam	41

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	8	0

Çizelge 803 - Muş ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Muş ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	574	0	72.197	0	0	0	288.788	0	361.559
Uygulanan Ceza Sayısı	2	0	1	0	0	0	2	0	5

2019 yılı itibarıyla Muş ilinde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 1 adet alt seviye BEKRA tesisi bulunmaktadır.

50. NEVŞEHİR

1. Hava Kalitesi

2019 yılında Nevşehir ilinde konutlarda 112.108.665 sm³; sanayide ise: İnşaat sanayinde (inşaat ürünleri, yol yapım, vs) 842.297 sm³; Makine sanayinde 664.509 sm³; Gıda ve içecek sanayinde 317.144 sm³ ve Alkol ve alkol ürünleri sanayinde 1.428.240 sm³ doğalgaz kullanılmıştır

2019 yılında Nevşehir ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 804'de verilmektedir.

İSTASYON YERLERİ	İSTASYON TÜRÜ (Isınma/Trafik/Sanayi)	HAVA KİRLETİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₃	HC	PM
Merkez	Isınma	X	X	X	X		X
Avanos	Isınma	X	X	X	X		X

Çizelge 804 - Nevşehir ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

	SO ₂	AGS	PM10	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	35,55	1	14,59	yok										
Şubat	30,75	yok	13,77	yok										
Mart	21,40	yok	13,11	yok										
Nisan	14,38	yok	11,26	yok										
Mayıs	7,80	yok	17,24	1										
Haziran	7,82	yok	12,21	yok										
Temmuz	8,40	yok	12,54	yok										
Ağustos	1,97	yok	26,89	yok	326,38		4,98		26,64					
Eylül	2,12	yok	26,26	yok	384,85		6,30		31,92					
Ekim	4,80	yok	36,71	3	416,48		10,76		36,58					
Kasım	24,68	yok	59,62	22	722,54		19,51		46,84					
Aralık	32,76	yok	44,24	11	803,18		23,05		38,63					

Nevşehir ilinde 2019 yılında 2 adet ölçüm yetki belgesi verilen firma vardır ve 40.132 adet egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde kentsel su temini için yüzeysel su kullanılmamaktadır. Nevşehir İli Merkez İlçesi içme suyu temini 33 kuyudan çıkarılan su pompaj sistemi ve 450-600 ACB borular ile farklı bölgelerdeki depolara isale edilmektedir. Depolardan cazibe ile 150-450 asbest borular aracılığıyla şehir şebeke hattına gönderilmektedir.

Çizelge 805 - Nevşehir ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (İlgili Belediyeler, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Merkez	X			Fiziksel+ Biyolojik	15.744	0,17		
	Avanos	X			Fiziksel Biyolojik	6.272	0,07	10.738	25
İlçeler	Derinkuyu	X			Fiziksel+ Biyolojik	3.874	0,05	13.972	0,45
	Ürgüp	X			Biyolojik	8.806	0,04	10.839	0,008
	Acıgöl		X						
	Gülşehir		X						
	Hacıbektaş			X					
	Kozaklı			X					

İçme suyu temininin yer altı suyundan karşılanması ve şehrimizin jeopolitik konumu sebebi ile sularda arseniğe rastlanmaktadır. Bu sebeple; il merkezinde içme suyu arıtma tesisi olmamakla birlikte arsenik arıtım

tesisi hizmet vermektedir ve içme suyu şebeke hattına verilmeden önce arsenik arıtımı yapılmaktadır. Mevcut arsenik arıtma tesisi de bakım onarım halindedir.

İl genelinde belirlenen verilere göre belediye sayısı 23 olmakla birlikte bunların 8'i ilçe belediyesidir. Nevşehir belediyesi ise yalnızca Merkez İlçeye hizmet vermekte olup nüfusu ise TÜİK son verilerine göre 115000'dir. Mevcut durumda İl merkezinin içme suyu depo kapasitesinin nüfusa oranlandığında oldukça az olduğu görülmektedir. Kapasitenin artırılması için yıl içerisinde DSİ tarafından 3 adet yeni içme suyu deposu inşaatına başlanılmış olup yapımı devam etmektedir (Nevşehir Belediyesi).

İl genelinde sanayi de kullanılan suyun tamamı yeraltı kuyularından temin edilmektedir. Geri dönüşüm suyu kullanılmamaktadır.

İlde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı % 93'tür. Atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı ise % 69,8'dir.

Çizelge 806 - Nevşehir ilinde 2019 yılı OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (OSB'ler, 2020)

OSB/Serbest Bölge/Sanayi Sitesi Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Acıgöl OSB	Faal	1500	yok	Fiziksel+kimyasal+biyolojik	-	Dere
Nevşehir OSB Arıtma Tesisi	Faal	500	yok	Fiziksel+kimyasal+biyolojik	-	Taşlı dere

İlde Acıgöl Organize Sanayi Bölgesi ve Boğaz köyünde bulunan 2014 yılı ortalarında ıslah OSB niteliğine kavuşan sanayi bölgesi bulunmaktadır. Acıgöl OSB'nin 2017 yılı içerisinde atıksu arıtma tesisi için Çevre İzin Belgesi almıştır. Acıgöl OSB'nin atıksu arıtma tesisi için 2016 yılında kapasite artışı yapılmış olup kapasitesi 1500 m3/gün'e çıkarılmıştır. 03.11.2017 tarihli atıksu konulu çevre izni mevcuttur.

Nevşehir Organize Sanayi Bölgesi Atıksu arıtma tesisinin 2020 yılı itibariyle inşaatı tamamlanmış olup 16.07.2020 tarihinde geçici Faaliyet belgesini almıştır. Organizedeki tesislerin kanal bağlantı izinleri mevcuttur. Yeterli çamur oluşmadığı için çamur analizi yapılmamıştır.

3. Atık

Nevşehir il genelinde olduğu gibi Merkez ilçede de katı atıklar Kapadokya İl Özel İdareleri ve Belediyeler Birliği Katı Atık Düzenli Depolama tesisinde depolanmaktadır.

2017 yılı itibari ile katı atıktan çıkan gaz ile elektrik üretimine başlanmış olup, ortalama 210 ton/gün katı atıktan 1,0 megawatt/gün elektrik üretimi gerçekleştirilmektedir.

"Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" Nevşehir Belediyesince hafriyat atıklarının dökülmesi için 2 alanın mevcut olduğu belirtilmiştir.

Çizelge 807 - 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Nevşehir Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	28	1521
Öğrenci	72	16.919

Nevşehir ilinde 2019 yılı itibariyle kayıtlı ekonomik işletmelerden, 150 tanesi piyasaya süren, 5 tanesi ambalaj üreticisi, 9 tanesi tedarikçidir.

Atıkların Karayolunda Taşınmasına İlişkin Tebliğ çerçevesinde; İlde, Tehlikeli Atıkların taşınması ile ilgili 7 adet firmaya "Firma Lisansı" ve bu firmalara ait toplam 16 adet araca "Araç Lisansı" verilmiş olup, bu lisanslar 5 yıl geçerlidir.

2018 yılında tehlikeli atığın 248.379 kg'ı geri kazanıma, 188.811 kg'ı bertarafına gönderilmiş, 5.440 kg'ı ihraç edilmiş ve 25.200 kg'ı stokta bekletilmiştir.

2018 yılında 16.017 ton atık motor yağı, 3.723 ton endüstriyel atık yağ toplanmıştır. 4.589 ton geri kazanım kazanılmıştır. 27,130 ton atık akü, 29 kg atık pil toplanmıştır. 2018 yılında 60.870 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır. İlde 2018 yılında 14,2 ton ÖTL bertaraf edilmiştir.

Nevşehir'de tıbbi atıklar Kapadokya İl Özel İdareleri ve Belediyeler Birliği adına özel bir lisanslı firmaya toplatılarak Sulusaray Kasabası İçmece Mevkiinde bulunan lisanslı sterilizasyon tesisinde bertaraf edilmektedir. 2019 yılında Nevşehir'de 223,927 ton tıbbi atık toplanarak sterilize edilmiştir.

Çizelge 808 – Nevşehir ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Nevşehir Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2+3
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	6
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	yok
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	yok
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	yok
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	yok
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	8
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	3
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	yok

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Göreme Tepeleri, Dünya Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF-Türkiye) tarafından “Önemli Bitki Alanı (ÖBA)” olarak belirlenmiştir. Ayrıca bu alan Bern Sözleşmesi kapsamında Tehlike Altındaki Habitatlar arasındaki İran-Anadolu stepleri kapsamındadır. Diğer taraftan Dünya Mirası Listesi’ne alınmış olan Göreme Tepeleri ÖBA, Milli Park olarak da koruma altındadır.

Tarih öncesinden günümüze insan yerleşimlerinin sürdürüldüğü bu alan, günümüze kadar ulaşan önemli step bitki topluluklarını koruyabilmiş olup, milli park sınırı içinde yaklaşık 650 taksonun varlığı saptanmıştır. Bunlardan 118’i Türkiye’ye özgüdür (endemiktir). Göreme Tepeleri ÖBA’da ülke çapında 23 nadir bitki bulunur.

İl sınırları içerisinde korunan alan olarak 1 adet milli park (Göreme Tarihi Milli Parkı) bulunmaktadır. 30.10.1986 tarih 86/11135 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Milli Parkın ilanı gerçekleştirilmiştir.

Fotoğraf 45 – Göreme Milli Parkı

Fauna olarak: Memeliler; Kurt (Canis lupus), Tilki (Vulpes vulpes), Su tipi (Lutra lutra), Porsuk (Meles meles), Sansar (Martes foina), Tavşan (Lepus europaeus). Kuşlar; Keklik (Alectoris graeca), Bildircin (Coturnix), Güvercin (Columba livia), Doğan (Falco sp.). Sürüngenler; Kaplumbağa (Testudo graeca), Kertenkele (Lucertavridus). Balıklar; Yayın (Silurus glanis), Sazan (Cyprinus)’dır.

Ormanlık alan toplamı 10.305 ha olup, ormancılık faaliyetleri düzenli olarak yapılmakta ve her yıl ortalama 500 ha yeni tesis edilip orman varlığı arttırılmaktadır.

İlde mevcut çayır ve mera alanı 70.000 ha’dır ilde bulunan çayır ve mera alanları ülke genelinde olduğu gibi 6-7. Sınıf tarım alanı olup verimsiz mera türüdür.

İl sınırları içerisinde bulunan doğal sit alanlarına ilişkin bilgiler Çizelge 528’de verilmektedir. İlde tabiat parkı ve tabiat anıtı bulunmamaktadır. Özkonak ve Yeşilözde olmak üzere toplamda 2 adet anıt ağaç bulunmaktadır.

Çizelge 809 - Nevşehir ilinde bulunan doğal sit alanları

ADI	ADET	ALAN (m ²)	ORAN
I. DERECE DOĞAL SİT	16	232.498.741,86	64,38
II. DERECE DOĞAL SİT	4	6.237.971,05	1,73
III. DERECE DOĞAL SİT	19	122.397.235,44	33,89
	39	361.133.948,35	100,00

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 810- Nevşehir ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	10.197,40	1,86	11.142,89	2,03	10.923,21	1,99	12.790,27	2,33	13.562,43	2,47
2) Tarımsal Alanlar	458.448,16	83,56	451.123,12	82,22	459.021,95	83,66	455.569,58	83,03	454.578,83	82,85
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	77.780,17	14,18	83.967,30	15,30	76.266,05	13,90	76.976,33	14,03	76.962,04	14,03
4) Sulak Alanlar	441,32	0,08	441,32	0,08	639,34	0,12	639,34	0,12	639,34	0,12
5) Su Yapıları	1.780,93	0,32	1.973,36	0,36	1.797,44	0,33	2.672,47	0,49	2.905,34	0,53
TOPLAM	548.647,98	100,00	548.647,99	100,00	548.647,99	100,00	548.647,99	100,00	548.647,98	100,00

Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı mevcuttur.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 811- Nevşehir ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Nevşehir ÇŞİM, 2020).

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	11	1	0	1	2	0	0	15
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	2	0	0	0	0	2	0	4

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 812 - Nevşehir ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Nevşehir ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	4	11	15
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	2	30	32
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		6	6
TOPLAM	6	41	53

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 813 - Nevşehir ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Nevşehir ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	23
Ani (plansız) denetimler	244
Genel Toplam	267

Çizelge 813 - Nevşehir ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Nevşehir ÇŞİM, 2020) (devam)

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	16	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 814– Nevşehir ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Nevşehir ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	58.351	0	0	0	0	0	91.149	65.909,86	215.409,86
Uygulanan Ceza Sayısı	1	0	0	0	0	0	5	12	18

İlde 2019 yılı içerisinde madencilik faaliyeti yapan 2 adet tüzel kişi, 2 adet de gerçek kişiye kapatma uygulanmıştır. Kapatma uygulanan gerçek ve tüzel kişilere uygulanan cezaların konuları 3'ü ÇED, 1'i de hava'dır.

Nevşehir ilinde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 1 adet alt seviye ve 1 adet üst seviye olmak üzere toplam 2 adet BEKRA tesisi bulunmaktadır

51. NİĞDE

1. Hava Kalitesi

Niğde ilinde 2019 yılında sanayide 7.056.146 m³, konutlarda ise 74.713.900 m³ doğal gaz tüketimi gerçekleşmiştir. 2019 yılında Niğde ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 815'de verilmektedir.

Çizelge 815 - Niğde ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	7	0	41	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	6	0	55	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	7	0	56	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	6	0	56	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	6	0	50	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	14	0	44	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	5	0	44	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	18	0	43	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	8	0	45	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	11	0	52	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	17	0	63	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	15	0	39	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Çizelge 816 - Niğde ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri bulunan tesis ve baca sayısı (Niğde ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	1
Şeker Fabrikası	1	1
TOPLAM	2	2

Niğde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından hazırlanarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanan Temiz Hava Eylem Planı kapsamında aşağıdaki eylemler belirlenmiş olup denetim odaklı eylemlerin gerçekleştirilmesi imkanlar ve personel durumuna bağlı olarak süreklilik arz etmektedir.

- Motorlu Taşıt egzoz emisyon denetimi
- Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliği ile ilgili denetim yapılması
- Evsel Isınma ile ilgili denetim yapılması
- Doğalgaz Kullanımının Yaygınlaştırılması
- Katı Yakıt Tercihleri ve İzinli Yakıtların Seçilmesinde Halkın Bilgilendirilmesi
- Kaloriferlere Eğitim Verilmesi
- Eğitim Programları Düzenleme ve Halkın Bilgilendirilmesi
- Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun İşletimi
- ÇED Raporlarının İnceleme ve Değerlendirilmesinde Hava Kalitesi Sınır Değerlerinin Göz Önünde

Bulundurulması.

Motorlu araçlarla ilgili egzoz emisyon ölçümü yapmak üzere, 10 sabit istasyon ve 1 adet seyyar istasyon olmak üzere toplam 11 adet yetkili egzoz ölçüm istasyonu bulunmaktadır. Bu istasyonlarda 2019 yılında 42.123 araç egzoz emisyon ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

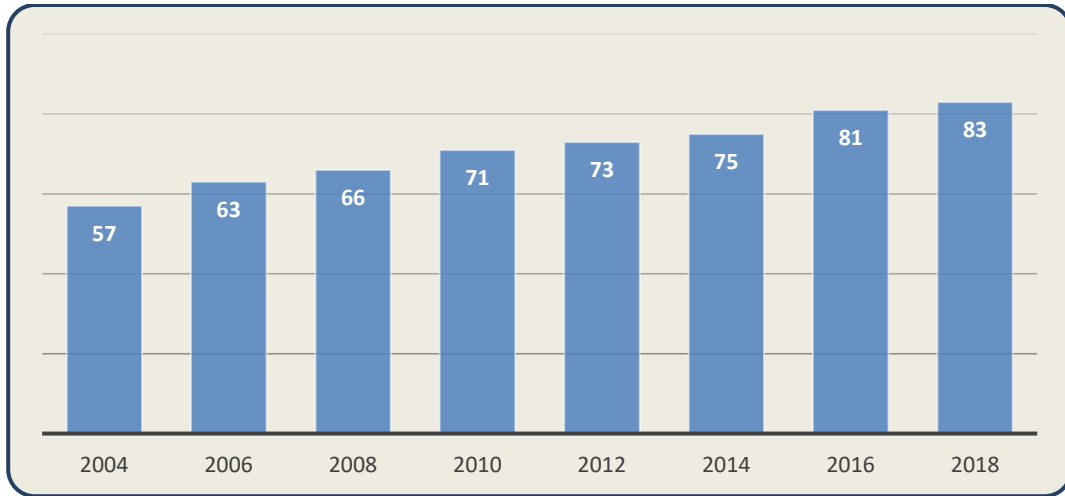
Niğde İl Merkezine verilen içme suyunun tamamı yer altı kaynaklarından sağlanmaktadır. Faal durumda 40 adet kuyu bulunmaktadır. İlin merkez ilçesi ve Bor ilçesinde 1'er adet olmak üzere toplam 2 adet arsenik arıtma tesisi mevcuttur.

İlde toplam 275.783 hektar alanın 120.231 hektarı sulanmaktadır. Sulama yapılan alanlarda salma, yağmurlama ve damlama sulama yöntemleri uygulanmaktadır. İldeki toplam 120.231 hektarın 25.000 hektar alanında salma sulama yapılmaktadır. İlde 19.232 hektar alanda damlama sulama, 76.000 hektar alanda yağmurlama sulama yapılmaktadır.

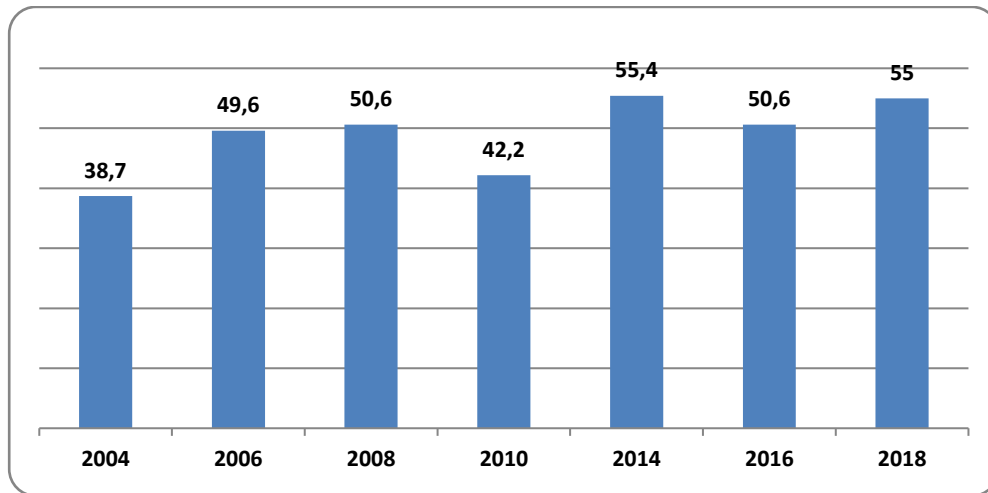
Niğde Merkez ilçede kanalizasyon sistemi bulunmakta olup 1 adet fiziksel ve biyolojik atıksu arıtma tesisi ile sonlanmaktadır. Hizmet alan nüfus 151.010 kişidir. Kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı % 83, atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı ise % 55'dir.

İlde 28 adet Belediye bulunmaktadır. Niğde Belediyesinin Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi, Bor Belediyesinin, Altunhisar Belediyesinin ve Çukurkuyu Belediyesinin doğal arıtması mevcuttur. Merkez Aktaş

Belediyesi ve Gümüşler Belediyesi, Niğde Belediyesi ile protokol yapmış olup; atık suları Niğde Belediyesi Atıksu Arıtma tesisinde bertaraf edilmektedir. Diğer belediyelerin kanalizasyon iş termin planları Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne teslim edilmiştir. Kurumlardan Niğde Üniversitesi ve Niğde Kredi ve Yurtlar Kurumu Müdürlüğü'nün atık su arıtma tesisleri mevcuttur.

Grafik 116 - Niğde ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TUİK, 2020)

Grafik 117 - Niğde ilinde atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı (TUİK, 2020)

Çizelge 817 - Niğde ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Niğde ÇŞM, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Niğde Belediyesi	X			Fiziksel+ Biyolojik	21.6		
İlçeler	Bor Belediyesi	X			Fiziksel	10.7		
	Altınhisar Belediyesi	X			Fiziksel	1.2		
	Çukurkuyu Belediyesi	X			Fiziksel	1.44		

İlde SAİS kapsamına giren tek arıtma tesisi olan Niğde Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisinde SAİS kabini mevcuttur.

Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi ilde Hıdırlık Mevkiinde bulunmaktadır. 2013 yılı içerisinde faaliyete başlamıştır. Tesiste yapım aşamasında jeomembran ve kil tabakası serilerek, tesiste oluşabilecek atık suların yeraltı sularına ve toprağa karışımının engellenmesi amaçlanmıştır. Tesiste biriken/oluşan atık suların toprağı ve suyu kirletmemesi için 800 m³ (20*20*2) kapasiteli sızıntı suyu toplama havuzunda biriktirilmektedir. Ayrıca; gözlem kuyularından alınan numuneler neticesinde biriken atık suların bir kısmı geri devirle sızıntı suyu toplama havuzuna gönderilirken, bir kısmı da Niğde Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisinin uygun bulmasıyla arıtma tesisine deşarj edilmektedir

Çizelge 818 - Niğde ilinde 2019 Yılı OSB'lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu (Niğde OSB ve Bor Karma OSB, 2019)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Niğde OSB	Var	4.000	Fiziksel-Biyolojik	0,01	Akkaya Barajı
Bor Karma OSB	Var	1.500	Biyolojik-Fiziksel-Kimyasal	5	Çürüköz Deresi

Merkez İlçesi sınırları içerisinde bulunan Niğde Organize Sanayi Bölgesine ait 1 adet (Fiziksel-Biyolojik) atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Bor ilçesi sınırları içerisinde bulunan Bor Karma Organize Sanayi Bölgesine ait 1 adet (Fiziksel-Biyolojik-Kimyasal) atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

Çizelge 819 - Niğde ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	-	3
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer	-	-

3. Atık

Niğde Belediyesi mücavir alanları içerisinde, işletme, mesken, kurumlardan cadde ve sokaklardan günlük yaklaşık 370 ton katı atık toplanmaktadır. Hali hazırda Niğde ili içerisinde çıkan katı atıklar düzenli depolama yöntemi ile şehir merkezine 7 km mesafede bulunan Hıdırlık mevki Katı Atık Düzenli Depolama tesisine taşınmaktadır. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi tamamlanmış olup; 2013 yılı içerisinde faaliyete alınmıştır. Tesis alanında 3 lot kullanıma hazır halde olup, hali hazırda tesis alanında 1. Lot kullanılmaktadır.

Çizelge 820 - Niğde ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Niğde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	18	490
Öğrenci	108	21.047

Çizelge 821 - Niğde ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
1.724	116	67

Çizelge 822 - Niğde ilinde 2019 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/ OSB/ Üniversite/ Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1. Sınıf AGM				
2. Sınıf AGM				
3. Sınıf AGM	Üniversite	Merkez	11	5
Mobil Atık Getirme Merkezi				

2019 yılı itibariyle ilde 8 ambalaj üreticisi ve 118 piyasaya süren firma vardır. Tedarikçi sayısı ise 134'dür. 2019 itibariyle Niğde ilinde kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı ise 2'dir. İlde 26 belediye NİĞKAD-BİR olarak (Bağlama, Çukurkuyu ve Dünderli Belediyeleri hariç) Ambalaj Atık Yönetim Planı hazırlamış ve plan 11.05.2020 tarihinde onaylanmıştır.

İlde 2 adet tehlikeli atık bertaraf ve 7 adet tehlikeli atık geri kazanım tesisi bulunmaktadır. Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018'de Niğde ilinde beyan edilen tehlikeli atığın 529.992 kg'ı geri kazanılmış, 249.754 kg'ı bertaraf edilmiş, 5.680 kg'ının ihraç edilmiş ve 17.808 kg'ının da stoktaadır.

2018 yılı içinde 14,27 ton atık motor yağı ve 56,09 ton atık endüstriyel yağı olduğu, atık madeni yağların 49,59 tonunun geri kazanıldığı, 5,68 tonunun ihraç edildiği ve 4,82 tonunun stokta olduğu beyan edilmiştir.

Niğde ilinde 2018 yılında 1.198 kg atık pil, 29.280 kg atık akü toplanmıştır. İl genelinde bitkisel atık yağlar Belediye Atölye şefliğinde bulunan depolarda toplanmış ve atık yağlar lisanslı tesislere teslim edilmiştir. 2,29 ton kullanılmış kızartmalık toplanmıştır.

2018 yılında Niğde ilinde geri kazanım tesislerine 2.000 ton ve Atık Yakma Tesislerine 8.680 ton Ömrünü Tamamlamış Lastik gönderilmiştir.

2019 itibariyle Niğde ilinde 3 adet atık elektrikli ve elektronik eşya işleyen tesis bulunmakta olup 40,58 ton atık elektrikli ve elektronik eşya işlenmiştir.

2019 itibariyle Niğde ilinde 3 adet ömrünü tamamlamış araç işleyen tesis bulunmakta olup 404 ton ömrünü tamamlamış araç işlenmiştir.

Çizelge 823 - Niğde ilinde 2019 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı (Niğde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

İşlenen Cevherin Adı	Toplam Tesis Sayısı	Zenginleştirme Atığı Miktarı (ton/yıl)	Kategori A Tesis Sayısı	Kategori B Tesis Sayısı
Altın-Gümüş	1	127.328	1	-

Çizelge 824 - Niğde ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Niğde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	7
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	15
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	3
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	1

İlde tıbbi atık sterilizasyon tesisi mevcut olup, 2019 yılında 289,17 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Niğde, Aladağlar ve Bolkarlar gibi biyolojik çeşitlilik yönünden zengin sıradağları içerisinde bulunması nedeniyle flora ve fauna açısından oldukça zengindir. Aladağlar Milli Parkında flora bakımından toplam 101 endemik takson ve tehlike altındaki takson 68 (66 endemik) bulunmaktadır.

Ulukışla ilçesi sınırları içerisinde bulunan Bolkar Dağları'nın zirvesinde yer alan Karagöl ve Çiniligöl'de yaşayan Toros Kurbağası Türkiye'de endemik olup; sadece bu küçük buzul göllerinde bilinir. Yine Bolkarlar'da yaşayan Yünlü Kayayuru ve halk arasında "arıspası" denen küçük bir böcekçil türü Türkiye'de endemik türüdür. Çamardı ilçesi sınırları içerisinde Aladağlar Milli parkı ve Demirkazık Yaban Hayatı Geliştirme sahası bulunmaktadır. Aladağlar Milli Parkında, Önemli Doğa Alanları kriterlerine uygun hayvan kriterleri arasında; 2 endemik kelebek türü, 2 iç su balığı, birer çift yaşamlı ve sürüngen türü ile nesli tehlike altındaki 14 kuş ve 5 memeli türü/alttürü yer alır. (Karataş A., Karataş A., Sözen M., 2008).

Aladağlar Milli Parkı: 06.09.1995 tarih ve 22396 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 95/7144 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun 3. maddesi gereğince; Niğde, Kayseri ve Adana illeri sınırları dahilindeki 55.064 ha lık alan olarak tefrik edilmiştir. Bu sahanın 22.345 hektarı Niğde ili sınırları içerisinde kalmaktadır. Aladağlar Milli Parkı'nın Uzun Devreli Gelişim Planı bulunmaktadır.

Demirkazık Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: 07.09.2005 tarih ve 2005/ 9453 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 18.674 ha lık alan Demirkazık Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak tefrik edilmiş olup, 16.10.2005 tarih ve 25968 sayılı Resmi Gazetede ilan edilmiştir. Doğa koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından 2009 yılında Demirkazık Yaban hayatı Geliştirme Sahası Gelişme ve Yönetim Planı yapılmıştır. 2011 yılında aynı Genel Müdürlük Oluru ile plan revize edilmiştir.

Fotoğraf 46 - Kayaardı Bağlarından Genel Görünüm

Karagöl-Çiniligöl Mahalli Sulak Alanı: Niğde Valiliğın 03.09.2014 tarihli olurlarına istinaden 21.10.2014 tarihinde toplanan Mahalli Sulak Komisyonu, Niğde ili Ulukışla ilçesi Maden köyü sınırları içerisinde kalan tampon bölge ile çevirili alanı Karagöl-Çiniligöl Mahalli Sulak Alan ilan etmiştir. Karagöl yaklaşık 60 hektar büyüklükte ve en derin yeri 12 metre olan tektonik bir göldür. Dünyada yalnız ülkemizde bu gölde yaşayan endemik bir tür olan Toros kurbağası (*Rana holtzi*) bu gölde yaşamaktadır.

Niğde ilinde toplam 13 adet doğal sit alanı (1 adet anıt ağaç, 1 adet doğal mağara ve 11 adet doğal sit alanı) bulunmaktadır.

Çizelge 825 - Niğde ilinde bulunan doğal sit alanları (Niğde ÇŞİM, 2020)

Sıra No	Doğal Sit Alanının Adı	Doğal Sit Alanının Bulunduğu Yer	Doğal Sit Derecesi
1	Kitreli Uyuz Göleti	Niğde İli Çiftlik İlçesi Kitreli Kasabası	Doğal Sit-Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı
2	Aladağlar Milli Parkı (Direk Gölü)	Niğde İli Çamardı ilçesi Demirkazık-Pınarbaşı Köyleri – Kayseri -Adana	I.Derece Doğal Sit Alanı
3	Bolkar Dağları Meydan Yaylası-Karagöl ve Çiniligöl	Niğde İli Ulukışla İlçesi Maden Köyü	Doğal Sit-Nitelikli Doğal Koruma Alanı ve Kesin Korunacak Hassas Alan
4	Tepebağları	Niğde Merkez Tepebağları Mahallesi	Doğal Sit-Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı
5	Kayardı Bağları	Niğde Merkez Kayardı Mahallesi (Kısmen Ahmet Pınarı Mahallesi), Kısmen Yeşilburç Köyü ve Kısmen Hamamlı Mahallesi	Doğal Sit-Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı
6	Kitreli Uyuz Göleti	Niğde İli Çiftlik İlçesi Kitreli Kasabası	Doğal Sit-Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı
7	Değirmenli Damlatış Mağarası	Niğde Merkez Değirmenli Kasabası	Tabiat Varlığı
8	Kestane Anıt Ağacı	Niğde İli, Bor İlçesi, Balcı Köyü	Tabiat Varlığı
9	Narlıgöl	Niğde Merkez Narköyü ve Aksaray Sofular Kasabası	I.ve III. Derece Doğal Sit Alanı
10	Nar Vadisi	Niğde Merkez Narköy	I.Derece Doğal Sit Alanı
11	Kayırlı Çayırönü Vadisi	Niğde Merkez Kayırlı Kasabası	I.Derece Doğal Sit Alanı
12	Kayırlı Pınarcık Mahallesi Güneyi Peri Bacaları	Niğde Merkez Kayırlı Kasabası	I.Derece Doğal Sit Alanı
13	Kayırlı Pınarcık Mahallesi Peri Bacaları	Niğde Merkez Kayırlı Kasabası	II.Derece Doğal Sit Alanı

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 826 - Niğde ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

NİĞDE	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	11.980,56	1,66	11.331,44	1,57	13.815,13	1,91	14.268,98	1,97
2) Tarımsal Alanlar	326.965,57	45,19	329.043,94	45,48	332.051,64	45,89	332.384,76	45,94
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	383.328,60	52,98	381.888,97	52,78	376.295,48	52,01	375.508,50	51,9
4) Sulak Alanlar	853,62	0,12	855,09	0,12	798,14	0,11	798,14	0,11
5) Su Yapıları	388,38	0,05	397,28	0,05	556,33	0,08	556,33	0,08
TOPLAM	723.516,72	100,00	723.516,72	100,00	723.516,72	100,00	723.516,72	100,00

Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 16.07.2007 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmış olup, bu hükümler doğrultusunda işlemler yürütülmektedir.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 827- Niğde ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Niğde ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	14	2	2	2	5	0	0	25
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	1	0	0	0	2	1	0	4

Çizelge 828- Niğde ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 05/ 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
24	225	156	101	56	14	51	627

Çizelge 829 - Niğde ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 05/ 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
9	0	3	0	1	0	0	13

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 830 - Niğde ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Niğde ÇŞİM, e-izin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	4	30	34
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	12	37	49
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		43	43
TOPLAM			126

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 831 - Niğde ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Niğde ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	305
Genel toplam	310

Çizelge 831 - Niğde ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Niğde ÇŞİM, 2020) (devam)

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	94	127.864,00
	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	2	0,00

Çizelge 832 - Niğde ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Niğde ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	344.455	0	0	144.394	0	0	84.186	37.382,87	610.417,87
Uygulanan Ceza Sayısı	97	0	0	2	0	0	4	4	107

2019 yılı itibariyle ilde durdurma/kapatma kararı verilen firma bulunmamaktadır.

2019 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında Niğde'de 2 adet alt seviye 7 adet üst seviye BEKRA tesisi bulunmaktadır.

52. ORDU

1. Hava Kalitesi

Ordu ilinde 2019 yılında konutlarda 72.186.978 sm³, sanayide OSB'de 2.282.95 sm³, üretim de ise 520.349 sm³ doğal gaz tüketimi gerçekleşmiştir. 2019 yılında Ordu ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 833'de verilmektedir.

İSTASYON YERLERİ	İSTASYON TÜRÜ (Isınma/Trafik/Sanayi)	HAVA KİRLİTİCİLERİ							
		PM ₁₀	PM _{2,5}	SO ₂	NO	NO ₂	NO _x	O ₃	CO
Fatsa	Isınma	X	-	X	X	X	X	-	-
Karşıyaka	Isınma	X	X	X	X	X	X	-	X
Stadyum	Isınma	X	-	X	-	-	-	-	-
Ünye	Isınma	X	-	X	X	X	X	X	-

Çizelge 833 - Ordu ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

STADYUM	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	20,69	-	58,69	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	13,18	-	46,81	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	11,08	-	41,66	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	6,79	-	41,14	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	4,68	-	35,25	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	4,42	-	35,01	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	7,49	-	31,71	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	9,73	-	38,44	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	16,51	-	35,85	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	16,43	-	45,58	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	22,46	-	54,45	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	20,69	-	49,59	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

KARŞIYAKA	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	PM _{2,5}	CO	NO	NO ₂	NO _x
Ocak	24,48	0	69,56	23	21,5	618,92	72,01	24,48	0
Şubat	16,76	0	54,26	14	17,71	536,23	-	16,76	0
Mart	15,46	0	48,43	11	15,10	-	-	15,46	0
Nisan	8,94	0	43,59	6	13,77	-	-	8,94	0
Mayıs	4,53	0	31,77	2	9,38	196,91	-	4,53	0
Haziran	7,72	0	32,97	0	8,83	183,80	-	7,72	0
Temmuz	5,93	0	29,72	1	9,44	256,40	-	5,93	0
Ağustos	4,11	0	-	0	11,36	289,56	--	4,11	0
Eylül	5,09	0	-	0	14	405,33	-	5,09	0
Ekim	6,97	0	-	0	19,33	559,13	--	6,97	0
Kasım	9,96	0	-	0	-	949,25	-	9,96	0
Aralık	15,74	0	-	0	-	1071,0	-	15,74	0

(HKDY Genelgesi'nde 24 saatlik sınır değeri belirtilmeyen kirlenmelerin aşım sayıları değerlendirilmemiştir.)

ÜNYE	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	21,73	0	147,03	17			118				18,66	
Şubat	15,36	0	96,84	16			-				21,28	
Mart	11,29	0	90,57	24			93				20,12	
Nisan	5,49	0	72,13	18			80				8,85	
Mayıs	5,07	0	58,49	18			39				6,88	
Haziran	12,09	0	52,71	17			29				8,36	
Temmuz	9,67	0	50,56	15			41				11,49	
Ağustos	9,23	0	50,73	17			34				11,19	
Eylül	9,58	0	51,99	17			37				10,88	
Ekim	9,15	0	65,83	24			35				14,52	
Kasım	10,50	0	11,35	29			-				25,61	
Aralık	12,52	0	109,12	23			-				24,49	

(HKDY Genelgesi'nde 24 saatlik sınır değeri belirtilmeyen kirlenmelerin aşım sayıları değerlendirilmemiştir.)

Çizelge 834 - Ordu ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

FATSA	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	20,39	0	61,40	19								
Şubat	8	0	54,40	11								
Mart	2,44	0	50,19	14			-					
Nisan	2,71	0	45,81	6								
Mayıs	8,90	0	32,70	0								
Haziran	10,50	0	29,83	1								
Temmuz	8,48	0	29,35	1								
Ağustos	11,53	0	27,65	0								
Eylül	10,69	0	39,09	5								
Ekim	10,76	0	45,95	9			-					
Kasım	12,92	0	73,33	26			-					
Aralık	17,70	0	71,22	23			-					

(HKDY Genelgesi'nde 24 saatlik sınır değeri belirtilmeyen kirleticilerin aşım sayıları değerlendirilmemiştir)

Çizelge 835 - Ordu ilinde Sürekli Emisyon Ölçüm Sistemleri Tesis ve Baca Sayısı (Ordu ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri	14	1
Asit Üretim Tesisleri	2	
Çimento	1	1
Gıda Fabrikaları	38	
Kağıt Fabrikaları	2	
Kimya Fabrikaları	1	
Lastik Üretim Tesisleri	5	
Petrol Ve Petrokimya Tesisleri	3	
Tekstil Fabrikaları	14	
TOPLAM	16	2

Ordu ilinde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından yetkilendirilmiş 15 Sabit 1 Mobil olmak üzere toplamda 16 adet egzoz emisyon istasyonu bulunmaktadır. Bu sabit istasyonların 9 tanesi Altınordu, 4'ü Fatsa, ve 3'ü Ünye ilçesinde bulunmaktadır. Mobil egzoz gazı emisyon ölçüm istasyonu, istasyon bulunmayan ilçelerde egzoz gazı emisyon ölçümü yapmaktadır. Bu istasyonların denetimi Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir. Ordu ilinde faaliyet gösteren yetkili egzoz gazı emisyon ölçüm istasyonlarında 2019 yılı içerisinde 81.842 adet muhtelif aracın egzoz gazı emisyonu ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

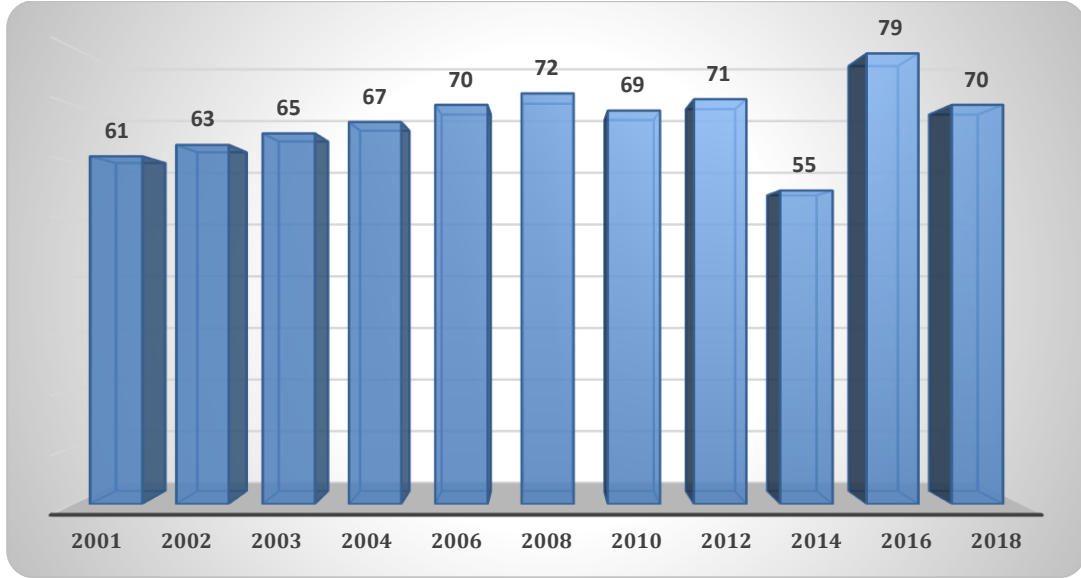
2018 yılında Ordu ilinde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 20 olup; bu kapsamda hizmet alan nüfus 694.739'dur.

2018 yılı itibariyle kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı ve atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı yaklaşık %70'dir.

Kent merkezinde atıksular kanalizasyon sistemine bağlanmış durumdadır. Kanalizasyon sisteminin olmadığı mahallelerde fosseptikler bulunmaktadır. Ordu Büyükşehir Belediyesi'ne ait atıksu arıtma tesisleri bulunmakta olup derin deniz deşarjıyla son bulmaktadır. Ayrıca ilçelerde paket atıksu arıtma tesisleri de bulunmaktadır.

Ordu ilinde endüstriyel kaynaklı atıksular Ordu OSB'de Büyükşehir Belediyesi ile anlaşarak kanalizasyon sistemine verilmiştir. Bu konuyla ilgili olarak bağlantı kontrol izin belgesi bulunmaktadır. İlde bir diğer OSB bölgesi de Fatsa'da bulunmakta olup tesislerden kaynaklı atıksular da Derin Deniz Deşarjı ile sonlanan Fatsa Belediyesi kanalizasyonu bağlanmıştır. Ayrıca ilde bazı tesislerden (hazır beton, kırma eleme ve yıkama) kaynaklanan atıksular geri dönüşümle yeniden kullanılmaktadır. Küçük ölçekli tesislerde atıksu çöktürme havuzları bulunmaktadır.

Ayrıca endüstriyel işletmelerden kaynaklı atıksu miktarı; Altınordu ilçesinde 72.807 m³/yıl, Fatsa ilçesinde 6.624 m³/yıl olmak üzere toplam 79.431 m³/yıl'dır

Grafik 118 - Ordu ilinde 2018 yılı kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2020)

Çizelge 836 - Ordu ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (OSKİ, 2020)

Ordu	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Altınordu Durugöl	X			İleri	40.000	0,347	215.000	5 (% 90)
	Altınordu Kumbaşı			X	Fiziksel+ Biyolojik	900	0,008	5.000	0,4
	Altınordu Kökenli			X		200	0,0023	1.000	-
	Altınordu Öceli			X		200	0,0023	1000	-
	Altınordu Turnasuyu			X		200	0,0023	1000	-
İlçeler	Ünye Doğu ATT			X	Fiziksel+ Biyolojik	24.000	0,162	70.000	17 (%25 Kuru halde)
	Ünye Batı AAT			X	Fiziksel+ Biyolojik	8.400	0,069	30.000	7 (%25 kuru halde)
	Fatsa Doğu DDD	X			Fiziksel	10.000	0,115	50.000	-
	Fatsa Batı DDD	X			Fiziksel	12.000	0,138	60.000	-
	Fatsa Örencik			X	Biyolojik	100	0,000115	500	
	Gölköy Hürriyet			X		50	0,0005	250	
	Gülyalı AAT			X	Biyolojik	400	0,0046	2.000	
	Gürgentepe AAT			X	Biyolojik	400	0,0046	2.000	
	İkizce Kaynartaş			X		60	0,00046	300	
	Kabadüz Çambaşı			X	Biyolojik	500	0,0057	2.500	
	Korgan Tepealan			X	Biyolojik	400	0,0046	2.000	
	Mesudiye Yeşilce			X	Biyolojik	200	0,0023	1.000	
	İnkur 1AAT			X	Biyolojik	200	0,0023	1.000	

Çizelge 836 - Ordu ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (OSKİ, 2020) (devam)

Ordu	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi		Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında				
Perşembe Kacalı Toki AAT			X	200	0,0023	1.000	
Perşembe Çınar AAT			X	200	0,0023	1.000	
Çaybaşı AAT			X	900	0,008	5.000	
Çatalpınar AAT			X	900	0,008	5.000	
Kabadüz AAT			X	500	0,0057	2.500	

Çizelge 837 - Ordu ilindeki 2019 yılı itibariyle OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Ordu Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

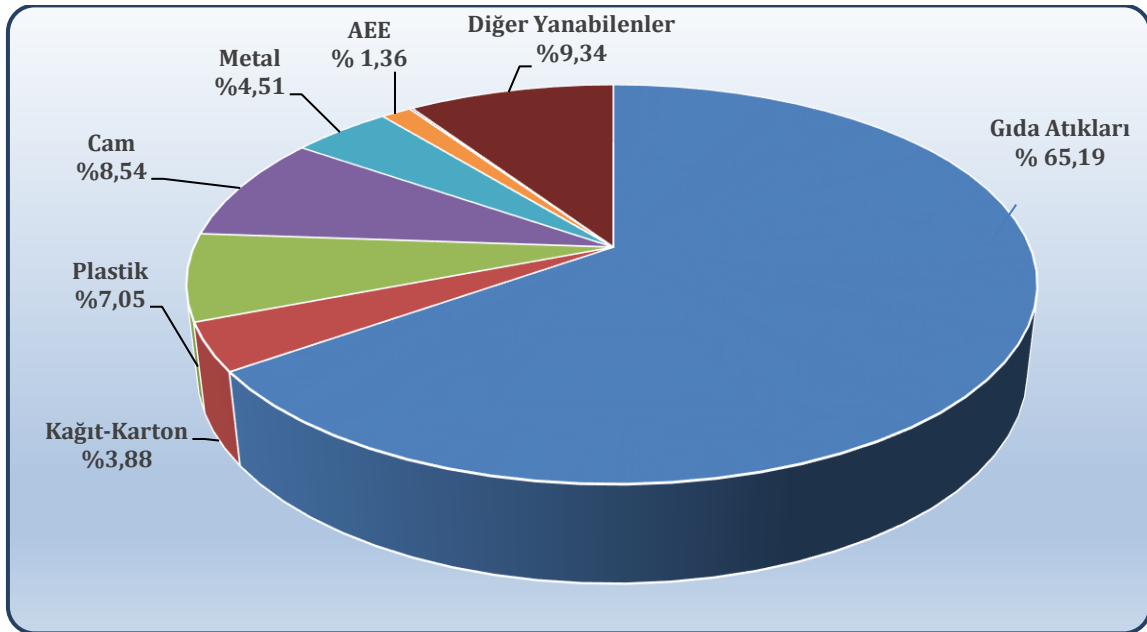
OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Ordu OSB	AAT Yok	-	-	-	
Fatsa OSB	AAT Yok	-	-	-	

Ordu il genelinde faaliyette olan 7 adet balık çiftliği bulunmaktadır. Bu balık çiftlikleri 25.11.2014 tarih ve 29186 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nde EK-2 kapsamında yer almaktadırlar.

3. Atık

İl genelinde günlük üretilen yaklaşık 650 ton atık, Aktarma İstasyonları vasıtasıyla Mekanik Ayırma Tesisine taşınmakta, burada işlenerek geri dönüşüm malzemeleri ayrıştırılmakta ve Atıktan Türetilmiş Yakıt (ATY) hammaddesi üretilerek Ünye Çimento fabrikasına alternatif yakıt olarak yakılmak üzere gönderilmektedir. Çaybaşı ilçesinde inşaat çalışmaları devam eden Katı Atık Düzenli Depolama Sahası tamamlandığında, burada biyobozunur atıklar depolanacak ve oluşacak sızıntı suları ise Membran Biyofiltre-Ultrafiltrasyon sistemiyle arıtılarak deşarj kriterlerine ulaştırılacaktır.

Ordu ilinde; 2019 yılı içerisinde Bertaraf edilen ve Geri Kullanılan Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları miktarı 295.274 m³'tür.

Grafik 119 - Ordu ilinde katı atık kompozisyonu (Ordu Büyükşehir Belediyesi Atık Karakterizasyon Çalışması, 2016 yaz dönemi)

Çizelge 838 - Ordu ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Ordu ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	19	395
Esnaf, ticari faaliyet gösteren iş yeri temsilcileri, sanayi ve ticaret odası üyeleri (plastik poşetlerin ücretlendirilmesi)	19	252

Çizelge 839 - Ordu ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye	19	11	57,8
Okul	-	-	
Kurum/Kuruluş	745	-	
AVM	-	417	
Otel	3	-	
Hastane	-	-	
Sanayi	-	-	

Çizelge 840- Ordu ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Ordu Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
181	-	-

2019 yılı itibariyle, ilde kayıtlı olan ekonomik işletme sayısı 183 olup, bunların 161 tanesi piyasaya süren, 7 tanesi ambalaj üreticisi, 15 tanesi ise tedarikçi konumundadır.

2018 yılında Ordu'da 2.010.778 kg tehlikeli atık beyanı yapılmıştır. Bu miktarın 1.120.143 kg'ı bertaraf edilmiş, 884.208 kg'ı geri kazanılmış ve 6.252 kg'ı stoklanmış ve 175 kg'ı ihraç edilmiştir.

2018 yılında ilde 106.542 kg atık motor yağı ve 111.475 kg atık endüstriyel yağ toplanmıştır. Ordu'da 2018 yılında 6.938 kg atık akü, 41 kg atık pil toplanmıştır.

İlde 2019 yılında 15.895 kg Ömrünü Tamamlamış Lastik beyanı yapılmış; 15.895 kg Ömrünü Tamamlamış Lastik beyanı yapılmıştır. İşleme tesisine gönderilen AEEE miktarı 38,980 ton'dur.

Çizelge 841 - Ordu ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Ordu ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	12
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

2019 yılında toplanan tıbbi atık miktarı 961.333 ton olarak gerçekleşmiştir. Tıbbi atıklar Ünye ilçesinde bulunan sterilizasyon tesisine gönderilerek bertaraf edilmektedir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Ordu'da bugüne kadar yapılan çalışmaların –arazi, literatür- değerlendirilmesi sonucunda; 1.833 damarlı (vasküler) bitki türü tespiti yapılmıştır. Bu türlerin 172 tanesi endemiktir.

Ordu ili'nde bugüne kadar yapılan çalışmaların –arazi, literatür- değerlendirilmesi sonucunda; 16 familyaya ait 32 memeli türü olduğu tespiti yapılmıştır. Bu türleri içinde herhangi bir endemik türe rastlanmamıştır. Bu türlerden; 2 tanesi Bern Sözleşmesi Ek-II (Kesinlikle Korunması Gereken Hayvan Türleri) ve 3 tanesi Bern Sözleşmesi Ek-III'te (Korunması Gereken Hayvan Türleri) yer alırken geri kalan 27 tür liste dışıdır. Bu türlerden; IUCN Red List göre 1 tanesi NT (Tehtide Yakın) ve 1 tanesi VU (Hassas) kategorisinde yer almaktadır. 30 tür kategori dışıdır. Bu türlerden; 1 tanesi CITES Ek-I (Nesli Tehlike Altına Olan ve Ticareti Tamamen Yasak Olan) ve 1 tanesi ise CITES Ek-2 (Nesli Tehlike Altına Olmayan ve Ticareti Belli Esaslara Bağlanan) litesinde yer almaktadır. 30 tür liste dışıdır (Tarım ve Orman Bakanlığı 11. Bölge Müdürlüğü Ordu Şube Müdürlüğü).

İlde iki adet Tabiat Parkı bulunmakta olup bunlar Ulugöl ve Çınarsuyu Tabiat Parkı'dır.

Ulugöl Tabiat Parkı, Ordu İli, Gökçöy İlçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. 26,56 hektarlık alana sahip Ulugöl Tabiat Parkı, Ordu İl Merkezine yaklaşık 74 km. Gökçöy İlçe Merkezine yaklaşık 15 km. mesafede

bulunmaktadır.1198 – 1277 rakımları arasında bulunan Ulugöl Tabiat Parkı; kuzeyde Süleymaniye Köyü, güneyde Yuvapınar Köyü, batıda Haruniye Köyü ve Uzungeriş Yaylası ile çevrilidir.

Çınarsuyu Tabiat Parkı, Ordu İli, Ünye İlçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. 6,72 hektarlık alana sahip Çınarsuyu Tabiat Parkı, Ordu İl Merkezine yaklaşık 73 km. Ünye İlçe Merkezine yaklaşık 10 km. mesafede bulunmaktadır.1.5 – 2.5 rakımları arasında bulunan Ulugöl Tabiat Parkı; kuzeyde Karadeniz, güneyde Samsun – Ordu Karayolu, batıda Atmaca Deresi, doğuda Çınarsuyu Deresi ile çevrilidir.

Ordu ilinde 1 adet sulak alan bulunmaktadır.

Çiğ Gölü Mahalli Sulak Alanı: Ordu İli, Mesudiye İlçesi, Dayılı Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. 173,35 hektarlık tampon bölge alanı (tescil sınırı) sahip Çiğ Gölü Mahalli Sulak Alanı, Ordu İl Merkezine yaklaşık 120 km Mesudiye İlçe Merkezine yaklaşık 23 km Dayılı Mahallesine ise yaklaşık 6 km mesafede bulunmaktadır.

İlde 18 Adet tescilli anıt ağaç, 2 Adet tescilli Anıt Ağaç Topluluğu(Altınordu İlçesi-Güzelyalı Mahallesi Eski Diş Hekimliği Fakültesi Yerleşkesi(16 Ağaç) ile Gököy İlçesi-Özlü Mahallesi(11 ağaç)) yer almaktadır. Tespit ve tescil çalışmaları devam eden yaklaşık 10 Adet Aday Anıt Ağaç ile bir adet Aday Anıt Ağaç Topluluğu bulunmaktadır.

İlde tabiatı koruma alanları, özel çevre koruma alanı, milli Park ve tabiat anıtı bulunmamaktadır.

İlde tescil edilmiş 5 adet “Doğal Sit Alanı” ile tescil edilmiş bir adet “Tabiat Varlığı” bulunmaktadır.

Fotoğraf 47 - Ulugöl Tabiat Parkı (Orman ve Su XI. Şube Müdürlüğü, 2014)

Çizelge 842 - Mevcut doğal sit alanları

		ADI	SİT TÜRÜ
1	Altınordu	Bayadı Mah. Kurul Kayalıkları	1.Derece Arkeolojik ve 3. Derece Doğal Sit Alanı
2	Fatsa	Gaga Gölü	1.Derece ve 3. Derece Doğal Sit Alanı
3	İkizce	Gençağa Kalesi(Ağcakale Mah.)	1. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı
4	Perşembe	Yason Burnu	1.Derece Arkeolojik ve 2. Derece Doğal Sit Alanı
5	Perşembe	Boğazcık Mah. Mağarası	2. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı

Gaga Gölü; Ordu İli, Fatsa İlçesi, Sefaköy ve Yassıtaş Mahalleleri sınırları içinde bulunan Gaga Gölü ve Çevresi, Trabzon Mülga Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun; 08/08/1995 tarih ve 2218 sayılı kararı ile tescil edilmiş olup 06/10/1999 tarih ve 3500 sayılı kararı ile 1. ve 3. Derece Doğal Sit Alanı ilan edilmiştir. Gaga Gölü; Orta Karadeniz Bölgesi'nde, Ordu İli, Fatsa İlçe merkezine 10 km. mesafede bulunmaktadır. Göl, tipik bir hidrografik havza özelliğindeki Bolaman Çayı'nın batısında yer almaktadır.

Kurul Kayalıkları; Ordu İli, Altınordu İlçesi, Bayadı Mahallesi sınırlarında bulunan Kurul Kayalıkları, Samsun Mülga Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 1. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı ilan edilmiş olup 13/04/2002 gün ve 409 sayılı karar ile 1.Derece Doğal Sit ve 3.Derece Doğal Sit Alanı olarak son şeklini almıştır.

Fotoğraf 48 - Gaga Gölü Doğal Sit Alanı (Samsun Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü, 2014)

Yason Burnu Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı: Ordu ili, Perşembe ilçesi, Çaytepe Köyü, Yason mevkiinde yer alan Yason Burnu yarımadası, kuzeye doğru uzanan eski bir yerleşim alanıdır. 1. Derece Arkeolojik ve 2. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.

Boğazcık Mahallesi Mağarası; Ordu İli, Perşembe İlçesi, Boğazcık-Bahçeköy Mahallesi'nde findık bahçesi içinde yer alan mağara, Samsun Mülga Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun, 09/06/2001 tarih ve 180 sayılı kararı ile 2. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. Boğazcık Mağarası'na, Ordu ile Fatsa arasında Karadeniz'e doğru sokulan Yason (Kiremit) Burnu'nda bulunan Çaka Mahallesi'nden güneye ayrılan stabilize bir yolla ulaşılmaktadır.

Gençağa Kalesi Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı: Ordu ili, İkizce ilçesi, Ağcakale Köyü sınırları içerisinde bulunan kale, doğal kayalıklar üzerinde iki bölüm halinde yapılmıştır. Yüksekliği ve konumu itibarıyla İkizce, Ünye ve Terme ilçelerini görebilecek konumdadır. 1998 yılında 1. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.

Yazkonağı Mağarası: Ordu ili, Ünye ilçesi, Yazkonağı Köyü sınırları içerisinde bulunan Yazkonağı Mağarası korunması gerekli taşınmaz tabiat varlığı olarak 2005 yılında tescil edilmiştir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 843 - Ordu ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, Corine, 2019)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	4.236,64	0,72	6.453,19	1,1	7.330,16	1,25	7.450,69	1,27	7.898,91	1,35
2) Tarımsal Alanlar	284.850,30	48,61	281.754,46	48,08	321.154,28	54,81	336.098,57	57,36	335.994,08	57,34
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	295.200,12	50,38	296.092,15	50,53	255.841,00	43,66	240.447,12	41,03	240.118,35	40,98
5) Su Yapıları	1.675,27	0,29	1.662,54	0,28	1.636,90	0,28	1.965,96	0,34	1.951,00	0,33
TOPLAM	585.962,33	100	585.962,34	100	585.962,34	100	585.962,34	100	585.962,34	100

Ordu ilinin de içerisinde yer aldığı Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Mülga Çevre ve Orman Bakanlığınca 24.06.2011 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Çevre Düzeni Planında Ordu ilinde 2016, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında plan değişikliği yapılmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 844 - Ordu ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Ordu ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	7	2	1	0	1	3	1	15
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	1	0	1
ÇED Olumlu Kararı	2	1	0	0	0	3	0	6

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 845 – Ordu ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Ordu ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	16	17
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	2	31	33
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	-	37	37
TOPLAM	3	84	87

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 846 – Ordu ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Ordu ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	564
Genel toplam	569

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	21	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	207	12.373

Çizelge 847 – Ordu ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Ordu ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	144.394	216.591	0	1.148	0	12.025	35.075	0	410.507
Uygulanan Ceza Sayısı	2	3	0	2	0	1	2	0	11

İlde 2019 yılı içerisinde 2adet tesise Çevresel Etki değerlendirme Yönetmeliğine muhalefetleri sebebiyle, 2 adet tesise Çevre İzin Lisans Yönetmeliğine muhalefetleri sebebi ile olmak üzere, toplamda 4 adet işletmeye kapatma kararı uygulanmıştır.

Ordu ilinde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 4 tane alt seviye ve 3 tane üst seviye olmak üzere toplam 7 BEKRA tesisi bulunmaktadır.

53. RİZE

1. Hava Kalitesi

Rize ilinde 2019 yılında konutlarda 35.676.252,01 Sm³, sanayide de 5.899.325,09 Sm³ doğal gaz kullanılmıştır.

2019 yılında Rize ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 848'de verilmektedir.

Çizelge 848 - Rize ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	8,11		47,49		-		20,10		29,63		67,54		35,04	
Şubat	6,48		35,61		-		31,43		24,53		78,38		43,51	
Mart	6,34		33,58		-		-		-		-		56,94	
Nisan	5,17		26,12		-		-		-		-		56,58	
Mayıs	4,54		31,44		-		-		-		-		57,46	
Haziran	4,36		26,68		-		2,19		19,57		21,75		51,84	
Temmuz	4,56		24,58		-		2,30		18,25		20,55		61,00	
Ağustos	4,72		23,57		-		3,67		16,37		20,04		54,97	
Eylül	4,96		20,95		-		6,77		18,16		24,93		51,40	
Ekim	4,94		-		-		8,41		22,77		31,19		25,68	
Kasım	6,09		-		-		36,53		45,64		82,17		12,18	
Aralık	6,71		-		-		38,18		39,76		77,92		10,98	

ARDEŞEN	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	2,10		17,61				1,35		5,83		7,18		61,01	
Şubat	1,87		17,75				-		-		-		59,75	
Mart	1,56		17,53				-		-		-		72,99	
Nisan	-		22,38				-		-		-		76,06	
Mayıs	-		32,19				-		-		-		72,33	
Haziran	3,17		27,75				1,79		14,24		16,03		58,33	
Temmuz	3,34		23,62				7,44		13,15		20,59		64,36	
Ağustos	2,15		25,56				8,54		8,49		17,03		59,92	
Eylül	3,5		20,89				-		-		-		59,07	
Ekim	2,98		27,75				-		-		-		55,42	
Kasım	2,79		33,50				-		-		-		56,25	
Aralık	3,2		14,92				-		-		-		48,59	

İlde 2019 yılı itibarıyla 9 adet sabit 1 adet mobil egzoz gazı ölçüm istasyonu bulunmaktadır. İlde 2019 yılı içerisinde toplam 48.492 adet egzoz emisyon ölçüm pulu verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Rize ilinin başlıca gölleri; Büyükdeniz Gölü, Göleteği Gölü, Sarıncaf Gölü, Balıklı Gölü, Çınacı Gölleri, Sefkar Gölleri, Kapılı Gölleri, Suluk Gölü, Anbar Gölü'dür. Diğer küçük göllerle birlikte bu göllerin toplam yüzeyleri 224 ha'dır. İlde sulama göleti ve baraj bulunmamaktadır.

2018 yılı TÜİK verilerine göre içme ve kullanma suyu şebekesi için toplam çekilen su miktarı 16.290.000 m³/yıl (yerüstü: 9.700.000 m³/yıl, yeraltı: 5.515.000 m³/yıl) 'dır.

İlde 18 adet belediye (6 adet belde) bulunmakta ve tüm belediyelerde içme suyu şebekesi bulunmaktadır. 2018 TÜİK verilerine göre 208.784 kişiye içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilmekte olup toplam Belediye nüfusunun %93 üne tekabül etmektedir. İçme ve kullanma suyu arıtma tesisi ile hizmet verilen Belediye sayısı 12'dir.

Yeraltı ve yüzeysel sular için arıtma tesisi mevcut olup arıtma (fiziksel, gelişmiş, konvansiyonel) yapılmaktadır. Arıtma kapasitesi 34.657.000 m³/yıl olup 2018 yılı içerisinde 11.582.000 m³/yıl su arıtılmıştır.

Rize İlde toplam Belediye sayısı 18 (ilçe ve belde) olup 2018 yılı TÜİK verilerine göre Kentsel kanalizasyon sistemi ile hizmet verilen belediye sayısı 16, Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen Belediye nüfusunun toplam Belediye nüfusuna oranı %82'dir.

Çizelge 849- Rize ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Belediyeler, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok							
İl Merkezi	İslampaşa	X			Fiziksel	38.016 (m ³ /gün)	0,09722	X		0,6986
	Fener	X			Fiziksel	20.030 (m ³ /gün)	0,04166	X		0,3013
İlçeler	Fındıklı	X			Fiziksel	11.400	0,046	X	9.800	Oluşmamaktadır.
	Ardeşen		X			20.908,8			29.484	
	Pazar	X			Fiziksel + Biyolojik	12.408 (m ³ /gün)	0,051	X	17.000	Atık Çamur oluşmamaktadır. 2022 Proje verilerine göre; K.ızgara: 0,02 m ³ /gün İ.ızgara:0,19 m ³ /gün kum tutucu:0,77 m ³ /gün katı atık oluşmaktadır.
	Hemşin	X		X	Biyolojik (Ardışık Kesikli Reaktör)	600	0,007	-	3.000	0,18
	Çamlıhemşin		X							
	Çayeli	X			Fiziksel	11.230	0,052	X	22.637	Oluşmamaktadır.
	Güneysu	X								
	Derepazarı			X						
	İyidere		X							
	Kalkandere		X							
İkizdere			X							

Çizelge 850 - Rize ilindeki organize sanayi bölgeleri ve alanları AAT durumu (İl Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü, 2020)

OSB/Serbest Bölge/Sanayi	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı	Deşarj Ortamı
Rize OSB	Proje Aşamasında	400+400	Yok	Biyolojik ve Kimyasal	Yok	Akarsu

İl genelinde akarsular üzerinde kurulu 41 adet su ürünleri yetiştiricilik tesisi bulunmaktadır. Karada Akarsular üzerinde bulunan su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin toplam kapasitesi 1.345 ton/yıl dır. Ayrıca 3 adet deniz ağ kafes su ürünleri yetiştiricilik tesisi bulunmaktadır. Bu 3 adet tesisin toplam kapasitesi 2.850 ton/yıl dır.

3. Atık

Rize Belediye sınırları içerisindeki evsel katı atıklar, özel bir firma tarafından toplanıp, aktarma istasyonunda treylerde sıkıştırılarak düzenli depolama alanına taşınmaktadır. Taşınan evsel katı atıklar, Trabzon ve Rize İlleri Katı Atık Yapma ve İşletme Birliği (TRABRİKAB) tarafından düzenli olarak depolanmaktadır.

2018 yılı TÜİK verilerine göre Rize ilinde kişi başına düşen ortalama atık miktarı 1,25 kg/kişi-gün olarak belirlenmiştir. Toplanan belediye atık miktarı ise 100.152 ton/yıl olarak belirlenmiştir.

Çizelge 851 - Rize ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Rize ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	7	2.233
Öğrenci	42	12.457

Rize ilinde 3 adet lisanslı ambalaj atığı toplama ve ayırma tesisi bulunmaktadır. Atık ambalaj sisteminde kayıtlı 5 adet ambalaj üreticisi, 1 adet tedarikçi ve 103 adet piyasaya süren firma mevcuttur.

2018 yılında 472.980 kg'ı geri kazanılmış, 477.390 kg'ı bertaraf edilmiş ve 4.835 kg'ı tesis içi stoklanmıştır. Yine aynı dönemde 77, 198ton atık endüstriyel yağ ve 105,118ton atık motor yağı toplanmıştır. Atık madeni yağ geri kazanım miktarı 14,795 ton'dur.

"Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmelik" kapsamında lokantalar, iş yerleri ve sanayi tesislerinden 17.964 kg kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

İlde 2018 yılında 22.404 kg atık akümülatör toplanmıştır. 2018 yılında 154,510 ton ÖTL geri kazanılmıştır.

Çizelge 852 – Rize ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Rize ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	4
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde "Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmelik" kapsamında tıbbi atık üreten sağlık kuruluşları tarafından üretilen tıbbi atıklar lisanslı araçlarla toplanarak Trabzon ilinde bulunan sterilizasyon ünitesinde sterilize edildikten sonra düzenli depo sahasında bertaraf edilmektedir. Rize ilinde 2019 yılında 474,223 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

"Rize İlinin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İş'i" Mülga T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Rize İli Şube Müdürlüğü'nün koordinasyonunda gerçekleştirilmiştir. Proje Ağustos 2013'te başlamış olup, Kasım 2014 tarihinde tamamlanmıştır.

Gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda, flora açısından, 88 tanesi endemik olmak üzere 1552 tohumlu bitki türü, 600 tohumuz bitki türü tespit edilmiştir. Fauna açısından da, 61 memeli türü, 239 kuş türü, 18 balık taksonu, 23 sürüngen türü, 9 çift yaşar türü ve 669 omurgasız hayvan türü tespit edilmiştir.

Rize ilinin doğal sit alanları:

1. İkizdere Vadisi: Rize İli, İkizdere İlçesinde Salar Deresi, Sarpinovit Deresi, Çalçarak Deresi, Kuryatak Deresi ve Cimil Deresinin içinde bulunduğu İkizdere Vadisi; Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 22.10.2010 tarih ve 3019 sayılı kararı ile İkizdere Vadisinin I, II. Ve III. Derece doğal sit alanı ilan edilmiştir. Trabzon Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu'nun 22/05/2012 tarih ve 43 sayılı kararı ile 3019 sayılı kararın hukuki geçerliliğini koruduğuna karar verilmiştir.

2. Çamlıhemşin İlçesi Fırtına ve Hala Derelerinin Bulunduğu Alan: Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 19/05/1998 gün ve 3148 sayılı kararıyla doğal sit ilan edilmiştir. 1/25.000 ölçekli haritada sınırları belirlenen bölümlerin I, II, III. Derece doğal sit, Zilkale ve Kale-i Bala çevresinin I. derece arkeolojik sit, ilan edilmesine karar verilmiştir. Kurulun 18/02/2010 tarih ve 2529 sayılı kararı ile 01.02.2011 gün ve 3205 karar ile söz konusu doğal sit alan sınırları yeniden düzenlenerek hazırlanan sayısal haritalar onaylanmıştır.

3. Çamlıhemşin İlçesi Kaplıca Köyü Ayder Mevkii: Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 31.10.1991 gün ve 1185 sayılı kararıyla doğal sit olarak belirlenmiş, kurulun 27.06.1992 tarih ve 1404 sayılı kararı ile doğal sit alanının sınırları ve dereceleri belirlenmiştir. Yine Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 23.03.1998 tarih ve 3062 sayılı kararı ile Koruma Amaçlı İmar Planı ve yapılanma koşulları düzeltilerek onaylanmıştır.

4. Fındıklı İlçesi Aksu Mahallesi: Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 28/07/2002 gün ve 4515 sayılı kararı ile sahil şeridinde yerinde yapılan inceleme sonucu Doğu Karadeniz Yöresinde ender rastlanan bir kumsal alanın varlığı saptandığından devlet karayolunun Hopa istikametine doğru jandarma bölük komutanlığı binasından Aksu ilköğretim Okuluna kadar olan kesimin sit alanı ilan edilmesine prensipte uygun olduğuna karar verilmiştir. Yine Kurulun 03/05/2003 gün ve 4723 sayılı kararı ile sit sınırları ve dereceleri (III. Derece) belirlenmiştir.

5. Fındıklı İlçesi Çağlayan Köyü Abuçağlayan Vadisi: Dere yataklarının doğal yapısı, bitki örtüsü çeşitliliği ve ilginç peyzaj bütünlüğünün çıkardığı doğal yapının korunabilmesi için Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 15/11/2008 gün ve 1852 sayılı kararı ile 1.derece doğal sit alanı ilan edilmiştir.

6. Fındıklı İlçesi Arılı Vadisi: Bitki örtüsü çeşitliliği ve ilginç peyzaj bütünlüğünün çıkardığı doğal yapı ve özgün ahşap ağırlıklı yayla evlerinin ortaya çıkardığı doğal ve kültürel değerlerin korunabilmesi için, Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 18/02/2010 gün ve 2536 sayılı kararı ile 1. ve 3. derece doğal sit alanı ilan edilmiştir.

7. Merkez İlçe Kırklartepe Köyü Ayana Tepesi: Tepe üzerinde bulunan kutsal su ve orman olan çevresi-12.12.1982 tarih ve 4016 sayılı kararı ile ilan edilmiş, ancak alanın sınırları pafta üzerinde tescil edilmemiştir.

Çamlıhemşin İlçesi Kaplıca Köyü Ayder Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi: Trabzon Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu'nun 27.08.2019 tarih ve 1241 nolu kararı ile onaylanan (Ayder 146 ada 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 65, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 97, 98, 99, 100, 101, 103 nolu parsellerin içerisinde yer aldığı) ve 11.09.2019 tarih ve 30885 sayılı Resmi Gazete'nin 1517 sayılı kararı ile "Rize İli, Çamlıhemşin İlçesi sınırları içerisinde bulunan Ayder Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi Doğal Sit Alanının Koruma Statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda, ekli kroki ile listede sınır ve koordinatları gösterilen alanın Kesin Korunacak Hassas Alan olarak tescil ve ilan edilmesine" 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesininin 109 uncu maddesi gereğince karar verilmiştir.

Fotoğraf 49 - Rize-Çamlıhemşin Tar Deresi (Bulut) Şelalesi

Rize İli'nin Tabiat Varlıkları

1.Kaçkar Dağları Milli Parkı: İl sınırları içerisinde 1994 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile Kaçkar Dağları, Milli Park olarak ilan edilmiştir. Milli Parkın toplam alanı 51.550 ha'dır. Rize iline 68 km Çamlıhemşin ilçe merkezine 18 km uzaklıktadır. Genel alanın %35'i (18.013 ha) ormanlık alandır.

Kaçkar Dağlarını; batıdan Fırtına Deresi, kuzeyden ve doğudan Hemşin Deresi çevreler ve bu vadilerin zengin bir flora ve fauna yapısına sahiptir. Bitkilerde 54'ü endemik olmak üzere 756 takson, omurgasız hayvanlarda 6'sı endemik olmak üzere 149 takson, omurgalı hayvanlarda ise 178 taksonu içerdiği belirlenmiştir. Türkiye'de Rhodendron'ların 3.000 metreye ulaştığı tek yer burasıdır.

2. Tunca Vadisi Tabiat Parkı: Ardeşen ilçesi sınırları içerisinde kalan toplam 4.082 ha büyüklüğe sahip saha, mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı Bakanlık Makamının 11.07.2013 tarih ve 1516 sayılı Olur'ları ile "Tunca Vadisi Tabiat Parkı" ilan edilmiştir.

3. Handüzü Tabiat Parkı: Toplam alanı 445 ha olan Tabiat Parkı, mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından 02.12.2014 tarihinde Handüzü Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir.

4. Isırlık Tabiat Parkı: Toplam alanı 12 ha olan Tabiat Parkı, mülga Orman ve Su İşleri Bakanlık Makamı'nın 02.04.2015 tarih ve 18031414-401- 476 sayılı Olur'ları ile Isırlık Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir.

5. Akyamaç Şelalesi Tabiat Parkı: Toplam Alanı 50 ha olan Tabiat Parkı, mülga Orman ve İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından 25.08.2014 tarihinde Hemşin Akyamaç Şelalesi Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir.

Fotoğraf 50 - Kaçkar Dağları Milli Parkı

Tar Deresi (Bulut) Şelalesi

Toplam Alanı 309,74 Ha olan Tabiat Anıtı, Orman ve İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından 02.11.2015 tarihinde Tar Deresi Bulut Şelalesi Tabiat Anıtı olarak ilan edilmiştir.

Ağaran Şelalesi:

Rize İli, Çayeli İlçesi Ağaran Şelalesi; Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 24.05.2011 gün 3411 nolu kararı ile tabiat varlığı olarak belirlenmiştir.

Pileki Mağarası:

Pileki Mağarası (Rize İli, İyidere İlçesi, Taşhane ve Köşklü Köyleri 5 pafta, 367, 368, 897, 898, 776, 779 nolu parselleri içeren) Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 26.05.2011 gün 3452 nolu kararı ile tabiat varlığı olarak belirlenmiştir.

Anıt Ağaçlar: Rize ilinde 15 adet tescilli anıt ağaç mevcuttur.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 853 - Rize ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

Arazi Sınıfı	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	1.185,19	0,31	1.980,79	0,52	1.735,07	0,58	2.275,12	0,59	2.374,97	0,62
2) Tarımsal Alanlar	75.378,01	19,68	75.055,85	19,59	79.409,23	20,71	80.640,14	21,05	81.050,03	21,16
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	303.481,03	79,22	303.264,43	79,16	300.060,14	78,13	298.099,86	77,81	297.590,13	77,68
4) Sulak Alanlar		-	-	-	-	-	-	-	-	-
5) Su Yapıları	3.049,37	0,8	2.792,53	0,73	2.075,17	0,58	2.078,47	0,54	2.078,47	0,54
TOPLAM	383.093,6	100	383.093,6	100	383.093,6	100	383.093,59	100	383.093,60	100

Rize'nin de içinde bulunduğu "Ordu, Trabzon, Rize, Giresun, Gümüşhane, Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 24/06/2011 tarih ve 1141 sayılı Olur'u ile onaylanarak yürürlüğe girmişti. Ancak daha sonra plana açılan davalar sonucunda ÇDP'nin bazı

kararları ve hükümlerine yürütmeyi durdurma kararı verilmiştir. Bu duruma istinaden, Bakanlığımızca yeniden hazırlanan Çevre Düzeni Planı Revizyonu 17.08.2016 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 854 - Rize ilinde Bakanlık Merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Rize ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım- Gıda	Atık- Kimya	Ulaşım- Kıyı	Turizm- Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	4	0	1	0	0	0	1	6
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	1	0	1	0	2

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 855 - Rize ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Rize ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	25	25
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	0	46	46
TOPLAM	0	71	71

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 856 - Rize ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Rize ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	274
Genel toplam	279

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	5	1.546

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	27	0

Çizelge 857 - Rize ilinde 2018 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Rize ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Atık	Egzoz	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	261.103	99.204	3.875	1.546	314.675	167.963,79	848.366,79
Uygulanan Ceza Sayısı	3	7	3	1	10	11	35

2019 yılı içerisinde verilen durdurma kararı bulunmamaktadır.

Rize'de 2019 yılı itibarıyla 1 adet alt seviye BEKRA tesisi bulunmaktadır.

54. SAKARYA

1. Hava Kalitesi

Sakarya'da 2019'da konutlarda 242.819.000 sm³, sanayide de 249.700.000 sm³ doğal gaz kullanılmıştır. 2019 yılında Sakarya ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri aşağıdaki çizelgelerde verilmektedir.

Sakarya ilinde 4 adet hava kalitesi izleme istasyonu bulunmaktadır. İlk olarak Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı kapsamında 2007 yılında ısınmadan kaynaklı hava kirliliğini izlemek amaçlı istasyon kurulmuş olup, daha sonra Marmara Temiz Hava Merkezi projesi kapsamında 1 adet ısınma amaçlı ve 1 adet de trafikten kaynaklanan hava kirliliğinin izlenmesi amaçlı olmak üzere 2013 yılında 2 istasyon daha kurulmuş ve 2013 yılı Mart ayında işletmeye alınmıştır. Son olarak 2017 yılında sanayiden kaynaklanan hava kirliliğini izlemek amacıyla Hendek OSB de 1 adet istasyon kurulmuş olup 2017 yılı Kasım ayında işletilmeye başlanmıştır.

Çizelge 858 - Sakarya ili 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri (µg/m³) ve sınır değerlerin aşıldığı gün sayıları (MTHM Müdürlüğü, 2020)

SAKARYA	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	PM _{2,5}	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	14.9	-	46.5	11	31.8	-	19.8	-	40.5	-	60.3	-	34.4	-
Şubat	13.1	-	52.9	11	27.1	-	19.8	-	38.5	-	58.3	-	43.3	-
Mart	9.2	-	54.6	16	22.1	-	19.4	-	38.4	-	57.8	-	57.4	-
Nisan	4.5	-	49.4	15	20.8	-	18.2	-	34.3	-	52.5	-	58.1	-
Mayıs	4.2	-	38.6	5	14.4	-	15.7	-	36.3	-	52.0	-	67.1	-
Haziran	4.8	-	27.8	0	10.0	-	24.9	-	27.3	-	52.2	-	66.7	-
Temmuz	4.3	-	21.9	0	8.2	-	19.5	-	24.4	-	43.9	-	70.6	-
Ağustos	5.4	-	28.7	1	11.6	-	18.3	-	25.2	-	43.4	-	70.1	-
Eylül	7.1	-	40.8	4	13.2	-	23.5	-	33.1	-	56.6	-	48.7	-
Ekim	8.0	-	63.1	23	27.3	-	30.7	-	38.8	-	69.5	-	35.9	-
Kasım	9.5	-	87.8	26	41.5	-	45.9	-	49.5	-	95.4	-	18.2	-
Aralık	7.9	-	57.2	14	30.6	-	32.6	-	32.5	-	65.1	-	17.0	-

OZANLAR	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	PM _{2,5}	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	12.5	-	48.7	12	33.7	-	9.6	-	32.0	-	41.6	-	26.3	-
Şubat	7.8	-	38.2	7	26.5	-	13.7	-	24.2	-	37.8	-	37.4	-
Mart	7.2	-	39.0	6	22.9	-	10.9	-	22.8	-	33.6	-	45.7	-
Nisan	3.3	-	35.0	4	21.9	-	5.9	-	19.5	-	25.3	-	46.5	-
Mayıs	3.3	-	30.4	1	16.7	-	7.7	-	20.4	-	28.1	-	52.2	-
Haziran	2.0	-	23.0	0	12.5	-	6.4	-	14.6	-	21.0	-	56.1	-
Temmuz	1.4	-	20.2	0	11.0	-	6.2	-	10.8	-	17.0	-	59.2	-
Ağustos	2.9	-	23.3	0	13.0	-	7.2	-	10.3	-	17.5	-	54.9	-
Eylül	2.8	-	29.1	0	15.3	-	6.7	-	12.5	-	19.1	-	48.3	-
Ekim	3.8	-	43.9	9	28.4	-	6.6	-	18.7	-	25.3	-	32.9	-
Kasım	8.7	-	64.8	24	41.2	-	21.5	-	35.0	-	56.5	-	18.4	-
Aralık	11.4	-	49.8	12	38.1	-	46.8	-	25.2	-	71.9	-	17.3	-

HENDEK	SO ₂	AGS	PM _{2,5}	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	5.2	-	34.2	-	29.3	-	34.1	-	63.5	-	20.8	-
Şubat	5.8	-	40.3	-	31.0	-	32.6	-	63.6	-	19.3	-
Mart	9.3	-	39.5	-	24.6	-	38.8	-	63.5	-	14.1	-
Nisan	7.8	-	36.0	-	22.6	-	34.2	-	56.8	-	9.3	-
Mayıs	7.8	-	32.4	-	15.0	-	37.9	-	52.9	-	44.0	-
Haziran	5.5	-	30.6	-	12.5	-	34.5	-	47.0	-	36.9	-
Temmuz	6.9	-	26.6	-	12.4	-	32.1	-	44.5	-	40.0	-
Ağustos	6.1	-	27.7	-	14.3	-	30.1	-	44.4	-	37.4	-
Eylül	7.1	-	29.4	-	20.7	-	34.7	-	55.4	-	34.1	-
Ekim	6.7	-	44.7	-	25.0	-	37.8	-	62.7	-	25.0	-
Kasım	9.6	-	48.6	-	53.7	-	52.6	-	106.3	-	18.2	-
Aralık	5.9	-	31.7	-	35.4	-	28.9	-	64.3	-	15.1	-

Çizelge 858 - Sakarya ili 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) ve sınır değerlerin aşıldığı gün sayıları (MTHM Müdürlüğü, 2020) (devam)

MERKEZ	PM ₁₀	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	CO	AGS
Ocak	72.2	21	22.6	-	35.2	-	57.8	-	1.4	-
Şubat	66.0	16	14.5	-	36.8	-	51.3	-	1.5	-
Mart	58.6	18	11.8	-	36.3	-	48.2	-	1.2	-
Nisan	57.9	19	6.9	-	36.3	-	43.2	-	1.0	-
Mayıs	47.1	13	5.8	-	35.7	-	41.5	-	0.9	-
Haziran	37.7	1	4.8	-	29.1	-	33.9	-	1.0	-
Temmuz	31.4	1	3.1	-	28.1	-	31.2	-	0.9	-
Ağustos	33.9	1	3.2	-	28.3	-	31.5	-	0.9	-
Eylül	39.7	4	6.2	-	36.3	-	42.4	-	1.1	-
Ekim	64.2	23	12.2	-	35.8	-	48.0	-	1.2	-
Kasım	89.7	25	42.9	-	42.4	-	85.3	-	1.8	-
Aralık	64.1	19	36.1	-	29.4	-	65.4	-	1.4	-

İlde 2019 yılında 7 tane yeni istasyon, 11 tane yetki belgesi yenileme olmak üzere Sakarya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından toplam 18 adet "Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi" verilmiştir. 2109 yılı sonu itibarıyla ilde 33 tane sabit 1 tane seyyar olmak üzere toplam 34 tane Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm servisi bulunmaktadır.

2019 yılında egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı 129.982'dir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Sakarya iline su temin eden ana kaynak Sapanca Gölü'dür. Sapanca'nın kıyıları, doğuda Sakarya ili, batı ucunda Kocaeli ili'nde kalır. Havzası 252 km²'dir. Yüzölçümü 47 km²'dir.

Sapanca Gölü dışında muhtelif su kaynakları ve derin kuyular (sondaj) vasıtası ile su temini sağlanmaktadır. 2019 yılı itibarıyla il genelinde temin edilen su miktarı 127.405.845 m³ tür. Sapanca Gölü'nden temin edilen su miktarı 73.648.541 m³'tür. Geriye kalan suyun 27.719.780 m³ Muhtelif kaynaklardan, 26.569.518 m³ sondajlardan temin edilmiştir. Temin edilen suyun kaynaklara oransal olarak dağılımı aşağıdaki grafikte görülmektedir.

Sakarya Büyükşehir Belediyesi sınırlarında bulunan ve hali hazırda işletilmeye devam eden toplam 11 adet içme suyu arıtma tesisimiz vardır. Adapazarı, Serdivan, Erenler, Ferizli, Söğütlü, Kaynarca ve Arifiye ilçelerimizin merkezleri ve bazı köy yerleri Sapanca Gölünden çekilerek Hızırilyas İçmesuyu Arıtma Tesislerinde arıtılan su ile beslenmektedir.

Atıksu Arıtma Tesisi hizmeti Adapazarı, Akyazı, Hendek, Geyve ve Karasu ilçelerinde bulunan 5 tesis tarafından sağlanmaktadır. 2018 yılı itibarıyla toplam kanalizasyon hattı uzunluğu 2.910.317 metredir. Mevcut kanalizasyon şebekesi 768.132 kişiye hizmet vermektedir.

2019 TÜİK verilerine göre kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı %78,8'dir. Atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı ise %72,8'dir.

Çizelge 859 - Sakarya ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (SASKİ, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İller	Adapazarı	X			Fiziksel + Biyolojik+ İleri	198.800	0.952	524.463	26.325
	Akyazı	X			Fiziksel + Biyolojik	13.970	0,152	56.823	1.625
	Hendek	X			Fiziksel + Biyolojik	12.970	0,150	58.106	1.725
	Geyve	X			Fiziksel + Biyolojik+ İleri	7.459	0,125	54.989	1.954
	Karasu	X			Fiziksel + Biyolojik+İleri	9.491	0.132	41.947	2.005
	Kocaeli		X		Fiziksel + Biyolojik+İleri	2.080	0.030	12.412	36
	Taraklı		X						
Kaynarca		X							

Çizelge 860 - Sakarya ilinde 2019 yılı OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Sakarya Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı	Deşarj Koordinatları
Sakarya 1.OSB	AAT İşletmede(Faal)	198.800	Evsel ve Endüstriyel AAT (Fiziksel, Kimyasal ve İleri Arıtım Üniteleri)	72,12	Yok	40°50'43,079K 30°19'40,091D
Sakarya 2.OSB.	AAT İşletmede(Faal)	12.962	Evsel ve Endüstriyel AAT (Fiziksel, Kimyasal, Biyolojik ve İleri Arıtım Üniteleri)	4,73	Dinsiz Deresi	40°76'60,86K 30°63'83,02D
Sakarya 3.OSB.	AAT İşletmede(Faal)	9.600	Evsel ve Endüstriyel AAT (Fiziksel, Kimyasal ve İleri Arıtım Üniteleri)	10,00	Sakarya Nehri	
Sakarya Karasu OSB.	AAT İşletmede(Faal)	80	Evsel ve Endüstriyel AAT (Fiziksel, Kimyasal ve İleri Arıtım Üniteleri)	0,02	DSİ Kanalı	
Sakarya Ferizli OSB	Arıtma tesisi yok					

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmî gazetedeki yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözülmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

3. Atık

Sakarya Büyükşehir Belediyesi katı atık düzenli depolama sahası 23 Ocak 2009 tarihinden beri hizmet vermektedir.

Katı atık düzenli depolama tesisimize ilçe belediyeleri ve özel firmalar evsel atıklarını getirmektedir. Sakarya Büyükşehir Belediyesi katı atık düzenli depolama sahasında 2019 yılı 1 Ocak-31 Aralık tarihleri arası itibarıyla 334.708.700 kg atık depolanmıştır.

Sakarya Büyükşehir Belediyesi olarak 2013 yılında Araç Takip Sistemine (GPS – Uydu Bazlı Navigasyon Sistemi) geçilerek, hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atığı taşıyan bütün araçlar online olarak da takip edilmeye başlanmıştır. Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği gereği; 31.12.2019 itibarıyla sisteme kayıtlı ve Atık Taşıma İzin Belgesi olan toplam 646 araç online olarak denetim ekipler tarafından sürekli takip edilmektedir.

2019 yılında bu şekilde gelen talepler doğrultusunda yılda toplam 188.093 m³ Hafriyat Toprağı ve Bitkisel Toprağın rehabilite ve dolgu amaçlı kullanılarak geri kazanılması sağlanmıştır. 2019 yılında 105.840 m³ Hafriyat Toprağı hafriyat sahalarında depolanarak bertaraf edilmiştir.

Çizelge 861 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	122	2.844
Öğrenci	115	4.938

2019 yılı itibarıyla Sakarya'da, atık ambalaj sistemine kayıtlı olan ambalaj üreticisi 37, piyasaya süren 305, tedarikçi 39 firma vardır.

Sakarya'da 2018 yılında, 32.073.297 ton tehlikeli atık beyan edilmiştir.

2018 yılında Sakarya'da 182,064 ton atık motor yağı, 686,264 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır.

2018 yılında 232.412 ton atık akü, 208 kg atık pil toplanmıştır.

İlde bitkisel atık yağ toplayıp geri kazanan tesis bulunmamaktadır. Toplanan atık yağlar farklı illerdeki firmalara gönderilmektedir. 2018 yılında toplanan bitkisel atık yağ miktarı da 126 ton'dur.

Sakarya ilinde geri kazanım tesislerine 10,610 ton ÖTL gönderilmiştir.

"Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında Sakarya'da 1 adet tıbbi atık bertaraf tesisi bulunmaktadır. Tesis, 627 m² kapalı olmak üzere toplam 2000 m² alanda kurularak çalışmaya başlamıştır. Ayrıca yapılan protokol ile Düzce ilinin de tıbbi atıkları ayrı toplanarak "Tıbbi atık sterilizasyon tesisinde" steril edildikten sonra hacmi küçültülüp düzenli depolama sahasında depolanmaktadır. 2019 yılı tarihlerinde Düzce

İlinden 449.175 kg tıbbi atık, Sakarya İlinden 1072.906 kg tıbbi atık sağlık kuruluşlarından toplanarak bertaraf edilmiştir.

Çizelge 862 - Sakarya ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Sakarya ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	8
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	11
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	1
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

“Sakarya ili'nin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İşi” sonucunda damarlı bitkilerde literatürde toplamda 1518 takson tespit edilmiştir. Bunlardan 72 tanesi endemiktir. Bu türlerden 1194 tanesi arazi çalışmalarında tespit edilmiştir. Bunlardan 50 tanesi endemiktir. Toplam takson sayısı 1615'e çıkarılmış olup, bu proje ile tespit edilen tür sayısı (il için yeni kayıt) ise 97'dir. İl endemizm oranı 5,44'tür. Literatüre göre, Sakarya tohumuzsuz bitkiler takson sayısı 507, omurgasız hayvanlar tür sayısı ise 439'dur.

Memeli türlerde, literatürde toplamda 57 tür tespit edilmiştir. Bunlardan 44 tanesi arazi çalışmalarında tespit edilmiştir. Proje sonucunda tür sayısı 61'e çıkmıştır. Literatürde olmayan bu proje ile tespit edilen tür sayısı (il için yeni kayıt) ise 4'tür. Kuşlarda, literatürde toplamda 197 tür tespit edilmiştir, 1 tür endemiktir. Arazide tespit edilen tür sayısı 207'dir ve il için 21 yeni kayıt verilmiştir. Proje sonucunda tür sayısı 218'e çıkmıştır. İl endemizm oranı 0,40'tır. İç su balıklarında, literatürde 42 tür tespit edilmiştir, 1 tür endemiktir. Arazide tespit edilen tür sayısı 37'dir ve bunlardan 6'sı endemiktir. 2 yeni kayıt verilmiştir. Proje sonucunda tür sayısı 44'e çıkmıştır. İl endemizm oranı 15,90'tır. Sakarya sürüngen türü sayısı 28 olup, 1'i endemiktir. Bu türlerden 21'i arazi çalışmalarında tespit edilmiş, geriye kalan 7 tür ise literatürde vardır. İl endemizm oranı 3,57'dir. Sakarya literatürde verilen çiftyaşarlar türü sayısı 10'dur. Bu türlerden 9'u arazi çalışmalarında tespit edilmiş, 1 tür yeni kayıt olarak verilmiştir, tür sayısı 11'e çıkmıştır.

Sakarya ili Ormanlık Alanı 208.226,0 hektar, koru ormanları 197.467,4 hektar ve koruya tahvil 10.758,6 hektardır. Sakarya Orman Bölge Müdürlüğü sahasındaki başlıca ağaç türleri: Kayın, meşe, karaçam, kızılçam, göknar, kestane, diğer yapraklı, sahilçamı, gürgen, diğer ibreli ve dişbudaktır.

İl sınırları içerisinde milli park bulunmamaktadır.

Tabiat Parkları:

1. İl Ormanı Tabiat Parkı; Adapazarı - Sapanca karayolu üzerinde Sakarya'ya 12 km mesafede 103 ha alana sahiptir.

Fotoğraf 51 - İl Ormanı Tabiat Parkı

2. **Poyrazlar Gölü Tabiat Parkı;** Adapazarı'nın kuzeyinde, Karasu yolu kenarında Adapazarı'na 8 km mesafede 231 ha alana sahiptir.

Fotoğraf 52 - Poyrazlar Tabiat Parkı

3. **Kuzuluk Tabiat Parkı;** Adapazarı-Akyazı-Mudurnu yolu üzerinde, Akyazı'ya 5 km, Sakarya'ya 40 km uzaklıktadır. 42,45 ha alana sahiptir.

Fotoğraf 53 - Kuzuluk Tabiat Parkı

Sulak alanlar,

1- Acarlar Longozu: Sakarya İli Karasu ve Kaynarca İlçeleri içerisinde kalan Acarlar Longozu Sulak Alanı, 06.06.2018 tarihli Ulusal Sulak Komisyonu toplantısında Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan olarak kabul edilmiş ve tescil edilmek üzere Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na sunulmuştur. 07.02.2019 tarihinde tescil işlemleri tamamlanan Acarlar Longozu "Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan" olarak ilan edilmiştir. Tescil sınırı 17.528 hektardır.

2- Büyük Akgöl: Sakarya İli Karasu ve Ferizli İlçeleri içerisinde kalan Büyük Akgöl 340 hektarlık alanı ile 12.10.2016 tarihinde "Mahalli Sulak Alan" olarak tescil edilmiştir.

Tabiat Anıtları:

1. Ulumeşe Tabiat Anıtı; Sakarya'nın Hendek ilçesi Çayırbaşı Köyü sınırları içerisinde bulunan "Meşe Anıt Ağacı" 400-450 yaşında olup, 30 m boyunda, 2 m çapındadır. 7 m çevre genişliğine ve 2.500 m² alan kaplama özelliğine sahiptir.

Fotoğraf 54- Ulumeşe Tabiat Anıtı

2. Doğançay Şelalesi Tabiat Anıtı; Sakarya İl Merkezine 25 km, Sakarya-Bilecik karayoluna 10 km mesafede olup yolun 2 km'si stabilize edilmiştir. Şelaleye yürüyerek ulaşılabilen 500 m dik patika yol mevcuttur. İstanbul İline 165 km, Ankara iline 350 km mesafede olan tabiat anıtı Doğançay Şefliği sınırları içinde bulunmakta olup; Yapraklı ormanlarla zengin bitki örtüsüyle ve 5 basamaklı şelalesi doğal güzellik sunmaktadır.

Fotoğraf 55 - Doğançay Şelalesi Tabiat Anıtı

3. Karagöl Yaylası Sarıçam Tabiat Anıtı: Sakarya ili, Taraklı ilçesi, Karagöl Yaylası mevkiinde bulunan sarıçam ağacının (Pinussylvestris) sıra dışı gelişim göstermiş olması sebebiyle Bakanlık Makamınının 16/12/2015 Tarih ve 1793 sayılı OLUR 'u ile "tabiat anıtı" olarak tescil edilmiştir. Sarıçam ağacı 200 yaşlarında, 17 metre boy, 1,5 metre çap ve 4,5 metre çevre genişliğine sahiptir.

Fotoğraf 56 - Karagöl Yaylası Sarıçam Tabiat Anıtı

Kaynarca ve Karasu İlçeleri hudutları içerisinde yer alan 2.517 hektarlık Acarlar Longozu sahası, 05.10.2006 tarihinde Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ilan edilmiş olup, hedef tür bulunmamaktadır. Saha, 2015 yılında revize edilen Acarlar Longozu Sulak Alan Yönetim Planı kapsamında yönetilmektedir. 2016 yılı envanter sonuçlarına göre 36 kuş türünden 1.358 adet kuş sayılmıştır. Ayrıca, Göynük Kapıormanı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 863 - Sakarya ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

Arazi Sınıfı	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	8.370,54	1,74	12.687,65	2,63	13.273,31	2,75	17.791,97	3,69	18.936,61	3,93
2) Tarımsal Alanlar	216.191,43	44,84	201.205,73	41,73	267.068,55	55,39	261.078,29	54,15	260.325,87	54,00
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	251.439,35	52,15	263.213,40	54,60	195.204,82	40,49	195.775,76	40,61	195.383,68	40,53
4) Sulak Alanlar	207,27	0,04	163,59	0,03	610,85	0,13	623,58	0,13	623,58	0,13
5) Su Yapıları	5.946,75	1,23	4.832,85	1,00	5.960,34	1,24	6.848,27	1,42	6.848,13	1,42
TOPLAM	482.155,34	100,00	482.103,22	100,00	482.117,87	100,00	482.117,87	100,00	482.117,87	100,00

“Sakarya İli 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı”, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 28/02/2014 tarih ve 3171 sayılı kararı ile onaylanmış olup söz konusu plana ilişkin iş ve işlemler 6360 ve 5216 sayılı Yasalar gereği Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanlığınca yürütülmektedir.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 864 - Sakarya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Sakarya ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	5	4	6	6	11	2	1	35
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	2	1	3	0	0	0	6
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 865 – Sakarya ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Sakarya ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	13	51	64
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	27	90	117
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	2	7	9
TOPLAM	42	148	190

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 866 – Sakarya ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Sakarya ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	91
Ani (plansız) denetimler	1.051
Genel toplam	1.142

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	43	19.764

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetim	242	0,00

Çizelge 867 – Sakarya ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Sakarya ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	72.197	505.379	0	4.608.506	0	0	79.761,12	20.219,4	5.286.062,52
Uygulanan Ceza Sayısı	1	6	0	13	0	0	6	7	33

Çevre kanunu kapsamında 3 adet kapatma cezası verilmiş olup, kapatma nedenleri koku ve ÇED yönetmeliğidir.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Sakarya ilinde 4 adet alt seviye, 2 adet te üst seviye olmak üzere toplam 6 BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

55. SAMSUN

1. Hava Kalitesi

İlde 2019 yılında konutlarda 3.269.844,29 sm³, sanayi amaçlı ise 648.717,233 sm³ doğal gaz tüketimi gerçekleşmiştir.

Çizelge 868- Samsun ilinde 2019 yılında hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler

İSTASYON YERLERİ	İSTASYON TÜRÜ (Isınma/Trafik/Sanayi)	HAVA KİRLİTİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₃	HC	PM
Atakum	Isınma	X	X		X		X
Bafra	Isınma	X	X				X
Canik	Isınma	X	X				X
İlkadım-Hastane	Isınma	X					X
Tekkeköy	Sanayi	X	X	X			X
Yüzüncüyıl	Trafik		X	X	X		X

(havaizleme.gov.tr, 2019)

2019 yılında Samsun ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 869'da verilmektedir.

Çizelge 869 - Samsun ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

ATAKUM	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	NO ₂	AGS	OZON	AGS
Ocak	-	0	-	0	-	0	-	0
Şubat	15	0	40	5	29	0	30	0
Mart	8	0	35	4	32	0	20	0
Nisan	5	0	35	4	30	0	19	0
Mayıs	5	0	35	2	25	0	22	0
Haziran	14	0	35	1	-	0	39	0
Temmuz	19	0	28	2	-	0	-	0
Ağustos	18	0	34	4	-	0	-	0
Eylül	18	0	29	0	-	0	-	0
Ekim	18	0	37	4	-	0	-	0
Kasım	17	0	55	16	43	0	-	0
Aralık	16	0	34	6	38	0	-	0

BAFRA	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	NO ₂	AGS
Ocak	8	0	3	0	40	0
Şubat	6	0	50	10	42	0
Mart	5	0	43	9	34	0
Nisan	4	0	40	6	29	0
Mayıs	4	0	37	4	22	0
Haziran	3	0	40	2	-	0
Temmuz	-	0	30	0	-	0
Ağustos	-	0	38	3	-	0
Eylül	-	0	35	0	-	0
Ekim	13	0	42	9	-	0
Kasım	18	0	62	22	-	0
Aralık	19	0	36	3	-	0

CANIK	SO ₂	AGS	PM10	AGS	NO ₂	AGS
Ocak	26	0	57	17	35	0
Şubat	23	0	61	20	43	0
Mart	21	0	55	14	41	0
Nisan	13	0	-	0	41	0
Mayıs	7	0	-	0	37	0
Haziran	3	0	-	0	29	0
Temmuz	7	0	-	0	36	0
Ağustos	6	0	-	0	-	0
Eylül	11	0	-	0	-	0
Ekim	12	0	-	0	-	0
Kasım	14	0	-	0	-	0
Aralık	25	0	-	0	48	0

Çizelge 869 - Samsun ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (devam)

İLKADIM-HASTANE	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS
Ocak	16	0	53	12
Şubat	12	0	51	7
Mart	11	0	-	0
Nisan	10	0	-	0
Mayıs	6	0	51	5
Haziran	-	0	42	2
Temmuz	-	0	32	0
Ağustos	-	0	31	0
Eylül	-	0	34	1
Ekim	-	0	50	15
Kasım	-	0	71	20
Aralık	16	0	53	12

TEKKEKÖY	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO ₂	AGS
Ocak	9	0	44	11	675	0	26	0
Şubat	11	0	47	9	722	0	27	0
Mart	15	0	49	11	571	0	24	0
Nisan	19	0	49	13	458	0	19	0
Mayıs	16	0	50	15	417	0	17	0
Haziran	11	0	40	6	1174	0	13	0
Temmuz	12	0	14	0	999	0	10	0
Ağustos	12	0	36	3	1417	0	-	0
Eylül	18	0	35	3	1623	0	-	0
Ekim	18	0	54	13	1575	0	22	0
Kasım	21	0	71	22	1193	0	57	0
Aralık	12	0	44	10	3172	0	68	0

YÜZÜNCÜYIL HKİİ	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO ₂	AGS	OZON	AGS
Ocak	74	21	913	0	132	26	38	0
Şubat	69	20	759	0	124	13	38	0
Mart	61	21	674	0	137	9	41	0
Nisan	54	17	639	0	116	1	42	0
Mayıs	52	17	1207	0	107	0	37	0
Haziran	45	9	1601	0	-	0	40	0
Temmuz	43	6	1467	0	-	0	-	0
Ağustos	41	8	1215	0	58	0	-	0
Eylül	41	5	1273	0	64	0	-	0
Ekim	52	19	1412	0	68	0	-	0
Kasım	84	27	1789	0	60	0	-	0
Aralık	67	19	1633	0	80	0	-	0

Çizelge 870 - Samsun ilinde 2019 yılı itibarıyla sürekli emisyon ölçüm sistemleri (ÇŞİM, 2019)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Asit Üretim Tesisleri	2	2
Çimento	2	2
Doğalgaz Çevrim ve Termik Santraller	3	17
Kireç Fabrikaları	4	5
TOPLAM	11	26

İlde, 2019 yılında 4 adet firmaya Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki belgesi yenilenmesi yapılmış, 1 adet firmaya ise Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki belgesi düzenlenmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Samsun ilinde 2019 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı grafiğine göre %80'i baraj, %16'sı akarsu ve %4'ü göl ve göletlerden sağlanmaktadır.

Çizelge 871- Samsun ili içme suyu potansiyeli (DSİ, 2020)

Sıra No	Proje Yapım Aşamasındaki İşler	Fayda (hm ³ /yıl)
1	Samsun Terme Projesi Terme, Salıpazarı, Ayvacık ve Çarşamba İçme Suyu Temini	25,74
2	Samsun Alaçam Taşkelik Barajı	2,40
3	Samsun Vezirköprü Kapakleşme Barajı	1,82

Sıra No	İnşa Halindeki İşler	Fayda (hm ³ /yıl)
1	Samsun Bafra ve 19 Mayıs İlçeleri İçme Suyu Temini İsale Hattı ve Arıtma Tesisi	22,27

Sıra No	İşletmedeki İşler	Fayda (hm ³ /yıl)
1	Vezirköprü Duruçay Projesi	1,89
2	Havza Hacidede Projesi	0,57
3	Kavak Güven Projesi	0,63
4	Samsun İçme suyu (Çakmak Barajı) Projesi	126,5
5	19 Mayıs Üniversitesi 1 Göleti	1,89
6	19 Mayıs Üniversitesi 2 Göleti	3,15

Samsun ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı 2019 yılı için %81'dir. Atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı ise, %73'tür.

Çizelge 872- Samsun ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (SASKİ, 2020)

YERLEŞİM YERİ ADI			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/ Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (m ³ /gün)	SAİS Durumu (Var/Yok)	Artılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarları(m ³ /gün)	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı(ton/yıl)		
			Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri								
İL MERKEZİ	MERKEZ	Atakum İlkadım Canik Tekkeköy	X						X	105.000	Var	121.152	VAR	93,01%	46,40	
	ATAKUM	Altinkum Çatalçam Taflan	X						X	11.830	Var	4.562	VAR	81,66%	-	
SAMŞUN İLİ İLÇELERİ	ALAÇAM		X					X		1.950	Yok	1.192	YOK	87,31%	0,52 t/yıl	
	ASARCIK		X					X		600	Yok	422	YOK	89,34%	0,27 t/yıl	
	AYVACIK		X					X		500	Yok	427	YOK	51,42%	0,39 t/yıl	
	BAFRA		X					X		35.000	Var	14.000	YOK	87,66%	07,86	
	ÇARŞAMBA	MERKEZ			X				X			Yok				
		Çakmak Barajı Koruma Havzası		X					X		255	Yok	194	YOK	51,10%	0,53 t/yıl
		DİKBİYİK		X					X		600	Yok	200	YOK	50,00%	-
	HAVZA		X					X		3.555	Yok	2.500	YOK	95,63%	0,06	
	LADİK	KAVAK			X				X			Yok				
		MERKEZ			X				X			Yok				
		HAMAMAYAĞI		X					X		100	Yok	60	YOK	93,48%	-
	SALIPAZARI			X					X			Yok				
	TERME	MERKEZ		X					X		8.878	Yok	7.750	VAR	84,35%	-
		EVCI		X					X		1.000	Yok	974	YOK	70,00%	0,33 t/yıl
		SAKARLI		X					X		600	Yok	400	YOK	59,98%	0,33 t/yıl
VEZİRKÖPRÜ		X					X		6.187	Yok	1.028	YOK		-		
YAKAKENT		X						X	1.500	Yok	1.076	VAR	59,12%	-		
ONDOKUZMAYIS		X				X		X	3.840	Yok	2.910	VAR	71,00%	-		

SASKİ Genel Müdürlüğü hizmet alanı içerisinde 23 adet Atıksu Arıtma Tesisi ve 5 adet derin deniz deşarjı yer almaktadır.

4 merkez ilçeden (İlkadım, Canik, Tekkeköy ve Atakum) kaynaklanan evsel nitelikli atıksular Çevre İzin belgesine sahip Samsun Doğu İleri Biyolojik AAT+DDD ve Batı İleri Biyolojik AAT+ DDD tesisinde artılmaktadır.

Bunun yanı sıra diğer ilçelerde; Alaçam AAT, Ayvacık AAT, Asarcık Paket AAT, Bafra AAT, Havza AAT, Ladik Hamamayağı AAT, Terme Merkez AAT+ DDD, Terme Evci AAT, Terme Sakarlı Paket AAT, Ondokuzmayıs İleri Biyolojik AAT+DDD, Yakakent İleri Biyolojik AAT+DDD, Samsun Vezirköprü Merkez, Tepeören, Kızılcaören, Narlısaray, Yörükçal ve Göl AAT'ler ve Çarşamba, Dikbiyık Mah. Ağcagüney Mah, Çakmak Barajı Su Alma Yapısı ve Esençay Mah. Paket AAT SASKİ Genel Müdürlüğüne işletilmektedir.

2019 yılında il genelinde oluşan 57.836.565 m³ evsel nitelikli atıksu yörenin ve ülkenin özellikleri ile ilgili kanun ve yönetmeliklere uygun şekilde arıtılarak alıcı ortama deşarj edilmiştir.

Çizelge 759 – Samsun ilinde 2019 yılı OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Samsun ÇŞİM, 2020)

OSB/Serbest Bölge/Sanayi Sitesi Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
SAMSUN MERKEZ ORGANİZE SANAYİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	Çevre İzni Bulunmaktadır.	4.000 m ³ /gün projelendirildi fakat mevcut kapasitesi 2.000 m ³ /gün	yok	Fiziksel, Kimyasal ve Biyolojik Arıtma	67 ton/yıl (2019 yılı için)	DSİ Deşarj Kanalı olan Hidrellez Kanalına deşarj edilmektedir.
SAMSUN - BAFRA KARMA VE MEDİKAL İHTİSAS	Bafra AAT ne bağlı		yok			Belediye kanalizasyon sistemine deşarj ediyor, ayrıca OSB ye ait AAT yoktur.
SAMSUN - KAVAK	Belediye Kanalına Bağlantı (Belediyenin AAT'si yok)		yok			
SAMSUN - GIDA İHTİSAS ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ	Doğu İleri AAT ne bağlı		yok			Belediye kanalizasyon sistemine deşarj ediyor, ayrıca OSB ye ait AAT yok, ancak yapılması planlanmaktadır.

İlde balıkçılıkta, deniz ve iç sularda yapılan avcılık yanında, yine deniz ve iç sularda yapılan yetiştiricilik de önemli yer tutmaktadır. Bafra ilçesi sınırları dâhilinde bulunan Derbent Baraj gölünde kurulu balık üretim tesislerinde alabalık üretimi yapılmaktadır.

3. Atık

İlde oluşan katı atıkların düzenli depolanması amacıyla iki adet düzenli depolama tesisi mevcuttur. Bunlar; İlkadım ilçesinde bulunan ve 2008 yılından beri faaliyet gösteren Samsun Büyükşehir Belediyesi Merkez Avdan Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi ile, 2010 yılından itibaren faaliyet gösteren Çarşamba ilçesinde bulunan Samsun Büyükşehir Belediyesi Çarşamba Katı Atık Düzenli Depolama Tesisleridir. İlçelerde oluşan katı atıklar aktarma istasyonları düzenli depolama sahasına taşınmaktadır.

Çizelge 760 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Samsun Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	350	41.421
Öğrenci	165	42.772

İlde 2019 yılı itibarıyla 385 piyasaya süren, 33 üretici ve 25 tedarikçi bulunmaktadır. İlde toplamda 6 adet toplama ayırma tesisi ve 11 adet ambalaj atığı geri kazanım tesisi faaliyet göstermektedir.

Atık Beyan Sistemine göre, 2019 yılında İlde beyan edilen tehlikeli atıkların; 19.987 ton geri kazanılmış, 1.991 tonu bertaraf edilmiş, 78 tonu stokta bekletilmiş ve 154 tonu ihraç edilmiştir.

2019 yılında Samsun'da 321,436 ton atık motor yağı ve 299,177 ton atık endüstriyel yağ beyanı yapılmıştır.

İlde 2018 yılında 826,544 ton atık akü ve 150 kg atık pil toplanmıştır. 144 ton bitkisel atık yağ toplanmıştır.

İlde 4 Adet ÖTL geri kazanım tesisi ve ÖTL bertaraf edebilecek 1 adet tesis bulunmaktadır. 2018 yılında 14,405 ton ÖTL çimento fabrikalarına ve 38,800 ton ÖTL geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

İlde adet ÖTA Geçici Depolama Tesisi bulunmaktadır.

Çizelge 761- Samsun ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Samsun ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	6-11
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	33
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde 2019 yılında oluşan tıbbi atık miktarı 1.833 tondur. Bu atıklar, Merkez Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi içerisinde bulunan ve işletilen tesiste sterilize edildikten sonra parçalama işlemine tabi tutulmakta ve sonrasında düzenli depolanmaktadır. Tıbbi atıkların toplanması amacıyla 3 adet taşıma lisanslı tıbbi atık toplama aracı bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Samsun ilinde 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında tescil edilen Milli Park statüsüne sahip korunan alan bulunmamaktadır. Tescil edilen 5 adet Tabiat Parkı ve 1 adet Tabiatı Koruma Alanı statüsüne sahip korunan alan bulunmaktadır.

Çizelge 762 - Samsun ilinde bulunan tabiat parkları, yaban hayatı geliştirme sahaları, tabiatı koruma alanları

Tabiat Parkı		
1	19 Mayıs-Sarıgazel Tabiat Parkı	143 ha
2	Vezirköprü-Vezirsuyu Tabiat Parkı	287,64 ha
3	Amazon Tabiat Parkı	562,65 ha
4	Bayraktepe Tabiat Parkı	132,0 ha
5	Şahinkaya Kanyonu Tabiat Parkı	1.032,0 ha

Tabiatı Koruma Alanı		
1	Haciosman Ormanı Tabiatı Koruma Alanı	127,77 ha

İldeki sulak alanlar:

Kızılırmak Deltası Uluslararası Sulak Alanı-Ramsar: Kızılırmak Deltası; Samsun ilinde Kızılırmak Nehri'nin Karadeniz'e döküldüğü yerde, Ondokuzmayıs, Bafra ve Alaçam ilçe sınırları içinde kalan alanın, Samsun-Sinop karayolunun kuzeyinde bulunan bölümünde uzanır. Türkiye'nin en geniş ve barındırdığı canlı sistemi açısından en zengin sulak alanlarından biri olan Kızılırmak Deltası, Karadeniz Bölgesi'nin en büyük sulak alanı olma özelliğine sahiptir.

Toplam alanı 56.000 hektar olan deltanın yaklaşık 12.000 hektarını sulak alan ekosistemleri ve bu sistemlerle ilişkili habitatların bulunduğu doğal ve yarı doğal alanlar oluşturmaktadır. Bu alanların 11.580 hektarını açık su yüzeyleri, tatlı ve tuzlu su bataklıkları, ıslak çayırlar ve mera alanları, 2.330 hektarını kumsallar ve kıyı kumulları, 3.100 hektarlık orman alanının ise 1.850 hektarını su basar ormanı, 1.250 hektarını geniş yapraklı orman alanları oluşturmaktadır. Deniz, ırmak, göl, sazlık, bataklık, çayır, mera, orman, kumul ve tarım alanları gibi farklı yaşam alanlarını (habitatları) bir arada bulundurması, deltanın eşine az rastlanır derecede önemli biyolojik çeşitliliğe sahip olmasını sağlamıştır. Kızılırmak Deltası yaklaşık 450 bitki, 352 kuş türüne ev sahipliği yaparken, kuş türü sayısı Türkiye kuşlarının yaklaşık olarak %73' üne karşılık gelmektedir. Nehrin batısında ve doğusunda irili ufaklı birçok göl yer almaktadır. Doğuda sırasıyla Balık Gölü, Uzun Göl, Cernek Gölü ve Liman Gölü, batıda ise Karaboğaz Gölü ve Mülk Gölü yer almaktadır.

Fotoğraf 58 - Amazon Tabiat Parkı

Kızılırmak Deltası, yaşama ortamlarının çeşitliliği ve önemleri ile Doğal Sit Alanı (1994), Yaban Hayatı Koruma Sahası(1984), Ramsar Alanı (1998), Önemli Bitki Alanı(2005), Önemli Kuş Alanı çok sayıda uluslararası sulak alan kriterleri uygunluğuna sahiptir.

Yeşilirmak Deltası Sulak Alanı: Yeşilirmak Deltası; Samsun ili Tekkeköy, Çarşamba ve Terme ilçe sınırları içerisinde yer almakta olup; Terme ilçesine 22 km, Tekkeköy ilçesine 26 km ve Samsun iline 39 km mesafededir. Yeşilirmak deltası sulak alanı 34.340 hektar alana sahiptir. Nehrin taşıdığı alüvyonların oluşturduğu Türkiye'nin Karadeniz kıyılarında yer alan en büyük delta ovalarından biridir. Deniz, ırmak, göl, sazlık, bataklık, çayır, mera, orman, kumul, subasar ormanları ve tarım alanları gibi farklı ekolojik karakterlerdeki habitatları bir arada bulundurması ile Yeşilirmak Deltası önem kazanmaktadır. Yeşilirmak Deltası, Orta Karadeniz havzası için örnek ve iyi korunmuş bir kıyı sulak alanı olması nedeniyle ve Karadeniz'e özgü nadir ve içerdiği habitat sulak alandır. Yeşilirmak Deltasında doğal özellikleri bozulmadan kalmış geniş, açık su ve kıyı kumul habitatları, hafif tuzlu ve tatlı su bataklıkları, çeşitli Carex türleri ve boylu sazlıkları, Cladium kalkerli turbalığı, göller ve mevsime bağlı su basan nehir setleri bulunmaktadır. Türkiye'nin Önemli Bitki alanı (ÖBA) olması Yeşilirmak deltasına ayrı bir önem kazandırmaktadır.

Ladik Gölü Ulusal Öneme Haiz Sulak Alanı: İlçe merkezine 10 km. uzaklıkta yer alan Ladik ovasının doğusundaki çukurda oluşur. Elips biçiminde olan gölün uzunluğu 5 kilometre, genişliği ise 2 kilometredir. Ladik Gölü tabii, devamlı, suları durgun, derinliği ise yer yer 5 metreyi bulan göl suyu tatlı olup, birçok kuş türüne ev sahipliği yapan sulak alan ekosistemidir.

Maksimum su seviyesi 866,62 metre, göl alanı 12,69 m2, hacmi 49,68 m3 olup sulama amaçlı kullanılmakta olup Ladik Gölü Ulusal Öneme Sahip Sulak Alanı 1.836 hektar alana sahiptir.

Ladik Gölü nesli tehlike altında olan bitki ve hayvan türlerine ev sahipliği yapması ve kuşlar için önemli bir üreme alanı olup, göldeki Pasbaş patka üreme kolonisi de ülkemiz açısından nadir sayılabilecek özelliği nedeni ile bu kriteri sağlamaktadır.

Göldeki mevcut türlerden; Esox lucius (Kuzey Turna Balığı – Bayağı Turna Balığı), Perca fluviatilis (Tatlı Su Levreği), Perca fluviatilis (Tatlı Su Levreği), Abramis brama (Çapak balığı), yöre halkı için ekonomik önem arz etmektedir.

Fotoğraf 59 - Şahinkaya Kanyonu Tabiat Parkı

Samsun İli sınırları içerisinde 2863 sayılı yasa kapsamında tescil edilen 4 adet doğal sit alanı ve 24 adet anıt ağaç bulunmaktadır. Anıt ağaçlara ilişkin bakım onarım ve peyzaj çalışmaları yürütülmektedir. Samsun ilinde tescil edilen doğal sit alanları aşağıda verilmektedir:

1-Kızılırmak Deltası Doğal Sit Alanı: 19 Mayıs, Bafra ve Alaçam ilçe sınırları içerisinde bulunan Kızılırmak deltası; ülkemizin en önemli sulak alan ekosistemlerinden biri olup, barındırdığı canlı türlerinin çeşitliliği, canlılar için zengin yaşam alanları bulundurması ve halen bozulmamış olan doğal yapısı ile ülkemizin uluslararası öneme sahip ender habitat alanlarından biridir. Kızılırmak deltasının yaklaşık 23.597,53 ha'lık bir bölümü Doğal Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır.

2-Terme Simentit Gölleri Doğal Sit Alanı: Terme tarafından denize akan bir çayın, arazinin çok düz olmasından dolayı denize dökülmeden önce geniş bir alana yayılarak iç içe oluşturduğu gölleri de kapsayan yaklaşık 1.520,83 ha lık bir alan Doğal Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır.

3-Hacı Osman Ormanı Doğal Sit Alanı: İlin Çarşamba ilçesi, Gelemen Çiftliği bitişiğinde yer alan Hacı Osman Ormanı, Orman İşletme Müdürlüğü mülkiyetinde olup, dişbudak, meşe, gürgen ve akçaağaç türlerinden oluşmaktadır. Yaklaşık 140,11 ha'lık alan doğal sit alanı olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır.

4-Asarkale Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı: Kolay Beldesi, Asar Köyü yakınında yer alan, Kızılırmak'ın batı kenarında Bafra ovasını Anadolu'nun iç kısımlarına bağlayan vadiyi kontrol etmek için kurulmuş kale tipi bir yerleşmedir. Teraslar halindeki Asarkale'de kayaya oyulmuş bir sarnıç ile yine kayaya oyularak açılmış merdivenli bir yer altı geçişi vardır. Yaklaşık 1.063,24 ha'lık bir alan arkeolojik sit ve doğal sit alanı olarak koruma altına alınmıştır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 873 - Samsun ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

Arazi Sınıfı	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	15382,91	1,58	19058,51	1,96	17857,26	1,84	18730,42	1,93	19458,93	2
2) Tarımsal Alanlar	476081,83	48,96	471026,63	48,44	495324,1	50,94	508115,23	52,26	508036,46	52,25
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	454345,2	46,73	452578,82	46,55	429132,91	44,13	415327,39	42,71	413808,2	42,56
4) Sulak Alanlar	9697,25	1	8976,12	0,92	9528,57	0,98	9862,7	1,01	9862,7	1,01
5) Su Yapıları	16833,02	1,73	20700,13	2,13	20497,37	2,11	20304,47	2,09	21173,92	2,18
TOPLAM	972340,21	100	972340,21	100	972340,21	100	972340,21	100	972340,21	100

Samsun ilinde üst kademe mekânsal plan olarak Samsun-Çorum-Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, 1/50.000 ölçekli Samsun Çevre Düzeni Planı ve 1/25.000 ölçekli Kızılırmak Deltası Çevre Düzeni Planı bulunmakta olup; mekânsal planlama kademelenmesinde yer almayan, kıyı ve etkileşim alanına özgü stratejik yaklaşımla hazırlanan ve imar planlarını yönlendiren 1/25.000 ölçekli Samsun Kıyı Alanları Strateji Belgesi bulunmaktadır.

Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü'nün 16/03/2007 tarihli ve 111 sayılı Genel Müdürlük Makamı Oluru ile oluşturulan komisyonca 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, Plan Hükümleri, Plan Açıklama Raporu incelenmiş; Mülga Çevre ve Orman Bakanlığının 16/04/2007 tarihli ve 1481-366 sayılı Oluru ile onaylanması uygun bulunmuş; 4856 sayılı Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanununun 2(h) ve 10(c) maddeleri ile 5491/2872 sayılı Çevre Kanununun 9(b) maddesi uyarınca 20/07/2007 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 874 – Samsun ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Samsun ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	6	2	2	6	2	0	1	19
ÇED Gereklidir	1	0	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	1	1	0	1	0	1	0	3

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 765 – Samsun ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Samsun ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	5	24	29
Çevre İzni/ Çevre İzin ve Lisans Belgesi	11	50	61
Muafiyet			1
TOPLAM	16	74	91

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 875 – Samsun ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Samsun ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	85
Ani (plansız) denetimler	594
Genel toplam	689

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	9	2.752

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	144	0,00

Çizelge 876 – Samsun ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Samsun ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	114.276	577.527	108.271	18.037	0	0	174.680	15.857,77	1.011.888,77
Uygulanan Ceza Sayısı	4	11	2	1	0	0	8	23	49

İlde 2019 yılında 2872 sayılı Çevre Kanununun 20.Maddesinin (e) bendi gereği, 3 adet faaliyet için faaliyet durdurma yaptırımı uygulanmıştır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında ilde 2019 yılı itibarıyla 14 adet üst seviye, 1 adet de alt seviye olmak üzere toplamda 15 adet BEKRA tesisi bulunmaktadır.

56. SİİRT

1. Hava Kalitesi

İl genelinde 2012 yılına kadar evsel ısınmada yerli kömür, ithal kömür, fuel-oil, odun vb. yakıtlar kullanılmakta iken, 2012 yılından itibaren il merkezine gelen doğalgaz hattı ile merkeze bağlı ana mahallelerde yer alan apartmanların çoğunda doğalgaz dönüşümü gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ilerleyen yıllarda Kurtalan ve Tillo ilçeleri de doğalgaz altyapısına kavuşmuştur. Doğal olarak %100'lük bir dönüşüm olması bir süreç gerektirdiğinden hala ithal kömür başta olmak üzere çeşitli ısınma amaçlı yakıtlar kullanılmaktadır.

Siirt ilinde 2019 yılında konutlarda kullanılan doğalgaz miktarı 36.986.569,35 sm³ sanayide ise 6.998.788,75 m³ doğalgaz kullanımıdır.

2019 yılında Siirt ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 877'de verilmektedir.

Çizelge 877 - Siirt ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

SİİRT	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	24,80	0	27,62	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	18,75	0	41,43	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	12,77	0	26,26	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	9,33	0	22,39	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	7,35	0	35,74	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	6,89	0	41,58	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	8,85	0	40,47	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	8,47	0	43,32	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	10,20	0	47,07	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	10,23	0	48,60	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	26,07	0	55,81	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	29,55	0	52,75	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Siirt ili genelinde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından iki adet firmaya egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş olup bu firmalar ilgili yönetmelik çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Yetki belgesine sahip firmalar Siirt Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından belli periyotlar dâhilinde denetlenmektedir.

2018 yılında yetkili firmalarca 16.086 adet egzoz emisyon muayenesi gerçekleştirilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Siirt kent merkezinin 2 adet su kaynağı bulunmaktadır. 1-Hesko kaynak suyu, 2-Kezer çayı, Botan Pompa İstasyonu 2019 yılında İlisu Baraj Havzası içerisinde kaldığından dolayı DSİ tarafından demontaj işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kaynak suyu olarak Şirvan İlçesi Çeltikyolu Köyü mevkiinde bulunan ve Hesko diye adlandırılan kaynak suyundan su temini gerçekleştirilmekte olup, uzun bir isale hattı ile İl merkezine getirilen su önemli bir su kaynağıdır. Siirt içmesuyu Arıtma Tesisi, şehir merkezine 5 km mesafede Siirt-Şirvan karayolu üzerinde yer almaktadır. Kezer Çayı'ndan regülatör vasıtası ile alınan su, müstakil bir hatla kendi cazibesıyla arıtma tesisine ulaşmaktadır. Gerekli görülen durumlarda, Hesko isale hattından da tesise su verilebilmektedir. Siirt il merkezi ile Tillo, Kurtalan, Kayabağlar ve Atabağı ilçeleri ile Gökçebağ Beldesinin 2040 yılına kadar olan içme suyu ihtiyaçları için Arıtma Tesisi 2 kademede planlanmış olup, arıtma tesisinin ilk etabının bitirilmesiyle günlük maksimum 50.000 m³ su artırılarak Siirt ili, Kurtalan ve Tillo ilçesi Kayabağlar ve Atabağı beldelerinin ihtiyacı olan içme ve kullanma suyu TS 266 standartları ve Dünya Sağlık Teşkilatı standartlarına uygun olarak sağlanmaktadır.

Çizelge 878 - Siirt ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Merkez	X		Fiziksel + Biyolojik	19,500	0,202	120.354	297,63

Siirt ili içme suyu temin edilen kaynaklardan Hesko kaynağı su ihtiyacının %34'ünü, Hizan yüzeyel su kaynağı da %51'ini karşılamaktadır. Hesko kaynağından yaklaşık olarak yıllık 4,73 hm³/yıl içmesuyu temin edilmektedir.

Siirt Kent merkezinde yaşayan vatandaşların 2017 yılı itibari ile kanalizasyon sisteminden faydalanan nüfusun kent nüfusuna oranı %70 oranındadır. Yapılan alt yapı projeleri ile birlikte alt yapı sisteminden faydalanan nüfus oranının %100 seviyesine çıkartılması hedeflenmektedir.

Atıksu arıtma tesisinden faydalanan nüfusun toplam nüfusuna oranı ise TÜİK güncel 2018 yılı itibari ile % 65 civarındadır. Yeni yapılan projeler ile birlikte bu oranın yine %100 seviyesine çıkartılması ve çevrenin daha iyi korunması hedeflenmektedir.

Siirt OSB'nin atıksu arıtma tesisi olmamakla birlikte; il genelinde dağınık halde bulunan münferit sanayi tesislerinin ilgili yönetmelikler gereği ya paket atıksu arıtma tesisleri bulunmakta ya da sızdırmaz tip fosseptikte toplanarak vidanjör yardımı ile çekilerek ilgili Belediye'nin altyapısına deşarj edilmektedir.

3. Atık

İlde Merkeze bağlı Hatrant Yolu üzeri Çınarlısu Köyü mevkiinde Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı'nın finansmanı ile yapılan ve 2012 yılı sonu itibariyle faaliyete hazır hale getirilen Siirt Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, il genelindeki tüm Belediye Başkanlıklarını kapsayacak şekilde hazırlanan Siirt İli Yerel Yönetimleri Katı Atık Yönetimi Birliği(SİRKAB) tüzüğü'nün Bakanlar Kurulunun 07.11.2016 tarih ve 2016/9505 sayılı izni ile onaylanmış olup 2017 yılında tesisin aktif olarak çalışmaya başlaması planlanmış olup, 2017 yılı sonu itibari ile çalışmaya başlamıştır. Tesiste yeraltı ve yüzeysel sularının kirlenmemesi için gerekli sızdırmazlık tabakaları tekniğine uygun yapılarak drene edilen sızıntı suları, hâlihazırdaki sızıntı suyu toplama havuzlarında toplanacaktır. Sızıntı suları için uygulamada arıtma söz konusu olmadığından işletmede pratikte mevcut çöp yığınlarının üzerine spreyleme yapılarak buharlaşma ile tasfiyesinin sağlanması düşünülmektedir. Eskiden kullanılan vahşi çöp depolama sahalarında iyileştirme çalışmaları yüzeysel olarak tamamlanmış olup, nihai yapılmasından sonra bu çevresel problem ortadan kalkacaktır.

Günlük olarak yaklaşık 1,2 ton geri dönüşüm malzemesi ile 145 ton evsel atık toplanmaktadır.

İlde hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıklarının depolanabileceğı bir alan belirlenmiş olup, yerin uygunluğu noktasında ilgili tüm kurumlardan görüş alınarak İl Mahalli Çevre Kurulunda gerekli izin kararı alınmıştır.

Çizelge 879 - 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Siirt Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	5	143
Öğrenci	5	198

Çizelge 880 - Siirt ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları Siirt Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	1

Atık Yönetim Sisteminden elde edilen verilere göre, Siirt ilinde 2018 yılında 172.997 kg tehlikeli atık bertaraf işlemine, 1.427.844 kg tehlikeli atık geri kazanım işlemine tabi olmuştur.

2018 yılında 774 kg atık motor yağı ve 59.692 kg atık endüstriyel yağ toplanmıştır.

2019 yılında Siirt ilinde 237.810 kg tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Yapılan çalışmaların değerlendirilmesi sonucu sadece Siirt ilinde yayılış gösteren ve izlenmesi gereken 7 tür tespit edilmiştir. Bu türlerin 5 tanesi lokal endemik, 2 tanesi endemik türlerdir. IUCN tehlike kategorileri de göz önünde bulundurulduğunda, izlenmeleri önerilmektedir.

Siirt ilinde bu zamana kadar Flora konusunda kapsamlı bir çalışma yapılmamış olup, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler vb. kurumlar tarafından tespit edilen endemik türler bulunmaktadır.

1. *Allium Pervariensis* (Pervari Soğanı): Bu bitki türü Pervari Beğendik köyü karşı yamaçlarında yayılış gösteren soğanlı bir bitkidir.
2. *Bellevalia koyuncui* (Şirvan sümbülü): Şirvan Nallıkaya köyü çevrelerinde yayılış gösteren soğanlı bir bitkidir.
3. *Bellevalia sasonii* (Sason sümbülü): 2019 yılında Batman ili Sason ilçesinden bilim dünyasına tanıtılmış yeni bir türdür.
4. *Bellevalia vuralii* (Dicle kırsümbülü): Eruh Sağlarca köyü çevrelerinde yayılış gösteren bir soğanlı bitki türüdür.
5. *Gladiolus humilis* (Bodur kılıçotu): Pervari Okçular köyü çevresinde yayılış göstermektedir.
6. *Salvia ertekinii* (Er şalba): Aydınlar (Tillo) Çatılı köyü çevrelerinde yayılış gösteren bir türdür.
7. *Papaver yildirimlii* (Hüddüdü): Aydınlar (Tillo) ilçesinde, Alkumru barajının bulunduğu vadi içerisinde yayılış gösteren bir türdür.

Siirt ilinde bu zamana kadar bu konuda kapsamlı bir çalışma yapılmamış olup, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler vb. kurumlar tarafından tespit edilen endemik türler bulunmaktadır.

1. *Pelophylax ridibundus* (Ova kurbağası): Amfibiler açısından bilhassa batı ülkelerinde tüketilen ve bu yüzden ülkemizden de ihraç edilen Ova kurbağasının (*Pelophylax ridibundus*) doğadan toplanmasının kontrol altına alınması gerekir. Ayrıca ülkemize endemik olan, IUCN açısından hassas tür (VU) olarak nitelendirilen Anadolu benekli semenderi (*Neurergus strauchii*) korunması gereken bir türdür.
2. Su samuru (*Lutra lutra*) ve yaban keçisi (*Capra aegagrus*): Siirt ili için koruma öncelikli taksonlar olarak belirlenmiştir. Her iki tür de ekolojik denge unsuru olup, yaban keçisi düşük birey sayısına sahiptir. Memeli türlerinin araştırılması kapsamında yapılan literatür ve arazi çalışmaları sonucunda 2 türün gösterge tür olması önerilmiştir. Bu türler su samuru (*Lutra lutra*) ve yaban keçisi (*Capra aegagrus*). Gösterge türler popülasyon düzeyinde izleme çalışmalarının yapılması büyük önem arz etmektedir.

Siirt İli genelinde tescillenmiş sulak alan bulunmamaktadır.

Botan Vadisi Milli Parkı: Botan Vadisi Siirt ili sınırları içerisinde yer almakta olup, Bitlis'in güneyindeki yüksek dağların eteklerinden kaynağını alan Botan Nehri'nin batıya doğru akarken kendine oluşturduğu derin vadidir. Türkiye'nin en dik ve sarp vadilerinden biri olan Botan Vadisi güneyde Siirt'e doğru uzanırken 2741 metre yüksekliğindeki Doğruyol ve 2631 metrelik Kaplı Dağı'nın arasından geçer ve Dicle Vadisi'ne açılır. Milli park olarak ilan edilmesi düşünülen saha ise vadinin güney çıkışı olarak tanımlanabilecek Sağlarca Köyü ile Meydandere Köyü arasındaki bölümünü kapsamaktadır.

Milli Park sahası olarak belirlenen saha Botan Çayı'nın oluşturduğu ana ve yan vadileri içerisine alan sınırları kapsamaktadır. Toplam 11.500 ha genişliğindeki saha güneybatı kuzeydoğu yönünde Botan Nehir yatağını 25 km'lik bir hat boyunca takip etmektedir. Milli park sınırları kuzey güney istikametinde ise 5 km'lik bir güzergâhı içerisine almaktadır.

Siirt ili Tillo ilçesinde Tillo Tabiat Parkı 2018 yılında halkımızın kullanımına açılmış olup alanı 400 dekadır. İlde, Baykan İlçesi, Ziyaret Beldesinde 19 ha. Alan üzerinde Hz. Veysel Karani Tabiat Parkı bulunmaktadır.

İl genelinde tabiat varlıkları konusunda gerçekleştirilmiş ciddi bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak Siirt ilinde 2019 yılı sonu itibarıyla 2 adet tescilli anıt ağaç bulunmaktadır. Merkez Çölköy sınırları dahilinde köy mezarlığı içinde yöre haklı tarafından Bittim ve Ben olarak adlandırılan Menengiç Ağacı (*Pistacia khinjuk*-Çap: 4,71 m, Boy :17 m) Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından ve Merkez Yeni Mahalle sınırları içinde Çitlenbik Ağacı (*Celtis australis*-Çap:1,25 m, Boy:11 m) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından doğal ve kültürel varlıkları koruma kapsamında anıt ağaç olarak tescillenmiştir. Köy mezarlığı içinde yer aldığından doğal olarak korunmuştur. Diğer ağaç ise Siirt ilinde Menengiç Ağacı ve Menengiç türleri bölgenin ekolojisinde doğal olarak bulunmakta olup, ilin ekonomisinde önemli paya sahiptir.

5. Arazi Kullanımı

Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı 02.08.2013 tarihli ve 12130 sayılı Bakanlık Oluru ile son revize haliyle yürürlükte olup, İl genelindeki yapılan proje ve planlamalarda bu plan hükümleri doğrultusunda iş ve işlemler yapılmaktadır.

Çizelge 881 – Siirt ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbst.tarimorman.gov.tr>, 2020)

Siirt	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	Ha	%	Ha	%	Ha	%	Ha	%	Ha	%
Yapay Alanlar	1.222,21	0,21	1.366,03	0,24	2.272,91	0,40	3.196,90	0,56	3.783,10	0,66
Tarımsal	102.898,58	17,99	99.430,13	17,38	126.322,42	22,09	132.870,83	23,23	133.199,46	23,29
Orman ve Yarı Doğal Alanlar	465.908,92	81,46	469.260,94	82,04	441.293,14	77,15	432.900,04	75,68	431.985,21	75,52
Sulak Alanlar	274,40	0,05	274,40	0,05	204,25	0,04	186,81	0,03	186,81	0,03
Su Yapıları	1.672,60	0,29	1.645,20	0,29	1.883,98	0,33	2.822,12	0,49	2.822,12	0,49
Toplam	571.976,71	100,00	571.976,70	100,00	571.976,70	100,00	571.976,70	100,00	571.976,70	100,00

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 882 – Siirt ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Siirt ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	7	0	1	0	0	0	0	8
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	2	2	0	0	0	0	0	4

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 883 – Siirt ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Siirt ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	4	4
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	1	3	4
TOPLAM	1	7	8

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 884 – Siirt ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Siirt ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	17
Genel toplam	22

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	1	0

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 885 – Siirt ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Siirt ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	0	0	0	0	0	0

İl genelinde herhangi bir tesise faaliyet durdurma/kapatma kararı verilmemiştir.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında ilde 2019 yılı itibarıyla 1 adet alt seviye BEKRA tesisi bulunmaktadır.

57. SİNOP

1. Hava Kalitesi

2019 yılında Sinop ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 887'de verilmektedir.

Çizelge 886 - Sinop ilinde hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler (Sinop ÇŞİM, 2020)

İSTASYON YERLERİ	KOORDİNATLARI (Enlem, Boylam)	HAVA KİRLİTİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₃	HC	PM
Merkez	42° 01' 44" X 35° 09' 19" Y	X					X
Boyabat	41° 27' 40" X 34° 46' 37" Y	X	X	X			X
Erfelek		X	X				X

Çizelge 887 - Sinop ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değeri aşıldığı gün sayıları (Orta Karadeniz Temiz Hava Merkezi, 2020)

İstasyonlar	Sinop			Sinop - Boyabat			Sinop - Erfelek			
	Kirletici Kons.	PM ₁₀	SO ₂	PM ₁₀	SO ₂	NO ₂	CO	PM ₁₀	NO ₂	O ₃
AYLAR	Ocak	39	12	110	35	51	1615	12	3	71
	Şubat	40	10	90	23	43	1564	13	5	74
	Mart	38	13	61	30	No-data	1309	15	10	88
	Nisan	38	10	38	13	No-data	1045	No-data	21	90
	Mayıs	36	9	35	5	No-data	643	No-data	5	78
	Haziran	38	9	28	4	23	421	No-data	No-data	85
	Temmuz	34	11	26	6	14	177	No-data	No-data	77
	Ağustos	39	11	29	4	12	255	No-data	No-data	73
	Eylül	36	12	30	6	18	413	No-data	No-data	60
	Ekim	38	11	46	7	24	1281	No-data	No-data	41
	Kasım	49	13	125	12	60	1418	No-data	No-data	46
	Aralık	41	11	115	20	47	No-data	No-data	No-data	36
Ortalama	39	11	61	14	24	845	3	4	68	

	SO ₂ µg/m ³	AGS*	PM ₁₀ µg/m ³	AGS*
Ocak	24	-	62	-
Şubat	8	-	58	3
Mart	14	-	55	2
Nisan	10	-	49	1
Mayıs	4	-	32	-
Haziran	1	-	34	-
Temmuz	2	-	36	-
Ağustos	2	-	41	-
Eylül	1	-	34	-
Ekim	3	-	39	-
Kasım	11	-	48	2
Aralık	15	-	53	2

Çizelge 888 - Sinop ilinde 2019 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri (Sinop ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri	4	2
TOPLAM	4	2

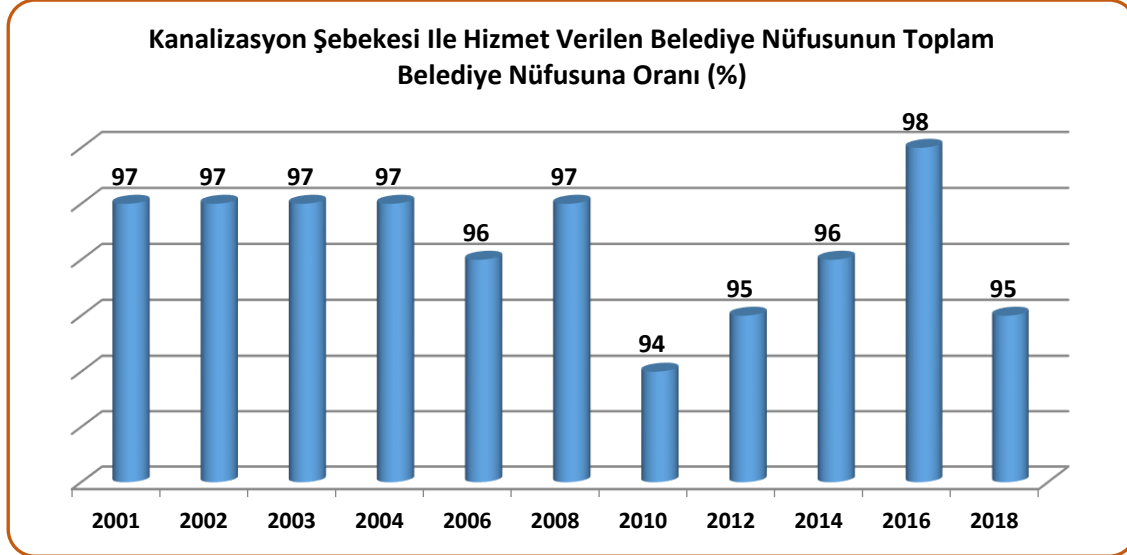
201 yılı itibariyle Sinop ilinde 8 adet Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm İstasyonu vardır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Sinop ilinde yeterli miktarda su kaynağı bulunmaktadır. İl merkezi ve ilçelerin çoğunda içme suyu şebekesi yapılmış olup, il genelinde yerleşimlerin içme suyu ve kullanma suyu ihtiyacı karşılanabilmektedir. İçme ve kullanma suyu belediyeler tarafından kaynak, akarsu ve kuyulardan temin edilmektedir. İlde içme suyu %75

oranında doğal kaynaklardan, %22 oranında kuyulardan ve %3 oranında akarsulardan temin edilmektedir. İlde inşaatı 2013 yılında tamamlanan bir adet içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır. Bu arıtma tesisi ile Sinop il merkezi, Erfelek ilçe merkezi ve 33 adet köyün 2050 yılına kadar olan içme ve kullanma suyunun arıtılması amaçlanmaktadır.

İlde bulunan 9 belediyenin tamamına kanalizasyon şebekesi ile yaklaşık %95 oranında hizmet verilmektedir.

Grafik 120 - Mersin ilinde kanalizasyon hizmeti verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/>, 2020)

İlde faaliyette olan Atıksu Arıtma Tesisi yoktur. Kuzey ve Güney Derin Deniz Deşarjı ile Akliman AAT henüz inşaat aşamasındadır. Sadece Ayancık İlçesinde Belediyeye ait 1 adet Atıksu Arıtma Tesisi mevcuttur (Ön Arıtma + Derin Deniz Deşarjı). Ancak tesiste atıksuyun Deşarj standartlarını sağlamadığı tespit edilmiş olup arıtma tesisinin çevre izni değerlendirme aşamasındadır. Ayrıca tesise yağ tutucu ünitesi eklenmesi için Bakanlığımızdan yardım talep edilmiş ve başvuruları kabul edilmiştir.(Deşarj standartlarını sağladıktan sonra yeniden işletmeye alınacaktır.)

Çizelge 889 - Sinop ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (kg/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Akliman ATT		X		2045 Yılı Qmax = 24,3 lt/sn		2045 Yılı Yaz Nüfusu = 10.000 kişi	
	Kuzey (Çukurbağı mevkii) DDD		X		2045 Yılı Qmax =267,2 lt/sn		2045 Yılı Yaz Nüfusu = 68.700 kişi	
	Güney (Ordu Köyü mevkii) DDD		X		2045 Yılı Qmax =247 lt/sn		2045 Yılı Yaz Nüfusu = 60.000 kişi	
İlçeler	Ayancık	Ön arıtma var		Fiziksel	4.320 ton	50 m ³	13.500	

Çizelge 890 - Sinop ilinde 2019 yılı OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Sinop OSB	250 (İki kademe m ³ /gün)	500	YOK	BİYOLOJİK	0,01	Aşıklı Deresi

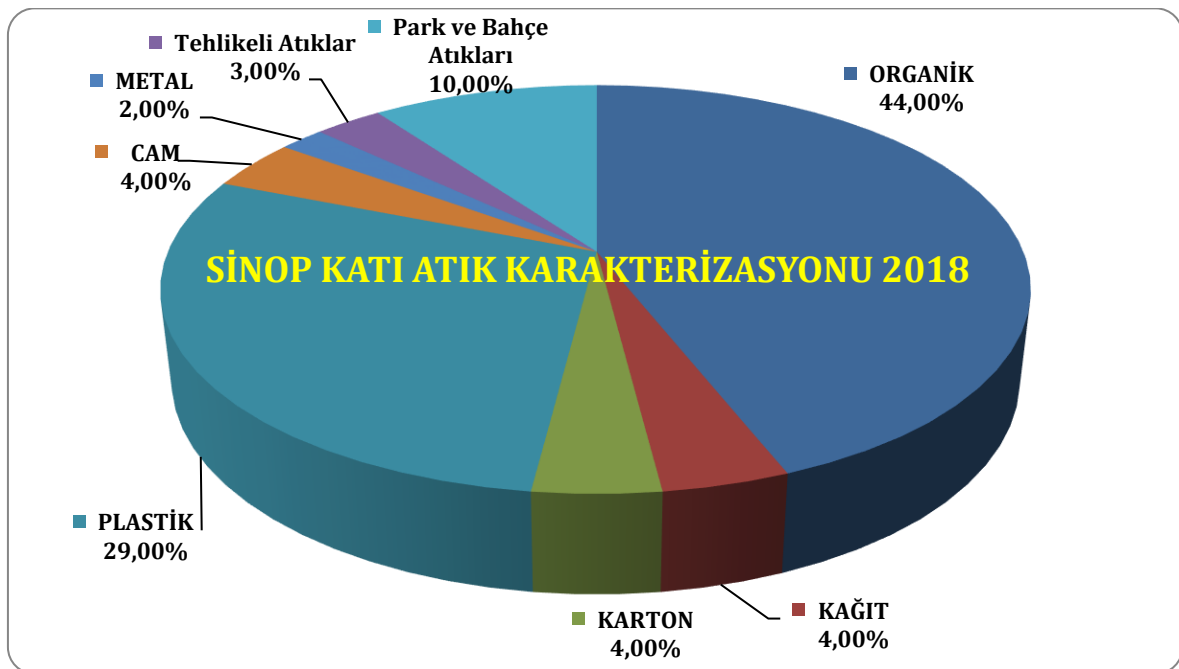
Sinop ilinde Merkez, Gerze, Ayancık, Türkeli ilçelerine ait plajlarda Yüzme Suyu Kalitesi Yönetmeliği gereği denizlerden numune alma noktalarında yapılan kirlilik ölçüm sonuçlarının, yönetmelikteki zorunlu değerleri sağladığı tespit edilmiştir.

Si Port Sinop Liman İşletmesine ait gemilerden kaynaklı atıklar için lisanslı atık kabul tesisi bulunmaktadır. Balıkçı Barınaklarından Demirci Köyü Balıkçı Barınağında Gemilerden Atık Alınması Atıkların Kontrolü Yönetmeliği 24.ncü madde kapsamında lisans Alma zorunluluğu olmayan limanlardan olup Atık Kabul Tesisini kurmuştur.

İlde denizlerde Su ürünleri yetiştiricilik kapsamında 2 adet potansiyel alan mevcuttur. 1. Potansiyel alan Demirciköy-Gerze arasında, 2. Potansiyel alan Gerze-Yakakent arasındadır. Bu alanlarda 5'er tesis olmak üzere toplam 10 tesis bulunmaktadır. Toplam proje kapasiteleri 14.700 ton/yıl olup, fiili kapasiteleri 5.974 ton/yıldır. Bu tesislerde Levrek ve Alabalık yetiştiriciliği yapılmaktadır.

3. Atık

İlde Sahil Belediyeler Birliği olarak nitelendirilen Merkez, Ayancık, Erfelek, Gerze, Türkeli, Dikmen ve Güzelkent belediyelerinin düzenli depolama sahaları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, Boyabat-Durağan-Saraydüzü Belediyeler Birliği mevcuttur.

Grafik 121 - Sinop ilinde katı atık kompozisyonu (Sinop Sahil Belediyeleri Birliği, 2019)

Sinop İli ve İlçelerinin sınırları ve mücavir alanlardan toplanan evsel nitelikli atıklarının Düzenli Depolanması için Sinop Belediye Başkanlığı adıyla Sinop İli Merkez İlçesi, Hacıoğlu Köyü Meşadağı Mevkiinde “Katı Atık Düzenli Depolama ve Bertaraf Tesisi” kurulmuştur. Düzenli depolama sahasında yüzey suyunun çöp sızıntı suyu havuzlarına girişini önlemek için çöp döküm sahası etrafından başlayan yağmur suyu kanalları mevcuttur. Ayrıca sahasında bulunan 3 adet gözlem kuyusundan belirli periyotlarda alınan numunelerle yeraltı suyu analizleri yapılmaktadır. Tesiste evsel atıkların düzenli depolanması sonucu oluşan sızıntı suları drenajlar vasıtası ile sızıntı suyu toplama havuzlarına (L1, L2) gelmekte, buradan pompalar vasıtası ile Çöp Sızıntı Suyu Arıtma Tesisinden alınan çöp suyu, Biyolojik Arıtma Yöntemi ile arıtıldıktan sonra Vidanjör vasıtası ile yaklaşık 18 km mesafede yer alan Sinop Belediyesi Kanalizasyon hattına deşarj edilmektedir.

İl merkezinin topoğrafik ve jeolojik yapısı nedeni ile karşılaştığı problemlerin başında hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıklarının depolanacağı bir alan bulunamamasıdır. Araştırma çalışmaları sonucunda İl Merkez Lala Köyü 103 ada 30 nolu parselin depolama alanı olabileceği belirlenmiş olup izin alınmasına yönelik çalışmalar halen devam etmektedir. Geçici döküm alanı olarak Erfelek Belediyesine ait hafriyat döküm sahası kullanılmaktadır.

Durağan Belediyesi; Hafriyat, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının döküm yeri ve ücret tarifeleri Belediye Meclisince karara bağlanmış olup, yönetim planı hazırlanmıştır. Belediye tarafından hafriyat, inşaat ve yıkıntı atıklarının depolandığı alan 2019 yılı meclis kararı ile Durağan-Kargı yolu güzergahı İlçe Mezarlığı giriş kapısı

karşısından biraz ileride belirlenmiş olup, alan 10.485 m³ civarındadır. Mevcut inşaat, hafriyat toprağı 2019 yılı yaklaşık olarak 8.227 m³ olup, yaklaşık inşaat/yıkıntı atıkları 10.062 m³tür.

Çizelge 891 – Sinop ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Sinop ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	6	240
Öğrenci	2	120

Çizelge 892 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Sinop ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	8	8	100
Belediye Hizmet Binası	11	11	100
Okul	-	48	
Kurum/kuruluş			
AVM	1	1	
Otel	-		
Hastane			
Sanayi			
Diğer			

Çizelge 893 - 2019 yılında Sinop ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı (Sinop ÇŞİM, 2020)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	72
Ambalaj Üreticisi Sayısı	3
Tedarikçi Sayısı	0

İlde Toplama Ayırma Tesisi (TAT) ve Geri Dönüşüm Tesisi (GDT) lisansı alan işletme ve ambalaj atıkları ayırma tesisi bulunmamaktadır. İlde 1 adet onaylı Ambalaj Atık Yönetim Planı bulunmaktadır.

İlde tehlikeli atık üreten sanayi kuruluşları tespit edilerek bu atıkların lisanslı taşıma firmaları ile lisanslı bertaraf veya geri dönüşüm tesislerine gönderilmesi sağlanmaktadır. İlde tehlikeli atık bertaraf tesisi mevcut değildir. Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Sinop ilinde tehlikeli atığın 111,59 tonu geri kazanılmış, 219,82 tonu bertaraf edilmiş, 2,14 tonu ihraç edilmiş ve 995 kg'ı da stokta bulunmaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Sinop ilinde 6,37 ton atık motor yağı ve 3,62 ton atık endüstriyel yağ toplamıştır. Toplanan atık madeni yağın 7,85 tonu geri kazanılmış, 2,14 tonu ihraç edilmiş ve 500 kg 'ı da stokta bulunmaktadır.

İlde lisanslı atık akümülatör geçici depolama tesisi ve geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. 2018 yılında Sinop ilinde 6,9 ton atık akü ve 9 kg pil toplanmıştır.

Sinop ilinde 2018 yılında 100 kg kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

Çizelge 894 – Sinop ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Sinop ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık PİL ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

2019 yılı itibariyle ilde 6 adet Tehlikesiz Atık Toplama Ayırma Belgesine sahip işletme vardır.

2019 yılında Sinop ilinde toplanan tıbbi atık miktarı toplam 176.289,4kg'dır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Yapılan araştırmalara göre Türkiye'de 3.200 adet endemik bitki türü yetişmektedir. Bu endemik bitkilerden 200 civarı türü Karadeniz Bölgesinde bulunmaktadır. Sinop ilinde bulunan endemik bitki cinslerinden bazıları şunlardır.

- Çiğdem Türleri (Colchicum sp.)
- Ada çayı (Salvia sp.)
- Geven Türleri (Astragalus sp.)
- Papatya Türleri (Tanacetum sp.)

- Sığır Kuyruğu (*Verbascum* sp.)
- Ballıbaba Türleri (*Lamium* sp.)
- Çiğdem Türleri (*Crocus* sp.)
- Yüksükotu türleri (*Digitalis* sp.)
- Çançiçeği Türleri (*Campanula* sp.)
- Kastamonu Soğanı (*Allium* sp.)
- Temreotu (*Sempervivum* sp.)
- Peygamberçiçeği (*Cyanus* sp.)
- Şalba (*Phlomis* sp.)

İlde flora ve fauna konularında genel sınırları kapsayan bir çalışma yapılmamıştır. Ancak Hamsilos Tabiat Parkı ve Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı sınırlarını kapsayan bir çalışma yapılmıştır.

Sarıkum TKA'da tespit edilen 614 tür ve türaltı taksonunun 14 tanesi endemik olup endemizm oranı % 2,68'dir. Endemizm oranının düşük olması, Karadeniz bölgesinin topoğrafik yapısının tekdüze olması ve kozmopolit türlerin fazlalığından kaynaklanmaktadır. Sarıkum TKA'ndaki taksonlar korumada öncelikli olan ve tehdit altındaki taksonlar olup bunların çoğu kumul ekosistemine ait bitkilerdir.

Bunlar arasında özellikle *Convolvulus persicus* ve *Isatis arenaria* alanda mutlak korunması gereken türlerdir.

Çizelge 895 – Sinop ili tıbbi bitkileri (OBM, 2020)

Familiya	Tür İsmi	Türkçe İsmi	Nispi Bolluk
Hypericaceae	<i>Hypericum perforatum</i>	Sarıkantaron	Yüksek
Malvaceae	<i>Malva sylvestris</i>	Ebegümeci	Düşük
Malvaceae	<i>Althaea officinalis</i>	Hatmi	Nadir
Rosaceae	<i>Rubus sanctus</i>	Böğürtlen	Yüksek
Rosaceae	<i>Rosa canina</i>	Kuşburnu	Orta
Gentianaceae	<i>Erythraea centaurium</i>	Kızılkantaron	Orta
Lauraceae	<i>Laurus nobilis</i>	Defne	Yüksek
Cornaceae	<i>Cornus mas</i>	Kızılık	Düşük
Scrophulariaceae	<i>Digitalis ferruginea</i>	Yüksükotu	Düşük
Lamiaceae	<i>Melissa officinalis</i>	Oğulotu	Düşük
Rubiaceae	<i>Galium verum</i>	Yoğurtotu	Yüksek
Liliaceae	<i>Ruscus aculeatus</i>	Enir	Yüksek

2019 yılı sonu itibari ile Sinop il sınırları içerisinde 1 adet Tabiatı Koruma Alanı, 5 adet Tabiat Parkı bulunmaktadır. **Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı** 492 ha alana sahip olup 30.07.1987 yılında Tabiatı Koruma Alanı ilan edilmiştir. Ayrıca alan doğal sit alanıdır.

Hamsilos Tabiat Parkı, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 3. Maddesi gereği ve Bakanlık Makamının 24.08.2007 gün, B.18.0.DMP.0.02.01/256 sayılı OLUR'u ile "Tabiat Parkı" olarak ilan edilmiştir. 24.08.2007 tarihinde Tabiat Parkı olarak tescil edilmiştir. Alanı 67,9 ha'dır. **Akgöl Tabiat Parkı**, 28.05.2018 tarihinde Tabiat Parkı olarak tescil edilmiştir. Alanı 40,01 ha'dır. **Çatak Kanyonu Tabiat Parkı**, 07.08.2017 tarihinde Tabiat Parkı olarak tescil edilmiştir. Alanı 420,42 ha olup; Sinop İli, Türkeli İlçesi, Çatak Köyünde bulunmaktadır. Doğal kanyon yapısı ve içerisinde bulunan tespit edilmiş 39 adet şelale, mağaralar ve karstik yapısıyla eşsiz doğal kaynak değerlerine sahiptir. **Topalçam Tabiat Parkı** Tanıtım: 11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı olarak tescil edilmiştir. Alanı 15 ha'dır. **Tatlıca Şelaleleri Akgöl Tabiat Parkı**, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 3. Maddesi gereği ve Bakanlık Makamının 11.07.2011 gün, B.18.0.DMP.0.02.01.401-03-903 sayılı OLUR'u ile "Tabiat Parkı" olarak ilan edilmiştir. 11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı olarak tescil edilmiştir. Alanı 45 ha'dır.

Ayrıca il sınırları içerisinde yer alan Aksaz Gölü 23.02.2016 tarihinde Mahalli Öneme Sahip Sulak Alan olarak tescillenmiştir. Alanı 133 ha'dır. Aksaz-Karagöl Sulak Alanı Alt Havza sınırları içinde yapılan arazi çalışmaları sonucunda toplanan türlerin teşhis edilmesiyle 94 familya'ya ait, 487 tür ve tür altı takson tespit edilmiştir. Aksaz-Karagöl Sulak Alan Alt Havzası'nda teşhis edilen 487 bitki türünden 14 tanesi endemiktir.

Sinop il sınırları içerisinde tescilli olarak 4 adet doğal sit alanı, 1 tescilli kayalık ve 8 adet anıt ağaç bulunmaktadır. Tabiat Varlıklarını Koruma Alanları ile ilgili tescilli yapılmış olan liste aşağıda Çizelge 785'de verilmiştir.

Çizelge 896 - Sinop ilinde tescilli yapılmış olan tabiat varlıkları listesi (Sinop ÇŞİM, 2020)

Doğal Sitrler	Sarıkum Gölü (1. ve 3. derece)
	Boyabat Kalesi Doğal Sit Alanı
	Hamsilos – Akliman (1. ve 2. derece)
	Erfelek Tatlıcak Takım Şelaleleri (1. derece)
Anıt Ağaçlar	Gerze Belediye Serviliği
	Tersane Mevkii Anıt Ağacı
	Gelincik Mah. Anıt ağacı
	Bektaşoğlu Köyü anıt ağacı
	Salı Köyü anıt ağacı
	Kozcuğaz Köyü anıt ağacı
	Ünlüce Köyü anıt ağacı
	Dizdaroğlu Köyü anıt ağacı
Tescilli kayalık	Bazalt Kayalıkları (Kurusaray/Boyabat)

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 897 – Sinop ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

SINOP	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	1.563,76	0,27	2.173,66	0,38	3.610,72	0,63	3.661,90	0,64
2) Tarımsal Alanlar	167.599,65	29,30	172.341,75	30,12	169.335,76	29,60	168.106,68	29,38
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	399.667,90	69,86	393.383,83	68,76	394.739,22	69,00	393.591,30	68,80
4) Sulak Alanlar	337,67	0,06	313,00	0,05	313,00	0,05	313,00	0,05
5) Su Yapıları	2.933,14	0,51	3.889,87	0,68	4.103,41	0,72	6.429,24	1,12
TOPLAM	572.102,12	100,00	572.102,11	99,99	572.102,11	100,00	572.102,12	99,99

Sinop ilindeki tüm belediyeleri kapsayan “Sinop-Çankırı-Kastamonu Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı” 23.01.2008 tarihinde Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Sinop-Kastamonu-Çankırı 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı hükümleri 7.5 maddesi uyarınca hazırlanan “Sinop Merkez İlçe Planlama Alt Bölgesi 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı” ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nca 03/05/2012 tarihinde onaylanmıştır.

03.05.2012 tarihinde onaylanan ve 26.02.2013 tarihinde 1.değişiklik, 03.07.2014 tarihinde 2. değişikliği, 01.04.2015 tarihinde 3. Değişikliği yapılan Sinop Merkez İlçe Alt Planlama Bölgesi 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği Bakanlık Makamı’nın 01.04.2015 tarih ve 5551 sayılı Olur’u ile onaylanmış Sinop ilinde 1 ay süreyle askıya çıkmıştır.

Bu kapsamda anılan Sinop Merkez İlçe Alt Planlama Bölgesi 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı değişikliğine ilişkin ilgi yazı ekinde askı sonrası Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na iletilen 3 (üç) adet itiraz incelenmiş ve uygun bulunmamıştır.

2015 yılında, Sinop-Kastamonu-Çankırı 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı hükümleri 4. Paftasında 8.2.1.10, 8.3.8, 8.3.9, 8.3.9.1, 8.3.10, 8.3.11, 8.3.11/1, 8.3.12, 8.3.12/1, ile 6. Paftada 8.10.6 hükümleri değişmiştir.

2016 yılında, Sinop-Kastamonu-Çankırı Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzen Planı hükümleri 4. Paftasında 8.2.1.8 plan hükmünde değişiklik yapılmak suretiyle hazırlanan 07.03.2016 tarih ve 3638 sayılı Bakan oluruna istinaden “Sinop-Kastamonu-Çankırı Planlama bölgesindeki” değişiklik onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 898 – Sinop ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Sinop ÇŞİM, 2019)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	2	1	2	10	1	2	0	18
ÇED Gereklidir	0	0	0	2	0	0	0	2
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 899 – Sinop ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM Tarafından Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Sinop ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	13	13
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	0	28	18
TOPLAM	0	31	31

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 900 – Sinop ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Sinop ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	9
Ani (plansız) denetimler	326
Genel toplam	335

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 901 – Sinop ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	0	0	0	30.075	0	30.075
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	0	0	0	1	0	1

Sinop ilinde 2019 yılında Çevre Kanunu uyarınca ilde durdurma cezası verilmemiştir.

“Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında, ilde BEKRA sistemine kayıtlı kuruluş bulunmamaktadır.

58. SİVAS

1. Hava Kalitesi

Sivas'ta 2019 yılında sanayide de 80.891.438 m³ doğal gaz kullanılmıştır. İlde kurulu üç adet hava kalitesi ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2019 yılında Sivas ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının aylara göre verileri Çizelge 902'de verilmektedir.

Çizelge 902 - Sivas ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

Meteoroloji	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	12,41		44,78	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	12,45		52,22	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	11,26		46,84	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	6,63		32,47	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	4,37		41,40	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	2,05		37,91	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	1,53		34,41	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	2,11		36,18	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	-		41,41	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	-		49,65	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	17,33		96,92	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	22,78		48,78	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İstasyon Kavşağı	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	PM _{2,5}	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	CO	AGS	OZON	AGS
Ocak			69,91	19	40,93				90,86		1193,85		-	-
Şubat			83,30	24	32,74				84,59		1126,52		-	-
Mart			66,85	22	26,81				-		1009,06		-	-
Nisan			51,16	16	20,02				-		839,23		-	-
Mayıs			54,62	13	17,18				-		590,53		-	-
Haziran			46,22	9	17,40				-		558,92		-	-
Temmuz			46,06	8	16,38				-		592,09		-	-
Ağustos			45,52	9	-				55,44		720,37		-	-
Eylül			36,86	0	-				54,66		982,50		-	-
Ekim			54,70	17	-				-		3450,10		-	-
Kasım			91,81	29	-				-		-		-	-
Aralık			67,67	18	-				-		-		-	-

(HKDY Genelgesi'nde 24 saatlik sınır değeri belirtilmeyen kirlenmelerin aşım sayıları değerlendirilmemiştir.)

Başöğretmen	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	PM _{2,5}	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	24,89		61,83	17	41,91	58,87							-	-
Şubat	22,01		58,43	19	30,58	52,53							-	-
Mart	20,20		46,19	10	-	-							-	-
Nisan	13,53		38,85	3	-	-							-	-
Mayıs	12,42		40,91	7	-	-							-	-
Haziran	12,59		31,12	1	11,17	-							-	-
Temmuz	10,03		28,66	2	11,31	-							-	-
Ağustos	18,78		34,33	2	11,88	-							-	-
Eylül	18,89		32,77	2	11,91	-							-	-
Ekim	21,04		49,80	11	19,98	-							-	-
Kasım	-		79,09	28	42,04	-							-	-
Aralık	-		54,48	15	31,31	-							-	-

(HKDY Genelgesi'nde 24 saatlik sınır değeri belirtilmeyen kirlenmelerin aşım sayıları değerlendirilmemiştir.)

Çizelge 903 - Sivas ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Sivas Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	1
TOPLAM	1	1

Sivas İl Mahalli Çevre Kurulu tarafından oluşturulan komisyon tarafından hazırlanan ve Kurul'un 16/07/2014 tarihli ve 2014/01 sayılı kararıyla onaylanan 5 yıllık "Sivas İli Ulusal Temiz Hava Eylem Planı (2014-2019)"na www.csb.gov.tr/iller/sivas adresinden ulaşılabilir.

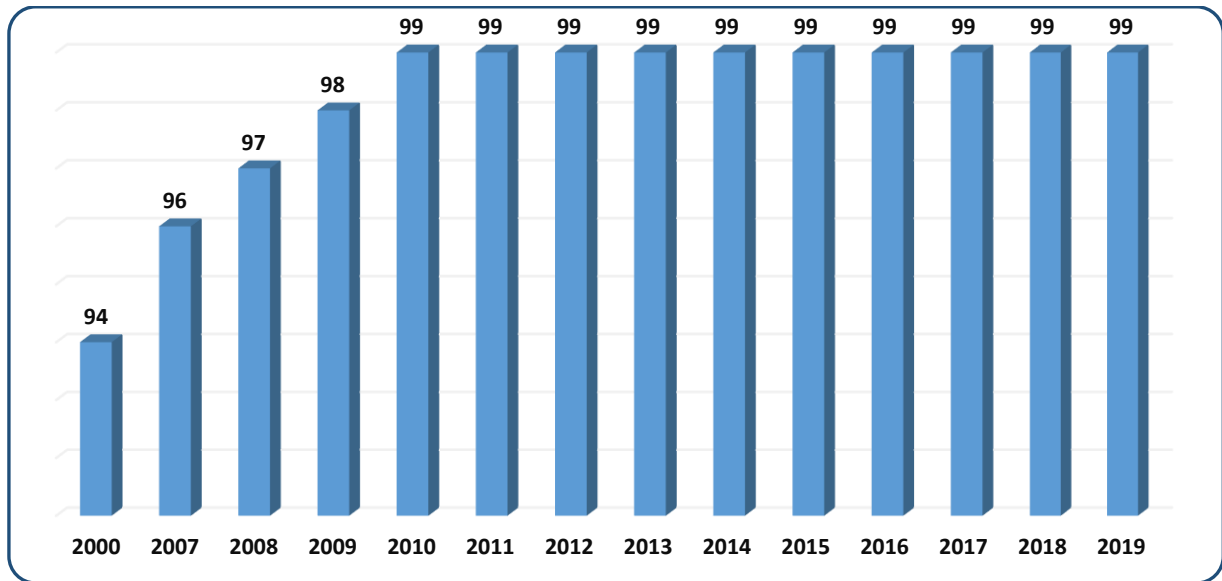
2019 yılında egzoz gazı emisyonu yetki belgesi olan 12 adet firma tarafından 74.179 adet egzoz gazı emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Şehrin içme ve kullanma suyu ihtiyacının yaklaşık %39'lük kısmı yeraltı, % 61'lık kısmı da yüzeysel su kaynaklarından karşılanmakta olup, günlük ihtiyaç mevsim şartlarına göre 800 –1.100 lt/sn arasında değişmektedir Şehre verilen suyun % 90'ı evsel amaçlı kullanılırken %10'luk kısmı sanayi amaçlı kullanılmaktadır. Şehrin yüzeysel içme ve kullanma su kaynağı Mısırlırmak üzerinde inşaa edilen 4 Eylül Barajıdır. Bu barajdan alınan su Şehrin 11 km kuzey doğusunda 1,57 m³/sn'lik debinin arıtılması için tasarlanmış içme suyu arıtma tesisinde arıtıldıktan sonra şehre verilmektedir.

Yer altı suyu kaynağından temin edilen suyun 150 lt/sn lik kısmı sanayide kullanılmakta olup 250 lt/sn lik kısmı evsel amaçlı olarak kullanılmaktadır.

İlde kentsel kanalizasyon sistemi ile 2000 yılında nüfusun yaklaşık %95'si hizmet alırken 2018 yılında nüfusun %100'üne yakın kısmına hizmet verilmektedir.

Grafik 122 - Sivas ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (Sivas Belediyesi, 2020)

Çizelge 904 - Sivas ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)		
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok							
Merkaz	SİVAS	X			Fiziksel Biyolojik İleri	69.797	0,808	340.743	71	
İlçeler	AKINCILAR		X		Biyolojik	300	-	2.500		
	ALTINYAYLA		X					3.250		
	DİVRİĞİ		X					11.000		
	DOĞANŞAR		X					1.500		
	GEMEREK		X					5.750		
	GÖLOVA		X			Biyolojik	300	-	2.500	
	GÜRÜN	X				Fiziksel	3.500		10.000	0,23
	HAFİK		X					1.500		
	İMRANLI	X				Biyolojik	518	6	3.600	0,01
	KANGAL			X					11.000	

Çizelge 904 - Sivas ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devam)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
KOYULHİSAR		X					5.100	
SUŞEHİRİ		X					15.000	
ŞARKIŞLA	X			Fiziksel	10,280	0,09	26.269	4
ULAŞ		X					3.000	
YILDIZELİ		X					10.000	
ZARA		X					12.000	

İlde 4 (dört) adet Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Bunlardan ikisi Merkez ilçe, diğerleri Şarkışla ve Gemerek İlçelerindedir. Söz konusu OSB'lerin çalışmakta olan ya da proje aşamasında olan atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır. Ancak, OSB Yönetimi ve Sivas Belediyesi arasında yapılan protokole istinaden OSB altyapı sistemi sonu atıksu arıtma tesisi ile biten ve Çevre İzin Belgesi bulunan Sivas Belediyesinin altyapı sistemine bağlanmıştır.

Çizelge 905 - Sivas ilinde 2019 yılı OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Sivas 1.OSB Bölge Müdürlüğü, Şarkışla OSB Bölge Müdürlüğü, Gemerek OSB Bölge Müdürlüğü, Demirağ OSB Bölge Müdürlüğü, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Sivas OSB*	Fizibilite Raporu hazırlanmıştır					
Şarkışla OSB	AAT bulunmamaktadır					
Gemerek OSB	AAT proje aşamasında					
Demirağ OSB	AAT bulunmamaktadır					

*Sivas Belediyesinin altyapı sistemine bağlıdır.

Çizelge 906 - Sivas ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Sivas Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı*	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	2	2
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi		
Diğer		

*İlde 2 işletme dışında alıcı ortama atıksu deşarj eden sanayi tesisi bulunmamaktadır.

3. Atık

İlde katı atık düzenli depolama sahası Erzincan Karayolu 12. Km'de Seyfebeli Haçin Deresi mevkiinde bulunmaktadır. Sivas Belediyesi tarafından düzenli depolama sahası çalışmaları devam etmektedir. 2014 yılı sonu itibariyle faaliyete geçmiş olan tesisten 2015 yılı itibari ile elektrik üretimine başlanmıştır

Grafik 123 - Sivas ilinde katı atık kompozisyonu (Sivas Belediyesi, 2020)

İlde 2019 yılı içerisinde yaz aylarında günde ortalama 350 ton, kış aylarında ise günde ortalama 340 ton katı atık oluşmuştur.

Belediye sınırları içinde bulunan inşaat yapım çalışmalarından ortaya çıkan hafriyat toprakları Sivas Belediye Encümeninin aldığı karar doğrultusunda, İlde Uzuntepe Mahallesi 5402 Ada, 309-310-311-312-340-344 Parsellerde bulunan Çaylar Bölgesindeki Çılgıdık Mevkiinde geçici olarak depolanmaktadır. Çıkmakta olan kazı toprağı yıllara göre değişiklik göstermekle birlikte ortalama olarak 150.000 m³/yıl hafriyat toprağı depolanmaktadır.

Çizelge 907 - 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi (Tüm Belediye Başkanlıkları, 2020)

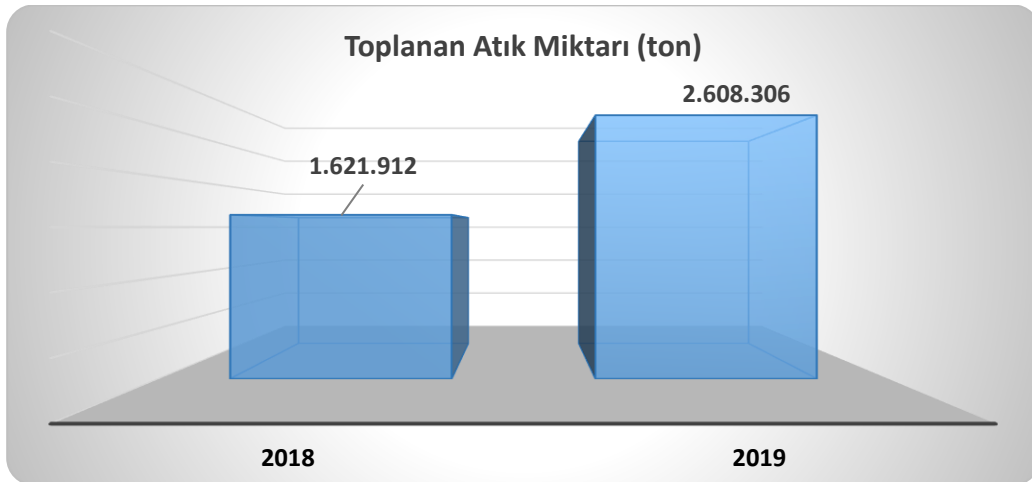
Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
Sivas	-	150.000	-	-	
Zara	5.000	5.000	-	-	1
Kangal	-	9.873,85	-	-	1
Koyulhisar	50	6.950	-	-	1
Gürün	200	550	-	-	1
Divriği	5.000	5.000	-	-	2
İl Geneli Toplam)	10.250	177.373,85	-	-	6

Çizelge 908 - Sivas ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Sivas ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	21	5.383
Öğrenci	87	63.661

Çizelge 909 - Sivas ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Sivas Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Merkez	2.390.540
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Merkez	333.444
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	Merkez	19.272
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	Merkez	66.876
Pil(16 06 01*)	Merkez	18.654
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20	Merkez	56.310
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	Merkez	10.580
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)	Merkez	5.845
TOPLAM	Merkez	2.901.521

Grafik 124 - Sivas ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Sivas Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 910 – Sivas ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Sivas Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Sivas Belediyesi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
149	1.331	1.331

“Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında ilde 2018 yılı içerisinde 1.223.316 kg ambalajın üretimi gerçekleşmiştir. Piyasaya sürülen ambalaj atığı 4.930.689 kg olarak gerçekleşmiştir. İlde faaliyet gösteren ambalaj üreticisi ve piyasaya süren işletmelerin Atık Ambalaj Sistemine kayıtları yapılmakta olup, 2019 yılı sonu itibariyle atık ambalaj sistemine kaydedilen ambalaj üreticisi sayısı 17, tedarikçi 12, piyasaya süren sayısı ise 201’dir. 2019 yılı itibariyle Sivas’ta 7 Belediyenin Ambalaj Atık Yönetim Planı onaylanmış durumdadır.

2018 yılında Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre ortaya çıkan tehlikeli atığın 2.519,5 tonu geri kazanılmış, 977,1 tonu bertaraf edilmiş, 74,2 tonu lisanslı firma stokunda bulunmakta, 27,4 tonu ise ihraç edilmiştir.

İlde 2018 yılında 153,29 ton atık motor yağı, 200,47 ton endüstriyel yağ toplanmıştır. Toplanan atık madeni yağın 324,79 tonu geri kazanılmış, 2,05 tonu bertaraf edilmiş, 27,4 tonu ihraç edilmiş ve 10,75 tonu da stokta bulunmaktadır.

İlde 2018 yılında 832,29 ton atık akümülatör, 4.960 kg atık pil, 30,32 ton kullanılmış kızartmalık yağ, 7,55 ton kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

2018 yılında Sivas’ta toplanan ÖTL miktarının 137,99 tonu geri kazanıma, 88,37 tonu ise atık yakma tesislerine gönderilmiştir. İlde Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmeliği kapsamında 4 adet firmaya ÖTA Teslim Yeri, 2 adet ÖTA geçici depolama alanı olup ömrünü tamamlamış araç işleme tesisi ise bulunmamaktadır.

Çizelge 911 – Sivas ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Sivas ÇŞİM, 2019)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	4
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0

İlde demir çelik sektöründe SİDEMİR Sivas Demir Çelik İşletmeleri A.Ş. kurulu bulunmasına rağmen faaliyet göstermemektedir.

Kangal İlçesi, Hamal Köyü mevkiinde faaliyet gösteren bir adet termik santrali bulunmaktadır. Kangal Termik Santralının kazanlarında yakılan kömürün külü I. ve II. ünitelerde baca gazı ile sürüklenerek elektro filtreler tarafından tutulmaktadır. Elektrofiltrelerde tutulan küller ile kazan altına düşen ve burada su dolu bir teknede soğutulan cüruf ayrı ayrı silolarda toplandıktan sonra kapalı galeri içinde bulunan bantlarla kül dağına taşınmakta ve burada depolanmaktadır. Dozerlerle kül vadisine serilmektedir. III. Üniteye ise baca gazları elektro filtrelerden sonra kükürt arıtımı için BGD tesisine gitmekte ve atık olarak alçı taşı oluşmaktadır. Oluşan alçı taşı kül ile karıştırılarak kül dağına gönderilmektedir.

Çizelge 912 – Sivas ilinde 2019 yılı termik santrallerde kullanılan kömür miktarı ve oluşan cüruf ve uçucu kül miktarı (Kangal Termik Santrali Elektrik Üretim A.Ş., 2020)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf (ton/yıl)
Kangal T.S.	6.912.369	1.758.001	169.353
TOPLAM	6.912.369	1.758.001	169.353

Sivas ilinde bulunan tıbbi atıklar; Erzincan Karayolu 12. Km Seyfebeli Mevkiinde bulunan ve 3100 m² alan üzerine kurulu, 850 m² kapalı alanı olan ve günlük 14 ton tıbbi atığı sterilizasyon edebilecek kapasiteye sahip sterilizasyon tesisinde sterilize edilmektedir. Tesiste sterilizasyon işlemi, 3,2 basınç altında 145°C’de ve 45 dakikada gerçekleştirilmekte ve sterilize edilen tıbbi atıklar zararsız hale getirildikten sonra düzenli depolama sahasında bertaraf edilmektedir. 2019 yılında 853 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Sivas ilinde endemik bitki türü bulunmakta olup "Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı" adlı eserde verilen IUCN Red Data Book (2000) kategorilerine göre düzenlenmiştir.

Karşıyaka Tabiat Parkı Suşehri İlçesi sınırları içinde kalmaktadır. Karşıyaka tabiat parkı, Kılıçkaya Barajı ve İlçe manzarasına hakim bir tepe üzerinde yaklaşık 1.000 rakımda yer almasından, orman dokusunun bulunmasından, ulaşılabilirliğinin rahat olmasından ve temiz havasından dolayı Suşehri halkı için rekreasyonel bir potansiyele sahiptir. Saha mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığının 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları ile 23.22 ha alan Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir.

Canköy Tabiat Parkı, Sivas ili Gölova ilçesi sınırları içinde yer alan tabiat parkı 29.05.2018 tarihine kadar mesire yeri olarak kullanılırken mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığının 29.05.2018 tarih ve 1074 sayılı olurları ile 32,2 hektar alan Tabiat Parkı ilan edilmiştir.

Oymalık Tabiat Parkı, Sivas ili Koyulhisar ilçesi sınırları içinde yer alan saha Orman ve Su İşleri Bakanlığının 29.05.2018 tarih ve 1075 sayılı olurları ile Tabiat Parkı ilan edilmiş olup 157 ha alana sahiptir.

Tödürge Gölü (Ulusal öneme haiz sulak alan): 350 ha büyüklüğünde olan ve üçgen şeklinde bir alanı kaplayan bu göl, ülkemizin büyük karstik göllerinden biridir. Ortalama derinliği 2 m, maksimum derinliği ise 28 m'dir. Tödürge Gölü, Ramsar (Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkındaki Sözleşme)'a aday ve ÖKA (Önemli Kuş Alanı) statüsü olan, Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşam Ortamlarını Koruma Sözleşmesi'ne göre yüksek derecede koruma statüsüne sahip türleri barındıran bir göl olması nedeni ile büyük önem taşımaktadır. Tödürge Gölü'nde ve çevresinde, 9 takım ve 11 familyaya ait 17 kuş türü kuluçkaya yatmaktadır. Bunların yanında Tödürge Gölü, burada üreyen Nettarufina (Macar ördeği-40 çift) popülasyonu nedeniyle Önemli Kuş Alanları Statüsü kazanmıştır.

Fotoğraf 57 – Ulaş Gölü (Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan)

Gölde sazan ve tatlısu kolyozu Avrupa Konseyi Koruma Kriterlerine göre tehlike altında ve duyarlı (etkilenebilir), yayın ve çöpçü balığı ise etkilenebilir ve nadir türler arasındadır. Ayrıca tatlısu kolyozu Avrupa'nın tehdit altında türler listesinde yer alır. Tödürge Gölü, sürüngen faunası açısından da önemli bir konuma sahiptir.

Tödürge Gölü ve Ulaş Gölü Sulak Alanları 10.06.2016 tarihinde Ulusal Öneme Sahip Sulak Alan olarak tescil edilmişlerdir.

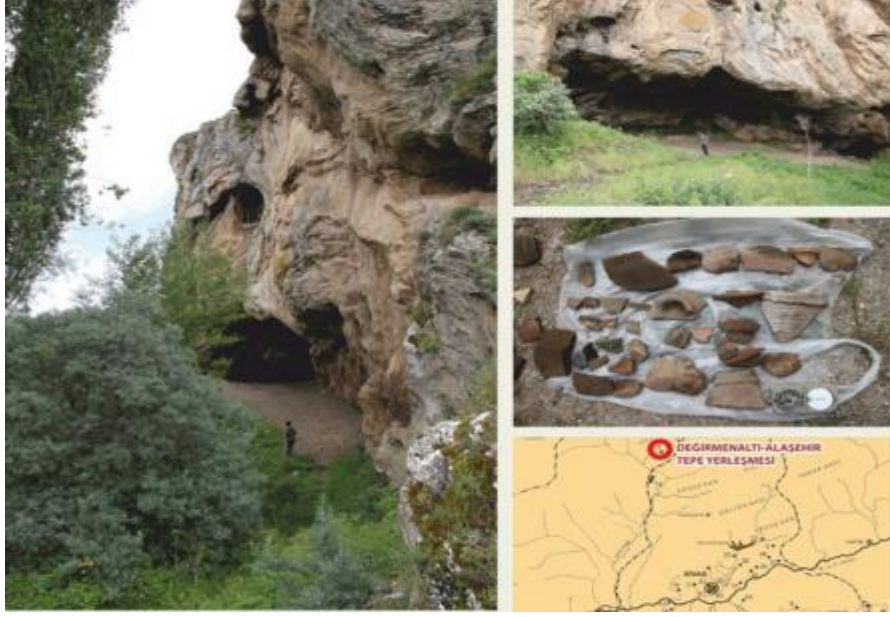
Kaz Gölü Sulak Alanı 19.11.2019 tarihinde Mahalli Öneme Haiz Sulak Alan olarak tescillenmiştir. Zara İlçesi, Ütük Köyü sınırları içinde, ilçe merkezine 16 km uzaklıkta, 315 hektar alana sahiptir.

Çizelge 913 - Sivas ili sınırları dahilinde bulunan tescilli anıt ağaçları (Sivas Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

ANIT AĞAÇ	İLÇESİ	KÖYÜ	ADA	PARSEL
Boz Ardiç – Boylu Ardiç	İmranlı	Karacaören	115	1
Boz Ardiç – Boylu Ardiç	İmranlı	Karacaören	151	24
Boz Ardiç – Boylu Ardiç	İmranlı	Yünören	187	3
Kaaçam	Ulaş	Ezentere	115	61
Sarıçam	Koyulhisar	Ortaseki	269	1
Tüylü Meşe	Divriği	Çamurlu	101	54
Boz Ardiç – Boylu Ardiç	Gürün	Bahçeici		

Çizelge 914 – Sivas ilinde bulunan doğal sit ve tabiat varlığı alanları

Gemerek	Sızır Beldesi Sızır Şelalesi	2. Derece Doğal Sit Alanı
Gürün	Mağarabaşı ve Kuşkayası Mevkii Şuğul Vadisi	2. Derece Doğal Sit Alanı
Merkez	Değirmenaltı Alaşehir Yerleşimi ve Şelalesi	2. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı
Kangal	Kavak Köyü Balıklı Kaplıca	2. Derece Doğal Sit Alanı
Kangal	Kaklım Köyü Balıklı Kaplıca	2. Derece Doğal Sit Alanı
Yıldızeli	Bakırcıoğlu Köyü Tabii Su Kaynağı ve Doğal Mağara ve Tabii Su Kaynağı Tabiat Varlığı	1. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı
Yıldızeli	Kalın Beldesi Kandilsırtı	1. Derece Doğal Sit Alanı
Altınayla	Başören Köyü, Gölgediği Mevkii Hitit Barajı ve Açık hava Tapınma Alanı	1. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı
Şarkışla	Alaman Köyü Sıcak Su Kaynağı	2. Derece Doğal Sit Alanı

Fotoğraf 58 - Değirmenaltı Alaşehir Yerleşimi ve Şelalesi

İlde bulunan anıt ağaçlar: Gürün Bahçeçi Köyü Anıt Ağaç, İmranlı Karacaören Köyü (115 Ada, 1 Parsel) Anıt Ağaç, İmranlı Karacaören Köyü (151 Ada, 24 Parsel) Anıt Ağaç, İmranlı Yünören Köyü (187 Ada, 3 Parsel) Anıt Ağaç, Koyulhisar Ortaseki Köyü (269 Ada, 1 Parsel) Anıt Ağaç, Ulaş Ezentere Köyü (115 Ada, 61 Parsel) Anıt Ağaç'tır.

5. Arazi Kullanımı**Çizelge 915 – Sivas ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)**

SIVAS	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	12.614,96	0,45	14.833,37	0,53	18.541,73	0,66	20.755,44	0,74
2) Tarımsal Alanlar	1.128.654,44	40,07	1.078.683,86	38,29	1.095.427,27	38,89	1.094.753,02	38,86
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	1.661.168,22	58,97	1.706.786,54	60,59	1.685.608,67	59,84	1.684.005,79	59,78
4) Sulak Alanlar	1.752,01	0,06	2.262,11	0,08	2.111,61	0,07	2.098,64	0,07
5) Su Yapıları	12.787,75	0,45	14.411,51	0,51	15.288,12	0,54	15.364,50	0,55
TOPLAM	2.816.977,38	100,00	2.816.977,39	100,00	2.816.977,40	100,00	2.816.977,39	100,00

İlk olarak 02/04/2012 tarih ve 4985 sayılı Olur'u ile onaylanan ve uygun bulunan itirazlara ilişkin gerekli düzeltmeler yapılarak 07/09/2012 tarih ve 14066 sayılı oluru ile revize edilen Yozgat Sivas Kayseri Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'na askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında Yozgat-Sivas-Kayseri Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (I32, I33, I37, I38 ve J38 Paftaları), Plan Açıklama Raporu Değişikliği (53. ve 55. Sayfalar) ve Plan Hükümleri Değişikliği (Plan Hükümleri 4-8-10) Bakanlık Makamı'nın 21.02.2013 tarih ve 2735 sayılı Olur'u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 916 – Sivas ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Sivas Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Çevrimiçi ÇED Yönetim Sistemi, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	35	0	3	0	0	1	1	40
ÇED Gereklidir	3	0	0	0	0	0	0	3
ÇED Olumlu Kararı	3	1	0	0	0	2	0	6

Çizelge 917 – Sivas ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 11/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
108	394	154	93	44	31	24	848

Çizelge 918 – Sivas ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 11/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
2	1	0	0	1	0	0	4

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 919 – Sivas ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Sivas Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Entegre Çevre Bilgi Sistemi, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	22	22
Çevre İzni /Çevre İzin ve Lisans Belgesi	2	30	34
TOPLAM			54

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 920 – Sivas ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Sivas ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	16
Ani (plansız) denetimler	251
Genel toplam	267

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	13	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	44	0,00

Çizelge 921- Sivas ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Sivas ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	36.869	0	0	34.640	0	36.075	100.150	77.336	281.366
Uygulanan Ceza Sayısı	11	0	0	3	0	2	5	4	25

2872 sayılı Çevre Kanununun 15 inci maddesi kapsamında (4) adet işletmenin faaliyeti, aynı madde kapsamında mahallin en büyük mülki amiri tarafından ve (2) işletmede Müdürlük Makamının Olurları ile süre verilmeksizin durdurulmuştur.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Sivas ilinde 2019 yılı itibariyle 2 adet üst seviye, 6 adet de alt seviye olmak üzere toplam 8 BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

59. TEKİRDAĞ

1. Hava Kalitesi

2019 yılında Tekirdağ ilinde konutlarda 224.484.630 m³; sanayide ise 661.550.883 m³ doğalgaz kullanılmıştır. 2019 yılında Tekirdağ ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının aylara göre verileri Çizelge 922'de verilmektedir.

Çizelge 922 - Tekirdağ ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

TEKİRDAĞ-UHKİA	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	PM _{2,5}	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	51,8	4	37,4	6	28,2	-			5,1	-			14,4	-
Şubat	38,8	0	39,7	6	32,0	-			9,6	-			16,5	-
Mart	21,0	0	40,9	7	25,7	-			10,4	-			20,8	-
Nisan	12,5	0	30,8	3	20,8	-			8,1	-			24,0	-
Mayıs	10,1	0	16,6	0	14,2	-			7,5	-			25,8	-
Haziran	5,0	0	15,4	0	11,9	-			4,1	-			25,9	-
Temmuz	4,3	0	13,0	0	10,9	-			3,5	-			19,4	-
Ağustos	3,6	0	18,0	0	9,6	-			5,4	-			13,9	-
Eylül	4,7	0	18,1	0	11,3	-			6,0	-			9,3	-
Ekim	5,5	0	21,2	1	17,8	-			7,6	-			9,0	-
Kasım	8,5	0	35,0	6	21,8	-			3,5	-			6,9	-
Aralık	24,7	0	31,5	5	24,3	-			17,4	-			4,9	-

(Marmara Temiz Hava Merkezi Müdürlüğü, 2019 yılı Hava Kalitesi Raporu)

(Tekirdağ-UHKİA istasyonunda CO parametresi ölçülmemektedir. Ayrıca Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliğinde sadece SO₂ ve PM₁₀ parametreleri için 24 saatlik (günlük) ortalama sınır değer bulunduğundan sadece bu parametreler için AGS verisi hesaplanmaktadır. Diğer parametreler için AGS verisi hesaplanmamaktadır.)

MERKEZ MTHM	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS
Ocak	50,3	0	46,2	9	1,4	-			48,1	-		
Şubat	38,3	0	55,8	11	1,5	-			47,4	-		
Mart	27,6	0	47,8	9	1,4	-			41,1	-		
Nisan	19,5	0	40,8	6	1,3	-			40,9	-		
Mayıs	8,3	0	32,1	2	1,3	-			34,5	-		
Haziran	2,5	0	29,1	0	1,2	-			31,8	-		
Temmuz	2,3	0	23,3	0	1,2	-			25,6	-		
Ağustos	1,8	0	27,8	1	1,3	-			22,1	-		
Eylül	2,6	0	30,3	0	1,3	-			23,5	-		
Ekim	3,8	0	33,3	2	1,4	-			23,1	-		
Kasım	12,7	0	44,7	12	1,6	-			25,3	-		
Aralık	45,5	0	52,1	13	1,8	-			19,8	-		

(Marmara Temiz Hava Merkezi Müdürlüğü, 2019 yılı Hava Kalitesi Raporu)

(Tekirdağ Merkez-MTHM istasyonunda PM_{2,5} ve O₃ parametresi ölçülmemektedir. Ayrıca Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliğinde sadece SO₂ ve PM₁₀ parametreleri için 24 saatlik (günlük) ortalama sınır değer bulunduğundan sadece bu parametreler için AGS verisi hesaplanmaktadır. Diğer parametreler için AGS verisi hesaplanmamaktadır.)

ÇERKEZKÖY MTHM	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	PM _{2,5}	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	O ₃	AGS
Ocak	20,8	0	44,9	9	26,1	-	0,6	-			31,8	-	32,7	-
Şubat	17,5	0	48,5	10	25,9	-	0,6	-			28,5	-	43,0	-
Mart	21,7	0	53,1	12	24,0	-	0,6	-			33,2	-	52,2	-
Nisan	18,6	0	41,3	7	16,6	-	0,5	-			26,9	-	60,7	-
Mayıs	26,2	0	43,5	11	17,1	-	0,5	-			27,4	-	56,2	-
Haziran	7,3	0	29,6	0	10,7	-	0,5	-			12,8	-	68,8	-
Temmuz	7,5	0	21,5	0	8,0	-	0,5	-			12,1	-	68,0	-
Ağustos	5,4	0	26,7	0	8,4	-	0,5	-			11,4	-	75,8	-
Eylül	7,7	0	32,1	3	12,2	-	0,6	-			20,3	-	63,7	-
Ekim	15,6	0	32,0	4	15,0	-	0,5	-			24,1	-	49,0	-
Kasım	20,8	0	55,4	16	27,5	-	0,7	-			34,5	-	35,0	-
Aralık	25,9	0	48,7	15	29,5	-	0,7	-			34,1	-	26,5	-

(Marmara Temiz Hava Merkezi Müdürlüğü, 2019 yılı Hava Kalitesi Raporu)

(Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliğinde sadece SO₂ ve PM₁₀ parametreleri için 24 saatlik (günlük) ortalama sınır değer bulunduğundan sadece bu parametreler için AGS verisi hesaplanmaktadır. Diğer parametreler için AGS verisi hesaplanmamaktadır.)

Çizelge 922 - Tekirdağ ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri (devam)

ÇORLU MTHM	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	O ₃	AGS
Ocak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	14,1	0	28,0	3	-	-	31,5	-	-	-	35,7	-
Nisan	8,3	0	25,2	1	-	-	28,8	-	-	-	-	-
Mayıs	5,4	0	35,2	4	-	-	24,9	-	-	-	41,7	-
Haziran	7,2	0	40,7	6	-	-	18,9	-	-	-	39,4	-
Temmuz	6,9	0	38,6	2	-	-	21,1	-	-	-	34,6	-
Ağustos	6,0	0	40,1	5	-	-	22,7	-	-	-	30,4	-
Eylül	10,4	0	36,9	1	-	-	21,0	-	-	-	34,8	-
Ekim	10,6	0	44,1	8	-	-	25,8	-	-	-	39,1	-
Kasım	13,1	0	51,0	13	-	-	-	-	-	-	34,1	-
Aralık	23,4	0	42,3	12	-	-	32,4	-	-	-	23,9	-

(Marmara Temiz Hava Merkezi Müdürlüğü, 2019 yılı Hava Kalitesi Raporu)

(Tekirdağ Çorlu MTHM istasyonunda CO ve PM_{2,5} parametreleri ölçülmemektedir. Ayrıca Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliğinde sadece SO₂ ve PM₁₀ parametreleri için 24 saatlik (günlük) ortalama sınır değer bulunduğundan sadece bu parametreler için AGS verisi hesaplanmaktadır. Diğer parametreler için AGS verisi hesaplanmamaktadır.)

ÇORLU OSB MTHM	SO ₂	AGS	PM _{2,5}	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	O ₃	AGS
Ocak	14,2	0	18,1	-	-	-	23,9	-	-	-	-	-
Şubat	17,5	0	21,3	-	-	-	25,0	-	-	-	-	-
Mart	18,6	0	28,2	-	-	-	19,4	-	-	-	-	-
Nisan	10,8	0	23,5	-	-	-	19,8	-	-	-	-	-
Mayıs	11,8	0	23,3	-	-	-	20,8	-	-	-	68,2	-
Haziran	13,9	0	22,8	-	-	-	18,3	-	-	-	70,6	-
Temmuz	19,5	0	22,4	-	-	-	19,9	-	-	-	68,9	-
Ağustos	14,9	0	21,0	-	-	-	17,8	-	-	-	71,5	-
Eylül	20,1	0	21,8	-	-	-	18,6	-	-	-	62,4	-
Ekim	16,5	0	26,4	-	-	-	-	-	-	-	41,6	-
Kasım	11,4	0	21,8	-	-	-	-	-	-	-	41,6	-
Aralık	19,0	0	26,3	-	-	-	23,0	-	-	-	34,3	-

(Marmara Temiz Hava Merkezi Müdürlüğü, 2019 yılı Hava Kalitesi Raporu)

(Tekirdağ Çorlu OSB MTHM istasyonunda CO ve PM₁₀ parametreleri ölçülmemektedir. Ayrıca Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliğinde sadece SO₂ ve PM₁₀ parametreleri için 24 saatlik (günlük) ortalama sınır değer bulunduğundan sadece bu parametreler için AGS verisi hesaplanmaktadır. Diğer parametreler için AGS verisi hesaplanmamaktadır.)

Tekirdağ ilinde yaşanan hava kirliliğinin azaltılmasına yönelik olarak hazırlanan "Tekirdağ İli Temiz Hava Eylem Planı (2015-2020)" 29.12.2015 tarihli ve 08 karar no'lu Mahalli Çevre Kurulu Kararı ile uygulanmaya başlanmıştır. Söz konusu plan kapsamında paydaş kurum ve kuruluşlarca, Tekirdağ'da hava kirliliğinin azaltılmasına/önlenmesine yönelik toplam 47 adet eylem planı öngörülmüştür.

Çizelge 923 - Tekirdağ ilinde 2019 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri (Tekirdağ ÇŞİM, 2020)

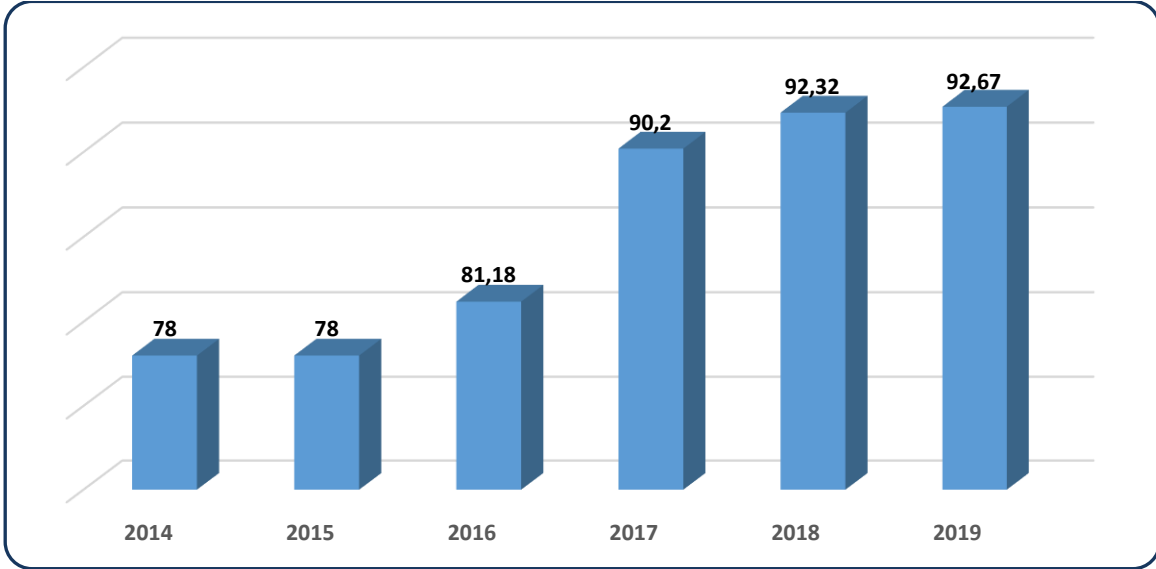
SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri	2	2
Atık Geri Kazanım ve Bertaraf Tesisleri	2	2
Demir - Çelik ve Metalurji Fabrikaları	1	2
Doğalgaz Çevrim ve Termik Santraller	2	4
Gıda Fabrikaları	3	3
Kağıt Fabrikaları	3	5
Kimya Fabrikaları	1	1
Tekstil Fabrikaları	5	5
TOPLAM	19	24

İlde 2019 yılı itibarı ile kayıtlı motorlu kara taşı sayısı 269.561 olup, emisyon ölçüm yetki belgesi verilen istasyon sayısı 17'dir. 2019 yılında elektronik sisteme geçilmesi ile birlikte sistem üzerinden 111.493 adet egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Tekirdağ ilinde su temini için gölet (%3,22), kaynak (%3,35), baraj (%15,53), kaptaj (%0,09) ve yaklaşık 378 adet kuyudan (%77,81) su çekilmiştir. TESKİ Genel Müdürlüğü tarafından İl mülki sınırları içerisindeki 11 ilçe belediyesine içme ve kullanma suyu şebekesi hizmeti verilmektedir. 2019 yılında Tekirdağ ilinde toplam 10 adet içme ve kullanma suyu arıtma tesisi bulunmaktadır.

2019 yılında Tekirdağ ili sınırları içinde yaşayan yerleşik nüfusun yaklaşık %7,33 ü fosseptik, % 92,67 si kanalizasyon şebekesi hizmetinden yararlanmıştır. Kanalizasyon şebekesi ile hizmet alan nüfus her yıl artmaktadır.

Grafik 125 - 2019 yılında Tekirdağ ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TESKİ, 2019)

Çizelge 924 - Tekirdağ ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok							
Marmara Ereğlisi	M. Ereğlisi	X			Fiziksel+Biyolojik	3.840	0,014	X	11.868	
	Yeniçiftlik	X			Fiziksel+Biyolojik + İleri	3.000	0,013		9.354	0,20
	Sultanköy	X			Fiziksel+Biyolojik	720	0,0043		2.457	0,019
Süleymanpaşa	Toki	X			Fiziksel+Biyolojik	800	0,001		1000	
	Barbaros	X			Fiziksel+Biyolojik	200	0,002		5.084	
	Batı AAT	X			Fiziksel+Biyolojik + İleri	40.440	0,401		169.921	
Şarköy	Mürefte	X			Fiziksel+Biyolojik	1.000	0,010	X	2.513	0,03
	Şarköy DDD	X			Fiziksel	54.950	0,7	X	19.727	
Muratlı	Muratlı Bel.	X			Fiziksel+ Biyolojik + İleri	5.236	0,04		23.003	0,14
Malkara	Malkara Bel.	X			Fiziksel+ Biyolojik + İleri	7.320	0,057		29.952	0,47
	Kozyörük Doğal Arıtma	X			Fiziksel	466	0,004		1.272	
Hayrabolu	Hayrabolu Bel.	X			Fiziksel+ Biyolojik + İleri	5.339	0,04			0,19
	Şalgamlı	X			Fiziksel+ Biyolojik	300	0,003		1.345	
	Çerkezmüsellim	X			Fiziksel+ Biyolojik	600	0,006		2.438	
Çerkezköy	Çerkezköy-Kapaklı	X			Fiziksel+ Biyolojik + İleri	52.800	0,198		280.827	
Ergene	Yeşiltepe, Sağlık Marmaracık Cumhuriyet	NOT: Oluşan atıksular Çorlu İleri Biyolojik atıksu arıtma tesisine gönderilecektir.							36.430	

Çizelge -924 Tekirdağ ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devam)

Yerleşim Yerinin Adı		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
Çorlu	Çorlu - Ergene	X			Fiziksel+ Biyolojik + İleri	60.000	0,149		289.950	
	Yenice	X			Fiziksel+ Biyolojik	3.000	0,010		1.610	0,04
Sarayı	Saray Bel.	X			Fiziksel+ Biyolojik + İleri	7.166	0,049		26.509	0,25
	Beyazköy Doğal Arıtma	X			Fiziksel	95	0,0005		1.209	
	Çukuryurt Doğal	X			Fiziksel	457	0,004		1.741	

“Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında atıksu debisi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan 7 adet soğutma suyu/endüstriyel nitelikli atıksu arıtma tesisi ve 1 adet evsel nitelikli atıksu arıtma tesisi deşarjı sürekli atıksu izleme sistemi ile donatılmış olup, kirletici parametreler online olarak izlenmekte ve kirlilik durumunda anında müdahale edilmektedir.

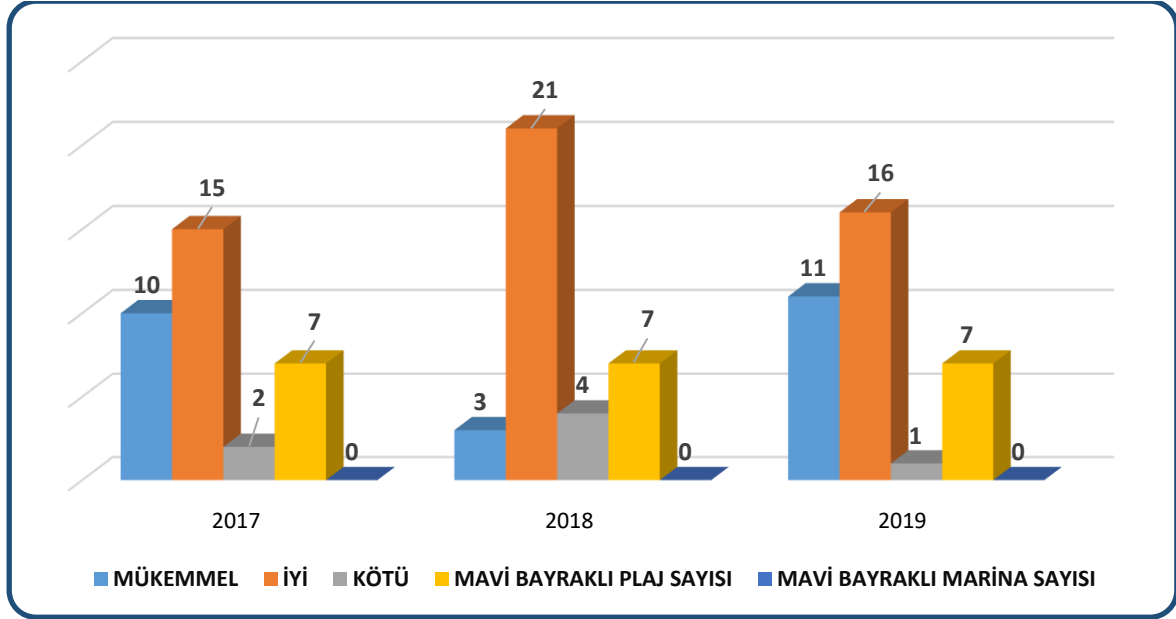
Çizelge 925 - Tekirdağ ilinde 2018 yılı itibariyle OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Tekirdağ Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Çerkezköy	Faal	80.000	Var	İleri Biyolojik	60	Çorlu Deresi
Muratlı	Faal	25.000	Var	Fiziksel, Biyolojik, Kimyasal	6	Ergene Nehri
Velimeşe	İnşaat	150.000	Yok	Fiziksel, Kimyasal, İleri Biyolojik	----	Derin Deniz Deşarjı
Ergene -1	İnşaat	60.000	Yok	Fiziksel, Biyolojik, Kimyasal	----	Derin Deniz Deşarjı
Ergene - 2	İnşaat tamamlandı	60.000	Var	Fiziksel, Biyolojik, Kimyasal	----	Derin Deniz Deşarjı
Çorlu - 1	İnşaat tamamlandı	30.500	Var	Fiziksel, Biyolojik, Kimyasal	----	Derin Deniz Deşarjı
Avrupa Serbest Bölgesi	Faal	2.500	Yok	Fiziksel, Biyolojik	0,18	Ergene Nehri
Malkara	Faal	200	Yok	Paket Biyolojik	0,27	Pire Deresi
Hayrabolu	Yok	---	----	----	----	---
Çorlu İhtisas Karma	Faal	36.000	Var	Fiziksel, Biyolojik, Kimyasal	59,17	Ergene Deresi

Meriç-Ergene Havzasında bulunan Ergene Nehri ve kollarında yaşanan kirliliği önlemek üzere 06.05.2011 tarihinde başlatılan Ergene Havzası Koruma Eylem Planı kapsamına ilde bulunan sanayi tesislerinin çoğunluğu Organize Sanayi Bölgeleri kapsamına alınarak, Merkezi Atıksu Arıtma Tesisleri kurulmaya başlanılmıştır.

Çizelge 926 - Tekirdağ ili kıyı su kütlelerinin ekolojik kalite değerlendirilmesi (Tekirdağ Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020)

	Ekolojik Kalite Durumu				
	2018	2017	2016	2015	2014
MRM 07: D7, D7MA, MD10B	Çok İyi	Çok İyi	Çok İyi	Çok İyi	İyi
MRM 08: HOSK, (MD 6A)	İyi	Çok İyi	Çok İyi		
MRM 09: MD86, MD59, MED2	Orta	Orta	İyi	İyi	Orta
MRM 10: BC1, MD3, MD54	Zayıf	Orta	Orta	Orta	Orta

Grafik 126 - Tekirdağ ilinde 2019 yılı itibariyle plajların durumu, mavi bayrak almış plaj ve marinaların sayısı (mavibayrak.org.tr, 2020)

Çizelge 927 - Tekirdağ ilinde 2019 yılı itibariyle acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı (Tekirdağ Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Şehir	Acil Müdahale Planı Hazırlaması Gereken Kıyı Tesis Adedi	Onaylı Plana Sahip Kıyı Tesis Adedi
TEKİRDAĞ	10	10

Tekirdağ ilinde 6 adet atık kabul tesisi ve 1 adet atık alma gemisi bulunmaktadır.

3. Atık

Tekirdağ ilinde evsel nitelikli katı atıklar Tekirdağ Büyükşehir Belediye Başkanlığına ait Demirli Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde depolanmaktadır. İlin Çorlu, M. Ereğlisi, Şarköy, Malkara, Saray ilçelerinde 5 adet aktarma istasyonu kurulmuş olup, il genelinden kaynaklanan katı atıklar Demirli Düzenli Depolama Tesisine getirilmektedir. Bununla birlikte ambalaj atıkları ayrı toplama çalışmaları il genelinde her ilçede ambalaj atıkları yönetim planı çerçevesinde devam etmektedir. Tıbbi atıklar, Süleymanpaşa ilçesinde kurulan sterilizasyon tesisi aracılığıyla diğer atıklardan ayrı olarak toplanmaktadır.

Hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları için Büyükşehir Belediye Başkanlığınca izinler verilmektedir. İlde 23 adet özel firmaya 2 adet Büyükşehir Belediyesine ait olmak üzere toplamda 25 adet hafriyat döküm sahası bulunmaktadır.

Çizelge 928 - Tekirdağ ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Tekirdağ Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	20	1.306
Öğrenci	12	298

Çizelge 929 - 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Tekirdağ Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum
Belediye	12	12
Eğitim Kurumu	559	559
Kurum/kuruluş	450	349
AVM	7	1
Sağlık Kuruluşları	279	26
Organize Sanayi Bölgesi	13	13
Diğer		

Çizelge 930 – 2019 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri (Tekirdağ Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/ OSB/Üniversite/ Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1.Sınıf AGM	Süleymanpaşa Belediyesi	Süleymanpaşa	3	İlk 13 Grup
1.Sınıf AGM	Çorlu Belediyesi	Çorlu	3	14 Grup
1.Sınıf AGM	Çerkezköy Belediyesi	Çerkezköy	3	İlk 13 Grup
1.Sınıf AGM	Ergene Belediyesi	Ergene	3	14 Grup
1.Sınıf AGM	Hayrabolu Belediyesi	Hayrabolu	3	14 Grup
1.Sınıf AGM	Kapaklı Belediyesi	Kapaklı	3	İlk 13 Grup
1.Sınıf AGM	Malkara Belediyesi	Malkara	3	14 Grup
1.Sınıf AGM	Muratlı Belediyesi	Muratlı	3	14 Grup
1.Sınıf AGM	Saray Belediyesi	Saray	3	İlk 13 Grup
1.Sınıf AGM	Şarköy Belediyesi	Şarköy	3	İlk 13 Grup
1.Sınıf AGM	M.Ereğlisi Belediyesi	M.Ereğlisi	3	İlk 13 Grup
2. Sınıf AGM AVM	-	-	-
3. Sınıf AGMOSB, Üniversite, Site, havaalanı	-	-	-
Mobil Atık Getirme MerkeziBelediye	-	-	-

Çizelge 931 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Tekirdağ Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01,)	Tüm İlçeler	7.673.390
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Tüm İlçeler	30.511.669
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	Tüm İlçeler	300.859
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	Tüm İlçeler	4.009.094
Ahşap ve Hacimli atıklar (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38, 20 03 07)	Tüm İlçeler	35.078
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)	Tüm İlçeler	5.009
Atık Pil ve Akü (16 06 01*,16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)	Tüm İlçeler	11.734
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)	Tüm İlçeler	269
Aydınlatma (20 01 21,20 01 36, 16 02 14)	Tüm İlçeler	242
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 16 02 13*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)	Tüm İlçeler	7.343
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	Tüm İlçeler	15.324
Tehlikeli atık (15 01 10, 15 02 02, 17 02 04, 17 04 09, 20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)	Tüm İlçeler	24.733
Organik atık	Tüm İlçeler	528
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)	Tüm İlçeler	1.270.134
TOPLAM		43.865.406

Çizelge 932 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Tekirdağ Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
2.481	140	2.591

“Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında ilde 68 adet Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi, 86 adet Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi faaliyet göstermektedir. Ayrıca ilde 98104 adet ambalaj üreticisi, 996 adet piyasaya süren ve 93 adet tedarikçi işletme ve de 11 adet Onaylı Ambalaj Atık Yönetim Planı bulunmaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre Tekirdağ ilinde oluşan ve endüstriden kaynaklanan 2018 yılı tehlikeli atık miktarı 20.026 ton’dur. Bu tehlikeli atığın 74.746 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 3.947 tonu bertaraf edilmiş, 1.093 tonu lisanslı tesis stoğunda bulunmakta, 240 tonu da ihraç edilmiştir.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre ilinde oluşan 2018 yılında 268 ton atık motor yağı ve 1.898 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır. Toplanan atık madeni yağın 1.876,5 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 1,4 ton bertaraf edilmiş, 240 tonu ihraç edilmiş ve 47,6 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018 yılında Tekirdağ’da Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 280 kg atık pil, 50,822 kg da atık akümülatör lisanslı tesisler tarafından toplanmıştır.

2018 yılında Tekirdağ’da 143,75 ton kullanılmış kızartmalık yağ ve 80 kg kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

Tekirdağ’da 2018 yılında 202,3 ton ömrünü tamamlamış lastik geri kazanım tesislerine gönderilmiş, 82,44 ton ömrünü tamamlamış lastik atık yakma tesislerine gönderilmiştir.

İlde 1 adet Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme tesisi bulunmaktadır. İlde 2.120 ton AEEE toplanmış, 44,5 ton AEEE işlemiştir.

Çizelge 933 - Tekirdağ ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Tekirdağ ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	154
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	16
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	98
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde toplamda 153 adet tehlikesiz atık toplama-ayırma belgesi almış tesis bulunmakta olup, toplam 98 adet tehlikesiz atık geri kazanım tesisi mevcuttur. Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre Tekirdağ ilinde 2018 yılında 931.238,5 ton tehlikesiz atık oluşmuş olup; 682.173,2 ton tehlikesiz atık geri kazanılmış, 249.065,3 ton tehlikesiz atık ise bertaraf edilmiştir.

Tekirdağ ilinde tıbbi atıklar, Tekirdağ İli, Süleymanpaşa İlçesinin ki adresinde faaliyet gösteren Çevre Lisanslı sterilizasyon tesisi tarafından toplanarak sterilizasyon işlemine tabi tutulmaktadır. Sterilizasyon işleminden sonra atıklar konteynırlara koyularak yine Süleymanpaşa İlçesinde bulunan düzenli depolama sahasına götürülerek bertarafı sağlanmaktadır. Tekirdağ'da 2019 yılında 944,5 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Tekirdağ İli'nin Karasal Biyolojik Çeşitlilik ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme çalışmaları sonucu; 730 arazi 361 literatürden olmak üzere 1.091 bitki, 20 memeli, 218 kuş, 22 iç su balık, 16 sürüngen, 9 amfibi, 1.032 omurgasız ve 263 tohumlu bitki türü olmak üzere toplam 2.671 tür tespit edilmiştir. Ayrıca biyolojik çeşitliliğin diğer basamakları olan ekosistem çeşitliliği ile ilgili 7 temel makroekosistem ve 33 farklı EUNIS habitat tipi kaydedilmiştir.

Çizelge 934 - Tekirdağ ilinde 2019 yılında tespit edilen endemik flora türleri

Türü	Türkçe Adı	Bilimsel Adı	Endemik	CR Kategorisinde (IUCN)
Bitki	Su Papatyası	Tripleurospermum hyrgophyllum	X	
	Ağca Kavağı	Taraxacum turcicum	X	
	Zarif Kangal	Cirsium baytopae	X	
	Kulindor	Centaurea hermanni	X	
	Kum Belumotu	Asperula littoralis	X	
	Ümraniye Çiğdemi	Crocus pestalozzae	X	
	Kumul Nakili	Silene sangaria	X	
	Kilyos düğmesi	Centaurea kilaea	X	
	Ebülmülük	Achillea multifida	X	
	Kedi Kışnişi	Ferulago macrosciadia	X	
	Kıl Kuyruk	Ferulago humilis	X	

Tekirdağ İli Saray İlçesi, Kastro Mevkii'nde Çamlıkoy Tabiat Parkı ve Şarköy (Uçmaktdere Mahallesi) ile Süleymanpaşa (Yeniköy Mahallesi) hudutlarında Kartaltepe Tabiat Parkı olmak üzere toplam iki adet Tabiat Parkı bulunmaktadır.

Saray İlçesinde yer alan **Çamlıkoy Tabiat Parkı** 45,1 ha saha 11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Sahanın gelişme planı tamamlanıp onaylanmıştır. Çamlıkoy Tabiat Parkı bitki örtüsü ve florası, Bölgede ağaç ve çalılardan; Karaçam, Macar Meşesi, Saçlı Meşe, Doğu Gürgeni, Kara Gürgen, Dışbudak, Kayın, Akçaağaç, İhlamur, Kızılağaç, Menengiç, Ardıç, Kocayemiş, Funda, Alıç, Yabani Muşmula, Ahlat, Kuşburnu, Böğürtlen, otsu türlerden; Orman Sarmaşığı, Papatya, Hindiba, Uyuz Otu, Sütleğen, Ayrik Otu, Çiğdem, Sınır Otu, Sığır Kuyruğu, Yapışkan Otu, Çuha Çiçeği, Menekşe vs. bulunmaktadır. Alanda bulunan kumul, zengin bitki çeşitliliğine sahiptir. Kasatura kumulları olarak bilinen bu kumullarda; Asperulla littoralis,, Centaurea kilea, İsatis arenaria, Linum tauricum ssp., Bosphori, Silena sangaria gibi endemik kumul bitkileri bulunmaktadır. (Kaynak: Türkiye'nin Kuzey Kumullarının Korunmasına Dair Rapor)

Tekirdağ İli Süleymanpaşa ve Şarköy ilçe sınırlarında yer alan **Kartaltepe Tabiat Parkı** 253,70 ha saha, 06.02.2014 tarihinde Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Gelişme Planı mevcuttur. **Kartaltepe Tabiat Parkı** bitki örtüsü ve florasında, orman vejetasyonu bulunmaktadır. Bu vejetasyonda kayın, meşe, gürgen, dışbudak,

akçaihlamur, kocayemiş, süpürge çalısı, eğrelti, orman sarmaşığı, katır tırnağı, böğürtlen, ardıç, yemişgen, çayır otları bulunmaktadır.

Fotoğraf 59 - Tescilli Anıt Ağaçlar Doğu Çınarı (*Platanus orientalis*)/ Süleymanpaşa İlçesi (Tekirdağ ÇŞİM, 2020)

Çizelge 935 - Tekirdağ ilinin doğal sit alanları (Tekirdağ Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	İLİ	İLÇESİ	(MEVKİİ)	NEV'İ	TESCİL TARİH	TESCİL NO
1	Tekirdağ	Süleymanpaşa	İsmail Yazıcı Mahallesi 131 Ada 137 Nolu Parsel	1. Derece Doğal Sit	10.05.1996	3110
2		Süleymanpaşa	Kumbağ Dut Limanı	1. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı	24.02.1993	1344
3		Süleymanpaşa	Kumbağ Sütlüce Manastırı	1. Derece Doğal Ve Arkeolojik Sit Alanı	24.02.1993	1344
4		Çerkezköy/Ergene	Veliköy Değirmen Dere Antik Su Kaynakları	1. Derece Doğal Ve Arkeolojik Sit Alanı	12.07.1996	3261
5		Şarköy	Uçmak Dere Şarap Fabrikası Yanı Çınarlık Alan	1. Derece Doğal Sit Alanı	30.06.1993	1429
6		Şarköy	Kızılcaerzi-Kocaeli-Şenköy	1. Derece Doğal Sit Alanı	09.07.1998	4777
7		Saray	Güneşkaya Ergene Vadisi Güngörmez Mağaraları	1. Derece Arkeolojik Sit Alanı II. Derece Doğal Ve Arkeolojik Sit Alanı	24.10.1991	994
8		Saray	Güneşkaya Ergene Vadisi Güneşkaya Mağaraları	II. Derece Doğal Ve Arkeolojik Sit Alanı	24.10.1991	994

Tekirdağ ilinde tescilli 31 adet anıt ağaç bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 936 - Tekirdağ ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

TEKİRDAĞ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	25384,19	4,1	28389,38	4,59	30093,74	4,86	31613,83	5,11
2) Tarımsal Alanlar	483887,82	78,19	478745,19	77,35	480780,68	77,68	479116,59	77,41
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	106951,95	17,28	108814,57	17,58	103198,76	16,67	102675,94	16,59
4) Sulak Alanlar	110,42	0,02	134,16	0,02	141,07	0,02	141,07	0,02
5) Su Yapıları	2563,07	0,41	2814,14	0,45	4683,21	0,76	5350,04	0,86
TOPLAM	618897,45	100	618897,44	99,99	618897,46	99,99	618897,47	99,99

Planlı ve çevreye duyarlı kalkınma ilkeleri doğrultusunda il sınırlarını da kapsayacak şekilde hazırlanmış olan 1/100.000 ölçekli Trakya alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı tamamlanarak Bakanlığımızca 24.08.2009 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı ile birlikte, il içinde planlı dönem başlamış olup, Çevre Düzeni Planı ile gerek kentsel, gerek tarımsal arazinin kullanımında koşullar, sınırlar ve olanaklar tariflenmiştir. Bu doğrultuda, ilde kapsayan 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İli Çevre Düzeni Planı 22.08.2011 tarihinde onaylanmıştır.

08.10.2015 tarihinde 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı ve 1/25000 ölçekli Tekirdağ Çevre Düzeni Planında Marmara Ereğlisi Enerji Üretim Alanı değişikliği yapılmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 937 - Tekirdağ ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	15	1	12	2	17	1	0	48
ÇED Gereklidir	1	0	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	2	0	5	0	2	1	1	11
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 938 - Tekirdağ ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 2014-2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
10	109	1.025	118	628	24	71	1.985

Çizelge 939 - Tekirdağ ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 2014-2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
46	8	29	1	17	22	1	124

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 940 - Tekirdağ ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	20	92	112
Çevre İzin/ Çevre İzni ve Lisans Belgesi	57	155	212
TOPLAM	77	247	32

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 941 - Tekirdağ ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-İzin Yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	105
Ani (plansız) denetimler	1.530
Genel toplam	1.635

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	4	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetim	0	0,00

Çizelge 942 - Tekirdağ ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	2.021.526	2.955.228	144.394	2.497.585	172.723,25	18.037	7.809.493,25
Uygulanan Ceza Sayısı	28	35	2	29	11	1	106

2019 yılı içerisinde Tekirdağ Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından 14 tane işletmeye 11.08.1983 tarihli ve 18132 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun 15. Maddesi ve 10.09.2014 tarihli ve 29115 resmi gazete sayılı Çevre İzin Lisans Yönetmeliği kapsamında faaliyet durdurma kararı alınmıştır.

8 işletmeye ise; 25.11.2014 tarih ve 29186 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'ne aykırılık gerekçesiyle faaliyet durdurma/kapatma kararı verilmiştir.

Tekirdağ ilinde 2019 yılı itibariyle 17 adedi üst seviye 16 adedi alt seviye kuruluş olduğu görülmüştür.

60. TOKAT

1. Hava Kalitesi

2019 yılı içinde Tokat ilinde konutlarda 85.006.186 Sm³, sanayide de 38.544.041 Sm³ doğal gaz; konutlarda 15.244 ton yerli kömür, 43.168 ton ithal kömür tüketilmiştir. 2019 yılında Tokat ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının aylara göre verileri Çizelge 943'de verilmektedir.

Çizelge 943 - Tokat ilinde 2018 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

Merkez	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	11,58		66,78	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	7,23		40,09	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	6,30		27,96	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	5,61		31,84	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	8,35		33,16	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	7,72		26,63	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	5,47		27,93	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	5,39		26,64	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	5,68		26,05	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	6,20		35,17	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	8,29		70,61	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	9,13		43,39	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Meydan	PM _{2,5}	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	69,28		103,03	26	1414,71				36,60				12,83	
Şubat	30,64		66,32	18	869,29				25,34				13,48	
Mart	20,07		47,76	14	663,46				23,22				15,38	
Nisan	16,95		40,44	8	591,33				-				16,72	
Mayıs	12,35		45,64	9	1271,67				-				20,84	
Haziran	13,08		41,44	5	837,56				-				29,91	
Temmuz	12,65		35,45	2	557,66				-				53,17	
Ağustos	13,11		38,60	2	472,40				-				58,10	
Eylül	12,57		35,62	2	665,25				-				43,67	
Ekim	17,08		43,14	10	3048,50				-				-	
Kasım	56,49		93,18	28	-				-				-	
Aralık	50,81		73,06	16	-				-				-	

Erbaa	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	17,23		92,83	11					36,60		-	-	-	-
Şubat	15,08		65,37	17					25,34		-	-	-	-
Mart	12,93		55,65	16					23,22		-	-	-	-
Nisan	8,24		45,46	13					-		-	-	-	-
Mayıs	-		40,12	5					-		-	-	-	-
Haziran	9,91		35,73	0					-		-	-	-	-
Temmuz	11,50		30,33	0					-		-	-	-	-
Ağustos	13,95		-	-					-		-	-	-	-
Eylül	16,72		-	-					-		-	-	-	-
Ekim	17,10		-	-					-		-	-	-	-
Kasım	22,36		-	-					-		-	-	-	-
Aralık	24,58		71,63	8					-		-	-	-	-

Turhal	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-		-	-					-		-	-	-	-
Şubat	10,40		49,76	3					174,45		-	-	-	-
Mart	11,21		48,83	13					-		-	-	-	-
Nisan	6,37		36,36	1					-		-	-	-	-
Mayıs	6,33		-	-					-		-	-	-	-
Haziran	7,34		24,97	0					-		-	-	-	-
Temmuz	5,08		64,00	20					-		-	-	-	-
Ağustos	4,06		51,83	14					-		-	-	-	-
Eylül	13,00		38,25	3					-		-	-	-	-
Ekim	13,86		47,40	12					-		-	-	-	-
Kasım	16,51		130,55	27					-		-	-	-	-
Aralık	12,69		83,39	22					-		-	-	-	-

Tokat Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından 2020-2024 yıllarını kapsayan dönem için hazırlanan Temiz Hava Eylem Planı 13.02.2020 tarihli Mahalli Çevre Kurulu toplantısında görüşülerek 2020/1 Karar nolu kararlar karara bağlanmış olup Valilik ve Belediye Başkanlığı makamlarınca imzalanmış ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilmiştir.

Çizelge 944 - Tokat ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Tokat ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	1
Kireç Fabrikaları	1	1
Şeker Fabrikaları	1	1
TOPLAM	3	3

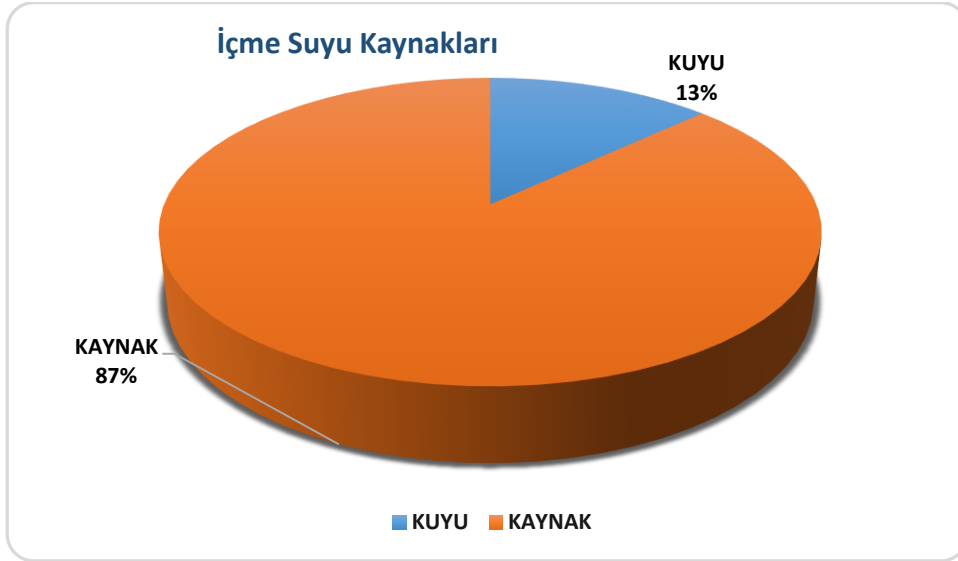
Tokat ilinde toplam 15 adet egzoz gazı emisyon ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2019 yılı içinde toplam 61.979 adet aracın egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Merkez Belediye olarak su temini için çekilen suyun kaynağını temel olarak kaynak suları ve yeraltından çekilen sondaj kuyu suları oluşturmaktadır. Temin edilen su miktarı 15.707.520 m³/yıl'dır. Temin edilen suyun yaklaşık %40'ı içme ve kullanma suyu, %10'u sanayide kullanım, %10'u tarımda kullanım olarak dağıtılmaktadır. Üretilen suyun % 40'ı kayıp-kaçak, Camii, ibadethane, çeşmeler vs olarak tüketilmektedir. İl merkezinde içme suyu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

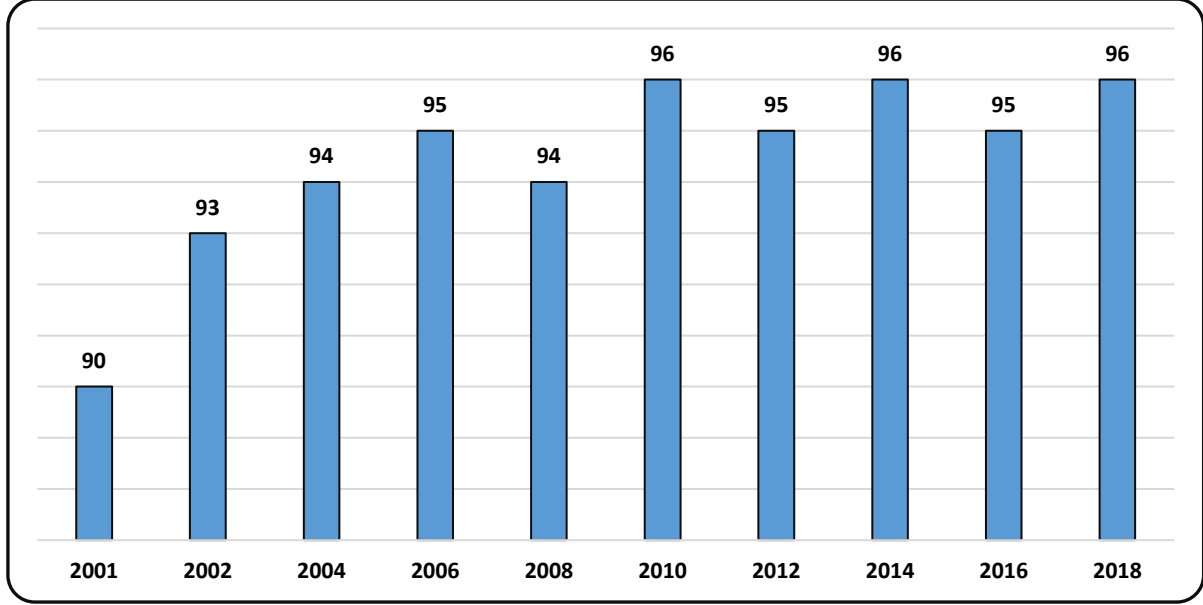
Çizelge 945 - Tokat'ta İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli

Kaynak Adı	Durumu	Potansiyeli (lt/sn)
Katmerkaya (Cazibeli Su)	Kullanımda	40
Çördük (Cazibeli Su)	Kullanımda	15
Marol (Cazibeli Su)	Kullanımda	10
Sondaj Kuyu Suları (23 adet)	Kullanımda	440

Grafik 127 - Tokat ilinde 2019 yılı merkez belediye tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (Tokat Belediyesi Su Kanalizasyon Müdürlüğü, 2019)

Tokat Merkez Belediyesi 2018 yılı itibarıyla toplam 482,95 km uzunluğunda kanalizasyon sistemine sahiptir. Kanalizasyon hizmetini alan nüfus toplam nüfus olan 148.149 kişinin yaklaşık %96'sına karşılık gelmektedir. Merkez belediye olarak 2010 yılında atıksu arıtma tesisi hizmete açılmış bulunmaktadır. Kanalizasyon sisteminin tamamı atıksu arıtma tesisine bağlanmaktadır.

Grafik 128 - Tokat'ta kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TUİK, 2019)

Çizelge 946 - Tokat ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
Merkez	Tokat	X			Biyolojik	43.400 (SAİS Kabini var)	152.314	7.467
İlçeler	Almus		İnşaat	X	Biyolojik			
	Artova		İnşaatı yarım kaldı	X	Biyolojik			
	Başçıftlık	x			Doğal arıtma	Yeterli çalışmıyor	2.000	
	Niksar		İhale aşamasında	X	İkincil Arıtma			
	Erbaa	X			Biyolojik		64.941	3.815
	Pazar		İhale aşamasında	X	Biyolojik			
	Reşadiye		Proje aşamasında	X				
	Sulusaray		Atıl	X	Biyolojik			
	Turhal		Plan aşamasında	x				
	Yeşilyurt		Plan aşamasında	X				
Zile	X			Biyolojik	4.073			

Çizelge 947 - Tokat ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Tokat Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Atıksu Bilgi Sistemi, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	124	37
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer	-	-

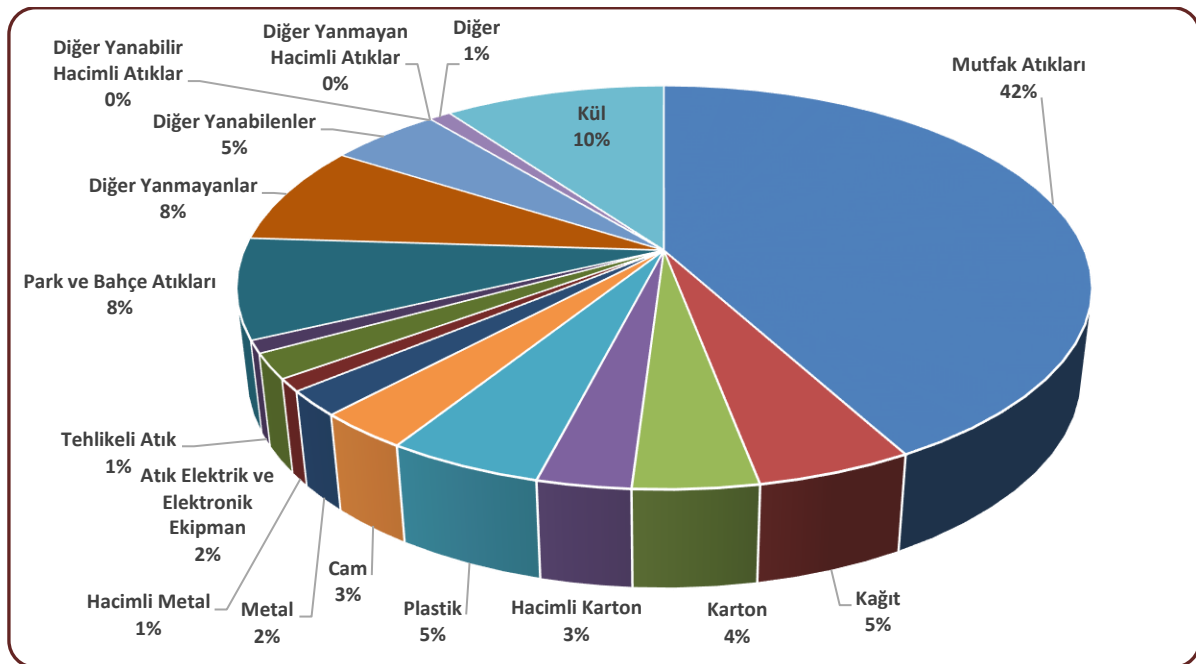
İl genelinde Tokat OSB, Erbaa OSB, Turhal OSB, Niksar OSB ve Zile OSB kurulmuş olup, Tokat OSB ve Erbaa OSB'nin atıksuları Tokat ve Erbaa Belediyeleri'nin AAT'lerinde arıtılmaktadır. Diğer OSB'lerin arıtma tesisi bulunmamaktadır.

İl genelinde mevcut durumda Tokat Belediyesi ve Erbaa Belediyesi atıksu arıtma tesislerinden arıtma çamuru oluşmaktadır. Oluşan çamurların bir kısmı filtre pres ve belt pres yöntemleriyle susuzlaştırıldıktan sonra tesis alanı içerisinde geçici depolanmaktadır. Daha sonra çimento fabrikasına ve ara depolama tesisine gönderilmektedir. Tokat Belediyesi atıksu arıtma tesisinden çıkan arıtma çamuru miktarı 7.467 ton/yıl, Erbaa Belediyesi atıksu arıtma tesisinden çıkan arıtma çamuru miktarı 3.815 ton/yıldır.

3. Atık

Tokat ilinde ve Erbaa ilçesinde olmak üzere 2 adet katı atık düzenli depolama tesisi mevcuttur. İl merkezine ait olan Tokat-Turhal-Zile-Pazar Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi 2015 yılı başından itibaren atık kabulüne başlamış olup, il geneli toplanan atıklar mevcut 1 adet aktarma istasyonundan düzenli depolama alanına gönderilmektedir. 2018 yılı için toplam Tokat 56.179,92 ton, Turhal 23.822,00 ton, Zile 13.685,90 ton, Pazar 1.682,40 ton ayrıca tıbbi atık sterilizasyon tesisinden gelen sterilize edilmiş atıklar ve evsel nitelikli katı atıklar 611,74 ton ve diğer belediye ve yerleşim yerlerinden il özel idaresi aracılığıyla gelen atıklar 5.463,04 tondur.

Erbaa ilçesine ait katı atık düzenli depolama tesisi Tokat ili merkezinin kuzeyinde Erbaa ilçesi sınırları içinde, Evyaba Köyü, Yarıkaya Bodur düzü mevkiinde yaklaşık 7 hektarlık alandır. Depolama alanı 2 lottan oluşmakta olup toplam alan yaklaşık 4 hektardır. Katı atık düzenli depolama alanında oluşan atık sular ve yağış sonrası oluşan sızıntı suları, sızıntı suyu toplama sistemi ile toplanarak sızıntı suyu havuzunda birikmektedir. Buradan belirli periyotta çekilerek Erbaa Belediyesi Atıksu Arıtma tesisine götürülmektedir.

Grafik 129 - Tokat ilinde katı atık kompozisyonu (Belediyeler, 2019)

Hafriyat toprağı dolgu malzemesi olarak depolanmaktadır. Hafriyat toprağı inşaat ve yıkıntı atıkları ilçelerde ise ayrı belirlenen alanlarda depolanmaktadır.

Çizelge 948 - Tokat ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Tokat Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	10	658
Öğrenci	304	15.109

Çizelge 949 - Tokat ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Merkez/İlçe	49.501
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Merkez/İlçe	11.691
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	Merkez/İlçe	2.515
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	Merkez/İlçe	1.284
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)	Merkez/İlçe	500
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)	Merkez/İlçe	500
Pil(16 06 01*)	Merkez/İlçe	1.374
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)	Merkez/İlçe	60
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)	Merkez/İlçe	1.057
Aydınlatma (20 01 21*)	Merkez/İlçe	484
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)	Merkez/İlçe	8.479
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)	Merkez/İlçe	1.595
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	Merkez/İlçe	18.315
Hacimli atıklar (20 03 07)	Merkez/İlçe	1.000
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)	Merkez/İlçe	3.201
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)	Merkez/İlçe	75.304
Organik atık	Merkez/İlçe	603.495
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)	Merkez/İlçe	717.929
TOPLAM	Merkez/İlçe	1.498.284

Çizelge 950 - Tokat ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Geneli	20	15	75
Belediye Hizmet Binası	20	15	75
Okul	407	246	60
Kurum/kuruluş	151	51	33
AVM	1	0	0
Otel	-	1	-
Hastane	38	33	-
Sanayi	-	2	86
Diğer	17	15	88

Çizelge 951 - Tokat ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
113	20	160

2019 yılında Tokat'ta kayıt altına alınan 2 ambalaj üreticisi, 112 piyasaya süren işletme ve 5 tedarikçi bulunmaktadır. 2019 yılı itibarıyla 5 adet belediyenin Ambalaj Atık Yönetim Planı onaylanmıştır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Tokat ilinde oluşan tehlikeli atığın 597,37 tonu geri kazanılmış, 575,14 tonu bertaraf edilmiş, 5,95 tonu ihraç edilmiş ve 43,53 tonu da lisanslı firma stoğundadır.

Tokat ilinde 2018 yılında 32,85 ton atık motor yağı ve 42,13 ton atık endüstriyel yağ toplanmış, toplanan atık madeni yağın 68,77 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 0,253 tonu bertaraf edilmiş, 5,95 tonu ihraç edilmiş ve 0,733 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018 yılında Tokat ilinde 305.100 kg atık akümülatör, 2.844 kg atık pil, 16,57 ton kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

Çizelge 952 - Tokat ilinde 2019 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı (Tokat ÇŞİM, 2020)

İşlenen Cevherin Adı	Toplam Tesis Sayısı	Zenginleştirme Atığı Miktarı (ton/yıl)	Kategori A Tesis Sayısı	Kategori B Tesis Sayısı
ANTİMUAN	1	34.772,994	X	

Çizelge 953 – Tokat ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Tokat ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	6
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	1
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında sağlık kuruluşlarında oluşan tıbbi atıklar için Tokat iline hizmet verecek Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi kurulmuştur. 2018 yılında Tokat'ta 596,14 ton tıbbi atık toplanarak sterilizasyon tesisine gönderilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Tokat ilinde nehir kenarı ve iç su yüzeyleri, iç kesim vejetasyonsuz veya seyrek vejetasyonlu habitatlar, karasal yeraltı mağaraları, mağara sistemleri, pasajlar ve su oluşumları, düzenli ya da son zamanlarda işlenen, tarım, bahçe ve yerli habitatlar, ağaçlık, orman ve diğer ağaçlandırılmış alanlar, asit ve kalkerli alpin subalpin meraları, subalpin akdeniz çam ormanı, subalpin karışık çalılırları, karışık nehir kıyısı taşkın yatağı ve galeri ormanlıklar gibi önemli habitat (EUNIS) tipleri içinde yer alan toplam 23 lokasyon tespit edilmiştir.

Tokat ili için yapılan envanter çalışmalarının sonucunda literatür taramaları ve arazi çalışmaları sonucu toplam 1.086 bitki taksonu belirlenmiş olup bunun 343'ü TÜBİVES ve Türkiye Florası'ndan yapılan literatür taramalarından, 537'si çeşitli yayınlardan yapılan literatür taramasından geriye kalan 206'sı arazi örneklemeleri ve herbaryum çalışmaları sonucunda tespit edilmiştir. Literatür çalışmalarından elde edilen sonuçlara göre Tokat ilinde bulunan endemik sayısı 57 olarak belirlenirken arazi çalışması sonucunda bu sayı 114 olarak belirlenmiştir.

Çalışma sonuçlarına göre; (1) Erbaa Çatalan Gölü ve Tifi Çayı, (2) Erbaa-Gökbel mevkii, (3) Erbaa Fındıcak mevkii *Cedrus libani* relikt bitki topluluğu, (4) Erbaa İkizce Mevkii orkide alanları, (5) Niksar Çamiçi Yaylası-Perşembe Yaylası arası (6) Niksar Kale İçi, (7) Niksar Keltepe-Çanakçı Vadisi (8) Niksar Şahnelan mevkii, (9) Niksar Örenler Mevkii *Tulipa armena* türü, (10) Erbaa Şehitler Mevkii, (11) Niksar Muhtardüzü Mevkii yabancı ayva türleri, (12) Niksar Akıncı mevkii, *Cedrus libani* relikt bitki topluluğu, (13) Niksar Çanakçı deresi, (14) Almus baraj gölü mevkii, (15) Reşadiye Sazak Beli, (16) Zile Uğurluören mevkii orkide türleri, (17) Turhal Yağlıalan mevkii orkide türleri, (18) Pazar Kazgölü, (19) Pazar Ballica Mağarası mevkii, (20) Almus Mescit Yaylası, (21) Almus Hubyar Yaylası, (22) Çamlıbel zirve (23) Niksar-Sulugöl mevkii, (24) Niksar maki alanı hedef türlerce zengin habitatlar olup, önerilen koruma alanlarıdır.

Ballica Mağarası Tabiat Parkı Tokat ilinin Pazar ilçesindedir. Ballica Mağarası ve yakın etkileşim bölgesini kapsayan 483 hektarlık alan 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 3. Maddesine göre, Bakanlık Makamının 23.02.2007 gün ve B.18.0.DMP.0.02.01/452.01-53 sayılı OLUR'u ile "Tabiat Parkı" olarak ilan edilmiştir. 02.07.2015 tarih ve 941 sayılı Bakanlık Makamının olurları ile Ballica Mağarası Tabiat Parkı sınırları 485 ha olarak genişletilmiştir. Ayrıca Ballica Mağarası, Sivas Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 28.01.2009 tarih ve 1118 sayılı kararı ile 2. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. Bu alan ise yaklaşık 131,85 hektardır. Ballica Mağarası Tabiat Parkı Uzun Devre Gelişme Planı çalışmasına göre alanda: Atmaca (*Accipiter nisus*), Kızıl şahin (*Buteo rufinus*), Şahin (*Buteo buteo*), Kumru (*Streptopelia decaocto*), Kukumav (*Athena noctua*), İbibik (*Ububa eops*), Tepeli toygar (*Galerida cristata*), Sarı kuyruksallayan (*Motacilla flava*), Ak kuyruksallayan (*Motacilla alba*), Kızılgardan (*Erithacus rubecula*), Kuyrukkakan (*Oenanthe oenanthe*), Karatavuk (*Turdus merula*), Benekli sinekkapan (*Muscicapa striata*), Büyük baştankara (*Parus major*), Alakarga (*Garrulus glandarius*), Saksığan (*Pica pica*), Küçük karga (*Corvus monedula*), Leş kargası (*Corvus corone*), Sığırcık (*Sturnus vulgaris*), İspinoz (*Fringilla coelebs*) türlerinin tespit edildiği belirtilmiştir.

Zinav Gölü Tabiat Parkı 1978 yılında 5 ha orman alanı 25 ha göl alanı toplam 30 ha olan alan Mesire yeri olarak tescil edilmiş 2008 yılında 50 ha (21 ha orman alanı, 29 ha göl alanı) olacak şekilde alanda sınır değişikliği yapılmış 2009 yılında A tipi Mesire alanına çevrilmiş Bakanlık Makamının 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları ile mesire yeri statüsü iptal edilerek 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 3. Maddesine göre Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Zinav Gölü Tabiat Parkına ait gelişme planı yapım işine 2016 yılında başlanılmıştır.

Fotoğraf 60 - Zinav Gölü

Tokat'ın Pazar ilçesinde bulunan **Kaz Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası** toplamda koruma alanı (1.216 ha), Kaz Gölü kuru alanı (73 ha) ve Kaz Gölü sulu alanlarını (201 ha) kapsamaktadır. Kaz Gölü sucul ekosistem dengesini muhafaza etmekle kalmayıp aynı zamanda su ekosistemi özelliğini de sergilemektedir. Sazlarla kaplı alan çeşitli yerli ve yabancı su kuşlarının barınma, beslenme yuvalanma ve kuluçlanma ihtiyaçlarına cevap vermesi bakımından önem arz etmektedir. Göl aynasının yok olması ve alan avcı sokulması, özellikle üreme dönemlerinde kuş popülasyonunu olumsuz etkilemektedir. Geçmiş yıllarda 125 olan tür sayısının bu çalışma kapsamında 60'a düştüğü tespit edilmiştir.

Fotoğraf 61 - Kaz gölünden görünüm

Tokat ilinde tescil edilen 3 adet Doğal Sit Alanı şunlardır:

Evrenköy Mağarası, Tokat İli, Zile İlçesi, Evrenköy Kasabasında yer alan Evrenköy Mağarası, Sivas Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 04.12.2010 tarih ve 2105 sayılı kararı ile 2. derece doğal sit alanı olarak tescil edilmiştir. Alan yaklaşık 6.526 m² dir.

Efkerit Vadisi: Tokat İli, Niksar İlçesi, Direkli Köyünde bulunan Efkerit Mağarası ve Mühür Kesen Türbesi'nin yer aldığı Efkerit Vadisi, Sivas Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.03.2011 tarih ve 2273 sayılı kararı ile doğal ve arkeolojik sit alanı olarak tescil edilmiş olup, sit alanının derecesi ve sınırları henüz belirlenmemiştir. Alan yaklaşık 36,13 hektardır.

Ballica Mağarası: Tokat İli, Pazar İlçesi, Ballica Köyünde yer alan Ballica Mağarası, Sivas Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 28.01.2009 tarih ve 1118 sayılı kararı ile 2. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. Alan yaklaşık 131.85 hektardır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 954 – Tokat ilinin arazi kullanım durumu (https://corinechs.tarimorman.gov.tr, 2020)

TOKAT	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	9.327,60	0,93	8.780,45	0,88	13.119,62	1,31	13.687,58	1,36
2) Tarımsal Alanlar	390.976,55	38,96	396.268,85	39,49	407.058,16	40,57	406.856,47	40,55
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	595.745,47	59,37	590.780,96	58,88	575.813,22	57,38	575.225,99	57,33
4) Sulak Alanlar	222,10	0,02	222,10	0,02	240,82	0,02	240,82	0,02
5) Su Yapıları	7.164,71	0,71	7.384,06	0,74	7.204,61	0,72	7.425,57	0,74
TOPLAM	1.003.436,43	99,99	1.003.436,42	100,01	1.003.436,43	100,00	1.003.436,43	100,00

Tokat – Samsun – Çorum 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni planları, Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yaptırılarak 20 Temmuz 2007’de onaylanmıştır. Samsun-Çorum-Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planında bugüne kadar toplam 9 adet değişiklik yapılmıştır.

Çizelge 955 - Samsun-Çorum-Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planında yapılan değişiklikler

Sıra No	Onay tarihi	Kabul sayısı	Değişiklik konusu
1	24.06.2011	1157	Özel Hükümler-Tarım alanları, Karayolu Kenarında Yapılacak Tesisler
2	07.09.2012	605-14070	1.5.7.6 nolu plan notu değişikliği
3	17.09.2013	67-14277	1.4.18. ve 1.4.30 nolu plan notu değişikliği
4	24.04.2014	6377	Tarım ve Hayvancılık Geliştirme Alanları ile ilgili olan plan notlarında değişiklik
5	03.07.2014	11128	Samsun F-36 nolu Plan Paftasında değişiklik
6	26.12.2016	21161	Yeşilirmak Havzası Peyzaj Atlası Hazırlanması Projesi ile ilgili plan notu değişikliği
7	16.02.2017	-	Samsun G-33 ve H-33 numaralı Plan Paftalarında kalan Çayır ve Mera Alanında değişiklik
8	15.05.2017	8547	Tarım ve hayvancılıkla ilgili plan notlarında belirtilen yapılaşma koşullarının yeniden düzenlenmesine ilişkin değişiklik
9	01.11.2017	19323	Tokat Kömeç Küçük Sanayi Sitesi H-36 plan paftası

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 956 – Tokat ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	21	1	0	1	0	0	0	26
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	1	0	0	0	0	1	0	2
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 957 – Tokat ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 06/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
24	133	209	87	44	22	110	629

Çizelge 958 – Tokat ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 06/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
0	0	0	0	0	0	0	0

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 959 – Tokat ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	17	18
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	1	17	18
Çevre İzni Muafiyet Sayısı			
TOPLAM	2	34	36

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 960 – Tokat ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Tokat ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	14
Ani (plansız) denetimler	211
Genel toplam	225

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	5	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	7	0,00

Çizelge 961 – Tokat ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	49.492	58.351	0	0	0	36.095	30.075	1.803,3	175.816,3
Uygulanan Ceza Sayısı	3	1	0	0	0	1	1	1	7

2019 yılı içerisinde 2872 sayılı Çevre Kanununun 15. Maddesi gereğince durdurma cezası uygulanmamıştır.

2019 yılı itibariyle Tokat ilinde 2 adedi alt seviye, 1 adedi üst seviye olan toplam 3 adet BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

61. TRABZON

1. Hava Kalitesi

Trabzon'da 2019 yılında konutlarda 79.650.422 Sm³, sanayide 7.485.645 Sm³, diğer yerlerde 64.532.793 Sm³ doğal gaz; tıne konutlarda 164.314 ton kömür kullanılmıştır. 2019 yılında Trabzon ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının aylara göre verileri Çizelge 962'de verilmektedir.

Çizelge 962 - Trabzon ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

AKÇAABAT	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	16		54	15	1670	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	14		45	6	1954	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	12		36	4	2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	9		37	5	1105	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	4		27	-	1105	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	4		26	-	1105	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	6		26	-	1105	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	6		30	-	1105	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	7		30	2	1105	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	7		32	-	1105	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	12		49	15	1105	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	18		59	18	1105	-	-	-	-	-	-	-	-	-

BEŞİRLİ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak			54	14	1072	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat			43	9	806	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart			38	4	742	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan			41	7	681	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs			35	4	588	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran			33	-	410	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz			33	-	427	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos			39	7	477	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül			43	8	477	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim			46	9	448	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım			51	17	744	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık			61	22	922	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATİH	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	12		80	5	1761	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	yok		56	7	1098	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	16		45	9	yok	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	yok		42	10	yok	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	yok		34	11	yok	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	2		31	-	466	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	2		32	-	512	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	3		33	-	575	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	5		34	-	621	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	5		48	-	854	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	10		91	-	1842	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	10		75	-	1957	-	-	-	-	-	-	-	-	-

MEYDAN	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	36		27	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	24		52	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	51		45	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	yok		38	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	yok		11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	15		17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	55		16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	22		9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	yok		yok	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	yok		yok	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	yok		yok	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	yok		yok	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Çizelge 962 - Trabzon ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (devam)

VALİLİK	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	4			1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	3			4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	yok		28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	yok		29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	yok		22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	yok			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	yok			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	yok			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	yok			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	4			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	4			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	3			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Çizelge 963 - Trabzon ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Trabzon ÇŞİM, 2020)

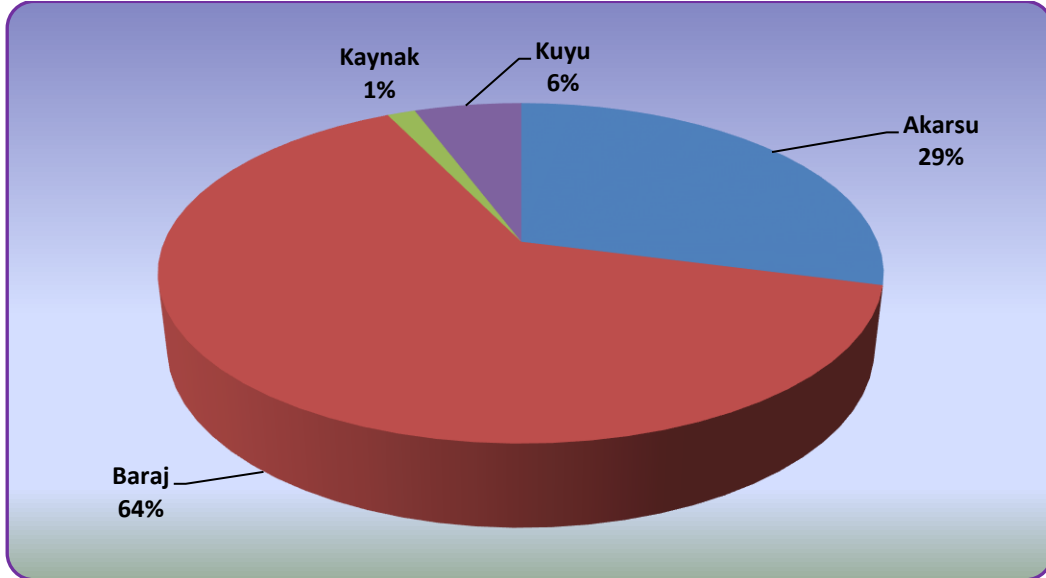
SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
TOPLAM	0	0

“Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü Yönetmeliği” çerçevesinde 2018 yılında 3 ölçüm istasyonuna Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi düzenlenmiş olup, Trabzon ilinde toplam 10 ölçüm istasyonu ile egzoz gazı emisyon ölçüm işleri yürütülmektedir. Bu istasyonlar tarafından 2019 yılı içerisinde 103.821 egzoz ölçümü yapılmıştır.

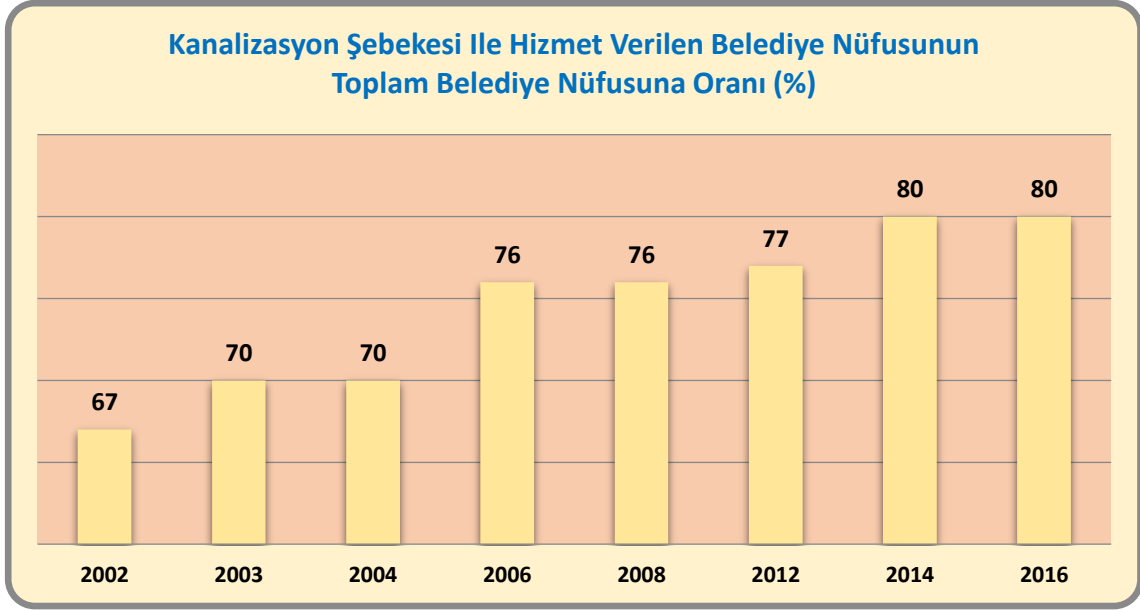
2. Su ve Atık Su Yönetimi

Trabzon ilinde içme ve kullanma suyu olarak akarsular, kaynak ve kuyu suyu kullanılmaktadır. Trabzon genelinde endüstride kullanılan su akarsular, yeraltından kuyu ya da şebekeden sağlanmaktadır. İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfuslarının toplam Belediye nüfusuna oranı %85 olup, içme ve kullanma suyu arıtma tesisi sayısı 15 tir. 2019 yılı için tüm kaynaklardan çekilen toplam su miktarı 92.016 m³/yıl dır.

Arsin Organize Sanayi Bölgesi’nde 900 ton/gün kapasiteli atıksu arıtma tesisi (Fiziksel+biyolojik) bulunmaktadır.

Grafik 130 - Trabzon ilinde 2018 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (TÜİK, 2019)

Grafik 131 - Trabzon ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2020)

Çizelge 964 - Trabzon ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Ortahisar (Değirmendere)	X			Fiziksel	24.645		X	150.000	
	Ortahisar (Çimenli)	X			Fiziksel	11.923		X	60.000	
	Ortahisar (Pazarkapı)	X			Fiziksel	57.715		X	110.000	
İçmeler	Akçaabat	X			Fiziksel	13.219		X	116.744	
	Araklı	X			Fiziksel	6.955		X	47.427	
	Arsin	X			Fiziksel	3.888		X	27.814	
	Beşikdüzü	X			Fiziksel	13.824		X	21.692	
	Çarşıbaşı	X			Fiziksel	3.015		X	15.399	
	Çaykara (Uzungöl)	X			Biyolojik	2.000		yok	1.577	
	Of	X			Fiziksel	13.854		X	41.277	
	Sürmene	X			Fiziksel	4.320		X	25.764	
	Tonya	X			Biyolojik	900		yok	14.771	
	Vakfıkebir	X			Fiziksel	43.200		X	26.560	
Yomra	X			Fiziksel	43.104		X	34.629		

Çizelge 965- Trabzon ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Arsin Organize Sanayi Bölgesi Yönetim Kurulu Başkanlığı, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	28	22
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	3	2
Diğer	20	17

İlde 73 adet balık yetiştiricilik tesisi bulunmakta olup bunlardan 64 adedi akarsular üzerinde yapılmaktadır.

Çizelge 966 – Trabzon kıyı su kütlelerinin 2019 yılı ekolojik kalite değerlendirmesi (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Laboratuvar Ölçüm ve İzleme Dairesi Başkanlığı, 2020)

	Ortak değerlendirme				
	2019	2018	2017	2016	2015
KAR14: TRK51Y, TRK53, TRK54, TRKTY1, TRKAR1 (Trabzon)	KAR14				

Trabzon İli içerisinde 5 adet istasyonun dahil olduğu su yönetim birimi olan KAR14'ün ekolojik kalitesi 2019 yılında zayıf olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 967 – Trabzon ilinde 2019 yılı itibariyle acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı (Trabzon Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

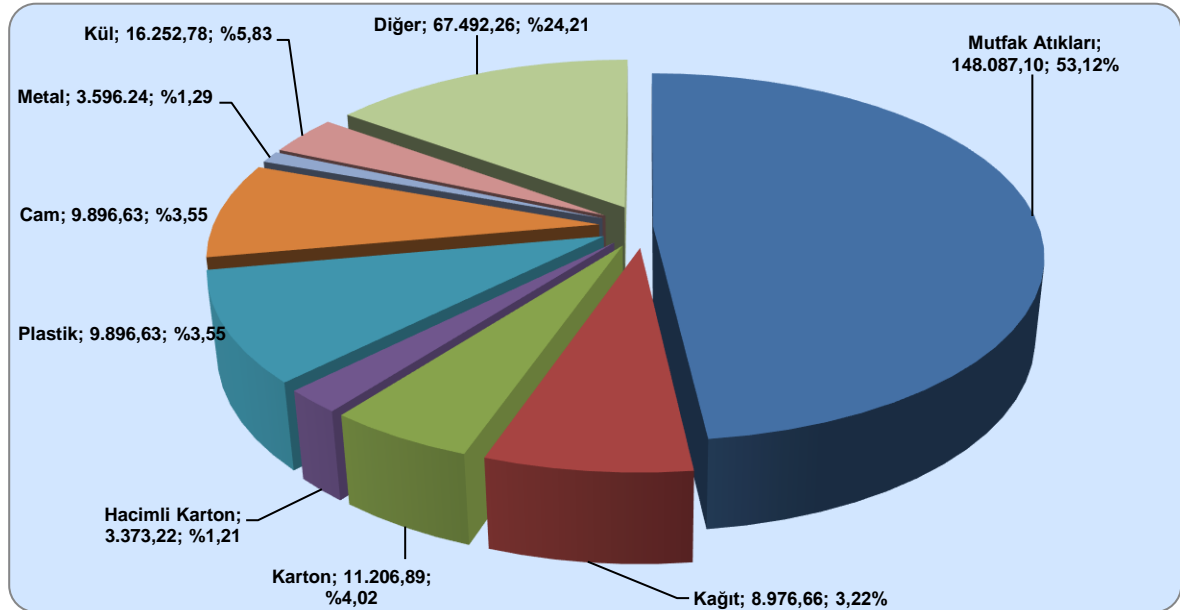
Şehir	Acil Müdahale Planı Hazırlaması Gereken Kıyı Tesis Adedi	Onaylı Plana Sahip Kıyı Tesis Adedi
Trabzon	3	3

Çizelge 968 – Trabzon ili sınırlarında Denizde Kafes Balıkçılığı Projeleri (Trabzon Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, 2020)

İl	İlçe	Yet. Alan Adı/No	Proje Kapasitesi	Tür Adı
Trabzon	Beşikdüzü	Karadeniz	950 ton/yıl	Alabalık
Trabzon	Akçaabat	Karadeniz	950 ton/yıl	Alabalık-Levrek
Trabzon	Yomra	Karadeniz	1800 ton/yıl	Alabalık-Levrek
Trabzon	Yomra	Karadeniz	1790 ton/yıl	Alabalık-Levrek-Karadeniz alabalığı
Trabzon	Yomra	Karadeniz	1750 ton/yıl	Alabalık-Levrek-Karadeniz alabalığı
Trabzon	Yomra	Karadeniz	2000 ton/yıl	Alabalık-Levrek
Trabzon	Arsin	Karadeniz	1700 ton/yıl	Alabalık-Levrek
Trabzon	Arsin	Karadeniz	950 ton/yıl	Alabalık-Levrek
Trabzon	Arsin	Karadeniz	1800 ton/yıl	Alabalık-Levrek-Karadeniz alabalığı
Trabzon	Vakfikebir	Karadeniz	950 ton/yıl	Alabalık-Levrek-Krd.al.-Çipura-Minekop

3. Atık

Kutlular düzenli depolama sahası, Trabzon ili ile Rize ili arasında kalan Trabzon ilinin Sürmene ilçesine bağlı Çamburnu Mahallesinde bulunmaktadır. Trabzon ilinde Kutlular düzenli depolama sahasının işletmeye açılmasıyla birlikte eski vahşi döküm sahaları rehabilite edilerek kapatılmıştır. Bugün itibariyle Trabzon ilinde vahşi döküm sahası bulunmamaktadır. TRABRİKAB bünyesinde oluşan günlük belediye atık miktarı ortalama 800 ton/gün'dür. Günlük gelen bu çöpün yaklaşık 250 tonu Rize iline, 550 tonu ise Trabzon iline aittir.

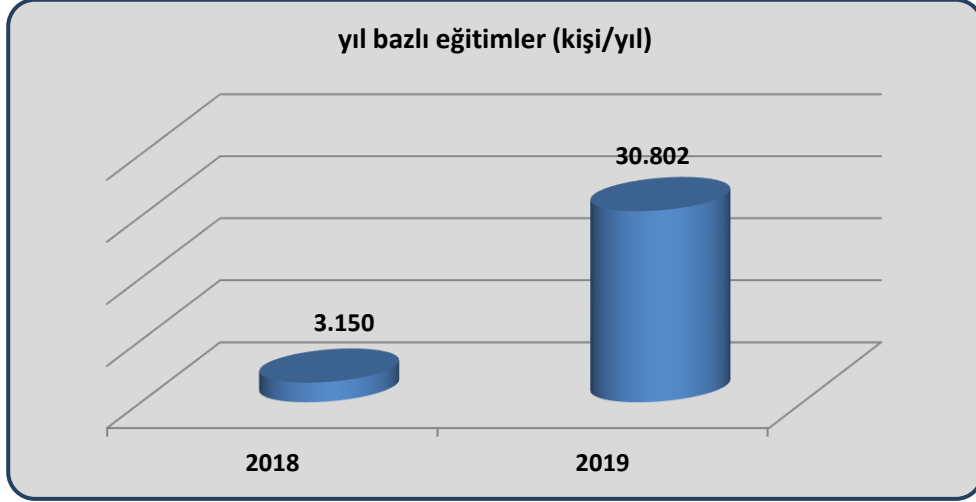
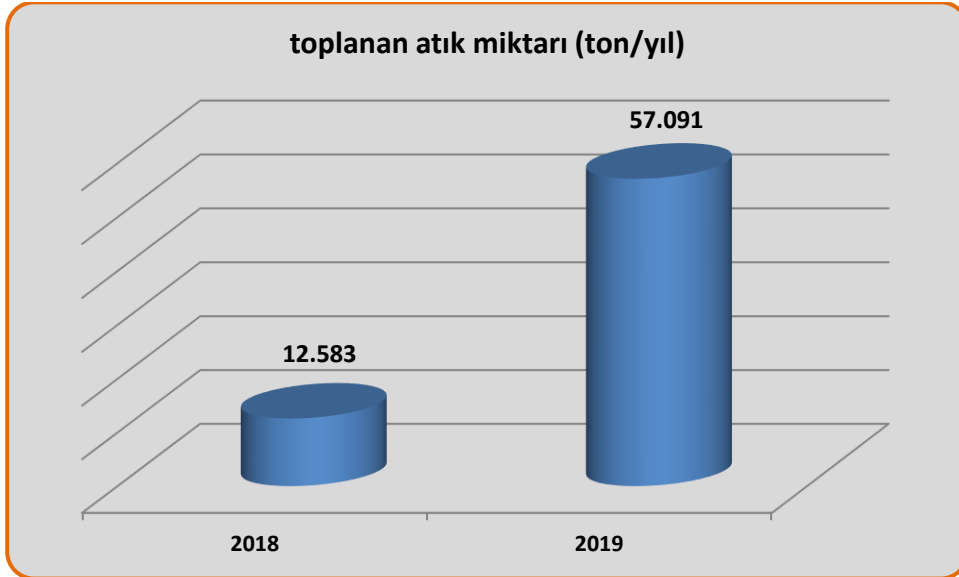
Grafik 132 - Trabzon ve Rize illerinde Birliğe üye olan Belediyelerin 2019 yılı için ilçe belediyelerince toplanan ve birlik tarafından bertaraf edilen ilinde katı atık kompozisyonu (Trabrikab, 2019)

Çizelge 969 - 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2020)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
İl Geneli (Toplam)	-	1.069,023	-	-	-

Çizelge 970 - 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	88	5.252
Öğrenci	192	25.550

Grafik 133 - Trabzon ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)**Grafik 134 - Trabzon ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)****Çizelge 971 - Trabzon ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Trabzon Büyükşehir Belediye Başkanlığı - 2019)**

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
1.511	137	80

Çizelge 972 - Trabzon ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamında kompost üretimi bilgileri (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	Kompost Tesisi Sayısı	Toplam Kapasitesi	Yıllık Üretilen Kompost Miktarı (kg)
Belediye Genel	1	0,2 ton/gün	Üretim yapılmamaktadır
Kurum/Kuruluşlar			

2019 yılı itibariyle Trabzon ilinde kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı 5, gerikazanım tesisi sayısı ise 3'tür. Trabzon'da 12 belediyenin onaylanmış Ambalaj Atık Yönetim Planı bulunmaktadır.

Çizelge 973 - 2019 yılında Trabzon ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı (Ambalaj Atıkları Bilgi Sistemi, 2020)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	304
Ambalaj Üreticisi Sayısı	29
Tedarikçi Sayısı	14

Atık Yönetimi Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Trabzon'da tehlikeli atığın 1.774,98 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 1.781,19 tonu bertaraf edilmiş ve 41,58 tonu da lisanslı tesis stoğunda bulunmaktadır.

İlde 2018 yılı sonu itibariyle 29157 ton atık motor yağı, 24,74 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır. Toplanan atık madeni yağın 316,31 tonu geri kazanılmış, 9,5 tonu bertaraf edilmiştir.

2018 yılında Trabzon'da 196,02 ton atık akü, 94 kg atık pil toplanmıştır.

Çizelge 974 - Trabzon ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Trabzon ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği gereğince Atık Yönetimi Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Trabzon'da toplam 70,410 ton kullanılmış kızartmalık yağ ve 200 kg kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

Trabzon ve Rize illerinde sağlık kuruluşları tarafından oluşturulan tıbbi atıklar TRAB-RİKAB tarafından toplanıp taşınmakta ve bertaraf edilmektedir. Tıbbi atıkların bertaraf edildiği sterilizasyon ünitesi 5.000 kg/gün kapasitede ve Trabzon ili Trabzon-Maçka karayolu üzerinde Sanayi Mahallesi Anadolu Caddesi adresinde bulunan Birliğe ait Katı Atık Aktarma İstasyonu içerisinde yer almaktadır. Ayrıca Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 2010/17 Genelgesi doğrultusunda Ordu, Giresun, Gümüşhane, Rize (Birliğe üye olmayan kısım) ve Artvin illerinde oluşan tıbbi atıklar da TRAB-RİKAB tarafından sterilizasyon işlemine tabi tutularak Kutlular Düzenli depolama sahasında bertaraf edilmektedir. 2019 yılında Trabzon ilinde 1.277,76 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Trabzon'da 127 endemik bitki bulunmaktadır. İlde 2 adet küresel ölçekte tehlike altındaki endemik kuş türü (Dağ horozu - Tetrao mlokosiewiczzi ve Kafkas çıvgını-Phylloscopus lorenzii) mevcuttur. Ayrıca Kafkasya Ekolojik Bölgesi'nin en önemli türlerinden Kafkas semenderi (Mertensiella caucasica) ilde yaşamını sürdürmektedir.

Trabzon ili sınırları içerisinde, bir adet Milli Park, 8 adet Tabiat Parkı bulunmaktadır.

Altındere Vadisi Milli Parkı: Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Trabzon ili sınırları içinde yer alır. Altındere Vadisi Milli Park ekosisteminde Karasal Ekosistem ve Sucul Ekosistem olmak üzere iki ana ekosistem tipi yer almaktadır. Sümela Manastırı, Altındere Vadisi ve bu vadinin jeomorfolojik yapısı ile flora ve faunası milli parkın kaynak değerini oluşturmaktadır. Manastır, vadinin batı yamacında, M.S. 4. yüzyılda kurulmuştur. Altındere, duvarları dik ve derin bir vadi içinden akar. Altındere Vadisi Milli Parkı 1987 yılında ilan edilmiştir. 4.467,7 ha alana sahip milli park 1.080- 2.790 m rakımdadır. Milli Park sahası içerisinde 135 bitki, 43 memeli hayvan ve 184 kuş, 181 böcek, 9 amfibi, 12 sürüngen ve 10 balık türünün yaşadığı tespit edilmiştir.

Fotoğraf 62 - Sümela Manastırı (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Web Sitesi)

Uzungöl Tabiat Parkı: İlin Çaykara ilçesine bağlı Uzungöl Beldesi sınırları içerisinde alan 1989 yılında Tabiat Parkı olarak ilan edilmiş olup, 1.642 hektar büyüklüğündedir. Kaynak değerlerini; bir set gölü olan Uzungöl ve çevresindeki bitki ve yaban hayatı zenginliği ile manzara bütünlüğü oluşturmaktadır.

Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi; 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 9.maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nun 2003/6692 sayılı kararı ile 7 Ocak 2004 tarih ve 25339 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak "Özel Çevre Koruma Bölgesi" olarak ilan edilmiştir. 1/25.000 Ölçekli Uzungöl Çevre Düzeni Planı: Kurum tarafından hazırlanan 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planı ise 2009 yılında yine Kurum tarafından onaylanmıştır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı" çalışması 12/12/2012 tarihinde Bakanlık Makamınca onaylanmıştır. Uzungöl Tabiat Parkı'na ait Uzun Devreli Gelişme Planı, Trabzon Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu'nun 10/04/2013 gün ve 156 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sera Gölü Tabiat Parkı: 2010 Yılında ilan edilen Tabiat Parkı 21,9 ha alana sahiptir. Sera Gölüne ulaşım Trabzon-Akçaabat karayolunun 7.km'sinden, güneye doğru Yıldızlı ve Derecik belde yolu ile sağlanır. Sera Gölü Trabzon iline 10 km, Akçaabat ilçesine ise 5 km mesafede olup, yolu asfalttır. Akçaabat ilçesi sınırları içinde, Trabzon ile Akçaabat arasında Demirtaş Köyü yakınında bulunmaktadır. Uzunluğu 1 km genişliği ortalama 150 m olup, en derin yeri 55 m'dir. Sera Gölü denize dökülen Sera Deresi vadisinin sahile 3 km mesafede, bir yer kayması sonucu önünün kapanmasıyla oluşmuştur.

Fotoğraf 63 - Kayabaşı Tabiat Parkı'ndan Görünüm

Kayabaşı Tabiat Parkı: 1994 Yılında Mesire Yeri olarak tescil edilen alan 2011 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiştir. 134 ha alana sahip Tabiat Parkı, bitki örtüsü ve yaban hayatı yönünden zengin olup manzara güzelliklerine sahiptir. Trabzon'a 56 km (38 km asfalt + 18 km iyi vasıflı toprak yol), Akçaabat'a 43 km (25 km asfalt + 18 km iyi vasıflı toprak yol) en yakın Ana Karayoluna 48 km (30 km asfalt + 18 km toprak yol) mesafededir.

Çal-Camili Tabiat Parkı: 2003 Yılında Mesire Yeri olarak tescil edilen alan 2011 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiştir. 8,9 ha alana sahip Tabiat Parkı, bitki örtüsü ve yaban hayatı yönünden zengin olup manzara güzelliklerine sahiptir. Trabzon'a 56 km (44 km asfalt + 12 km toprak yol), Düzköy'e 12 km toprak yol, en yakın Ana Karayoluna 39 km (27 km asfalt + 12 km toprak) mesafededir.

Çamburnu Tabiat Parkı: 1967 Yılında Tabiat Parkı ilan edilmiş olup 5,2 ha alana sahiptir. Tabiat Parkı, bitki örtüsü ve yaban hayatı yönünden zengin olup manzara güzelliklerine sahiptir. Ayrıca bir Sarıçam ekolojik alt türü olan Pinus sylvestris ssp. koçhiana'nın Türkiyede deniz kıyısına kadar inebildiği, yurdumuzdaki yegane iki noktadan biridir.

Görnek Tabiat Parkı: 2010 Yılında Mesire Yeri olarak tescil edilen alan 2011 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiştir. 5,1 ha büyüklüğünde olan Tabiat Parkı, anayola 21 km uzaklıktadır.

Beşikdağı Tabiat Parkı: 2016 yılında Tabiat Parkı olarak ilan edilen saha 20,9 ha büyüklüğündedir. Tabiat Parkı, Beşikdüzü ilçe merkezine 5,4 km uzaklıktadır.

Kadiralak Tabiat Parkı: Trabzon ili, Tonya ilçesi sınırları içerisinde yer alan sahaya, taşıdığı tabii kaynak değerleri ve rekreasyon potansiyeli sebebiyle 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 2. Maddesinde sayılan tabiat parkı statüsü verilmesinin uygun olacağı mütalaa edilmiş olup tamamı orman rejimine tabi olan 3.638 dekarlık saha 02/10/2017 tarih ve 861 sayılı Bakan "Olur" u ile 2873 Sayılı Milli Parklar Kanununun 3.Maddesi ve 645 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 8.Maddesinin (ğ) bendi gereğince "Kadiralak Tabiat Parkı" olarak ilan edilmiştir. Trabzon iline 68 km, Tonya ilçe merkezine 2 km, sahil kesimine 18 km uzaklıktadır.

Sis Dağı Tabiat Parkı: Trabzon ili, Şalpazarı ilçesi Üvezialan mevkiinde yer alan sahaya, taşıdığı tabii kaynak değerleri ve rekreasyon potansiyeli sebebiyle 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 2.Maddesinde sayılan tabiat parkı statüsü verilmesinin uygun olacağı mütalaa edilmiş olup tamamı orman rejimine tabi olan 24 ha alana sahip Sis Dağı Tabiat Parkı 12.03.2019 tarihinde tescil edilmiş olup Gelişme Planı çalışmalarına başlanmıştır.

Trabzon ilinde Ortahisar'da 18, Akçaabat'ta 5, Of'ta 11, Sürmene'de 34, Maçka'da 4 Yomra'da 1, Beşikdüzü'nde 2 ve Tonya'da 1 olmak üzere toplam 76 anıt ağaç ve tescilli ağaç topluluğu bulunmaktadır.

Trabzon ili, Maçka ilçesi sit alanı dışında Maçka Tünelinin giriş ve çıkışların üst kısmında yer alan Sıra Kayalıkları 23.03.2011 tarih ve 3275 sayılı kararla tabiat varlığı olarak tescil edilmiştir.

Trabzon ili, Düzköy ilçesi, Taşocağı Köyü, Lürä Mezrasında yer alan Cenehde Şelalesinin yakın çevresi 21.10.1994 tarih ve 2046 sayılı karar ile doğal varlık olarak tescil edilmiştir.

Çizelge 975 - Trabzon ili doğal SİT alanları bilgi tablosu (Trabzon Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Sıra No	İlçe	Sit Alanı	Statüsü	Büyüklüğü (ha)
1	Ortahisar	Boztepe Doğal Sit Alanı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı, Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	45.3
2	Ortahisar	Soğuksu-Atatürk Köşkü Doğal Sit Alanı	1.-2.-3. Derece Doğal Sit Alanı	20
3	Ortahisar	Soğuksu- Erdoğdu Doğal Sit Alanı	Derecesi Belirsiz Doğal Sit Alanı	1.8
4	Ortahisar	100. Yıl Doğal Sit Alanı	Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	14.7
5	Ortahisar	Çamoba Doğal Sit Alanı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	10.3
6	Akçaabat	Marzallı Yaylası Doğal Sit Alanı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı, Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	91
7	Akçaabat	Kayabaşı Amele Çayırı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı, Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	100.7
8	Akçaabat	Sera Gölü Doğal Sit Alanı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı, Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	70
9	Araklı	Konakönü Doğal Sit Alanı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	15.4
10	Beşikdüzü	Adacık Mah. Doğal Sit Alanı	1.ve 2. Derece Doğal Sit Alanı	10.6
11	Çaykara	Uzungöl ve Çevresi Doğal Sit Alanı	1.-2.-3. Derece Doğal Sit Alanı	25545
12	Çaykara-Köprübaşı	Barma Yaylası Turbalığı Doğal Sit Alanı	Kesin Korunacak Hassas Alan, Nitelikli Doğal Koruma Alanı, Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	1241.3

Çizelge 975 - Trabzon ili doğal SİT alanları bilgi tablosu (Trabzon Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019) (devam)

Sıra No	İlçe	Sit Alanı	Statüsü	Büyüklüğü (ha)
13	Köprübaşı-Sürmene	Ağaçbaşı Turba Bataklığı Doğal Sit Alanı	Kesin Korunacak Hassas Alan, Nitelikli Doğal Koruma Alanı, Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	618
14	Maçka	Sümela Manastırı Doğal Sit Alanı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı, Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	3.449
15	Maçka	Şimşirli Köyü-Kuştil Manastırı Doğal Sit Alanı	1.-2.-3. Derece Doğal Sit Alanı	1.169
16	Maçka	Ortaköy Aşağı Hortakop Kalesi	2. Derece Doğal Sit Alanı	0.4
17	Vakfıkebir	Merkez Sahil Şeridi Doğal Sit Alanı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı	10.4
18	Tonya	Kadralak Yaylası Doğal Sit Alanı	Nitelikli Doğal Koruma Alanı, Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	783

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 976 - Trabzon ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

TRABZON	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	2.936,43	0,63	4.356,79	0,94	5.263,53	1,14	5.760,78	1,24
2) Tarımsal Alanlar	214.720,26	46,35	190.650,18	41,15	188.842,64	40,76	188.524,75	40,69
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	242.905,55	52,43	267.142,64	57,66	268.186,45	57,89	268.007,09	57,85
4) Sulak Alanlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5) Su Yapıları	2.712,71	0,59	1.125,34	0,24	982,33	0,21	982,33	0,21
TOPLAM	463.274,95	100,00	463.274,95	100,00	463.274,95	100,00	463.274,95	100,00

Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 24.06.2011 tarih ve 1141 sayılı olur ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Daha sonra planın iptaline ilişkin konular yeniden gözden geçirilerek hazırlanan Çevre Düzeni Planı Revizyonu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 17.08.2016 tarihinde onanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 977 - Trabzon ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	3	1	2	1	0	2	0	9
ÇED Gereklidir	2	0	0	0	0	0	0	2
ÇED Olumlu Kararı	0	2	0	0	0	0	0	2
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 978 - Trabzon ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı Haziran, 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	Su	TOPLAM
22	36	166	103	43	37	85	49	541

Çizelge 979 - Trabzon ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı Haziran, 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
10	5	0	0	1	2	3	21

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 980 - Trabzon ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	22	24
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	1	52	53
Çevre İzin Muafiyet Sayısı		29	29
TOPLAM	3	74	106

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 981 - Trabzon ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	17
Ani (plansız) denetimler	1.004
Genel toplam	1.021

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	8	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	390	0,00

Çizelge 982 - Trabzon ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	130,658.00	0	91,667.00	186,447.00	210,525.00	171,133.31	790,430.31
Uygulanan Ceza Sayısı	0	7	0	9	9	7	11	43

2019 yılı içerisinde herhangi bir tesise faaliyet durdurma cezası uygulanmamıştır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Trabzon ilinde 2018 yılı itibarıyla toplam 1 adet alt seviye 6 adet üst seviye olmak üzere toplam 7 adet BEKRA kuruluşu yer almaktadır.

62. TUNCELİ

1. Hava Kalitesi

2019 yılında konutlarda 3.867 ton kömür, 2.578.521 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2019 yılında Tunceli ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 983'de verilmektedir.

Çizelge 983 - Tunceli ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

VALİLİK	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	13.98	-	12.46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	1.96	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	2.98	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	5.12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	6.33	-	42.93	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	6.17	-	33.98	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	6.54	-	39.43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	14.95	-	72.13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	14.37	-	51.95	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Çizelge 984 - Tunceli ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Tunceli ÇŞİM, 2020)

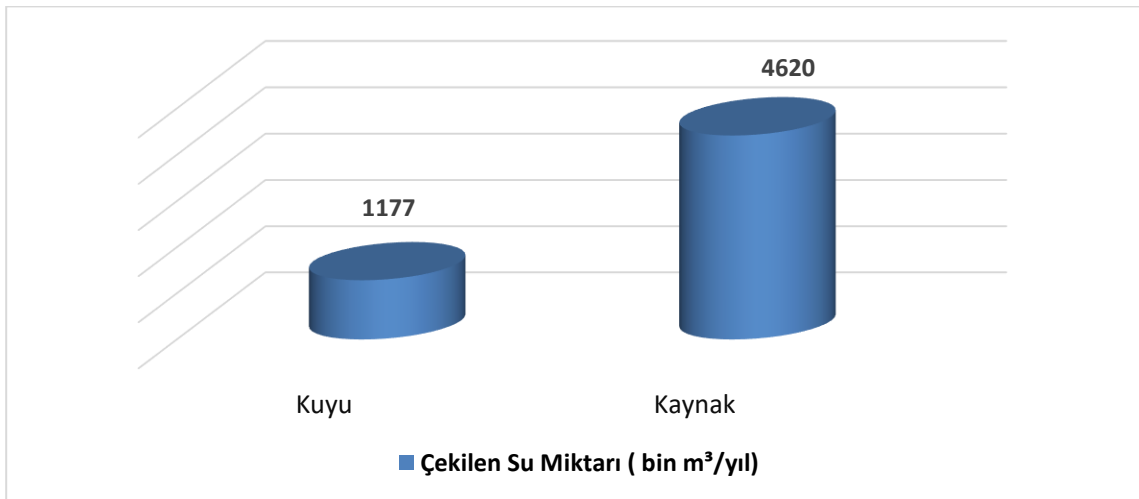
SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
TOPLAM	0	0

Tunceli ilinde Sürekli Emisyon Ölçüm Sistemi kurulması zorunluluğu bulunan tesis bulunmamaktadır.

İl merkezinde bulunan bir adet firmaya emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiştir. Yetkili firmaya 2019 yılı içerisinde toplamda 6.860 adet egzoz emisyon ölçüm yaptıran araç olmuştur.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

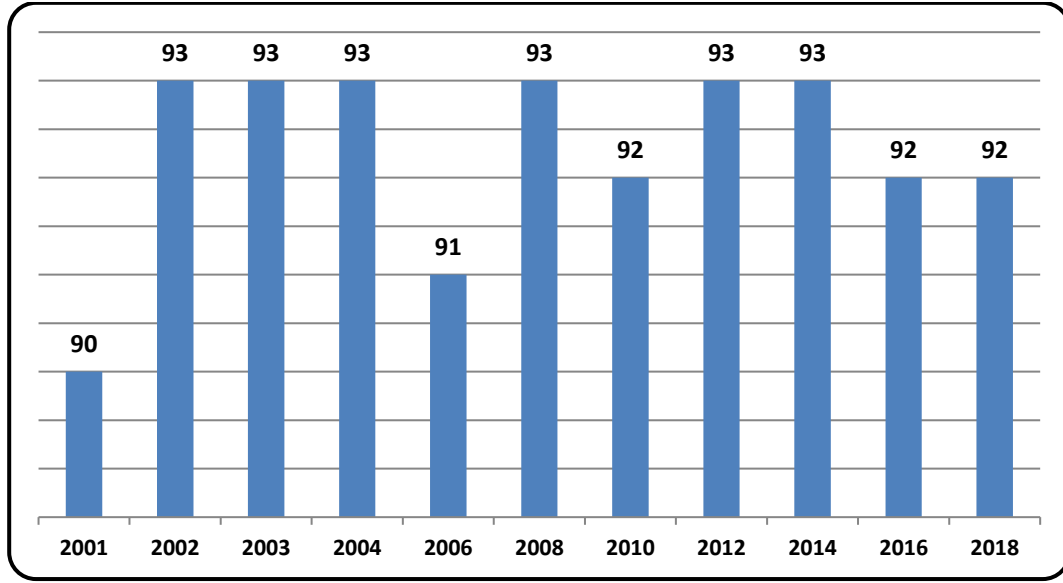
Kentin içmesuyu ihtiyacı Zagge Kaynağı, Büyükyurt (Hakis) Kaynağı, Hagü Kaynağı ve 2 adet Sondaj kuyusundan karşılanmaktadır. Sondaj kuyuları, kaynak sularının yeterli olması durumunda sadece Çiğ semtinin su ihtiyacını karşılamak için günde 1-2 saat çalıştırılmaktadır. Suların bulanık akması ile birlikte diğer kaynakların devre dışı bırakılması dönemlerinde ve yaz aylarında kaynak sularının azalmasına bağlı olarak ihtiyaca göre 24 saat çalıştırılmaktadır. Arıtım tesisine ihtiyaç duyulmamaktadır. Sondaj kuyularının her birinin kapasitesi 45 lt/sn'dir.

Grafik 135 - Tunceli ilinde 2019 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (TÜİK, 2020)

TÜİK verilerine göre ildeki sanayi işletmelerine 2016 yılında toplam 4.482.276 m³ su verilmiştir. Sanayi tesislerine verilen su için kullanılan kaynaklar içme suyu ile aynıdır. Belediye tarafından kaynaktan alınan sular tüm kullanımlar için aynı şebekelerden verilmektedir.

İl genelinde rekreasyonel (örneğin: park, bahçe sulaması, havuz suları vb) amaçlı kullanılan su miktarı 14.570 m³/yıl olarak belirlenmiştir.

Grafik 136 - 2019 yılında Tunceli ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Belediye imar planı dâhilinde olan yerleşimlerin yaklaşık 90-95'i kanalizasyon şebekesine bağlı bulunmaktadır. Kanalizasyon şebekesine bağlı olan yerleşim alanlarının ise yaklaşık % 90'ı ilde bulunan 5 adet terfi merkezi ile 2013 yılında faaliyete giren ileri biyolojik atıksu arıtma tesisine iletilerek arıtılmaktadır. Kalan %10'luk kısmı Cumhuriyet Mahallesi ve Atatürk Mahallesinde bulunan Fosseptiklere verilmekte olup, halen inşaatı devam eden çalışmayla 2016 yılının sonunda tüm atık suların bertarafı, mevcut olan atıksu arıtma tesisimizle beraber İnönü mahallesine kurulan Paket Atıksu Arıtma ünitesiyle sağlanmıştır.

Çizelge 985 - Tunceli ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

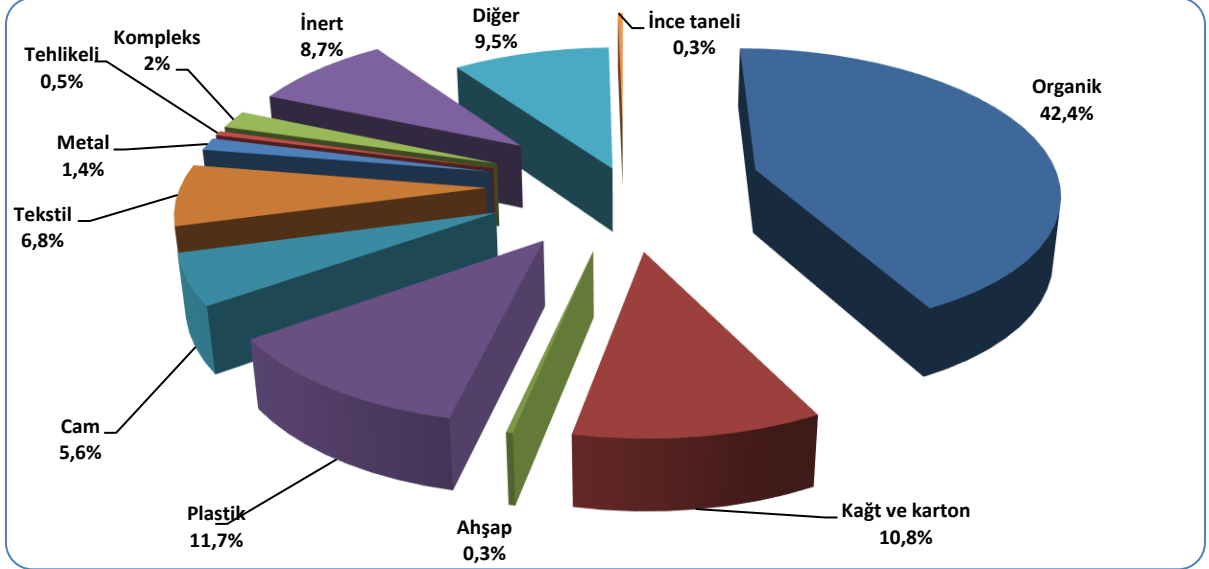
Tunceli		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/ Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Tunceli	X			İleri	9.000	5.500-6.000		2,5-3
İlçeler									

Tunceli Atıksu Arıtma Tesisinin kapasitesinin söz konusu sınır değerinin altında olması dolayısıyla, arıtma tesisinde "Sürekli Atıksu İzleme Sistem (SAİS)" bulunmamaktadır.

3. Atık

Mevzuata uygun sürdürülebilir ve modern bir bertaraf tesisi kurmak, atıkların toplanması ve taşınmasını optimize etmek, mevcut düzensiz depolama sahalarının rehabilite edilmesi için Tunceli-Pülümür-Nazimiye-Ovacık-Mazgirt Belediyelerinden oluşan Katı Atık Yönetim Birliği tarafından 'Entegre Katı Atık Bertaraf Tesisi' (DER-KAB) projesi için, depolama alanı olarak, Sütüce (Tüllük) Köyü Kemer Mezrası Mevkii olarak belirlemiştir. 6 ha düzenli depolama alanına sahip, Depolama yüksekliği: 20 m, arazi kapasitesi: 1.200.000 m³ atık yoğunluğu: 0,8 ton/m, ambalaj atığı: %25, geri kazanım: %60 verilerle, Geri kazanımın artırılması (ambalaj vs.), alternatif biyolojik ve termal bertaraf yöntemlerinin uygulanabilmesi (organik atıklar vb.), depolanacak atığın azaltılması, toplama ve taşıma sistemlerinin verimliliştirilmesi adına proje çalışması devam etmektedir.

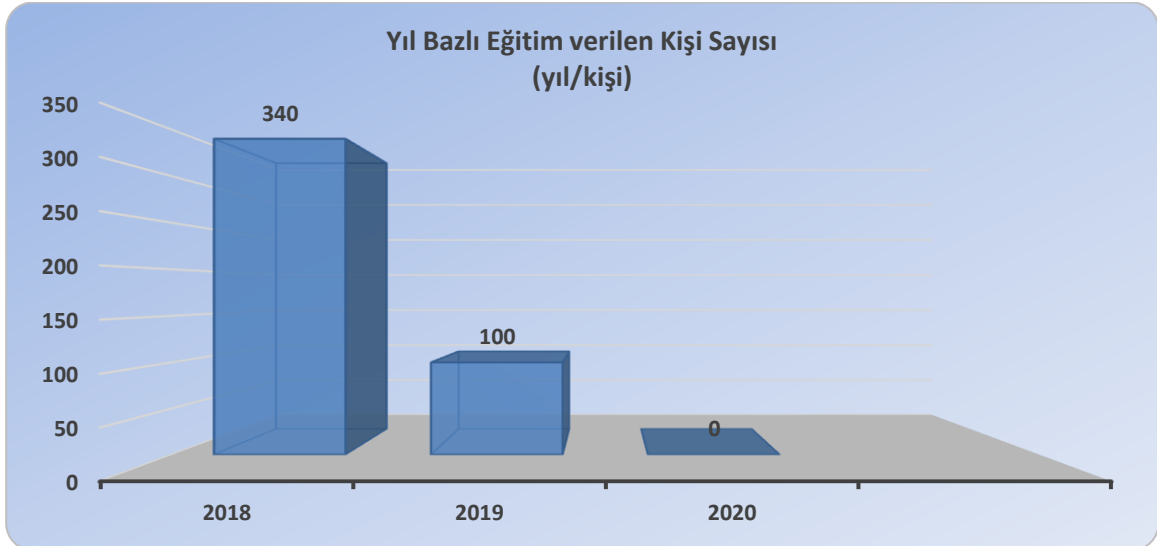
Tunceli il merkezinde açığa çıkan kentsel katı atıkların tamamı Belediyemiz tarafından toplanmaktadır. Toplama işlemi belediyeye ait hidrolik sıkıştırılmalı kamyonlarla yapılmaktadır. İlde günümüz itibariyle “Düzenli Katı Atık Depolama Alanı ve İşleme Tesisi” mevcut değildir. Günümüzde il merkezinde üretilen tüm katı atıkların bu alanda düzensiz olarak depolanması işlemlerine devam edilmektedir. Yaklaşık on bir yıldır kullanılan sahaya, kış aylarında günlük yaklaşık 35 ton, yaz aylarında ise 50 ton atık dökülmektedir

Grafik 137 - Tunceli ilinde atık kompozisyonu (Tunceli Belediye Başkanlığı, 2016)

Çizelge 986 - Tunceli ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Tunceli Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

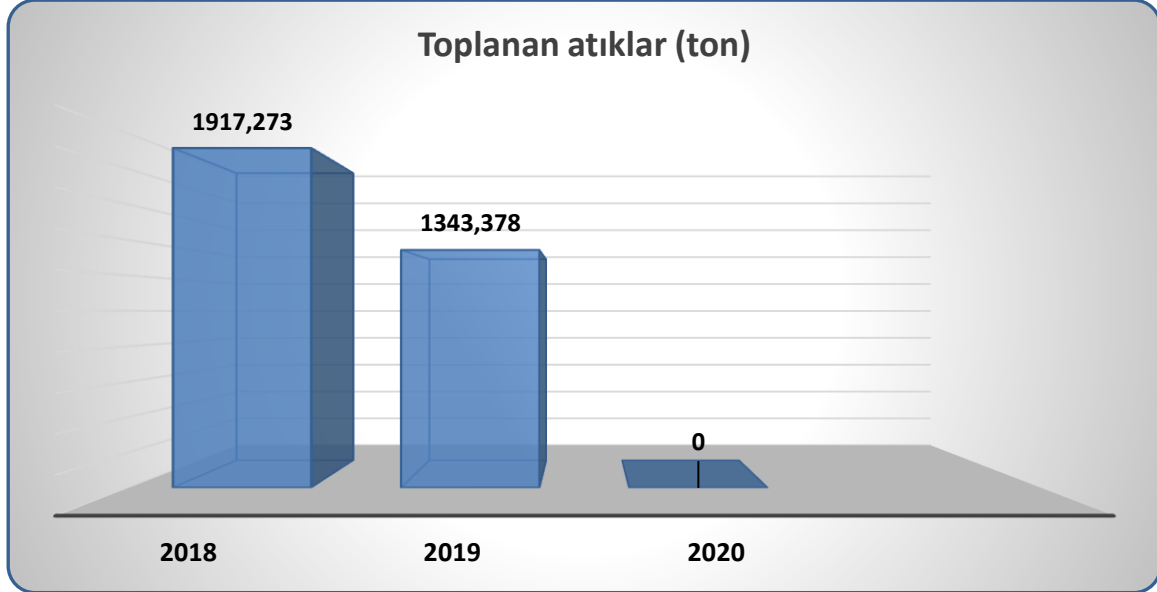
Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	1	30
Öğrenci	2	70

Grafik 138 - Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Tunceli Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 987 - Tunceli ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Tunceli Belediye Başkanlığı, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Merkez	510.000
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Merkez	555.000
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	Merkez	195.000
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		18.000
Pil(16 06 01*)	Merkez	180
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)	merkez	59.093,85
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	merkez	6.105
TOPLAM		1.343.378

Grafik 139 - Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Tunceli Belediye Başkanlığı, 2020)

Çizelge 988 - Tunceli ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Tunceli Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	9	9	100
Belediye Hizmet Binası	9	9	100
Okul	124	124	100
Kurum/kuruluş	111	111	100
AVM	-	-	-
Otel	4	-	0
Hastane	29	29	100
Sanayi	1	-	0
Diğer			

Çizelge 989 - 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Tunceli Belediye Başkanlığı, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
1.100	55	4.250

Tunceli'de Ambalaj Bilgi Sistemine kayıtlı olan 1 adet ambalaj üreticisi, 4 adet piyasaya süren işletme bulunmaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Tunceli'de üretilen tehlikeli atığın 33.689 kg'ı geri kazanıma gönderilmiş, 57.962 kg'ı bertaraf edilmiş ve 555 kg'ı da stokta bulunmaktadır. Tunceli'de 2018 yılında 12.374 kg atık motor yağı toplanmış ve bu atık madeni yağ da geri kazanıma gönderilmiştir.

İlde "Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında, İl Müdürlüğü tarafından ilköğretim okulları, kamu kurum ve kuruluşlarına atık pil kutuları dağıtılmış olup pillerin bu kutularda biriktirilerek geri dönüşüm firması olan TAP'a gönderilmesi yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca İl

Müdürlüğü tarafından "Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında atık pillerin diğer atıklardan ayrı toplanması ve geri dönüşümünün sağlanması amacıyla el broşürleri dağıtımı yapılmaktadır. 2018 yılında 180 kg atık pil toplanmıştır.

Tunceli'de 2018 yılında toplamda 5.840 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır. Bu yağın 3.800 kg'ı kullanılmış kızartmalık yağ, 2.04 kg'ı da kullanım ömrü dolmuş yağdır.

"Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında ilde ömrünü tamamlamış araç teslim yeri olarak faaliyet gösteren 1 işletme bulunmaktadır.

Çizelge 990 - Tunceli ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Tunceli ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Tunceli ve bağlı ilçelerinde mevcut hastane ve sağlık ocakları tıbbi atıklarını Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak ayrı biriktirilmekte olup, atıklar lisanslı araçlar ile taşınarak Bingöl Belediyesine ait sterilizasyon tesisinde bertaraf edilmektedir. 2019 yılı itibarıyla 61,02 ton tıbbi atık bertaraf tesisine gönderilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Tunceli ilinde farklı fiziki coğrafya özelliklerine, iklim farklılıklarına ve çok zengin olan su kaynaklarına bağlı olarak ortaya çıkan biyoçeşitlilik, il topraklarında bitki örtüsünün çok zengin olmasına sebep olmaktadır. Türkiye Florası (Flora of Turkey) kayıtlarına göre Tunceli ili 62 familya, 259 cinsine ait 597 taksona sahiptir. Bunların da 173'ü endemiktir. Önemli bitki alanı kabul edilen Munzur Dağlarında 1.407 tür, 75 alttür ve 36 varyete olmak üzere toplam 1.518 takson saptanmıştır. Munzur dağlarında bilinen Türkiye'ye özgü endemik türlerin (Dünyada Türkiye'den başka yerde yetişmeyen türler) sayısı 277 olup toplam doğal floraya oranı %20'dir. Bunlardan 43 tür yalnızca Munzur dağlarına özgüdür. Munzur Dağlarına özgü olan bu türlerden biri Tunceli sarımsağı veya dağ sarımsağı olarak bilinen *Allium tuncelianum* türüdür. Diğer endemik türler ise Çanççeği, Erzincan kirazı, Bin demir keklük otu, Munzur kekiği, Munzur Dügün çiçeği, Dağçayı, Munzur Dağı otu otu ve Menekşe sayılabilir (Şinasi YILDIRIMLI, "Munzur Dağları Florası Üzerinde Bir Araştırma" isimli doktora tezi).

Ülkemizin endemik bitkileri arasında bulunan ve bilim otoritelerine göre kültür sarımsağının atası olarak kabul edilen "**Tunceli Yaban Sarımsağı**" (*Allium tuncelianum*) Dünya'da sadece Tunceli'de ve özellikle Munzur dağları eteklerinde yer alan Ovacık ve Pülümür ilçelerinde yaygın olarak bulunan ve kendiliğinden yetişen endemik bir bitki türüdür. Bitki, endemik olması ve "**Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı**"nda zarar görebilir bitkiler arasında yer alması nedeniyle korunması gereken bitkiler içinde değerlendirilmektedir. Tek dişli olması, kabuk sayısının kültür sarımsağından az (1-2 adet) olması ve 18-20° C'de uzun süre saklanabilmesi gibi özellikleri nedeniyle tüketim amacıyla olduğu kadar endüstride de kullanım şansı bulunmaktadır. Yöre insanı tarafından dağlardan toplanarak 'Kaya Sarımsağı' adı altında satılmaktadır.

Dünyada yalnızca Hakkâri'de yetiştiği sanılan ve 'Ağlayan Gelin Çiçeği' adı da verilen ters lale, Tunceli dağlarının doruklarında yetişmektedir. Her sabah göbeğinden yaydığı su nedeniyle ağlayan gelin adını alan çiçek, aynı zamanda kutsal kabul edilmektedir. Boyu yaklaşık 75 santimetredir. Her dalında altı adet lale ters olarak büyür.

Tunceli ili, yaban hayatı bakımından oldukça zengindir. Özellikle Munzur Vadisi ve çevresi yaban hayvanları için elverişli bir ortam sunmaktadır. Çengel Boynuzlu Yaban Keçisi ve Bezuvar isimli iki tür dağ keçisi ile av kuşlarından Ur Kekliği bu yöreye özgü ilginç ve nadir türlerdir. Çengel boynuzlu yaban keçisi, yazın orman sınırının üzerindeki kayalık yerlerde, kışın ormanın içindeki sarp yerlerde yaşamaktadır. İlde sansar, kokarca, porsuk, tavşan, dağ keçisi, dağ koyunu, tilki, boz ayı, domuz, kurt, sincap ve kirpi yaban hayatının yaygın türlerini oluşturmaktadır. Mağaralarda ve kaya kovuklarında yaşayan boz ayı Munzur yaban hayatının önemli büyük memelilerinden biridir. Bölgenin diğer büyük memelileri, orman içerisindeki kayalıklarda yaşayan vaşak, yaban domuzu ve bozkurt'tur. İlde yırtıcı kuşlardan kartal, akbaba, doğan, şahin, atmaca, kerkenez, tellice ve çaylaklara hemen her yerde rastlanmaktadır. Gece yırtıcılarından puhu kuşu, baykuş ve yarasa da yaygın türlerdendir. Yörede yaşayan diğer kuş türleri arasında keklük, çil keklük, toy, mezgeldek,

turna, bildircin, çulluk, üveyik, tahtalı ve kaya güvercinleri, bazı ördek türleri ve ender olarak da kaz bulunmaktadır.

Fotoğraf 64 - Tunceli Ters Lale

Kırmızı benekli Alabalık, Munzur ve Pülümür çaylarında bulunmaktadır. Munzur ve çevresinde arazinin çok arızalı ve ormanlarla kaplı olması büyük ulaşım yollarına ve yerleşim merkezlerine uzak oluşu nedeni ile birçok yabani hayvan türlerinin nesilleri korunmuştur. Ayrıca dik kanyon vadiler temiz, bol ve serin akarsular sarp ve dik yamaçlar zengin bitki örtüsü; yüksek yaylalar ve sivri kaya doruklar, alp çiçek ve çayırliklar; değişik küçük mikro iklimler yabani hayvanlar için çok elverişli bir biyolojik yaşam ortamı oluşturur.

Literatür kayıtları sonucu alanda 39 memeli türü olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; 1 DD, 31 LC, 3 NE, 3 NT, 1 VU IUCN kategorisinde yer alan tür bulunmaktadır.

Fotoğraf 65 - Dağ keçisi

Munzur Vadisi Milli Parkı: Tunceli-Ovacık arasında uzanan Munzur Vadisinde, 42.000 hektarlık bir alan 1971 yılında Milli Park olarak ilan edilmiştir. Bu bölgenin milli park olarak ilan edilmesinde etken olan veriler, başta akarsu kaynakları ve gözeler olmak üzere zengin doğal veriler, endemik bitki türleri ve yöreye özgü hayvan türleri iler zenginleşen bitki örtüsü ve yaban hayvan varlığıdır. Yaklaşık olarak 1.518 çeşit bitkiye ev sahipliği yapmaktadır ve gerçekleştirilen arazi çalışmalarında toplanan yaklaşık 1.500 bitki örneğinin

değerlendirilmesi sonucu 79 familyaya ait 284 cins ve 477 tür ve tür altı takson tespit edilmiştir. Proje alanında 55 Endemik bitki türü tespit edilmiştir. Endemiklerin alandan tespit edilen bitki türlerine oranı % 12'dir. En zengin familyalar Asteraceae (53 tür), Lamiaceae (41 tür) ve Brassicaceae (38 tür)'dir. En fazla tür içeren cinsler ise Silene (10), Alyssum (9) ve Centaurea (7)'dir. Munzur Vadisi Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı bulunmaktadır.

Örenönü Tabiat Parkı: Tunceli İli Pülümür İlçe karayolunun 5.km'sinde bulunmakta olan Örenönü Tabiat Parkı 11.07.2011 tarihinde ilan edilmiş 11,7805 ha büyüklüğündedir. Alanın genelini Karakavak (Populus nigra) meşçeresi kaplamaktadır. Sahanın güneyinden ve doğusundan Pülümür Çayı geçmektedir. Saha piknik yapmak için ve doğa yürüyüşü (traking) yapmak için çok elverişlidir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 991 - Tunceli ilinde arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

TUNCELİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	1.551,00	0,20	1.440,24	0,19	1.406,32	0,19	1.429,20	0,19
2) Tarımsal Alanlar	123.043,46	16,09	118.543,33	15,61	117.926,34	15,53	114.045,44	15,01
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	616.060,87	80,58	615.106,17	81,02	614.709,5	80,97	618.575,92	81,43
4) Sulak Alanlar	0	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0	0,00
5) Su Yapıları	23.842,48	3,12	24.077,32	3,17	25.124,88	3,31	25.561,71	3,37
TOPLAM	764.497,81	100,00	759.167,06	100,00	759.167,04	100,00	759.612,27	100,00

İlde arazi kullanımları 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu'na göre yapılmaktadır. Bunun dışında Bakanlığımız tarafından 2009-2011 Yılı Yatırım Programı kapsamında ihale edilerek çalışmalara başlanan "Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 992 - Tunceli ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	2	0	0	1	0	0	0	3
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	1	0	0	0	0	0	1

Çizelge 993 - Tunceli ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 05/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
2	0	0	0	0	0	0	2

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 994 - Tunceli ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	7	7
Çevre İzni Belgesi	0	3	3
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	0	0	0
TOPLAM	0	10	10

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 995 - Tunceli ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Tunceli ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	91
Genel toplam	96

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	21	0,00

Çizelge 996 - Tunceli ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Tunceli ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	0	0	0	24.500	0	24.500
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	0	0	0	0	0	3

İlde 2019 yılı içerisinde "ÇED Gerekli Değildir" belgesi olmadan faaliyette bulunan bir tesise idari yaptırım uygulanmış olup ÇED Belgesi alana kadar durdurma kararı verilmiştir.

Tunceli'de 2019 yılı itibarıyla Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında BEKRA kuruluşu bulunmamaktadır.

63. ŞANLIURFA

1. Hava Kalitesi

2019'da Şanlıurfa'da konutlarda 93.399.521,99 m³, sanayide 217.708,701 (mutfak), 51.187,705 (ısıtma), 7.232.996,998 (üretim) m³ doğal gaz kullanılmıştır.

2019 yılında Şanlıurfa ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 997'de verilmektedir

Çizelge 997 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

Haliliye	SO ₂	AGS	PM10	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	93.60	-	76.98	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	90.70	-	81.63	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	37.64	-	41.99	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	22.09	-	15.82	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	6.28	-	15.29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	5.02	-	19.82	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	8.78	-	15.42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	2.40	-	25.12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	9.55	-	20.28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	14.98	-	82.72	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	6.82	-	36.87	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	50.95	-	42.85	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İlde toplam 22 adet yetki belgeli egzoz gazı emisyon ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2019 yılı içerisinde 147.184 toplam adet pul satışı yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Şanlıurfa ilinde içme ve kullanma suyu kaynağı olarak Atatürk Barajı ve yeraltı su kaynakları kullanılmaktadır.

Şanlıurfa merkez içme suyu arıtma tesisi su kaynağı Atatürk barajı olup arıtım kapasitesi 600.000 m³/gün dür. İl kırsalı ve diğer ilçe belediyelerin kaynak olarak kullandığı yeraltı su kaynağı yani içme suyu kuyuları mevcuttur. Tüm ilçelerde içme suyu şebeke hizmeti verilmekle beraber Şanlıurfa Haliliye İlçesinde bulunan Merkez içmesuyu arıtma tesisinden 3 merkez ilçe faydalanmaktadır: Haliliye Karaköprü ve Eyyübiye. Diğer ilçelerde ise yeraltı su kaynakları dezenfekte edilerek içmesuyu şebekesine verilmektedir.

Çizelge 998 - Şanlıurfa ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/ Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok							
İlçe	Merkez (2019 Nisan ayında devreye girdi)	X			Biyolojik	144.833	var	1,65	737.398	9.233
	Akçakale	X			Biyolojik	8.232	yok	0,2	34.743	
	Birecik		X							
	Bozova		X							
	Ceylanpınar		X							
	Siverek	X			Biyolojik	17.040	var	0,23	138.213	4.964
	Suruç		X							
	Viranşehir		X							
	Halfeti		X							
	Harran		X							
Hilvan	X			Biyolojik		yok	0,03	24.733	2.080	

Çizelge 999 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
Şanlıurfa Birecik OSB	Faaliyette Değil	-	-	-	-
Şanlıurfa Merkez OSB	Faaliyette	4000	YOK	Fiziksel +Kimyasal+ Biyolojik	1,918
Siverek OSB	Faaliyette Değil	-	-	-	-
Viranşehir OSB	Faaliyette	250	YOK	Fiziksel +Biyolojik	-
Şanlıurfa Birecik OSB	Faaliyette Değil	-	-	-	-

İlde Birecik ilçesi; Fırat Nehri üzeri Karkamış Baraj Gölü Mevkiinde 40 adet Alabalık Üretim Tesisine İl Müdürlüğünce ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmiştir.

3. Atık

Şanlıurfa İli 2019 yılı katı atık miktarı 435.382 tondur. Merkez Katı Atık Düzenli Depolama Sahasında sızıntı suyu toplama havuzu bulunmaktadır. Sızıntı suyu arıtma tesisi henüz bulunmamaktadır ancak plan aşamasındadır. Sızıntı suyu geri devri yapılmaktadır.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi’nde; 7 kırsal ilçeden atıklar aktarma istasyonları ile merkez katı atık sahasına taşınmaktadır. 3 ilçede vahşi depolama bulunmaktadır. Harran, Halfeti, Hilvan. Hilvan ilçemizde de Katı Atık Aktarma istasyonu proje aşamasında olup ihaleye çıkılacaktır. Vahşi Depolama sahası bulunan ilçelerde etkilenebilecek bir su kaynağı bulunmamaktadır.

2019 yılı hafriyat atığı miktarı 475.260 m³’tür.

Çizelge 1000– Şanlıurfa ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Çizelge 1001 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	11	1.000
Öğrenci	90	9.010

İl sınırları dahilinde lisans alarak faaliyet gösteren 6 adet ambalaj atığı geri kazanım (GKT) tesisi ve 3 adet ambalaj atığı toplama ayırma tesisi (TAT) bulunmaktadır.

İlde, 2018 yılında atık beyan sistemine beyan edilen tehlikeli atıkların 1.530.054 kg’ı geri kazanılmış, 1.712.036 kg’ı bertaraf edilmiş, 391.471 kg’ı stoklanmış ve 7.407 kg’ı ihraç edilmiştir. 2018 yılı içerisinde 273,06 ton kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

2018 yılında ilde 84,039 ton atık endüstriyel yağ, 85,683 ton atık motor yağı, 17.251 kg atık akümülatör toplanmıştır.

2018 yılında Şanlıurfa ilinde geri kazanım tesislerine gönderilen toplam ÖTL (Ömrünü Tamamlamış Lastik) miktarı ise 8,791 ton ‘dur. 2019 yılında 450 ton atık elektrikli ve elektronik eşya toplanmıştır.

2019 yılında Şanlıurfa’da 1.898,329 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Şanlıurfa’da 3 adet Ömrünü Tamamlamış Araç Geçici Depolama Yeri, 1 adet teslim yeri bulunmakta olup, 2.998,25 ton ÖTA işlenmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Şanlıurfa Tüm Yüzölçümü Alanı için Karasal ve İç Su Ekosistemleri, Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi işine 2016 yılında başlanılmış olup; envanter çalışmaları 2018 yılında tamamlanmıştır. Bu çalışmaya göre;

Şanlıurfa ili'nde literatürde 849 takson damarlı bitki tespit edilmiştir. Bunlardan 27 tür endemiktir. Arazi çalışmaları sonucunda 661 damarlı bitki türü tespit edilmiştir. Bunlardan 23 tanesi endemiktir. Kayıtlardan 11 tanesi il için yeni kayıttır. Literatür ve arazi çalışmaları sonucunda alanda toplam 860 damarlı bitki bulunmaktadır. Endemizm oranı 3,14'dür.

Memeliler: Şanlıurfa ili'nde literatürde 46 memeli türü tespit edilmiştir. Bunların arasında endemik tür bulunmamaktadır. Arazi çalışmaları sonucunda 39 memeli türü tespit edilmiştir. Kayıtlardan il için yeni kayıt bulunmamaktadır. Literatür ve arazi çalışmaları sonucunda alanda toplam 46 memeli türü bulunmaktadır.

Kuşlar: Şanlıurfa ili'nde literatürde 238 kuş türü tespit edilmiştir. Bunların arasında endemik tür bulunmamaktadır. Arazi çalışmaları sonucunda 245 kuş türü tespit edilmiştir. Bunların arasında endemik tür bulunmamaktadır.

Sürüngenler: Şanlıurfa ili'nde literatürde 46 sürüngen türü tespit edilmiştir. Bunların arasında 3 endemik tür bulunmaktadır.

Özellikli Alanlar:

Şanlıurfa İli Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi kapsamında çoğunlukla bozkır ekosistemine sahip 9 adet alan Özellik Alan olarak belirlenmiştir. Bunlar; Fırat Vadisi, Harran Harabeleri, Gölpınar Tabiat Parkı, Kızılkuyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Maşuk Mevkii (Karaköprü/Şanlıurfa), Karacadağ Mevkii, Tek Tek Dağları Milli Parkı, Akçakale Bozkırları, Ceylanpınar Bozkırlarıdır. (Tarım ve Orman Bakanlığı, 3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Şanlıurfa İlinde;

- 1 adet Milli Park,
- 1 adet Tabiat Parkı,
- 2 adet Yaban Hayatı Geliştirme sahası
- 2 adet Üretim İstasyonu
- 1 adet Yaban Hayatı Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi
- 44 adet Genel Avlak,
- 1 adet Sulak Alan (Uluslararası öneme sahip) bulunmaktadır.

İldeki korunan alanların toplamı 151.326,89 hektar olup, bu rakam il yüzölçümünün %7,7'sini oluşturmaktadır.

Tektek Dağları Milli Parkı: 21.06.2007 tarihinde ilan edilmiş olup, toplam alan büyüklüğü 19.335 ha'dır. Tek Tek Dağları Milli Parkı'nın kuzey bölümünde, odunsu bitki türleri olarak doğal olarak menengiçler (*Pistacia terebinthus*) yaygın olarak bulunmaktadır. Bu tür ile birlikte bodur çalı formunda *Cerasus microcarpa* subsp. *tortosa*, nadir türler olarak da *Crataegus aronia* ve *Ficus sp.* bulunmaktadır.

Gölpınar Tabiat Parkı; tamamı Devlet Ormanı statüsündeki bir korunan alandır. Saha, daha önce B Tipi Mesire yeri iken mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığının 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları ile Tabiat Parkı olarak ilan edilen alan 2873 sayılı Milli Parklar Kanuna tabi olmuştur. Gölpınar Tabiat Parkı, idari yönetim açısından Orman ve Su İşleri Bakanlığı III. Bölge Müdürlüğüne bağlı Şanlıurfa Şube Müdürlüğü sorumluluğundadır.

Alanda herhangi bir doğal, arkeolojik ve kentsel sit alanı veya kararı ile askeri bölge ve Özel Çevre Koruma Alanı gibi koruma-yasak alanlar bulunmamaktadır. Alanda yayılış gösteren orman ekosistemi Kızılcım (*Pinus brutia*) plantasyon alanları ile orman açıklıklarını barındırmaktadır.

İl sınırları içerisinde 3 (üç) adet I. Derece Doğal Sit Alanı ve 34 (otuz dört) adet tescilli Anıt Ağaç bulunmaktadır.

Balıkligöl Kent Platosu Şanlıurfa İli, Merkez İlçesi, 509 ada, 64 ve 65 parselde bulunmakta olup, mülga Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 30.09.2009 tarih ve 962 sayılı kararı ile I. Derece Doğal Sit ve Tarihi Sit Alanı olarak tescillenmiştir. Kapsadığı alan 2.5 ha olup, kentin simgesi niteliğindedir.

Söğütlük Parkı; Şanlıurfa İli, Birecik İlçesi, Söğütlük mevkiinde bulunmakta olup mülga Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 03.07.1995 tarih ve 1644 sayılı kararı ile I. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. Kapsadığı alan 2.5 ha olup, bu alanda Fırat Kavağı (*Populus Euphratica*) olarak bilinen ağaçlar bulunmakta ve bu ağaçların Çizgili İshak Kuşu'nun yaşam alanı olduğu bilinmektedir.

Kelaynak Barınakları; Şanlıurfa İli, Birecik İlçesi sınırları içerisinde bulunan alan bölgede yaşayan Kelaynak Kuşlarının yaşama ve üreme alanlarının korunması amacıyla mülga Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 03.07.1995 tarih ve 1644 sayılı kararı ile I. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescillenmiştir.

İldeki Anıt Ağaçlar:

Balıkligöl Çınarları: Eyyübiye İlçesi, Balıklıgöl Kent Platosu içerisinde yer alan 6 adet Çınar Ağacı Mülga Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 22.02.2010 tarih ve 1045 sayılı kararıyla tescillenmiştir.

Gümrükhanı Çınarları: Eyyübiye İlçesi Gümrükhanı içerisinde bulunan 2 adet Çınar Ağacı mülga Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 21.12.2010 tarih ve 1322 sayılı kararı ile tescil edilmiştir.

Birecik İlçesi, Böğürtlen Köyü, 156 parselde bulunan Çitlenbik Ağacı Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 22.07.2015 tarih ve 171 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Kaplandağı Meşeleri: Bozova İlçesi, Avlak Köyü (Kaplandağı), 20 parselde bulunan 10 adet Saplı Meşe Ağacı Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 28.04.2015 tarih ve 160 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Halfeti İlçesi, Fıstıközü Köyü, 129 parselde bulunan Fıstık Ağacı Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 22.07.2015 tarih ve 173 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Karaotlak Meşeleri: Halfeti İlçesi, Karaotlak Mahallesi, 400 parselde bulunan 4 adet Lübnan Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 22.07.2015 tarih ve 172 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Halfeti İlçesi, Tavşanören Köyü, 10 parselde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 31.03.2016 tarih ve 217 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Halfeti İlçesi, Çekem Mahallesi, 53-70 parselde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 31.03.2016 tarih ve 218 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Siverek İlçesi, Ergen Köyü, Mezarlık Mevkiinde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 26.02.2016 tarih ve 208 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Divan Meşeleri: Siverek İlçesi, Divan Köyü, 765 parselde bulunan 2 adet Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 26.02.2016 tarih ve 207 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Siverek İlçesi, Gülabibey Mahallesi, Kanlıkuyu Meydanı, 108 ada, 1 parselde bulunan Dut Ağacı mülga Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 17.09.2010 tarih ve 1261 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Bozova İlçesi, Yaslıca Mahallesi, Ziyaret Mevkiinde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 26.02.2016 tarih ve 210 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Göbekli Zeytin Ağacı: Altınbaşak Köyü, Göbekli Mezrasında bulunan Zeytin Ağacı mülga Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 28.12.2007 tarih ve 563 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Siverek İlçesi Kayalı Mahallesinde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 28.02.2018 tarih ve 273 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Halfeti İlçesi Gözeli Mahallesi Saplı Meşe Ağacı Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 23.07.2019 tarih ve 304 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

5. Arazi Kullanımı**Çizelge 1002 - Şanlıurfa ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)**

Arazi Sınıfı	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	19.334,10	1,01	22.807,18	1,19	26.315,91	1,37	33.698,71	1,75	37.156,28	1,93
2) Tarımsal Alanlar	1.401.106,42	72,90	1.386.505,70	72,14	1.358.880,04	70,7	1.360.903,31	70,81	1.364.409,95	70,99
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	491.381,89	25,57	482.635,14	25,11	503.066,36	26,17	491.726,36	25,58	483.365,48	25,15
4) Sulak Alanlar	0,03	0	0,03	0	155,46	0,01	1.236,17	0,06	1.236,17	0,06
5) Su Yapıları	10.162,37	0,53	30.036,77	1,56	33.567,41	1,75	34.420,69	1,79	35.817,36	1,86
TOPLAM	1.921.984,81	100	1.921.984,82	100	1.921.985,18	100	1.921.985,24	100	1.921.985,24	100

Bakanlığımızca ilk onanma tarihi 30.10.2012 olan Adıyaman-Şanlıurfa-Diyarbakır Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, Plan Paftaları ve Plan Hükümleri son olarak 13.01.2019 tarihinde güncellenerek onanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1003 – Şanlıurfa ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Şanlıurfa ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda Hayvancılık	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	18	1	2	8	6	0	0	35
ÇED Gereklidir	1	0	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	1	1	2
ÇED Olumsuz Kararı	1	0	0	0	0	0	0	1

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1004 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Şanlıurfa ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	5	15	20
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	2	34	36
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		62	62
TOPLAM	7	49	118

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1005 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Şanlıurfa ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	12
Ani (plansız) denetimler	228
Genel toplam	240

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	22	0,00

Çizelge 1006 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Şanlıurfa ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	72.197	0	144.394	0	0	116.860	123.715	457.166
Uygulanan Ceza Sayısı	0	2	0	1	0	0	5	2	10

İlde 2019 yılı içerisinde herhangi bir faaliyete son verme ve durdurma cezası uygulanmamış olup sadece idari para cezaları uygulanmıştır.

İlde BEKRA sistemine kayıtlı herhangi bir kuruluş bulunmamaktadır.

64. UŞAK

1. Hava Kalitesi

Uşak ilinde 2019 yılında konutlarda 66.049.032 m³, ticarethane ve resmi kurumlarda 13.472.287 m³, sanayide de 139.263.326 m³ doğal gaz kullanılmıştır. Ayrıca konutlarda ısınma amaçlı kullanılan ithal ve yerli kömürlerin toplamı 51.343,22 tondur.

İlde kurulum aşamasında olan Trafik ve Isınma kaynaklı iki adet hava kalitesi ölçüm istasyonu bulunmaktadır. Kurulum aşamasının tamamlanmış olup ve yazılımsal sorunlardan dolayı istasyonlarda ölçülen parametreler ve sınır değerlerine ait 2019 yılı içerisinde herhangi bir veri alınmamıştır.

Çizelge 1007 - Uşak ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İlin Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ve ilgili Bakanlık Genelgesi çerçevesinde hazırlanmış olan onaylı Temiz Hava Eylem Planı mevcuttur.

Çizelge 1008 - Uşak ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Uşak ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Kireç Fabrikaları	1	1
TOPLAM	1	1

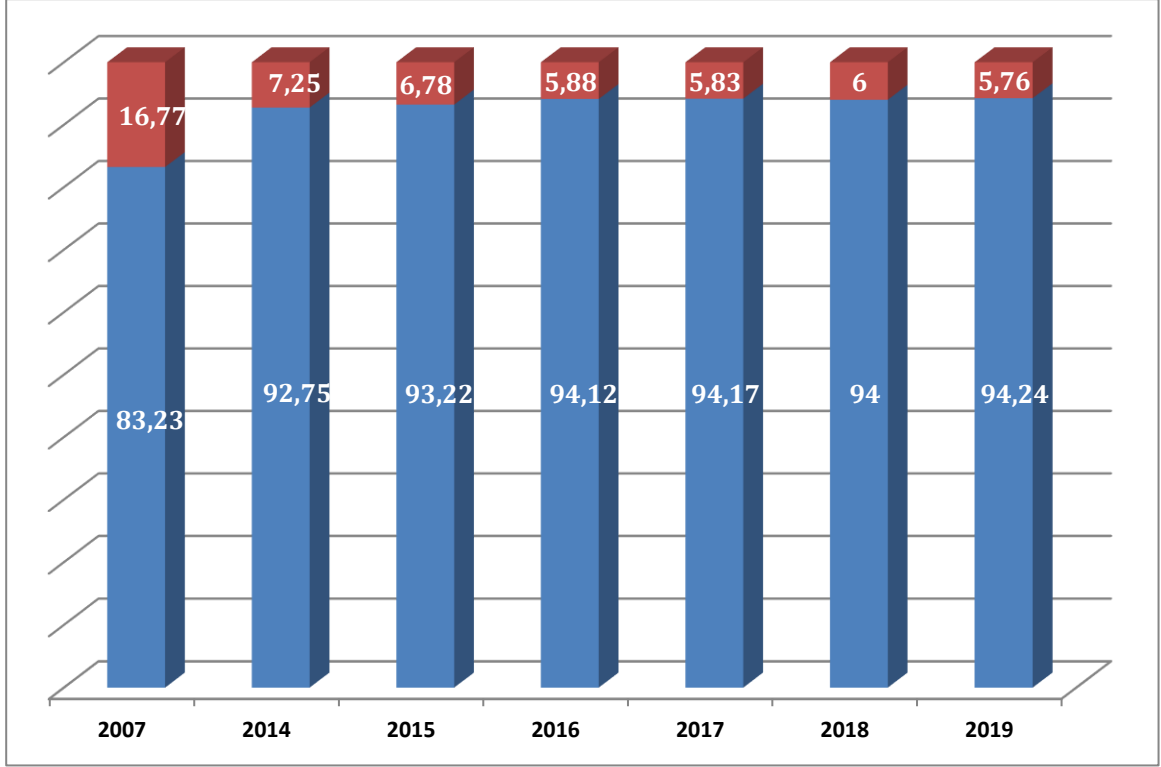
İlde Egzoz Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi'ne sahip 1 mobil 5 sabit olmak üzere toplamda 6 adet istasyon bulunmaktadır. 2019 yılında ölçüm yaptıran toplam araç sayısı 46.659'dur.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Uşak Merkez İlçe'nin su ihtiyacı 2011 yılına kadar yeraltı suyu kuyularından karşılanırken, 2011 yılından itibaren sadece Küçükler Barajı ve Çokrağan kaynağından karşılanmaya başlanmıştır. Yüzeysel sudan karşılanan içme ve kullanma suları için Küçükler Barajı İçmesuyu Arıtma Tesisi mevcuttur. Küçükler Barajı'nın kapasitesi normal şartlarda 450 L/sn, Çokrağan Kaynağının ise 1.000 L/sn'dir. Uşak Merkez İlçenin su ihtiyacı ise 430 - 450 L/sn'dir. Yıl içerisinde mevsimsel şartlara göre Çokrağan Kaynağından ve Küçükler barajından karşılanan su miktarı oranı değişkenlik göstermektedir. Bazı dönemlerde, tüm su ihtiyacı sadece Çokrağan Kaynağından karşılanabilmektedir.

Bunlarla birlikte 2019 yılı içerisinde; Uşak Merkez İlçe içme suyu ihtiyacı kapsamında; Arıtma Tesisinden 3.551.185 m³/yıl, Çokrağan Kaynağından 5.015.520 m³/yıl, kuyulardan 6.433.295 m³/yıl olmak üzere toplam 15.000.000 m³/yıl su çekilmiştir.

İl dahilinde Uşak, Karahallı, Banaz, Sivaslı, Tatar, Pınarbaşı, Selçikler Belediyelerinin Eysel Atıksu Arıtma Tesisi faaliyettedir. Banaz, Sivaslı, Tatar, Pınarbaşı, Selçikler Belediyelerinin Eysel Atıksu Arıtma Tesisleri 2029 yılı sonu itibarıyla işletmeye alınmış ve deneme çalışmaları devam etmekte olup; Uşak ve Karahallı Belediyelerinin AAT'den çıkan arıtma çamurları için analiz yapılmamıştır.

Grafik 140 - Uşak ilinde 2019 yılı kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (Uşak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

(Mavi: Kanalizasyon Hizmeti Verilen Nüfusun Belediye Nüfusuna Oranı,
Kırmızı: Kanalizasyon Hizmeti Verilemeyen Nüfusun Belediye Nüfusuna Oranı)

Çizelge 1009 - Uşak ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Uşak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Artırılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)		
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok							
İl Merkezi	Merkez	X			Fiziksel + Biyolojik + İleri	Ort. 20.000 Max. 30.000	41.000 (Kapasite artışı çalışmaları başlatıldı)*	228.328	15 - 20	
İlçeler	Banaz	X			Fiziksel + Biyolojik	1.600	1.600	16.251	-	
	Kızılcasöğüt		İnşaat	X		-	-	1.874	-	
	Ulubey		Proje	X		-	-	6.416	-	
	Sivaslı							7.035		
	Pınarbaşı	X			Fiziksel + Biyolojik	-	-	1.968		
	Tatar							1.881		
	Selçikler							1.869		
	Karahallı	X			Fiziksel + Biyolojik	500	500-800	5.718	-	
	Eşme		Proje	X			-	-	15.058	-
	Yeleşen		-	X			-	-	2.151	-

İlde SAİS kapsamına giren tek arıtma tesisi Uşak Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi olmakla birlikte henüz SAİS kabini mevcut değildir.

Çizelge 1010 - Uşak ilindeki 2019 yılı itibariyle OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Uşak ÇŞİM, 2020)

OSB Adı	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Uşak Organize Sanayi Bölgesi	12.000	Fiziksel+ Kimyasal+ Biyolojik	9-9,5	Celeb Deresi – Gediz Nehri
Uşak Deri (Karma) Organize Sanayi Bölgesi	24.000	Fiziksel+ Kimyasal+ Biyolojik	70-100	Dokuzsele Deresi

Uşak'ta bulunan iki Organize Sanayi Bölgesi de SAİS kapsamında yer almakla birlikte; KOSB'de Bakanlığımızdan proje onayı ve sistemi onayı alınmış SAİS sistemi aktif halde olup; UOSB'de mevcut olan Gerçek Zamanlı Uzaktan Atıksu İzleme Sistemi'nin SAİS'e entegrasyonu henüz tamamlanmamıştır.

Çizelge 1011- Uşak ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Uşak ÇŞİM, 2020)

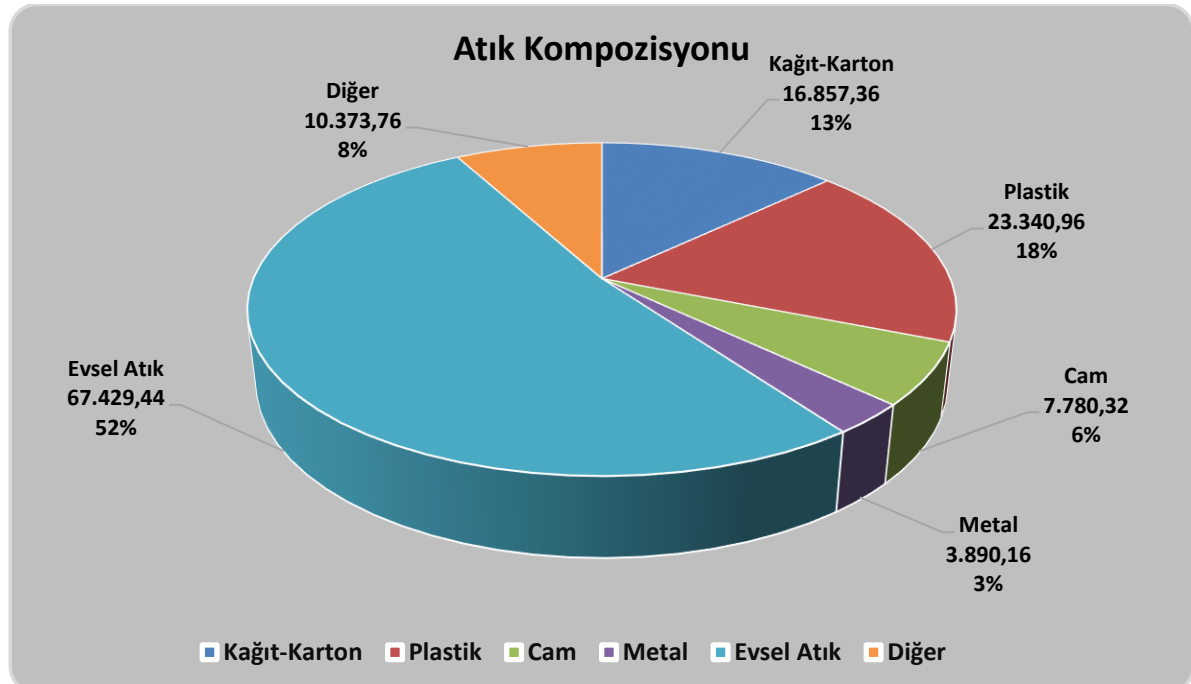
Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	31*	31
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer	-	-

* İlde OSB'ler dışında faaliyet gösteren ve alıcı ortama evsel ve/veya endüstriyel atıksu deşarjı olan işletme sayısı esas alınmış olup; toplam 31 adet anılan şekilde münferit tesis bulunmakta ve hepsinin atıksu arıtma tesisi mevcuttur. Söz konusu tesislerde toplam 14 adedi evsel, 18 adedi endüstriyel olmak üzere 34 adet Atıksu Arıtma Tesisi mevcuttur.

İlde yıllık yaklaşık 18.298.180 m³ evsel atıksu, 15.100.000 m³ endüstriyel atıksu oluşmakta olup; yıllık yaklaşık 31.222.780 m³ evsel + endüstriyel atıksu artılmaktadır. Yıllık olarak 15.100.000 m³ oluşan ve artılan endüstriyel atıksuların yaklaşık 3.000.000 m³'ü ise endüstriyel olarak geri kullanılmaktadır.

3. Atık

İlde 24 Belediyenin katılımı ile Uşak Sürdürülebilir Çevre Yönetimi Belediyeler Birliği kurulmuştur. 2019'da İldeki Belediye sayısı Bölme Beldesi'nin mahalle olması sonucunda 11'e düşmüş olup; 11 Belediyenin tümü Birliğe üyedir. Ayrıca Birliğin ismi Uşak Çevre Birliği olarak değiştirilmiştir.

Grafik 141 - Uşak ilinde 2019 yılı itibariyle katı atık kompozisyonu (Uşak Çevre Birliği, Belediye Başkanlıkları, 2019)

Uşak Çevre Birliği Düzenli Depolama Alanı (Büyük Menderes Havzası içerisinde) işletmeye alınmış olup; tesis için, Hava Emisyon, Düzenli Depolama (2. Sınıf - Belediye Atıkları ve Tehlikesiz Atık Düzenli Depolama), Ambalaj Atığı Toplama ve Ayırma konularında Geçici Faaliyet Belgesi alınmıştır.

Tesisin faaliyete geçmesi ile birlikte; Uşak ve Bölme mahallesinin Belediyelerin evsel katı atıkları ile sanayi tesislerinin ve OSB'lerin evsel çöpleri ile 2. sınıf katı atıkları tesise iletilmektedir. Karahallı Belediyesi'ne ait aktarma istasyonu faaliyete geçmiştir. Uşak Belediyesi evsel katı atıklarının Düzenli Depolama Alanına iletilmesi akabinde, vahşi depolama alanı rehabilitasyon çalışmaları başlatılmış olup, mevcutta %90 tamamlanmıştır.

Uşak ve Karahallı Belediyeleri dışında kalan diğer 9 belediyenin katı atıkları ise, aktarma istasyonlarının tamamlanması akabinde Katı Atık Düzenli Depolama Alanına iletilecektir.

Uşak Belediyesinin % 90 rehabilite edilen vahşi depolama alanı Gediz Havzasında, diğer belediyelerin vahşi depolama alanları ile Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi ise Büyük Menderes Havzası içinde kalmaktadır. Belediyelerde oluşan katı atık miktarı 129,67 ton/yıldır.

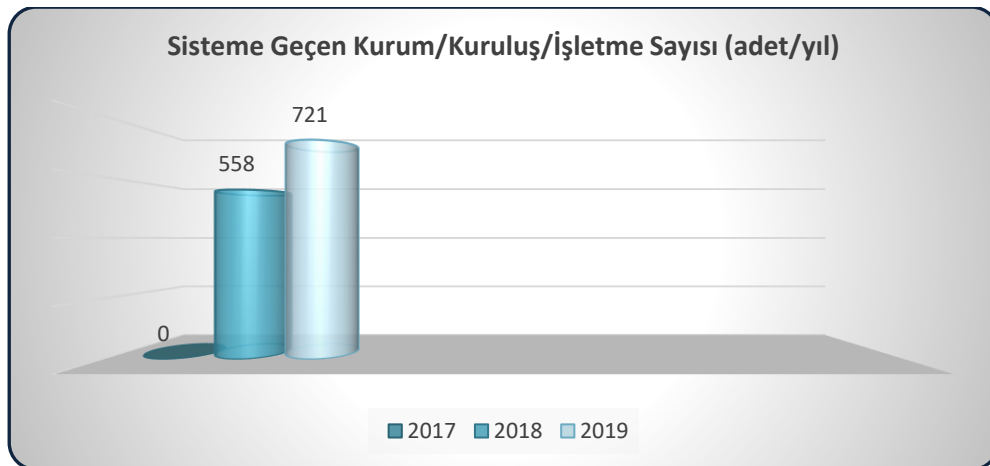
Hafriyat toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları Uşak Belediyesince belirlenen alanda vahşi olarak depolanmaktadır. İlde "Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğı" gereğince Belediyeye ait inşaat yıkıntı atıklarının toplanması, geçici biriktirilmesi, taşınması, geri kazanılması ve bertarafı ile ilgili yönetim planı bulunmamaktadır. Uşak İl Özel İdaresi ve Merkez Belediyeler dışında diğer Belediyeler tarafından belirlenmiş hafriyat depolama sahası bulunmakta olup, hepsinde hafriyat atığı depolanmamaktadır. Hafriyat döküm sahasında görevli personel tarafından gelen hafriyat incelemekte, hafriyat toprağı ve inşaat molozu dışında herhangi tehlikeli bir atığın atılmasına müsaade edilmemektedir.

Çizelge 1012 - Uşak ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (SABS, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	61	2.183
Öğrenci	116	21.606

Çizelge 1013 - 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (SABS, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	İl Geneli	6.040.564
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	İl Geneli	976.050
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	İl Geneli	9.055.320
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	İl Geneli	14.121
Pil(16 06 01*)	İl Geneli	468
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)	İl Geneli	8.555
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	İl Geneli	6.051
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)	İl Geneli	47.385
TOPLAM	İl Geneli	16.148.514

Grafik 142 - Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı (SABS, 2020)

Çizelge 1014 - Uşak'ta 2019 Yılı İtibariyle Atık Getirme Merkezleri (Uşak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/ OSB/ Üniversite/ Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1. Sınıf AGM	-	-	-	-
2. Sınıf AGM	Uşak Belediyesi, AVM	Merkez	16	43
3. Sınıf AGM	-	-	-	-
Mobil Atık Getirme Merkezi	Uşak Belediyesi	Merkez	8	-

Çizelge 1015 - Uşak'ta 2019 Yılı İtibariyle Sıfır Atık Yönetimi Kapsamındaki Ekipmanlar (Uşak Belediyesi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı (Belediye Tarafından Verilen)	Kurumlardaki Konteynır Sayısı (Belediye Tarafından Verilen)	Belediye Genelindeki Konteynır Sayısı
Okullar: 600 Kamu Kurum ve Kuruluşları: 500 Siteler, Apartmanlar, AVM'ler: 1000 Kafes Tel Şeklinde: 100	Uşak Üniversitesi: 48 Uşak İl Jandarma Komutanlığı: 10 Uşak Kredi ve Yurtlar Kurumu: 30 Uşak Cezaevi: 60 Diğer kamu kurum ve kuruluşları atıklarını en yakın konteynıra götürmektedir.	5 ton'luk Yeraltı Konteynır: 15 3 ton'luk Yerüstü Konteynır: 220 770 lt. ve 400 lt.'lik şehirdeki toplam konteynır sayısı: 10.596

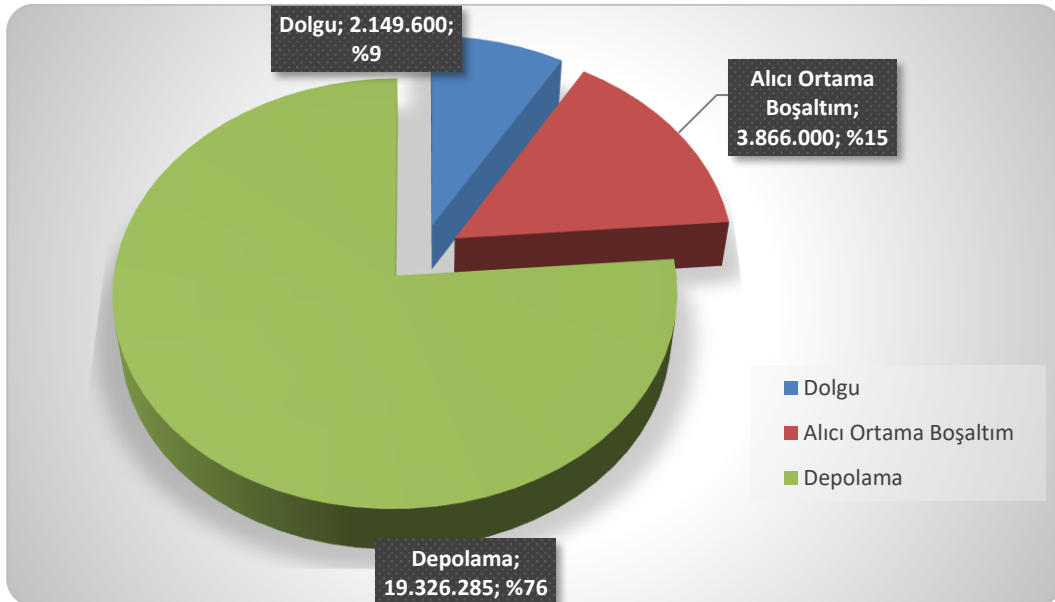
İlde 2019 yılı itibariyle 387 adet piyasaya süren, 16 adet ambalaj üreticisi ve 7 adet tedarikçi firma olmak üzere toplamda 410 adet kayıtlı ekonomik işletme mevcuttur. Uşak'ta Onaylı Ambalaj Atık Yönetim Planı sayısı 8'dir. İlde 4 adet Çevre İzin ve Lisans Belgeli ambalaj atığı toplama ve ayırma tesisi bulunmaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre ilde 2018 yılında oluşmuş olup, 4.506.213 kg geri kazanıma gönderilmiş, 620.020 kg bertaraf edilmiş, 7.891 kg stok edilmiş, 13.042 kg ihracat yapılmıştır. İlde tehlikeli atık lisanslı geri kazanım tesisi 3 adet firma bulunmaktadır.

2018 yılında 90.570 kg atık endüstriyel yağ ve 122.579 kg atık motor yağı toplanmıştır. 2018 yılında Uşak'ta 200,29 ton atık yağ geri kazanıma gönderilmiş, 13,04 ton atık yağ ihraç edilmiş ve 4,64 ton atık yağ stokta bulunmaktadır.

2018'de Uşak ilinde 13,87 ton atık akümülatör, 3.650 kg atık pil, 22,91 ton bitkisel atık yağ toplanmıştır. Uşak'ta 2018'de 32,36 ton ömrünü tamamlamış lastik geri kazanım tesisine gönderilmiştir.

Uşak ilinde Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya işleme tesisi bulunmamakta olup, 2019 yılında 60.750 kg atık elektrikli ve elektronik eşya toplanmıştır.

Grafik 143 - Uşak ilinde 2019 yılında madencilikte proses atıklarının bertarafı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Uşak'ta tıbbi atıklar 2011 yılından itibaren yönetmeliklere uygun olarak ayrı toplanmakta ve Afyonkarahisar Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisine gönderilmektedir. İlde 2019 yılında tıbbi atık üreticilerinden toplama – taşıma ve bertarafı yapılan tıbbi atık miktarı yaklaşık 334,03 ton'dur.

Çizelge 1016 - Uşak ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Uşak ÇŞİM, 2019)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	18
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	65
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlde flora türleri arasında; endemik, nadir, nesli tehlikede ve Bern Sözleşmesi Ek-1'e göre koruma altına alınması gereken bir bitki türü bulunmamaktadır. İklimin, topografyanın çok değişken oluşu ve tarihsel çağlardan beri bölgenin yoğun yerleşimlere sahne olması sonucu birçok bitkinin getirilmesi nedeniyle Ege ve Akdeniz Florası çok zenginlik gösterir. Uşak ili sınırları içerisinde tespit edilen endemik tür İtecek Lalesidir (*Paeonia Peregrina*).

Fotoğraf 66 - İtecek Lalesi - *Paeonia Peregrina*

2019 yılı itibari ile Uşak ili sınırları içerisinde 1 adet milli park Başkomutanlık Tarihi Milli Parkı (parkın bir kısmı) bulunmakta olup milli parkın il sınırları içinde kalan alanı 2.856,5 ha'dır.

5. Arazi Kullanımı**Çizelge 1017 - Uşak ilinde arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)**

UŞAK	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	10.152,76	1,82	8.054,89	1,45	8.488,62	1,53	10.451,44	1,88
2) Tarımsal Alanlar	278.101,82	49,75	311.422,46	56,09	311.174,04	56,04	306.196,97	55,11
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	269.813,47	48,26	234.518,28	42,24	234.233,46	42,18	237.532,57	42,76
4) Sulak Alanlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5) Su Yapıları	963,45	0,17	1.266,68	0,23	1.366,18	0,25	1.384,1	0,25
TOPLAM	559.031,5	100,00	555.262,31	100,00	555.262,3	100,00	555.565,08	100,00

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1018 – Uşak ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	5	0	3	4	3	0	1	16
ÇED Gereklidir	1	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	1	1	1	0	0	0	0	3
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 1019 – Uşak ilinde Bakanlık Merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 01.01.2014-31.12.2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
35	207	473	155	184	12	30	1096

Çizelge 1020 – Uşak ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
13	0	0	3	0	0	0	16

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1021 – Uşak ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2019)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	5	31	36
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	3	9	12
Çevre İzin Muafiyet Sayısı		10	10
TOPLAM	8	40	58

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1022 – Uşak ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Uşak ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	59
Ani (plansız) denetimler	176
Genel toplam	235

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	2	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 1023 – Uşak ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Uşak ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	812.155	433.182	0	3.758.714	0	1.600	30.075	311.855	5.347.581
Uygulanan Ceza Sayısı	14	4	0	25	0	5	1	2	51

İlde 2019 yılında durdurma veya kapatma uygulanan firma bulunmamaktadır.

2019 yılı itibarıyla Uşak ilinde “Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında 1 adet alt seviye, 2 adet üst seviye olmak üzere toplam 3 adet BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

65. VAN

1. Hava Kalitesi

2019 yılsonu itibari ile kent genelinde tüketilen doğalgaz miktarı 134.095.985 Sm³ olup şehir halkının yaklaşık %69 'u doğalgaz ile ısınır hale gelmiştir. 2019 yılı verilerine göre, Konutlarda abone sayısı 86.688, Ticarethane 6.188, Resmi Daire 1.827, Vakıf-İbadethane-Hayır kurumu 287, Organize sanayi sitesi 21 olmak üzere toplamda doğalgaz abone sayısı 95.011 adettir. Van ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1024'de verilmektedir.

Çizelge 1024 - Van ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

VAN	PM ₁₀	AGS	SO ₂	AGS
Ocak	43	7	32	-
Şubat	53	15	40	-
Mart	33	5	21	-
Nisan	25	1	10	-
Mayıs	30	2	5	-
Haziran	38	3	4	-
Temmuz	43	7	5	-
Ağustos	44	10	5	-
Eylül	36	3	5	-
Ekim	41	6	6	-
Kasım	58	21	29	-
Aralık	49	9	37	-

Van İl Temiz Hava Eylem Planı yapılarak ilde yapılan tespitler ve tahmini hava kalitesi durumu göz önünde bulundurularak hava kirliliğinin önlenmesi noktasında kısa, orta ve uzun vadede alınacak önlemler belirlenmiş ve 2016 - 2019 yılları arasında gerçekleştirilecek faaliyetleri kapsayan eylem planı takvimi oluşturulmuştur.

Çizelge 1025 - Van ilinde bulunan sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Van ÇŞİM, 2019)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	2
TOPLAM	1	2

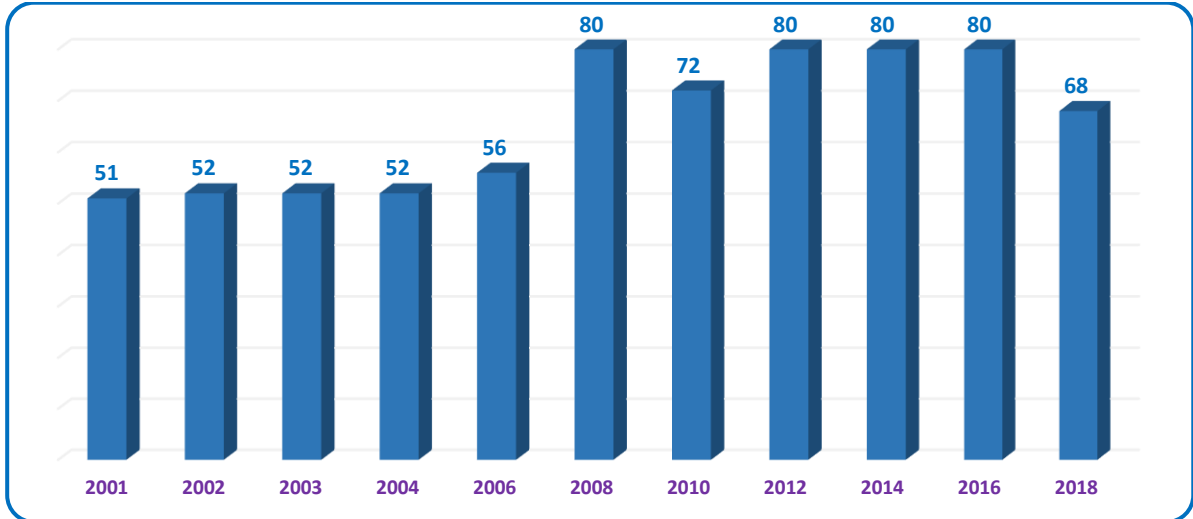
2019 yılında ilde toplam 73.126 adet aracın egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır. Ayrıca İlde 7 firma emisyon ölçüm yetki belgesine sahiptir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İle verilen temiz su kaynaklarının (içme suyu) kapasiteleri; Gürpınar su kaynağı kapasitesi 1.500 lt/sn, derin kuyular 300 lt/sn'dir. İlin su şebekesi aşağıda belirtilen şekilde sınıflandırılmıştır.

- Memba suyu: Şehir içme su şebekesi Gürpınar ilçesi Yukarı Kaymaz (Mejingir) ana membadan 1.200 lt/sn su 1 nolu su deposuna ulaşmaktadır. Şehir su şebekesi 3 kademeli olup 1. kademe 400 lt/sn, su almaktadır. 2. ve 3. kademeler terfi sistemi ile beslenmektedir. Bu kademeler de saniyede 400 litre kapasitededirler. Her üç kademeye ait su depoları mevcut olup, 1 No' lu su deposunda gaz klorlama sistemi ile klorlama yapılmaktadır.
- Derin kuyu suyu: Derin kuyu pompaları eskiden şehri beslemiş olup, hali hazırda 3 adedi faal durumda çalışmaktadırlar. Bu kuyuların suları Sıhke su deposunda klorlanmaktadır.
- Zernebat suyu: Zernebat suyu Erek Dağının doğusunda şehre 125'lik pik borularla ulaşmaktadır. Ancak yoğun göç nedeniyle, hatların geçtiği köylerde tahribatlar köylülerce yapılmaktadır. Zernebat suyu eski şebekemizi beslemekte iken, yeni şebekemizin devreye girmesiyle sadece ilin muhtelif yerlerinde bulunan Zernebat suyu hayrat çeşmelerinde akıtılmaktadır.

TÜİK'den alınan 2019 yılı verilerine göre Van ilinde kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı %68, kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 14'dür. Sürekli olarak gelişen ve nüfus yoğunluğu fazla olan Van ilinin kanalizasyon alt yapısı ve mevcut Atıksu Arıtma Tesisi bu yüzden ihtiyaca cevap verememektedir. Bu kapsamda 2018 yılında Van Büyükşehir Belediyesi VASKİ tarafından, Merkez İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesis yapım işinin ihalesi yapılarak AAT yapımına başlanmıştır. Tesisin tamamlanmasıyla birlikte biyogaz ve güneş enerji üretimi de gerçekleştirilerek, tesisinin enerji maliyetleri karşılanabilecektir. Arıtma tesisinin çıkışına kurulacak olan, Sürekli Atıksu İzleme Sistemi ile (SAİS) 7/24 anlık ölçümler online takip ile izlenebilecektir.

Grafik 144 - Van ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Çizelge 1026 - Van ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (İLBANK, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /gün)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Van	X			Fiziksel + Biyolojik	69.120	51.840	550.000	5
			İnşaat aşamasında		Fiziksel + Biyolojik + İleri	275.000			
İlçeler	Edremit	X			Fiziksel + Biyolojik + İleri	10.920	5.280	20.000	8
	Bahçesaray		Proje aşamasında	X					
	Başkale	X	Faaliyette		Fiziksel + Biyolojik + İleri	3.050	1.492	17.707	
	Çaldıran		Proje aşamasında	X					
	Çatak		İnşaat tamamlandı	X		1.714			
	Erciş	X			Fiziksel + Biyolojik + İleri	39.172	24.072	81.212	
	Gevaş	X			Fiziksel + Biyolojik + İleri	5.244	2.401	11.028	4
	Gürpınar		Proje aşamasında	X					
	Muradiye		Proje tamamlandı	X					
	Özalp		İnşaat aşamasında		Fiziksel + Biyolojik + İleri			11.069	
	Saray		Proje aşamasında	X					
	Çelebibağı	X			Fiziksel + Biyolojik + İleri	3.096	2.533	11.629	4

Arıtma çamurlarının toprakta kullanımında gerekli tedbirlerin alınması esaslarını sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde belirlemeyi amaçlayan "Evsel ve Kentsel Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanılmasına Dair Yönetmelik" (EKAÇTKDY) kapsamında Van ilinde; Van Büyükşehir Belediyesine ait Atıksu Arıtma Tesisinde oluşan arıtma çamurları, tesise ait filtrede koyulaştırılarak katı atık depolama sahasına nakledilmektedir.

Van Organize Sanayi Bölgesinde 1.000 kişi/gün kapasiteli paket atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

3. Atık

İl merkezi ve ilçelere ait tüm atıklar Van-Özalp karayolu 8. km de bulunan vahşi depolama alanında depolanmaktadır. Ancak, ilde projesi devam eden düzenli depolama tesisi ile bu sorun ortadan kalkacaktır. Hâlihazırda proje kapsamında mevcut olan; biyometanizasyon tesisi, 3,2 milyon m³ düzenli depolama tesisi,

mekanik ayrıştırma tesisi, vahşi depolama alanı ıslahı ve sera mevcuttur. Yapım çalışmaları devam eden tesisler ile ilgili vahşi depolamadan yaklaşık 3 ay gibi zamandır gazlar çekilip enerji motorlarında işlenmektedir. Mevcut tesiste 2,6 mw bir enerji üretimi söz konusudur.

Envanter çalışmaları neticesinde Van'da kişi başına düşen atık miktarı 1,10 kg/kişi-gün olarak belirlenmiştir.

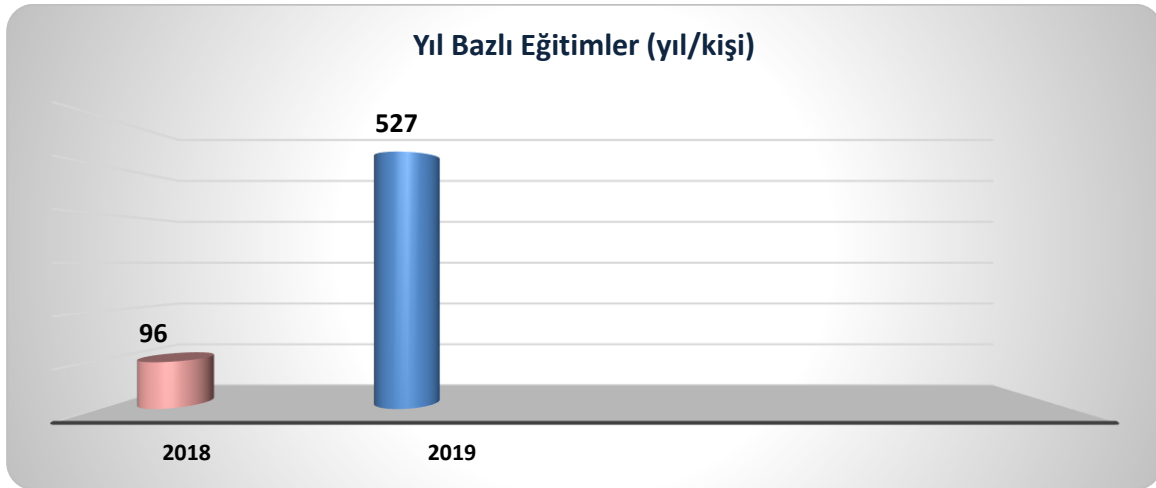
Van'da oluşan hafriyat, inşaat/yıkıntı atıklarının bertarafı için izinli sahalar faaliyete geçirilmiş olup, söz konusu sahalar atık kabulü yapılmaktadır. İlk olarak ilde Özalp yolu üzeri Beyüzümü mah. eski taş ocağı alanı hafriyat, inşaat ve yıkıntı atıkları depolama alanı olarak belirlenmiştir.

Çizelge 1027 - Van ilinde 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi (Van Büyükşehir Belediyesi, 2020)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
İl Geneli (Toplam)	12.216	187.784	1	1	1

Çizelge 1028 - Van ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Van Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

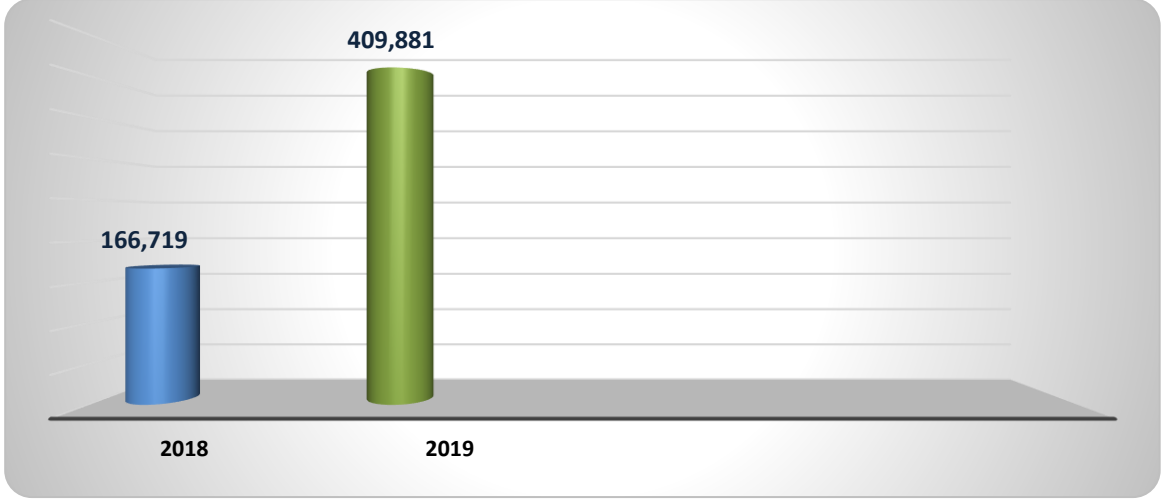
Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Okul idarecileri ve öğretmenler	3	167
Kamu Kurum ve Kuruluşları	1	360

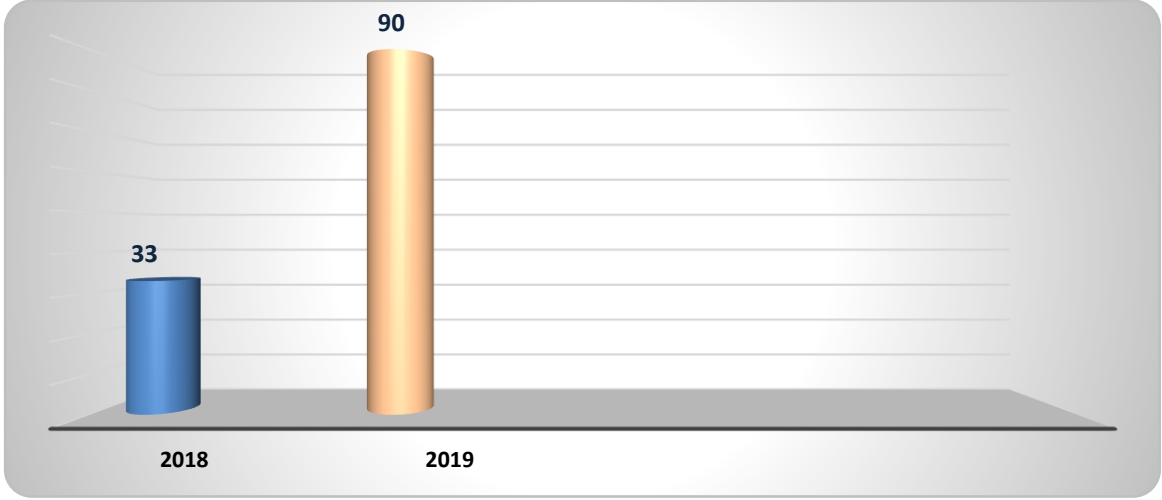
Grafik 145 - Van ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Van Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2020)

Çizelge 1029 - Van ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Van Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2020)

	İl	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kâğıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)		39.557,00
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		26.338,00
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		237.445,00
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		3.325,00
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)		4.400,00
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		2.720,00
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)		3.070,00
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)		65.680,00
Biyobozunur Organik atık		600,00
Karışık (plastik, kâğıt, cam, metal)		13.566,00
Kompozit		13.200,00
TOPLAM		409.881,00

Grafik 146 – Van ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (ton) (Van Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Grafik 147 – Van ilinde yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı (Van Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 1030 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Van Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
121	-	-

2019 yılı itibariyle ile 8 piyasaya süren işletme, 1 ambalaj üreticisi bulunmaktadır. İl genelinde lisanslı/geçici faaliyet belgeli 7 adet ambalaj atıkları toplama ayırma tesisi vardır. İlde ambalaj atığı geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. 2019 yılı itibariyle Van ilinde 8 Belediyenn Onaylı Ambalaj Atık Yönetim Planı bulunmaktadır.

İlde 2018 yılında Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre oluşan tehlikeli atığın 835,34 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 982,93 tonu bertaraf edilmiş olup 0,92 tonu da stokta bulunmaktadır

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında 32,14 ton atık motor yağı, 8,9 atık endüstriyel yağ toplanmış olup, toplanan atık madeni yağın 41,04 geri kazanılmış, 0,19 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018’de Van ilinde 16.272 kg bitkisel atık yağ (12.822 kg kullanılmış kızartmalık yağ, 3.450 kg kullanım ömrü dolmuş yağ) toplanmıştır.

2018’de Van ilinde 14.206 kg atık akümülatör toplanmıştır.

İlde, 4 adet Ömrünü Tamamlamış Araç Geçici Depolama faaliyetini yürüten tesis bulunmaktadır.

Van’da tıbbi atıklar yönetmeliklere uygun olarak ayrı toplanmakta ve Van’da bulunan Atık Sterilizasyon Tesisine gönderilmektedir. İlde 2019 yılında tıbbi atık üreticilerinden toplama – taşıma ve bertarafı yapılan tıbbi atık miktarı yaklaşık 1.114,44 ton’dur.

Çizelge 1031 - Van ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Van ÇŞİM, 2019)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	6
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlde, *Linum pycnophyllum* Boiss&Heldr, *Achillea nobilis* L. Subsp *Kurdica* Hub.-Mor, *Astragalus sachanewii* Sirj, *Ranunculus vanensis* PH:Davis, *Astragalus chaldiranicus* Kit Tan&Sorger, *Limonium vanense* Kit-Tan&Sorger, *Centaurea Karduchorum* Boiss, *Salvia Kronenburgii* Rech.Fil, *Allium* gibi endemik bitkiler mevcuttur.

Van biyoçeşitlilik açısından oldukça zengindir ancak Van denilince hafızalarda beliren iki önemli tür vardır. Bunlar İnci Kefali ve Van Kedisidir. Ayrıca ülkemizde yaşayan 453 kuş türünün 220'si Van'da yaşamaktadır.

Van İli sınırları içerisinde Uluslar Arası Sulak Alan kriterlerine sahip 12 adet Sulak alan bulunmaktadır. Bunlardan Bendimahi Deltası (Muradiye), Çelebibağı Sulak Alanı (Erciş), Dönemeç Deltası (Edremit), Erçek Gölü Sulak Alanı (İpekyolu), Akgöl (Özalp), Turna (Keşiş) (İpekyolu) ve Karasu Sulak Alanı (Tuşba) Ulusal Sulak Alanı Komisyonu tarafından Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan olarak ilan edilmiştir.

Fotoğraf 67 - İnci Kefali

Ulusal Sulak Alan Adı	Alan (ha)
1-Van Gölü (Van-Bitlis)	: 358.090
2-Bendimahi Deltası (Muradiye) (Tescili Yapıldı)	: 541
3-Çaldıran Ovası Sulak Alanları (Çaldıran)	: 13.590
4-Çelebibağ Sazlıkları (Erciş) (Tescili Yapıldı)	: 599
5-Çimenova Gölleri (Saray-Özalp)	: 362
a-Değirmi Göleti	: 206
b-Tuz Gölü	: 69
c-Kazlı Göl	: 71
d-Çaçan Gölü	: 16

6-Dönemeç Deltası (Edremit) (Tescili Yapıldı)	: 906
7-Erçek Gölü Sulak Alanı (Merkez) (Tescili Yapıldı)	: 10.679
8-Göründü Sulak Alanı (Gevaş)	: 124
9-Yayılyaka Sulak Alanı (Merkez)	: 25
10-Turna (Keşiş) Gölü (Merkez) (Tescili Yapıldı)	: 995
11-Akgöl (Özalp) (Tescili Yapıldı)	: 408
12-Karasu Sulak Alanı (Merkez) (Tescili Yapıldı)	: 100

İl sınırları içerisinde Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı ve Tabiat Koruma Alanı bulunmamaktadır. Ancak Yaban Hayatı oldukça canlılık göstermektedir. Av koruma çalışmaları yapılmaktadır. Van da 9 devlet, 45 genel olmak üzere 54 avlak alan bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 1032 - Van ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

VAN	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	14.132,86	0,68	18.650,44	0,89	22.172,88	1,06	22.779,34	1,09
2) Tarımsal Alanlar	488.390,88	23,35	605.497,54	28,95	588.841,31	28,15	587.842,97	28,11
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	1.356.130,57	64,84	1.239.012,62	59,24	1.252.401,64	59,88	1.251.946,21	59,86
4) Sulak Alanlar	18.977,44	0,91	16.404,89	0,78	16.349,42	0,78	16.315,51	0,78
5) Su Yapıları	213.920,44	10,23	211.986,58	10,14	211.786,78	10,13	212.668,00	10,17
TOPLAM	2.091.552,19	100	2.091.552,07	100	2.091.552,03	100	2.091.552,03	100

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1033 - Van ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	16	1	1	0	0	0	1	19
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	5	0	0	0	0	0	0	5
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 1034- Van ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
7	86	118	55	93	17	98	474

Çizelge 1035 - Van ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
0	1	0	0	0	0	0	1

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1036- Van ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (e-İzin yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	16	17
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	0	25	25
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		8	8
TOPLAM	1	41	50

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1037- Van ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	10
Ani (plansız) denetimler	18
Genel toplam	28

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	27	0,00

Çizelge 1038 - Van ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	72.197	0	0	0	0	148.774,02	0	220.971,02
Uygulanan Ceza Sayısı	0	1	0	0	0	0	5	0	6

Van ilinde 2019 yılında 1 adet beton santrali tesisine ÇED mevzuatı kapsamında gerekli izinleri olmadığından süresiz durdurma kararı uygulanmıştır.

2019 yılı itibarıyla Van ilinde "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında 2 adet alt seviye, 2 adet üst seviye olmak üzere toplam 4 adet BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

66. YOZGAT

1. Hava Kalitesi

Yozgat'da 2019 yılında konutlarda 22.167.064 m³ doğal gaz, konutlarda 170.000 ton, sanayide 410.000 ton kömür kullanılmıştır. 2019 yılında Yozgat ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1039'da verilmektedir.

Çizelge 1039 - Yozgat ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

YOZGAT	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	25		17		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	38		0		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	33		41		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	12		58		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	3		89		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	1		38		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	1		41		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	10		35		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	6		39		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	20		63		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	62		46		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	62		33		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Yozgat ilinde Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ve ilgili Bakanlık Genelgesi çerçevesinde hazırlanmış olan 1 adet onaylanmış Temiz Hava Eylem Planı bulunmakta olup, ileri ki yıllar için 2. Temiz hava eylem planı hazırlanma aşamasındadır. Onaylanmış olan Temiz Hava Eylem Planı için tüm eylemler gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 1040 - Yozgat ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri takılı olan tesis ve baca sayısı (Yozgat ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri	3	1
Atık Geri Kazanım Ve Bertaraf Tesisleri	5	21
Çimento	1	18
Gıda Fabrikaları	2	3
Gübre Fabrikaları	1	2
Şeker Fabrikaları	2	16
TOPLAM	14	61

Yozgat ilinde 2019 yılında 45.829 adet egzoz emisyonu ölçümü yapılmıştır. Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi düzenlenen firma sayısı 7'dir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Yozgat ilinde kentsel su temini için çekilen yüzeysel su kaynağı Kirazlı içme suyu göletidir. Yozgat Belediyesi tarafından 1985 yılında devreye alınarak işletilen 3.000 m³/gün kapasiteli içme suyu arıtma tesisi mevcuttur. Tesisten çıkan suyun tamamı şebekeye verilerek evsel amaçlı kullanılmaktadır. TUİK verilerine göre çekilen yüzeysel su miktarı toplamda 2.648 m³/yıldır.

Nüfusun ihtiyacı olan içme ve kullanma suyunun %90 ı Çorum ili Alaca sınırında bulunan Çatalkaya Dere havzasındaki 10 adet kuyudan (1999 yılından beri) ve Yozgat ili sorgun İlçesi karayoluna paralel Eğriöz deresi havzasındaki 14 adet kuyudan (1983 yılından beri) (toplam 24 kuyudan) temin edilmektedir. Kuyulardan toplanan su 40 km uzaklıktan terfi edilerek şehre getirilmekte ve klorlama işlemi yapılarak su şebekeye verilmektedir.

79.240 kişi merkez nüfusa sahip ilin nüfusça %97'si Yozgat Belediyesine ait kentsel kanalizasyon sisteminden faydalanmaktadır. Ayrıca kanalizasyon sistemi ile toplanan atık suyun tamamı (ortalama 18.000 m³/gün) Yozgat Belediyesi atık su biyolojik arıtma tesisinde arıtılarak Baltaözü Deresine deşarj edilmektedir. Yozgat Belediyesi Atık su Biyolojik arıtma tesisi 2006 yılında devreye alınmış olup, tesisin kapasitesi 24.000 m³/gün dür. Yaklaşık olarak hizmet verdiği nüfus ise 76.863 kişidir. Deşarj edilen su miktarı da 0,210 m³/sn dir. Tesiste oluşan arıtma çamuru miktarı 1,2 ton/gündür. Oluşan arıtma çamuru Yozgat Belediyesi Katı atık düzenli depolama alanına dökülerek bertaraf edilmektedir.

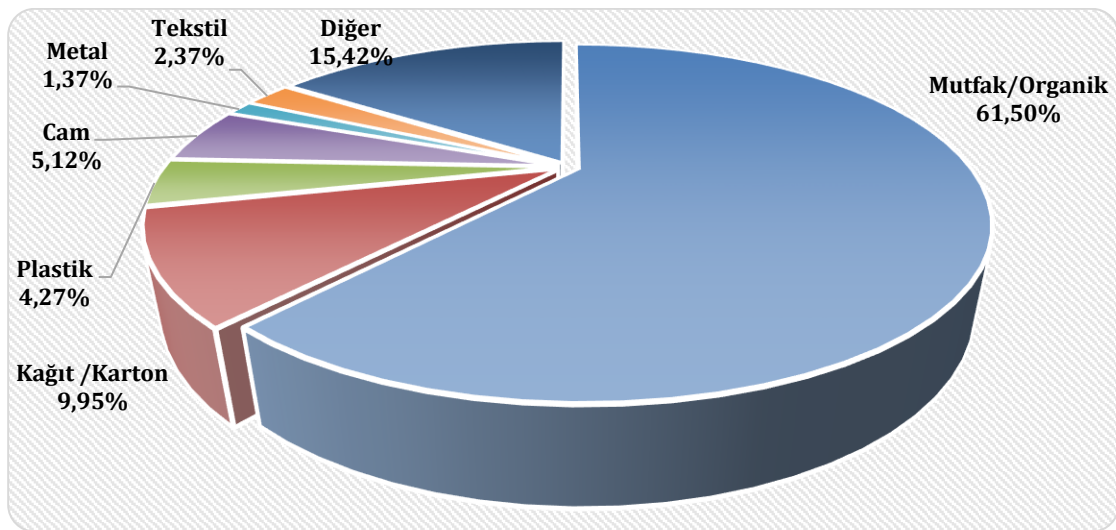
Çizelge 1041 - Yozgat ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	YOZGAT	VAR	-	-	Biyolojik	24.000	0,210	76.250	1,2
	Akdağmadeni		PLAN						
İlçeler	Aydıncık	X			Fiziksel	450			
	Boğazlıyan		PLAN						
	Kadışehri		İNŞAAT		Biyolojik	600			
	Çayıralan		PLAN						
	Sorgun		PLAN		Biyolojik	4.400			
	Yerköy	X			Biyolojik				
	Çandır		İNŞAAT						
	Yenifakılı			X					
	Sarıkaya			X					
	Saraykent		KESİN KABULDE		Biyolojik				
	Şefaatli	X			Biyolojik	1.000			
	Çekerek		PLAN						

Yozgat Atıksu Arıtma Tesisinde, 22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında SAİS kabini bulunmaktadır.

3. Atık

İl merkezinde katı atıkları toplama ve taşıma hizmeti Yozgat Belediyesi tarafından yapılmaktadır. Katı atıklar ilde 2007 yılında hizmete giren Yozgat Belediyeler Birliğine ait düzenli depolama alanında bertaraf edilmektedir. Yozgat ilindeki katı atıkların bir miktarı 200 lt'lik bidonlarda, bir miktarı da 1.500 lt' lik standart biriktirme kaplarında toplanmaktadır.

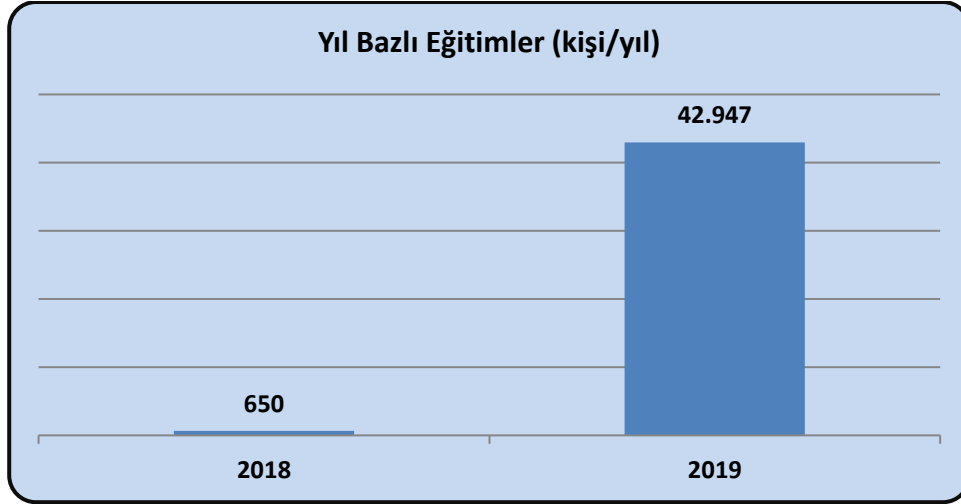

Grafik 148 - Yozgat ilinde katı atık kompozisyonu (Yozgat Belediyesi, 2019)

İlde Belediye mücavir alan sınırları içinde Mutafoğlu Mahallesi II.Mıntika 30 ada 1 nolu parselde Yozgat Belediyesi tarafından "Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıkları depolama sahası olarak belirlenmiş bir alan bulunmaktadır.

Çizelge 1042 - Yozgat ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Yozgat ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	5	401
Öğrenci	3	42.546

Grafik 149 - Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Yozgat ÇŞİM, Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Çizelge 1043 - 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Yozgat ÇŞİM, Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

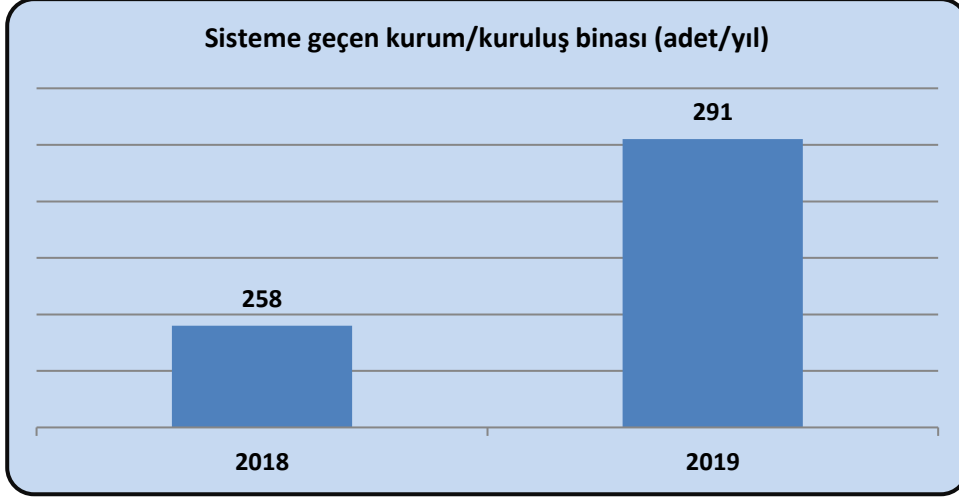
	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	11	79.516
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	11	752.856
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	11	42.849
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	11	30
Pil(16 06 01*)	11	250
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	11	470
TOPLAM	11	875.971

Çizelge 1044 - 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Yozgat ÇŞİM, Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
134	18	-

Çizelge 1045 - 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (YÇŞİM Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Geneli	14	11	78
Belediye Hizmet Binası	30	11	36
Okul	240	240	100
Kurum/kuruluş	3	0	
AVM	1	0	
Otel	18	0	
Hastane	40	40	100
Sanayi	3	0	
Diğer	0		

Grafik 150 - Yozgat ilinde yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı (Yozgat ÇŞİM, Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında ilde 9 ambalaj üreticisi firma, 41 piyasaya süren firma, 1 tedarikçi firma, 2 toplama ayırma tesisi 4 adet geri kazanım tesisi bulunmaktadır. Onaylı Ambalaj Atık Yönetim Planı bulunmamaktadır.

Atık Yönetim Uygulaması Verilerine göre 2018 yılında Yozgat'ta beyan edilen tehlikeli atığın 420,85 kg'ı geri kazanıma gönderilmiş, 568.090 kg'ı bertaraf edilmiş, 39.580 kg'ı lisanslı tesiste stokta bulunmakta ve 805 kg'ı da ihraç edilmiştir.

2018 yılında Yozgat'ta 1,36 ton atık motor yağı, 4,86 ton atık endüstriyel yağı toplanmıştır. İlde atık madeni yağların 5,4 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 10 kg'ı bertaraf edilmiş, 1.521 kg'ı stokta bulunmakta ve 805 kg'ı da ihraç edilmiştir.

Yozgat'ta 2018 yılında 3.408 kg atık akü, 33,09 ton bitkisel atık yağ (kullanılmış kızartmalık yağ) toplanmıştır. Yozgat'ta 2018 yılında 4,67 ton ömrünü tamamlamış lastik geri kazanım tesisine gönderilmiştir.

Çizelge 1046 - Yozgat ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Yozgat ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	4
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	9
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İldeki tıbbi atıklar lisanslı araçlar tarafından toplanılarak Yozgat Belediyeler Birliğine ait Merkez Salmanfakılı sınırları içerisinde bulunan Tıbbi Atık Sterilizasyon tesisinde bertaraf edilmektedir. Yozgat ilinde 2019 yılında 453,48 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Yapılan Yozgat Florasının Derlenmesi çalışmasına göre; 56 Familya'ya ait 213 Genus ve 399 Tür tespit edilmiş olup, bu 399 türün 70 tanesi endemiktir. Ayrıca yine bu 399 türün 69 tanesi alttür ve 48 tanesi de varyete düzeyindedir. Familyaların içerdikleri tür sayısına göre yüzdeleri sırası ile Compositae %14 (55 tür), Legüminosae %13 (52 tür), Graminea %9 (36 tür), Labiatae %7 (27 tür), Caryophyllaceae %5 (21 tür), Rosaceae %5 (20 tür), Boraginaceae %5 (19 tür), Scrophulariaceae %4 (17 tür), diğer familyalar %38 (152) şeklindedir.

Yozgat ilinin fauna türlerinin incelenmesi sonucu fauna türleri memeliler, kuşlar ve sürüngenler olarak üç bölümde incelenmiştir. Yapılan incelenme sonucu 4 türlü memeli, 9 tür kuş ve 3 tür yılan çeşidi tespit edilmiştir. Bunlardan bazıları tilki, tavşan, tarla faresi, sincap, yaban domuzu, altın kartal, küçük atmaca, delice, sığircık, dağ kargasıdır.

Yozgat ilinin merkez ilçesinde bulunan Kent Park ve Fuar alanına yakınlığı sebebi ile yoğun ziyaretçi potansiyeli olan Davulbaztepe mevki 2009 yılında Türkiye'nin 38. Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Yozgat

Çamlığı Milli Parkı'na 2 km mesafede olan Tabiat Parkı 72 ha alan kaplamaktadır. Sahanın büyük kısmı ağaçlandırılmış ve koruma altına alınmıştır. Sahanın korunaklı olması nedeni ile bölgede bulunan hayvan popülasyonunda artış gözlenmektedir.

Çizelge 1047 - Yozgat Çamlığı Milli Parkı özellikleri

Yozgat Çamlığı Milli Parkı	
Alanın resmi adı	: Yozgat Çamlığı Milli Parkı
Coğrafi konumu	: İl Merkezinin 2 km kuzeyinde bulunmaktadır.
Alanı	: 786 Hektar
Alanın açıklama tanımları	: Başlangıçta 264 ha olan alan, belediyece Bakanlığa devredilen alanlarla 522 ha, daha sonra yapılan ilave ağaçlandırma sahaları ile beraber Milli Parkın sahası 786 Hektar'a çıkartılmıştır. Çamlık Milli Parkı, Türkiye'nin ilk Milli Parkı olma gururunu taşımaktadır.
Yasal Konumu	: Çamlık Milli Parkı 1958 yılında Yüksek İcra Vekilleri Heyetinin 05.02.1958 tarih ve 4/9909 sayılı kararı ile Milli Park olarak ilan edilmiş ve tapuya şerh konularak, belediyeye ait olan bu alanın 49 yıllığına izin irtifak hakkı Orman Bakanlığına devredilmiştir.
Flora ve Faunası	: Yozgat Çamlığı Milli Parkı 1982 yılında yapılan araştırmaya göre, Kafkas Çamı (Pinus nigra Arn.Subsp. Pallasiana) denilen 400-500 yaşlarında Karaçam türünü barındırmakta ve bu çam türü Türkiye'de sadece Çamlıkta bulunmakta ve halen tohum verebilmektedir. Ayrıca Çamlıkta 43 familya ve 144 cins içinde toplam 212 bitki türü yaşamakta olup, bunların içinde 30'a yakın endemik tür bulunmaktadır.

Çizelge 1048- Yozgat ilinde bulunan tabiat anıtları

	Bulunduğu yer	Cinsi	Kapladığı alan (m ²)	Boy (m)	Çapı (m)	Çevresi (m)	Yaşı
1	Çekerek İlçesi Kamışçık Köyü	Kavak Ağacı	40	20	2,5	8,00	200
2	Akdağmadeni İlçesi Karadikmen Köyü	Meşe Ağacı	310	20	1,4	4,20	450-500

Çizelge 1049 - Yozgat'ta Koruma Altına Alınan Alanlar (Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müd. Verileri, 2018)

İL	İLÇE	MEVKİİ	ADI	BİTKİ ÖRTÜSÜ	KULLANIM DURUMU
Yozgat	Akdağmadeni	Kadınpınarı	Kadınpınarı	Sarıçam-Meşe	Mesire Yeri
Yozgat	Çekerek	Kamışçık Köyü	Ulukavak	Akkavak	Tabiat Anıtı
Yozgat	Akdağmadeni	Kadınpınarı	Geyik Üretim İstasyonu	Meşe-Sarıçam	
Yozgat	Sorgun	Bağdili	Bağdili mesire yeri	Meşe	
Yozgat	Çayıralan	Sorgun-Çevrik	Sorgun-Çevrik mesire yeri	Sarıçam	

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 1050 - Yozgat ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)

YOZGAT	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	19.307,02	1,41	18.933,50	1,38	22.339,10	1,63	22.171,53	1,62
2) Tarımsal Alanlar	826.995,70	60,43	876.690,70	64,06	890.041,60	65,04	88.8419,70	64,92
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	518.563,90	37,89	469.155,90	34,28	451.919,90	33,02	450.954,40	32,95
4) Sulak Alanlar	205,93	0,02	166,64	0,01	166,64	0,01	166,64	0,01
5) Su Yapıları	3.390,26	0,25	3.516,08	0,26	3.995,61	0,29	6.750,50	0,49
TOPLAM	1.368.462,77	100,00	1.368.462,76	99,99	1.368.462,77	99,99	1.368.462,77	99,99

Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca hazırlanarak ve 12.09.2012 tarih ve B.09.0.MPG.0.11.03.00-305.02-998/14212 sayılı yazı ile bildirilen Yozgat-Sivas-Kayseri Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, Plan Hükümleri ve Plan Açıklama Raporu, 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. Maddesi uyarınca Bakanlık Makamı'nın 21/02/2013 tarih ve 2735 sayılı Olur'u ile onaylanan ve uygun bulunan itirazlara ilişkin gerekli düzeltmeler yapılarak 12/11/2013 tarih ve 17583 sayılı oluru ile revize edilmiştir.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1051 – Yozgat ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Yozgat ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım- Gıda	Atık-Kimya	Hayvancılık	Turizm- Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	15	1	1	0	0	0	0	17
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	2	3	0	0	0	0	0	5
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 1052 – Yozgat ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 01/2014-12/2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
3	0	0	0	0	0	0	3

Çizelge 1053 – Yozgat ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 01/2014-12/2019)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
40	237	71	114	50	20	39	571

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1054 – Yozgat ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Yozgat ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	18	18
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	2	20	22
TOPLAM	2	38	40

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1055 – Yozgat ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Yozgat ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	8
Ani (plansız) denetimler	182
Genel toplam	190

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	5	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 1056 – Yozgat ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Yozgat ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Anız	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	144.968,00	6.221,38	0	0	287,00	151.426,38
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	3	11	0	0	1	15

İlde herhangi bir tesise verilen faaliyeti durdurma/kapatma kararı bulunmamaktadır.

2019 yılı itibarıyla Yozgat ilinde "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında 2 adet alt seviye, 1 adet üst seviye olmak üzere toplam 3 adet BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

67. ZONGULDAK

1. Hava Kalitesi

Zonguldak ilinde 2019 yılında konutlarda 99.329.588 m³, sanayide ise 36.126.521 m³ doğal gaz; konutlarda 205.727 ton kömür kullanılmıştır.

İlde mevcutta Merkez ilçede 1 adet, Kdz. Ereğli ilçesinde 2 adet, Kilimli ilçesinde 4 adet, Çaycuma ilçesinde 1 adet ve Kozlu ilçesinde 2 adet olmak üzere toplam 10 adet hava kalitesi ölçüm istasyonu bulunmaktadır. Zonguldak ilindeki 2019 yılında Zonguldak ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1057'de verilmektedir.

Çizelge 1057 - Zonguldak ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

Merkez	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	30,67	0	58,10	8	1,18	0	48,90	0	46,54	0	95,44	0	-	-
Şubat	28,54	0	45,15	9	1,13	0	42,75	0	44,23	0	86,99	0	-	-
Mart	19,21	0	30,22	3	0,92	0	32,92	0	44,77	0	78,89	0	-	-
Nisan	11,23	0	25,72	0	0,88	0	33,01	0	44,47	0	77,48	0	-	-
Mayıs	4,96	0	22,91	1	0,57	0	23,50	0	38,82	0	62,33	0	-	-
Haziran	3,37	0	4,93	0	0,65	0	19,29	0	30,11	0	49,40	0	-	-
Temmuz	4,13	0	9,19	0	0,47	0	19,71	0	30,36	0	50,08	0	-	-
Ağustos	5,32	0	19,08	0	0,43	0	22,90	0	33,76	0	56,67	0	-	-
Eylül	5,76	0	23,18	0	0,46	0	27,08	0	35,35	0	62,47	0	-	-
Ekim	7,51	0	43,07	8	0,69	0	41,14	0	42,49	0	83,64	0	-	-
Kasım	20,03	0	71,49	27	1,15	0	60,99	0	51,93	0	112,93	0	-	-
Aralık	26,34	0	59,76	11	1,32	0	66,43	0	42,17	0	108,60	0	-	-

Çatalağzı Cumayı	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	10,63	0	48,37	9	1,09	0	5,53	1	21,90	3	16,32	0	34,35	0
Şubat	15,45	0	57,02	10	1,24	0	4,16	0	19,40	0	13,52	0	30,10	0
Mart	15,41	0	57,07	19	1,50	0	3,45	0	19,05	0	12,73	0	33,06	0
Nisan	17,73	0	59,66	17	1,19	0	3,08	0	16,95	1	11,53	0	31,04	0
Mayıs	15,85	0	43,46	7	0,32	0	2,42	0	12,86	0	8,68	0	39,88	0
Haziran	5,71	0	33,56	0	0,08	0	1,45	0	8,29	0	5,49	0	69,25	0
Temmuz	20,64	0	32,02	2	2,30	1	2,79	0	11,06	0	8,18	0	83,08	0
Ağustos	11,63	0	40,23	8	0,44	0	1,83	0	3,56	0	3,57	0	76,39	0
Eylül	13,17	0	42,20	3	0,37	0	3,66	0	11,85	0	9,43	0	70,18	0
Ekim	11,18	0	52,61	21	1,04	0	5,14	0	12,01	0	10,99	0	51,44	0
Kasım	18,63	0	76,87	22	1,26	0	7,45	0	18,65	0	16,54	0	33,18	0
Aralık	21,22	0	42,30	13	1,40	0	9,13	0	16,08	0	16,97	0	33,78	0

Çatalağzı Kuzyaka	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	27,04	0	57,02	18	0,74	0	7,01	1	23,98	0	31,20	0	41,56	0
Şubat	25,81	0	65,48	13	1,21	0	4,32	0	22,70	1	26,94	0	38,59	0
Mart	20,38	0	73,21	24	1,52	0	3,51	0	25,26	1	28,54	0	48,14	0
Nisan	14,62	0	68,40	22	1,22	0	3,38	0	22,98	1	26,13	0	46,87	0
Mayıs	9,48	0	60,63	20	0,38	0	2,88	0	20,86	0	23,68	0	52,35	0
Haziran	3,55	0	45,78	8	0,39	0	-	-	-	-	-	0	64,87	0
Temmuz	4,79	0	45,46	9	0,29	0	1,67	0	10,57	0	12,24	0	69,41	0
Ağustos	4,86	0	44,48	12	0,57	0	1,76	0	10,96	0	212,72	0	69,47	0
Eylül	5,58	0	47,91	8	0,73	0	1,84	0	12,00	0	13,84	0	66,56	0
Ekim	11,65	0	44,17	6	0,87	0	3,45	0	18,32	0	21,77	0	46,96	0
Kasım	32,39	0	64,39	24	0,94	0	7,83	0	32,20	7	20,03	0	33,37	0
Aralık	34,94	0	54,44	17	1,04	0	9,56	0	25,59	2	35,16	0	34,94	0

Çizelge 1057 - Zonguldak ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (devam)

KRD. EREĞLİ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	2,49	0	88,02	29	1,56	0	-	-	-	-	-	-	6,75	0
Aralık	3,47	0	70,12	19	0,56	0	20,52	0	16,41	0	36,79	0	6,55	0

KİLİMLİ	SO ₂	AGS*	PM ₁₀	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	25,94	0	-	-	1,12	0	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	1,3	0	70,38	2	0,54	0	3,02	-	15,34	0	8,62	0	-	-
Temmuz	13,96	0	70,61	2	0,73	0	-	-	24,7	0	19,29	0	11,09	0
Ağustos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	4,94	0	76,20	2	0,68	0	12,20	0	24,14	0	19,85	0	-	-
Ekim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	-	-	197,76	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

KOZLU	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	3,45	0	45,50	11	0,53	0	31,65	0	17,40	0	46,53	0	13,14	0
Şubat	3,29	0	42,98	8	0,52	0	28,83	0	17,00	0	45,13	0	13,54	0
Mart	3,19	0	34,09	1	0,53	0	28,76	0	16,84	0	44,73	0	13,04	0
Nisan	3,74	0	34,33	2	0,50	0	29,13	0	16,85	0	45,25	0	13,97	0
Mayıs	3,89	0	38,24	5	0,52	0	26,62	0	16,48	0	43,53	0	13,68	0
Haziran	0,39	0	37,46	1	0,48	0	28,06	0	17,20	0	43,61	0	13,68	0
Temmuz	1,25	0	37,61	0	0,48	0	28,46	0	16,88	0	43,02	0	14,01	0
Ağustos	2,02	0	38,62	0	0,50	0	26,39	0	17,12	0	42,85	0	13,16	0
Eylül	2,32	0	38,99	0	0,35	0	27,63	0	16,54	0	43,18	0	16,99	0
Ekim	3,29	0	38,32	0	0,42	0	20,66	0	14,39	0	33,84	0	16,65	0
Kasım	5,52	0	38,43	0	0,66	0	33,67	0	18,18	0	49,60	0	12,53	0
Aralık	9,69	0	38,00	0	0,73	0	42,37	0	17,62	0	60,36	0	9,22	0

MUSLU TEPEKÖY	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	13,22	0	24,93	1	0,40	0	2,59	0	11,22	0	7,40	0	69,05	0
Şubat	17,09	0	24,28	0	0,32	0	3,38	0	12,25	0	8,48	0	73,05	0
Mart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Çizelge 1058 - Zonguldak ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Zonguldak ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Demir - Çelik ve Metalurji Fabrikaları	1	12
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	2	7
Kağıt Fabrikaları	1	1
TOPLAM	3	17

Zonguldak İline ait onaylanmış 2020-2024 tarihlerini kapsayan Temiz Hava Eylem Planı bulunmaktadır. Mevcut Temiz Hava Eylem Planında belirtilen hususlar çerçevesinde ilde hava kalitesinin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

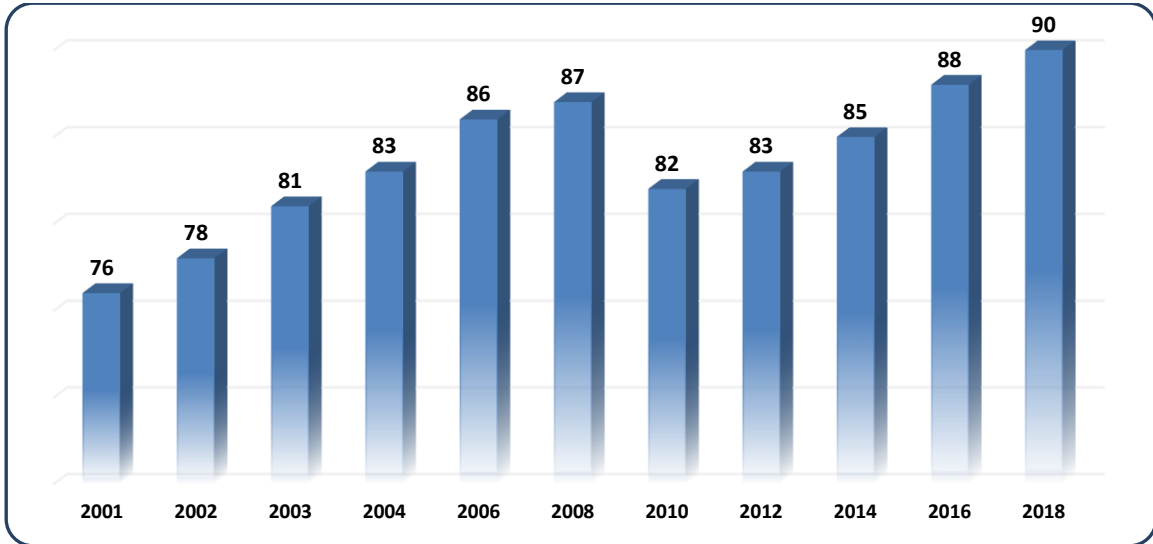
2019 yılında Zonguldak ilinde toplam 21 adet Egzoz Emisyon Ölçüm Yetki Belgesine sahip istasyon bulunmaktadır. 2019 yılında 60.929 adet araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Zonguldak ilinde kentsel içme suyu yüzeysel su olarak, barajlar ve akarsudan temin edilmektedir. Kullanılan suyun %61'si yüzeysel sulardan (baraj), %39'ü yeraltı suyundan (kaynak, kuyu) karşılanmaktadır.

İl genelinde rekreasyonel amaçlı kullanılan su miktarı yaklaşık olarak 84.043 m³/yıl' dır.

İlde toplam 31 adet belediyeden atıksu arıtma tesisi ile hizmet veren belediye sayısı 7'dir. 2018 yılı itibarıyla Zonguldak ilinde atıksu arıtma tesisine bağlı nüfusun toplam belediye nüfusu (toplam ilçe ve belde belediyeleri) içerisindeki oranı %50,6'dır.

Grafik 151 - Zonguldak ilinde kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Çizelge 1059 - Zonguldak ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Zonguldak		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/ Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Merkez	X			Biyolojik + İleri	34.000 m ³ /gün	0,21	105.000	7,7
	Kdz. Ereğli	X			Fiziksel	59.875,20	0,34	118.000	
İlçeler	Devrek	X	Yeni Arıtma Tesisi Planlama Aşamasında		Fiziksel + Biyolojik	9.000	0,0046	27.110	0,6
	Gülüç	X			-	1.400	-	7.800	
	Filyos	X			-	-	0,021	5.700	
	Kilimli		Proje Aşamasında		Fiziksel			22.000	

Çizelge 1059 - Zonguldak ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devam)

Zonguldak	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/ Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İlçeler	Çaycuma	X			Fiziksel + Biyolojik	3.950	0,045	27.000	0,8
	Alaplı	X			Fiziksel	3.924	0,045	20.287	0,13
	Karapınar		Proje Aşamasında						
	Saltukova		Proje Aşamasında						
	Nebioğlu	X			Fiziksel + Biyolojik	200	0,0023		

22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" Zonguldak Atıksu Arıtma Tesisinde SAİS kabini bulunmaktadır.

Çizelge 1060 - Zonguldak ilinde 2019 yılı OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (ZÇŞİM, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
Zonguldak Ereğli OSB	Faal	200	Biyolojik Ardışık Kesikli Paket AAT	0,0130
Zonguldak Çaycuma OSB	Faal	1.000	Biyolojik	0,071

Çizelge 1061 - Zonguldak ilinde 2019 Yılı İtibariyle Münferit Sanayiye Ait Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Sayısı (Atıksu Bilgi Sistemi, 2019)

Tesis Statüsü	Atıksu Arıtma Tesisi Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	84

Çizelge 1062 - Zonguldak ilinde 2019 yılı itibariyle arıtıldıktan sonra bertaraf edilen atıksu durumu (Atıksu Bilgi Sistemi, 2019)

ARITILDIKTAN SONRA BERTARAF EDİLEN ATIKSU DURUMU							
Alıcı Ortama Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kanalizasyona Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kentsel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Tarımsal Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Endüstriyel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Çevresel/Ekolojik Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Başka Bir Tesise Su Kaynağı (m ³ /yıl)	TOPLAM (m ³ /yıl)
3.016.542.500	79.570	-	-	-	-	-	3.016.622.070

Çizelge 1063 - Zonguldak ili kıyılarında Su Yönetim Birimleri (sim.gov.tr, 2020)

Su Yönetim Birimi Kodu	Su Yönetim Birimi Kapsadığı Alan	Ekolojik Kalite Durumu		
		2017	2018	2019
KRD3	Zonguldak	Zayıf kalite	Zayıf kalite	Zayıf kalite

2019 yılı itibariyle Zonguldak ilinde bulunan 3 adet kıyı tesisinde atık kabul tesisi bulunmaktadır. Bunlar TTK Genel Müdürlüğü, Ereğli Demir Çelik Fabrikaları AŞ ve Eren Enerji Elektrik Üretim AŞ tarafından faaliyetleri sürdürülen atık kabul tesisleridir. Ayrıca İlde TTK Genel Müdürlüğüne ait liman işletmesine bağlı olarak faaliyet gösteren BER Çevre Lojistik A.Ş. firmasına ait atık alım gemisi bulunmaktadır.

Çizelge 1064 - Zonguldak ilinde 2019 yılı itibariyle acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı (ZÇŞİM, 2019)

Şehir	Acil Müdahale Planı Hazırlaması Gereken Kıyı Tesis Adedi	Onaylı Plana Sahip Kıyı Tesis Adedi
Zonguldak	3	3

Zonguldak ilinde 19 plaj bulunmaktadır. Plajlarda yapılan kirlilik ölçüm sonuçlarına göre bütün plajlar uygunluk kriterini sağlamıştır. Zonguldak'ta Mavi Bayrak almaya hak kazanmış plaj bulunmamaktadır.

3. Atık

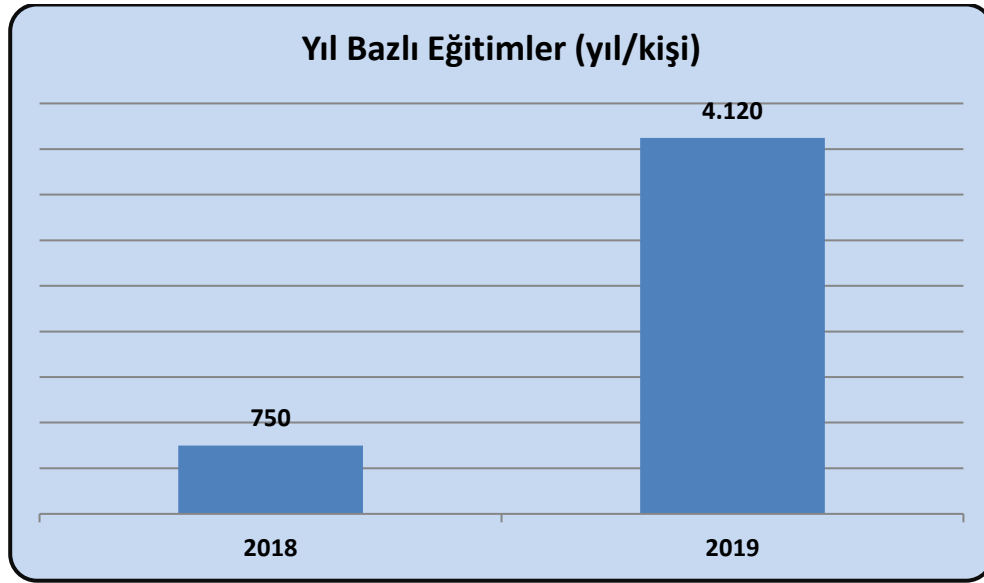
Zonguldak sınırları dâhilinde bulunan Belediyeler ve İl Özel İdaresi ZONÇEB'e ait katı atık depolama tesisinden yararlanmaktadır. Evsel katı atıklar kaynağında ayrıştırılmadan toplanılmaktadır. Merkez İlçe Sofular Köyü Tombalaklar mevkinde bulunan Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi'ne katı atıkların taşınmasının

ekonomik olmasını sağlamak, taşıma hattındaki trafiğe fazla yüklenmemek için atıklar, Kilimli (Karadon), Çaycuma, Devrek, Kdz. Ereğli ve Zonguldak Belediyesi transfer istasyonlarından sıkıştırılmalı semi treylerlerle düzenli depolama sahasına nakledilmektedir. ZONÇEB'e ait katı atık düzenli depolama alanında artan ihtiyaç sebebiyle yaklaşık 5,4 ha büyüklüğünde ikinci lot için ise inşaat çalışmaları tamamlanmış olup üzere olup tesise 2019 yılının sonu itibari ile atık kabulüne başlanmıştır.

Zonguldak'ta "Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında hafriyat depolama alanı bulunmamaktadır. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ve Belediyelerin birlikte yer belirleme çalışmaları devam etmektedir. Bununla ilgili ilde gerekli çalışmaların yürütülmesi için ilgili kurumların katılımıyla bir komisyon oluşturulmuştur. Oluşturulan komisyon çalışmalarına devam etmektedir.

Çizelge 1065 - Zonguldak ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	48	3.294
Öğrenci	5	808

Grafik 152 - Zonguldak ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Çizelge 1066 - Zonguldak ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

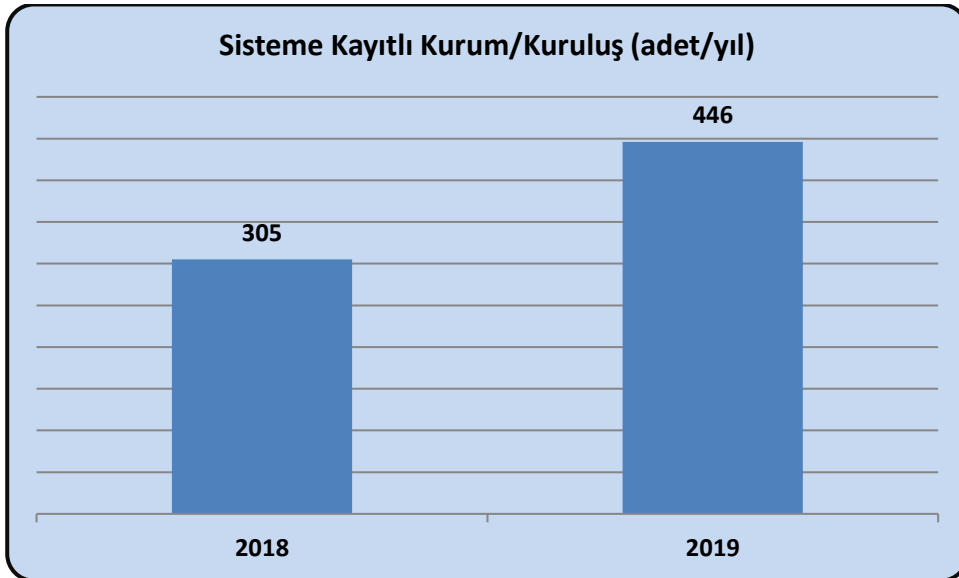
	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)		1.028.192
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		1.038.564
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		569.835
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		12.975
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)		22.170
Pil(16 06 01*)		827
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)		51.600
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)		222
Aydınlatma (20 01 21*)		156
Elektrikli-Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		40.233
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		16.585
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)		172.184
Organik atık		32
TOPLAM		2.953.375

Çizelge 1067 - Zonguldak ilinde 2019 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/OSB/Üniversite/Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1. Sınıf AGM	Belediye	Kdz. Ereğli	14	1-Kağıt ve karton ambalaj/Kompozit ambalaj/ Kağıt ve karton 2-Plastik ambalaj/ Plastikler 3-Metalik ambalaj / Metaller 4-Cam ambalaj / Cam 5-Ahşap ambalaj 6-Tekstil ambala/Giysiler/Tekstil ürünleri 7-Kurşunlu piller 8-Nikel kadmiyum piller/Cıva içeren piller/Alkali piller/Diğer piller ve akümülatörler 9-Flüoresan lambalar ve diğer cıva içeren atıklar 10-Kloroflorokarbonlar içeren iskartaya çıkmış ekipmanlar/Iskarta elektrikli ve elektronik ekipmanlar Pilsiz çalışan tek kullanımlık fotoğraf makineleri 11-Sitotoksik ve stostatik ilaçlar 12-Yenilebilir sıvı ve katı yağlar 13-Hacimli atıklar/Ömrünü tamamlamış lastikler 14-Evlerden kaynaklanan tehlikeli atıklar.
2. Sınıf AGM	AVM	-	-	-
3. Sınıf AGM	OSB, Üniversite, Site, havaalanı	-	-	-
Mobil Atık Getirme Merkezi	Belediye	-	-	-

Çizelge 1068 - Zonguldak ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Geneli	24	9	
Belediye Hizmet Binası	-	4	
Okul	474	108	
Kurum/kuruluş	538	139	
AVM	4	1	
Otel		1	
Hastane	10	14	
Sanayi		170	-
Diğer		-	-

Grafik 153 - Zonguldak ilinde yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Çizelge 1069 - Zonguldak ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
557	115	130

İlde ambalaj ve ambalaj atıklarını ayrı toplayan belediye bulunmamaktadır. Zonguldak ili sınırları içerisinde Belediyeler ambalaj atığı toplama yükümlülüklerini Zonguldak Özel İdare ve Belediyeler Çevre Altyapı Temel Hizmetler Birliği (ZONÇEB) aracılığıyla gerçekleştirmektedirler. İl sınırları içerisinde Merkez İlçesinde 1 ve Devrek ilçesinde 2 adet, Çaycuma İlçesinde 1, Kdz. Ereğli İlçesinde 1 adet olmak üzere toplam 5 adet lisanslı Ambalaj Atığı Toplama ve Ayırma Tesisi bulunmaktadır. Zonguldak'ta 115, piyasaya süren işletme, 19 ambalaj üreticisi ve 2 tedarikçi bulunmaktadır. İlde İl, İlçe ve Belde olmak üzere 25 adet Belediye bulunmaktadır. Bu Belediyelerin ambalaj atıkları yönetimi ZONÇEB aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Zonguldak ilinde 2018 yılında 7.938,23 ton tehlikeli atık üretildiği, bu atıkların 6.379,53 tonunun geri kazanıldığı, 1.463,06 tonunun bertaraf edildiği, 32,63 tonunun lisanslı firmada stoğunda olduğu ve 62,98 tonunun da ihraç edildiği Atık Yönetim Uygulaması sistemine bildirim yapılmıştır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Zonguldak ilinde 614,92 ton atık endüstriyel yağ, 555,08 ton da atık motor yağı toplanmıştır. Atık madeni yağın 1.068,39 tonu geri kazanılmış, 40,84 tonu bertaraf edilmiş, 60,78 tonu ihraç edilmiş, 8,69 tonu da stokta bulunmaktadır.

Zonguldak'ta 2018'de 289,2 kg atık akü toplanarak atık akümülatör geri kazanım tesislerine gönderilmiştir. Zonguldak ilinde 143 kg atık pil, 48,55 ton kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

İlde 2018'de toplanan ÖTL'nin 67,18 tonu geri kazanım tesislerine, 0,76 tonu da çimento fabrikalarına ek yakıt olarak yakılmak üzere gönderilmiştir.

Zonguldak ilinde 2018 yılında toplanan atık elektrikli ve elektronik eşya miktarı 477,75 ton'dur.

İlde 2019 yılı itibarı ile Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliğinin 12. Maddesi kapsamında "Tehlikesiz Atık Toplama ve Ayırma Belgesi" ne sahip tesis sayısı 31 adettir. İlde Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliğinin 12. Maddesi kapsamında 2019 yılında 8 adet tesise "Tehlikesiz Atık Toplama ve Ayırma Belgesi" düzenlenmiştir.

Çizelge 1070 - Zonguldak ilinde 2019 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri üretim kapasiteleri, cüruf ve bertaraf yöntemi (Zonguldak ÇŞİM, 2020)

Tesis Adı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
Ereğli Demir Çelik Fabrikaları A.Ş.	Koklaşabilir Taş Kömürü	1.209.429	Yüksek Fırın Curufu 742.124	YF Cürufu çimento fabrikalarına verilmektedir.
	Antrasit	7.466		
	PCI Taş Kömürü	469.678		
	Satın Alınan Kok	407.839		
	Demir Cevheri Tozu	1.330.269	Çelikhane Curufu 409.505	1)Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Onayı ile Atık Minimizasyonu kapsamında Sinter Fabrikasında kullanılmaktadır. 2)Atıktan Türetilmiş Yakıt, Yakıt ve Alternatif Hammadde tebliği kapsamında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Onayı ile çimento fabrikalarına verilmektedir. 3)TS EN 13242 ve TS EN 13043 belgeleri alınmış olup Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 20.07.2017 tarih ve 51475790-145.02-E.9315 sayılı yazısı ile yan ürün olarak değerlendirilmesi uygun bulunmuş olup çevre belediyelere verilmektedir.
	Demir Cevheri Parça	436.211		
	Pelet	2.679.410		
	Tufal	140.260		
Hurda	236.194			
Yardımcı Hammaddeler	810.507			
TOPLAM		7.727.263	1.174.419	

Çizelge 1071 - Zonguldak ilindeki 2019 yılında termik santrallerde kullanılan kömür miktarı ve oluşan cüruf-uçucu kül miktarı (Zonguldak ÇŞİM, 2020)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf (ton/yıl)
ÇATES ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.	6.581.656	61.576	29.012
EREN ENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.	1.589.729	265.647	104.736
TOPLAM	8.171.385	327.223	133.748

Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği uyarınca tıbbi atıklar il sınırları içerisinde bulunan 1 adet Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinde sterilize edilerek zararsız hale getirilmekte ve düzenli depolama alanında evsel atıklarla beraber depolanmaktadır. 2019 yılı içerisinde toplam 821, ton tıbbi atık sterilize edilmiştir.

Çizelge 1072 - 2019 yılı itibariyle Zonguldak ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (ZÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	6
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	9
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	1
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Literatür ve arazi çalışmalarına göre, Zonguldak ili sınırları içerisinde Eğreltiotları'ndan (Pteridophyta) 9 familya, 11 cinse ait 16 tür, Yarıaçık tohumlu bitkilerden (Gymnospermae) 3 familya ve 4 cinse ait 9 tür ve alttür, Tohumlu Bitkilerden (Angiospermae) 87 familya ve 284 cins'e ait toplam 521 tür ve alttür seviyesinde bitki tespit edilmiştir. Tıbbi önemi olan bitkilerin sayısı 74, ekonomik olanlar ise 127'dir. İl sınırları içerisinde 17 adet endemik flora, 13 adet de endemik fauna türüne rastlanmıştır. Zonguldak yöresi endemik bitki varlığı açısından da oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Ana toprağı Zonguldak olan bu bitkilerin bir bölümü yörenin antik adları ile (phrygia, paphlagonica, galaticus, bihhyicum, pontica...), bir bölümü de mitolojik kaynaklardaki adları ile (delphinium, olympica, heracleum...) bilinmektedir. Zonguldak ilindeki flora türlerinin %3'ü toplam tür sayısı içinde tehlike sınıfı açısından koruma altındadır.

Zonguldak ilindeki fauna türlerinin %28'si toplam tür sayısı içinde tehlike sınıfı açısından koruma altındadır. Zonguldak ilindeki fauna türlerinin % 28'si toplam tür sayısı içinde tehlike sınıfı açısından koruma altındadır.

Zonguldak ilinde Milli Park bulunmamaktadır.

İlde Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından ilan edilmiş Danaağızı Tabiat Parkı, Göldağı Tabiat Parkı, Milli Egemenlik Tabiat Parkı, İncüvez Çamlığı Tabiat Parkı bulunmaktadır.

İlde Alaplı İlçesi, Gümeli Beldesinde yaklaşık 4.000 yaşında olan porsuk ağacı bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı**Çizelge 1073 - Zonguldak ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)**

ZONGULDAK	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	12.766,55	4,03	8857,23	2,65	9498,71	2,84	9709,76	2,91
2) Tarımsal Alanlar	155.238,84	49,01	146801,8	43,92	146413	43,81	146272,6	43,76
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	145.415,21	45,91	175145,9	52,4	174868	52,32	174785,9	52,29
4) Sulak Alanlar	0	0,00	0	0,00	0	,00	0	0,00
5) Su Yapıları	3.302,84	1,04	3427,67	1,03	3452,94	1,03	3464,44	1,04
TOPLAM	316.723,44	100,00	334232,6	100	334232,6	100	334232,6	100

İl sınırları içinde Zonguldak-Bartın-Karabük Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı yürürlükte bulunmaktadır.

6. ÇED İşlemleri**Çizelge 1074 - Zonguldak ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Sistemi, 2020)**

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	4	1	3	2	1	2	1	14
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	1	0	0	1
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 1075 - Zonguldak ilinde Bakanlık Merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED sistemi; 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
73	61	295	71	155	110	181	946

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1076 - Zonguldak ilinde 2019 yılında ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Zonguldak ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	3	20	23
Çevre İzin / Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	2	36	38
TOPLAM	5	56	61

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1077 - Zonguldak ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Zonguldak ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	16
Ani (plansız) denetimler	424
Genel Toplam	440

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	6	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	101	0,00

Çizelge 1078 - Zonguldak ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Zonguldak ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	347.139	180.509	0	776.765	0	238.667	48.701	1.591.781
Uygulanan Ceza Sayısı	4	1	0	3	0	5	7	20

İlde gerçekleştirilen denetimler neticesinde 2019 yılı içerisinde 1 adet tesise faaliyeti durdurma yaptırımı uygulanmıştır.

2019 yılı itibarıyla Zonguldak ilinde "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında 6 adet alt seviye, 1 adet te üst seviye kuruluş olmak üzere toplam 7 adet BEKRA kuruluşu bulunmaktadır.

68. AKSARAY

1. Hava Kalitesi

Aksaray ilinde 2019 yılında konutlarda 56.530.571,96 m³ ve sanayide 36.141.001,40 m³ doğalgaz kullanılmıştır. İlde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1079'da verilmektedir.

Çizelge 1079 - Aksaray ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	29.32	-	26.38	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	20.30	-	27.73	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	15.63	-	21.81	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	12.54	-	30.05	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	7.02	-	44.97	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	4.94	-	32.92	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	4.82	-	33.86	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	4.43	-	31.07	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	3.70	-	30.55	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	3.20	-	41.27	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	21.95	-	59.42	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	28.91	-	47.80	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İlde 2019 yılında egzoz gazı emisyon ölçüm yetki belgesi düzenlenen firma sayısı 8'dir. 2019 yılı egzoz emisyon ölçüm pulu sayısı ise 44.866 adettir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Aksaray ili (merkez) içme suyu potansiyeli mevsimlere göre değişiklikler göstermekte olup ilde yılda ortalama 16.180.855 m³/yıl su tüketilmektedir. Aksaray ili içme suyu ihtiyacını üç ayrı kaynaktan kullanmaktadır. Bunların ikisi yer altı su kaynağı olup diğeri de yüzeysel su kaynağı olan Mamasun Barajıdır. Mamasun Barajı en büyük içme suyu kaynağı olup buradan alınan su belli bir fiziksel ve kimyasal arıtmaya tabi tutulduktan sonra şehre verilmektedir. Diğer iki yeraltı su kaynağı ise (Bağlıköy yeraltı su kaynağı ve Helvadere tatlı su kaynağı) kimyasal arıtım ile arsenik giderimi yapılarak şehre verilmektedir.

Çizelge 1080 -Aksaray ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Merkez		X		77.760			
	Topakkaya		X		300			
	Yenikent		X		320			
İlçeler	Ağaçören		X		200			
	Eskil	X			1000		17.145	
	Ortaköy	X			200		18.514	
	Sarıyahşi		X		86,4			

İl nüfusunun %98'i kanalizasyon sistemine bağlıdır. Aksaray OSB'nin atık su arıtma tesisi inşaatı tamamlanmış olup hizmet vermektedir.

Çizelge 1081 - Aksaray ilinde OSB'de olan atıksu arıtma tesislerinin durumu

OSB Adı	Mevcut Durumu	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Aksaray OSB	Faal	1.500	Biyolojik+Fiziksel+Kimyasal+ Çamur Susuzlaştırma	4

3. Atık

İlde 1 adet katı atık düzenli depolama tesisi bulunmaktadır. Tesis Mahalli İdareler Hizmet Birliği tarafından işletilmektedir. Toplanan katı atık miktarı yaz aylarında 247 ton/gün, kış aylarında 213 ton/gündür.

Ayrıca katı atık tesisi içerisinde oluşan deponi gazından elektrik üretimi yapılmaktadır. Tesis 108.000 m²lik alanda 910.000 m³lük katı atık depolama kapasitesi ile faaliyet göstermek üzere inşa edilmiştir. İlde vahşi depolama yapılmamaktadır.

Çizelge 1082 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Aksaray ÇŞİM, Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	6	3.824
Öğrenci	20	10.464

İlde “Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında Piyasaya Süren İşletme Sayısı 132, Ambalaj Üreticisi Sayısı 6, Tedarikçi Sayısı 3 adettir. Ayrıca faaliyette olan “Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi 14 adet, Geri Kazanım Tesisi 20 adettir.

İlde, lisans almış 2 adet ve GFB almış 1 adet olmak üzere toplam 3 adet tehlikeli atık geri dönüşüm tesisi bulunmaktadır. 2018 yılında ilde toplanan 3.256.459 kg tehlikeli atığın 927.927 kg'ı bertaraf edilmiş, 2.296.782 kg'ı geri kazanıma gönderilmiş, 9.500 kg'ı ihraç edilmiş, 22.250 kg'ı stokta bekletilmiştir.

2018 yılında 83.750 kg atık motor yağı, 44.300 kg endüstriyel yağ toplanmıştır.

İlde 2018 yılında 2 adet atık akü geri kazanım tesisi olup 2.925.500 kg atık akü toplanmıştır.

Çizelge 1083 – Aksaray ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	16
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	6
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	16
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	2
Maden Atığı Bertaraf Tesisi	0

İlde “Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında bir adet geçici depolama alanı mevcuttur. İlde 2019 yılında toplam 1.309,500 ÖTA hurdaya ayrılmıştır.

2019 yılı içerisinde 262 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Aksaray ilinde bilinen tek sulak alan Eski ilçesi sınırları içerisinde bulunan Eşmekaya Sazlığı'dır. Yüzölçümü 7.936 ha olup, denizden yüksekliği 945 m'dir. Tuz Gölü Özel Çevre Koruma alanı içinde yer alan ve önemli kuş alanı statüsü de olan Eşmekaya Sazlığı, aynı zamanda I. Derecede Doğal Sit Alanı ve Yaban Hayatı Koruma Sahasıdır. Tuz Gölü'nün güneyinde yer alan Ö.K.A., sazlıklarla çevrili açık bir tatlı su gölünden (Eşmekaya Gölü), ana göl çevresindeki küçük sulak alandan ve içinde pek çok pınarın bulunduğu geniş bataklık ve meralardan oluşmuştur. Bölgede görülen önemli kuş türleri arasında; kızılboyunlu batağan, leylek, sakarca, macar ördeği, dikkuyruk, bozkır delicesi, çayır delicesi, küçük kerkenez, turna, bataklıklırlangıcı, gülen sumru, su kuşu, mahmuzlu kızkuşu sıralanabilir. Ancak, Konya Kapalı Havzasındaki yer altı sularının düşüşüyle birlikte pınarlar kurumuş ve bir zamanlar birçok su kuşu için üreme alanı olan Eşmekaya Sazlığı bugün neredeyse tamamen kurumuştur. Orta Anadolu'nun en zengin sulak alanlarından biri olan Ö.K.A. bugün ne yazık ki restorasyon aşamasına gelmiştir.

İlde milli park, tabiat parkı ve tabiatı koruma alanları bulunmamaktadır. İlde tabiat anıtı olarak Merkez İlçe Kurtuluş Mahallesinde Ervah Kabristanlığı girişinde Kanlı Pelit, Hamit Mahallesi Güzelbaba sokakta Karaoğlan Kavağı bulunmaktadır.

Ayrıca, İl sınırları içerisinde İhlara Özel Çevre Koruma Bölgesi bulunmakta ve Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesinin önemli bir bölümü de il sınırları içerisinde kalmaktadır. İlde İhlara Vadisi Ören Yeri, Manastır Vadisi Ören Yeri, Saratlı Belediyesi Kırkgöz Yeraltı Şehri yerli ve yabancı turistleri ağırlamaktadır.

5. Arazi Kullanımı

6.07.2007 tarihinde onaylanan "Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı"nın L-33 no'lu paftasında 11.11.2008 tarih ve 27051 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik", 4856 sayılı Kanun'un 2 (h) ve 10 (c) maddeleri ile 2872/5491 sayılı Kanun'un 9 (b) maddesi uyarınca 28.01.2013 tarihinde değişiklik yapılmıştır.

Çizelge 1084 - Aksaray ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecs.tarimorman.gov.tr,2020>)

Arazi Sınıfı	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	10.747,76	1,4	13.497,90	1,76	18.695,65	2,44	19.457,82	2,54	19.858,74	2,59
2) Tarımsal Alanlar	495.982,36	64,74	491.581,12	64,17	495.490,28	64,68	503.113,67	65,67	503.592,89	65,74
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	220.066,14	28,73	218.056,46	28,46	140.141,20	18,29	130.017,79	16,97	129.156,89	16,86
4) Sulak Alanlar	24.017,04	3,14	23.338,53	3,05	98.235,06	12,82	98.524,57	12,86	98.505,33	12,86
5) Su Yapıları	15.268,68	1,99	19.607,97	2,56	13.519,78	1,76	14.968,13	1,95	14.968,13	1,95

Bakanlığımızca 24.06.2011 tarihinde onaylanan Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği kapsamında M-32 nolu paftasında sehven yapılmış olan hatanın 14.06.2016 tarih ve 29030 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği’nin 20.maddesinin 2.fıkrası çerçevesinde giderilerek, “Sanayi ve Depolama Bölgesi” amacıyla yapılan düzenlemeye yönelik Kırşehir–Nevşehir–Niğde–Aksaray Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği Bakanlık Makamı’nın 29.01.2017 tarih ve 1644 sayılı Olur’u ile onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1085 - Aksaray ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	13	1	3	1	1	0	1	20
ÇED Gereklidir	1	0	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	2	0	0	0	0	1	0	3
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1086 - Aksaray ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	3	16	19
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	6	13	19
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		71	71
TOPLAM	9	29	109

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1087 - Aksaray ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Aksaray ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	8
Ani (plansız) denetimler	206
Genel toplam	214

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	1	0,0
	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,0

Çizelge 1088 - Aksaray ilinde 2019 Yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (ÇED Genel Müdürlüğü Teknik Faaliyet Raporu,2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
--	------	----	--------	------	-------------	---------	-----	-------	--------

Ceza Miktarı (TL)	144.394	0	72.197	1.841.210	0	0	12.940	97.518,42	2.168.259
Uygulanan Ceza Sayısı	2	0	1	4	0	0	2	8	17

İlde 2019 yılında Çevre Kanunu uyarınca durdurma cezası uygulanmamıştır.

“Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik” kapsamında ilde 2019 yılı itibariyle 1 adet üst seviye BEKRA tesisi bulunmaktadır.

69.BAYBURT

1. Hava Kalitesi

Bayburt'ta 2019'de konutlarda 13.974.243 m³ doğalgaz tüketilmiştir. Bayburt'ta 2018 yılı içerisinde katı yakıt olarak 778,7 ton ithal taşkömürü, 6.314 ton yerli linyit tüketimi gerçekleşmiştir. İlde Sürekli Emisyon Ölçüm Sistemlerine bağlı Tesis ve Baca bulunmamaktadır. İlin Temiz Hava Eylem Planı bulunmamaktadır. 2019 yılında Bayburt ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1089'da verilmektedir.

Çizelge 1089 - Bayburt ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

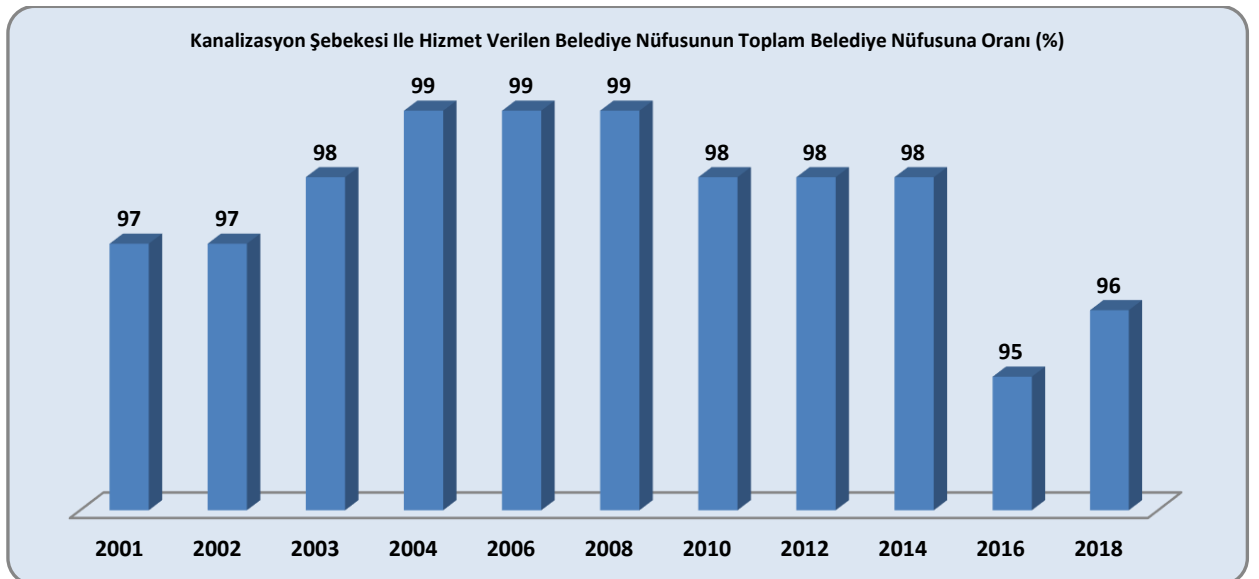
MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	14,16		53,54	12			8,75		39,47		48,22		31,05	
Şubat	8,94		40,5	3			6,26		32,66		39,5		33,02	
Mart	12		35,32	3									32,44	
Nisan	7,57		30,43	2			4,14		24,44		28,57		36,08	
Mayıs	5,73		44,15	1			3,4		20,89		24,29		41,41	
Haziran	4,69		31,75	1			2,61		16,66		19,34		49,09	
Temmuz	4,85		22,94				3,07		19,79		22,86		50,15	
Ağustos	4,37		32,44	3			5,59		27,38		32,97		63,57	
Eylül	4,5		24,05				5,53		19,04		24,57		59,55	
Ekim	6,03		24,89	2			16,2		30,67		46,86		49,17	
Kasım	16,84		30	5			36,83		40,45		77,27		43,56	
Aralık	17,55		40,64	8			17,92		33,8		51,92		49,23	

2019 yılında ilde trafiğe kayıtlı olan araçların 7.717'si egzoz gazı emisyon ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Tarımsal faaliyetler için sulamada büyük ölçüde yüzeysel sulama metotları kullanılmaktadır. İlde Masat Sulama Projesi (12.690 ha sulama alanı, 22,72 hm³/yıl kapasiteli), Çayıryolu Kooperatifi (YAS) (625 ha sulama alanı, 5,60 hm³/yıl kapasiteli Yeraltısuyu), Topraksu Kooperatifleri Sulaması (YAS) (216 ha sulama alanı), KHGM Sulamaları (Gölet, Yerüstü) (8.180 ha sulama alanı) ve 4.186 ha sulama alanına sahip halk sulaması mevcuttur.

Bayburt Belediyesi içme ve kullanma suyunu; Dilenci Kaynağı (Min.200-Max.245 lt/sn), Masat Kaynağı (40-60 lt/sn), Veysel Kaynağı (14-19 lt/sn) kaynak sularından temin edilmektedir. Yüzeysel su kaynaklarından içme suyu verilmemektedir. İlçe ve Belde Belediyeleri içme suyunun %90 a yakın kısmını kuyu sularından karşılamaktadır. Aydıntepe Belediyesi %20 Kuyu suyu, %80 kaynak suyundan, Arpalı, Gökçedere ve Demirözü Belediyeleri suyun tamamını kaynak sularından temin etmektedirler. İlde içme suyu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Grafik 154 - Bayburt ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TUİK, 2020)

İlde sanayi çok küçük olup suyu genelde şehir şebekesinden kullanmaktadır. Geri dönüşüm suyu kullanılmamaktadır.

İl merkezinde rekreasyonel amaçlı kullanılan su miktarı 36.500 m³/yıl olup tamamı kaynak suyudur. Diğer belediyeler yeşil alanlarını tankerlerle sulamaktadır.

Bayburt ilinde toplam 48.739 nüfusa sahip 5 belediyenin yaptığı alt yapı hizmetler sonucunda %98-99 oranında kanalizasyon sistemine bağlanmıştır. İlde sanayi çok küçük olup suyu genelde şehir şebekesinden kullanmaktadır. Bayburt ilinde atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

Çizelge 1090 – Bayburt ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Bayburt ÇŞİM, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /gün)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi Bayburt Kaleardı Mevkii	X			Biyolojik	6.998		80.417	
İlçeler			X	-	-	-	-	-

Çizelge 1091 – Bayburt ilinde 2019 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu (Bayburt ÇŞİM, 2020)

OSB/Serbest Bölge/Sanayi Sitesi Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
OSB	Faal		Yok		-	
21 Şubat küçük sanayi sitesi	Faal		Yok	Paket atık su arıtma tesisi	-	
Kayışkıran toplu iş yeri yapı koop.	Faal		Yok		-	
Eski sanayi sitesi	Faal		Yok		-	

İlde, Gökçedere Göletinde 245 ton/yıl kapasiteli ağ kafeste alabalık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Yapım aşamasında olan Kanlı Çoruh Deresi üzerine kurulması düşünülen Bayburt Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünden ÇED kararı alınmış 49 ton/yıl kapasiteli alabalık tesisi ve 7 adet düşük kapasitelerde tarla alabalıklığı yapılmaktadır.

3. Atık

İlin sınırları içerisinde Katı Atık Düzenli depolama sahası yapılmıştır. Bayburt ili Ortak Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi 11,18 a'lık bir alanı kapsamaktadır. Yalnızca evsel nitelikli atıklar depolanmaktadır. Bayburt ilinde, 2019 yılı itibariyle toplanan katı atık miktarı 1.200 ton/gün'dür. Çöpün atık kompozisyonu bilinmemektedir. Düzenli depolama alanındaki atık sular sızdırmaz depolama alanında biriktirilerek, depolama alanının üzerine fiske ile geri dönüşüm yapılmaktadır.

"Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında Bayburt Belediyesinin belirlediği 46.246 m² ve 46.575 m² alanlara sahip 2 adet alan bulunmaktadır.

Çizelge 1092 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Bayburt ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	4	120
Öğrenci	1	10

2019 yılı itibariyle Bayburt ilinde sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı 53'tür.

İlde lisanslı toplama-ayırma tesisi bulunmamaktadır. 2019 yılı itibariyle İlde ambalaj üreticisi olarak 1 adet işletme mevcuttur.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre Bayburt'ta 2018 yılında ile oluşan tehlikeli atığın 48,37 tonu geri kazanılmış, 54,98 tonu bertaraf edilmiştir.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Bayburt'ta 413 kg atık motor yağı toplanmış ve bu yağın tümü geri kazanıma gönderilmiştir. İlde 2018 yılında Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 4.200 kg atık akü, 330kg atık pil toplanmıştır. İlde 2018 yılında 97 kg kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır. 2019

yılında ilde 22 ton ömrünü tamamlamış lastik geri kazanım tesislerine ve çimento fabrikalarına gönderilmiştir. 2018 yılı itibarıyla ömrünü tamamlamış araç girişi olmamıştır.

Çizelge 1093 – Bayburt ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Bayburt ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

2019 yılında Bayburt'ta 50,87 ton tıbbi atık toplanmıştır. İlde toplanan tıbbi atıklar Erzurum'da bertaraf edilmektedir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Bayburt bulunduğu coğrafya itibarıyla çok zengin bir biyoçeşitliliğe sahiptir. Nüfus yoğunluğunun az olması ve yapılan ağaçlandırma çalışmaları sonucu orman varlığı gün geçtikçe artmaktadır. Özellikle Soğanlı dağları ve Kop dağları biyorezerv olarak çok önemlidir.

Bayburt ili flora açısından oldukça zengindir. Bayburt ilinde toplam 63 familya, 278 cins, 537 takson damarlı bitki tespit edilmiştir. Bu bitki türlerinden 96 tanesi endemik olarak rapor edilmiştir. Stachys Bayburtensis (Çarşak Otu) ve Silene Bayburtensis (Bayburt Nakılı) isimli bitkiler hem endemik, hem de nesli tehlike altında türlerdir. Literatür de Bayburt ilinde olduğu belirtilen Cirsium ekimianum (Ak Kangal) bitkisi de nesli tehlike altında olan bir türdür. Tohumuz bitkilerde ise 86 familyaya ait 678 tür tespit edilmiştir.

Bayburt'ta 52 familyaya ait toplam 271 kuş türü tespit edilmiştir. Bunların 140 türü yerli, 131 türü ise göçmen ve ziyaretçidir. İlde 17 familyaya ait 48 memeli, 3 familyaya ait 10 iç su balığı, 14 tür yılan, 14 tür kertenkele ve 2 türde kaplumbağa olmak üzere 30 tür sürüngen, 2 tür semender ve 4 tür kurbağa olmak üzere 6 tür çift yaşamaktadır. 6 böcek takımından 42 familyaya ait 241 tür ve Gastropodea sınıfına ait familyadan 5 omurgasız tür tespit edilmiştir.

Fotoğraf 68 - Yakupabdal Tabiat Parkı

Soğanlı Dağlarının doğusunda, merkezi Kaçkar Dağları olan bölge, Önemli Kuş Sahası (IBA-ÖKA) ilan edilmiştir. Bu alan Trabzon, Rize, Artvin, Bayburt, Gümüşhane, Erzurum illerine doğru uzanır. 2012-2017 döneminde yapılan çalışmalar sonucu 122 tür kuş fotoğraflanarak teşhis edilmiştir. Ayrıca Türkiye'nin kelebek açısından en zengin iki alanından birisi Kop Dağı geçididir. Bu alan 10 adet endemik ve 37 adet nadir olmak üzere 134 farklı kelebek türünü barındırır.

2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında ilde 2 adet korunan alan bulunmaktadır.

- **Yakupabdal Tabiat Parkı:** Yakupabdal Tabiat Parkı 02.12.2014 tarihinde ilan edilmiş olup, gelişim planı onaylanmıştır.
- **Kop Dağı Müdafası Tarihi Milli Parkı:** Kop Dağı Müdafası Tarihi Milli Parkı 15.12.2016 tarihinde ilan edilmiş olup, Uzun Devreli Gelişme Planı çalışmalarına başlamıştır.

Ayrıca **Uzungöl Özel Çevre Koruma Alanının** küçük bir kısmı Bayburt ili sınırları içindedir.

Bayburt ili sınırları içerisinde 3 adet doğal sit alanı bulunmaktadır. Çimağıl mağarası Bayburt ili Çimağıl Köyü Akdağ mevkiinde bulunan doğal sit alanıdır. Kavalık tepe ve su alanı (çay) Kırkpınar (yılanlı) köyünde bulunan doğal sit alanıdır. Ammonitiko rosso fasiyesi Kızıltepe ve uluçayır yörelerinde bulunan doğal sit alanıdır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 1094- Bayburt ilinde arazi kullanım durumu (<https://corinecbst.tarimorman.gov.tr>, 2020)

BAYBURT	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	2.074,99	0,55	1.906,37	0,51	1.993,97	0,53	2100,37	0,56
2) Tarımsal Alanlar	137.913,96	36,43	141.420,61	37,76	141.319,28	37,73	145100,67	38,74
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	238.358,21	62,97	230.839,56	61,63	230.853,29	61,64	226627,79	60,5
4) Sulak Alanlar	0	0,00	180,56	0,05	152,75	0,04	0	0
5) Su Yapıları	205,61	0,05	190,59	0,05	218,39	0,06	756,33	0,2
TOPLAM	378.552,77	100,00	374.537,69	100,00	374.537,68	100,00	374.585,16	100,00

İle ait onaylı çevre düzeni planı verilmektedir. Erzurum-Erzincan-Bayburt Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (Plan Hükümleri, Plan Değişikliği Gereke Raporu) 1. No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. maddesi uyarınca 28.02.2019 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1095- Bayburt ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Bayburt ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	6	0	0	0	0	0	2	8
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	1	0	0	0	0	0	1	2
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1096 - Bayburt ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Bayburt ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	2	2
Çevre İzni Belgesi	0	3	3
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	0	0	0
TOPLAM	0	5	5

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1097 - Bayburt ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Bayburt ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	62
Genel toplam	67

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	1	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 1098 – Bayburt ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Bayburt ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	72.484	0	0	0	54.111	126.595
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	20	0	0	0	3	23

İlde “Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamına giren BEKRA tesisi bulunmamaktadır.

70. KARAMAN

1. Hava Kalitesi

Karaman'da 2019'da konutlarda 46.729,22 m³, sanayide 60.026,97 m³, işyerlerinde 13.616,49 m³ doğal gaz (toplam 120.343,68 m³) tüketilmiştir. Karaman ilinde 2019'da 8.272 ton kömür tüketilmiştir. Karaman ili Temiz Hava Eylem Planı raporu mevcuttur. 2019 yılında Karaman ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1099'da verilmektedir.

Çizelge 1099 - Karaman ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

KARAMAN	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	32.01	-	33.69	6										
Şubat	23.26	-	24.37	1										
Mart	27.9	-	37.91	0										
Nisan	9.57	-	28.77	4										
Mayıs	6.22	-	30.22	2										
Haziran	4.73	-	23.66	0										
Temmuz	4.77	-	34.48	1										
Ağustos	5.02	-	33.33	0										
Eylül	3.65	-	33.8	0										
Ekim	4.26	-	39.47	4										
Kasım	9.17	-	51.83	16										
Aralık	23.17	2	38.27	9										

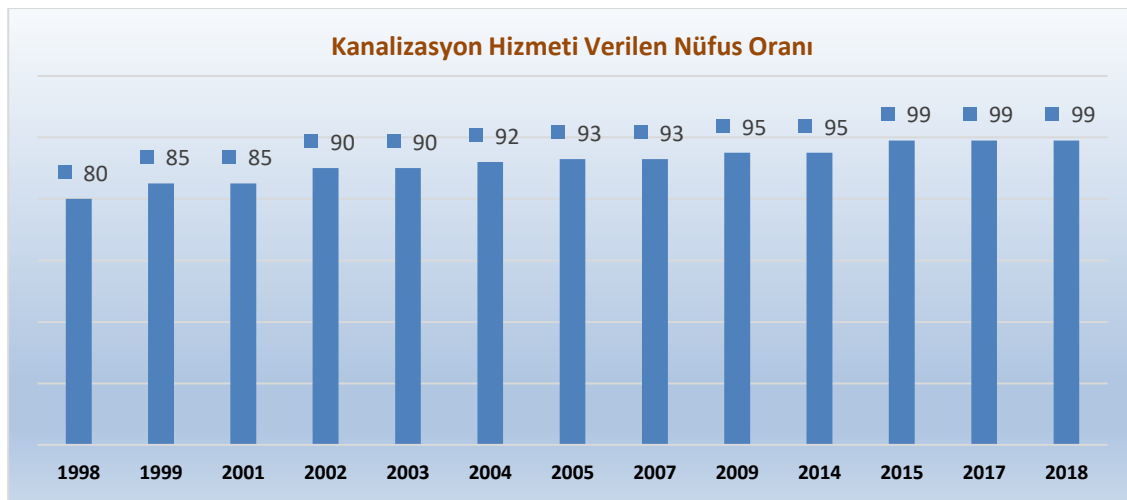
Çizelge 1100 - Karaman ilinde 2019 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Karaman ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Gıda Fabrikaları	1	1
TOPLAM	1	1

İlde, toplam 8 işletmeye sabit egzoz gazı emisyonu ölçüm istasyonu yetki belgesi ve 1 işletmeye mobil egzoz gazı emisyonu ölçüm yetki belgesi verilmiştir. İlde 2019 yılı sonu itibariyle egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı 35.540.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Karaman ili 1.814 milyon m³ yerüstü, 244 milyon m³ yeraltı olmak üzere toplam 2.058 milyon m³ su potansiyeline sahiptir. İlin yer üstü su potansiyelinin %85'ini Göksu oluşturmaktadır. İlde yıllık %75'i yeraltı su kaynaklarından, %25'i yerüstü su kaynaklarından olmak üzere toplam 586 milyon m³ su kullanılmaktadır. Karaman ilinde içme suyu temini tamamen yeraltı kuyularından temin edilmektedir. Mevcut durumda, Karaman il merkezinde yaşanan yaklaşık 160,000 kişinin içme ve kullanma suyu ihtiyacı 33 adet YAS kuyusundan temin edilmektedir. Karaman Belediyesi kayıtlarına göre 2018 yılında YAS kayıtlarında toplam 12,25 hm³ içmesuyu çekilmiştir.

Grafik 155 - Karaman ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (Karaman Belediyesi, 2019)

İbrala Barajı içmesuyu İsale Hattı'nın 82.250 m³/gün kapasiteli Arıtma Tesisinin geçici kabulü yapılmıştır. Karaman Belediyesine devredilen Arıtma Tesisinin işletmeye alınması için Belediye tarafından gerekli hazırlıklar yapılmaktadır. Tesisin tam kapasite devreye girmesiyle birlikte YAS kuyuları yedeğe alınacaktır.

Çizelge 1101 - Karaman ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Karaman ÇŞİM, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi								
Merkez			X	Stabilizasyon	24.000	0,22	161.948	
İlçeler	Ermenek Çatak			İkincil Arıtma	1.000 m ³		12.358	
	Ermenek Bezciler			İkincil Arıtma	1.000 m ³		11.144	
	Ermenek Güneyyurt			İkincil Arıtma	1.000 m ³		5.208	
	Başyayla			İkincil Arıtma	5.000 m ³		1.903	
	Sarıveliler-Göktepe			Doğal Arıtma	300 m ³		2.138	
	Kazımkarabekir			Doğal Arıtma	300 m ³		3.365	

Karaman Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisinde SAİS kabini vardır, fakat internet bağlantısı problemi nedeni ile bağlantı sorunları olmaktadır.

Çizelge 1102 - Karaman ilinde 2019 yılı OSB'lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu (Karaman OSB, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
Karaman OSB	Proje Onay Aşamasında	12.000 – 18.000	SBR (Ardışık Kesikli Reaktör)	-

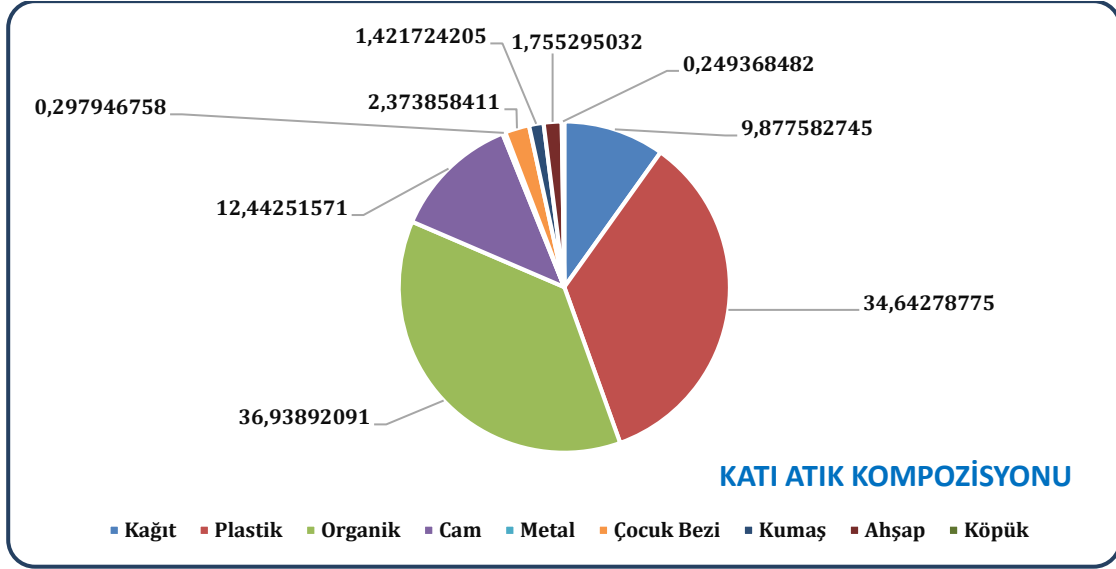
İlde merkezde 1 adet Organize Sanayi Bölgesi olmakla beraber, OSB'nin ayrı bir AAT'si mevcut değildir. Karaman OSB atıksuları için Karaman Belediyesinin AAT'ni kullanmaktadır.

Çizelge 1103 - Karaman İlinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Karaman Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	Bilgiye ulaşılamamıştır.	3
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer	-	-

3. Atık

Toplanan çöpler şehre 10 km uzaklıktaki Karaman İl Özel İdaresi Çevre Altyapı Birliğine ait düzenli depolama tesisinde; düzenli depolama, yakma, ayırma, kompost vb işlemler yapılarak bertaraf edilmektedir. Karaman İl Düzenli Depolama Tesisi 2012 yılı itibariyle faaliyete geçmiştir. İlde yaz ve kış aylarında günlük 162 ton evsel katı atık düzenli depolama sahasına taşınmaktadır. İlçelerde toplanan çöpler Transfer İstasyonuna oradan da Karaman Evsel Katı Atık Düzenli Depolama Tesisine gönderilmektedir.

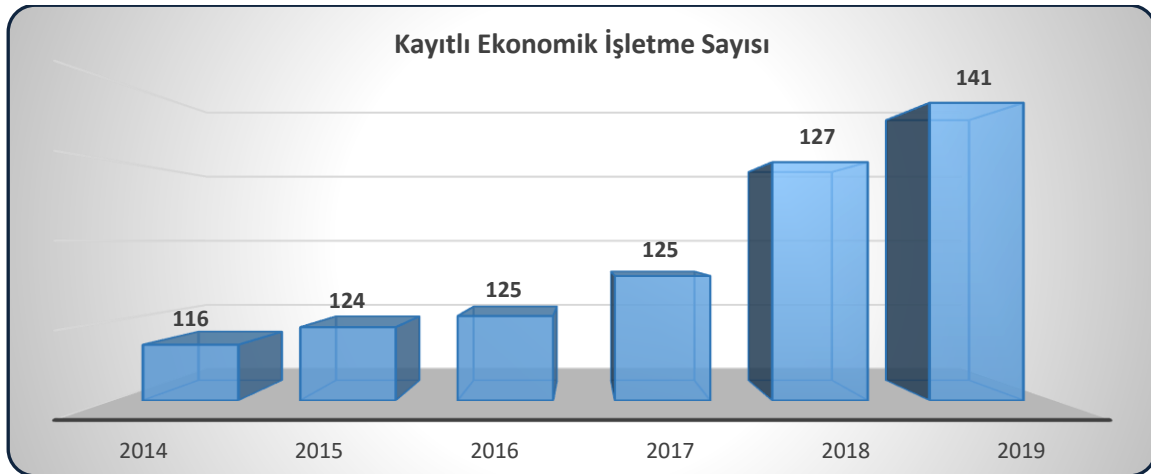

Grafik 156 - Karaman İlinde katı atık kompozisyonu (Karaman Belediyesi, 2019)

“Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında Karaman İl Özel İdaresi, Karaman Belediyesi, Akçavaşir, Ermenek, Güneyyurt, Sarıveliler, Kazımkarabekir, Sudurağı, Ayrancı Belediyeleri tarafından Hafriyat- Enkaz Sahası alan belirlenmesi yapılmıştır. Afet Bilgi Koordinasyon sistemine de koordinatları ile bilgileri girilmiştir. Belirlenen alanlar için İlde Mahalli Çevre Kurul Kararı alınmıştır.

Çizelge 1104 - 2019 yılı itibarıyla hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi (Karaman Belediyesi, 2020)

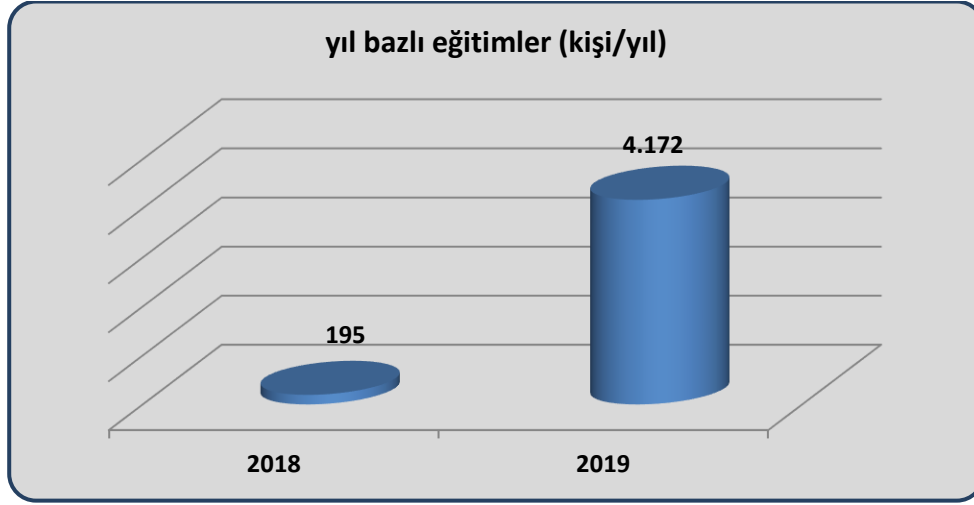
Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
Karaman Belediyesi	15.000	10.000	0	1 adet	1 adet
Ayrancı Belediyesi	-	600	-	-	1
Güneyyurt Belediyesi	1.500	800	-	-	1
Kâzımkarabekir Belediyesi	2.160	-	-	-	1
Sarıveliler Belediyesi	5.400	3.000	-	-	1
İl Geneli (Toplam)	24.060	14.400	-	-	5

Grafik 157 - Yıl bazında Karaman ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı (Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Çizelge 1105 - Karaman ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Karaman ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	3	195
Öğrenci	62	3.977

Grafik 158 - Karaman ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Karaman ÇŞİM, 2020)**Çizelge 1106 -Karaman ilinde 2019 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri (Karaman ÇŞİM, 2020)**

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/ OSB/Üniversite/ Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1. Sınıf AGM	-	-	-	-
2. Sınıf AGM	-	-	-	--
3. Sınıf AGM	-	-	-	-
Mobil Atık Getirme Merkezi	Karaman Belediyesi (20 Adet)	Merkez	7	1, 2, 3, 4, 7, 10, 12

Çizelge 1107 - Karaman ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	11	1	-
Belediye Hizmet Binası	13	1	-
Okul	316	18	5.69
Kurum/kuruluş	-	57	-
AVM	-	-	-
Otel	-	-	-
Hastane	49	3	6.12
Sanayi	-	-	-
Diğer	-	4	-

Çizelge 1108 - Karaman ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Karaman Belediyesi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
304	152	

Karaman ilinde 2019 yılı itibariyle Ambalaj Bilgi Sisteminde kayıt altına alınan 25 ambalaj üreticisi işletme ve 108 adet piyasaya süren işletme bulunmaktadır. Karaman ilinde kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı 2'dir. Karaman ilinde Karaman Belediyesi (30.10.2019) ve Taşeli Belediyeleri Ve Çevre-Altyapı Temel Hizmetler Birliği'nin (29.04.2019) onaylı Ambalaj Atık Yönetim Planı bulunmaktadır.

İlde tehlikeli atık işleme lisanslı firma bulunmamaktadır. Atık Yönetim Uygulamasına yapılan bildirimlere göre 2018 yılında tehlikeli atığın 238.879 kg'ı geri kazanılmış, 213.742 kg'ı bertaraf edilmiş, 330 kg'ı ihraç edilmiş ve 3.331 kg'ı da stokta bulunmaktadır.

Karaman ilinde 2018 yılında Atık Yönetim Uygulamasına yapılan bildirimlere göre 4,59 ton atık motor yağı, 4,17 ton atık endüstriyel yağ toplanmış, toplanan madeni atık yağın 7,54 tonu geri kazanılmış, 0,89 tonu bertaraf edilmiş, 0,33 tonu ihraç edilmiş ve 1,18 tonu da stokta bulunmaktadır.

Karaman ilinde 2018 yılında 91 kg atık akü, 21 kg da atık pil, 13,17 ton kullanılmış kızartmalık yağ, 0,07 ton da kullanım ömrü dolmuş yağ toplanmıştır.

2018 yılında Karaman ilinde geri kazanım tesislerine gönderilen toplam ÖTL miktarları 0,85 ton'dur.

İlde, tehlikesiz atıkların toplanması ve ayrılması – geri kazanımı konusunda çevre izin ve lisansı bulunan 1 adet tesis bulunmaktadır. İlde, toplam Tehlikesiz Atık Toplama-Ayırma belgesi bulunan 21 adet işletme bulunmaktadır 2019 yılında 16 tesisin belgelendirmesi yapılmıştır.

Çizelge 1109 – Karaman ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Karaman ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

2018 yılından itibaren Karaman ilinde 1 adet Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi bulunmaktadır. Karaman Belediyesi ile sözleşme imzalanmıştır. 2019 yılında Karaman ilinde 346,67 ton tıbbi atık oluşmuştur.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Karaman ilinde endemik olarak yetişen türler içerisinde; dünyada doğal yayılış alanı Isparta'nın Eğirdir yöresi olan *Quercus Vulcanica* (Kasnak Meşesi) ilde Karadağ mntikasında dar bir alanda yayılış göstermektedir. Endemik olmasa bile yöre köylülerine gelir sağlayan *Pistacia terebinthus* (Menengiç) Antepfıstığı aşılması yapıp Antepfıstığı hasadı Bucakkışla Göksu havzasında yapılmaktadır. Türkiye'de nesli tükenmekte olan orman ağacı türlerinden *Acer ssp.* (Dağ Akça Ağacı) Bucakkışla Çevlik Dağında yayılış göstermektedir. Karaman'ın muhtelif mevkilerinde Tali Orman ürünleri *Thymus ssp.* (Kekik), *Salvia ssp.* (Ada Çayı), *Rhus coriaria* (Sumak) yöre halkı tarafından toplanmakta ve değerlendirilmektedir. Kuzu Göbeği ve Dolaman mantarları da il ekonomisine katkı sağlayan önemli doğal ürünlerdendir.

Karaman Merkez İlçede Karadağ ve Yeşildere'de Meşe ormanları, Karaman Mut yolu civarı ve Değirmenbaşı, Lale Köyleri civarında Karaçam Ormanı ve Ağaçlandırma alanları, Göksu Bucakkışla havzasının Kuzeydoğusunda Maki (Yabani Zeytin, Pırnal Meşesi, Menengiç, Sumak vb), Güneybatısı alçak zonlarda Kızılçam, üst bölümlerde Karaçam, Ardıç az miktarda Gökmar ve ağaçlandırma sahaları, Kazımkarabekir ilçesi Hacıbaşa dağı çevresinde yoğun meşe ve kısmen ardıç ormanları, Ayrancı ilçesi Ayrancı Barajı çevresinde ağaçlandırma sahaları üst bölümlerinde yüksek zonlarda Ardıç Ormanları, Ermenek Göksu havzasında alçak zonlarda Kızılçam, yüksek zonlarda Karaçam, Sedir, Gökmar ve Ardıç Ormanları, Sarıveliler, Başyayla'da Sedir, Gökmar ve Ardıç Ormanları mevcuttur.

İlde Milli Park statüsünde saha bulunmamaktadır. Buna karşın Karaman'ın merkez ilçe sınırları içerisinde Karadağ bölgesi Yaban Koyunu yerleştirme alanı ve Ermenek İlçesi Yaban Hayatı Koruma Sahaları bulunmaktadır (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2015).

Fotoğraf 69 - Akgöl (Ereğli Sazlıkları)

Akgöl (Ereğli Sazlıkları) Tabiatı Koruma Alanının toplam alanı 67.870 dekar olup, Karaman ili Ayrancı ilçesi ve Konya ili Ereğli ve Karapınar ilçeleri sınırlarında yer almaktadır. 41.800 dekar Karaman İli sınırları içerisinde kalmaktadır. Sığ bataklık, sazlık, sığ tatlı su gölleri, gölcükler ve tuzcul stepten oluşan karmaşık bir

sulak alan sistemidir. 1992 yılında I. Derece Doğal Sit Alanı, 1995 yılında Tabiatı Koruma Alanı ilan edilmiştir. Ayrıca, Ramsar Sözleşmesi kapsamında A Sınıfı Sulak Alan olma özelliğini de taşımaktadır. Havzadaki habitat çeşitliliğinden dolayı sazlıklarda 200'ü aşkın kuş türü bulunmakta olup, sazlıklar Ak Pelikan ile Filamingoların birlikte üreme özelliği gösterdiği tek alandır. Akgöl sazlıkları geniş açık göl aynasında sazlık, kamışlık alanlardan, irili ufaklı çok sayıda kum ve çamur adalarından oluşmuş bir sulak alan sistemidir. Sazlıkların güneyinde karstik Düden Gölü' de yer almaktadır. Tatlı su ekosistemine sahip sazlık etrafında yer yer çorak bozkırların bulunması hem tatlı hemde tuzlu su ekosistemlerinde görülen kuş türlerinin beslenme ve barınmalarına olanak vermektedir.

Altıkardeş Tabiat Anıtı: Altıkardeş Tabiat Anıtının tescil alanı 1,0 dekadır. 16.12.2002 yılında ilan edilmiştir. Karaman İli, Ermenek ilçesi sınırları Kazancı Beldesi sınırları dâhilinde yer almaktadır. Altıkardeş Tabiat Anıtının boyu 27 metre, gövde çapı 3 metre olan boylu ardıç (*Juniperus excelsa*) olup, ağacın yaşının 500 yıldan fazla olduğu tahmin edilmektedir.

Dedeardıç Tabiat Anıtı: Dedeardıç Tabiat Anıtının tescil alanı 1,0 dekadır. 16.12.2002 yılında ilan edilmiştir. Karaman İli, Sarıveliler ilçesi, Göktepe Beldesi sınırları dâhilinde yer almaktadır. Dedeardıç Tabiat Anıtının boyu 15 metre, gövde çapı 3.76 metre olan Kokulu Ardıç (*Juniperus foetidissima*) olup, ağacın yaşının 500 yıldan fazla olduğu tahmin edilmektedir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 1110 – Karaman ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

KARAMAN	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1)Yapay Alanlar	6.825,71	0,79	6.447,34	0,74	6.976,42	0,8	7.339,95	0,85
2)Tarımsal Alanlar	363.332,70	41,87	386.838,40	44,58	370.229,10	42,67	370.055,40	42,65
3)Orman ve Yarı Doğal Alanlar	493.737,00	56,9	470.726,10	54,25	480.341,30	55,36	479.198,20	55,23
4)Sulak Alanlar	3.269,95	0,38	3.143,30	0,36	4.084,73	0,47	4.084,73	0,47
5)Su Yapıları	528,26	0,06	538,43	0,06	6.062,09	0,7	7.015,30	0,81
TOPLAM	867.693,6	100,00	867.693,60	100,00	867.693,60	100,00	867.693,60	100,00

Konya-Karaman Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, 16.09.2013 tarihinde Bakanlık Makamının 14278 sayılı Olur'u ile onaylanmış sonrasında ise 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca Bakanlık Makamı'nın 16.07.2014 tarih ve 11671 sayılı Olur'u ile Konya-Karaman Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli **Çevre Düzeni Planı Değişikliği** yapılmıştır. **Çevre Düzeni Planı Revizyonu** 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca Bakanlık Makamı'nın Olur'u ile 16.04.2018 tarihinde onaylanmıştır. Daha sonra Konya-Karaman Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planında Değişiklik yapılmış ve bu değişiklikler 1. No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. Maddesi uyarınca Bakanlık Makamı'nın 30.07.2019 tarihli ve 13.12.2019 tarihli Olur'ları ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1111 – Karaman ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Karaman ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım- Gıda-Hay.	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	36	2	1	2	0	0	0	41
ÇED Gereklidir	5	0	0	0	0	0	0	5
ÇED Olumlu Kararı	1	2	0	1	0	0	0	4
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 1112 – Karaman ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Haziran/ 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
146	401	207	234	130	46	49	1.213

Çizelge 1113 - Karaman ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Haziran/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
12	1	0	0	0	0	0	13

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1114 - Karaman ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	7	8
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	4	14	18
Çevre İzni Muafiyet Sayısı			
TOPLAM	5	21	26

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1115 - Karaman ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	13
Ani (plansız) denetimler	162
Genel Toplam	175

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	2	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	4	0,00

Çizelge 1116 - Karaman ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	72.197	0	844.813	396.912	0	376.900	36.554	1.731.508
Uygulanan Ceza Sayısı	1	0	2	13	0	13	25	54

İlde 2019 yılı içerisinde, 1 firmaya 2872 sayılı Çevre Kanununun 20/b maddesi gereğince faaliyeti durdurma/kapatma kararı uygulanmıştır.

2019 yılı itibariyle Karaman ilinde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 2 adet alt seviye BEKRA tesisi bulunmaktadır.

71. KIRIKKALE

1. Hava Kalitesi

Kırıkkale’de, kış aylarında katı yakıtlardan kaynaklanan hava kirliliğini önlemek için ve şikayetlerle ilgili denetimler yapılmaktadır. İlde doğalgaz kullanımının artması hava kirliliğinin azalmasına katkı sağlamıştır. İlde 2019 yılında konutlarda 86.983.853 sm³, sanayide 22.774.391 sm³ doğalgaz kullanılmıştır.

2019 yılında Kırıkkale ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1117’de verilmektedir.

Çizelge 1117 - Kırıkkale ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	19,03		58,26		724,49		-		-		-		-	
Şubat	17,34		55,46		821,88		15,44		55,44		70,89		-	
Mart	-		44,11		602,41		-		-		-		-	
Nisan	-		-		507,76		6,81		36,60		43,41		5,04	
Mayıs	7,56		40,52		299,38		6,09		33,81		39,70		5,41	
Haziran	5,60		33,76		327,99		5,65		31,22		36,87		9,27	
Temmuz	8,65		-		240,55		4,89		28,24		33,13		9,73	
Ağustos	-		-		-		-		-		-		-	
Eylül	22,78		-		407,38		10,53		45,12		55,65		50,30	
Ekim	16,44		55,43		537,52		19,90		73,41		93,31		37,66	
Kasım	26,81		96,64		1.244,85		47,47		130,55		178,02		19,39	
Aralık	21,61		53,07		693,86		20,55		38,74		59,29			

İlde egzoz emisyonları ölçümü yetki belgesi verilmiş 5 firma bulunmaktadır. 2018 yılında Kırıkkale’de 54.941 adet aracın egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İl sınırlarında Kızılırmak Nehri, Delice Irmağı ve Çoruhözü Deresi olmak üzere üç önemli su kaynağı bulunmaktadır. İlde en önemli ve en çok kullanılan su kaynağı Kapulukaya Barajıdır.

Kapulukaya Barajından Kırıkkale Belediyesi Su ve Kanalizasyon Müdürlüğü verilerine göre; kentsel su temini için 8.111.705 m³/yıl evsel amaçlı, Tüpraş verilerine göre 4.389.120 m³/yıl sanayi amaçlı su temin edilmiştir. Kızılırmak Nehrinden ise doğalgaz çevrim santralleri verilerine göre; 8.290.601,9 m³/yıl sanayi amaçlı su temin edilmiştir. İl merkezinde oluşan evsel atıksular Kırıkkale Belediyesi evsel atıksu arıtma tesisinde arıtıldıktan sonra alıcı ortama 540047 D- 4411099 K deşarj noktası koordinatından Kızılırmak Nehrine deşarj edilmektedir.

Kapulukaya Barajından içme ve kullanma amacıyla alınan su Kırıkkale Yeşil Vadi Su Birliğinin içme suyu arıtma tesisinde kum filtreler ve reverse osmose yöntemiyle arıtma işlemine tabi tutulduktan sonra içme ve kullanma suyu şebekesine verilmektedir.

İçme ve kullanma suyu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusu 202.197’dir. İçme ve kullanma suyu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı %91’dir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusu 239.331 dir. İçme ve kullanma suyu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye sayısı 3’tür. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 11’dir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı %100’dür.

Çizelge 1118 - Kırıkkale ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Kırıkkale Belediyesi, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Kırıkkale	X			Fiziksel + Biyolojik + İleri	38.000	0,262	196.645	2.920

2019 yılında elde edilen verilere göre TÜPRAŞ, Keskin Organize Sanayi Bölgesi, Makine Kimya Fabrikaları ve Kırıkkale 1.OSB endüstriyel sularını Kızılırmak Nehrinden temin etmektedir. Kullanılan suyun 7.739.736 m³'lük kısmı Kapulukaya Barajından, 9.697.005 m³'lük kısmı kuyulardan temin edilmiştir

İlde Kırıkkale Belediyesine ait atıksu arıtma tesisi bulunmakta olup, sadece Kırıkkale Merkezine hizmet vermektedir. Atık su arıtma tesisi hizmeti verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı 2016 yılında % 78,1 iken 2018 yılında %77,6'dır. 2016 TÜİK verilerine göre Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı %98 dir.

İlde 3 adet kurulu SAİS Kabini bulunmakta olup bunların 2 adedi Tüpraş'a 1 adedi ise Kırıkkale Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisine aittir.

Kırıkkale OSB nin atıksu arıtma tesisi projesi 08.02.2007 tarihinde mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Atıksu arıtma tesisi faaldir.

Çizelge 1119- Kırıkkale ilinde 2019 Yılı OSB'lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu (OSB,2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Kırıkkale	Çalışır faal	200	Fiziksel+Kimyasal + Biyolojik	0,001	Kızılırmak
Keskin	Yok	-	-	-	-

İlde Celal Bayar Parkında rekreasyonel amaçlı olarak su kullanımı söz konusudur. Bu parkta oluşturulan suni gölün çevresi piknik alanı olarak kullanılmaktadır. Sulakyurt İlçesinde Reşadiye Hamzalı HES 15,61 MW, Çelebi İlçesinde Sema Regülatörü ve HES 17 MW, Yahşihan ilçesinde Kalecik HES 19,109 MW kurulu gücünde üretimde olan hidroelektrik santralleri Kızılırmak Nehri üzerindedir.

3. Atık

Kırıkkale Katı Atık Yönetimi Belediyeler Birliği tarafından yapılan "Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi" ilin Bahşılı ilçesi, Bedesten mevkiinde 28,5 hektarlık alanda kurulu bulunmaktadır. Depolama alanı 6 lottan oluşmakta olup, halen 1 adet lot yapılmış ve depolamaya devam edilmektedir. II. Sınıf Düzenli Depolama Tesisi Lisansına sahiptir. Depolama sahası altında 2.406,25 m³ kapasiteli sızıntı suyu havuzu bulunmaktadır. İl merkezinden, Bahşılı, Keskin ve Yahşihan ilçelerinden 2018 yılında toplam 178.540 ton evsel atık katı atık düzenli depolama tesisinde bertaraf edilmiştir.

Belediyeler tarafından Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları Depolama sahası için Kırıkkale Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne yapılmış resmi bir müracaat bulunmamaktadır.

İlde Sıfır Atık Yönetimi kapsamında 17 okula toplamda 1.028 kişiye eğitim ve farkındalık çalışması yapılmıştır.

Çizelge 1120 - 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Kırıkkale Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	-	-
Öğrenci	17	1.028

İlde 2019 yılında kayıt altına alınan 6 adet ambalaj üreticisi, 55 adet piyasaya süren ve 2 adet tedarikçi işletme mevcuttur. İlde 2019 yılında kayıt altına alınan 4 adet lisanslı firma (TAT-GKT) mevcuttur. Bunlardan 2 adedi Geri Kazanım Tesisi lisanslı, 1 adedi Toplama Ayırma Tesisi lisanslı, 1 adedi ise Geri Kazanım Tesisi ve Toplama Ayırma Tesisi lisanslıdır.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre ilde 2018 yılında toplam 12.330.498 kg tehlikeli atık toplanmış olup, 11.684.693 kg'ı geri kazanım tesislerine, 470.001 kg'ı bertaraf tesislerine gönderilmiş, 175.194 kg'ı stokta bekletilmiş ve 610 kg'ı da ihraç edilmiştir.

İlde 2018 yılında toplam 15.255 kg atık motor yağı, 71.108 kg atık endüstriyel yağ toplanmıştır.

2018 yılında Kırıkkale'de 26.880 kg atık akü ve 22.406 kg atık bitkisel yağ toplanmıştır.

"Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında ilde 3 adet Geçici Depolama 1 adet Geri Kazanım tesisi bulunmaktadır. İlde toplanan ömrünü tamamlamış lastiklerin 325 tonu geri kazanım tesislerine gönderilmiştir. Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında ilde 3 adet ÖTA teslim yeri bulunmaktadır.

Çizelge 1121 - Kırıkkale ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Kırıkkale ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	4
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	1
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Kırıkkale’de oluşan tıbbi atıklar Katı Atık Düzenli Depolama Sahasında bulunan Tıbbi Atık Sterilizasyon tesisinde sterilizasyon işlemine tabi tutulmaktadır. 2019 yılında 339,501 ilde ton tıbbi atık toplanarak sterilizasyon tesisine gönderilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmalar

Kırıkkale florasında 126 endemik tür tespit edilmiştir. Endemizm oranı %13,6’dır. Endemik bitkilerin tamamı IUCN kategorilerine göre sınıflandırılmış olup 1 adet CR, 2 adet EN, 7 adet VU, 2 adet LR (cd), 1 adet LR (nt), 113 adet LR (lc) ve kategorisine giren endemik bitki türü bulunmaktadır.

Omurgasız faunasında; eklembacaklılardan 109 tür, yumuşakçalardan 2 tür, halkalı solucanlardan 1 tür ve tekerlekli hayvanlardan 14 tür olmak üzere toplam 126 tür tespit edilmiştir. İlde, kelebeklere ait toplam 638 tür tespit edilmiştir. Bu türlerden 42’si Türkiye için ilk kayıttır. Omurgalı faunasından; 10 tür balık, 3 tür iki yaşamlı, 14 tür sürüngen, 61 tür kuş, 22 tür memeli tespit edilmiştir.

İlde onaylı Milli Park ve sulak alan bulunmamaktadır.

Karaahmetli Tabiat Parkı Kırıkkale şehir merkezinin güneybatısında, Bahşili ve Keskin İlçeleri arasında bulunan Kapulukaya Baraj Gölü’nün kıyısında yer almaktadır. Kırıkkale İli, Bahşili İlçesi, Karaahmetli Köyü Kapulukaya Baraj Gölü batı kıyısında bulunan 107 Ha alan 2873 sayılı Milli Parklar Kanununa göre 23.07.2009 tarih ve 27297 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu kararı ile Karaahmetli Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. İlde onaylı sulak alan bulunmamaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 1122- Kırıkkale ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecsb.tarimorman.gov.tr>, 2020)

Arazi Sınıfı	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
	ha	ha	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	8.679,88	1,81	9.186,67	1,92	7.460,98	1,56	8.307,26	1,73	8.919,06	1,86
2) Tarımsal Alanlar	333.334,82	69,55	329.132,25	68,67	332.969,90	69,47	332.528,18	69,38	332.204,23	69,31
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	135.023,05	28,17	138.193,41	28,83	135.967,66	28,37	135.500,05	28,27	135.146,66	28,20
4) Sulak Alanlar	0	0	0	0,00	58,50	0,01	56,61	0,01	56,61	0,01
5) Su Kütleleri	2.252,46	0,47	2.777,87	0,58	2.832,86	0,59	2.898,10	0,60	2.963,63	0,62
TOPLAM	479.290,21	100	479.290,20	100,00	479.289,90	100,00	479.290,20	100,00	479.290,19	100

5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu kapsamında Kırıkkale İli 1/100.000 Çevre Düzeni Planı değerlendirilmiş olup; 29.02.2008 tarih ve 1619 sayılı Mülga Çevre ve Orman Bakanlığının yazısı ile uygun görüş alınmıştır. 03.04.2008 tarih ve 4 nolu Kararı ile İl Belediye Meclisinde onaylanmıştır. 03.07.2008 tarih ve 124 nolu karar ile İl Genel Meclisinde onaylanarak 07.10.2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1123- Kırıkkale ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kırıkkale ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	4	1	1	0	3	0	0	9
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1124- Kırıkkale ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Kırıkkale ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	5	14	19
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	5	12	17
TOPLAM	10	16	36

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1125- Kırıkkale ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kırıkkale ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	4
Ani (plansız) denetimler	274
Genel Toplam	278

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	23	12.372

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 1126 - Kırıkkale ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kırıkkale ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	216.591	202.745	72.197	231.169	0	252.665	162.409	18.037	1.155.813
Uygulanan Ceza Sayısı	3	3	1	2	0	8	4	1	22

İlde 2019 yılında faaliyeti durdurma cezası uygulanmamıştır.

Kırıkkale ilinde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 29 adet alt seviye ve 12 adet de üst seviye olmak üzere 41 adet BEKRA tesisi bulunmaktadır.

72. BATMAN

1. Hava Kalitesi

Batman ilinde hava kirliliğine neden olan etmenler arasında kış sezonunda ısınma amaçlı kullanılan yakıtlar, endüstriyel tesislerin şehir içinde kalması, motorlu taşıtlar, anızların yakılması, meteorolojik faktörler (Şehrin çanak şeklinde olması, inversiyonlu günlerin çok olması durgun gün sayısı 200 gün ve hava karışım yüksekliğinin 4 m olması) sayılabilir.

2019 yılında Batman ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1127'de verilmektedir.

Çizelge 1127 - Batman ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	-	-	62,75	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	-	-	28,64	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	-	-	5,68	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	4,82	-	12,51	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	6,66	-	25,13	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	5,98	-	39,24	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	5,96	-	40,32	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	6,09	-	54,92	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	8,41	-	94,34	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	7,27	-	44,52	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Çizelge 1128 - Batman ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Batman ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Petrol Ve Petrokimya Tesisleri	1	2
TOPLAM	1	2

2019 yılında konutlarda 74.588.094 m³ ve konut dışı (resmi daire, ticarethane) de ise 22.932.725 m³, TÜPRAŞ'ta 18.699.873 m³ doğalgaz kullanılmıştır. Batman ilinde 5 firmaya Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi verilmiş olup, 2019 yılında ölçüm yaptıran araç sayısı toplamda 38.124 adettir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Batman ilinde içme suyu kaynağı olarak yüzeysel su kaynaklarından yararlanılmamaktadır. İlde kullanılan suyun tamamı derin su kaynaklarından temin edilmektedir.

Yer altı (derin kuyularda) su üretim miktarı saniyede 2.500 litredir. İlde İçme Suyu Arıtma Tesisi bulunmamaktadır. Ancak klorlama işlemi yapılmaktadır. İçme suyu kaynakları, Batman Çayı kenarında Diyarbakır yolu üzerinde bulunan 141 dönümlük havzada açılmış olan ortalama 60 metrelik derinlikte 32 adet kuyudan temin edilmektedir.

Batman ilinin mevcut içme suyu Batman Çayı alüvyonlarından karşılanmaktadır. Batman Çayı, 945 ha alanda ve 86,75 km uzunluğunda olup Kuzeyde Serim mıntıkasından başlayıp Güneye doğru Kulp Çayı ile birleşerek ili terk etmektedir. Batman Çayı'nın yıllık ortalama su potansiyeli 4,2 Milyar m³tür.

Çizelge 1129- Batman ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Batman Belediyesi, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi Batman	X			Fiziksel	61.000	0,63	451.000	2,32
İlçeler								

Üretilen su miktarı 2019 yılında 48.720.410 m³ tür. Batman Belediyesi BASKİ Müdürlüğü'nün verilerine göre üretilen suyun % 82'si evsel ve % 1,6'sı sanayi amaçlı kullanılmaktadır. Geri kalan %16,4'si de diğer Ticari, İnşaat, Resmi Kurum, Park Bahçeler, vb. amaçlarla kullanılmaktadır.

Temin edilen su yalnızca merkez ilçede bulunan bir belediye kent nüfusuna hizmet vermektedir. Nüfus mevsimsel değişkenlik göstermektedir. 750 km lik şebeke ağı ise 4461.000 statik nüfusa hizmet etmektedir. İlde içme suyu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

2019 yılı Atıksu Arıtma Tesisine giren toplam atıksu miktarı 17.990.492 m³/yıl dır. Batman Belediyesi tahakkuk verilerine göre bu miktarın % 1,6 sının sanayi atıksuyu olduğu tespit edilmiştir.

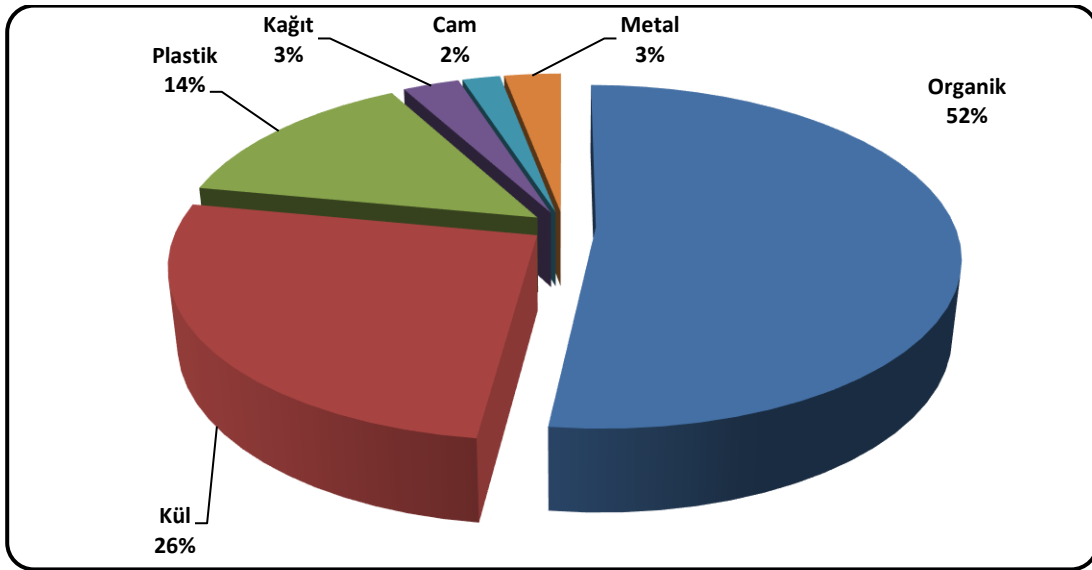
Batman ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı %98'e ulaşmıştır. Batman Belediyesinin atıksu arıtma tesisi 2011 yılında hizmete alınmıştır. Belediyenin atıksu arıtma tesisinden çıkan arıtma çamuru mevcut haliyle belediye katı atık sahasına gönderilmektedir.

Çizelge 1130 - Batman ilinde 2019 Yılı OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Batman OSB, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Batman Organize Sanayi Bölgesi	Çalışır faal	600	Biyolojik	0,006	Kuru dere

3. Atık

Batman ilinde 2019 yılında üretilen belediye atık miktarı toplam 350 ton/gün'dür. İlde Düzenli Eysel Katı Atık Depolama sahası bulunmamakta olup atıklar Raman Katı Atık Sahasında vahşi olarak depolanmaktadır. Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali İşbirliği Programı kapsamında yürütülen "Batman Katı Atık Projesi"nin Avrupa Komisyonu değerlendirme süreci devam etmektedir. Değerlendirme süreci tamamlandıktan sonra Katı Atık Depolama sahası için ihale ve inşaat süreci başlatılacaktır. Düzenli Eysel Katı Atık Depolama sahası ile ilgili çalışmalar yapılmakta olup Batman (Merkez), Kozluk, Gercüş, Beşiri, Sason, Hasankeyf, Balpınar, İkköprü, Bekirhan belediyelerinden oluşan Batman Katı Atık Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği kurulmuştur.

Grafik 159 - Batman ilindeki 2019 yılı atık kompozisyonu (Batman Belediyesi, 2020)

18.03.2004 tarih ve 25406 sayılı resmi gazetede yayımlanan Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 8. maddesi gereğince; Batman ili Merkez İlçesi Tilmis mevkiinde 2304/3 parsel numaralı 36.976,76 m²'lik Batman Belediyesi mülkiyetine ait olan arazinin Hafriyat Toprağı ve İnşaat/Yıkıntı Atıkları Depolama sahası olarak belirlenmiş ve faaliyete geçmiştir. Hafriyat toprağı ve inşaat/yıkıntı atıkların toplanması, taşınması ve bertaraf faaliyetleri Batman Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü kontrol ekibince denetlenmektedir.

Çizelge 1131 - Batman ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Batman Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	28	1.578
Öğrenci	5	2.004

Çizelge 1132 - Batman ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Batman Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	11	0	0
Belediye Hizmet Binası	11	1	9
Okul	703	121	17
Kurum/kuruluş	107	31	29
AVM	2	2	100
Otel	21	8	38
Hastane	7	7	100
Sanayi	78	2	3
Diğer	100	17	17

Çizelge 1133 - Batman ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Batman Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Tüm İlçeler	56346760
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Tüm İlçeler	48035628
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	Tüm İlçeler	21474
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	Tüm İlçeler	18096
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)	Tüm İlçeler	-
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)	Tüm İlçeler	-
Pil(16 06 01*)	Tüm İlçeler	165
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)	Tüm İlçeler	-
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)	Tüm İlçeler	-
Aydınlatma (20 01 21*)	Tüm İlçeler	-
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)	Tüm İlçeler	218567
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)	Tüm İlçeler	-
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	Tüm İlçeler	200
Hacimli atıklar (20 03 07)	Tüm İlçeler	-
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)	Tüm İlçeler	-
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)	Tüm İlçeler	-
Organik atık	Tüm İlçeler	-
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)	Tüm İlçeler	-
TOPLAM	Tüm İlçeler	104640890

Çizelge 1134 - Batman ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Batman Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
171	10	0

2019 yılında 4 adet ambalaj üreticisi, 51 piyasaya süren, 3 adet tedarikçi, 1 adet piyasaya süren ve tedarikçi, ambalaj üreticisi ve piyasaya süren firma kayıt altına alınmış bulunmaktadır.

İlde 2018 yılında beyan edilen tehlikeli atığın, 3.540 tonu geri kazanılmış ve 363 tonu bertaraf edilmiş ve 225 ton stokta bekletilmiştir. 2018 yılında ise 3,500 ton atık motor yağı toplanmıştır. Ayrıca, Batman'da 1 tane atık yağ geri kazanım tesisi faaliyette bulunmaktadır.

Batman'da Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliğinin 12. maddesi kapsamında (Akümülatör Ürünlerinin Dağıtımını ve Satışını Yapan İşletmeler ve Araç Bakım-Onarım Yerleri) 3 firmaya izin verilmiştir. 2018 yılında 37.915 kg atık akü toplanmıştır.

İlde bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi ve geçici depolama alanı ve taşıma lisansı alan firma bulunmamaktadır. 2018 yılında Batman'da 14,375 ton bitkisel atık yağ toplanmış olup, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından lisanslandırılmış geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

Batman'da ek yakıt olarak ÖTL kullanan tesis bulunmamaktadır. 2018 yılında ilde 13,520 kg ömrünü tamamlamış lastik toplanmış olup, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından lisanslandırılmış geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

Çizelge 1135 – Batman ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Batman Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde hurda metal (demir, bakır, çinko, alüminyum vs.) toplayan ve tehlikesiz atık toplama ayırma belgesi alan 3 firma bulunmakta olup tehlikesiz atıklar konusunda çevre izin ve lisansı alan 2 tesis bulunmaktadır.

Batman Belediyesi Diyarbakır ilinde bulunan sterilizasyon tesisiyle protokol imzalamış bulunmaktadır. 2019 yılında 296,914 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Orman alanları, meşe başta olmak üzere menengiç (bitim), ceviz, çınar, kavak ve çeşitli meyve ağaçlarından oluşmaktadır. Alçak ve düz alanlarda, Yavşan (Pelin) ile Kekik türleri yaygındır. Bunlar arasına bazı Gramine cinslerine ait alt türler ile diğer bölgelerde rastlanmayan tipik step türleri girmektedir. Daha yüksek ve eğimli yamaçlarda ise yastık formundaki Astragalus sp. (Gevenler), Onobrychis sp., Acantholimon sp. gibi bitkiler yaygın bulunmaktadır. Bunlar arasında; Genista, Tyhmus, Verbascum, Phlomis, Salvia, Cousinia, Stachys, Sideritis ve daha pek çok cins tür bulunmaktadır. Ayrıca; Batman'da Ters Lale Sason İlçesi Mereto dağı ile Helkis dağlarında Nisan – Mayıs aylarında görünen endemik bir türdür.

Fotoğraf 70 - Ters Lale (Batman Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, 2019)

İl faunasını oluşturan türlerin büyük bir kısmı Türkiye genelinde, az bir kısmı ise diğer birkaç bölgede yayılış gösteren türlerdir. Ayrıca bu türlerin popülasyon yoğunlukları oldukça azdır. Kirpi, tarla faresi, çöl sıçanı, avurtlak, kayalık faresi, cüce yarası memeli türler olarak ön sıralarda yer almaktadır.

Kuş faunasının tespiti oldukça zor olmasına rağmen çayak türleri, kartal türleri, keklük türleri, bülbül türleri, ötleğen, ardıç, sinekkapan, çekirge kuşu, toygar türleri, baykuş türleri bölgede yaşayan bazı kuş türleridir.

Sürüngen türleri, bölgede bol olarak bulunmakta ancak tehlikeli olmayan canlılardır. Başlıcaları; tosağa, keler, kertenkele türleri ve yılan türleridir.

Batman ilinde tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiat koruma alanları bulunmamaktadır. Batman ili, Kozluk ilçesi sınırları içerisinde yer alan 96 hektarlık saha, taşıdığı tabii kaynak değerleri ve rekreasyon potansiyeline istinaden Tarım ve Orman Bakanlığınca "Malabadi Tabiat Parkı" olarak ilan edilmiştir.

Batman ilinde, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında tescil varlığı ve doğal sit alanı bulunmamaktadır.

5. Arazi Kullanımı

07/09/2012 tarihinde onaylanan "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı"na askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında; "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" (L47, M45, M46, M47,M48, M51, M52, N45, N46, N47 ve N48 Paftaları), Plan Açıklama Raporu ve Plan Hükümleri, Bakanlık Makamı'nın 21/02/2013 tarihli ve 2737 sayılı Olur'u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

Çizelge 1136 - Batman ilinde arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)

BATMAN	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	4.002,12	0,89	5.371,89	1,20	5.247,86	1,17	5.873,92	1,31	6.457,35	1,44
2) Tarımsal Alanlar	155.005,86	34,53	151.494,14	33,74	196.957,58	43,87	197.791,27	44,06	198.764,96	44,27
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	281.977,20	62,81	282.936,28	63,02	239.108,85	53,26	237.641,55	52,93	236.116,05	52,59
4) Sulak Alanlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5) Su Yapıları	7.964,90	1,77	9.147,77	2,04	7.635,80	1,70	7.643,34	1,70	7.611,72	1,70
TOPLAM	448.950,08	100,00	448.950,08	100,00	448.950,09	100,00	448.950,08	100,00	448.950,08	100,00

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1137- Batman ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Batman ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	9	2	1	2	0	0	14
ÇED Olumlu Kararı	2	0	0	0	0	0	2

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1138 - Batman ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Batman ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	10	11
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	2	23	25
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	--	9	9
TOPLAM	3	42	45

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1139 - Batman ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Batman ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	9
Ani (plansız) denetimler	453
Genel Toplam	462

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	3	4.368,00

Çizelge 1139 - Batman ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Batman ÇŞİM, 2020) (devam)

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetim	15	0,00

Çizelge 1140 - Batman ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Batman ÇŞİM, 2019)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Anız Yangını	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	30.936	0	24.050,00	0	11.847,43	72.197	139.030,43
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	2	0	2	0	25	1	30

İlde 2019 yılına ait denetimlerde herhangi bir tesise faaliyeti durdurma/kapatma kararı verilmemiştir.

Batman ilinde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 3 adet alt seviye ve 3 adet de üst seviye olmak üzere 6 adet BEKRA tesisi bulunmaktadır.

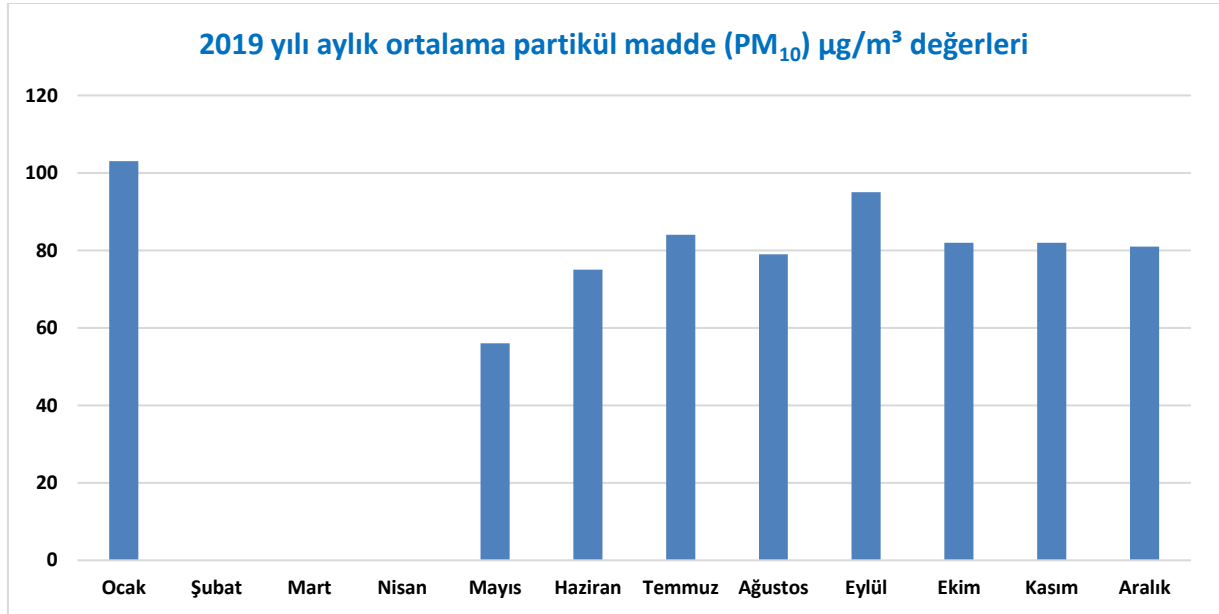
73. ŞIRNAK

1. Hava Kalitesi

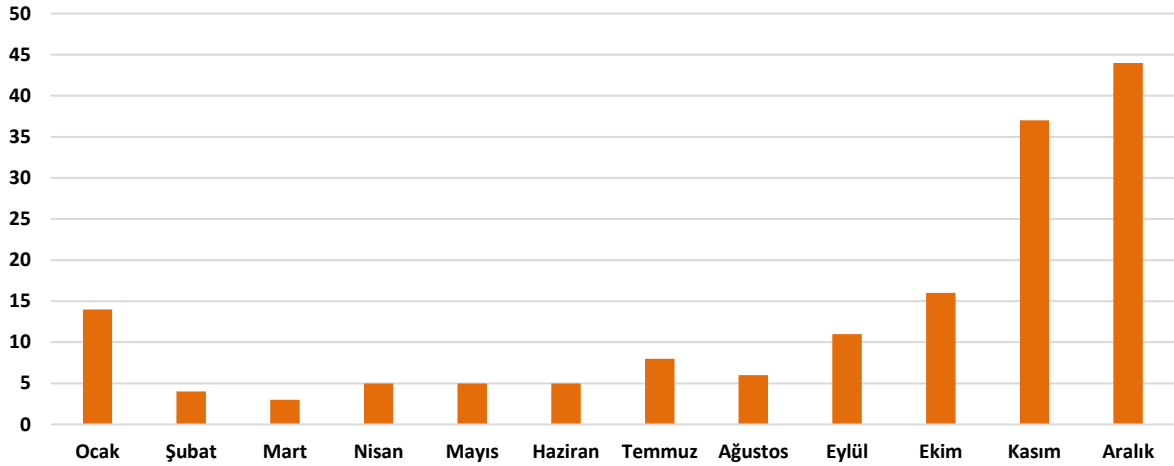
Şırnak ilinde hava kirliliği kontrolü, kirlilik önleme ve hava kalitesinin iyileştirilmesi çalışmaları yürürlükte bulunan mevzuatlar ve İl Mahalli Çevre Kurulu'nca oluşturulan Temiz Hava Programları doğrultusunda Şırnak Belediyesi ile Şırnak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün koordinasyonu ve işbirliğinde yürütülmektedir.

Çizelge 1141- Şırnak Hava Kalitesi İzleme İstasyonunun 2019 yılı aylık ortalamalı partikül madde (PM₁₀ µg/m³) ve kükürtdioksit (SO₂ µg/m³) verileri (havaizleme.gov.tr, 2020)

Aylar	PM ₁₀ (Partikül Madde µg/m ³) Ortalama	SO ₂ (Kükürtdioksit µg/m ³) Ortalama
Ocak	103	14
Şubat	-	4
Mart	-	3
Nisan	-	5
Mayıs	56	5
Haziran	75	5
Temmuz	84	8
Ağustos	79	6
Eylül	95	11
Ekim	82	16
Kasım	82	37
Aralık	81	44
Ortalama	82	13

Grafik 160- Şırnak Hava Kalitesi İzleme İstasyonunun 2019 yılı aylık ortalama partikül madde (PM₁₀) değerleri (havaizleme.gov.tr, 2020)

2019 yılı aylık ortalama kükürtdioksit (SO₂) µg/m³ değerleri

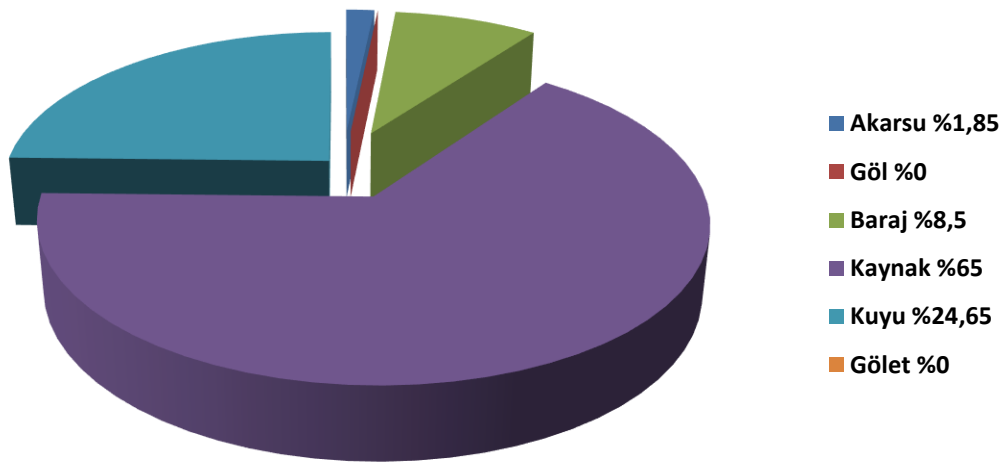
Grafik 161 - Şırnak Hava Kalitesi İzleme İstasyonunun 2019 yılı aylık ortalama kükürtdioksit (SO₂) değerleri (havaizleme.gov.tr, 2020)

İlde egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş 6 adet istasyon bulunmaktadır. 2019 yılında 29.247 araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

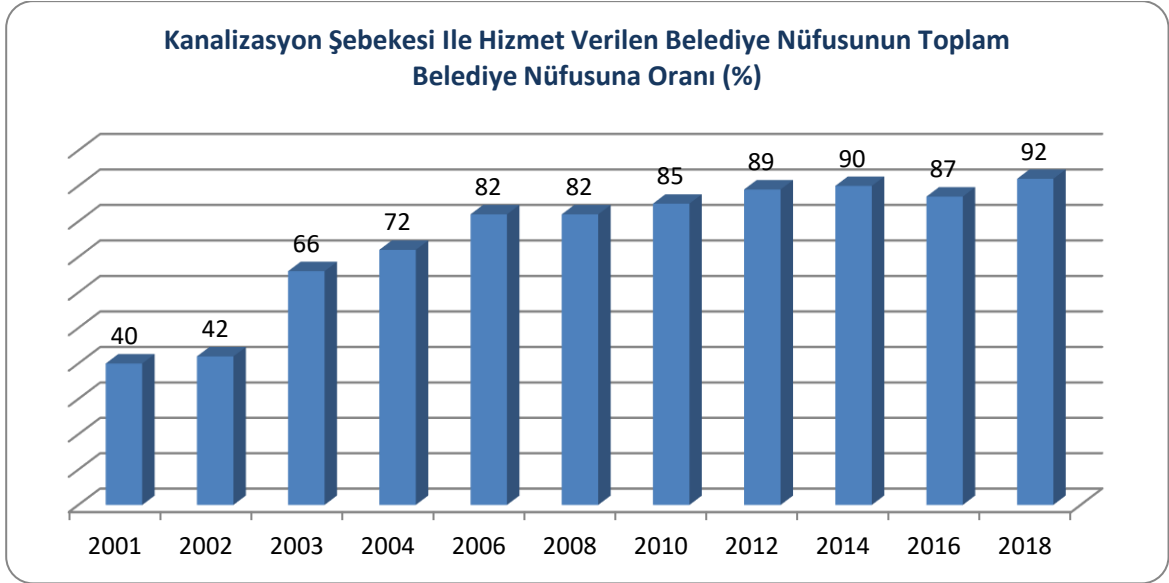
DSİ 10.Bölge Müdürlüğü'nün denetiminde yapımı tamamlanan Şırnak İçme Suyu Tesisleri ve İsale Hattı 1. Kademe İnşaatı işi 2009 yılında başlanıp 2010 yılında tamamlanmıştır. Yapılan tesislerle Mijin kaynağından Şırnak merkez, Şenoba, Hilal ve Balveren beldelerine 2020 yılı ihtiyacı olan 8,07 milyon m³/yıl içme kullanma suyu sağlanmıştır. Bu proje kapsamında çalışılmış ve içme suyu olarak kullanılacak olan alternatif kaynak ise Anılmış Kaynağıdır.

Su Kaynak Dağılımı

Grafik 162 - Şırnak ilinde 2016 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (TÜİK, 2017)

2019 yılı verilerine göre nüfusun yaklaşık %92'si kanalizasyon hizmetlerinden yararlanmaktadır. İlde, atıksu arıtma tesisi hizmeti verilen belediye bulunmamaktadır.

Grafik 163- Şırnak ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Çizelge 1142 - Şırnak ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

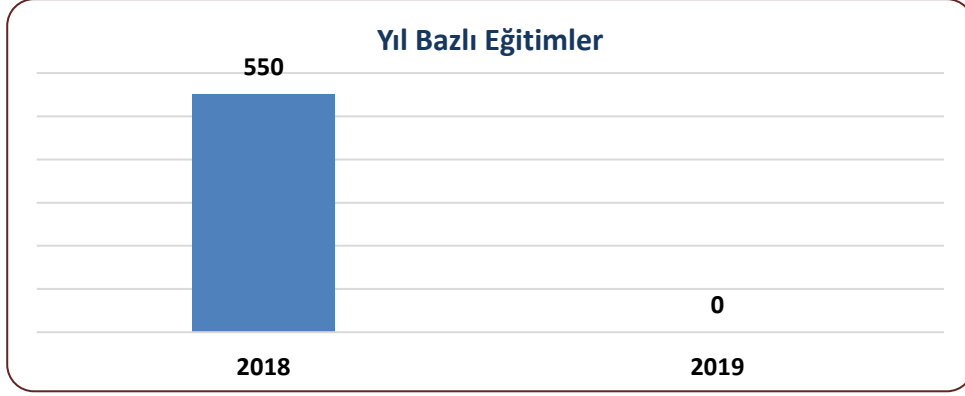
Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi	Şırnak			X				
İlçeler	Cizre			X				
	Silopi			X				
	İdil			X				
	Beytüşşebap			X				
	Uludere			X				
	Güçlükonak			X				

İl sınırları içerisinde Şırnak Merkez ve Cizre İlçesinde olmak üzere iki adet Organize Sanayi Bölgesi yer almaktadır. Şırnak merkezde bulunan Organize Sanayi Bölgesinin altyapı, üstyapı vb. birtakım eksikliklerden dolayı faaliyette olmayıp Cizre İlçesinde bulunan Organize Sanayi Bölgesi yeni faaliyete geçmiştir. Atıksu arıtma tesisi henüz bulunmamaktadır.

3. Atık

İlde toplanan atık miktarı 2016 yılı itibarıyla TÜİK tarafından 183.130 ton/yıl olarak belirtilmiştir. İlde düzenli depolama tesisi henüz bulunmamaktadır. Düzenli depolama tesisi yapım aşamasındadır. İlde Şırnak-Cizre karayolu 7.km güneybatı yönü 1/25.000' lik Cizre-M8-C3 pafta sınırları içerisinde bulunan alanda vahşi olarak depolanmaktadır.

İl Belediyesinin düzenli hafriyat depolama alanı bulunmamaktadır. Ancak çıkan inşaat atıkları dolgu alanlarında kontrollü olarak kullanılmaktadır.

Grafik 164 - Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 1143 - Şırnak ilinde 2018 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları (Şırnak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Ambalaj Cinsi	Toplanan Ambalaj Atığı Miktarı (kg)	Geri Kazanılan Ambalaj Atığı Miktarı (kg)
Plastik	18.750	10.687
Metal	14.690	7.932
Kompozit		
Kağıt Karton	869.740	469.659
Cam		
Ahşap		
Karışık	72.560	39.182
Toplam	975.740	527.460

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Şırnak ilinde tehlikeli atığın 68,72 tonu geri kazanılmış, 224,48 tonu bertaraf edilmiş, 1,42 tonu ihraç edilmiş ve 144,22 tonu da stokta bulunmaktadır.

Şırnak ilinde Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında 3,08 ton atık motor yağı, 8,26 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır. Toplanan atık madeni yağın 9,93 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 1,42 tonu ihraç edilmiş ve 203 kg'ı da stokta bulunmaktadır.

İlde lisanslı Atık Akü Toplama ve Geri Kazanım tesisi bulunmamaktadır. Şırnak'ta 2018 yılında 4.120 kg akümülatör toplanmıştır.

İl genelinde bitkisel atık yağlarla ilgili lisanslı atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. 2018 yılında ilde 400 kg kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

Silopi Termik Santrali Tehlikesiz Atık Depolama Alanı Şırnak ili, Silopi ilçesi, Çalışkan Beldesi'nin kuş uçuşu 4,5 km kuzeybatısında ve Görümlü Beldesinin 3,5 km güneydoğusunda yer almaktadır. Tehlikesiz Atık Depolama Alanı Santral alanının batısında yaklaşık olarak 700 m uzaklıkta bulunmaktadır. Depolama tesisinin inşaatı 2009 tarihinde tamamlanmış olup santralin üretime başladığı 02/05/2009 tarihinden itibaren işletmeye alınmıştır. Silopi Termik Santrali'nde 2018 yılında 397.783 ton kömür kullanılmış olup 29.595 ton cüruf ve 118.380 ton uçucu kül oluşmuştur.

Çizelge 1144- Şırnak ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Şırnak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	6
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0

Şırnak ilinde 2019 yılında 230,26 kg tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Şırnak ili Silopi ilçesinde Varanus griseus türü sürüngeninin yaşam alanları mevcuttur. Söz konusu sürüngeninin dünyada yayılış alanları, Kuzey Afrika'dan başlayarak ülkemizin güneydoğu bölgesini de içine alacak şekilde Suriye, Filistin, Lübnan, Ürdün ve Irak'ta bulunur. Dev kertenkele türü ülkemizde Suriye ve Irak sınırındaki Şanlıurfa ve Şırnak ili sınırlarında yayılmıştır. Şırnak ili Silopi ilçesinde, Kapılı, Çiçekli, Ortaköy, Çiftlik, Buğdaylı, Ovaköy, Aktepe ve Çardaklı köylerinde görülmektedir. Tüm dünyada geniş bir yayılış sahasına sahip olan dev kertenkele, sayılarının hızla azalması nedeniyle IUCN tarafından nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıya olan türlerin yer aldığı "Kırmızı Liste"de yer almaktadır olup, durumu "Hassas" olarak tarif edilmiştir.

İl genelinde 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında henüz koruma statüsünde alan (Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiatı Koruma Alanı, Tabiat Anıtı) bulunmamaktadır.

Şırnak orman varlığı bakımından, alan olarak zengin, nitelik olarak ise fakir bir ildir. Şırnak ilindeki toplam orman alanı 240.590,5 hektar olup, il yüzölçümünün yaklaşık %36'sını oluşturması ilk bakışta iyi bir göstere olarak görünmesine rağmen, söz konusu alanları kaplayan ormanların niteliği dikkate alındığında, ormanların tamamı baltalık meşe ormanıdır. Münferit olarak alıç, badem, yaban armudu vb. türler bulunmaktadır. Uludere, Güçlükönak ve Merkez ilçemiz civarında yer yer menengiç ağaçları meşe ağaçları ile birlikte meşçere oluşturmaktadır. Güçlükönak İlçesi Fındık Beldesi sınırları içerisinde 55,6 hektar Kızılcım ormanı bulunmaktadır. Son yıllara baktığımızda ormanlarımızda nitelik ve nicelik bakımından bir değişim meydana gelmemiştir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 1145- Şırnak ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)

ŞIRNAK	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	4.615,64	0,65	4.282,54	0,61	6.913,46	0,98	7.266,27	1,03
2) Tarımsal Alanlar	152.282,98	21,54	171.736,04	24,29	173.784,03	24,58	173.462,69	24,53
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	547.372,44	77,42	528.102,35	74,69	523.387,29	74,02	523.355,83	74,02
4) Sulak Alanlar	0	0	0	0	0	0	0	0
5) Su Yapıları	2.784,73	0,39	2.935,03	0,42	2.974,37	0,42	2.974,37	0,42
TOPLAM	707.055,79	100,00	707.055,96	100,01	707.059,15	100,00	707.059,16	100,00

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kontrol ve onayı ile Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünde bulunan bütün Şube Müdürlükleri ve ilde faaliyet gösteren bütün firmalarca yapılan her türlü plan, inşaat ve çevre düzenleme faaliyetleri; 3194 sayılı İmar kanunu, Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği ve Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği gereği Mekansal Planlama Kademeleri ve İlişkileri stratejisi çerçevesi içinde 07/09/2012 tarihinde onaylanan ancak askı süreçlerinde gelen itirazlar sonrasında son olarak 24.04.2014 tarihli ve 6376 sayılı Olur'u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca onaylanan "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı"na göre uygulanmaktadır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1146 - Şırnak ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Şırnak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	13	0	0	1	1	0	0	15
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1147 – Şırnak ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi Sayıları (Şırnak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	0	0
Çevre İzni Belgesi	0	0	0
Çevre İzni ve Lisans Belgesi	0	4	4
TOPLAM	0	04	04

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1148 – Şırnak ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Şırnak ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	15
Genel Toplam	20

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 1149 – Şırnak ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Şırnak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	30.075	0	0	0	0	0	0	0	30.075
Uygulanan Ceza Sayısı	1	0	0	0	0	0	0	0	1

İl sınırları içerisinde 2019 yılında 1 adet durdurma/kapatma kararı verilen tesis bulunmaktadır.

İlde "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında değerlendirilebilecek bir tesis bulunmamaktadır

74. BARTIN

1. Hava Kalitesi

İlin coğrafi durumu nedeniyle kış aylarında yoğun hava kirliliği yaşandığı gözlemlenmiştir. İlde 2019 yılında konutlarda 64.899.828,15 m³, sanayide de 25.604.201,02 m³ doğal gaz kullanılmıştır.

İlde Ulusal hava kalitesi izleme ağına bağlı toplam 1 adet hava kalitesi ölçüm istasyonu bulunmakta ve PM₁₀, PM_{2,5}, SO₂, NO_x, NO₂, NO ve CO, O₃ ölçümleri yapılmaktadır. 2019 yılında Bartın ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1150'de verilmektedir.

Çizelge 1150 - Bartın ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

BARTIN	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	22,92		57,69		1200,54		29,67		37,20		66,87		8,17	
Şubat	16,19		38,28		857,52		20,12		28,99		49,11		4,38	
Mart	18,75		37,83		735,03		15,06		32,68		47,74		4,75	
Nisan	13,11		34,24		551,32		9,10		27,01		36,11		4,27	
Mayıs	6,42		32,01		269,71		8,12		23,18		31,30		18,53	
Haziran	3,40		29,74		315,06		7,32		18,39		25,72		61,25	
Temmuz	3,57		27,85		320,87		7,74		19,48		27,22		68,26	
Ağustos	3,56		34,35		287,15		11,36		23,44		34,81		59,02	
Eylül	4,09		32,54		327,32		12,50		21,41		33,91		55,79	
Ekim	4,12		50,22		565,04		18,89		28,98		47,87		32,80	
Kasım	13,67		103,34		1229,88		50,39		41,94		92,33		18,02	
Aralık	13,57		98,84		1387,87		51,52		36,20		87,71		14,58	

2019 yılında toplamda egzoz gazı emisyon ölçüm yetki belgesi verilen 1'i mobil olmak üzere toplamda 5 adet yetkili servis ile egzoz gazı emisyon ölçümü yapılmaktadır. Şehirlerde yaşanan hava kirliliğine, artan motorlu taşıtlardan kaynaklanan egzoz gazlarının da etkisi vardır. İlde 2019 yılında 52.117 adet araç bulunmaktadır ve trafiğe kayıtlı olan araçların 25.034'ü egzoz gazı emisyon ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Ülkemizin toplam kullanılabilir su potansiyeli 104,5 milyar m³/yıl'dır. Bartın ilinde emniyetli çekilebilecek yeraltı suyu potansiyeli; 29,2 hm³/yıl'dır 2019 yılı sonuna kadar toplam 119 adet tahsisli kuyu ile 8.62 hm³/yıl su tahsisi yapılmıştır.

Kentsel su tüketimi dört ana gruba ayrılabilir; evsel kullanım, ticari ve endüstriyel kullanım, halk ve kent için kullanım ve sistem kayıpları.

Kentin ana içme ve kullanma suyu kaynağı Ulupınar-Bahçecik membasıdır. Ayrıca Karaçay mevkiinde sondaj ve keson kuyular ile Çayırköyü mevkiinde keson kuyular mevcuttur. Kaman köyünde de kavşak içme suyu membası bulunmaktadır.

2019 yılında evsel amaçlı 2.704.627 m³ ve sanayi amaçlı da 90.665 m³ su tüketilmiştir. 2019 yılında Belediyece temin edilen içme ve kullanma suyunun yaklaşık %76' sı Ulupınar-Bahçecik kaynağından, %14'ü keson kuyularından, %7'si sondajlardan ve %3'ü de Kavşak İçme Suyu membasından elde edilmektedir. (Bartın Belediyesi Su İşleri Müdürlüğü)

Bartın Merkez Belediyesinin 2019 yılı nüfusu 74.609, 2018 yılı nüfusu ise 71.703 dir. Şehir şebekesinden ayrıca yaz döneminde de İnkum tatil beldemize su verilmektedir. Nüfusumuzun %99'u su şebekesinden faydalanmaktadır.

İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet veren 8 adet belediye vardır. Bu belediyelerden 2019 yılı için; Bartın Belediyesi 73.863 (toplam nüfusun %99'u), Ulus İlçe Belediyesi 3.300, Kumluca Belde Belediyesi 2.128, Amasra İlçe Belediyesi ise yaz ve kış nüfusu turizm nedeniyle değişiklik göstermekte olup, Amasra Belediyesi kışın 5.963 yaz döneminde yaklaşık 15.000 nüfusa hizmet vermektedir.

İlde İnkumu ve Merkezde olmak üzere iki adet atık su arıtma tesisi bulunmaktadır, 2019 yılında merkez ve İnkumu kanalizasyon sisteminden nüfusunun %99'u faydalanmaktadır. Bartın Merkez Belediyemizin 2019 yılı nüfusu 74.609, 2018 yılı nüfusu 71.703 dür. Belediye Başkanlığına ait İnkumu ve Merkezde olmak üzere iki adet atık su arıtma tesismiz bulunmaktadır.

Çizelge 1151 - Bartın ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Merkez	X	10/01/2019 tarihinde kabul işlemleri yapılmıştır		Fiziksel+ Biyolojik	12.439	0,13	74.609	2,13
	İnkumu* (Derin Deniz Deşarjı)	X	10/01/2019 tarihinde kabul işlemleri yapılmıştır.		Fiziksel	2.283	0,0071	12.000 eşdeğer nüfus	
	Kozcağız	X	Geçici kabul tarihi 23.11.2017		Biyolojik	555,50	Bilinmemektedir	4.000-4.500	0,055
	Hasankadı			X					
İlçeler	Ulus**		X		Biyolojik				
	Amasra**	X					0,052	5.963	
	Kurucaşile**	X						2.169	
	Kumluca			X					
	Abdipaşa			X					

* Merkez, İnkumu ve Amasra için mevcut kapasiteler m³/gün olarak verilmiştir.

Merkez AAT de SAİS kabini bulunmaktadır.

Organize Sanayi Bölgesi'ne ait atıksu arıtma tesisi inşaatı 2014 yılı sonu itibarıyla tamamlanmış olup devreye alınmıştır.

Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren 4 (dört) adet tesise ait atıksu arıtma tesisi bulunmakta olup, Organize Sanayi Bölgesi uhdesinde faaliyet gösterdiklerinden dolayı atıksu konulu çevre iznine tabii değillerdir.

Çizelge 1152 - Bartın ilinde OSB'lerde olan atıksu arıtma tesislerinin durumu

OSB Adı	Mevcut Durumu	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Bartın Merkez 1. Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü	Aktif	1.700	Evsel ve Endüstriyel	1.36

3. Atık

İlde katı atıklar Gürgeçpınarı Mevkiindeki alanda vahşi depolama ile depolanmaktadır. Bartın Belediyeler Birliğince, 5491 Sayılı Kanunla Değişik 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun Geçici 4. Maddesi gereği Katı Atık Bertaraf Tesisi kurmak için Mayıs 2012 tarihli İş Termin Planı Bartın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne sunulmuştur. Bu kapsamda; İl Mahalli Çevre Kurulu Kararı ile Zonguldak İli E28-C1 pafta haritada Kaman Köyü sınırları içerisinde yer alan yaklaşık 98.029,94 m²'lik alan "Bartın İli Katı Atık Bertaraf Tesisi" alanı olarak belirlenmiş olup, projeye ait ÇED süreci tamamlanmıştır.

2019 yılında toplamda 650 adet kamyon hafriyat döküm sahamıza hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atığı boşaltmıştır (İl Özel İdaresi).

Çizelge 1153- 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Bartın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	6	268
Öğrenci	130	5.200
Üniversite Öğrencisi	1	1.500

İlde 1 adet Çevre İzin ve Lisans Belgeli ambalaj atığı toplama- ayırma tesisi bulunmaktadır.

Bartın ilinde tehlikeli atıklar için ara depolama, geri kazanım ve/veya bertaraf tesisi bulunmamaktadır. 2018 yılında Bartın ilinde toplanan tehlikeli atıklardan 5.979.556 kg'ı geri kazanıma gönderilmiş, 216.869 kg'ı bertaraf edilmiş, 10.664 kg'ı stokta bekletilmiş ve 18.453 kg'ı ihraç edilmiştir.

İlde 2018 yılında, 23.163 kg atık motor yağ, 405 kg atık endüstriyel yağı toplanmıştır.

2019 yılında Bartın ilinde 1.252 kg atık pil toplanmıştır.

İlde lisanslı bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. İlde toplanan ömrünü tamamlamış lastiklerden 72,19 tonu geri kazanım tesislerine, 2,6 tonu çimento fabrikasına gönderilmiştir.

İlde hurda araç işleme tesisi bulunmamakta olup 1 adet ÖTA teslim yeri bulunmaktadır. 2019 yılında söz konusu teslim yerinde 46 adet araç kaydedilip işlemi tamamlanmıştır.

İlde demir çelik endüstrisi kapsamında 1 tesis faaliyet göstermekte olup, yıllık cüruf miktarı 7.056,070 tondur.

Çizelge 1154 - Bartın ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Bartın ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde "Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında toplanan tıbbi atıklar Zonguldak'ta bulunan bir "Tıbbi Atık Bertaraf Tesisi"ne gönderilmektedir. 2019 yılında ilde 215 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Bartın İli ve çevresinde 4 adet endemik bitki türü tespit edilmiştir. Bu endemik bitkilerin ad ve populasyonları aşağıdaki gibidir (Z.KAYA Bartın Florası 1999).

- Centaurea kilaea - Dar populasyon
- Centaurea cadmea - Dar populasyon
- Abies nordmanniana subsp. Normandiana
- Campanula lyrata subsp. lyrata – Normal

Bartın İlinin arazisinin %59'u Ormanlarla kaplıdır ve Orman varlığı açısından 6. sırada bulunmaktadır.

Ormanlık alanda bulunan önemli ağaç cinsleri; başta Kayın olmak üzere sırasıyla Göknar, Meşe, Karaçam, Gürgen, Sariçam, Kestane, Kızılçam, Çınar, Kayacık, İhlamur, Sahilçamı vs gibi ağaç ve ağaççıklar bulunmaktadır. Orman bakımından en zengin ilçe Ulus ilçesidir.

Yaban yaşamı türleri, endemik hayvan türleri ve yılın çeşitli zamanlarında geleneksel olarak kullandıkları yaşam ortamlarındaki populasyonlar ile ilgili olarak il geneli yapılmış bir envanterimiz bulunmamaktadır. Sadece hedef türü geyik, karaca olan Bartın Ulus Sökü YHGS için yapılan envanter çalışmaları bulunmaktadır. Bu çalışmada da Geyik ve Karaca sayımı yapılmaktadır.

Uluslararası ve ulusal öneme sahip milli park ve tampon bölgesi günümüzde tehlike altındaki "Karadeniz Nemli Karstik Orman" ekosistemlerinin en iyi yabanıl örneklerine sahiptir ve Avrupa'da korunması gereken 100 Orman Sıcak Noktası'ndan biridir. Ayrıca Dünya Doğayı Koruma Vakfı'nın (WWF) doğa koruma açısından küresel düzeyde öncelikli 200 ekolojik bölgeden biri olan "Kuzey Anadolu ve Kafkasya Ilıman Kuşak Ormanları" içinde yer almaktadır.

Önemli Doğa Alanı, Önemli Kuş Alanı ve Önemli Bitki Alanı olan Küre Dağları Milli Parkı ve tampon bölgesi, 930 bitki taksonuna ev sahipliği yapmaktadır. Bu bitkilerden 157'si endemik ve 60 taksonun nesli tehlike altındadır. Bölge, yaban kedisi (Felis sylvestris), susamuru (Lutra lutra), bozayı (Ursus arctos) ve ulugeyik (Cervus elaphus) gibi memeli türleri dahil, Türkiye'de yaşayan 160'dan fazla memeli türünden 48'ine ev sahipliği yapmaktadır. Bugüne kadar 129 kuş türünün yaşadığı belirlenen milli parkta yaşayan küçük akbaların (Neophron percnopterus) nesli küresel ölçekte tehlike altındadır. Ayrıca, Küre Dağları Milli Parkı'nda 113 omurgasız türü, 10 çiftyaşamlı (amfibi) türü ve 23 sürüngen türü yaşamaktadır.

Uluslararası ve ulusal öneme sahip milli park ve tampon bölgesi günümüzde tehlike altındaki "Karadeniz Nemli Karstik Orman" ekosistemlerinin en iyi yabanıl örneklerine sahiptir ve Avrupa'da korunması gereken 100 Orman Sıcak Noktası'ndan biridir. Ayrıca Dünya Doğayı Koruma Vakfı'nın (WWF) doğa koruma

açısından küresel düzeyde öncelikli 200 ekolojik bölgeden biri olan “Kuzey Anadolu ve Kafkasya Ilıman Kuşak Ormanları” içinde yer almaktadır.

İlde 1 adet Milli Park ve 3 adet Tabiat Parkı bulunmaktadır.

Bartın İlinde **Güzelcehisar Bazalt Sütunları Tabiat Anıtı** olmak üzere 1 adet tabiat anıtı bulunmaktadır. Güzelcehisar Bazalt Sütunları Tabiat Anıtı Yönetim Planı çalışmaları devam etmektedir.

Küre Dağları Milli Parkı İlde Karadeniz Bölgesi'nin batısında, Küre Dağları üzerinde ve Bartın ile Kastamonu il sınırları içinde yer alan Küre Dağları Milli Parkı 07.07.2000 tarihinde Milli Park ilan edilerek koruma altına alınmıştır. 37.753 hektarlık yüzölçüme sahip Milli Parkın çevresindeki tampon bölge ise 134.366 hektardır.

Doğal yaşlı ve bakir ormanları, habitat ve peyzaj zenginliği, dünyaca önemli kanyon ve mağaraları, şelaleleri, jeolojik/jeomorfolojik özellikleri, bitki çeşitliliği, yaban hayatı zenginliği, kültürel ve mimari özelliklere sahip milli park, Türkiye'nin en önemli ekoturizm merkezlerinden biridir.

Doğu-batı doğrultusunda uzanan milli park, yakın çevresi için fiziksel ve sosyal anlamda bir eşik niteliğinde olduğundan sınırları içinde yerleşim yeri bulunmamaktadır. Tampon bölgede Azdavay, Pınarbaşı, Şenpazar, Cide, Kurucaşile, Amasra ve Ulus ilçeleri ile Arıt belde sınırları içerisinde 123 köy köyde 20.000'den fazla kişi yaşamaktadır.

Balamba Tabiat Parkı: Merkez İlçesinde yer alan 131 dekarlık saha 11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Aralık 2006 tarihinde 1. Revizyon Balamba Mesire Yeri Gelişme Planı onaylanmıştır. Balamba Tabiat Parkı'nın 29 Eylül 2016 tarihinde işletmecilik ihalesi yapılmış ve müstecirle 18.10.2016 tarihinde sözleşme imzalanmıştır. Balamba Tabiat Parkı Gelişme Planı revize çalışmaları devam etmektedir.

Ahatlar Tabiat Parkı: Amasra İlçesinde yer alan 93 dekarlık saha 11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. 2015 yılında Ahatlar Tabiat Parkı Gelişme Planı yapımı ihale edilmiş, plan hazırlanmış olup; onay için Genel Müdürlüğe gönderilmiştir.

Gürcüoluk Mağarası Tabiat Parkı: Amasra İlçesinde yer alan 500 dekarlık saha 11.07.2013 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir.

Bakanlığımızın (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü) sorumluluğu altında yürüttüğü çalışmalar neticesinde Bartın ili sınırları içerisinde, 2019 yılı itibari ile 14 adet doğal sit alanı, 8 adet anıt ağaç ve 1 adet mağara olmak üzere toplamda 23 adet koruma altına alınmış (tescil edilmiş) alan bulunmaktadır. Bartın ili sınırları içerisinde koruma altına alınan alanlara (doğal sit alanları, mağaralar ve anıt ağaçlar) ait bilgiler Çizelge 1155 ve 1156'da yer almaktadır.

Çizelge 1155 - Bartın ilinde koruma altına alınan yerler

1	Bartın İli, Güzelcehisar Köyü Suuçuran Mevkii ile Güzelcehisar Burnu Arasındaki Kıyı Bandı	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 16/12/1988 tarih ve 605 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
2	Bartın İli, Ulus İlçesi Ulukaya Köyü Ulukaya Şelalesi	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 13/11/1998 tarih ve 6015 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
3	Bartın İli, Amasra İlçesi Göçkündermirci Köyü Kıyı Şeridi	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 10/11/1992 tarih ve 2730 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
4	Bartın İli, Amasra İlçesi Bozköyü Kıyı Şeridi	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 10/11/1992 tarih ve 2730 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
5	Bartın İli, Çakrazşeyhler Köyü Kıyı Şeridi	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 10/11/1992 tarih ve 2730 sayılı kararı	2.Derece Doğal Sit Alanı
6	Bartın İli, Amasra İlçesi Çakrazboz Köyü Gürcüoluk Mağarası	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 15/11/1994 tarih ve 3777 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
7	Bartın İli, Kurucaşile İlçesi Tekkeönü Köyü Tekkeönü Kalesinin olduğu yer	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 11/12/1995 tarih ve 4385 sayılı kararı	1.Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı
8	Bartın Irmağı	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 26/07/2002 tarih ve 8087 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
9	Bartın İli, Amasra İlçesi Tavşan Adası	Karabük Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 28/09/2007 tarih ve 674 sayılı kararı	1.Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı
10	Bartın İli, Amasra İlçesi Kuşna Kayalıkları	Karabük Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 28/09/2007 tarih ve 674 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
11	Bartın İli, Amasra İlçesi Poseidon Mabedinin bulunduğu tepenin kuzeybatısındaki alan	Karabük Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 28/09/2007 tarih ve 674 sayılı kararı	1.Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı

Çizelge 1155 - Bartın ilinde koruma altına alınan yerler (devam)

12	Bartın Amasra Karayolu Kuzeyi	Bartın-Amasra Karayolunun kuzeyinde bulunan alan Karabük Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 28/09/2007 tarih ve 674 sayılı kararı	3.Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı
13	Bartın Karabük Karayolu Sıra Ağaçlar	Ankara 2 Nolu Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 17/10/2017 tarihli ve 378 sayılı kararı	"Nitelikli Doğal Koruma Alanı
14	Ulus İlçesi Hasandede Türbesi Çevresi	Ulus İlçesi Hasandede Türbesi çevresi Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 25/04/1989 tarih ve 786 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
15	Bartın İli, Amasra İlçesi İnceğöz Köyü İnceğöz Mağarası	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 25/11/2005 tarih ve 1077 sayılı kararı	Tescilli Mağara

Çizelge 1156 - Bartın ilindeki anıt ağaçlar

1	Bartın İli, Ulus İlçesi Hasandede İlköğretim Okulu bahçesindeki 2 adet çınar ağacı	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 25/04/1989 tarih ve 786 sayılı kararı	Anıt Ağaç
2	Bartın İli, Ulus İlçesi Demirciler Sokaktaki (Uğur Mumcu Sokak) tescilli 1 (bir) adet çınar ağacı	Ankara 2 Nolu Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 25/04/1989 tarihli ve 786 sayılı kararı	Anıt Ağaç
3	Bartın İli, Büyükkızılkum Köyü Kavlandibi Mevkiindeki tescilli 1 adet çınar ağacı	Ankara 2 Nolu Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 30/05/2012 tarih ve 39 sayılı kararı	Anıt Ağaç
4	Bartın İli, Köyortası Mahallesi tescilli 1 (Bir) Adet Çınar Ağacı	Ankara 2 Nolu Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 16/11/1993 tarihli ve 3269 sayılı kararı	Anıt Ağaç
5	Bahçecik Köyü (Ulus İlçesi) (bir) adet doğu çınar ağacı (Bahçecik Köyü merkezindeki karayolu köprüsünün yanı)	Karabük KTVKB Kurulu 18/08/2009 tarihli ve 1338 sayılı kararı	Tescilli Ağaç
6	Hasankadı beldesi merkezindeki meydanda yer alan 1 (bir) adet doğu çınar ağacı	23/02/2015 tarihli ve 214 sayılı Ankara 2 Nolu TVK Bölge Komisyon kararı	Tescilli Ağaç
7	İlyasgeçidi Köyü (Kurucaşile İlçesi) yer alan 1 (bir) adet doğu çınar ağacı	03/04/2015 tarihli ve 223 sayılı Ankara 2 Nolu TVK Bölge Komisyon kararıyla	Tescilli Ağaç

5. Arazi Kullanımı**Çizelge 1157 - Bartın ilinde arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>, 2020))**

BARTIN	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	3.666,82	1,54	3.777,45	1,59	2.923,61	1,25	2.923,61	1,25	3224,36	1,38
2) Tarımsal Alanlar	103.788,44	43,59	103.543,70	43,49	101.678,42	43,62	101.678,42	43,62	100477,73	43,14
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	128.811,36	54,10	128.940,21	54,15	126.818,38	54,40	126.818,38	54,40	127169,05	54,60
4) Sulak Alanlar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5) Su Yapıları	1.832,36	0,77	1.840,62	0,77	1.692,62	0,73	1.692,62	0,73	2057,49	0,88
TOPLAM	238.098,98	100	238.101,98	100	233.113,03	100	233.113,03	100	232.928,63	100

Bakanlığımızca 19/07/2007 tarihinde onaylanan, 12/05/2009 tarihinde askı sonrası onayı ve 24/06/2011 ile 03/05/2012, 28/05/2015, 27/10/2016, 03/05/2017, 06/07/2017, 22/11/2017, 25/01/2018, 09/02/2018 tarihlerinde değişikliği yapılan Zonguldak-Bartın-Karabük Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı yürürlüktedir.

6. ÇED İşlemleri**Çizelge 1158 - Bartın ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Bartın ÇŞİM, 2020)**

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	0	0	2	0	0	0	0	2
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1159- Bartın ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Bartın ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	14	16
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	2	18	20
TOPLAM	4	32	36

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1160 - Bartın ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Bartın ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	22
Ani (plansız) denetimler	230
Genel toplam	252

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	2	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	10	0,00

Çizelge 1161 - Bartın ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Bartın ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	21.625	0	36.074	0	0	0	92,57	57.791,57
Uygulanan Ceza Sayısı	0	2	0	2	0	0	0	2	6

İlde 2019 yılında hiçbir tesise faaliyeti durdurma/kapatma kararı verilmemiştir.
Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında kuruluş bulunmamaktadır.

75. ARDAHAN

1. Hava Kalitesi

İlde 2014-2015 kış sezonu itibariyle doğalgaz kullanımı başlamıştır. 2019 yılında Ardahan ilinde konutlarda 18.507.064 m³ doğal gaz kullanılmıştır. İl düzeyinde 2014-2019 yılları Temiz Hava Eylem Planı hazırlanmış olup bu kapsamda Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün çalışmaları devam etmektedir.

Ardahan ilinde 1 adet ölçüm istasyonu bulunmaktadır. Bu istasyonda SO₂, PM, NO_x ve O₃ parametreleri ölçülmektedir. 2019 yılında Ardahan ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1162'de verilmektedir.

Çizelge 1162 - Ardahan ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	22,33	-	94,92	16			8,81		45,11		53,92		53,56	
Şubat	29,24	-	72,40	17			5,19		42,05		47,25		69,59	
Mart	21,92	-	37,33	8			2,58		26,86		28,93		92,20	
Nisan	22,43	-	29,14	3			2,92		14,57		14,86		79,79	
Mayıs	18,02	-	29,07	2			-		-		-		71,85	
Haziran	20,73	-	25,36	-			5,95		13,66		16,38		61,85	
Temmuz	107,48	-	23,97	-			5,20		12,50		15,11		64,72	
Ağustos	-	-	29,96	2			4,79		13,63		16,00		57,29	
Eylül	-	-	22,74	-			3,44		11,55		17,12		57,10	
Ekim	-	-	38,25	6			5,72		19,91		27,15		60,12	
Kasım	-	-	53,09	16			12,43		31,59		44,02		54,09	
Aralık	51,12	22	40,60	9			9,69		30,17		39,87		59,49	

Çizelge 1163 - Ardahan ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Ardahan ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
TOPLAM	0	0

2019 yılı itibariyle ilde egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş 2 adet firma vardır. İlde egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı 6.687 olmuştur.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

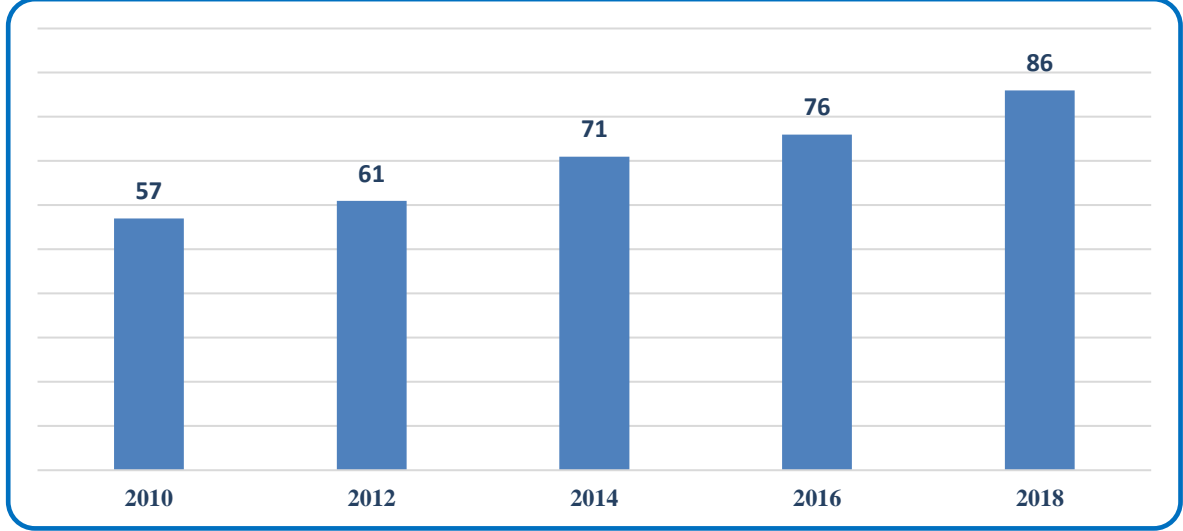
Ardahan Ovasında açılan araştırma kuyuları genellikle su kalitesi yönünden C₁ - S₁, C₂ - S₁ sınıflarında iyi kaliteli sulardır. Göle Ovasında açılan araştırma kuyuları genellikle su kalitesi yönünden C₁ - S₁, C₂ - S₁ sınıflarında iyi kaliteli sulardır.

Ardahan Belediyesinin kullandığı Suatan kaynağının debisi 40 lt/sn, Büyükdere kaynağının 80 lt/sn, Çataldere kaynağının 15 lt/sn debisi olup kullanılan suyun %100'ü evsel amaçlı kullanılmaktadır. İlçe belediyelerinde kentsel su temini kuyu ve kaynak suları ile sağlanmakta olup evsel amaçlı kullanılmaktadır. Tarım ve sanayide kullanılan şebeke suyu bulunmamaktadır. Küçük Sanayi Sitesinde ise şebeke suyu kullanılmaktadır.

İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen 1 Merkez ve 5 İlçe Belediyesi bulunmaktadır. Merkez Belediyede içme suyu şebekesi 21.568 nüfuslu şehrin tamamına hizmet vermekte olup, %100 evsel amaçlı kullanılmaktadır. Göle Belediyesinde 6.025 civarında bir nüfus, Hanak, Damal ve Çıldır Belediyelerinde yaklaşık 3.000-5.000 kişilik nüfus, Posof Belediyesinde yaklaşık 2.500 kişilik nüfusun tamamı içme suyu şebekesinden faydalanmaktadır.

Belediye sınırları içerisinde 2018 yılında yaklaşık 62.000 kişilik nüfusa 6 belediye tarafından kanalizasyon hizmeti verilmektedir.

İlde atık su arıtma tesisi bulunmamaktadır. İlde yeni yapılan Organize Sanayi Bölgesinin altyapısı henüz yeni tamamlanmış olup bölgede atıksu arıtma ve ön arıtma sistemleri bulunmamaktadır.

Grafik 165 - Ardahan ilinde 2018 yılı kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (<http://www.tuik.gov.tr/>, 2019)

Çizelge 1164 - Ardahan ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi		İnşa Aşamasında						
İlçeler	Çıldır	Plan Aşamasında						
	Damal	Plan Aşamasında						
	Göle	Plan Aşamasında						
	Hanak	Plan Aşamasında						
	Posof	Plan Aşamasında						

3. Atık

İlde günlük miktarı 65-70 ton olan katı atıklar, ev ve işyerlerinden elden ve sabit konteynerlerden düzenli olarak toplanmaktadır. İl merkezindeki katı atıklar, il merkezine 4 km uzaklıkta Kartalpınar mevkiinde yaklaşık 45.000 m² lik bir alanı kaplayan vahşi depolama sahasında depolanmaktadır. Stabilize yolu dışında hiçbir alt yapısı olmayan katı atık depolama sahası, konum açısından aranan katı atık sahası için aranan niteliklere sahip olup yaklaşık ömrü 40-50 yıl arasındadır. İldeki atık kompozisyonu bilinmemektedir.

Ardahan Belediyeler Birliği tarafından yapımına başlanan düzenli depolama sahası inşaat faaliyetleri devam etmektedir.

İl Belediyelerinin düzenli hafriyat depolama alanı bulunmamaktadır. Ancak çıkan inşaat atıklarını dolgu alanlarında kontrollü olarak kullanılmaktadır. 2019 yılında hafriyat atık miktarı toplamda yaklaşık olarak 50.000 m³ tür.

Çizelge 1165 - Ardahan ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Ardahan ÇSİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	11	133
Öğrenci	1	180

Grafik 166 - Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Ardahan ÇŞİM, 2020)

Çizelge 1166 - 2019 yılı itibariyle Ardahan ilinde sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Ardahan ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel	6	3	5
Belediye Hizmet Binası	6	3	5
Okul	178	26	43,3
Kurum/kuruluş	56	28	47,6
AVM	-	-	0
Otel	20	-	0
Hastane	4	-	0
Sanayi	354	-	0
Diğer	79	-	0

İl sınırları içerisinde ambalaj üretimi yapan firma bulunmamasıyla birlikte 2019 yılı itibariyle 16 tane kayıtlı firma bulunmakta olup ambalaj atığını piyasaya süren 6 firma bulunmaktadır. İlde onaylı Ambalaj Atık Yönetim Planı yoktur. İlde Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi (TAT) Sayısı 1 dir.

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında ilde 196,49 ton tehlikeli atık toplanmış, bu atığın 132 tonu geri kazanılmış, 61,84 tonu bertaraf edilmiş, 1,32 tonu da lisanslı tesis stoğundadır.

2018'de Ardahan'da 1,92 ton atık motor yağı, 10,3 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır. Atık madeni yağların 12,22 tonu bertaraf edilmiş, 50 kg'ı da lisanslı tesis stoğundadır.

Ardahan ilinde 2018 yılında toplanan atık akümülatör miktarı 5.950 kg'dır.

2018 yılında ilde atık bitkisel yağ toplanmamıştır. 2018'de ilde geri kazanım tesislerine gönderilen ömrünü tamamlamış lastik bulunmamaktadır. "Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında ilde 1 (bir) adet hurda araç teslim noktası bulunmaktadır.

2019 yılında Ardahan ilinde 3,8 ton ömrünü tamamlamış lastik geri kazanım tesisine gönderilmiştir.

Çizelge 1167 - Ardahan ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Ardahan ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Hastane, sağlık merkezi ve dispanser gibi sağlık kuruluşlarınca üretilen ve diğer atıklardan ayrı biriktirilen tehlikeli ve tıbbi atıklar her yıl İl Mahalli Çevre Kurulu gündemine alınarak tıbbi atık ücreti belirlendikten sonra Ardahan Belediyesi tarafından Erzurum Büyükşehir Belediyesi ile anlaşma sağlanarak

toplanan tıbbi atıklar Erzurum'daki sterilizasyon tesisine gönderilmektedir. Ardahan'da 2019'da toplanan tıbbi atık miktarı 57,78 tondur.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Ardahan İli ile ilgili yapılan floristik çalışmalar literatür taramalarına göre 1.225 bitki taksonu tespit edildiği belirtilmektedir. Fakat yapılan çalışmalar ilin tamamını kapsayan çalışmalar olmayıp bölgesel niteliklidir. Ardahan İli flora ve faunasının belirlenmesi amacıyla "Ardahan İli Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Projesi" 2016 yılında ihale edilmiş, 2018 yılı sonunda çalışmalar tamamlanmış ve onay aşamasındadır. Yapılan bu taslak çalışmaya göre hem arazi hem de literatür taramalarına göre il genelinde 123 adeti endemik olmak üzere toplam 1.634 bitki taksonu tespit edilmiştir.

Ayrıca ilde yaban hayatı ve zengin bir flora çeşitliliğine sahip önemli bir alan olan Ilgar Dağı ve çevresinin korunma altına alınması gereklidir. İlde doğal çiçekli flora elemanlarının tespitine yönelik olarak İl Müdürlüğü ve Doğal Hayatı Koruma Derneğinin işbirliği ile yürütülen "Ardahan'ın Nadir Bitkilerinin Korunması Projesi" kapsamında hazırlanarak basımı gerçekleştirilen "Karlı Yaylaların Saklı Bahçesi/Ardahan'ın Doğal Bitkileri" kitabında ilde var olduğu konusunda üzerinde görüş birliğine varılmış 1.500 çeşit çiçekli bitki türünden, 85 adedi bu bölgede yaşayan ender türlerden olmak üzere 1.150 adet çiçekli bitki türüne yer verilmiştir.

Gentiana verna

Papaver sp. ve Consolida orientalis

Fotoğraf 71 - Ardahan ili florası örnekleri

Ardahan İli, yaban hayatı yaşama ortamı için son derece uygun bakir bir bölgedir. İlde yaban hayatı için uygun yerler oluşturan orman, çalılık, sulak alan ve kanyon gibi doğal barınak alanları bulunmaktadır. Tepeli Pelikan, Türkiye'de sadece 7 sulak alanda kuluçkaya yatmaktadır. Ardahan ilindeki Aktaş Gölü de Tepeli Pelikanların kuluçkaya yattığı 7 sulak alandan biridir.

Fotoğraf 72 - *Lyrurus mlokosiewiczzi* -Dağ horozu erkek ve dişi birey
(Çağatay ALTIN, Ardahan Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü)

Aşağı Kafkasya Ormanlarında yaşayan Huş Tavuğu, ülkemizde de yalnızca Posof Huş Ormanlarında yaşamaktadır. Huş Tavuğu'nun yaşam alanı bulunduğu Posof Ormanları; Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından Yaban Hayatı Koruma Sahası olarak ayrılmıştır.

Kura Nehri'nin İl Merkezinden Gürcistan sınırına kadar oluşturduğu kanyon ildeki yaban hayatı ve yok olma tehlikesi altında bulunan bitkiler için son derece önemli bir alanı oluşturmaktadır. Bu kanyonda yaşam alanı bulan en önemli türler; Kızıl Akbaba, Kaya Kartalı, Sakallı Akbaba, Küçük Orman Kartalı, Kızıl Şahin, Ur Keklik ve Puhudur.

Yörede akuatik alan ve kıyı şeridi üzerinde yaşayan kürklü hayvan türü olarak su samuru tespit edilmiştir. Ayrıca bu alanlar dışında büyük memelilerden; kurt, ayı ve tilki bulunmaktadır. İldeki tüm akarsuları gökkuşağı alabalığı (*Oncorhynchus mykiss*- kültür alabalığı) üretimi için idealdir. Akarsularımızda balıkçılık veya sportif amaçlı amatör balıkçılık için uygun yoğun olarak sazın türleri (*Cyprinidae* familyası) ve yayın balığı (*Silurus glanis*) bulunmaktadır.

Fotoğraf 73 – Çıldır Gölünde balıkçılar

Çıldır Gölü: Ulusal Öneme Haiz Sulak Alanlarımızdan (2015) birisi olup yüzölçümü 124 km², derin yeri 42 metre, deniz seviyesinden yüksekliği 1.960 metredir. Çıldır Gölü, Ardahan ve Kars il sınırları içerisinde kalan Göl Doğu Anadolu Bölgesinin en büyük tatlı su ve en büyük ikinci gölüdür. Deniz seviyesinden 1.965 metre yükseklikte bulunan gölün en derin noktası 42 metre civarında olduğu tahmin edilmekte olup, tektonik oluşumlu bir göldür. 2017 yılı içerisinde ihale edilen Çıldır Gölü Sulak Alan Yönetim Planı hazırlanmış olup onay aşamasındadır.

Fotoğraf 74 – Aktaş Gölü florası ve gölü simgeleyen Ak Pelikanlar (F. Yıldız)

Aktaş Gölü: Ulusal Öneme Saip Sulak Alanlarımızdan birisidir (2015). Ardahan İli Çıldır ilçesi sınırları içerisinde yer alan 2.700 ha yüzölçümüyle ilin ikinci büyük gölü olan Aktaş Gölü'nün 1.400 hektarlık kısmı ülkemiz, 1.300 hektarlık kısmı Gürcistan ülke sınırları içerisinde yer almaktadır. En derin yeri 10 metre olan kapalı havza şeklindeki 1.794 m rakımlı göl tektonik oluşumludur. Gölün doğusunda Gürcistan, batısında Kenarbel Köyü ve Kayabeyi Köyü, kuzeyinde Öncül Köyü ve güneyinde Akbulak Harabeleri yer alır. Göl içerisinde irili ufaklı on iki tane ada bulunmaktadır. Gölün suyu acı ve sodalı olduğundan gölde canlı barınamamaktaydı ancak, son yıllarda gölün yapısında meydana gelen değişiklikler paralelinde göl birçok balık

türüne yaşam alanı sağlamaktadır. 2017 yılı içerisinde ihale edilen Aktaş Gölü Sulak Alan Yönetim Planı hazırlanmış olup onay aşamasındadır.

Putka (Gölbaşı-Sazara) Gölü: Ardahan Merkez ilçe sınırları içerisinde yer alan sulak alan 4,181 ha büyüklüğündedir. Putka Gölü 2015 yılında Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan ilan edilmiştir. Göl çevresinde çayır bitkileri ve söğüt, sarıçam, huş ağaçları ile göl içerisinde gruplar halinde sazlıklar bulunmaktadır. Alan kuşlar açısından önemli bir alandır. Üreyen 10 çift çayır delicesi nedeni ile uluslararası öneme sahip bir sulak alandır. Alanda ayrıca turna da üremektedir. Bölgede ayrıca angıt, boz ördek, karabatak, karabaş martı, serçe, kızkuşu ve kızıl şahin bulunmaktadır. Putka Gölü 2015 yılında Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan ilan edilmiştir. 2017 yılı içerisinde ihale edilen Putka Gölü Sulak Alan Yönetim Planı ve biyolojik çeşitlilik alt havza çalışması hazırlanmış olup onay aşamasındadır.

İlde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından başlatılan ve 2016 yılında arazi çalışmaları tamamlanan Çıldır Gölü ve çevresi, Aktaş Gölü ve çevresi, Putka Gölü ve Ardahan Ormanları, Atatürk Silüeti alanlarında doğal sit ilan edilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Cemal Tural Fidanlığı Tabiat Parkı: Ardahan Merkez İlçesinde özellikle sarıçam ağaçlarının oluşturduğu, öncesinde Cemal Tural Fidanlığı Mesire Yeri adıyla hizmet veren koruma statülü bir alandır. 2016 yılında 51 ha alan büyüklüğüne ulaşmıştır. Orman, sulak alan, dağ ve çayır peyzajlarına sahip olan, bu kaynak değerleri yanında, manzara seyir terasları, piknik alanları ve barındırdığı farklı iklimatik özellikleri ile önemli bir rekreasyonel potansiyeli bulunmaktadır. Cemal Tural Tabiat Parkının yönetim ve gelişim planı 2017 yılı içerisinde hazırlanmıştır. Peyzaj uygulama projesi 2018 yılında tamamlanmıştır.

Posof Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Ardahan'ın yaklaşık 65 km kuzeyinde bulunan ve Posof İlçesinde yer alan 59.589,00 hektarlık alan "Ardahan Posof Yaban Hayatı Geliştirme Sahası" olarak ilan edilmiştir. Alan önemli bir bitki alanıdır ve ilde gerçekleştirilen akademik çalışmalar sonucunda 12 adet endemik flora türüne rastlanılmıştır. Posof Yaban Hayatı Geliştirme Sahasına ait Yönetim ve Gelişme Planı 15 Ocak 2009 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. 2016 yılı içerisinde Yönetim ve Gelişme Planının Stratejik Uygulama Eylem Planı kısmı revize edilmiştir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 1168 - Ardahan ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)

ARDAHAN	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	6.667,64	1,35	5.637,71	1,14	6.657,05	1,35	6.903,98	1,4
2) Tarımsal Alanlar	167.985,61	34,1	236.660,01	48,06	278.136,13	56,48	278.132,66	56,48
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	307.842,02	62,5	229.638,68	46,63	191.557,23	38,9	191.313,78	38,85
4) Sulak Alanlar	805,91	0,16	11.337,25	2,3	6.876,98	1,4	6.876,98	1,4
5) Su Yapıları	9.276,89	1,88	9.175,53	1,86	9.221,76	1,87	9.221,76	1,87
TOPLAM	497.528,07	100	492.449,18	100	492.449,15	100	492.449,16	100

02/04/2012 tarihinde onaylanan Ardahan-Ağrı-Kars-Iğdır Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, plan paftaları, plan hükümler ve plan açıklama raporu askı sonrası itiraz onayı; 11/11/2008 tarihli ve 27051 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve görevleri hakkında K.H.K. nin 7. maddesi uyarınca 03/01/2013 tarihinde yapılmıştır. 24/02/2014, 20/08/2015 ve 09/01/2017 tarihlerinde Çevre Düzeni Planında değişiklik yapılarak Bakanlık Makamınca onaylanmıştır.

İl için yapılan Çevre Düzeni Planları ile de öncelikli olarak tarım ve hayvancılığa dayalı sektörleri kalkındırmaya ve geliştirmeye yönelik mekânsal planlama kararları alındığı görülmektedir. Ayrıca koruma ve hassas ekolojik alanların ile genelinde yaygın olduğu bilinmekle beraber planlamalarında bu kriterler göz önünde bulundurulurken daha sürdürülebilir gelişme gösterileceği düşünülmektedir. İlde çayır ve meraların büyük bir alan kaplarken orman alanlarının %9 luk bir oran ile yetersiz kaldığı görülmektedir.

Arazinin verimli kullanımı ve Çevre Düzeni Planıyla ilde bulunan yerel potansiyel kaynakların değerlendirilmesi, fiziki altyapının geliştirilmesi ve yerel kalkınma kapasitesi geliştirilerek iş imkanlarının artırılması sağlanacaktır. Ayrıca ilde ağırlıklı olarak faaliyet gösteren tarım ve hayvancılık sektörü ile bu alanlardan çıkacak sanayi kolları ve Ardahan'ın doğal yapısı sebebiyle geliştirilecek turizm faaliyetleri ekonomik ve sosyal faydayı da beraberinde getirecektir.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1169 - Ardahan ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	0	0	1	0	0	0	0	1
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 1170 - Ardahan ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 1171 - Ardahan ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
0	0	0	0	0	0	0	0

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1172 - Ardahan ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Ardahan ÇŞİM, 2019)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	2	2
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	0	2	2
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	0	1	1
TOPLAM	0	5	5

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1173 - Ardahan ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	78
Genel toplam	83

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	1	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	18	0,00

Çizelge 1174 - Ardahan ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	60.150	0	0	0	0	0	120.376	0	180.526
Uygulanan Ceza Sayısı	1	0	0	0	0	0	4	0	5

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Ardahan ilinde BEKRA kuruluşu bulunmamaktadır.

76. IĞDIR

1. Hava Kalitesi

Iğdır ilinde; etrafı yüksek dağlarla çevrili ova konumunda bir il olması, rüzgar hızının ve yağış oranının düşük olması, rüzgar erozyonu görülmesi, kent üzerinde oluşan inversiyon tabakası nedeniyle, hava kirliliği kış mevsiminde ilde önemli bir sorun haline gelmektedir.

İlde hava kalitesi olarak değerlendirildiğinde; 2010 yılında hava kirliliğinde Ülke genelinde ikinci sırada, 2011 yılında günlük sınır değer aşımında ise 8. sırada yer alıyordu. Ancak, 2012 yılında kış dönemi için, Iğdır Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından uygulanan "Temiz Hava Eylem Planı" projesi ile hava kalitesinde ciddi oranlarda iyileşme görülmüştür. 2013, 2014 ve 2015 ve 2016 yıllarında ise meteorolojik sebeplerden ötürü (kışın sert geçmesi ve kar yağışının olmaması, rüzgar hızının düşük olması vb.) hava kirliliği istenilen seviyeye düşürülemedi. Ancak, 2017 yılında il merkezinin yaklaşık %54'ünün ve 2018 yılında da, il merkezinin yaklaşık %58'inin ve 2019 yılında da il merkezinin yaklaşık %72'sinin doğalgaza geçmesi ile beraber hava kalitesinde büyük oranda iyileşme görülmüştür.

İlde 2019 yılında 16.652.399 m³ doğalgaz kullanılmıştır.

Çizelge 1175 - Iğdır ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının yerleri ve ölçtüğü hava kalitesi parametreleri

İSTASYON YERLERİ	HAVA KİRLİTİCİLERİ					
	SO ₂	NO _x	CO	O ₂	HC	PM
Meteoroloji Müdürlüğü Bahçesi	X	X				X
Aralık İlçesi TİGEM Bahçesi	X	X				X

İlde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığına ait 2 adet Hava Ölçüm İstasyonu bulunmaktadır. 2019 yılında Iğdır ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1176'da verilmektedir.

Çizelge 1176 - Iğdır ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

MERKEZ	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS
Ocak	-	-	204	27	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	-	-	116	26	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	-	-	76,92	24	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	-	-	57,96	16	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	-	-	60,89	14	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	-	-	73	19	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	-	-	82	23	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	-	-	98,61	22	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	-	-	71,69	21	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	-	-	142	16	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	-	-	239,84	23	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	-	-	195,28	22	-	-	-	-	-	-	-	-

ARALIK	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS
Ocak	6,89	-	86	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	4,92	-	42,59	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	3,90	-	27,90	20	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	4,03	-	25,17	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	4,31	-	32,14	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	5,85	-	39,48	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	6,62	-	53,38	13	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	7,35	-	61,54	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	5,04	-	49,24	21	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	5,04	-	63,70	20	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	6,27	-	110,16	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	4,26	-	72,94	11	-	-	-	-	-	-	-	-

İlde 3 adet istasyona Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş olup, 2019 yılında, 17.200 adet egzoz emisyon pulu satışı yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde içme suyu arıtma tesisi bulunmamaktadır. İçme suyu yeraltı suyundan karşılanmaktadır. İlde 6.025.000 m³/yıl (TÜİK, 2012) miktarında içme suyu, 9 adet derin kuyudan alınan Q=175 lt/sn ile

karşılanmaktadır. Kişi başına düşen su miktarı 152 lt/kişi-gün içme suyu olarak kullanılmaktadır. İlde, OSB'nin içme ve kullanma suyu sondaj kuyuları ile Iğdır Orman İşletme Müdürlüğü tarafından yapılan ortak çalışma neticesinde, Yeşil Kuşak Kent Ormanında açılan kuyulardaki yeraltı suyundan temin edilmektedir.

Çizelge 1177 - Iğdır ilindeki 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Iğdır ÇŞİM, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/ Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok				
İl Merkezi	Merkez		IPA kapsamında Lot 3 olarak Proje aşamasına geçilmiştir	X			
	Melekli		IPA kapsamında Lot 3 olarak Proje aşamasına geçilmiştir	X			
	Halfeli		IPA kapsamında Lot 3 olarak Proje aşamasına geçilmiştir	X			
	Hoşhaber		IPA kapsamında Lot 3 olarak Proje aşamasına geçilmiştir	X			
İlçeler	Karakoyunlu		IPA kapsamında Lot 3 olarak Proje aşamasına geçilmiştir	X			
	Aralık			X			
	Tuzluca			X			

3. Atık

İlde Melekli Beldesinde, Çevre Hizmetleri Birlik Başkanlığı tarafından yapılmış olan Katı Atık Düzenli Depolama tesisi mevcuttur. İlde Çevre Hizmetleri Birlik Başkanlığı tarafından yapılan Katı Atık Düzenli Depolama tesisi 2012 yılı itibarıyla faaliyete geçmiş olup, 2013 yılında Birlik Başkanlığı tarafından işletilmesine başlanılmıştır

İlde, "Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında, hafriyat, inşaat ve yıkıntı atıklarının depolanması amacıyla depolama yeri belirlemek için çalışmalar devam etmektedir.

Çizelge 1178 - 2019 Yılında Sıfır Atık Yönetimi Kapsamında Verilen Eğitimler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	2	48
Öğrenci	9	1.200

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında, ambalaj atıkları konusunda lisans almış 1 adet Toplama Ayırma Tesisi bulunmaktadır. İlde oluşan tehlikeli atıkların 125 tonu bertaraf edilmiş ve 18 tonu ise geri kazanılmıştır.

İlde, "Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında, Ömrünü Tamamlamış Lastik Geçici Depolama İzni verilmiş olan 1 adet ÖTL Geçici Depolama Alanı mevcut olup, ÖTL Geri Kazanım Tesisi bulunmamaktadır. 550.710 ton Ömrünü Tamamlamış Lastik geçici depolanmıştır.

Çizelge 1179 - Iğdır ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Iğdır ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde, Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik ve Ömrünü Tamamlamış Araçların Depolanması, Arındırılması, Sökümü ve İşlenmesine İlişkin Teknik Usuller Tebliği kapsamında, uygunluk yazısı verilmiş olan 6 adet ÖTA Teslim Yeri bulunmaktadır.

İlde, Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliği kapsamında, Tehlikesiz Atık Toplama Ayırma Belgesi almış 3 adet tesis bulunmaktadır. İlde, Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi 2015 yılında faaliyete girmiştir. 2019 yılında ilde 126,390 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Flora: Ardıç, Gürgen, Huş, Söğüt, Kafkas Üçgülü, Kırmızı Üçgül, Aküçgül, Yabani Fiğ, Yabani Yonca, Kılıksız Brom, Tilki Kuyruğu, Koyun Yumağı, Yabani Arpa, Yabani Buğday, Yabani Çavdar önemli odunsu ve otsu bitki türleri olarak öne çıkmaktadır. İlde tespiti yapılan türlerden 3 tanesi bilim dünyası için yeni türler olup bunlar;

- jurinella moschus (habl) ssp pinnatisecta (Boiss) Danina / Ağrı dağı Kazan Kulpu
- atsragalus vesicaris L. Subsp. Agridagensis Y.Z./ Ağrı Dağı Geveni
- linaria genistifolia L. Subsp agridagensis/ Ağrı Dağı Katırtırnağımsı Nevruz otu'dur

Fauna: Ur Keklik, Kaya Kekliği, Çil Keklik, Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi, Ayı, Tilki, Kurt, Tavşan, Vaşak, Yaban Domuzu, Akbaba, Kartal, Şahin, Doğan, Engerek Yılanı, Alabalık, Sazan bulunmaktadır.

Ağrı ve Iğdır il sınırları içerisinde kalan ve toplam alanı 87.380 hektar olan Ağrı Dağı Milli Parkı'nda uzun devreli gelişme planı onaylanmış olup; düşük yoğunlukta turizm faaliyetleri yapılmaktadır. Genelde dağ tırmanışları ve doğa yürüyüşleri, ekoturizm, doğa turizmi, kayak, dağcılık sporu, yamaç paraşütü ve sportif olta balıkçılığı için ideal olmakla birlikte kaçak avlananlara idari para cezası uygulanmıştır.

Çizelge 1180 – Ağrı Dağı Milli Parkının coğrafi katmanına ait öznitelik bilgileri (mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı)

Öznitelik	Açıklama
Yasal Kuruluş Tarihi (İlan Tarihi)	01.11.2004
Yasal Kuruluş Dokümanı	2873 SAYILI MİLLİ PARKLAR KANUNU
Korunan Alanın Adı	AĞRI DAĞI MİLLİ PARKI
Veri Üretim Ölçeği	1/25 000
Alan Açıklaması	(İ52 a1,İ52 b1- İ52 a3,İ52 b4- İ52 d2, İ52 c1, İ52c2- İ52 d3, İ52 c4 İ52 c3- J52 b1, J52 b2) 01.11.2004 tarih ve 2004/ 8078 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "Ağrı Dağı Milli Parkı" olarak ilan edilmiştir. Ağrı ve Iğdır il sınırları içerisinde kalan ve toplam alanı 87.380 hektar olan, Ağrı Dağı Milli Parkı Türkiye, Ermenistan, Nahçıvan ve İran Devlet sınırlarının kesişme noktası yakınında, Ağrı ili, Doğubayazıt ilçesi, Iğdır ili, Aralık ve Karakoyunlu ilçelerinin sınırları içerisinde yer almaktadır. Ağrı Dağı Milli Parkı sınırları içerisindeki Büyük Ağrı Dağı, 5.137 m yüksekliği ile Türkiye ve Avrupa Kıtasının en yüksek ve Dünyanın da ikinci en büyük volkanik dağı unvanına sahip olup açık havalarda Ermenistan, Nahçıvan, Azerbaycan ve İran toprakları ile Erzurum, Van, Kars, Bitlis yörelerinden görülebilen büyüklüktedir. En önemli kaynak değeri Ağrı Dağı, eşsiz peyzaj özellikleri ve endemik bitki ve hayvan çeşitleriyle ekoturizm Doğa Turizmi, Kayak, Dağcılık Spor, yamaç paraşütü ve sportif olta balıkçılığı. Ulusal ve uluslararası öneme sahip doğal ve kültürel kaynak değerleri olan Ağrı Dağı Milli Parkı sınırları içerisindeki Büyük Ağrı Dağı, 5.137 m yüksekliği ile Türkiye ve Avrupa Kıtasının en yüksek ve Dünyanın da ikinci en büyük volkanik dağı unvanına sahip olup açık, flora ve fauna zenginliği, ilginç peyzaj özellikleri, jeolojik-jeomorfolojik oluşumları, Arazi yapısı zirveden itibaren buzul, (Türkiye'nin en büyük buzulu olup 12 km lik bir alanına sahiptir. Buzul kolları ise 0,5 ile 1,8 km arasında değişen uzunluğa sahip olup, buzul kalınlığı 50 m ile 100 m arasında değişmektedir. Aşağılara indikçe lav akıntılarının oluşturduğu kourdanlıklardan oluşur. Tüm sınırlar içerisinde arazi çok sarp ve engebelidir)
Alan Kaynak Değeri	Ulusal ve uluslararası öneme sahip doğal ve kültürel kaynak değerleri olan Ağrı Dağı Milli Parkı sınırları içerisindeki Büyük Ağrı Dağı, 5.137 m yüksekliği ile Türkiye ve Avrupa Kıtasının en yüksek ve Dünyanın da ikinci en büyük volkanik dağı unvanına sahip olup açık havalarda Ermenistan, Nahçıvan, Azerbaycan ve İran toprakları ile Erzurum, Van, Kars, Bitlis yörelerinden görülebilen büyüklüktedir. Ağrı Dağı Milli Parkı olarak ilan edilen alan, flora ve fauna zenginliği, ilginç peyzaj özellikleri, jeolojik-jeomorfolojik oluşumları, sulak alanları, rekreasyonel potansiyeli, Türkiye'nin ve Avrupa'nın en yüksek noktası olması gibi ulusal ve uluslararası düzeyde kaynak değerlerine sahiptir
Alan tanımlayıcı	87.380 ha
Veri Kaynağı	Uzun Devreli Gelişim Planı onaylanmıştır.
Alan Büyüklüğü	Birçok tarihi eserlerin Kız Kalesi, Oğlan Kalesi, Korhan Kalesi Artakışılılardan kalma mezar taşları değirmen kalıntıları, meteor çukuru, zerdüş tapınağı ve mağaraların bulunması büyük bir avantajdır. Bilindiği gibi ağrı dağının toplam 4 çıkış rotası bulunmaktadır. Bunlardan 3 tanesi (fikret ünlü rotası, korhan rotası, küpgölü rotası), Zengin biyolojik çeşitlilik, epik ve jeomorfolojik oluşumlardır.
Alan Yönetim Planı	
Korunmuş Varlık	

Ulusal ve uluslararası öneme sahip doğal ve kültürel kaynak değerleri olan Ağrı Dağı Milli Parkı sınırları içerisindeki Büyük Ağrı Dağı 5.137 m yüksekliği ile ülkemizin ve Avrupa'nın en yüksek noktasıdır. Bu özelliği nedeniyle de ülkemizde ve dünya dağcılığında önemli bir konuma sahiptir. Yarattığı turizm faaliyetleri ile bölge ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır.

İlde Ağrı Dağı Milli Parkı başta olmak üzere il sınırlarında bulunan nesli tükenmekte olan akbaba için koruma faaliyeti yapılmaktadır. Kuşların göç yolunda olduğu için çeşitli kuş türlerinin halkalanması faaliyetleri yürütülmektedir.

İlde sulak alan olarak göl statüsünde olabilecek Bulakbaşı Sazlığı bulunmaktadır. 135 ha'lık alan üzerinde Ağrı Dağı'ndan çıkan su kaynakları ile beslenen bir göldür.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 1181 - Iğdır ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)

IĞDIR	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	5.398,92	1,48	1.894,93	0,52	4.283,76	1,17	5.130,15	1,4	5.398,92	1,48
2) Tarımsal Alanlar	124.693,51	34,13	108.007,54	29,57	119.287,10	32,65	124.680,65	34,13	124.693,51	34,13
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	229.240,25	62,75	248.159,20	67,93	235.033,18	64,34	229.521,89	62,83	229.240,25	62,75
4) Sulak Alanlar	3.611,73	0,99	5.139,32	1,41	4.251,46	1,16	3.611,73	0,99	3.611,73	0,99
5) Su Yapıları	2.370,08	0,65	2113,56	0,58	2.459,01	0,67	2.370,08	0,65	2.370,08	0,65
TOPLAM	365.314,49	100	365.314,55	100	365.314,51	99,99	365.314,50	100	365.314,49	100

Iğdır ilinin, 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 2011 yılında Ardahan, Kars, Iğdır ve Ağrı'yı kapsayacak şekilde hazırlanmış ve 02.04.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1182 - Iğdır ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Iğdır Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	4	0	1	0	0	1	0	6
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1183 - Iğdır ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Iğdır Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	2	2
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	0	7	7
TOPLAM	0	9	9

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1184 - Iğdır ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Iğdır ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	36
Ani (plansız) denetimler	69
Genel toplam	105

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	1	0

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	83	0

Çizelge 1185 - Iğdır İlinde 2019 yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan Ceza Miktarları ve Sayısı (Iğdır Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	13.234,00	0	0	0	0	0	10.040,00		23.274,00
Uygulanan Ceza Sayısı	2	0	0	0	0	0	1		3

Iğdır ilinde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında BEKRA tesisi bulunmamaktadır.

77. YALOVA

1. Hava Kalitesi

İlde sanayi ve evsel olarak öncelikli olarak ısınma kaynağı olarak doğalgaz kullanılmaktadır. Sanayi kuruluşların tamamına yakın bir bölümü, konutların ise %96'sı doğalgaz kullanmaktadır. 2019 yılında konutlarda 12.626.201 m³, sanayide 136.750.010 m³ doğal gaz kullanımı gerçekleşmiştir.

2019 yılında Yalova ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1186'da verilmektedir.

Çizelge 1186 - Yalova ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

YALOVA	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	PM _{2.5}	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	O ₃	AGS
Ocak	4.4	-	30.3	3	17.2	-	6.87	-	40.2	-	47.0	-	43.2	-
Şubat	4.8	-	36.2	8	22.2	-	9.55	-	44.1	-	53.7	-	45.3	-
Mart	6.3	-	37.1	5	18.0	-	6.81	-	47.4	-	54.2	-	59.1	-
Nisan	5.3	-	40.7	10	19.8	-	5.25	-	43.4	-	48.7	-	61.5	-
Mayıs	6.3	-	39.3	7	15.8	-	1.76	-	34.8	-	36.5	-	75.6	-
Haziran	5.2	-	40.4	4	13.4	-	1.17	-	30.1	-	31.2	-	76.8	-
Temmuz	4.3	-	35.3	1	10.4	-	0.99	-	31.5	-	32.5	-	77.2	-
Ağustos	3.8	-	37.9	3	11.0	-	1.06	-	30.1	-	31.2	-	70.6	-
Eylül	5.3	-	38.9	1	12.6	-	1.23	-	35.8	-	37.0	-	61.1	-
Ekim	4.9	-	50.0	13	23.6	-	2.36	-	40.8	-	43.1	-	44.8	-
Kasım	5.3	-	53.3	19	26.5	-	7.08	-	53.8	-	60.9	-	31.1	-
Aralık	6.1	-	31.0	3	15.3	-	6.07	-	41.3	-	47.4	-	34.8	-

ALTINOVA	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	PM _{2.5}	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	O ₃	AGS
Ocak	10.0	-	20.6	-	6.87	-	26.2	-	33.1	-	47.0	-		
Şubat	10.0	-	25.5	-	9.55	-	32.1	-	41.6	-	46.2	-		
Mart	10.8	-	22.1	-	6.81	-	30.9	-	37.7	-	63.3	-		
Nisan	9.1	-	25.3	-	5.25	-	29.3	-	34.6	-	61.0	-		
Mayıs	10.4	-	20.5	-	1.76	-	18.2	-	20.0	-	74.3	-		
Haziran	10.7	-	19.1	-	1.17	-	12.3	-	13.4	-	77.6	-		
Temmuz	10.3	-	15.4	-	0.99	-	11.2	-	12.2	-	81.1	-		
Ağustos	6.1	-	15.6	-	1.06	-	10.8	-	11.9	-	73.8	-		
Eylül	8.7	-	16.8	-	1.23	-	13.0	-	14.2	-	69.9	-		
Ekim	12.3	-	28.1	-	2.36	-	18.2	-	20.6	-	53.5	-		
Kasım	15.1	-	28.4	-	7.08	-	26.5	-	33.5	-	38.3	-		
Aralık	13.6	-	17.6	-	6.07	-	18.4	-	24.5	-	37.9	-		

ARMUTLU	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	PM _{2.5}	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	O ₃	AGS
Ocak	5.4	-	23.3	1	14.2	-	1.77	-	10.2	-	12.0	-	54.4	-
Şubat	4.9	-	28.3	4	17.6	-	1.86	-	15.2	-	17.1	-	57.0	-
Mart	6.4	-	26.3	0	15.6	-	0.91	-	12.2	-	13.1	-	80.2	-
Nisan	4.5	-	32.5	5	17.8	-	1.30	-	14.9	-	16.2	-	82.8	-
Mayıs	7.3	-	30.5	1	15.7	-	0.86	-	7.2	-	8.1	-	100.0	-
Haziran	5.1	-	30.8	0	14.8	-	2.67	-	11.2	-	13.9	-	88.9	-
Temmuz	4.9	-	24.8	0	11.7	-	3.65	-	10.7	-	14.4	-	64.2	-
Ağustos	4.8	-	26.0	0	12.6	-	3.48	-	9.3	-	12.8	-	61.3	-
Eylül	4.1	-	25.7	0	13.0	-	2.79	-	7.5	-	10.3	-	60.8	-
Ekim	3.6	-	34.3	5	20.3	-	3.30	-	8.9	-	12.2	-	34.7	-
Kasım	6.9	-	37.5	9	20.8	-	3.11	-	13.0	-	16.1	-	40.5	-
Aralık	7.2	-	20.4	0	14.0	-	2.78	-	13.0	-	15.7	-	35.8	-

Rüzgar enerji santrallerinin çalışmasına elverişli Armutlu bölgesinde 2009- 2010 yılları arasında ÇED gerekli değildir kararları alınmış olup, santrallerin yapımına başlanmıştır.

Çizelge 1187 - Yalova ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Yalova ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	1	5
TOPLAM	1	5

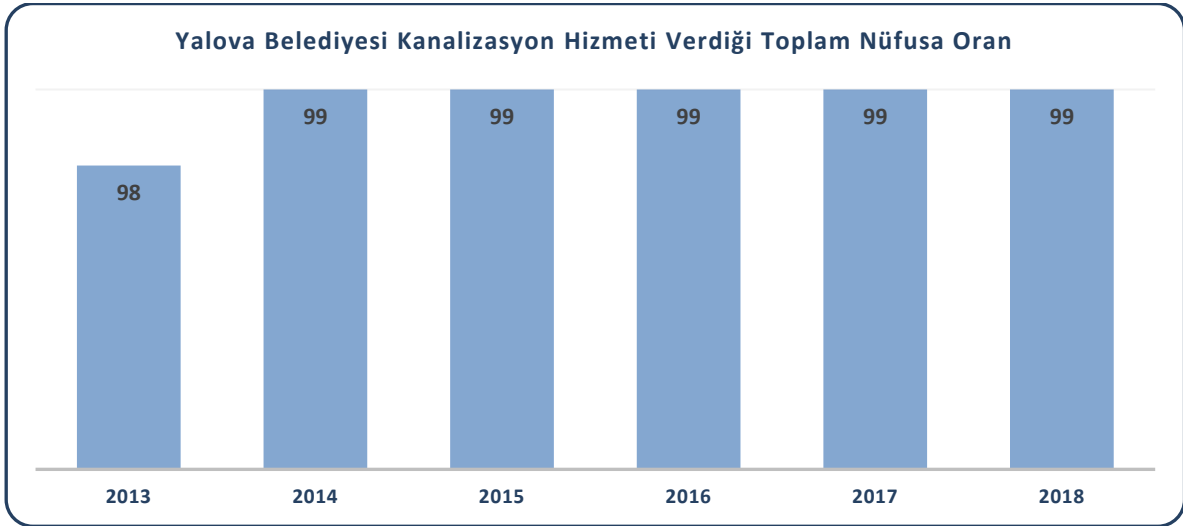
İlde 2019 yılı sonunda egzoz emisyon ölçüm yetki belgesine sahip 6 adet egzoz emisyon ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2019 yılında emisyon ölçümü yaptıran araç sayısı 87.230 olmuştur.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Yalova ili Gökçe Barajı'ndan temin edilen su ile Çınarcık'tan Altınova'ya kadar olan bölümün su ihtiyacı karşılanmaktadır. Gökçe Barajı 1989 yılında hizmete açılmış olup, Selimandıra deresi üzerine kurulmuştur. Ayrıca, 2014 yılında yaptırılan Kurtköy Deresi derivasyon hattı ile de Gökçe Barajına su aktarılmaktadır. Gökçe Barajı'ndan yılda ortalama 38 hm³ su temin edilmektedir. Bu su içerisinde 6 hm³ tarımsal sulamaya tahsis edilmiştir. Yaklaşık 5 hm³ su sanayi amaçlı kullanılmakta, 27 hm³ su ise evsel amaçlı kullanılmaktadır.

İçme suyu arıtma tesisi 1.200 lt/sn kapasiteli olup; havalandırma, kimyasal madde ile çöktürme, filtrasyon ve klorlama ünitelerinden oluşmaktadır. Baraj kapasitesi 25.000.000 m³tür ve baraj için 60 yıl ömür öngörülmektedir.

İçme suyu arıtma tesisinden Yalova Belediyesi şebekesine günlük 50.000-90.000 m³ su iletilmektedir.

Grafik 167 - Yalova ilinde 2018 yılı kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (Yalova Belediyesi, 2019)

2017 yılı itibari ile Yalova Belediyesi nüfusunun %99'u kanalizasyon hizmetinden yararlanmaktadır. İlde evsel nitelikli atıksular, kanalizasyon sistemi ile belediyelerin ortak arıtma tesislerinde sonuçlanıp arıtmakta ve Marmara denizine deşarj edilmektedir.

Yalova İleri Biyolojik Atıksu Arıtma tesisi YASKİ tarafından işletilmektedir. YASKİ ye üye belediyeler; Yalova, Çiftlikköy, Termal, Taşköprü ve Kadıköy Belediyeleridir. Üye belediyelerden gelen atıksuyun tamamı tesiste arıtılmaktadır. İlde biyolojik arıtma tesislerinden yılda yaklaşık 1.500 ton tehlikesiz arıtma çamuru çıkmakta olup, YAKAB katı atık düzenli depolama tesisine gönderilerek orada depolanmaktadır. (Yalova Belediyesi, 2019)

22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında Yalova Atıksu Arıtma Tesisinde SAİS Kabini bulunmaktadır. Benzer şekilde YALKİM Organize Sanayi Bölgesi Atıksu Arıtma Tesisinde de SAİS Kabini bulunmaktadır

Yalova ili Termal İlçesi, Üvezpınar Mahallesi, Harmanmaya Mevkiinde; Nacaklı Deresi üzerinde 20 ton/yıl kapasiteli Gökkuşluğu Alabalığı (Oncorhynchus mykiss) yetiştiriciliği yapan Şelale Alabalık Tesisi ile, yine ilin Çınarcık İlçesi, Teşvikiye Beldesi sınırları dahilinde bulunan Karpuzdere deresi üzerinde 29 ton/yıl kapasiteli Gökkuşluğu Alabalığı (Oncorhynchus mykiss) yetiştiriciliği yapmakta olan Ada Su Ürünleri yetiştiricilik tesisi bulunmaktadır.

Çizelge 1188 - Yalova ilde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Yalova ÇŞİM, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok							
İl Merkezi	Merkez(Yaski)	X			Fiziksel Biyolojik İleri	75.000	37.000	Var	190.301	1,2
	Kadıköy(Yaski)	X			Fiziksel Biyolojik İleri	75.000	37.000	Var	190.301	1,2
İlçeler	Armutlu	X			Fiziksel Biyolojik	5.500	0,5	Var	7.000	1
	Çınarcık (Mavi Deniz)	X			Fiziksel Biyolojik	25.000	0,28	Var	22.344	1
	Esenköy	X			Fiziksel Biyolojik	9.000	4.100	Var	3.558	0,6
	Teşvikiye (Mavi Deniz)	X			Fiziksel Biyolojik	25.000	0,28	Var	22.344	1
	Çiftlikköy (Yaski)	X			Fiziksel Biyolojik İleri	75.000	37.000	Var	190.301	1,2
	Taşköprü(Yaski)	X			Fiziksel Biyolojik İleri	75.000	37.000	Var	190.301	1,2
	Termal (Yaski)	X			Fiziksel Biyolojik İleri	75.000	37.000	Var	190.301	1,2

Çizelge 1189 - 2018 yılı itibariyle Yalova ilindeki OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu

OSB Adı	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Mevcut Durum
YALKIM Organize Sanayi Bölgesi	8.200	Kimyasal + Biyolojik	24	Faal – Denize deşarj

Yalova ilinde 2019 yılı itibariyle Mavi Bayrak Almış plaj bulunmamakta olup, ilde Mavi Bayrak almaya hak kazanan 1 adet marina (Setur Yalova Marina) bulunmaktadır.

Çizelge 1190 - Yalova ili kıyılarında Su Yönetim Birimleri (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020)

Su Yönetim Birimi Kodu	Su Yönetim Birimi Kapsadığı Alan	Ekolojik Kalite Durumu		
		2017	2018	2019
MAR10	İzmit iç körfez	Orta kalite	Zayıf kalite	Orta kalite

Çizelge 1191 - Yalova ilinde 2019 yılı itibariyle acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı (Yalova Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü-2020)

Şehir	Acil Müdahale Planı Hazırlaması Gerekten Kıyı Tesis Adedi	Onaylı Plana Sahip Kıyı Tesis Adedi
YALOVA	6	6

İlde 20 adet Atık Kabul Tesisi bulunmakta olup Atık Alım Gemisi bulunmamaktadır. 2019 yılında Gemilerden 10.862 kg atık alımı yapılmıştır.

3. Atık

Yalova ilinde Denizçalı köyü Handere Mevkiinde 1 adet katı atık düzenli depolama tesisi bulunmakta olup, söz konusu tesis ildeki Belediyeler ve İl Özel İdaresinin üyesi olduğu YAKAB tarafından işletilmektedir. 2018 yılında YAKAB Düzenli Depolama Tesisinde 94.309,45 ton katı atık depolanmıştır.

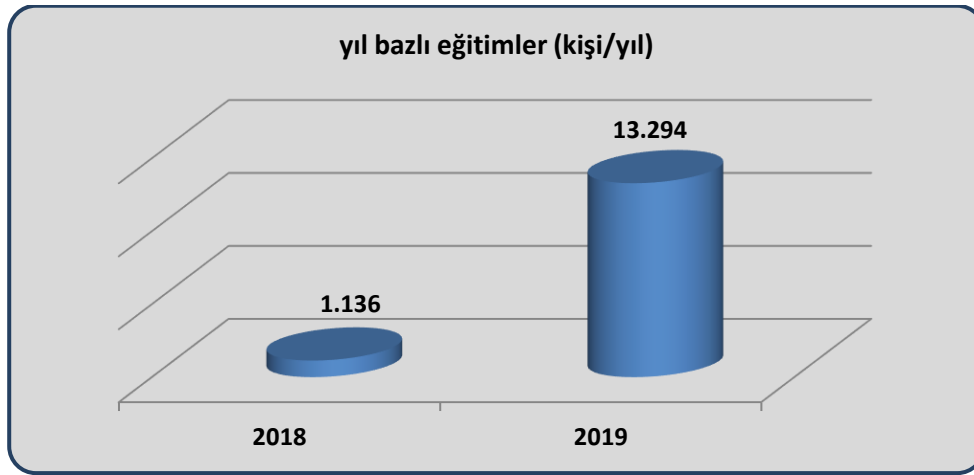
Safran Köyü 144 Ada, 291 parsel nolu taşınmazda Hafriyat Depolama Sahası işletme başvurusu üzerine ilgili kurumların görüşleri alınmıştır. Safran 144, Ada 291 parselle ilgili çalışmalar tamamlanarak söz konusu parsel için Hafriyat Toprağı Depolama Sahası izni 07.06.2018 tarihinde düzenlenmiştir. Hafriyat toprağı ve inşaat yıkıntı atıkları için Yalova ili sınırları içerisinde izinli diğer sahalar da kullanılmaktadır. Hafriyat Toprağı ve İnşaat Yıkıntı Atığı taşıma firmalarının talepleri üzerine iki yıl süreli taşıma izin belgesi düzenlenmektedir. Başvuruları üzerine 17 adet firmanın araçları için taşıma izin belgesi düzenlenmiştir.

Çizelge 1192 - 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi (Yalova Belediyesi, 2019)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi Döküm Sahası Sayısı
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	
Altınova Belediyesi	-				3
Yalova Belediyesi	183.135				5
İl Geneli (Toplam)	183.135				8

Çizelge 1193 - Yalova ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Yalova ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	30	2.543
Öğrenci	59	10.751

Grafik 168 - Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Yalova Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 1194 - 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Yalova Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)		629,908
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		265,008
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		426.325,247
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		774,776
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)		140,005
Pil(16 06 01*)		2,079
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)		4.220
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)		488
Aydınlatma (20 01 21*)		2.452
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		5.564
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		5.005
Hacimli atıklar (20 03 07)		ahşap atıklar ile birlikte hesaplanmıştır
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)		-
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)		460,847
Organik atık		1.144,392
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)		10.319,231
TOPLAM		428.615,599

Çizelge 1195 - Yalova ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Yalova ÇŞİM, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Genel			
Belediye Hizmet Binası	14	14	
Okul	124	82	
Kurum/kuruluş	110	71	
AVM	3	1	
Otel	-	1	
Hastane	45	11	
Sanayi	105	49	
Diğer			

Çizelge 1196 - Yalova ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Yalova ÇŞİM, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
357	-	258

2018 yılında toplam 4.847.406 kg karışık ambalaj atığı toplanmıştır. 2019 yılı itibariyle Yalova'da 8 adet ambalaj üreticisi ve 86 adet piyasaya süren bulunmaktadır.

İlde oluşan atıklar atık yönetim planları kapsamında ülke genelinde bulunan lisanslı tesislerde (çimento fabrikaları, İzaydaş, ara depolama, geri kazanım vb) bertaraf edilmektedir. Tehlikeli atıklar, TABS üzerinden beyan edilmekte ve Yalova Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından onaylanmaktadır. 2018 yılında Yalova'da 2.596,35 ton tehlikeli atık bertaraf edilmiş, 16.940,75 tonu geri kazanılmış, 34,49 tonu ihraç edilmiş ve 22,5 tonu da stokta bulunmaktadır.

Yalova'da 2018 yılında yaklaşık 40,95 ton atık motor yağı, 1.226,82 ton da endüstriyel yağ toplanmıştır. İlde atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. Toplanan atık madeni yağların 1.229,95 tonu geri kazanılmış, 4,31 tonu bertaraf edilmiş, 33,51 tonu ihraç edilmiş 0,16 tonu da stokta.

2018 yılında Yalova ilinde 22.088 kg atık akü, 23 kg atık pil toplanmıştır.

İlde bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. Yalova'da 2018 yılında 157.580 kg kullanılmış kızartmalık yağ ve 7.400 kg kullanım ömrünü tamamlamış yağ toplanmıştır.

2019 yılında Yalova'da 1.704 kg atık elektrikli ve elektronik eşya toplanmıştır.

Çizelge 1197 - 2019 yılında Yalova ilindeki termik santralde kullanılan kömür, oluşan curuf ve uçucu kül miktarı (Yalova Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf (ton/yıl)
Aksa Kojenerasyon Santrali	442.679	45.039	5.354

Çizelge 1198 - Yalova ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Yalova ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık PİL ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	7
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde oluşan tıbbi atıklar, belediyeler aracılığıyla tıbbi atık taşıma lisanslı firmalar tarafından toplanmakta ve Bursa'da Lisanslı bertaraf tesisine taşınmaktadır. Yalova'da 2019 yılında 247,26 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

2014 yılında Doğa Koruma ve Milli Parklar Yalova Şube Müdürlüğü tarafından "Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi" gerçekleştirilmiştir. Proje sonucunda 621 adet damarlı bitki tespit edilmiş olup bunun 25 adedi endemiktir. Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme projesi kapsamında ilde toplam 38 adet memeli türü, 234 adet kuş türü, 8 adet çift yaşar türü tespit edilmiştir. Yalova İli sınırları içerisinde literatür kayıtlarına göre 3 kaplumbağa, 11 kertenkele ve 13 yılan türü bulunmaktadır.

Yalova ili sınırları içerisinde 2 adet Tabiat Parkı bulunmaktadır.

a) Delmece Yaylası Tabiat Parkı; Yalova ili Çınarcık-Armutlu ilçeleri sınırları içerisinde kalan mülkiyeti orman olup, 19,76 ha'lık alanı kapsamaktadır. Orman amenajman haritalarına göre Çınarcık 271 nolu bölme ve Armutlu 107 nolu bölme içerisinde kalmaktadır. "Delmece Yaylası Tabiat Parkı Gelişme Planı" 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun 4. maddesi ve Milli Parklar Yönetmeliğinin 13. Maddesine istinaden 05.11.2012 tarihinde mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığımızca onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Yayla turizmi potansiyeline sahip, her yıl yayla şenliklerinin yapıldığı yer olma özelliği taşıyan bölgedir. Denizden yüksekliği 750 m dir. Alanın vejetasyonu kayın, gürgen, karaçam, meşe, funda ve otsu bitkilerdir.

b) Harmankaya Tabiat Parkı; Harmankaya Tabiat Parkı Yalova ili Termal ilçesinde bulunmaktadır. Bakanlık Makamı'nın 11/07/2011 tarih ve 903 sayılı Olur'ları ile Tabiat Parkı ilan edilmiştir. 0,6 ha olarak tescil edilen saha ihtiyaçlarının daha verimli şekilde karşılanabilmesi maksadı ile tabiat parkı sınırlarının genişletilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bakanlık Makamının 01.04.2016 tarih ve 408 sayılı Olur'larıyla sahanın büyüklüğü 3,6 ha ya çıkartılmıştır. Harmankaya Tabiat Parkı'nın saha büyüklüğünün artması nedeniyle 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun 4. maddesi ve Milli Parklar Yönetmeliğinin 13. Maddesine göre Harmankaya Tabiat Parkı Gelişme Revizasyon Planı yapılmıştır. Tabiat Parkı ve çevresinde *Fagus orientalis*, *Tilia argentea*, *Castaneasativa*, *Carpinus betulus*, *Quercus frainetto*, ile karışık ormanlar oluşturmaktadır. Saha ve çevresi odunsu türlerin yanı sıra otsu bitki türleri açısından da zengin yapıya sahiptir. Yaban hayatı olarak da memeli türlerinden kurt, çakal, tilki ve yaban domuzu, yırtıcı ve ötücü kuş türleri bulunmaktadır.

Yalova ilinde Mahalli Öneme Sahip **Hersek Lagünü** bulunmaktadır. 23/02/2016 tarih ve 241 sayılı yazısıyla Mahalli Öneme Haiz Sulak Alan olan tescil edilmiştir. Gölün yüzey alanı 152 ha dır. Oldukça sığdır, ortalama derinliği 40-50 cm, olup en derin yeri 90 cm'dir. Hersek Lagününde 201 kuş türü bulunmaktadır. Bölgede kara gagalı sumru, Akdeniz martısı, gümüş martı ve sumru bu alanda koloni olarak kuluçkaya yatmaktadır. Bölge, kara gagalı sumru için Gediz Deltası'ndan sonra Türkiye'de bilinen ikinci önemli üreme kolonisi olmuştur. 14.01.2019 tarihinde yapılan KOSK sayımlarında 44 türe ait 7.824 adet kuş sayılmıştır. Sumru, üreyen en az 20 çift ile Hersek Lagünü'ne önemli kuş alanı (ÖKA) özelliğini kazandırmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 1199 - Yalova ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

YALOVA	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	1990		2000		2006		2012	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	3.155,19	3,95	3.703,86	4,64	3.799,45	4,76	4.655,29	5,83
2) Tarımsal Alanlar	26.780,3	33,55	26.332,26	32,99	27.124,03	33,98	26.663,37	33,4
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	48.600,95	60,88	48.552,17	60,82	47.483,82	59,48	47.090,32	58,99
4) Sulak Alanlar	0	0	0	0	152,94	0,19	152,94	0,19
5) Su Yapıları	1.290,66	1,62	1.238,82	1,55	1.266,88	1,59	1.265,19	1,58
TOPLAM	79.827,1	100	79.827,11	100	79.827,12	100	79.827,11	99,99

Yalova İli 1/50.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı (Plan Paftaları, Lejant Paftası, Plan Hükümleri ve Plan Açıklama Raporu) 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 7. maddesi uyarınca 29.05.2018 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1200 - Yalova ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekliliği Kararlarının sektörel dağılımı (Yalova ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekliliği Değildir	0	1	0	0	2	3	0	6
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	1	2	0	0	0	2	0	5
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1201 – Yalova ilinde Bakanlık merkez ve 2019 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Yalova ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi		12	12
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi		22	22
Çevre İzin Muafiyet Sayısı	906		906
TOPLAM			940

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1202 – Yalova ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Yalova ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	29
Ani (plansız) denetimler	363
Genel toplam	392

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	3	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0,00

Çizelge 1203 – Yalova ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Yalova ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	361.846	72.197	0	1.044.821	0	0	230.150	90.234	1.799.248
Uygulanan Ceza Sayısı	5	1	0	3	0	0	3	2	14

2019 yılı itibarıyla Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Yalova ilinde 2 adet üst seviye BEKRA tesisi bulunmaktadır.

78. KARABÜK

1. Hava Kalitesi

Karabük merkezde 2019 yılında konutlarda 36.186.921,83 sm³, işyerlerinde ise 101.479.696,88 sm³ doğal gaz kullanılmıştır.

Karabük'te 3 adet hava ölçüm istasyonu bulunmakta olup, bu istasyonlar haricinde Merkez İlçesi, 5000 Evler Mahallesi ile Safranbolu İlçesi Emek Mahallesinde birer adet hava kalitesi ölçüm istasyonu bulunmaktadır. Ancak ölçülen verilen sistem yazılımı nedeni ile sadece Bakanlığımız tarafından görülmektedir. Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı üzerinden ölçülen veriler izlenememektedir.

2019 yılında Karabük ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1204'de verilmektedir.

Çizelge 1204 - Karabük ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

KARABÜK TÖREN ALANI	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	41,66	1	56,35	20	1.420,04	-	28,62	-	20,39	-	49,03	-	-	-
Şubat	27,87	0	46,93	14	1.064,20	-	22,68	-	17,92	-	40,67	-	-	-
Mart	23,83	0	41,97	10	944,52	-	11,55	-	18	-	29,60	-	-	-
Nisan	37,39	0	16,82	4	724,52	-	7,54	-	15,82	-	23,42	-	-	-
Mayıs	10,91	0	37,36	8	695,79	-	6,56	-	13,86	-	20,43	-	-	-
Haziran	3,44	0	37,22	3	607,96	-	5,70	-	12,11	-	17,85	-	-	-
Temmuz	5,98	0	29,32	0	440,76	-	5,00	-	10,69	-	15,69	-	-	-
Ağustos	9,02	0	33,16	1	509,80	-	5,99	-	14,14	-	20,14	-	-	-
Eylül	21,23	0	34,02	2	576,75	-	8,11	-	15,18	-	23,30	-	-	-
Ekim	26,06	0	49,29	16	877,53	-	19,21	-	15,06	-	34,27	-	-	-
Kasım	32,64	0	103,07	28	1,09,99	-	55,74	-	21,26	-	77,00	-	-	-
Aralık	112,15	0	187,44	22	2,969,52	-	52,74	-	16,84	-	69,59	-	-	-

KARDEMİR-1	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	46,42	0	14,54	0	717,17	-	41,19	-	45,71	-	86,65	-	25,17	-
Şubat	41,99	1	15,01	0	675,74	-	25,54	-	41,05	-	63,36	-	25,35	-
Mart	31,20	0	16,84	0	768,97	-	14,39	-	36,82	-	49,73	-	21,39	-
Nisan	18,39	0	9,34	0	595,10	-	18,61	-	34,82	-	53,32	-	11,25	-
Mayıs	10,76	0	7,27	0	605,36	-	16,61	-	39,20	-	55,05	-	7,63	-
Haziran	8,36	0	13,07	1	745,45	-	25,17	-	32,62	-	56,22	-	5,88	-
Temmuz	6,15	0	49,20	15	651,31	-	7,58	-	23,92	-	31,27	-	22,04	-
Ağustos	10,78	0	53,55	19	539,92	-	7,58	-	23,92	-	31,27	-	22,04	-
Eylül	25,16	0	59,64	18	547,77	-	13,05	-	34,50	-	47,25	-	23,06	-
Ekim	32,35	1	86,42	26	791,54	-	31,63	-	40,96	-	72,25	-	14,64	-
Kasım	51,64	1	138,53	29	1,504,51	-	64,24	-	39,53	-	103,38	-	6,50	-
Aralık	37,16	1	105,57	25	1,243,68	-	66,34	-	30,36	-	95,35	-	8,40	-

KARDEMİR 2	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	46,42	0	14,54	0	717,17	-	41,19	-	45,71	-	86,65	-	25,17	-
Şubat	41,99	1	15,01	0	675,74	-	25,54	-	41,05	-	63,36	-	25,35	-
Mart	31,20	0	16,84	0	768,97	-	14,39	-	36,82	-	49,73	-	21,39	-
Nisan	18,39	0	9,34	0	595,10	-	18,61	-	34,82	-	53,32	-	11,25	-
Mayıs	10,76	0	7,27	0	605,36	-	16,61	-	39,20	-	55,05	-	7,63	-
Haziran	8,36	0	13,07	1	745,45	-	25,17	-	32,62	-	56,22	-	5,88	-
Temmuz	6,15	0	49,20	15	651,31	-	7,58	-	23,92	-	31,27	-	22,04	-
Ağustos	10,78	0	53,55	19	539,92	-	7,58	-	23,92	-	31,27	-	22,04	-
Eylül	25,16	0	59,64	18	547,77	-	13,05	-	34,50	-	47,25	-	23,06	-
Ekim	32,35	1	86,42	26	791,54	-	31,63	-	40,96	-	72,25	-	14,64	-
Kasım	51,64	1	138,53	29	1,504,51	-	64,24	-	39,53	-	103,38	-	6,50	-
Aralık	37,16	1	105,57	25	1,243,68	-	66,34	-	30,36	-	95,35	-	8,40	-

Karabük ilinde 2019 yılında 30.821 adet egzoz pulu satışı gerçekleştirilmiştir. İlde beş yetkili servise egzoz emisyon ölçüm yetkisi verilmiş ve bunlarla 2019 yılı için protokol yapılmıştır. Ayrıca 1 adet mobil istasyon bulunmaktadır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Karabük Belediyesi sınırları şehrin yaklaşık %92'si Karasu su kaynağından, %8'i ise Hamzalar su kuyularından beslenmektedir.

Karabük Merkez Belediyesi olarak yaklaşık 120.000 kişiye hizmet verilmektedir. Hizmet alan nüfusun değişimi ildeki üniversiteye bağlı olarak artmaktadır. Karasu Kaynağından 1.000 l/sn lik debide su temin edilebilmektedir. Çalıştırılması durumunda Hamzalar Kuyular 350 l/sn; İçme suyu arıtma tesisi Karasu Su kaynağından gelen suyu arıtmaktadır ve faal olarak çalışmaktadır. Yaklaşık olarak %5'i sanayide kullanılmakta, %93'ü içme suyu amaçlı %2 si ise sulama suyu olarak kullanılabilir.

2019 yılında Karabük ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı ve atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı %98'dir.

1996 yılında atıksu arıtma tesisi projelendirilmiş olup 2000 yılında deneme çalışmalarına başlanmış olup 2001 yılında geçici kabulü yapılarak işletmeye alınmıştır.

Çizelge 1205 - Karabük ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (m ³ /gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
ii Merkezi	Karabük (Merkez)*	X			Biyolojik	36.720	500	120.000	450
İlçeler	Eflani		X		Biyolojik				
	Eskipazar (Mermer)		X			335		2.000	
	Eskipazar	X			Biyolojik	1.200		6.583	

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

İlde, Organize Sanayi Bölgesine (OSB) ait atıksu arıtma tesisi bulunmamakta olup, projelendirme aşamasındadır. İlde faal olan diğer sanayi bölgelerinde ise AAT bulunmamaktadır. Ayrıca, faaliyet gösteren 100 adet tesisten 43 adedinde AAT mevcuttur.

3. Atık

Karabük Belediyesi'nin mücavir alanı içerisindeki mahallelerinden ortalama günlük 120 ton çöp çıkmaktadır. Çöpler vahşi depolama alanına gönderilmektedir. KARÇEV Birliği tarafından yapılacak olan düzenli depolama tesisi yapılanaya kadar çöpler bu alanda bertaraf edilecektir.

Karabük İl Özel İdaresi tarafından Hafriyat toprağı, Madencilik faaliyetleriyle ilgili olarak maden ocaklarının üst nebati toprağının sıyrılarak bitkisel toprak, rehabilitasyon projesi kapsamında ve ÇED projesinde belirtilen ocak sahasında stok yapılmaktadır. Sahada üretim esnasında çıkan toprak (baypas) ocak zemininde iyileştirmede kullanılmaktadır.

Çizelge 1206 - 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Karabük Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	11	709
Öğrenci	8	260

İlde 2019 yılında 1 adet ambalaj atığı toplama ayırma tesisi, 2 adet ambalaj atığı geri kazanım tesisi, 5 adet tedarikçi, 8 adet ambalaj üreticisi ve 71 adet piyasaya süren firma bulunmaktadır.

İlde bir adet lisanslı tehlikeli atık geri kazanım tesisi bulunmaktadır. 2018 yılında toplanan tehlikeli atıkların, 1.553,905 tonu geri kazanılmış, 317,331 tonu bertaraf edilmiş, 6,550 tonu stokta bekletilmiş, 3.247 tonu ihraç edilmiştir.

2018 yılında Karabük'te 8.828 ton atık motor yağı, 96.909 ton atık sanayi yağı toplanmıştır.

Karabük ilinde 2018 yılında 81 kg atık pil, 9.780 kg atık akü toplanmıştır.

2018 yılında 126.721 ton ÖTL geri kazanıma gönderilmiş olup, 3,91 ton AEEE toplanmıştır.

Çizelge 1207 - Karabük ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Karabük Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	6
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

2018 yılında Karabük'te 371,742 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Karabük ilinde 37 adet her biri 1:25.000'lik paftada aşağıda sunulan arazi periyotları içinde tüm tohumlu bitki (*Spermatophyta*) ve Eğreltilere (*Pteridophyta*) ait tür ve tür altı bitki taksonları saptanmış, literatür çalışması ile birleştirilerek flora listesi oluşturulmuştur.

IUCN kapsamında NT (Near Threatened) yani neredeyse tehdit altında (şu anda tehlikede olmayan fakat yakın gelecekte VU, EN veya CR kategorisine girmeye aday olan türler) olan *Lutra lutra*'nın dünya ölçeğinde ve Türkiye ölçeğinde popülasyon yoğunluğu tam olarak bilinmemektedir.

Yapılan arazi çalışmaları sonucu 28 memeli türüne rastlanılmış olup, literatürde yer alan memeli türleri de eklendiğinde 57 farklı memeli türünün Karabük ilinde yayılış gösterdiği tespit edilmiştir.

İlde ulusal ve uluslararası mevzuat gereğince tescil edilen sulak alan olmamakla birlikte; Araç Çayı, Soğanlı Çayı, Filyos Çayı ile Ovacık-Karagöl ve Eflani Göletleri önemli su kaynaklarıdır.

Tabiat Parkları;

Çamlık Tabiat Parkı: Karabük il merkezinde 14,6 ha lık bir alanda yer almaktadır. Saha içerisinde kızılçam, karaçam gibi boylu orman ağaçlarının yanı sıra; meşe, sandal, akçakesme, böğürtlen, kuşburnu, yayılcı ardıç gibi çalı formu bitkiler görmek mümkündür. Hayvan ve kuş türlerinden ise; tavşan, karatavuk, kızılgerdan, beç tavuğu türleri görülebilir.

Fotoğraf 75 - Baklabostan Tabiat Parkı (Foto: İsmail SEVİMLER)

Baklabostan Tabiat Parkı: Alan bozulmamış orman yapısı, sahip olduğu fauna ve flora elemanları ile dikkat çekmektedir. Ayrıca manzara seyri de sunmaktadır. Tabiat parkı olarak teklif edilen bölmelerde Uludağ Göknaarı hâkim tür olmakla birlikte Karaçam, Meşe türleri, Doğu kayını yer alan asli ağaç türleridir. Bununla birlikte kızılçam, kuşburnu, maki elemanları çalı grubunda yer alan odunsu bitkilerdir. Alan ve çevresinde

yapılan fotokapan çalışmaları ve gözlemlerde; büyük memelilerden, ayı, karaca, kurt başta olmak üzere, yaban domuzu, çakal, sincap, yılan gibi türler alanda yaşamaktadır.

Tabiatı Koruma Alanları:

Kavaklı Tabiat Koruma Alanı: Alanın çok çeşitli ağaç, ağaççık ve çalının yer aldığı nadir bir orman ekosistemi özelliği taşıması; olağanüstü boy ve çapta porsuk, fındık ve dişbudak ağaçlarının bulunması; Batı Karadeniz Bölgesi'nin geniş yapraklı ve ibrelili orman ağacı türlerinin oluşturduğu, farklı yapısal özelliklere sahip tür çeşitliliği yüksek, yaşlı orman ekosistemi ile kaplı olması koruma altına alınmasının ana nedenleri arasındadır.

Çitdere Tabiat Koruma Alanı: Çitdere Tabiatı Koruma Alanı, toplam 721,5 hektar büyüklüğündeki alanın koruma altına alınma nedenlerinin başında, alanda çok çeşitli ağaç türlerinin bir arada bulunması; dünyada eşine ender rastlanan boy ve çapta İstranca meşesi örneklerinin yer alması ve nadir, nesli tehlike altında veya nesli tehlike altına girme riski bulunan pek çok bitki ve hayvan türlerinin varlığı gibi nedenler sıralanmaktadır.

Tabiat Anıtları:

Eskipazar Türbe Çamı Tabiat Anıtı: Sahada yaşlı ve nadir formlu bir karaçam yer almaktadır. Ayrıca Karaçam, at kuyruğu, meşe gibi flora elemanları yakın çevrede mevcuttur.

Yenişehir Mahallesi Doğal Sit Alanı, Mülga Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 12.05.1996 gün ve 4595 sayılı kararı ile "3.Derece Doğal Sit Alanı" olarak tescil edilen, Yenişehir Mahallesi Doğal Sit Alanı, "Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı" olarak tescil edilmesini içeren, Ankara 2 Nolu Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu'nun 17.10.2017 tarih ve 377 sayılı kararının, 1 No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 109/2 maddesine göre 21.10.2019 tarih ve 246753 sayılı Bakanlık Makamı Olur'u ile onaylanmıştır. Doğal Sit Alanı 54.144455 ha dir.

Çizelge 1208 - Karabük ilinde bulunan Doğal Sit Alanları

	SİT ALANI	İLÇESİ	STATÜ
1	YENİŞEHİR MAHALLESİ	MERKEZ	SÜRDÜRÜLEBİLİR KORUMA VE KONTROLLÜ KULLANIM ALANI
2	SAFRANBOLU	MERKEZ	NİTELİKLİ DOĞAL KORUMA ALANI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KORUMA VE KONTROLLÜ KULLANIM ALAN
3	AKKAYA HAMAMI	ESKİPAZAR	KESİN KORUNACAK HASSAS ALAN VE NİTELİKLİ DOĞAL KORUMA ALANI
4	KARABÜK-BARTIN YOLU		NİTELİKLİ DOĞAL KORUMA ALANI

Fotoğraf 76 - Eskipazar Türbe Çamı Tabiat Anıtı (Fotoğraf: İsmail SEVİMLER)

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 1209- Karabük ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)

Arazi Sınıfı	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Yapay Alanlar	4.539,26	1,08	4.568,26	1,08	3.748,71	0,90	3.860	0,93	4.630,01	1,11
Tarımsal Alanlar	106.359,71	25,24	106.087,48	25,17	102.235,34	24,64	102.228,42	24,64	100.113,19	24,03
Orman ve Yarı Doğal Alanlar	309.077,78	73,34	309.321,04	73,40	306.919,42	73,97	306.780,18	73,94	307.604,53	73,83
Sulak Alanlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2.222,71	0,53
Su Yapıları	1.455,81	0,35	1.455,81	0,35	2.023,57	0,49	2.058,44	0,50	2.077,29	0,50
TOPLAM	421.432,56	100	421.432,59	100	414.927,04	100	414.927,04	100	414.647,73	100,00

12/05/2009 onay tarihli Zonguldak-Bartın-Karabük Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın: Plan Paftaları'nda (E28, E29, F28, F29 No'lu Paftalar ile Gösterim Paftası), Plan Hükümlerinde (3/14, 8/14 ve 11/14 No'lu Plan Hükümü Paftaları) ve Plan Açıklama Raporu'nda (VI.7. başlığı altında) yapılan plan değişikliği, 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca 03/05/2012 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1210 - Karabük ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Karabük ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	5	0	2	1	0	0	0	9
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	1	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	2	1	0	0	0	0	0	3

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1211 - Karabük ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (Karabük ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	11	13
Çevre İzin/Çevre İzni ve Lisans Belgesi	2	21	23
TOPLAM	4	32	36

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1212 - Karabük ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Karabük ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	13
Ani (plansız) denetimler	212
Genel toplam	215

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	1	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	13	0,00

Çizelge 1213 - Karabük ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Karabük ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Egzoz	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	116.709	58.351	0	1.794	0	0	111.300	18.037,00	306.191
Uygulanan Ceza Sayısı	1	1	0	1	0	0	3	1	7

İlde 2019 yılında 1 firmaya faaliyet durdurma kararı verilmiş olup, GFB alınmasına müteakip faaliyete başlanılmıştır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Karabük ilinde 1 adet üst seviye, 1 adet de alt seviye olmak üzere toplam 2 adet BEKRA tesisi bulunmaktadır.

79. KİLİS

1. Hava Kalitesi

2019 yılında Kilis ilinde konutlarda 20.766.158 sm³, sanayide ise 528.646 Sm³ doğalgaz kullanılmıştır. Kilis ilinde Temiz Hava Eylem Planı yapılmış ve onaylanmıştır. 2019 yılında Kilis ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1214'de verilmektedir.

Çizelge 1214 - Kilis ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

KİLİS	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	6,72	0	60,43	13										
Şubat	6,47	0	0	10										
Mart	4,25	0	39,29	3										
Nisan	1,93	0	34,06	3										
Mayıs	2,39	0	49,24	10										
Haziran	3,41	0	53,93	14										
Temmuz	4,71	0	47,07	13										
Ağustos	5,31	0	52,21	20										
Eylül	5,63	0	52,7	17										
Ekim	6,27	0	56,36	19										
Kasım	7,9	0	76,26	27										
Aralık	11,63	0	53,54	16										

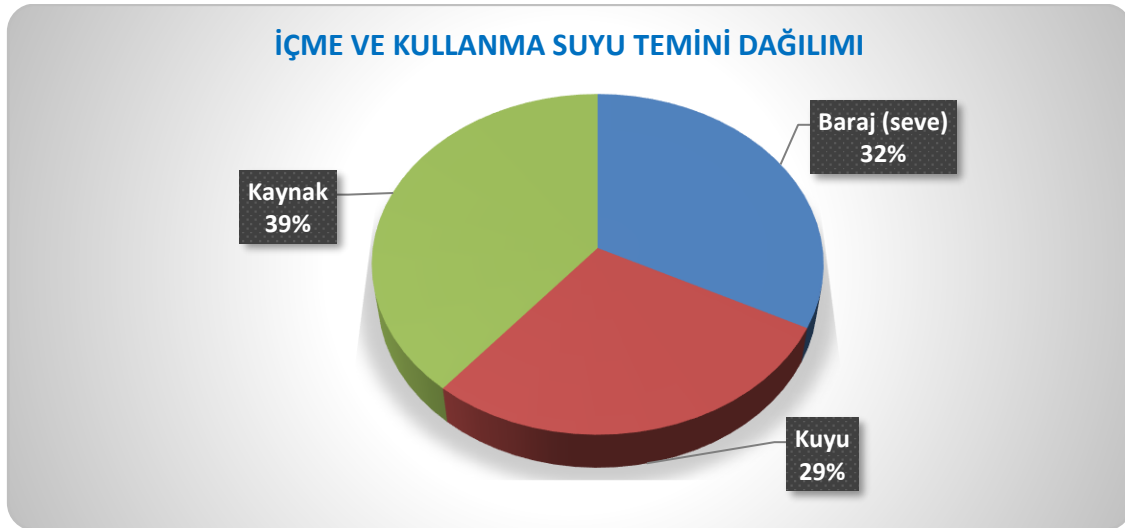
İlde 2019 yılı itibariyle 3 adet sabit ve 1 adet mobil emisyon ölçüm yetki belgesi yenilenmiştir. 2019 yılında İlde 14.017 adet egzoz emisyon ölçüm pulu verilmiştir.

Çizelge 1215 - Kilis ilinde 2019 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri (Kilis ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Çimento	1	58
TOPLAM	1	58

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde, içme ve Kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus, 100.675 ve Suriyeli misafir 115.934 kişidir. Belediye hizmet bölgesi içerisindeki içme suyu kaynakları; Yenyapan (Bent Harabeleri Kaynağı) ve Seve Barajı'dır.

Grafik 169 - Kilis ilinde 2019 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (Kilis Belediye Başkanlığı, 2019)

1-Yenyapan (Bent Harabeleri Kaynağı): Kilis'in ~ 20 km kuzeydoğusunda bulunan yer altı kaynağının ortalama yıllık debisi ~ 1.419.120 m³tür. Kaynaktan ile Ø500mm lik AÇB boruyla su iletilmektedir. Fakat yapılan incelemelerde suyun şehre gelmediği güzergâh üzerinde kaybolduğu görülmüştür. Bu nedenle bu kaynak direk Seve Barajına akıtılmaktadır. 2016 yılında 1.550.520 m³ su çekilmiştir.

2-Seve Barajı: Yüzeysel kaynağımız olan Seve Barajı maksimum 19.02 hm³ kapasiteye sahiptir. Minimum kapasitesi ise 1.04 hm³ dür. 2016 yılında bu kaynaktan 7.446.000 m³ su alınıp içme suyu arıtma tesisimizde arıtılarak şehre dağıtım yapılmıştır.

3-Kuyulardan 2018 yılında 3.809.087 m³ su çekilmiştir.

İldeki toplam emniyetli yer altı suyu rezervi 1 hm³/yıl 'dır. İl merkezinde Kilis Belediyesine ait 1 adet içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır.

Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı 2018 yılı için %80'dir. 2018 yılında merkez mücavir alan içinde gelişme alanları ve yeni imar alanları açıldığı için kanalizasyon hizmeti %80 oranına düşmüştür. Yeni yapılacak kanalizasyon ve yağmur suyu hatlarıyla şehrin tamamına hizmet verilecektir.

2018 yılı için, atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı %94,9'dir (TÜİK, 2019).

Çizelge 1216 - Kilis ilinde 2019 yılı kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Kilis ÇŞİM, 2019)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok					
İl Merkezi								
Merkez	X			Biyolojik	15.109		91.458	15-20
İçmeler	Elbeyli							
	Musabeyli							
	Polateli							

Kilis ili Merkez İlçesi, Gaziantep Yolu üzeri Organize Sanayi Bölgesi, mevcut durumda 90 hektar alan üzerine kurulu olup, 300 hektar genişleme alanına sahiptir. 300 hektar genişleme alanının 128 hektarı için kamulaştırma tamamlanmıştır. Yapılan fizibilite çalışmalarında atıksu arıtma tesisi kapasitesinin 1.kademe 2.000 m³/gün, 2.kademe 2.000 m³/gün toplamda 4.000 m³/gün kapasiteli olarak planlanmıştır. İlk aşamada 1. Kademe yapılacak olup sonrasında ihtiyaca göre 2. Kademe inşa edilerek faaliyete alınacaktır.

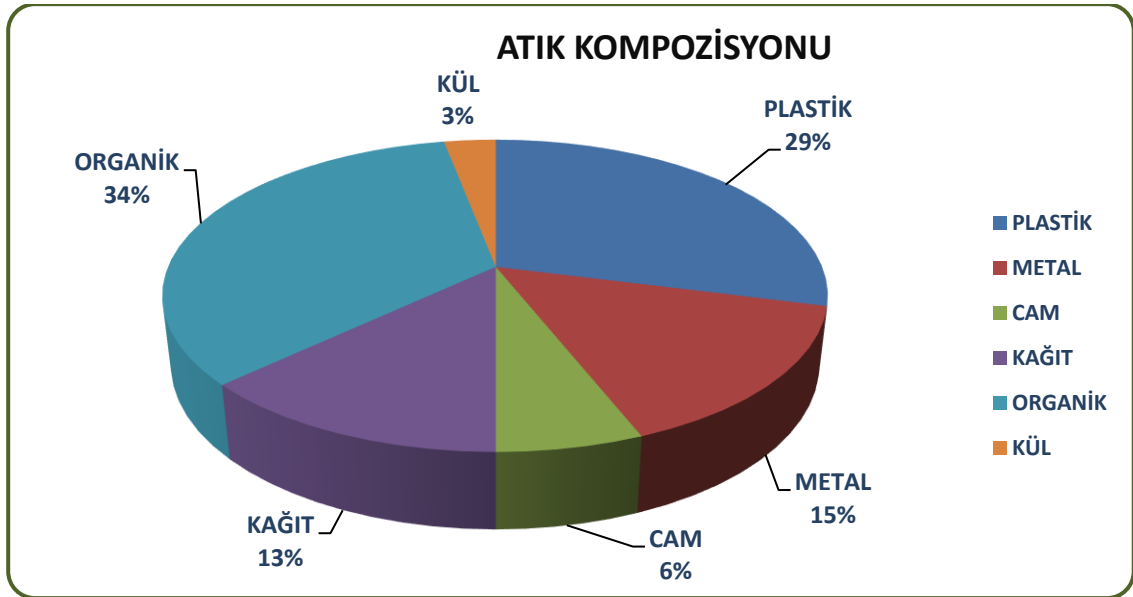
Çizelge 1217 - Kilis ilinde 2019 yılı OSB'lerde atık su arıtma tesislerinin durumu (Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü, 2019)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Kilis	Proje	1.Kademe 2.000 2.Kademe 2.000	Yok			Vidanjör ile Kilis Belediyesi AAT'ne verilmektedir.

3. Atık

İldeki Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Çukuroba Köyü mevkiinde bulunmaktadır. İlde, üretilen belediye atık miktarı ve toplanan atık miktarı 62.900 ton/yıl'dır.

Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında Kilis Belediyesi tarafından döküm alanı belirlenmiş olup, bu alanda bertarafı sağlanmaktadır. Bu alan dışına herhangi bir hafriyat toprağı veya yıkıntı atığı bırakılmasına izin verilmemektedir. Aksi davranış durumunda Zabıta Müdürlüğü gereğince gerekli işlem Belediyesince tesis edilmektedir.

Grafik 170 - Kilis ilinde 2019 yılı itibariyle katı atık kompozisyonu (Kilis İli Belediyeleri Katı Atık Birliği, 2019)

Çizelge 1218 - 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi (Kilis Belediyesi, 2019)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
Kilis Belediyesi	600	300	0	0	1

2019 yılı içinde ilde bulunan tüm kamu, kurum ve kuruluşlarına eğitim verilmiş olup, toplam eğitim alan kişi sayısı 1.090 kişidir. 2019 yılı içinde 78 adet kurum sıfır atık sistemine geçmiştir.

Çizelge 1219 - 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Kilis Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)		46.331
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		10.594
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		4.472
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		6.097
Pil(16 06 01*)		5
TOPLAM		67.499

Kilis ilinde 3 adet ambalaj üreticisi ve 70 adet piyasaya süren işletme vardır.

Kilis ilinde tehlikeli atık bertaraf tesisi mevcut değildir. Tehlikeli atık üreten 126 adet tesis sistemde kayıtlı olup, Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılı itibari ile bu tesislerden kanaklanan tehlikeli atığın 188.169 kg'ı bertaraf edilmiş, 31.092 kg'ı geri kazanılmış, 351 kg'ı da lisanslı tesis stoğundadır.

2018 yılında Kilis ilinde 550 kg endüstriyel atık yağ ve 2.035 kg atık motor yağı oluşmuştur. Oluşan bu atık yağlar 2.410 kg'ı geri kazanılmış ve 175 kg'ı da stokta bulunmaktadır.

Kilis ilinde atık pil ve akümülatör toplama, depolama, bertaraf ve geri kazanım yapan tesis mevcut değildir. İlde 2018 yılı içinde 9.010 kg atık akü toplanmıştır.

Kilis'de 2018'de 6.705 kg kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

Kilis ilinde 2018 yılında 400 kg ömrünü tamamlamış lastik toplanarak geri kazanım tesisine gönderilmiştir.

Kilis ilinde Ömrünü Tamamlamış Araçlar için 2 adet geçici depolama alanı mevcuttur.

Kilis ilinde 2018 yılı içinde 13.895 kg tehlikesiz atık geri kazanılmıştır. Kilis Atıksu Arıtma Tesisinden günlük ortalama 15-20 ton arıtma çamuru çıkmaktadır. Susuzlaştırılan bu çamurun tamamı Katı Atık Düzenli Depolama Alanında depolanmaktadır.

2019 yılında İl genelinde 199,467 ton tıbbi atık toplanmıştır. Bu atıklar Kilis ilinde bulunan lisanslı araçlarla toplanarak tıbbi atık sterilizasyon ünitesine götürülmektedir.

Çizelge 1220 – Kilis ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Kilis Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlde 8 adet endemik bitki bulunmaktadır. Bu bitkiler şunlardır:

Araceae

Arum L.

Arum detruncatum C.A.MEYER var. CAUDATUM (ENGLER) K.ALPINAR ET R.MILL

Asteraceae

Anthemis L.

Anthemis pauciloba BOISS. var. MICROSTEPHANA (EIG) GRIERSON

Brassicaceae

Hesperis L.

Hesperis aintabika POST

Dipsacaceae

Scabiosa L.

Scabiosa kurdica POST

Fabaceae

Astragalus L.

Astragalus aintabicus BOISS.

Astragalus dipodurus BENGGE

Dorycnium MILLER

Dorycnium Pentaphyllum SCOP.subsp.HAUSSKNECHTII (BOISS) GAMS Liliaceae

Fritillaria L.

Fritillaria viridiflora POST

Kilis ilinde 27.074,50 ha olan orman alanlarının %54 verimli orman ve %46 bozuk orman alanıdır. Mevcut orman alanında 16,741 ha kızılçam, 8,950 ha meşe, 46 ha fıstık çamı, 12 ha badem, 22 ha menengiç ve 1,261 ha diğer (ibrelili+yapraklı) ağaçlar görülmektedir.

İlde Milli Park bulunmamaktadır. İl sınırları içerisinde Hisar Çamlığı Tabiat Parkı şuan Uzun Devreli Çalışma kapsamında olup, gelişme aşamasındadır.

İlde 8.592 ha çayır ve mera arazisi bulunmaktadır. Arazinin tümü hayvan otlatmak amacıyla kullanılmaktadır.

Kilis ilinde toplam 5 adet anıt ağaç bulunmaktadır. Bunlardan Polateli İlçesi Ravanda Köyü'nde 1 adet çam ağacı, Belenözü Köyünde 2 adet Çınar ağacı, Kilis Merkez Akcurun Mahallesi'nde 1 adet Çınar ağacı, Merkez Duruca Köyü sınırları içinde 1 adet çınar ağacı mevcuttur.

5. Arazi Kullanımı

1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı İl Genel Meclisinin 01/06/2009 tarih ve 33 sayılı kararıyla onaylanmıştır. 644 Sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca "Kilis İli 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" (N37, N38, O37, O38, O39 Plan Paftaları, Lejant, Plan Hükümleri, Plan Açıklama Raporu) 15.09.2017 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

Çizelge 1221 - Kilis ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

Kilis	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	838,01	0,6	1.278,25	0,91	1.421,51	1,01	1.689,06	1,2
2) Tarımsal Alanlar	125.891,01	89,41	112.833,42	80,13	111.796,78	79,4	111.606,98	79,26
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	13.942,48	9,9	26.528,12	18,84	27.435,66	19,48	27.357,9	19,43
4) Sulak Alanlar	0	0	0	0	0	0	0	0
5) Su Yapıları	137,46	0,1	169,26	0,12	155,13	0,11	155,13	0,11
TOPLAM	140.808,96	100,01	140.809,05	100	140.809,08	100	140.809,07	100

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1222 - Kilis ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kilis ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Su	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	0	0	1	1	0	3	0	0	5
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	1	0	0	0	1	0	0	0	2
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 1223 - Kilis ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 10/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Su	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
11	63	31	80	13	11	8	16	233

Çizelge 1224 - Kilis ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 10/2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
4	1	1	3	0	0	0	9

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1225 - Kilis ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları (Kilis ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	3	4	7
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	0	4	4
Çevre İzin Muafiyet Sayısı			
TOPLAM			

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1226 - Kilis ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kilis ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	5
Ani (plansız) denetimler	159
Genel Toplam	164

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

Çizelge 1226 - Kilis ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kilis ÇŞİM, 2020) (devam)

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	0	0

Çizelge 1227 - Kilis ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	58.351	0	0	0	0	58.351
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	1	0	0	0	0	1

2019 yılında ilde faaliyet durdurma cezası uygulanmamıştır.

Kilis ilinde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında BEKRA tesisi bulunmamaktadır.

80. OSMANİYE

1. Hava Kalitesi

Osmaniye ilinde 2019 yılında konutlarda 26.154.845 m³, resmi dairelerde 3.440,06 m³, sanayide de 181.897 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2019 yılında Osmaniye ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1228'de verilmektedir.

Çizelge 1228 - Osmaniye ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri

Osmaniye	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS	OZON	AGS
Ocak	8,68	0	89	23										
Şubat	17,48	0	64	20										
Mart	11,5	0	51	16										
Nisan	5,75	0	46	10										
Mayıs	5,92	0	50	12										
Haziran	3,16	0	45	9										
Temmuz	2,06	0	49	12										
Ağustos	1,92	0	54	21										
Eylül	1,92	0	51	16										
Ekim	4,81	0	54	16										
Kasım	4,84	0	62	22										
Aralık	6,47	0	75	18										

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yayımlanmış olan Ulusal Temiz Hava Eylem Planı dikkate alınarak Yönetmelikte belirtilen hava kalitesi limit değerlerini sağlamaya yönelik, il bazında hava kirliliğini önleyici olarak yapılan çalışmalar ve alınan tedbirleri içeren Osmaniye Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne Temiz Hava Eylem Planı (2015-2019 yıllarını kapsayan) hazırlanmıştır. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından hazırlanan Temiz Hava Eylem Planının süresi 2019 yılında bitecek olup, revize edilerek 2020-2024 yıllarını kapsayan THEP hazırlanmıştır.

Çizelge 1229 - Osmaniye ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı (Osmaniye ÇŞİM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
TOPLAM	0	0

Osmaniye ilinde 10 adet Sabit İstasyon ve 1 adet Mobil İstasyon olmak üzere toplam 11 adet Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi verilmiş Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm İstasyonu mevcuttur. 2019 yılında egzoz gazı emisyon ölçümü yapılan araç sayısı 57.531'tir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Osmaniye İli Merkez Belediye İçme suları Yeniköy İçme Suyu Kuyularından (31,104 m³/gün), Zorkun Akarsu Kaynaklarından (34,560 m³/gün), Merkez içme Suyu Kuyularından (23,328 m³/gün, sadece yaz aylarında takviye olarak çalışmaktadır) temin edilmektedir (Osmaniye Belediye Başkanlığı, 2020).

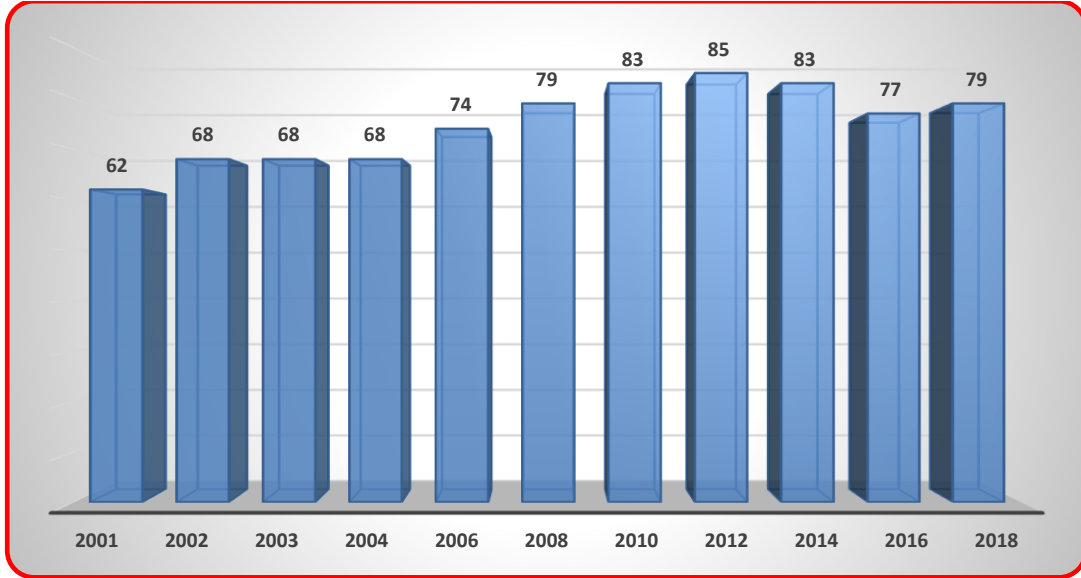
İlde faaliyette olan içme suyu arıtma tesisi bulunmamaktadır. Ancak Osmaniye Belediye Başkanlığına ait Merkez İlçesi, Yeniköy Mevkii adresinde 100.000 m³/yıl içme suyu arıtma tesisi proje aşamasındadır.

Osmaniye Organize Sanayi Bölgesinde (OSB) kullanılmakta olan endüstriyel suyun tamamı, bölge içerisinde açılmış olan sondaj kuyularından temin edilmektedir. 6 adet su sondaj kuyusunun 4 adeti bölgede, 2 adeti Hatay ili Erzin İlçesindedir.

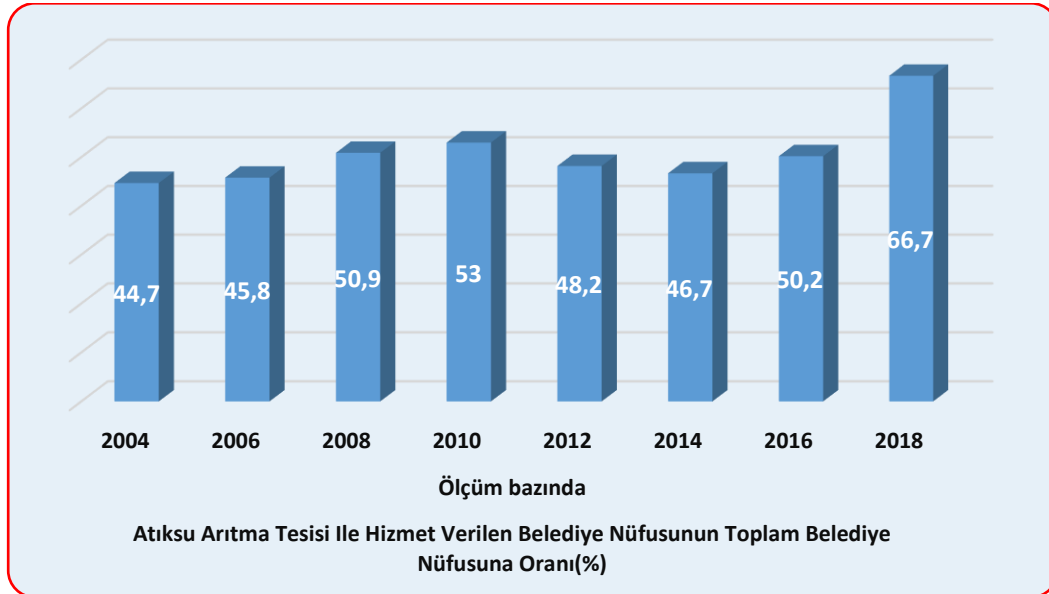
2019 yılında Kadirli organize Sanayi Bölge Müdürlüğünde yıllık su kullanımı 1.594.202 tondur. Müdürlük içerisinde faaliyet gösteren firmalarda 824 metreküp/gün soğutma suyu kullanmakta bu sular kapalı çevrim olup alıcı ortama deşarj edilmemektedir (Kadirli OSB, 2020).

İl merkezinde kanalizasyon sistemi mevcut olup, evsel atıksular kanalizasyon sistemiyle toplanıp arıtma tesisinde arıtıldıktan sonra Hamus Çayına verilmektedir. Osmaniye AAT'de "Sürekli Atıksu İzleme Sistemi" bulunmaktadır. Osmaniye İl genelinde Merkez, Bahçe, Düziçi ve Kadirli Belediyesi AAT işletmeye alınmıştır. Diğer belediye ve beldelerimizin ise atık su arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Osmaniye Katı atık deponi sahası içerisinde depolanan atıklardan dolayı oluşan çöp sızıntı suyu, yeraltı drenaj kanalları yardımı ile toplama ünitesine alınmakta ve vidanjörler ile çekilerek Osmaniye Belediyesi atık su arıtma tesisine gönderilmektedir.

Grafik 171 - Osmaniyi ilinde kanalizasyon hizmeti verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Grafik 172 - Osmaniyi ilinde atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Osmaniyi il sınırları içerisinde işletmede olan 2 adet OSB bulunmaktadır. Osmaniyi OSB'nin atıksu arıtma tesisi Nisan 2009'da işletmeye alınmıştır. Kadırlı OSB'nin arıtma tesisi bulunmamakta olup, Kadırlı Belediyesi ile yapılan protokol gereği Kadırlı Belediyesine ait atıksu arıtma tesisine gönderilmektedir. Ön arıtma tesisi olan iki firma mevcut olup bir tanesi inşaat aşamasında, diğeri ise faaliyettedir. Faaliyette olan firma Kadırlı Belediyesinin belirlemiş olduğu atıksu deşarj kriterlerine uymak şartı ile ön arıtma yapmaktadır.

Merkezdeki su kuyularından rekreasyonel amaçlı 5 ay süre ile günde 2 saat sulama yapılmaktadır (15.000 m³ su kullanılmaktadır) (Osmaniyi Belediye Başkanlığı, 2020). Bahçe İlçesinde 2019 yılı için reaksiyonel amaçlı kullanılan su miktarı ortalama 75.000 ton'dur (Bahçe Belediye Başkanlığı).

İlde faaliyet gösteren tüm beton santralleri, parke taşı üretim tesisleri ve bazı sanayi tesislerinde oluşan endüstriyel nitelikli atıksular deşarj edilmeyip çöktürme havuzunda dinlendirilip geri dönüşümlü olarak sistem içerisinde tekrar kullanılmaktadır.

Çizelge 1230 - Osmaniye ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Osmaniye ÇŞİM, 2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Osmaniye	X	İşletmede		Fiziksel Biyolojik	70.000	33.000	233.242	-
	Cevdetiye		Plan aşamasında	X				2.906	
İlçeler	Bahçe	X	İşletmede		Fiziksel Biyolojik	2.520		14.768	
	Düziçi	X	İşletmede		Fiziksel Biyolojik	7.700		49.622	
	Düziçi (Atalan)		Proje	X				1.795	
	Düziçi (Ellek)		Proje	X				6.429	
	Düziçi (Yarbaşı)		Proje	X				3.614	
	Düziçi (Böcekli)		-	X				2.302	
	Hasanbeyli		-	X				2.713	
	Sumbas		-	X				2.133	
	Sumbas (Mehmetli)		-	X				2.290	
	Kadirli	X			Fiziksel Biyolojik	31.992		92.750	
	Toprakkale		-	X			-	10.348	-
Toprakkale (Tüysüz)		-	X				6.684		

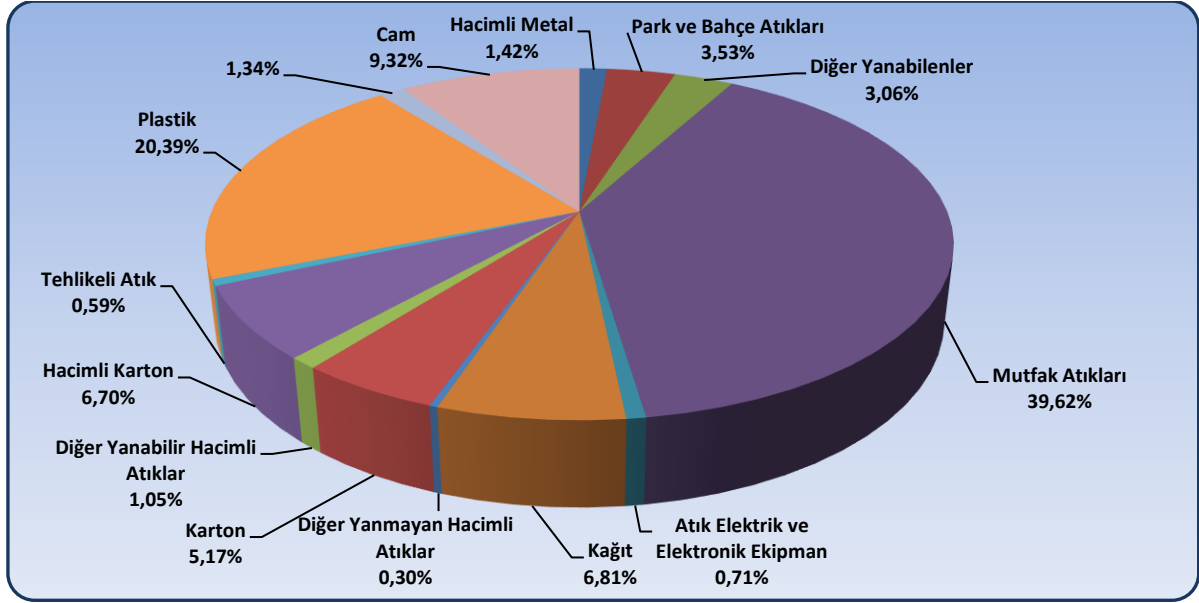
Çizelge 1231 - Osmaniye ilinde 2019 yılı OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Osmaniye Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, 2020)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi	Faal	3.600	Fiziksel, kimyasal ve biyolojik arıtma esaslıdır.	1,5 ton/gün (1 yılda 260 gün çamur çekilmektedir)	Alıcı ortam (Erzin sulama kanalına ait taşkın koruma kanalının denize 1 km kalan noktası)
Kadirli OSB	AAT Yok. Evsel Atıksular Kadirli Belediyesi AAT ye verilmekte				

3. Atık

İlde katı atıkların yönetimi Osmaniye Katı Atık Bertaraf ve Altyapı Hizmetleri Mahalli İdareler Birliği tarafından yürütülmektedir. Katı atıklar, Osmaniye ili merkez ilçe Karabahadırılı Mevkii Yaverpaşa Mah. 12027 Sk. No:199 adresinde yer alan Belediye Atıkları ve Tehlikesiz Atık Düzenli Depolama tesisinde depolanmaktadır. İl geneli yazın günlük 377,46 ton kışın ise 389,71 ton katı atık toplanmaktadır.

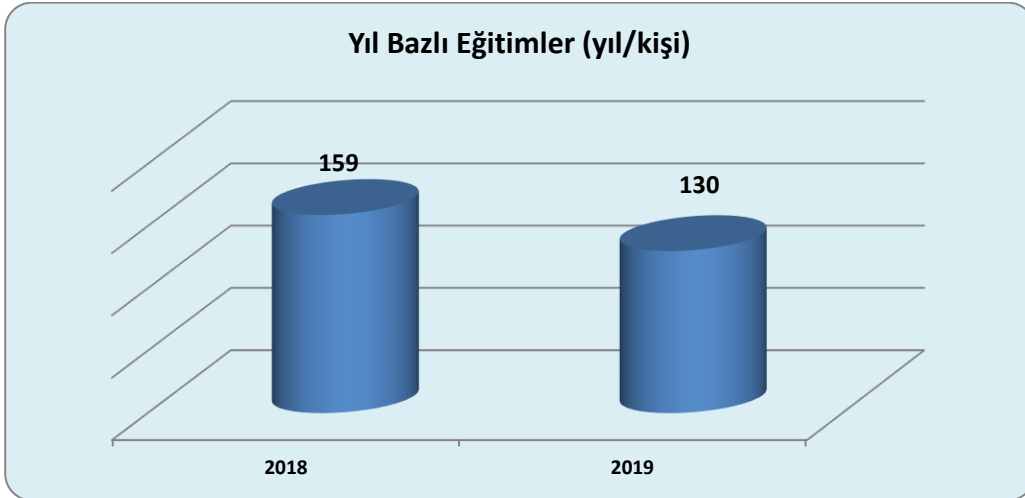
Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında ilde 1 adet tesise Hafriyat Toprağı Sahası/Geri Kazanım Tesisi Belgesi düzenlenmiştir. Ancak tesis henüz faaliyette değildir. Ayrıca Osmaniye Belediye Başkanlığınca hazırlanan bir adet rehabilitasyon projesi mevcuttur.

Grafik 173 - Osmaniye ilinin 2019 yılı itibariyle katı atık kompozisyonu (Osmaniye Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 1232 - Osmaniye ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Osmaniye Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	20	130
Öğrenci	0	0

Grafik 174 - Osmaniye ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Osmaniye Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 1233 - Osmaniye ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

İLÇE	Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)	Organik atık	Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	Araç bakım/onarım (16 01 03, 16 01 07*)	Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)
BAHÇE	0	0	0	0	2.556	1.480
DÜZİÇİ	0	0	44	0	0	0
KADIRLI	451.050	0	0	0	0	1.093
MERKEZ	6.015	200	1.966	0	0	33.475
SUMBAS	460	0	0	0	0	0
TOPRAKALE	0	0	0	150	0	1510
TOPLAM	457.525	200	2.010	150	2.556	37.558

Çizelge 1234 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
122	59	-

2019 yılı itibariyle Osmaniye ilinde 8 adet ambalaj üreticisi, 4 adet toplama ayırma tesisi, 3 adet geri kazanım tesisi, 4 adet tedarikçi ve 130 adet ambalajlı ürünü piyasaya süren firma bulunmaktadır. İlde ambalaj atık yönetim planı bulunan 6 belediye mevcuttur.

2018 yılı içerisinde 78.440 ton tehlikeli atık oluşmuştur. Oluşan tehlikeli atıkların 77.909 tonu geri kazanım tesislerine, 408 tonu bertaraf tesislerine gönderilmiş, 110 tonu stoklanmış ve 12 tonu da ihraç edilmiştir. İlde 1 adet tehlikeli atık geri kazanım tesisi bulunmaktadır.

Osmaniye ilinde 2018 yılı içerisinde 24 ton atık motor yağı, 523 ton atık endüstriyel yağ oluşmuştur. Oluşan atık madeni yağın 534,48 tonu geri kazanıma gitmiş, 50 kg'ı bertaraf edilmiş, 12,3 tonu ihraç edilmiş, 18,99 tonu da stokta bulunmaktadır. İlde iki adet lisanslı atık yağ geri kazanım tesisi bulunmaktadır.

İlde 2018 yılında 100.675 kg atık akü toplanmıştır.

Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği gereğince Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Osmaniye ilinde toplam 19,39 ton bitkisel atık yağ (kullanılmış kızartmalık yağ) toplanmıştır.

Osmaniye ilinde 2 adet "Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi" bulunmakta olup, 2018 yılında 8.838 ton ÖTL geri kazanılmıştır.

Çizelge 1235 – Osmaniye ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Osmaniye ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	7
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pili ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	13
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde 1 adet ÖTA teslim yeri, 2 adet ÖTA Geçici Depolama ve 3 adet ÖTA İşleme tesisi bulunmaktadır.

2019 yılında ilde demir ve çelik üreticileri toplam 4.390.799 ton hammadde kullanmışlardır. Çıkan cüruf miktarı ise 478.211 ton'dur.

İlde 2019 yılı itibariyle 13 adet tehlikesiz atık geri kazanım tesisi bulunmaktadır.

2019 yılında 424,948 ton tıbbi atık toplanmış ve ilde faaliyet gösteren sterilizasyon tesisine gönderilmesi sağlanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Amanos Dağları, bitki coğrafyası açısından holarktik flora bölgesi içinde, Doğu Akdeniz bölümünde bulunmaktadır. Jeobotanik açıdan bölge Akdeniz sert yapraklı ormanları olarak tanımlanmıştır. Bölgede; Maki Kuşağı, Orman Kuşağı ve Orman Üstü Kuşak olmak üzere dikey yönde üç farklı vejetasyon kuşağı yer almaktadır.

Amanos Dağları ülkemizin en zengin faunistik alanları durumundadır. Yaban hayatı bakımından oldukça zengindir. Bölgede karaca, kurt, çakal, yaban domuzu, tilki, sırtlan, tavşan, kirpi gibi memeliler yanında akbaba, kartal gibi yırtıcı kuşlar ve turna, keklik, bıldırcın gibi kuşlar yaşamaktadır.

İl sınırları içerisinde 1 adet milli park (Karatepe – Aslantaş) 4.295,50 ha, 1 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (Zorkun) 3.889,85 ha, 22,75 ha'lık 1 adet Tabiat Parkı (Çiftmazı) bulunmaktadır.

Karatepe-Aslantaş Milli Parkı: 29.05.1958 yılında Bakanlar Kurulu olur'u ile 8.006,5 ha'lık alan üzerinde kurulmuş olan Milli Park, Hitit devrinin zengin arkeolojik kalıntılarını barındıran bir açık hava müzesi şeklindedir. Milli parkta avlanma ve yerleşme yasaklanmış, özel koruma altına alınmıştır. Bakanlık Makamının 17.09.2012 tarih ve 70 sayılı oluru ile Milli Park içerisinde değerlendirilen ancak muhafaza ormanı statüsünde olan 3.596 ha saha Kadirli Orman İşletme Müdürlüğüne teslim edilmiştir. Milli park sahası 4.295,50 olarak tespit edilmiştir.

Zorkun Yaylası Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Zorkun Yaylası civarında Osmaniye Merkez ilçeye 25 km mesafede Amanos Dağlarında 3.889,85 hektar orman alanında Karacaların üreme sahası olarak ayrılmış olup av yasağı getirilmiştir.

Çiftmazı Tabiat Parkı: Çiftmazı Mesire Yeri, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün 27/07/2011 tarih ve 3252 sayılı yazıları ekinde yer alan Makam Oluru ile 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun 3. Maddesine göre tabiat parkı ilan edilmiştir. Osmaniye ili Merkez ilçesinin güneyinde Osmaniye kent merkezine yaklaşık 10 km mesafede yer almaktadır. 22,75 ha'lık bir alanı kapsamaktadır.

İlde yasal statüye kavuşturularak koruma altına alınmış sulak alan bulunmamasıyla birlikte Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği kapsamında korunan Kastabala Vadisi Önemli Doğa Alanı bulunmaktadır. Kastabala Vadisi Önemli Doğa Alanı havzasında, mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı personeli, Doğa Derneği ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan araştırma ve incelemeler sonucu, 241 adet göçmen ve yerli kuş türü tespit edilmiştir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 1236 - Osmaniye ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr/>, 2020)

OSMANİYE	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	6.104,17	1,88	7.038,17	2,12	9.312,21	2,81	9.662,31	2,91
2) Tarımsal Alanlar	177.036,54	54,51	171.604,73	51,73	169.712,5	51,16	169.524,9	51,1
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	136.863,37	42,14	148.343,53	44,72	147.950,5	44,6	147.743,4	44,53
4) Sulak Alanlar	259,91	0,08	119,8	0,04	0	0	0	0
5) Su Yapıları	4.497,46	1,38	4.641,2	1,4	4.772,26	1,44	4.816,89	1,45
TOPLAM	324.761,45	100,00	331.747,43	100	331747,4	100	331.747,4	100

İlin sınırlarını kapsayan 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı ve 1/25.000 ölçekli I. Alt Bölge Osmaniye-Toprakkale Çevre Düzeni Planları 2025 yılını hedef alarak, Osmaniye İl sınırı bütününde sürdürülebilir, yaşanabilir bir çevre yaratılmasını; tarımsal, turistik ve tarihsel kimliğinin geliştirilerek korunmasını ve Türkiye'nin kalkınma politikası kapsamında, sektörel gelişme hedeflerine uygun olarak belirtilen planlama ilkeleri doğrultusunda sağlıklı gelişmeyi ve büyüme hedeflerini sağlamayı amaçlamaktadır. 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonu (N36-d3 ve N36-c4 paftaları) 644 sayılı KHK'nin 7. Maddesi gereğince Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 29.05.2018 tarihinde onaylanmıştır. (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1237 - Osmaniye ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Osmaniye ÇŞİM, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	4	3	1	0	0	0	0	8
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	1	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 1238 - Osmaniye ilinde Bakanlık Merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı;01.01.2014-12.06.2020)

YIL	MADEN	ENERJİ	SANAYİ	TARIM-GIDA	ATIK-KİMYA	ULAŞIM-KIYI	TURİZM-KONUT	TOPLAM
2014	0	53	50	36	16	4	2	161
2015	3	114	44	22	15	5	7	210
2016	0	14	42	25	12	2	12	107
2017	11	6	42	30	8	4	10	111
2018	5	0	34	27	13	3	10	92
2019	2	2	33	44	15	4	7	107
2020	1	0	18	12	8	0	2	41

Çizelge 1239 - Osmaniye ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; Ocak 2014-Haziran 2020)

	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
Ek-1	2	1	0	0	3	1	0	7
Ek-2	9	1	3	3	2	0	1	19

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1240 - Osmaniye ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Osmaniye ÇŞİM, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	7	12	24
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	6	14	20
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		21	21
TOPLAM	-	-	65

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1241 - Osmaniye ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Osmaniye ÇŞİM, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	39
Ani (plansız) denetimler	452
Genel toplam	491

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	22	0,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	4	0,00

Çizelge 1242 - Osmaniye ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Osmaniye ÇŞİM, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer (anız, çevre görevlisi)	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	72.197	0	37.868	0	0	120.343,22	230.408,22
Uygulanan Ceza Sayısı	0	1	0	3	0	0	100	104

2019 yılında faaliyeti durdurma/kapatma kararı verilmemiştir.

2019 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Osmaniye ilinde 2 adet alt seviye, 3 adet de üst seviye BEKRA tesisi bulunmaktadır.

81.DÜZCE

1. Hava Kalitesi

Düzce’de 2019 yılında konutlarda 64.159.465 m³, sanayide 124.046.190 m³ doğal gaz ve ayrıca konutlarda 1.250 ton kömür kullanılmıştır. 2019 yılında Düzce ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1243’de verilmektedir.

Çizelge 1243 - Düzce ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri

	SO ₂	AGS	PM ₁₀	AGS	CO	AGS	NO ₂	AGS	NO _x	AGS
Ocak	4,23	-	35,29	6	942,66	-	19,07	-	70,67	21
Şubat	3,59	-	50,36	10	812,47	-	12,63	-	54,74	14
Mart	3,25	-	49,29	15	766,01	-	17,55	-	45,55	16
Nisan	2,92	-	39,96	8	444,92	-	16,60	-	34,04	17
Mayıs	3,36	-	49,23	10	282,68	-	13,73	-	26,20	9
Haziran	4,10	-	42,87	5	235,43	-	9,73	-	15,63	1
Temmuz	4,89	-	38,21	2	292,35	-	9,08	-	15,02	-
Ağustos	4,23	-	42,67	6	400,95	-	13,50	-	27,48	8
Eylül	2,47	-	47,44	12	354,51	-	15,98	-	37,56	17
Ekim	3,80	-	68,10	21	580,85	-	19,48	-	55,69	29
Kasım	2,65	-	161,14	28	1424,08	-	30,45	-	150,26	28
Aralık	3,01	-	156,89	21	1873,56	-	26,60	-	143,97	31

Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği çerçevesinde Düzce İline ait 2014-2019 yıllarını kapsayacak şekilde beş (5) yıllık olarak hazırlanmış olan 2014-2019 Düzce İli Temiz Hava Eylem Planı, 2019 yılı içerisinde revize edilmiştir. 2020-2024 yıllarını kapsayacak şekilde revize edilen Düzce İli Temiz Hava Eylem Planı, 17.02.2020 tarihinde düzenlenen 2020/21 sayılı Mahalli Çevre Kurulu kararı ile onaylanmıştır. 2020-2024 Düzce İli Temiz Hava Eylem Planına <https://duzce.csb.gov.tr/> adresinden ulaşılabilir.

Çizelge 1244 - Düzce ilinde sürekli emisyon ölçüm sistemleri tesis ve baca sayısı miktarı (Düzce Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri	1	1
TOPLAM	1	1

2019 yılı itibarıyla ilde motorlu taşıtlardan kaynaklanan hava kirliliğinin kontrolü ve standartlara aykırı emisyon salınımının önlenmesi amacıyla 11 adet sabit 1 adet mobil egzoz gazı emisyon ölçüm istasyonu tarafından motorlu taşıtların egzoz gazı emisyon ölçümü yapılmaktadır. Düzce ilinde 2019 yılında 45.979 adet aracın egzoz gazı emisyon ölçümü işlemi yapılmıştır. Bu ölçümlerden 43.994’ü “uygun”, 1.985’i de “uygun değil” olarak sonuçlanmıştır.

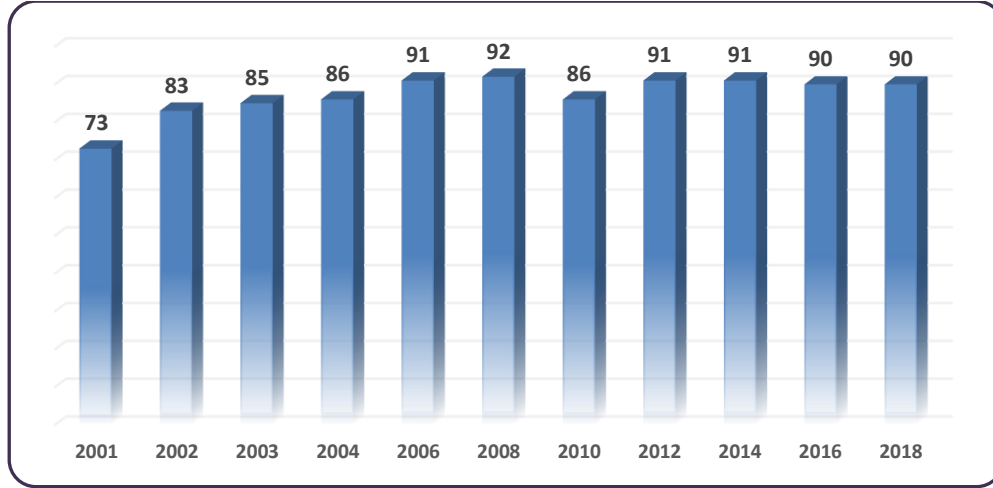
2. Su ve Atık Su Yönetimi

İçme ve kullanma suyu şebekesi ile sadece Düzce Belediyesi sınırlarına hizmet verilmektedir. Düzce merkez belediyesinin 2018 yılı nüfusu 173.838 kişi olup su ihtiyacı 15,17 hm³/yıl’dır. Düzce ilinin mevcut içmesuyu temini Uğursuyu Deresi üzerinde bulunan regülatörden (12,6 hm³/yıl) sağlanmaktadır. Düzce Belediyesi tarafından acil içmesuyu ihtiyacının karşılanması için Bıçkı Deresinden 295 l/s tahsis talebinde bulunulmuş ve tahsis talebi Düzce İçmesuyu Projesi devreye girinceye kadar geçici olarak uygun görülmüştür.

DSİ tarafından geliştirilen Düzce İçmesuyu Projesi ile Düzce il merkezi için Hasanlar barajından 6,38 hm³/yıl su temin edilebilecek ayrıca Uğursuyu üzerinde planlanan yeni regülatör ile 17,16 hm³/yıl su temin edilebilecektir.

Düzce Belediyesi, nüfusunun %95’ine kanalizasyon sistemi hizmet vermekte olup kanalizasyon sistemi Düzce Merkez Atıksu Arıtma Tesisi ile sonlanmaktadır. Kent merkezi ve civarındaki yerleşim yerlerinin yaklaşık %15’i fosseptik kullanılmaktadır.

Akçakoca Belediyesi nüfusunun %97’sine kanalizasyon sistemi hizmet vermekte olup kanalizasyon sistemi Akçakoca Merkez Atıksu Arıtma Tesisi ile sonlanmaktadır.

Grafik 175 - Düzce ilinde kanalizasyon hizmeti verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı (TÜİK, 2019)

Çizelge 1245 - Düzce ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
İl Merkezi	Merkez	X			İleri	50.000	0,58	Belediye Nüfusunun Tamamı	0,5 ton/gün (Bir yılda ~6 ay kek yapılabilmektedir)
	Akçakoca	X			İleri	5.000	0,12	Belediye Nüfusunun %90'ı	
İlçeler	Çilimli			X	-	-	-	-	-
	Gümüşova			X	-	-	-	-	-
	Gölyaka			X	-	-	-	-	-
	Yığılca			X	-	-	-	-	-
	Kaynaşlı			X	-	-	-	-	-
	Cumayeri			X	-	-	-	-	-
	Beyköy			X	-	-	-	-	-

Düzce-Merkez Atıksu Arıtma Tesisinde 22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında SAİS kabini bulunmaktadır.

Çizelge 1246 - Düzce ilindeki 2019 yılı itibariyle OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Düzce OSB, 2020)

OSB Adı	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Mevcut Durum
Düzce Organize Sanayi Bölgesi	726			Atıksu Arıtma Tesisi yok. Atıksular Düzce Belediyesine ait arıtma tesisine deşarj edilmektedir
Düzce II. Organize Sanayi Bölgesi	129			Atıksu Arıtma Tesisi yok. Atıksular Düzce Belediyesine ait arıtma tesisine deşarj edilmektedir.

Düzce Organize Sanayi Bölgesi'nden kaynaklanan atıksu miktarı 726 m³/gün civarında olup Bölgeden kaynaklanan atıksular kolektör hattı vasıtası ile Düzce Belediyesi Merkez Atıksu Arıtma Tesisi'ne taşınmakta ve burada arıtılmaktadır. Bölgenin arıtma tesisi olmadığından arıtma çamuru oluşmamaktadır. Bölgede faaliyet gösteren 6 adet tesisin ön arıtma tesisi bulunmaktadır.

Çizelge 1247- Düzce ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (Atıksu Bilgi Sistemi, 2019)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	178	53
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer	-	-

Düzce ilinin Karadeniz'e kıyısı bulunan Akçakoca ilçesinde 12 adet plaj halkın yüzmesi için açıktır. Akçakoca İlçesinde deniz suyu numuneleri yüzme sezonunda Akçakoca Toplum Sağlığı Merkezi tarafından düzenli olarak alınmaktadır. Düzce ilinde 2018 yılı itibariyle mavi bayrak almış plaj sayısı 3'tür.

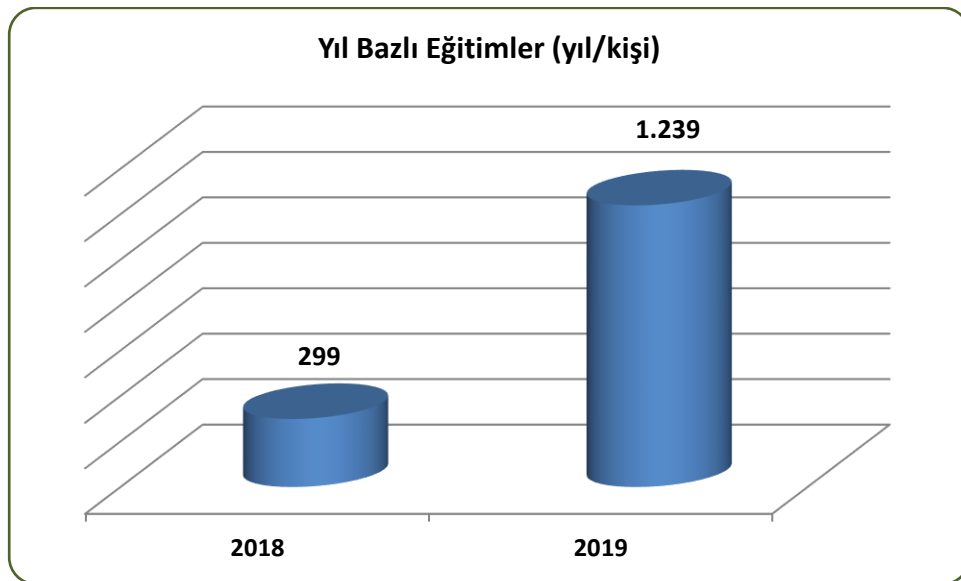
3. Atık

Düzce ilinde çevre kirliliğini oluşturan ve toplum sağlığını olumsuz yönde etkileyen çevresel sorunlara çözüm üretmek amacıyla 27.12.2002 tarihli ve 2002/5116 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Düzce İli Belediyeleri Katı Atık Birliği (DİBKAB) kurulmuştur. Birliğe Düzce, Akçakoca, Cumayeri, Çilimli, Gölyaka, Gümüşova, Kaynaşlı ve Yığılca İlçe Belediyeleri ile Beyköy, Boğaziçi Belde Belediyeleri üyedir. Düzce İl'inde bütün belediyelerin üyesi olduğu Katı Atık Birliği tarafından kullanılacak olan Kat Atık Bertaraf ve Düzenli Depolama Tesis sahası için yer seçim çalışmalarına 2004'lü yıllarda başlanmıştır. İl Merkez İlçesi Esençam Köyü Mevkii'nde yapılacak olan Katı Atık Bertaraf Tesisine ait 13.01.2011 tarihli Nihai ÇED Raporu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na sunulmuş ve 28.02.2011 tarih 15970 sayılı yazı ile "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" kararı verilmiş olup 08.11.2013 tarihinde tesisin inşaat çalışmaları başlamış 2015 yılında tamamlanarak atık kabul edilmiştir. Ancak "Düzce Katı Atık Bertaraf Tesisi"ne ilişkin Sakarya 2.İdare Mahkemesinin 06.11.2015 tarihli ve K:2015/1051 sayılı kararı ile "ÇED Olumlu" kararında hukuka uygunluk bulunmadığından kapatma kararı verilmiştir.

17/09/2018 tarihinde Düzce İli Katı Atık Birliğimiz tarafından Bolu İdare Mahkemesi'nin 10.08.2018 tarihli ve 2018/850 K. sayılı gerekçeli karara karşı Danıştay'a gerekçeli temyiz başvurusunda bulunulmuştur. 13/12/2018 tarihinde Danıştay 14.Dairesi Bolu İdare Mahkemesi'nin 10.08.2018 tarihli ve 2018/850 K. sayılı gerekçeli kararının bozulmasına, düzenlenmiş olan Bilirkişi Raporunun hükme esas alınamayacağına, yeniden keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılması suretiyle düzenlenecek olan Bilirkişi Raporunun incelenip değerlendirilerek karar verilmesi gerektiğine karar düzeltme yolunun kapalı olduğuna karar vermiştir.

Çizelge 1248 - Düzce ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Düzce ÇŞİM, 2020)

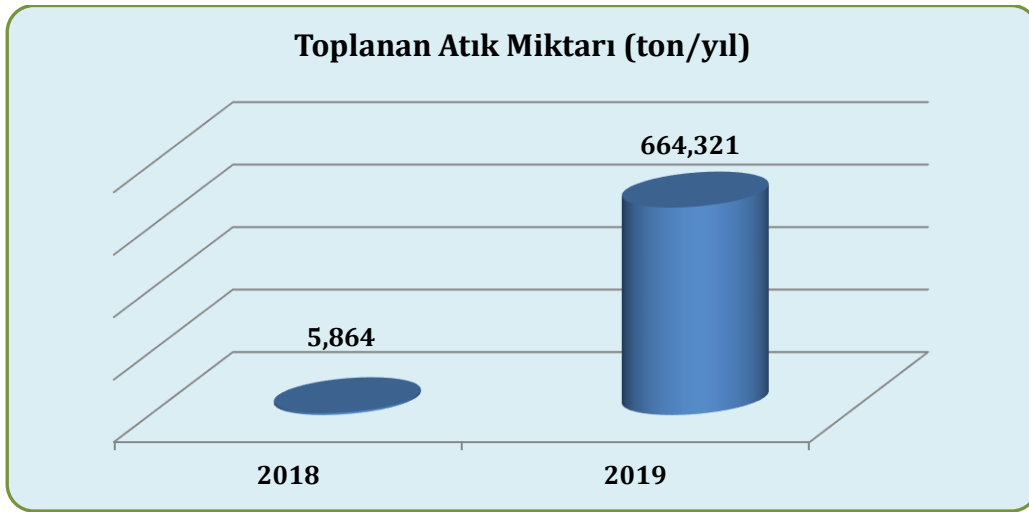
Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	10	257
Öğrenci	11	982

Grafik 176 - Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Düzce Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Çizelge 1249 - Düzce ilinde 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Düzce Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	332.600
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	81.853
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	72.445
Pil(16 06 01*)	4.960
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	5.650
Hacimli atıklar (20 03 07)	31.250
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)	6.538
Organik atık	112.530
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)	16.495
TOPLAM	664.321

Grafik 177 - Düzce ilinde yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Çizelge 1250 - Düzce ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Geneli	-	-	0
Belediye Hizmet Binası	10	10	100
Okul	348	264	76
Kurum/kuruluş	133	133	100
AVM	2	1	50
Otel	92	1	1
Hastane	9	7	77
Sanayi	-	123	-
Diğer			

Çizelge 1251- Düzce ilinde 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
214	19	0

İlde Belediyelerce hazırlanıp Düzce Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nce onaylanmış Ambalaj Atık Yönetim Planı ve lisanslı atık getirme merkezi bulunmamaktadır.

Çizelge 1252 - 2019 yılında Düzce ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı (Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	217
Ambalaj Üreticisi Sayısı	22
Tedarikçi Sayısı	6

Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre 2018 yılında Düzce ilinde tehlikeli atığın 9.530,4 tonu geri kazanıma, 3.410,8 kg'ı bertarafa gönderilmiş, 40,3 tonu ihraç edilmiş, 173,6 tonu da stokta.

Düzce ilinde 2018 yılında 71,74 ton atık motor yağı, 194,0 ton atık sanayi yağı toplanmıştır. Düzce ilinde atık madeni yağların 226,3 tonu geri kazanılmış, 74,19 tonu ihraç edilmiş 35 tonu bertaraf edilmiş ve 3,3 tonu da stokta bulunmaktadır.

2018'de Düzce ilinde 20.182 kg atık akü, 19 kg atık pil, 29,02 ton kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır. Ayrıca Düzce'de toplanan ömrünü tamamlamış lastiğin 104,37 ton'u geri kazanım tesislerine, 31,22 tonu da çimento fabrikalarına ek yakıt olarak gönderilmiştir. Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında ilde 1 tane Araç Teslim Yeri, 1 tane de ÖTA işleme tesisi bulunmaktadır.

Çizelge 1253 - Düzce ilinde bulunan atık işleme tesisleri sayıları (Düzce ÇŞİM, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	14
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	0
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	23
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	2
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

İlde 2,41 ton atık elektrikli ve elektronik eşya toplanmıştır. İlde iki adet firmanın AEEE işleme konusunda Çevre İzin ve Lisans başvurusu bulunmaktadır.

Düzce'de 2019 yılında toplanan 449,38 ton tıbbi atık toplanarak Sakarya ilinde bulunan bir sterilizasyon firmasında gönderilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Düzce'de yapılan çalışmalar sonucunda 102 familya, 471 cins, 1.200 tür ve tür altı takson tespit edilmiştir. Toplam familya sayısının %6'sını eğrelti, %3'ünü Gymnospermae ve %91'ini Angiospermae'ye ait familyalar oluşturmaktadır. Toplam cins sayısının %1,6'sını eğreltiler, %1'ini Gymnospermae ve %97,4'ünü de Angiospermae'ye ait cinsler teşkil etmektedir. Toplam tür ve tür altı takson sayısının %1'ini Eğrelti, %0,5'ini Gymnospermae ve %98,5'ünü de Angiospermae'ye ait tür ve tür altı taksonlar oluşturmaktadır.

Çizelge 1254 - Kategorilere göre endemik takson sayısı (Düzce Üniversitesi, 2014)

Tehlike Kategorisi	Vahim (CR)	Tehlikede (EN)	Hassas (VU)	Tehdite Açık (NT)	Düşük Riskte (LC)
Takson Sayısı	5	2	3	12	44

Fotoğraf 77 - Anadolu Aklar Otu (Düzce Üniversitesi, 2019)

Endemik olmayan ancak Bern Sözleşmesi gereği koruma altında bulunan *Cyclamen coum* subsp. *coum* türü bölgede geniş yayılış göstermektedir (Aksoy ve ark, 2010).

Düzce ilinde Milli Park alanı bulunmamaktadır. Bununla birlikte il sınırları içerisinde Tabiat Parkı olarak Güzeldere Şelalesi Tabiat Parkı, Kurugöl Tabiat Parkı, Aydınpinar Tabiat Parkı ve Geyiklibel Kanyonu (Yılançatı) Tabiat Parkı bulunmaktadır. Ayrıca bir (1) adet Tabiatı Koruma Alanı bulunmaktadır.

Güzeldere Şelalesi Tabiat Parkı: Gölyaka İlçesi Güzeldere Köyü Güzeldere Şelalesi Mevkiinde yer almakta olup 20,24 hektarlık alanı kapsamaktadır. Mesire Yeri olarak 28.12.1993 yılında, Tabiat Parkı olarak 11.07.2011 yılında tescil edilmiştir.

Kurugöl Tabiat Parkı: Merkez ilçe ve Kaynaşlı ilçesi sınırlarında yer almakta olup 21,95 hektarlık alanı kapsamaktadır. Mesire Yeri olarak 16.01.2004 tarihinde Tabiat Parkı olarak 11.07.2011 yılında tescil edilmiştir.

Aydınpinar Şelaleleri Tabiat Parkı: Alan Düzce ili, Aydınpinar Köyü sınırları içerisinde Kızılıpınar Deresi üzerinde bulunmaktadır. Tabiat Parkı olarak 25.08.2014 tarihinde tescil edilmiş olup 100 hektar büyüklüğe sahiptir. Alan içerisindeki **1. Şelale** kayalardan aşağıya 15 metre akmakta ve sonrasında 15 metre yükseklikten, **2. Şelale** 50 metre yükseklikten, **3. Şelale** ard arda 3 şelaleden oluşmakta ve en üsteki şelale 20 metre, sonrakiler ise 10'ar metre yükseklikten **4. Şelale** ise ard arda 2 şelaleden oluşmakta ve en üsteki şelale 9 metre sonraki ise 8 metre yükseklikten dökülmektedir.

Geyiklibel Kanyonu (Yılançatı) Tabiat Parkı: Düzce İli Yığılca İlçesi Hocaköy Mevkiinde yer almaktadır. Taşdığı kaynak değerleri ve rekreasyonel potansiyeli sebebiyle Mülga T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı makamının oluru ile 11.02.2016 tarihinde Yılançatı Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Daha sonra 21.05.2018 ve 1021 sayılı Bakanlık makamının olurları tabiat parkının ismi Geyiklibel Tabiat Parkı olarak değiştirilerek alanı da 266,60 ha olarak genişletilmiştir. Gelişme Planı kapsamında yapılan arazi ve literatür çalışmaları sonucunda Tabiat Parkı ekolojik sınırları içerisinde 6 iki yaşamlı, 13 sürüngen, 121 kuş ve 29 memeli olmak üzere toplam 29 omurgalı türün varlığı tespit edilmiştir.

Demirciönü Tabiatı Koruma Alanı Akçakoca Alaplı sınırı Çayağzı Köyü Mevki'nde yer almaktadır. Akçakoca ilçesi sınırları içerisinde. Saha 430 ha olup, 12.04.1994 tarihinde tescil edilmiştir. Tabiatı koruma alanı olarak belirlenen alanda Kayın, Gürgeç, Kestane, Meşe türlerinin yer yer saf, yer yer karışık mesçereler oluşturması optimum yayılış alanlarından doğal özellikleri bozulmamış bir örneğini teşkil etmesinin yanı sıra zengin bir alt flora ve fauna potansiyeline sahip bir orman ekosistemi özelliği göstermesidir.

İl sınırları içerisinde dört adet Tabiat Anıtı bulunmaktadır bunlar;

a) Samandere Şelalesi Tabiat Anıtı: Merkez İlçe Samandere Köyü Köyiçi Mevkiindedir. Alanı 10 hektardır. 19.12.1988 tarihinde tescil edilmiştir. Çavlan, çağlayan ve cadı kazanı gibi ilginç jeolojik özellikler ve yer yer anıt ağaçların da var olduğu zengin ve bakir bitki örtüsüne sahiptir. Türkiye'nin ilk tescil edilen tabiat anıtıdır. Şelalenin düşüş yüksekliği 20 metredir.

b) Sarıkyayla Gökarnarı Tabiat Anıtı: Merkez İlçe Çınardüzü Köyü Odayeri Bölgesi Sarıkyayla Mevkiinde ormanlık alanda yer almaktadır. Gökarnar Ağacı (*Abies nordmanniana*) türü 300 yaşlarında, 70 m boy, 1,36 m çap ve 6 m çevre genişliğine sahiptir. 1.000 m² alan Tabiat Anıtı olarak 06.09.2002 tarihinde tescil edilmiştir.

c) Paşabükü Dışbudak Ağacı Tabiat Anıtı: Yığılca ilçesi Kırık Köyü Paşabükü Mevkiinde ormanlık alanda yer almaktadır. Dışbudak Ağacı (*Fraxinus oxycarpa*) türü, 110 yaşlarında, 46 m boy, 1 m çap ve 3 m çevre genişliğine sahiptir. 1.000 m² alan tabiat anıtı olarak 06.09.2002 tarihinde tescil edilmiştir.

d) Kayadibi Porsuk Ağacı Tabiat Anıtı: Yığılca ilçesi Gökçe ağaç Köyü Kayadibi mevkiinde ormanlık alanda yer almaktadır. Porsuk Ağacı (*Taxus baccata*) türü, 775 yaşlarında, 27,5 m boy, 1,90 m çap ve 4.80 m çevre genişliğine sahiptir. 1.000 m² alan tabiat anıtı olarak 06.09.2002 tarihinde tescil edilmiştir.

Düzce ili sınırları içerisinde 3 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (YHGS) bulunmaktadır: Efteni Gölü YHGS, Yedigöller YHGS (Merkez Bolu), Yeşilöz YHGS; (Merkez Zonguldak).

a) Efteni Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Merkez ilçeye bağlı Gölormanı, Paşakonağı, Kuşaçması ve Ballica Köyleri ile Gölyaka ilçesine bağlı Hamamüstü ve Hacıyakup Köyleri Mevkiinde yer almaktadır. 764 ha'lık alanı kapsamakta olup sedde içindeki göl alanı 158 ha'dır. Maksimum su kotu 977 ha, su taşkın alanı ise 3.760 ha'dır. 14.02.1992 tarihinde "Su Kuşları Koruma ve Üretim Sahası" olarak 580 ha alanlı tesis edilmiş olup, 03.05.1995 tarihli Bakanlık oluru ile 750 ha'a genişletilmiştir. Son olarak Bakanlık emri gereğince saha üzerindeki sınır çalışması yenilenerek koordinatlar belirlenmiş, alanın 764 ha olarak düzeltilmesi 05.07.2005 tarihinde talep edilmiş ve Bakanlar Kurulunun 29.11.2005 tarih ve 2005/9729 sayılı kararı ile "Efteni Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası" olarak ilan edilmiştir. Ayrıca Efteni Gölü Ulusal Önemli Haiz sulak alan statüsüne de sahiptir. 2011 yılında Düzce Şube Müdürlüğü tarafından nihai halini alması sağlanan Efteni Gölü için hazırlanan "Sulak Alan Yönetim Planı" Temmuz 2012 Ulusal Sulak Alan Komisyonu Olağan 1. Toplantısında görüşülerek sulak alanının koruma bölgeleri ile plan hükümleri kabul edilmiştir.

Gölün Flora (Bitki) Varlığı: Aksoy (2006) ve Ketten (2009) tarafından yapılan çalışmalarda otsu ve odunsu olmak üzere sucül, yarısucül ve karasal 105 tür tespit edilmiştir. Bunlardan *Lythrum anatolicum*

(Leblebici&Secmen), Verbascum bithynicum (Boiss.) ve Campanula lyrata (Lam.) tespit edilen endemik türlerdir.

Gölün Fauna (Hayvan) Varlığı: Kuş tür (Aves) sayısı 175 olup, 123 adet kuş türü Dünya Doğayı Koruma Birliği'nin (IUCN) Kırmızı Listesine göre tehlike altındadır. Ayrıca, 11 balık türü (Actinopterygii), 2 çift yaşamlı tür (Amphibia), 6 sürüngen türü (Reptilia), 9 memeli türü (Mammalia), 14 omurgasız türü (Invertebrata) bulunduğu tespit edilmiştir. Göl içerisinde ve çevresinde görülebilecek kuş türleri; Sakar meke, beyaz leylek, kara leylek, beyaz balıkçıl kuşu, angıt, pasbas patka, karabaş patka, dikkuyruk, orman kartalı, çakır kuşu, kırmızı doğan vs dir. Göldeki başlıca balık türleri ise; Çapak balığı, turna balığı, kadıncık, tatlı su kefali, kızıl göz balığı, yeşil sazan, yayın balığı, tatlı su levreğidir.

Fotoğraf 78 - Efteni Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası genel görünüm

Efteni Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası aynı zamanda sulak alan olarak da tanımlanmaktadır. Efteni Gölü için hazırlanan "Sulak Alan Yönetim Planı" Temmuz 2012 Ulusal Sulak Alan Komisyonu Olağan 1. Toplantısında görüşülerek sulak alanının koruma bölgeleri ile plan hükümleri kabul edilmiştir. Efteni Gölünün sedde içindeki göl alanı 158 ha, su maksimum kotu 977 ha, su taşkın alanı ise 3.760 ha'dır.

b) Yedigöller Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: 07.09.2005 tarih ve 2005/9453 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Yedigöller Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak tescil edilmiştir. Yaklaşık 40.000 ha büyüklüğündeki sahanın batısındaki 21.000 ha'lık kısmı Düzce ili, doğusundaki 19.000 ha'lık kısmı ise Bolu ili sınırlarında kalmaktadır. Yedigöller havzası, kayan kütlelerin vadilerin önlerini kapaması sonucu oluşan Büyükgöl, Küçüköl, Deringöl, Seringöl, Sazlıgöl Nazlıgöl ve İncegöl gibi 7 adet heyelan gölünden meydana gelmektedir. Bu göller Bolu il sınırları içerisinde yer almaktadır.

c) Yeşilöz Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: 07.09.2005 tarih ve 2005/9453 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak tescil edilmiştir. Bu alanın tamamı 30.717 ha olup 5.704 ha'lık kısmı il sınırları içerisinde yer almaktadır.

Düzce ili sınırları içerisinde 3 adet Doğal Sit Alanı bulunmaktadır. Bunlar:

1) Sarıkaya Mağarası Bölgesi: Sarıkaya Mağarası ve çevresi 2001 yılında 1 inci Derece Doğal Sit Alanı ilan edilmiştir. Düzce'nin doğu kesiminde Yığılca İlçesi sınırları içerisinde yer alan doğal sit alanı, 43,75 ha büyüklüğe sahiptir. Alanın büyük bir bölümü orman alanıdır. Flora ve fauna özellikleri yanında alanda bulunan karstik mağara alanının önemini arttırmaktadır. Sarıkaya Mağarası, derin ve boyuna bir düden tabanında gelişmiş bir mağaradır. Tamamen doğal özelliklerini korumaktadır. Sarıkaya Mağarası, derin ve boyuna bir düden tabanında gelişmiş bir mağaradır. Tamamen doğal özelliklerini korumaktadır. Mağaranın geniş bir girişi ve devamında görece dar bir koridorla girişe bağlanan oldukça yüksek tavanlı geniş bir galerisi bulunmaktadır. Mağaranın toplam uzunluğu 717 m olarak haritalanmıştır. Mağara içerisinde iyi gelişmiş damla taşlar, sarkıtlar ve dikitler bulunmaktadır.

Fotoğraf 79 - Sarıkaya Mağarası (Yığılca Kaymakamlığı resmi internet sitesi)

Fotoğraf 80 – Fakıllı Mağarası

2) Fakıllı Mağarası Bölgesi: Fakıllı Mağarası ve çevresi 1995 yılında 1inci Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. Düzce'nin kuzeyinde, Akçakoca ilçesi sınırları içerisinde yer alan Fakıllı Mağarası Bölgesi Doğal Sit Alanı, 2,40 ha büyüklüğe sahiptir. Yerleşim yeri ve tarım alanlarının bulunduğu alan, flora ve fauna özelliklerinin yanında karstik özellikteki Fakıllı Mağarası ile önem kazanmaktadır. Fakıllı Mağarası, yatay olarak gelişmiş, yer yer geçit özelliği gösteren düden karakterinde bir mağaradır. Birbirine bağlı iki ayrı girişi bulunmaktadır. Mağaranın uzunluğu 1.012 metre olarak haritalanmıştır. Mağaranın içerisindeki bazı galerilerde aktif damlataş oluşumu devam etmektedir.

3) Akçakoca Kale Mevkii Bölgesi: İlin Akçakoca ilçesi, Hacıyusuflar Mahallesi'nde yer alan Ceneviz Kalesinin bulunduğu alan ve çevresi 1996 yılında arkeolojik ve doğal sit alanı olarak tescil edilmiştir. Bölge, sahip olduğu özelliklere göre 1 inci, 2 nci ve 3 üncü Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı olarak ayrılmıştır. Bölgede ayrıca 2,50 ha büyüklüğünde Ceneviz Kalesi'ne fon teşkil eden 3üncü Derece Doğal Sit Alanı bulunmaktadır.

Koçköy Mağarası: Akçakoca ilçesi, Yeni Mahalle'de bulunan Koçköy Mağarası 2008 yılında sarkıt, dikit ve şelale bakımından zengin ve güzel bir görünümüne sahip olması ve turizm potansiyeli taşınması sebebiyle taşınmaz tabiat varlığı olarak tescil edilmiştir. Mağara, daire şekilli bir çukurluğun tabanında yer almaktadır. Koçköy Mağarası, yarı aktif ve aktif bölümlerden meydana gelen bir mağaradır. Aktif galerinin içi, görünümüleri sarkıt, dikit, sütun, duvar ve pembe damlataşları ve damlataş havuzları ile kaplıdır. Ayrıca buradan geçen yeraltı deresi çoğu yerde göl, dev kazanı ve küçük şelaleler oluşturmuştur.

Düzce ilinin Yığılca İlçesi, Gökçe ağaç Köyü, Kayadibi mevkiindeki porsuk ağacı; Kırık Köyü, Paşabükü mevkiindeki dişbudak ağacı; Cumayeri İlçesi, Dokuzdeğirmen Köyü, Köyiçi mevkiindeki çınar ağacı; Merkez İlçe, Çınardüzü Köyü, Sırıkyayla Mevkiinde göknar ağacı; Burhaniye Mahallesi, 256.sokak 86 ada 69 parselin güneyindeki 4 adet şimşir ağacı; Akçakoca İlçesi, Orhangazi Mahallesi, Hamam Sokak, Orhangazi İlkokulu yanındaki kestane ağaçları; Arabacı Köyü yolu, Cumayeri Mesire Alanı, Değirmendere kenarındaki 3 adet çınar ağacı, Orhangazi Mahallesi, 206 ada üzerindeki 2 adet çınar ağacı, Yalı Mahallesi, İskele Sokak'taki 4 adet ihlamur ağacı ve 2 adet çınar ağacı anıt ağaçlar listesinde yer almaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 1255 - Düzce ilinin arazi kullanım durumu (<https://corinechs.tarimorman.gov.tr>, 2019)

DÜZCE	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	5.633,40	2,27	7.543,85	3,03	7.698,98	3,09	9.117,93	3.66
2) Tarımsal Alanlar	84.301,71	34,02	116.663,72	46,80	116.507,62	46,74	115.006,35	46.16
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	157.320,13	63,49	124.065,16	49,77	124.066,09	49,77	123.822,72	49.7
4) Sulak Alanlar	43,13	0,02	403,80	0,16	403,8	0,16	404,78	0.16
5) Su Yapıları	485,98	0,20	578,63	0,23	578,63	0,23	787,53	0.32
TOPLAM	247.784,35	100,00	249.255,16	100,00	249.255,12	100,00	249.139,31	100

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca 16.07.2014 tarihinde onaylanan "Düzce İli 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı" plan hükmü değişikliğine ilişkin 30 günlük ilan-askı işlemleri sonucunda yapılan değişiklikler 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca 05.02.2015 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED İşlemleri

Çizelge 1256 - Düzce ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	0	0	2	0	4	0	0	6
ÇED Gereklidir	1	0	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumlu Kararı	0	1	0	0	0	0	0	1
ÇED Olumsuz Kararı	0	0	0	0	0	0	0	8

Çizelge 1257- Düzce ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
0	2	60	20	18	1	1	102

Çizelge 1258 - Düzce ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
0	1	0	0	0	0	0	1

7. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 1259 - Düzce ilinde 2019 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	3	19	22
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	5	38	43
Çevre İzni Muafiyet Sayısı		140	140
TOPLAM	8	57	65

8. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları

Çizelge 1260 - Düzce ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-Denetim Yazılımı, 2020)

Denetim Türü	Toplam Denetim Sayısı
Planlı denetimler	14
Ani (plansız) denetimler	532
Genel toplam	546

	Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	26	1.206,00

	PGD Denetimi Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
PGD Denetimi	215	0,00

Çizelge 1261 - Düzce ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-Denetim Yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	78,202	144,923	0	364,587	0	0	3,700	108,271	699.683
Uygulanan Ceza Sayısı	2	3	0	16	0	0	1	3	25

İlde 2019 yılında 1 (bir) adet Maden ocağına çevre izni bulunmadığı için kapatma uygulanmıştır.

İlde 2019 yılı itibariyle "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkındaki Yönetmelik" kapsamında 1 adet alt seviye ve 1 adet de üst seviyeli kuruluş bulunmaktadır.

YAYIN LİSTESİ

YAYIN NO	YAYININ ADI	YAYIN YILI
Yayın No 1	: Ankara İli Çevre Durum Raporu	1994
Yayın No 2	: İl Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu	1996
Yayın No 3	: Çevreyi Öncelikle Etkileyen Bazı Sanayiler ve Temel Sektör Faaliyetleri	1996
Yayın No 4	: Türkiye Çevre Atlası 96	1997
Yayın No 5	: Türkiye Çevre Durum Raporu	2007
Yayın No 6	: Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu (2005-2006)	2008
Yayın No 7	: Çevresel Göstergeler 2008	2009
Yayın No 7	: Environmental Indicators 2008	2009
Yayın No 8	: Çevresel Göstergeler Kitapçığı 2009	2010
Yayın No 8	: Environmental Indicators 2009	2010
Yayın No 9	: Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu 2007-2008	2010
Yayın No 10	: Çevresel Göstergeler 2010	2011
Yayın No 10	: Environmental Indicators 2010	2011
Yayın No 11	: 2011 Yılı Türkiye Çevre Durum Raporu	2012
Yayın No 12	: Çevresel Göstergeler 2011	2012
Yayın No 12	: Environmental Indicators 2011	2012
Yayın No 13-1	: Çevre Denetimi Raporu: 2011 Yılı	2012
Yayın No 13-2	: Environmental Inspection Report of Turkey in 2011	2012
Yayın No 14	: Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu	2012
Yayın No 15	: Çevre Durum Raporu: 2012 Yılı Özeti - İller	2013
Yayın No 16	: Çevre Denetimi Raporu: 2012 Yılı	2013
Yayın No 16-2	: Environmental Inspection Report: 2012	2013
Yayın No 17	: Çevresel Göstergeler 2012	2013
Yayın No 17	: Environmental Indicators 2012	2013
Yayın No 18	: Çevresel Etki Değerlendirmesi: Etkiler - Önlemler	2013
Yayın No 19	: Çevre İzin ve Lisansları	2013
Yayın No 20	: Çevre Denetiminin Temelleri ve Türkiye’de Çevre Denetimi	2013
Yayın No 21	: Uluslararası ÇED Kongresi Bildiri Kitabı	2013
Yayın No 22-1	: Çevre Denetimi Raporu: 2013 Yılı	2014
Yayın No 22-2	: Environmental Inspection Report of Turkey in 2013	2014
Yayın No 23	: Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu	2014
Yayın No 24	: Çevresel Göstergeler 2013	2014
Yayın No 24	: Environmental Indicators 2013	2014
Yayın No 25-1	: Çevre Denetimi Raporu: 2014 Yılı	2015
Yayın No 25-2	: Environmental Inspection Report of Turkey in 2014	2015
Yayın No 26	: Çevre Durum Raporu: 2013 Yılı Özeti - İller	2015
Yayın No 27	: Çevresel Göstergeler 2014	2016
Yayın No 27	: Environmental Indicators 2014	2016
Yayın No 28-1	: Çevre Denetimi Raporu: 2015 Yılı	2016
Yayın No 28-2	: Environmental Inspection Report of Turkey in 2015	2016
Yayın No 29	: Çevre Durum Raporu: 2014 Yılı Özeti - İller	2016
Yayın No 30-1	: Türkiye Çevre Durum Raporu	2016
Yayın No 30-2	: State of the Environment Report for Republic of Turkey	2016
Yayın No 31	: Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu 2013	2015
Yayın No 32	: Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu 2014	2016
Yayın No 33-1	: Çevresel Göstergeler Kitapçığı 2015	2017
Yayın No 33-2	: Environmental Indicators 2015	2017
Yayın No 34	: Çevre Durum Raporu: 2015 Yılı Özeti - İller	2017
Yayın No 35	: Çevre Denetimi Raporu: 2016 Yılı	2017
Yayın No 36	: Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu 2015	2017

YAYIN LİSTESİ

YAYIN NO	YAYININ ADI	YAYIN YILI
Yayın No 37	: Çevre Durum Raporu: 2016 Yılı Özeti – İller	2017
Yayın No 38-1	: Çevresel Göstergeler 2016	2018
Yayın No 38-2	: Environmental Indicators 2016	2018
Yayın No 39	: Çevre Denetimi Raporu: 2017 Yılı	2018
Yayın No 40	: Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu 2016	2018
Yayın No 41-1	: Çevresel Göstergeler 2017	2019
Yayın No 41-2	: Environmental Indicators 2017	2019
Yayın No 42	: Çevre Durum Raporu: 2017 Yılı Özeti – İller	2019
Yayın No 43	: Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu 2017	2019
Yayın No 44	: 2018 Çevre Denetimi Raporu	2019
Yayın No 45	: Çevre Durum Raporu: 2018 Yılı Özeti – İller	2020
Yayın No 46	: Çevresel Etki Değerlendirmesi, izin ve Denetim Genel Müdürlüğü Teknik Faaliyet Raporu: 2019	2020
Yayın No 47	: Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu 2019	2020
Yayın No 48	: 6. Türkiye Çevre Durum Raporu	2020
Yayın No 48-2	: 6Th State of the Environment Report for Republic of Turkey	2020
Yayın No 49-1	: Çevresel Göstergeler 2018	2020
Yayın No 49-2	: Environmental Indicators 2018	2020
Yayın No 50	: Çevresel Etki Değerlendirmesi, izin ve Denetim Genel Müdürlüğü Teknik Faaliyet Raporu: 2020	2021